Chaṭṭhasaṅgītipiṭakaṁ

Suttantapiṭake Saṁyuttanikāye

KHANDHAVAGGA

SAḶĀYATANAVAGGASAṀYUTTAPĀḶI

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

Romanized from Myanmar version published in 1999

Pāḷi Series 13

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

THE PĀḶI ALPHABET
IN BURMESE AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

အ a   အာ ā   ဣ i   ဤ ī   ဥ u   ဦ ū   ဧ e   ဩ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

က ka	ခ kha	ဂ ga	ဃ gha	င ṅa
စ ca	ဆ cha	ဇ ja	ဈ jha	ဉ ña
ဋ ṭa	ဌ ṭha	ဍ ḍa	ဎ ḍha	ဏ ṇa
တ ta	ထ tha	ဒ da	ဓ dha	န na
ပ pa	ဖ pha	ဗ ba	ဘ bha	မ ma

ယ ya   ရ ra   လ la   ဝ va   သ sa   ဟ ha   ဠ ḷa   ံ ṁ

VOWELS IN COMBINATION

ာ ါ = ā   ိ = i   ီ = ī   ု ု = u   ူ ူ = ū   ေ = e   ော ေါ = o

က ka   ကာ kā   ကိ ki   ကီ kī   ကု ku   ကူ kū   ကေ ke   ကော ko

ခ kha   ခါ khā   ခိ khi   ခီ khī   ခု khu   ခူ khū   ခေ khe   ခေါ kho ...

CONJUNCT-CONSONANTS

က္က kka	င်္ဃ ṅgha	ဏ္ဌ ṇṭha	ဓျ dhya	ပ္လ pla	လ္လ lla
က္ခ kkha	စ္စ cca	ဏ္ဍ ṇḍa	ဓွ dhva	ဗ္ဗ pba	လျ lya
ကျ kya	စ္ဆ ccha	ဏ္ဏ ṇṇa	န္တ nta	ဗ္ဘ bbha	လှ lha
ကြိ kri	ဇ္ဇ jja	ဏှ ṇha	န္တွ ntva	ဗျ bya	ဝှ vha
က္လ kla	ဇ္ဈ jjha	တ္တ tta	န္ထ ntha	ဗြ bra	သ္တ sta
ကွ kva	ည ñña	တ္ထ ttha	န္ဒ nda	မ္ပ mpa	သ္တြ stra
ချ khya	ဉှ ñha	တွ tva	န္ဒြ ndra	မ္ဖ mpha	သ္န sna
ခွ khva	ဉ္စ ñca	တျ tya	န္ဓ ndha	မ္ဗ mba	သျ sya
ဂ္ဂ gga	ဉ္ဆ ñcha	တြ tra	န္န nna	မ္ဘ mbha	ဿ ssa
ဂ္ဃ ggha	ဉ္ဇ ñja	ဒ္ဒ dda	နျ nya	မ္မ mma	သ္မ sma
ဂျ gya	ဉ္ဈ ñjha	ဒ္ဓ ddha	နှ nha	မျ mya	သွ sva
ဂြ gra	ဋ္ဋ ṭṭa	ဒျ dya	ပ္ပ ppa	မှ mha	ဟ္မ hma
င်္က ṅka	ဋ္ဌ ṭṭha	ဒြ dra	ပ္ဖ ppha	ယျ yya	ဟွ hva
င်္ခ ṅkha	ဍ္ဍ ḍḍa	ဒွ dva	ပျ pya	ယှ yha	ဠှ ḷha
င်္ဂ ṅga					

၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၀
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

Khandhavaggasaṁyuttapāḷi

Mātikā | Piṭṭhaṅka

1. Khandhasaṁyutta

1. Nakulapituvagga

2. Aniccavagga

3. Bhāravagga

Mātikā | Piṭṭhaṅka

Khandhavaggasaṁyuttapāḷimātikā niṭṭhitā.

Saḷāyatanavaggasaṁyuttapāḷi

Mātikā | Piṭṭhaṅka

1. Saḷāyatanasaṁyutta

1. Aniccavagga

2. Yamakavagga

3. Sabbavagga

4. Jātidhammavagga

Mātikā			Piṭṭhaṅka

(10) 5. Saḷavagga

(11) 1. Yogakkhemivagga

Mātikā Piṭṭhaṅka

(15) 5. Navapurāṇavagga

(16) 1. Nandikkhayavagga

(17) 2. Saṭṭhipeyyālavagga

(18) 3. Samuddavagga

7. Cittasaṁyutta

8. Gāmaṇisaṁyutta

Saḷāyatanavaggasaṁyuttapāḷimātikā niṭṭhitā.

Saṁyuttanikāya

Khandhavaggasaṁyuttapāḷi

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

1. Khandhasaṁyutta

1. Nakulapituvagga

1. Nakulapitusutta

1. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Bhaggesu viharati Susumāragire[1] Bhesakaḷāvane migadāye. Atha kho Nakulapitā gahapati yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Nakulapitā gahapati Bhagavantaṁ etadavoca—

Ahamasmi bhante jiṇṇo vuḍḍho mahallako addhagato vayo-anuppatto āturakāyo abhikkhaṇātaṅko, aniccadassāvī kho panāhaṁ bhante Bhagavato manobhāvanīyānañca bhikkhūnaṁ, ovadatu maṁ bhante Bhagavā, anusāsatu maṁ bhante Bhagavā, yaṁ mamassa dīgharattaṁ hitāya sukhāyāti.

Evametaṁ gahapati, evametaṁ gahapati, āturo hāyaṁ gahapati kāyo aṇḍabhūto pariyonaddho, yo hi gahapati imaṁ kāyaṁ pariharanto muhuttampi ārogyaṁ paṭijāneyya, kimaññatra bālyā. Tasmātiha

---

1. Suṁsumāragire (Sī, Syā, Kaṁ, I)

te gahapati evaṁ sikkhitabbaṁ “āturakāyassa me sato cittaṁ anāturaṁ bhavissatī”ti. Evaṁ hi te gahapati sikkhitabbanti.

Atha kho Nakulapitā gahapati Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Nakulapitaraṁ gahapatiṁ āyasmā Sāriputto etadavoca “vippasannāni kho te gahapati indriyāni, parisuddho mukhavaṇṇo pariyodāto, alattha no ajja Bhagavato sammukhā dhammiṁ kathaṁ savanāyā”ti.

Kathaṁ hi no siyā bhante, idānāhaṁ bhante Bhagavatā dhammiyā kathāya amatena abhisittoti. Yathā kathaṁ pana tvaṁ gahapati Bhagavatā dhammiyā kathāya amatena abhisittoti. Idhāhaṁ bhante yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁ, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁ, ekamantaṁ nisinno khvāhaṁ bhante Bhagavantaṁ etadavocaṁ “ahamasmi bhante jiṇṇo vuḍḍho mahallako addhagato vayo-anuppatto āturakāyo abhikkhaṇātaṅko, aniccadassāvī kho panāhaṁ bhante Bhagavato manobhāvanīyānañca bhikkhūnaṁ, ovadatu maṁ bhante Bhagavā, anusāsatu maṁ bhante Bhagavā, yaṁ mamassa dīgharattaṁ hitāya sukhāyā”ti.

Evaṁ vutte maṁ bhante Bhagavā etadavoca “evametaṁ gahapati, evametaṁ gahapati, āturo hāyaṁ gahapati kāyo aṇḍabhūto pariyonaddho, yo hi gahapati imaṁ kāyaṁ pariharanto muhuttampi ārogyaṁ paṭijāneyya, kimaññatra bālyā. Tasmātiha te gahapati evaṁ sikkhitabbaṁ “āturakāyassa me sato cittaṁ anāturaṁ bhavissatī”ti. Evaṁ hi te gahapati sikkhitabbanti. Evaṁ khvāhaṁ bhante Bhagavatā dhammiyā kathāya amatena abhisittoti.

Na hi pana taṁ gahapati paṭibhāsi Bhagavantaṁ[1] uttariṁ paṭipucchituṁ “kittāvatā nu kho bhante āturakāyo ceva hoti āturacitto ca, kittāvatā ca pana āturakāyo hi kho hoti no ca

1. Taṁ Bhagavantaṁ (Sī)

āturacitto”ti. Dūratopi kho mayaṁ bhante āgaccheyyāma āyasmato Sāriputtassa santike etassa bhāsitassa atthamaññātuṁ, sādhu vatāyasmantaṁyeva Sāriputtaṁ paṭibhātu etassa bhāsitassa atthoti.

Tena hi gahapati suṇāhi sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmīti. “Evaṁ bhante”ti kho Nakulapitā gahapati āyasmato Sāriputtassa paccassosi. Āyasmā Sāriputto etadavoca—

Kathañca gahapati āturakāyo ceva hoti āturacitto ca. Idha gahapati assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ, “ahaṁ rūpaṁ mama rūpan”ti pariyuṭṭhaṭṭhāyī hoti. Tassa “ahaṁ rūpaṁ mama rūpan”ti pariyuṭṭhaṭṭhāyino taṁ rūpaṁ vipariṇamati aññathā hoti. Tassa rūpavipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparideva dukkha domanassupāyāsā.

Vedanaṁ attato samanupassati, vedanāvantaṁ vā attānaṁ, attani vā vedanaṁ, vedanāya vā attānaṁ, “ahaṁ vedanā mama vedanā”ti pariyuṭṭhaṭṭhāyī hoti, tassa “ahaṁ vedanā mama vedanā”ti pariyuṭṭhaṭṭhāyino sā vedanā vipariṇamati aññathā hoti. Tassa vedanāvipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparideva dukkha domanassupāyāsā.

Saññaṁ attato samanupassati, saññāvantaṁ vā attānaṁ, attani vā saññaṁ, saññāya vā attānaṁ, “ahaṁ saññā mama saññā”ti pariyuṭṭhaṭṭhāyī hoti, tassa “ahaṁ saññā mama saññā”ti pariyuṭṭhaṭṭhāyino sā saññā vipariṇamati aññathā hoti. Tassa saññāvipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti soka parideva dukkha domanassupāyāsā.

Saṅkhāre attato samanupassati, saṅkhāravantaṁ vā attānaṁ, attani vā saṅkhāre, saṅkhāresu vā attānaṁ, “ahaṁ saṅkhārā mama saṅkhārā”ti pariyuṭṭhaṭṭhāyī hoti, tassa “ahaṁ saṅkhārā mama saṅkhārā”ti pariyuṭṭhaṭṭhāyino te saṅkhārā vipariṇamanti aññathā honti. Tassa saṅkhāravipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti soka parideva dukkha domanassupāyāsā.

Viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ, "ahaṁ viññāṇaṁ mama viññāṇan"ti pariyuṭṭhaṭṭhāyī hoti, tassa "ahaṁ viññāṇaṁ mama viññāṇan"ti pariyuṭṭhaṭṭhāyino taṁ viññāṇaṁ vipariṇamati aññathā hoti. Tassa viññāṇavipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti soka parideva dukkha domanassupāyāsā. Evaṁ kho gahapati āturakāyo ceva hoti āturacitto ca.

Kathañca gahapati āturakāyo hi kho hoti no ca āturacitto. Idha gahapati sutavā ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto, sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā rūpaṁ, na rūpasmiṁ vā attānaṁ, "ahaṁ rūpaṁ mama rūpan"ti na pariyuṭṭhaṭṭhāyī hoti, tassa "ahaṁ rūpaṁ mama rūpan"ti apariyuṭṭhaṭṭhāyino taṁ rūpaṁ vipariṇamati aññathā hoti. Tassa rūpavipariṇāmaññathābhāvā nuppajjanti soka parideva dukkha domanassupāyāsā.

Na vedanaṁ attato samanupassati, na vedanāvantaṁ vā attānaṁ, na attani vā vedanaṁ, na vedanāya vā attānaṁ, "ahaṁ vedanā mama vedanā"ti na pariyuṭṭhaṭṭhāyī hoti, tassa "ahaṁ vedanā mama vedanā"ti apariyuṭṭhaṭṭhāyino sā vedanā vipariṇamati aññathā hoti. Tassa vedanāvipariṇāmaññathābhāvā nuppajjanti sokaparideva dukkha domanassupāyāsā.

Na saññaṁ attato samanupassati, na saññāvantaṁ vā attānaṁ, na attani vā saññaṁ, na saññāya vā attānaṁ, "ahaṁ saññā mama saññā"ti napariyuṭṭhaṭṭhāyī hoti, tassa "ahaṁ saññā mama saññā"ti apariyuṭṭhaṭṭhāyino sā saññāvipariṇamati aññathā hoti. Tassa saññāvipariṇāmaññathabhāvā nuppajjanti soka parideva dukkhadomanassupāyāsā.

Na saṅkhāre attato samanupassati, na saṅkhāravantaṁ vā attānaṁ, na attani vā saṅkhāre, na saṅkhāresu vā attānaṁ, "ahaṁ saṅkhārā mama saṅkhārā"ti na pariyuṭṭhaṭṭhāyī hoti, tassa "ahaṁ saṅkhārā mama saṅkhārā"ti apariyuṭṭhaṭṭhāyino te saṅkhārā vipariṇamanti aññathā honti. Tassa saṅkhāravipariṇāmaññathābhāvā nuppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā.

Na viññāṇaṁ attato samanupassati, na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā viññāṇaṁ, na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ, "ahaṁ viññāṇaṁ mama viññāṇan"ti na pariyuṭṭhaṭṭhāyī hoti. Tassa "ahaṁ viññāṇaṁ mama viññāṇan"ti apariyuṭṭhaṭṭhāyino taṁ viññāṇaṁ vipariṇamati aññathā hoti. Tassa viññāṇavipariṇāmaññathābhāvā nuppajjanti sokaparideva dukkhadomanassupāyāsā. Evaṁ kho gahapati āturakāyo hoti no ca āturacittoti.

Idamavoca āyasmā Sāriputto. Attamano Nakulapitā gahapati āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinandīti. . Paṭhamaṁ.

2. Devadahasutta

2. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu[1] viharati Devadahaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo. Atha kho sambahulā pacchābhūmagamikā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "icchāma mayaṁ bhante pacchābhūmaṁ janapadaṁ gantuṁ, pacchābhūme janapade nivāsaṁ kappetun"ti.

Apalokito pana vo bhikkhave Sāriputtoti. Na kho no bhante apalokito āyasmā Sāriputtoti. Apaloketha bhikkhave Sāriputtaṁ, Sāriputto bhikkhave paṇḍito bhikkhūnaṁ anuggāhako sabrahmacārīnanti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ.

Tena kho pana samayena āyasmā Sāriputto Bhagavato avidūre aññatarasmiṁ eḷagalāgumbe nisinno hoti. Atha kho te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ[2] vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavocuṁ "icchāma mayaṁ āvuso Sāriputta pacchābhūmaṁ janapadaṁ gantuṁ, pacchābhūme janapade nivāsaṁ kappetuṁ, apalokito no Satthā"ti.

---

1. Sakyesu (Ka)
2. Sārāṇīyaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Santi hāvuso nānāverajjagataṁ bhikkhuṁ pañhaṁ pucchitāro khattiyapaṇḍitāpi brāhmaṇapaṇḍitāpi gahapatipaṇḍitāpi samaṇapaṇḍitāpi. Paṇḍitā hāvuso manussā vīmaṁsakā "kiṁ vādī panāyasmantānaṁ[1] Satthā kimakkhāyī"ti, kacci vo āyasmantānaṁ dhammā sussutā suggahitā sumanasikatā sūpadhāritā suppaṭividdhā paññāya, yathā byākaramānā āyasmanto vuttavādino ceva Bhagavato assatha, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkheyyātha, dhammassa cānudhammaṁ byākareyyātha, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo[2] gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyāti.

Dūratopi kho mayaṁ āvuso āgaccheyyāma āyasmato Sāriputtassa santike etassa bhāsitassa atthamaññātuṁ, sādhu vatāyasmantaṁyeva Sāriputtaṁ paṭibhātu etassa bhāsitassa atthoti. Tenahāvuso suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa paccassosuṁ. Āyasmā Sāriputto etadavoca—

Santi hāvuso nānāverajjagataṁ bhikkhuṁ pañhaṁ pucchitāro khattiyapaṇḍitāpi -pa- samaṇapaṇḍitāpi. Paṇḍitā hāvuso manussā vīmaṁsakā "kiṁ vādī panāyasmantānaṁ Satthā, kimakkhāyī"ti, evaṁ puṭṭhā tumhe āvuso evaṁ byākareyyātha "chandarāgavinayakkhāyī kho no āvuso Satthā"ti.

Evaṁ byākatepi kho āvuso assuyeva uttariṁ pañhaṁ pucchitāro khattiyapaṇḍitāpi -pa- samaṇapaṇḍitāpi. Paṇḍitā hāvuso manussā vīmaṁsakā "kismiṁ panāyasmantānaṁ chandarāgavinayakkhāyī Satthā"ti, evaṁ puṭṭhā tumhe āvuso evaṁ byākareyyātha "rūpe kho āvuso chandarāgavinayakkhāyī Satthā. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe chandarāgavinayakkhāyī Satthā"ti.

Evaṁ byākatepi kho āvuso assuyeva uttariṁ pañhaṁ pucchitāro khattiyapaṇḍitāpi -pa- samaṇapaṇḍitāpi. Paṇḍitā hāvuso manussā vīmaṁsakā "kiṁ panāyasmantānaṁ ādīnavaṁ disvā rūpe chandarāgavinayakkhāyī Satthā. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe chandarāgavinayakkhāyī Satthā"ti, evaṁ puṭṭhā tumhe āvuso evaṁ byākareyyātha "rūpe kho

---

1. Kiṁ vādāyasmantānaṁ (I, Ka) 2. Vādānupāto (Aṭṭhakathāyaṁ pāṭhantaraṁ)

āvuso avigatarāgassa[1] avigatachandassa avigatapemassa avigatapipāsassa avigatapariḷāhassa avigatataṇhassa tassa rūpassa vipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti soka parideva dukkha domanassupāyāsā. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu avigatarāgassa -pa- avigatataṇhassa tesaṁ saṅkhārānaṁ vipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti soka parideva dukkha domanassupāyāsā. Viññāṇe avigatarāgassa avigatachandassa avigatapemassa avigatapipāsassa avigatapariḷāhassa avigatataṇhassa tassa viññāṇassa vipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti soka parideva dukkha domanassupāyāsā. Idaṁ kho no āvuso ādīnavaṁ disvā rūpe chandarāgavinayakkhāyī Satthā. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe chandarāgavinayakkhāyī Satthā”ti.

Evaṁ byākatepi kho āvuso assuyeva uttariṁ pañhaṁ pucchitāro khattiyapaṇḍitāpi brāhmaṇapaṇḍitāpi gahapatipaṇḍitāpi samaṇapaṇḍitāpi. Paṇḍitā hāvuso manussā vīmaṁsakā “kiṁ panāyasmantānaṁ ānisaṁsaṁ disvā rūpe chandarāgavinayakkhāyī Satthā. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe chandarāgavinayakkhāyī Satthā”ti, evaṁ puṭṭhā tumhe āvuso evaṁ byākareyyātha “rūpe kho āvuso vigatarāgassa vigatachandassa vigatapemassa vigatapipāsassa vigatapariḷāhassa vigatataṇhassa tassa rūpassa vipariṇāmaññathābhāvā nuppajjanti soka parideva dukkha domanassupāyāsā. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu vigatarāgassa vigatachandassa vigatapemassa vigatapipāsassa vigatapariḷāhassa vigatataṇhassa tesaṁ saṅkhārānaṁ vipariṇāmaññathābhāvā nuppajjanti soka parideva dukkha domanassupāyāsā. Viññāṇe vigatarāgassa vigatachandassa vigatapemassa vigatapipāsassa vigatapariḷāhassa vigatataṇhassa tassa viññāṇassa vipariṇāmaññathābhāvā nuppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā. Idaṁ kho no āvuso ānisaṁsaṁ disvā rūpe chandarāgavinayakkhāyī Satthā. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe chandarāgavinayakkhāyī Satthā”ti.

Akusale cāvuso dhamme upasampajja viharato diṭṭhe ceva dhamme sukho vihāro abhavissa avighāto anupāyāso apariḷāho, kāyassa ca bhedā paraṁ maraṇā sugati pāṭikaṅkhā, nayidaṁ Bhagavā

---

1. Avītarāgassa (Syā, Kaṁ)

akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ vaṇṇeyya, yasmā ca kho āvuso akusale dhamme upasampajja viharato diṭṭhe ceva dhamme dukkho vihāro savighāto sa-upāyāso sapariḷāho, kāyassa ca bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā, tasmā Bhagavā akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ vaṇṇeti.

Kusale cāvuso dhamme upasampajja viharato diṭṭhe ceva dhamme dukkho vihāro abhavissa savighāto sa-upāyāso sapariḷāho, kāyassa ca bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā, nayidaṁ Bhagavā kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ vaṇṇeyya, yasmā ca kho āvuso kusale dhamme upasampajja viharato diṭṭhe ceva dhamme sukho vihāro avighāto anupāyāso apariḷāho, kāyassa ca bhedā paraṁ maraṇā sugati pāṭikaṅkhā, tasmā Bhagavā kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ vaṇṇetīti.

Idamavocāyasmā Sāriputto. Attamanā te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinandunti. . Dutiyaṁ.

3. Hāliddikānisutta

3. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ āyasmā Mahākaccāno Avantīsu viharati Kuraraghare[1] papāte pabbate. Atha kho Hāliddikāni[2] gahapati yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Hāliddikāni gahapati āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etadavoca "vuttamidaṁ bhante Bhagavatā aṭṭhakavaggiye Māgaṇḍiyapañhe—

'Okaṁ pahāya aniketasārī,
Gāme akubbaṁ[3] muni santhavāni[4].
Kāmehi ritto apurakkharāno[5],
Kathaṁ na viggayha janena kayirā'ti.

Imassa nu kho bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa kathaṁ vitthārena attho daṭṭhabbo"ti.

---

1. Kulaghare (Ka)
2. Hāliddakāni (Sī), haliddikāni (Syā)
3. Akrubbaṁ (Ka)
4. Sandhavāni (Ka)
5. Apurekkharāno (Sī, Suttanipātepi) Moggallāne 5. 134 suttampi oloketabbaṁ.

Rūpadhātu kho gahapati viññāṇassa oko, rūpadhāturāgavinibandhañca[1] pana viññāṇaṁ "okasārī"ti vuccati. Vedanādhātu kho gahapati viññāṇassa oko, vedanādhāturāgavinibandhañca pana viññāṇaṁ "okasārī"ti vuccati. Saññādhātu kho gahapati viññāṇassa oko, saññādhāturāgavinibandhañca pana viññāṇaṁ "okasārī"ti vuccati. Saṅkhāradhātu kho gahapati viññāṇassa oko, saṅkhāradhāturāgavinibandhañca pana viññāṇaṁ "okasārī"ti vuccati. Evaṁ kho gahapati okasārī hoti.

Kathañca gahapati anokasārī hoti. Rūpadhātuyā kho gahapati yo chando yo rāgo yā nandī[2] yā taṇhā ye upayupādānā[3] cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā, te Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā[4] āyatiṁ anuppādadhammā, tasmā Tathāgato "anokasārī"ti vuccati. Vedanādhātuyā kho gahapati. Saññādhātuyā kho gahapati. Saṅkhāradhātuyā kho gahapati. Viññāṇadhātuyā kho gahapati yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye upayupādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā, te Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā, tasmā Tathāgato "anokasārī"ti vuccati. Evaṁ kho gahapati anokasārī hoti.

Kathañca gahapati niketasārī hoti. Rūpanimittaniketavisāravinibandhā kho gahapati "niketasārī"ti vuccati. Saddanimitta -pa-. Gandhanimitta. Rasanimitta. Phoṭṭhabbanimitta. Dhammanimittaniketavisāravinibandhā kho gahapati "niketasārī"ti vuccati. Evaṁ kho gahapati niketasārīhoti.

Kathañca gahapati aniketasārī hoti. Rūpanimittaniketavisāravinibandhā kho gahapati Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā, tasmā Tathāgato "aniketasārī"ti vuccati. Saddanimitta. Gandhanimitta. Rasanimitta. Phoṭṭhabbanimitta. Dhammanimittaniketavisāravinibandhā kho gahapati Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā,

---

1. ...vinibaddhañca (I, Sī-Ṭṭha)
2. Nandi (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Upāyupādānā (Sī, Syā, Kaṁ, I)
4. Anabhāvakatā (Sī, I), anabhāvaṁgatā (Syā, Kaṁ)

tasmā Tathāgato "aniketasārī"ti vuccati. Evaṁ kho gahapati aniketasārī hoti.

Kathañca gahapati gāme santhavajāto[1] hoti. Idha gahapati ekacco gihīhi[2] saṁsaṭṭho viharati sahanandī sahasokī sukhitesu sukhito dukkhitesu dukkhito uppannesu kiccakaraṇīyesu attanā tesu yogaṁ āpajjati. Evaṁ kho gahapati gāme santhavajāto hoti.

Kathañca gahapati gāme na santhavajāto hoti. Idha gahapati bhikkhu gihīhi[2] asaṁsaṭṭho viharati na sahanandī na sahasokī na sukhitesu sukhito na dukkhitesu dukkhito uppannesu kiccakaraṇīyesu na attanā tesu yogaṁ āpajjati. Evaṁ kho gahapati gāme na santhavajāto hoti.

Kathañca gahapati kāmehi aritto hoti. Idha gahapati ekacco kāmesu avigatarāgo hoti avigatachando avigatapemo avigatapipāso avigatapariḷāho avigatataṇho. Evaṁ kho gahapati kāmehi aritto hoti.

Kathañca gahapati kāmehi ritto hoti. Idha gahapati ekacco kāmesu vigatarāgo hoti vigatachando vigatapemo vigatapipāso vigatapariḷāho vigatataṇho. Evaṁ kho gahapati kāmehi ritto hoti.

Kathañca gahapati purakkharāno hoti. Idha gahapati ekaccassa evaṁ hoti "evaṁrūpo siyaṁ anāgatamaddhānaṁ. Evaṁvedano siyaṁ anāgatamaddhānaṁ. Evaṁsañño siyaṁ anāgatamaddhānaṁ. Evaṁsaṅkhāro siyaṁ anāgatamaddhānaṁ. Evaṁviññāṇo siyaṁ anāgatamaddhānan"ti. Evaṁ kho gahapati purakkharāno hoti.

Kathañca gahapati apurakkharāno hoti. Idha gahapati ekaccassa na evaṁ hoti "evaṁrūpo siyaṁ anāgatamaddhānaṁ. Evaṁvedano siyaṁ anāgatamaddhānaṁ. Evaṁsañño siyaṁ anāgatamaddhānaṁ. Evaṁsaṅkhāro siyaṁ anāgatamaddhānaṁ. Evaṁviññāṇo siyaṁ anāgatamaddhānan"ti. Evaṁ kho gahapati apurakkharāno hoti.

---

1. Sandhavajāto (Ka) 2. Gihi (Ka)

Kathañca gahapati kathaṁ viggayha janena kattā hoti. Idha gahapati ekacco evarūpiṁ kathaṁ kattā hoti “na tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāsi, ahaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāmi, kiṁ tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānissasi, micchāpaṭipanno tvamasi, ahamasmi sammāpaṭipanno, pure vacanīyaṁ pacchā avaca, pacchā vacanīyaṁ pure avaca, sahitaṁ me, asahitaṁ te, adhiciṇṇaṁ te viparāvattaṁ, āropito te vādo, cara vādappamokkhāya, niggahitosi, nibbeṭhehi vā sace pahosī”ti. Evaṁ kho gahapati kathaṁ viggayha janena kattā hoti.

Kathañca gahapati kathaṁ na viggayha janena kattā hoti. Idha gahapati bhikkhu na evarūpiṁ kathaṁ kattā hoti “na tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāsi -pa- nibbeṭhehi vā sace pahosī”ti. Evaṁ kho gahapati kathaṁ na viggayha janena kattā hoti.

Iti kho gahapati yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā aṭṭhakavaggiye Māgaṇḍiyapañhe—

“Okaṁ pahāya aniketasārī,
Gāme akubbaṁ muni santhavāni.
Kāmehi ritto apurakkharāno,
Kathaṁ na viggayha janena kayirā”ti.

Imassa kho gahapati Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti. . Tatiyaṁ.

4. Dutiyahāliddikānisutta

4. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ āyasmā Mahākaccāno Avantīsu viharati Kuraraghare Papāte pabbate. Atha kho Hāliddikāni gahapati yenāyasmā Mahākaccāno -pa- ekamantaṁ nisinno kho Hāliddikāni gahapati āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etadavoca “vuttamidaṁ bhante Bhagavatā Sakkapañhe—’ye te samaṇabrāhmaṇā taṇhāsaṅkhayavimuttā, te accantaniṭṭhā accantayogakkhemino accantabrahmacārino accantapariyosānā seṭṭhā devamanussānan’ti.

Imassa nu kho bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa kathaṁ vitthārena attho daṭṭhabbo”ti.

Rūpadhātuyā kho gahapati yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye upayupādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā, tesaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā "cittaṁ suvimuttan"ti vuccati.

Vedanādhātuyā kho gahapati -pa-. Saññādhātuyā kho gahapati. Saṅkhāradhātuyā kho gahapati. Viññāṇadhātuyā kho gahapati yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye upayupādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā, tesaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā "cittaṁ suvimuttan"ti vuccati.

Iti kho gahapati yaṁ taṁ vuttaṁ Bhagavatā Sakkapañhe—"ye te samaṇabrāhmaṇā taṇhāsaṅkhayavimuttā, te accantaniṭṭhā accantayogakkhemino accantabrahmacārino accantapariyosānā seṭṭhā devamanussānan"ti.

Imassa kho gahapati Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti. . Catutthaṁ.

5. Samādhisutta

5. Evaṁ me sutaṁ -pa-. Sāvatthiyaṁ tatra kho -pa- etadavoca—samādhiṁ bhikkhave bhāvetha, samāhito bhikkhave bhikkhu yathābhūtaṁ pajānāti. Kiñca yathābhūtaṁ pajānāti, rūpassa samudayañca atthaṅgamañca. Vedanāya samudayañca atthaṅgamañca. Saññāya samudayañca atthaṅgamañca. Saṅkhārānaṁ samudayañca atthaṅgamañca. Viññāṇassa samudayañca atthaṅgamañca.

Ko ca bhikkhave rūpassa samudayo, ko vedanāya samudayo, ko saññāya samudayo, ko saṅkhārānaṁ samudayo, ko viññāṇassa samudayo. Idha bhikkhave bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati.

Kiñca abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Rūpaṁ abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa rūpaṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī, yā rūpe nandī, tadupādānaṁ, tassupādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Vedanaṁ abhinandati -pa-. Saññaṁ abhinandati. Saṅkhāre abhinandati. Viññāṇaṁ abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa viññāṇaṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī, yā viññāṇe nandī, tadupādānaṁ, tassupādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā -pa-. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Ayaṁ bhikkhave rūpassa samudayo. Ayaṁ vedanāya samudayo. Ayaṁ saññāya samudayo. Ayaṁ saṅkhārānaṁ samudayo. Ayaṁ viññāṇassa samudayo.

Ko ca bhikkhave rūpassa atthaṅgamo. Ko vedanāya. Ko saññāya. Ko saṅkhārānaṁ. Ko viññāṇassa atthaṅgamo. Idha bhikkhave nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati.

Kiñca nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Rūpaṁ nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa rūpaṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato yā rūpe nandī, sā nirujjhati, tassa nandīnirodhā upādānanirodho, upadānanirodhā bhavanirodho -pa-. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Vedanaṁ nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa vedanaṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato yā vedanāya nandī, sā nirujjhati, tassa nandīnirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho -pa-. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Saññaṁ nābhinandati -pa-. Saṅkhāre nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa saṅkhāre anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato yā saṅkhāresu nandī, sā nirujjhati, tassa nandīnirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho -pa-. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Viññāṇaṁ nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa viññāṇaṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato yā viññāṇe nandī, sā nirujjhati, tassa nandīnirodhā upādānanirodho -pa-. Evametassa kevalassa dukkhakkhandassa nirodho hoti.

Ayaṁ bhikkhave rūpassa atthaṅgamo. Ayaṁ vedanāya atthaṅgamo. Ayaṁ saññāya atthaṅgamo. Ayaṁ saṅkhārānaṁ atthaṅgamo. Ayaṁ viññāṇassa atthaṅgamoti. . Pañcamaṁ.

6. Paṭisallāṇasutta

6. Sāvatthinidānaṁ. Paṭisallāṇe bhikkhave yogamāpajjatha, paṭisallīṇo bhikkhave bhikkhu yathābhūtaṁ pajānāti. Kiñca yathābhūtaṁ pajānāti, rūpassa samudayañca atthaṅgamañca. Vedanāya samudayañca atthaṅgamañca. Saññāya samudayañca atthaṅgamañca. Saṅkhārānaṁ samudayañca atthaṅgamañca. Viññāṇassa samudayañca atthaṅgamañca. (Yathā paṭhamasutte, tathā vitthāretabbo.). Chaṭṭhaṁ.

7. Upādāparitassanāsutta

7. Sāvatthinidānaṁ. Upādāparitassanañca vo bhikkhave desessāmi anupādā-aparitassanañca, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. “Evaṁ bhante”ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Kathañca bhikkhave upādāparitassanā hoti. Idha bhikkhave assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ, tassa taṁ rūpaṁ vipariṇamati aññathā hoti, tassa rūpavipariṇāmaññathābhāvā rūpavipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti. Tassa rūpavipariṇāmānuparivattijā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti. Cetaso pariyādānā uttāsavā ca hoti vighātavā ca apekkhavā ca, upādāya ca paritassati.

Vedanaṁ attato samanupassati, vedanāvantaṁ vā attānaṁ, attani vā vedanaṁ, vedanāya vā attānaṁ, tassa sā vedanā vipariṇamati aññathā hoti, tassa vedanāvipariṇāmaññathābhāvā vedanāvipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti, tassa vedanāvipariṇāmānuparivattijā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, cetaso pariyādānā uttāsavā ca hoti vighātavā ca apekkhavā ca, upādāya ca paritassati.

Saññaṁ attato samanupassati -pa-. Saṅkhāre attato samanupassati, saṅkhāravantaṁ vā attānaṁ, attani vā saṅkhāre, saṅkhāresu vā attānaṁ, tassa te saṅkhārā vipariṇamanti aññathā honti, tassa saṅkhāravipariṇāmaññathābhāvā saṅkhāravipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti, tassa saṅkhāravipariṇāmānuparivattijā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, cetaso pariyādānā uttāsavā ca hoti vighātavā ca apekkhavā ca, upādāya ca paritassati.

Viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ, tassa taṁ viññāṇaṁ vipariṇamati aññathā hoti, tassa viññāṇavipariṇāmaññathābhāvā viññāṇavipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti, tassa viññāṇavipariṇāmānuparivattijā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, cetaso pariyādānā uttāsavā ca hoti vighātavā ca apekkhavā ca, upādāya ca paritassati. Evaṁ kho bhikkhave upādāparitassanā hoti.

Kathañca bhikkhave anupādā-aparitassanā hoti. Idha bhikkhave sutavā ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto, sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā rūpaṁ, na rūpasmiṁ vā attānaṁ, tassa taṁ rūpaṁ vipariṇamati aññathā hoti, tassa rūpavipariṇāmaññathābhāvā na rūpavipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti, tassa na rūpavipariṇāmānuparivattijā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, cetaso apariyādānā na cevuttāsavā[1] hoti na ca vighātavā na ca apekkhavā, anupādāya ca na paritassati.

Na vedanaṁ attato samanupassati, na vedanāvantaṁ vā attānaṁ, na attani vā vedanaṁ, na vedanāya vā attānaṁ, tassa sā vedanā vipariṇamati aññathā hoti, tassa vedanāvipariṇāmaññathābhāvā na vedanāvipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti, tassa na vedanāvipariṇāmānuparivattijā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya

---

1. Na ceva uttāsavā (I, Ka)

tiṭṭhanti, cetaso apariyādānā na cevuttāsavā hoti na ca vighātavā na ca apekkhavā, anupādāya ca na paritassati.

Na saññaṁ -pa-. Na saṅkhāre attato samanupassati, na saṅkhāravantaṁ vā attānaṁ, na attani vā saṅkhāre, na saṅkhāresu vā attānaṁ, tassa te saṅkhārā vipariṇamanti aññathāhonti, tassa saṅkhāravipariṇamaññathābhāvā nasaṅkhāravipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti, tassa na saṅkhāravipariṇāmānuparivattijā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, cetaso apariyādānā na cevuttāsavā hoti na ca vighātavā na ca apekkhavā, anupādāya ca na paritassati.

Na viññāṇaṁ attato samanupassati, na viññāṇavantaṁ vā attānaṁt -pa- tassa taṁ viññāṇaṁ vipariṇamati aññathā hoti, tassa viññāṇavipariṇāmaññathābhāvā na viññāṇavipariṇāmānuparivatti viññāṇaṁ hoti, tassa na viññāṇavipariṇāmānuparivattijā paritassanā dhammasamuppādā cittaṁ pariyādāya tiṭṭhanti, cetaso apariyādānā na cevuttāsavā hoti na ca vighātavā na ca apekkhavā, anupādāya ca na paritassati. Evaṁ kho bhikkhave anupādā-aparitassanaṁ hotīti. . Sattamaṁ.

8. Dutiya-upādāparitassanāsutta

8. Sāvatthinidānaṁ. Upādāparitassanañca vo bhikkhave desessāmi anupādā-aparitassanañca, taṁ suṇātha -pa-. Kathañca bhikkhave upādāparitassanā hoti. Idha bhikkhave assutavā puthujjano rūpaṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassati, tassa taṁ rūpaṁ vipariṇamati aññathā hoti, tassa rūpavipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā. Vedanaṁ "etaṁ mama -pa- saññaṁ "etaṁ mama. Saṅkhāre "etaṁ mama. Viññāṇaṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassati, tassa taṁ viññāṇaṁ vipariṇamati aññathāhoti, tassa viññāṇavipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā. Evaṁ kho bhikkhave upādāparitassanā hoti,

Kathañca bhikkhave anupādā-aparitassanā hoti. Idha bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassati, tassa taṁ rūpaṁ vipariṇamati aññathā hoti,

tassa rūpavipariṇāmaññathābhāvā nuppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā. Vedanaṁ “netaṁ mama -pa- saññaṁ “netaṁ mama. Saṅkhāre “netaṁ mama. Viññāṇaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti samanupassati, tassa taṁ viññāṇaṁ vipariṇamati aññathā hoti, tassa viññāṇavipariṇāmaññathābhāvā nuppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā. Evaṁ kho bhikkhave anupādā-aparitassanā hotīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Kālattaya-aniccasutta

9. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ atītānāgataṁ, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ rūpasmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ rūpaṁ nābhinandati, paccuppannassa rūpassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Vedanā aniccā -pa-. Saññā aniccā. Saṅkhārā aniccā atītānāgatā, ko pana vādo paccuppannānaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītesu saṅkhāresu anapekkho hoti, anāgate saṅkhāre nābhinandati, paccuppannānaṁ saṅkhārānaṁ nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Viññāṇaṁ aniccaṁ atītānāgataṁ, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ viññāṇasmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ viññāṇaṁ nābhinandati, paccuppannassa viññāṇassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hotīti. . Navamaṁ.

10. Kālattayadukkhasutta

10. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave dukkhaṁ atītānāgataṁ, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ rūpasmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ rūpaṁ nābhinandati, paccuppannassa rūpassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Vedanā dukkhā. Saññā dukkhā. Saṅkhārā dukkhā. Viññāṇaṁ dukkhaṁ atītānāgataṁ, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ viññāṇasmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ viññāṇaṁ nābhinandati, paccuppannassa viññāṇassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hotīti. . Dasamaṁ.

11. Kālattaya-anattasutta

11. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave anattā atītānāgataṁ, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ rūpasmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ rūpaṁ nābhinandati, paccuppannassa rūpassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Vedanā anattā. Saññā anattā. Saṅkhārā anattā. Viññāṇaṁ anattā atītānāgataṁ, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ viññāṇasmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ viññāṇaṁ nābhinandati, paccuppannassa viññāṇassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hotīti. . Ekādasamaṁ.

Nakulapituvaggo paṭhamo.

Tassuddānaṁ

Nakulapitā Devadahā, dvepi Hāliddikāni ca.
Samādhipaṭisallāṇā, Upādāparitassanā duve.
Atītānāgatapaccuppannā, vaggo tena pavuccati.

---

2. Aniccavagga

1. Aniccasutta

12. Evaṁ me sutaṁ—Sāvatthiyaṁ. Tatra kho -pa-. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ, vedanā aniccā, saññā aniccā, saṅkhārā aniccā, viññāṇaṁ aniccaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, saññāyapi nibbindati, saṅkhāresupi nibbindati, viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Paṭhamaṁ.

2. Dukkhasutta

13. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave dukkhaṁ, vedanā dukkhā, saññā dukkhā, saṅkhārā dukkhā, viññāṇaṁ dukkhaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Dutiyaṁ.

3. Anattasutta

14. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave anattā, vedanā anattā, saññā anattā, saṅkhārā anattā, viññāṇaṁ anattā. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, saññāyapi nibbindati, saṅkhāresupi nibbindati, viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindi virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khiṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Tatiyaṁ.

4. Yadaniccasutta

15. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Vedanā aniccā, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Saññā aniccā -pa-. Saṅkhārā aniccā. Viññāṇaṁ aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Catutthaṁ.

5. Yaṁdukkhasutta

16. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti, evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Vedanā dukkhā. Saññā dukkhā. Saṅkhārā dukkhā. Viññāṇaṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Pañcamaṁ.

6. Yadanattāsutta

17. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave anattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Vedanā anattā. Saññā anattā. Saṅkhārā anattā. Viññāṇaṁ

anattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Sahetu-aniccasutta

18. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ, yopi hetu yopi paccayo rūpassa uppādāya, sopi anicco, aniccasambhūtaṁ bhikkhave rūpaṁ, kuto niccaṁ bhavissati. Vedanā aniccā, yopi hetu yopi paccayo vedanāya uppādāya, sopi anicco, aniccasambhūtā bhikkhave vedanā, kuto niccābhavissati. Saññā aniccā. Saṅkhārā aniccā, yopi hetu yopi paccayo saṅkhārānaṁ uppādāya, sopi anicco, aniccasambhūtā bhikkhavesaṅkhārā, kuto niccā bhavissanti. Viññāṇaṁ aniccaṁ, yopi hetu yopi paccayo viññāṇassa uppādāya, sopi anicco, aniccasambhūtaṁ bhikkhave viññāṇaṁ, kuto niccaṁ bhavissati. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Sattamaṁ.

8. Sahetudukkhasutta

19. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave dukkhaṁ, yopi hetu yopi paccayo rūpassa uppādāya, sopi dukkho, dukkhasambhūtaṁ bhikkhave rūpaṁ, kuto sukhaṁ bhavissati. Vedanā dukkhā. Saññā dukkhā. Saṅkhārā dukkhā. Viññāṇaṁ dukkhaṁ, yopi hetu yopi paccayo viññāṇassa uppādāya, sopi dukkho, dukkhasambhūtaṁ bhikkhave viññāṇaṁ, kuto sukhaṁ bhavissati. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Sahetu-anattasutta

20. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave anattā, yopi hetu yopi paccayo rūpassa uppādāya, sopi anattā, anattasambhūtaṁ bhikkhave rūpaṁ, kuto attā bhavissati. Vedanā anattā. Saññā anattā. Saṅkhārā anattā. Viññāṇaṁ anattā, yopi hetu yopi paccayo viññāṇassa uppādāya, sopi anattā, anattasambhūtaṁ bhikkhave viññāṇaṁ, kuto attā bhavissati. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Navamaṁ.

10. Ānandasutta

21. Sāvatthiyaṁ ārāme. Atha kho āyasmā Ānando yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca "nirodho nirodhoti bhante vuccati, katamesānaṁ kho bhante dhammānaṁ nirodho[1] 'nirodho'ti vuccatī"ti. Rūpaṁ kho Ānanda aniccaṁ saṅkhataṁ paṭiccasamuppannaṁ khayadhammaṁ vayadhammaṁ virāgadhammaṁ nirodhadhammaṁ, tassa nirodho[1] "nirodho"ti vuccati. Vedanā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā, tassā nirodho "nirodho"ti vuccati. Saññā. Saṅkhārā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā, tesaṁ nirodho "nirodho"ti vuccati. Viññāṇaṁ aniccaṁ saṅkhataṁ paṭiccasamuppannaṁ khayadhammaṁ vayadhammaṁ virāgadhammaṁ nirodhadhammaṁ, tassa nirodho "nirodho"ti vuccati. Imesaṁ kho Ānanda dhammānaṁ nirodho "nirodho"ti vuccatīti. . Dasamaṁ.

Aniccavaggo dutiyo.

Tassuddānaṁ

Aniccaṁ Dukkhaṁ Anattā, Yadaniccāpare tayo.
Hetunāpi tayo vuttā, Ānandena ca te dasāti.

---

3. Bhāravagga

1. Bhārasutta

22. Sāvatthiyaṁ. Tatra kho. Bhārañca vo bhikkhave desessāmi bhārahārañca bhārādānañca bhāranikkhepanañca, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave bhāro, "pañcupādānakkhandhā"tissa vacanīyaṁ. Katame pañca, rūpupādānakkhandho vedanupādānakkhandho saññupādānakkhandho saṅkhārupādānakkhandho viññāṇupādānakkhandho. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhāro. Katamo ca bhikkhave

---

1. Nirodhā (Sī, I)

bhārahāro, "puggalo"tissa vacanīyaṁ, yvāyaṁ āyasmā evaṁnāmo evaṁgotto. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhārahāro. Katamañca bhikkhave bhārādānaṁ, yāyaṁ taṇhā ponobhavikā[1] nandīrāgasahagatā[2] tatratatrābhinandinī. Seyyathidaṁ, kāmataṇhā bhavataṇhā vibhavataṇhā. Idaṁ vuccati bhikkhave bhārādānaṁ. Katamañca bhikkhave bhāranikkhepanaṁ, yo tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodho cāgo paṭinissaggo mutti anālayo. Idaṁ vuccati bhikkhave bhāranikkhepananti.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna[3] Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

"Bhārā have pañcakkhandhā, bhārahāro ca puggalo.
Bhārādānaṁ dukhaṁ loke, bhāranikkhepanaṁ sukhaṁ.

Nikkhipitvā garuṁ bhāraṁ, aññaṁ bhāraṁ anādiya.
Samūlaṁ taṇhamabbuyha[4], nicchāto parinibbuto"ti.

Paṭhamaṁ.

2. Pariññasutta

23. Sāvatthinidānaṁ. Pariññeyye ca bhikkhave bhikkhave dhamme desessāmi pariññañca, taṁ suṇātha. Katame ca bhikkhave pariññeyyā dhammā, rūpaṁ bhikkhave pariññeyyo dhammo, vedanā pariññeyyo dhammo, saññā pariññeyyo dhammo, saṅkhārā pariññeyyo dhammo, viññāṇaṁ pariññeyyo dhammo. Ime vuccanti bhikkhave pariññeyyā dhammā. Katamā ca bhikkhave pariññā, yo bhikkhave rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo. Ayaṁ vuccati bhikkhave pariññāti. . Dutiyaṁ.

3. Abhijānasutta

24. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Vedanaṁ anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Saññaṁ anabhijānaṁ. Saṅkhāre

---

1. Pono bbhavikā (Syā, Kaṁ, Ka)
2. Nandirāgasahagatā (sabbattha)
3. Vatvā (Sī) evamīdisesu ṭhānesu.
4. Taṇhamabbhuyha (I, Ka)

anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Viññāṇaṁ anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Rūpañca kho bhikkhave abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Vedanaṁ abhijānaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāyāti. . Tatiyaṁ.

4. Chandarāgasutta

25. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave rūpasmiṁ chandarāgo, taṁ pajahatha. Evaṁ taṁ rūpaṁ pahīnaṁ bhavissati ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammaṁ. Yo vedanāya chandarāgo, taṁ pajahatha. Evaṁ sā vedanā pahīnā bhavissati ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Yo saññāya chandarāgo, taṁ pajahatha. Evaṁ sā saññā pahīnā bhavissati ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Yo saṅkhāresu chandarāgo, taṁ pajahatha. Evaṁ te saṅkhārā pahīnā bhavissanti ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Yo viññāṇasmiṁ chandarāgo, taṁ pajahatha. Evaṁ taṁ viññāṇaṁ pahīnaṁ bhavissati ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammanti. . Catutthaṁ.

5. Assādasutta

26. Sāvatthinidānaṁ. Pubbeva[1] me bhikkhave sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva[2] sato etadahosi "ko nu kho rūpassa assādo ko ādīnavo kiṁ nissaraṇaṁ, ko vedanāya assādo ko ādīnavo kiṁ nissaraṇaṁ, ko saññāya assādo ko ādīnavo kiṁ nissaraṇaṁ, ko saṅkhārānaṁ assādo ko ādīnavo kiṁ nissaraṇaṁ, ko viññāṇassa assādo ko ādīnavo kiṁ nissaraṇan"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "yaṁ kho rūpaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ rūpassa assādo. Yaṁ rūpaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, ayaṁ rūpassa ādīnavo. Yo rūpasmiṁ chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ rūpassa nissaraṇaṁ. Yaṁ vedanaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ

---

1. Pubbe (I, Ka) 2. Bodhisattassa (I, Ka)

somanassaṁ, ayaṁ vedanāya assādo. Yaṁ[1] vedanā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ vedanāya ādīnavo. Yo vedanāya chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ vedanāya nissaraṇaṁ. Yaṁ saññaṁ paṭicca uppajjati -pa-. Yaṁ saṅkhāre paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ saṅkhārānaṁ assādo. Yaṁ[2] saṅkhārā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ saṅkhārānaṁādīnavo. Yo saṅkhāresu chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ saṅkhārānaṁ nissaraṇaṁ. Yaṁ viññāṇaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ viññāṇassa assādo. Yaṁ viññāṇaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, ayaṁ viññāṇassa ādīnavo. Yo viññāṇasmiṁ chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ viññāṇassa nissaraṇaṁ.

Yāvakīvañcāhaṁ bhikkhave imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ evaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nābbhaññāsiṁ, neva tāvāhaṁ bhikkhave sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya "anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddho"ti[3] paccaññāsiṁ. Yato ca khvāhaṁ bhikkhave imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ evaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, athāhaṁ bhikkhave sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya "anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddho"ti paccaññāsiṁ. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi, akuppā me vimutti[4], ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavoti. . Pañcamaṁ.

6. Dutiya-assādasutta

27. Sāvatthinidānaṁ. Rūpassāhaṁ bhikkhave assādapariyesanaṁ acariṁ, yo rūpassa assādo tadajjhagamaṁ, yāvatā rūpassa assādo paññāya me so sudiṭṭho. Rūpassāhaṁ bhikkhave ādīnavapariyesanaṁ acariṁ, yo rūpassa ādīnavo tadajjhagamaṁ, yāvatā rūpassa ādīnavo paññāya me so sudiṭṭho. Rūpassāhaṁ bhikkhave nissaraṇapariyesanaṁ acariṁ, yaṁ rūpassa nissaraṇaṁ tadajjhagamaṁ, yāvatā rūpassa nissaraṇaṁ paññāya me taṁ sudiṭṭhaṁ. Vedanāyāhaṁ bhikkhave. Saññāyāhaṁ bhikkhave,

---

1. Yā (Ka) 2. Ye (Sī, Ka) 3. Abhisambuddho (Sī) 4. Cetovimutti (Sī, I, Ka)

saṅkhārānāhaṁ bhikkhave. Viññāṇassāhaṁ bhikkhave assādapariyesanaṁ acariṁ, yo viññāṇassa assādo tadajjhagamaṁ, yāvatā viññāṇassa assādo paññāya me so sudiṭṭho. Viññāṇassāhaṁ bhikkhave ādīnavapariyesanaṁ acariṁ, yo viññāṇassa ādīnavo tadajjhagamaṁ, yāvatā viññāṇassa ādīnavo paññāya me so sudiṭṭho. Viññāṇassāhaṁ bhikkhave nissaraṇapariyesanaṁ acariṁ, yaṁ viññāṇassa nissaraṇaṁ tadajjhagamaṁ, yāvatā viññāṇassa nissaraṇaṁ paññāya me taṁ sudiṭṭhaṁ. Yāvakīvañcāhaṁ bhikkhave imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nābbhaññāsiṁ -pa- abbhaññāsiṁ. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi, akuppā me vimutti[1], ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavoti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Tatiya-assādasutta

28. Sāvatthinidānaṁ. No cedaṁ bhikkhave rūpassa assādo abhavissa, nayidaṁ sattā rūpasmiṁ sārajjeyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi rūpassa assādo, tasmā sattā rūpasmiṁ sārajjanti. No cedaṁ bhikkhave rūpassa ādīnavo abhavissa, nayidaṁ sattā rūpasmiṁ nibbindeyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi rūpassa ādīnavo, tasmā sattā rūpasmiṁ nibbindanti. No cedaṁ bhikkhave rūpassa nissaraṇaṁ abhavissa, nayidaṁ sattā rūpasmā nissareyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi rūpassa nissaraṇaṁ, kasmā sattā rūpasmā nissaranti. No cedaṁ bhikkhave vedanāya -pa-. No cedaṁ bhikkhave saññāya. No cedaṁ bhikkhave saṅkhārānaṁ nissaraṇaṁ abhavissa, nayidaṁ sattā saṅkhārehi nissareyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi saṅkhārānaṁ nissaraṇaṁ, tasmā sattā saṅkhārehi nissaranti. No cedaṁ bhikkhave viññāṇassa assādo abhavissa, nayidaṁ sattā viññāṇasmiṁ sārajjeyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi viññāṇassa assādo, tasmā sattā viññāṇasmiṁ sārajjanti. No cedaṁ bhikkhave viññāṇassa ādīnavo abhavissa, nayidaṁ sattā viññāṇasmiṁ nibbindeyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi viññāṇassa ādīnavo, tasmā sattā viññāṇasmiṁ nibbindanti. No cedaṁ bhikkhave viññāṇassa nissaraṇaṁ abhavissa, nayidaṁ sattā viññāṇasmā

1. Cetovimutti (Sī, I, Ka)

nissareyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi viññāṇassa nissaraṇaṁ, tasmā sattā viññāṇasmā nissaranti.

Yāvakīvañca bhikkhave sattā imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nābbhaññaṁsu[1]. Neva tāva bhikkhave sattā sadevakā lokā samārakā sabrahmakā sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya nissaṭā visaṁyuttā vippamuttā vimariyādīkatena cetasā vihariṁsu. Yato ca kho bhikkhave sattā imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ abbhaññaṁsu. Atha bhikkhave sattā sadevakā lokā samārakā sabrahmakā sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya nissaṭā visaṁyuttā vippamuttā vimariyādīkatena cetasā viharanti. . Sattamaṁ.

8. Abhinandanasutta

29. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave rūpaṁ abhinandati, dukkhaṁ so abhinandati. Yo dukkhaṁ abhinandati "aparimutto so dukkhasmā"ti vadāmi. Yo vedanaṁ abhinandati. Yo saññaṁ abhinandati. Yo saṅkhāre abhinandati. Yo viññāṇaṁ abhinandati, dukkhaṁ so abhinandati. Yo dukkhaṁ abhinandati, "aparimutto so dukkhasmā"ti vadāmi. Yo ca kho bhikkhave rūpaṁ nābhinandati, dukkhaṁ so nābhinandati. Yo dukkhaṁ nābhinandati, "parimutto so dukkhasmā"ti vadāmi. Yo vedanaṁ nābhinandati. Yo saññaṁ nābhinandati. Yo saṅkhāre nābhinandati. Yo viññāṇaṁ nābhinandati, dukkhaṁ so nābhinandati. Yo dukkhaṁ nābhinandati, "parimutto so dukkhasmā"ti vadāmīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Uppādasutta

30. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave rūpassa uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo vedanāya. Yo saññāya -pa-. Yo saṅkhārānaṁ. Yo

---

1. Nābbhaññiṁsu (Sī)

viññāṇassa uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jārāmaraṇassa pātubhāvo. Yo ca kho bhikkhave rūpassa nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamo. Yo vedanāya -pa-. Yo saññāya. Yo saṅkhārānaṁ. Yo viññāṇassa nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Navamaṁ.

10. Aghamūlasutta

31. Sāvatthinidānaṁ. Aghañca bhikkhave desessāmi aghamūlañca, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave aghaṁ, rūpaṁ bhikkhave aghaṁ, vedanā aghaṁ, saññā aghaṁ, saṅkhārā aghaṁ, viññāṇaṁ aghaṁ. Idaṁ vuccati bhikkhave aghaṁ. Katamañca bhikkhave aghamūlaṁ, yāyaṁ taṇhā ponobhavikā nandīrāgasahagatā[1] tatratatrābhinandinī. Seyyathidaṁ, kāmataṇhā bhavataṇhā vibhavataṇhā. Idaṁ vuccati bhikkhave aghamūlanti. . Dasamaṁ.

11. Pabhaṅgusutta

32. Sāvatthinidānaṁ. Pabhaṅguñca bhikkhave desessāmi appabhaṅguñca, taṁ suṇātha. Kiñca bhikkhave pabhaṅgu, kiṁ appabhaṅgu. Rūpaṁ bhikkhave pabhaṅgu, yo tassa nirodho vūpasamo atthaṅgamo, idaṁ appabhaṅgu. Vedanā pabhaṅgu, yo tassā nirodho vūpasamo atthaṅgamo, idaṁ appabhaṅgu. saññā pabhaṅgu. Saṅkhārā pabhaṅgu, yo tesaṁ nirodho vūpasamo atthaṅgamo, idaṁ appabhaṅgu. Viññāṇaṁ pabhaṅgu, yo tassa nirodho vūpasamo atthaṅgamo, idaṁ appabhaṅgūti. . Ekādasamaṁ.

Bhāravaggo tatiyo.

Tassuddānaṁ

Bhāraṁ Pariññaṁ Abhijānaṁ, Chandarāgaṁ catutthakaṁ.
Assādā ca tayo vuttā, Abhinandanamaṭṭhamaṁ.
Uppādaṁ Aghamūlañca, ekādasamo Pabhaṅgūti.

---

1. Nandirāgasahagatā (sabbattha)

4. Natumhākavagga

1. Natumhākasutta

33. Sāvatthinidānaṁ. Yaṁ bhikkhave na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Kiñca bhikkhave na tumhākaṁ, rūpaṁ bhikkhave na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Vedanā na tumhākaṁ taṁ pajahatha, sā vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissati. Saññā na tumhākaṁ. Saṅkhārā na tumhākaṁ te pajahatha, te vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissanti. Viññāṇaṁ na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati.

Seyyathāpi bhikkhave yaṁ imasmiṁ Jetavane tiṇakaṭṭhasākhāpalāsaṁ, taṁ jano hareyya vā ḍaheyya vā yathāpaccayaṁ vā kareyya, api nu tumhākaṁ evamassa "amhe jano harati vā ḍahati vā yathāpaccayaṁ vā karotī"ti. No hetaṁ bhante. Taṁ kissa hetu, na hi no etaṁ bhante attā vā attaniyaṁ vāti. Evameva kho bhikkhave rūpaṁ na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Vedanā na tumhākaṁ taṁ pajahatha, sā vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissati. Saññā na tumhākaṁ. Saṅkhārā na tumhākaṁ. Viññāṇaṁ na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissatīti. . Paṭhamaṁ.

2. Dutiyanatumhākasutta

34. Sāvatthinidānaṁ. Yaṁ bhikkhave na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Kiñca bhikkhave na tumhākaṁ, rūpaṁ bhikkhave na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Vedanā na tumhākaṁ. Saññā na tumhākaṁ. Saṅkhārā na tumhākaṁ. Viññāṇaṁ na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Yaṁ bhikkhave na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissatīti. . Dutiyaṁ.

3. Aññatarabhikkhusutta

35. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi,

ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan”ti. Yaṁ kho bhikkhu anuseti tena saṅkhaṁ gacchati, yaṁ nānuseti na tena saṅkhaṁ gacchatīti. Aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ Sugatāti.

Yathā kathaṁ pana tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsīti. Rūpaṁ ce bhante anuseti tena saṅkhaṁ gacchati, vedanaṁ ce anuseti tena saṅkhaṁ gacchati, saññaṁ ce anuseti tena saṅkhaṁ gacchati, saṅkhāre ce anuseti tena saṅkhaṁ gacchati, viññāṇaṁ ce anuseti tena saṅkhaṁ gacchati, rūpaṁ ce bhante nānuseti na tena saṅkhaṁ gacchati. Vedanaṁ ce. Saññaṁ ce. Saṅkhāre ce. Viññāṇaṁ ce nānuseti na tena saṅkhaṁ gacchati. Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsi. Rūpaṁ ce bhikkhu anuseti tena saṅkhaṁ gacchati. Vedanaṁ ce. Saññaṁ ce. Saṅkhāre ce. Viññāṇaṁ ce anuseti tena saṅkhaṁ gacchati. Rūpaṁ ce bhikkhu nānuseti. Na tena saṅkhaṁ gacchati, vedanaṁ ce. Saññaṁ ce. Saṅkhāre ce. Viññāṇaṁ ce nānuseti na tena saṅkhaṁ gacchati. Imassa kho bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti.

Atha kho so bhikkhu Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

Atha kho so bhikkhu eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, “khīṇā jāti, vusitaṁ brāhmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā”ti abbhaññāsi. Aññataro ca pana so bhikkhu arahataṁ ahosīti. . Tatiyaṁ.

4. Dutiya-aññatarabhikkhusutta

36. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “sādhu me bhante

Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti. Yaṁ kho bhikkhu anuseti taṁ anumīyati. Yaṁ anumīyati tena saṅkhaṁ gacchati. Yaṁ Nānuseti na taṁ anumīyati. Yaṁ nānumīyati na tena saṅkhaṁ gacchatīti. Aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ Sugatāti.

Yathā kathaṁ pana tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsīti. Rūpaṁ ce bhante anuseti taṁ anumīyati. Yaṁ anumīyati tena saṅkhaṁ gacchati. Vedanaṁ ce anuseti. Saññaṁ ce anuseti. Saṅkhāre ce anuseti. Viññāṇaṁ ce anuseti taṁ anumīyati. Yaṁ anumīyati tena saṅkhaṁ gacchati. Rūpaṁ ce bhante nānuseti na taṁ anumīyati. Yaṁ nānumīyati na tena saṅkhaṁ gacchati. Vedanaṁ ce nānuseti. Saññaṁ ce nānuseti. Saṅkhāre ce nānuseti. Viññāṇaṁ ce nānuseti na taṁ anumīyati. Yaṁ nānumīyati na tena saṅkhaṁ gacchati. Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsi. Rūpaṁ ce bhikkhu anuseti taṁ anumīyati. Yaṁ anumīyati tena saṅkhaṁ gacchati. Vedanaṁ ce bhikkhu. Saññaṁ ce bhikkhu. Saṅkhāre ce bhikkhu. Viññāṇaṁ ce bhikkhu anuseti taṁ anumīyati. Yaṁ anumīyati tena saṅkhaṁ gacchati. Rūpaṁ ce bhikkhu nānuseti na taṁ anumīyati. Yaṁ nānumīyati na tena saṅkhaṁ gacchati. Vedanaṁ ce nānuseti. Saññaṁ ce nānuseti. Saṅkhāre ce nānuseti. Viññāṇaṁ ce nānuseti na taṁ anumīyati. Yaṁ nānumīyati na tena saṅkhaṁ gacchati. Imassa kho bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti -pa-. Aññataro ca pana so bhikkhu arahataṁ ahosīti. . Catutthaṁ.

5. Ānandasutta

37. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Ānando -pa- ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Ānandaṁ Bhagavā etadavoca—

Sace taṁ Ānanda evaṁ puccheyyuṁ "katamesaṁ āvuso Ānanda dhammānaṁ uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa[1] aññathattaṁ paññāyatī"ti, evaṁ puṭṭho tvaṁ Ānanda kinti byākareyyāsīti. Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ "katamesaṁ āvuso Ānanda dhammānaṁ uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyatī"ti, evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ "rūpassa kho āvuso uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyati. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyati. Imesaṁ kho āvuso dhammānaṁ uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyatī"ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyanti.

Sādhu sādhu Ānanda, rūpassa kho Ānanda uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyati. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyati. Imesaṁ kho Ānanda dhammānaṁ uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyatīti. Evaṁ puṭṭho tvaṁ Ānanda evaṁ byākareyyāsīti. . Pañcamaṁ.

6. Dutiya-ānandasutta

38. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Ānandaṁ Bhagavā etadavoca—

Sace taṁ Ānanda evaṁ puccheyyuṁ "katamesaṁ āvuso Ānanda dhammānaṁ uppādo paññāyittha, vayo paññāyittha, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyittha. Katamesaṁ dhammānaṁ uppādo paññāyissati, vayo paññāyissati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyissati. Katamesaṁ dhammānaṁ uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyatī"ti, evaṁ puṭṭho tvaṁ Ānanda kinti byākareyyāsīti. Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ "katamesaṁ āvuso Ānanda dhammānaṁ uppādo paññāyittha, vayo paññāyittha, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyittha. Katamesaṁ dhammānaṁ uppādo

---

1. Ṭhitānaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka)

paññāyissati, vayo paññāyissati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyissati. Katamesaṁ dhammānaṁ uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyatī”ti, evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ “yaṁ kho āvuso rūpaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ, tassa uppādo paññāyittha, vayo paññāyittha, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyittha. Yā vedanā atītā niruddhā vipariṇatā, tassā uppādo paññāyittha, vayo paññāyittha, ṭhitāya aññathattaṁ paññāyittha. Yā saññā. Ye saṅkhārā atītā niruddhā vipariṇatā, tesaṁ uppādo paññāyittha, vayo paññāyittha, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyittha. Yaṁ viññāṇaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ, tassa uppādo paññāyittha, vayo paññāyittha, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyittha. Imesaṁ kho āvuso dhammānaṁ uppādo paññāyittha, vayo paññāyittha, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyittha.

Yaṁ kho āvuso rūpaṁ ajātaṁ apātubhūtaṁ, tassa uppādo paññāyissati, vayo paññāyissati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyissati. Yā vedanā ajātā apātubhūtā, tassā uppādo paññāyissati, vayo paññāyissati, ṭhitāya aññathattaṁ paññāyissati, yā saññā -pa-. Ye saṅkhārā ajātā apātubhūtā, tesaṁ uppādo paññāyissati, vayo paññāyissati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyissati. Yaṁ viññāṇaṁ ajātaṁ apātubhūtaṁ, tassa uppādo paññāyissati, vayo paññāyissati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyissati. Imesaṁ kho āvuso dhammānaṁ uppādo paññāyissati, vayo paññāyissati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyissati.

Yaṁ kho āvuso rūpaṁ jātaṁ pātubhūtaṁ, tassa uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyati. Yā vedanā jātā pātubhūtā -pa-. Yā saññā. Ye saṅkhārā jātā pātubhūtā, tesaṁ uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyati. Yaṁ viññāṇaṁ jātaṁ pātubhūtaṁ, tassa uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyati. Imesaṁ kho āvuso dhammānaṁ uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyatīti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyanti.

Sādhu sādhu Ānanda, yaṁ kho Ānanda rūpaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ, tassa uppādo paññāyittha, vayo paññāyittha, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyittha. Yā vedanā. Yā saññā. Ye saṅkhārā. Yaṁ viññāṇaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ, tassa uppādo paññāyittha, vayo paññāyittha, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyittha. Imesaṁ kho Ānanda dhammānaṁ uppādo paññāyittha, vayo paññāyittha, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyittha.

Yaṁ kho Ānanda rūpaṁ ajātaṁ apātubhūtaṁ, tassa uppādo paññāyissati, vayo paññāyissati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyissati. Yā vedanā. Yā saññā. Ye saṅkhārā. Yaṁ viññāṇaṁ ajātaṁ apātubhūtaṁ, tassa uppādo paññāyissati, vayo paññāyissati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyissati. Imesaṁ kho Ānanda dhammānaṁ uppādo paññāyissati, vayo paññāyissati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyissati.

Yaṁ kho Ānanda rūpaṁ jātaṁ pātubhūtaṁ, tassa uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyati. Yā vedanā jātā pātubhūtā. Yā saññā. Ye saṅkhārā. Yaṁ viññāṇaṁ jātaṁ pātubhūtaṁ, tassa uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyati. Imesaṁ kho Ānanda dhammānaṁ uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitassa aññathattaṁ paññāyatīti. Evaṁ puṭṭho tvaṁ Ānanda evaṁ byākareyyāsīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Anudhammasutta

39. Sāvatthinidānaṁ. Dhammānudhammappaṭipannassa bhikkhave bhikkhuno ayamanudhammo hoti "yaṁ rūpe nibbidābahulo[1] vihareyya, vedanāya nibbidābahulo vihareyya, saññāya nibbidābahulo vihareyya, saṅkhāresu nibbidābahulo vihareyya, viññāṇe nibbidābahulo vihareyya. Yo rūpe nibbidābahulo viharanto, vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu nibbidābahulo viharanto, viññāṇe nibbidābahulo viharanto rūpaṁ parijānāti. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ parijānāti, so rūpaṁ parijānaṁ, vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ parijānaṁ parimuccati rūpamhā, parimuccati vedanāya, parimuccati

1. Nibbidābahulaṁ (I, Ka)

saññāya, parimuccati saṅkhārehi, parimuccati viññāṇamhā, parimuccati jātiyā jārāmaraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, parimuccati dukkhasmāti vadāmī"ti. . Sattamaṁ.

8. Dutiya-anudhammasutta

40. Sāvatthinidānaṁ. Dhammānudhammappaṭipannassa bhikkhave bhikkhuno ayamanudhammo hoti "yaṁ rūpe aniccānupassī vihareyya -pa- parimuccati dukkhasmāti vadāmī"ti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Tatiya-anudhammasutta

41. Sāvatthinidānaṁ. Dhammānudhammappaṭipannassa bhikkhave bhikkhuno ayamanudhammo hoti "yaṁ rūpe dukkhānupassī vihareyya -pa- parimuccati dukkhasmāti vadāmī"ti. . Navamaṁ.

10. Catuttha-anudhammasutta

42. Sāvatthinidānaṁ. Dhammānudhammappaṭipannassa bhikkhave bhikkhuno ayamanudhammo hoti "yaṁ rūpe anattānupassī vihareyya. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe anattānupassī vihareyya. Yo rūpe anattānupassī viharanto -pa- rūpaṁ parijānāti, vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ parijānāti. So rūpaṁ parijānaṁ, vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ parijānaṁ parimuccati rūpamhā, parimuccati vedanāya, parimuccati saññāya, parimuccati saṅkhārehi, parimuccati viññāṇamhā, parimuccati jātiyā jarāmaraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, parimuccati dukkhasmāti vadāmī"ti. . Dasamaṁ.

Natumhākavaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Natumhākena dve vuttā, Bhikkhūhi apare duve.
Ānandena ca dve vuttā, Anudhammehi dve dukāti.

5. Attadīpavagga

1. Attadīpasutta

43. Sāvatthinidānaṁ. Attadīpā bhikkhave viharatha attasaraṇā anaññasaraṇā, dhammadīpā dhammasaraṇā anaññasaraṇā. Attadīpānaṁ bhikkhave viharataṁ attasaraṇānaṁ anaññasaraṇānaṁ, dhammadīpānaṁ dhammasaraṇānaṁ anaññasaraṇānaṁ yoni upaparikkhitabbā "kiṁjātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā kiṁ pahotikā"ti.

Kiṁjātikā ca bhikkhave sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā kiṁ pahotikā. Idha bhikkhave assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ. Tassa taṁ rūpaṁ vipariṇamati aññathā ca hoti, tassa rūpavipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā. Vedanaṁ attato samanupassati, vedanāvantaṁ vā attānaṁ, attani vā vedanaṁ, vedanāya vā attānaṁ, tassa sā vedanā vipariṇamati aññathā ca hoti, tassa vedanāvipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparideva -pa- pāyāsā. Saññaṁ attato samanupassati. Saṅkhāre attato samanupassati. Viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Tassa taṁ viññāṇaṁ vipariṇamati aññathā ca hoti, tassa viññāṇavipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā.

Rūpassa tveva bhikkhave aniccataṁ viditvā vipariṇāmaṁ virāgaṁ nirodhaṁ [1] "pubbe ceva rūpaṁ etarahi ca sabbaṁ rūpaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhamman"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato ye sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā, te pahīyanti. Tesaṁ pahānā na paritassati, aparitassaṁ sukhaṁ viharati, sukhavihārī bhikkhu "tadaṅganibbuto"ti vuccati. Vedanāya tveva bhikkhave aniccataṁ viditvā vipariṇāmaṁ virāgaṁ nirodhaṁ "pubbe ceva vedanā etarahi ca sabbā vedanā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā"ti evametaṁ

---

1. Vipariṇāma virāga nirodhaṁ (Sī)

yathābhūtaṁ sammappaññāya passato ye sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā, te pahīyanti. Tesaṁ pahānā na paritassati, aparitassaṁ sukhaṁ viharati, sukhavihārī bhikkhu "tadaṅganibbuto"ti vuccati. Saññāya. Saṅkhārānaṁ tveva bhikkhave aniccataṁ viditvā vipariṇāmaṁ virāgaṁ nirodhaṁ "pubbe ceva saṅkhārā etarahi ca sabbe saṅkhārā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato ye sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā, te pahīyanti. Tesaṁ pahānā na paritassati, aparitassaṁ sukhaṁ viharati, sukhavihārī bhikkhu "tadaṅganibbuto"ti vuccati. Viññāṇassa tveva bhikkhave aniccataṁ viditvā vipariṇāmaṁ virāgaṁ nirodhaṁ "pubbe ceva viññāṇaṁ etarahi ca sabbaṁ viññāṇaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhamman"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato ye sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā, te pahīyanti. Tesaṁ pahānā na paritassati, aparitassaṁ sukhaṁ viharati, sukhavihārī bhikkhu "tadaṅganibbuto"ti vuccatīti. . Paṭhamaṁ.

2. Paṭipadāsutta

44. Sāvatthinidānaṁ. Sakkāyasamudayagāminiñca vo bhikkhave paṭipadaṁ desessāmi sakkāyanirodhagāminiñca paṭipadaṁ, taṁ suṇātha. Katamā ca bhikkhave sakkāyasamudayagāminī paṭipadā, idha bhikkhave assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ. Vedanaṁ attato. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave sakkāyasamudayagāminīpaṭipadā. "Sakkāyasamudayagāminī paṭipadā"ti iti hidaṁ bhikkhave vuccati "dukkhasamudayagāminī samanupassanā"ti ayamevettha attho.

Katamā ca bhikkhave sakkāyanirodhagāminī paṭipadā, idha bhikkhave sutavā ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto, sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ vā

attānaṁ, na attani vā rūpaṁ, na rūpasmiṁ vā attānaṁ. Na vedanaṁ attato. Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ attato samanupassati, na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā viññāṇaṁ, na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave sakkāyanirodhagāminī paṭipadā. "Sakkāyanirodhagāminī paṭipadā"ti iti hidaṁ bhikkhave vuccati "dukkhanirodhagāminī samanupassanā"ti ayamevettha atthoti. . Dutiyaṁ.

3. Aniccasutta

45. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ, evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato cittaṁ virajjati, vimuccati anupādāya āsavehi. Vedanā aniccā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ, evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato cittaṁ virajjati, vimuccati anupādāya āsavehi. Rūpadhātuyā ce bhikkhave bhikkhuno cittaṁ virattaṁ, vimuttaṁ hoti anupādāya āsavehi. Vedanādhātuyā -pa-. Saññādhātuyā. Saṅkhāradhātuyā. Viññāṇadhātuyā ce bhikkhave bhikkhuno cittaṁ virattaṁ, vimuttaṁ hoti anupādāya āsavehi. Vimuttattā ṭhitaṁ, ṭhitattā santusitaṁ [1]. santusitattā na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Tatiyaṁ.

4. Dutiya-aniccasutta

46. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā. yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Vedanā aniccā. Saññā aniccā. Saṅkhārā aniccā. Viññāṇaṁ aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ.

---

1. Santussitaṁ (Ka-Sī, I, Ka)

Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passato pubbantānudiṭṭhiyo na honti, pubbantānudiṭṭhīnaṁ asati aparantānudiṭṭhiyo na honti, aparantānudiṭṭhīnaṁ asati thāmaso[1] parāmāso na hoti, thāmase[2] parāmāse asati rūpasmiṁ. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇasmiṁ cittaṁ virajjati, vimuccati anupādāya āsavehi. Vimuttattā ṭhitaṁ, ṭhitattā santusitaṁ, santusitattā na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Catutthaṁ.

5. Samanupassanāsutta

47. Sāvatthinidānaṁ. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā anekavihitaṁ attānaṁ samanupassamānā samanupassanti, sabbete pañcupādānakkhandhe samanupassanti etesaṁ vā aññataraṁ. Katame pañca, idha bhikkhave assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ.

Iti ayañceva samanupassanā "asmī"ti cassa avigataṁ[3] hoti, "asmī"ti kho pana bhikkhave avigate pañcannaṁ indriyānaṁ avakkanti hoti cakkhundriyassa sotindriyassa ghānindriyassa jivhindriyassa kāyindriyassa. Atthi bhikkhave mano, atthi dhammā, atthi avijjādhātu. Avijjāsamphassajena bhikkhave vedayitena phuṭṭhassa assutavato puthujjanassa "asmī"tipissa hoti, "ayamahamasmī"tipissa hoti, "bhavissan"tipissa hoti, "na bhavissan"tipissa hoti, "rūpī bhavissan"tipissa hoti, "arūpī bhavissan"tipissa hoti, "saññī bhavissan"tipissa hoti, "asaññī bhavissan"tipissa hoti, "nevasaññīnāsaññī bhavissan"tipissa hoti.

---

1. Thāmasā (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Thāmasā (Sī, Syā, Kaṁ), thāmaso (Ka)
3. Adhigataṁ (bahūsu)

Tiṭṭhanteva kho[1] bhikkhave tattheva[2] pañcindriyāni, athettha sutavato ariyasāvakassa avijjā pahīyati, vijjā uppajjati, tassa avijjāvirāgā vijjuppādā "asmī"tipissa na hoti, "ayamahamasmī"tipissa na hoti, "bhavissan"ti. "Na bhavissan"ti. "Rūpī. Arūpī. Saññī. Asaññī. Nevasaññīnāsaññī bhavissan"tipissa na hotīti. . Pañcamaṁ.

6. Khandhasutta

48. Sāvatthinidānaṁ. Pañca bhikkhave khandhe desessāmi pañcupādānakkhandhe ca, taṁ suṇātha. Katame ca bhikkhave pañcakkhandhā, yaṁ kiñci bhikkhave rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, ayaṁ vuccati rūpakkhandho. Yā kāci vedanā -pa-. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā atītānāgatapaccuppannā ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikā vā sukhumā vā -pa-. Ayaṁ vuccati saṅkhārakkhandho. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, ayaṁ vuccati viññāṇakkhandho. Ime vuccanti bhikkhave pañcakkhandhā.

Katame ca bhikkhave pañcupādānakkhandhā, yaṁ kiñci bhikkhave rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa- yaṁ dūre santike vā sāsavaṁ upādāniyaṁ, ayaṁ vuccati rūpupādānakkhandho. Yā kāci vedanā -pa- yā dūre santike vā sāsavā upādāniyā, ayaṁ vuccati vedanupādānakkhandho. Yā kāci saññā -pa- yā dūre santike vā sāsavā upādāniyā, ayaṁ vuccati saññupādānakkhandho. Ye keci saṅkhārā -pa- sāsavā upādāniyā, ayaṁ vuccati saṅkhārupādānakkhandho. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa- yaṁ dūre santike vā sāsavaṁ upādāniyaṁ, ayaṁ vuccati viññāṇupādānakkhandho. Ime vuccanti bhikkhave pañcupādānakkhandhāti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Soṇasutta

49. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Soṇo gahapatiputto yena Bhagavā

1. Tiṭṭhanti kho pana (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Tatheva (katthaci)

tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinnaṁ kho Soṇaṁ gahapatiputtaṁ Bhagavā etadavoca—

Ye hi keci Soṇa samaṇā vā brāhmaṇā vā aniccena rūpena dukkhena vipariṇāmadhammena "seyyohamasmī"ti vā samanupassanti, "sadisohamasmī"ti vā samanupassanti, "hīnohamasmī"ti vā samanupassanti, kimaññatra yathābhūtassa adassanā. Aniccāya vedanāya dukkhāya vipariṇāmadhammāya "seyyohamasmī"ti vā samanupassanti, "sadisohamasmī"ti vā samanupassanti, "hīnohamasmī"ti vā samanupassanti, kimaññatra yathābhūtassa adassanā. Aniccāya saññāya. Aniccehi saṅkhārehi dukkhehi vipariṇāmadhammehi "seyyohamasmī"ti vā samanupassanti, "sadisohamasmī"ti vā samanupassanti, "hīnohamasmī"ti vā samanupassanti, kimaññatra yathābhūtassa adassanā. Aniccena viññāṇena dukkhena vipariṇāmadhammena "seyyohamasmī"ti vā samanupassanti, "sadisohamasmī"ti vā samanupassanti, "hīnohamasmī"ti vā samanupassanti, kimaññatra yathābhūtassa adassanā.

Ye ca kho keci Soṇa samaṇā vā brāhmaṇā vā aniccena rūpena dukkhena vipariṇāmadhammena "seyyohamasmī"tipi na samanupassanti, "sadisohamasmī"tipi na samanupassanti, "hīnohamasmī"tipi na samanupassanti, kimaññatra yathābhūtassa dassanā. Aniccāya vedanāya. Aniccāya saññāya. Aniccehi saṅkhārehi. Aniccena viññāṇena dukkhena vipariṇāmadhammena "seyyohamasmī"tipi na samanupassanti, "sadisohamasmī"tipi na samanupassanti, "hīnohamasmī"tipi na samanupassanti, kimaññatra yathābhūtassa dassanā.

Taṁ kiṁ maññasi Soṇa, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇamadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante.

Tasmātiha Soṇa yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ.

Yā kāci vedanā. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ.

Evaṁ passaṁ Soṇa sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati. Vedanāyapi nibbindati. Saññāyapi nabbindati. Saṅkhāresupi nibbindati. Viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brāhmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Sattamaṁ.

8. Dutiyasoṇasutta

50. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Soṇo gahapatiputto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Soṇaṁ gahapatiputtaṁ Bhagavā etadavoca—

Ye hi keci Soṇa samaṇā vā brāhmaṇā vā rūpaṁ nappajānanti, rūpasamudayaṁ nappajānanti, rūpanirodhaṁ nappajānanti, rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Vedanaṁ nappajānanti, vedanāsamudayaṁ nappajānanti, vedanānirodhaṁ nappajānanti, vedanānirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Saññaṁ nappajānanti -pa-. Saṅkhāre nappajānanti, saṅkhārasamudayaṁ nappajānanti, saṅkhāranirodhaṁ nappajānanti, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Viññāṇaṁ nappajānanti, viññāṇasamudayaṁ nappajānanti, viññāṇanirodhaṁ nappajānanti, viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Na me te Soṇa samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu vā samaṇasammatā, brāhmaṇesu vā brāhmaṇasammatā, na ca pana te āyasmanto sāmaññatthaṁ vā brahmaññatthaṁ vā diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti.

Ye ca kho keci Soṇa samaṇā vā brāhmaṇā vā rūpaṁ pajānanti, rūpasamudayaṁ pajānanti, rūpanirodhaṁ pajānanti, rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti. Vedanaṁ pajānanti -pa-. Saññaṁ pajānanti. Saṅkhāre pajānanti. Viññāṇaṁ pajānanti, viññāṇasamudayaṁ pajānanti, viññāṇanirodhaṁ pajānanti, viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti. Te ca kho me Soṇa samaṇā vā brāhmaṇā vāsamaṇesu ceva samaṇasammatā, brāhmaṇesu ca brāhmaṇasammatā, te ca panāyasmanto sāmaññatthañca brahmaññatthañca diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññāsacchikatvā upasampajja viharantīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Nandikkhayasutta

51. Sāvatthinidānaṁ. Aniccaññeva bhikkhave bhikkhu rūpaṁ “aniccan”ti passati. Sāssa hoti sammādiṭṭhi, sammā passaṁ nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ vimuttaṁ “suvimuttan”ti vuccati. Aniccaññeva bhikkhave bhikkhu vedanaṁ “aniccan”ti passati. Sāssa hoti sammādiṭṭhi, sammā passaṁ nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nindikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ vimuttaṁ “suvimuttan”ti vuccati. Aniccaññeva bhikkhave bhikkhu saññaṁ “aniccan”ti passati -pa-. Anicceyeva bhikkhave bhikkhu saṅkhāre “aniccā”ti passati. Sāssa hoti sammādiṭṭhi, sammā passaṁ nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ vimuttaṁ “suvimuttan”ti vuccati. Aniccaññeva bhikkhave bhikkhu viññāṇaṁ “aniccan”ti passati. Sāssa hoti sammādiṭṭhi, sammā passaṁ nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ vimuttaṁ “suvimuttan”ti vuccatīti. . Navamaṁ.

10. Dutiyanandikkhayasutta

52. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave yoniso manasi karotha, rūpāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassatha. Rūpaṁ bhikkhave bhikkhu yoniso manasi karonto rūpaniccatañca yathābhūtaṁ samanupassanto rūpasmiṁ nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ vimuttaṁ “suvimuttan”ti vuccati. Vedanaṁ bhikkhave yoniso manasi karotha, vedanāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassatha. Vedanaṁ bhikkhave bhikkhu yoniso

manasi karonto vedanāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassanto vedanāya nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ vimuttaṁ "suvimuttan"ti vuccati. Saññaṁ bhikkhave. Saṅkhāre bhikkhave yoniso manasi karotha, saṅkhārāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassatha. Saṅkhāre bhikkhave bhikkhu yoniso manasi karonto saṅkhārāniccataṁ yathābhūtaṁ samanupassanto saṅkhāresu nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ vimuttaṁ "suvimuttan"ti vuccati. Viññāṇaṁ bhikkhave yoniso manasi karotha, viññāṇāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassatha. Viññāṇaṁ bhikkhave bhikkhu yoniso manasi karonto viññāṇāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassanto viññāṇasmiṁ nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ vimuttaṁ "suvimuttan"ti vuccatīti. . Dasamaṁ.

Attadīpavaggo pañcamo.

Tassuddānaṁ

Attadīpā Paṭipadā, dve ca honti Aniccatā.
Samanupassanā Khandhā, dve Soṇā dve Nandikkhayena cāti.

Mūlapaṇṇāsako samatto.

Tassa mūlapaṇṇāsakassa vagguddānaṁ

Nakulapitā Anicco ca, Bhāro Natumhākena ca.
Attadīpena paññāso, paṭhamo tena pavuccatīti.

---

(6) 1. Upayavagga

1. Upayasutta

53. Sāvatthinidānaṁ. Upayo[1] bhikkhave avimutto, anupayo vimutto. Rūpupayaṁ[2] vā bhikkhave viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya, rūpārammaṇaṁ

---

1. Upāyo (bahūsu)   2. Rūpūpāyaṁ (Sī, Syā, Kaṁ), rūpupāyaṁ (I, Ka)

rūpappatiṭṭhaṁ nandūpasecanaṁ vuddhiṁ verūḷhiṁ vepullaṁ āpajjeyya. Vedanupayaṁ vā -pa-. Saññupayaṁ vā -pa-. Saṅkhārupayaṁ vā bhikkhave viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya, saṅkhārārammaṇaṁ saṅkhārappatiṭṭhaṁ nandūpasecanaṁ vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjeyya.

Yo bhikkhave evaṁ vadeyya "ahamaññatra rūpā aññatra vedanāya aññatra saññāya aññatra saṅkhārehi viññāṇassa āgatiṁ vā gatiṁ vā cutiṁ vā upapattiṁ vā vuddhiṁ vā virūḷhiṁ vā vepullaṁ vā paññāpessāmī"ti netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

Rūpadhātuyā ce bhikkhave bhikkhuno rāgo pahīno hoti, rāgassa pahānā vocchijjatārammaṇaṁ, patiṭṭhā viññāṇassa na hoti. Vedanādhātuyā ce bhikkhave. Saññādhātuyā ce bhikkhave. Saṅkhāradhātuyā ce bhikkhave. Viññāṇadhātuyā ce bhikkhave bhikkhuno rāgo pahīno hoti, rāgassa pahānā vocchijjatārammaṇaṁ, patiṭṭhā viññāṇassa na hoti, tadappatiṭṭhitaṁ viññāṇaṁ avirūḷhaṁ anabhisaṅkhacca vimuttaṁ, vimuttattā ṭhitaṁ, ṭhitattā santusitaṁ, santusitattā na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Paṭhamaṁ.

2. Bījasutta

54. Sāvatthinidānaṁ. Pañcimāni bhikkhave bījajātāni. Katamāni pañca, mūlabījaṁ khandhabījaṁ aggabījaṁ phalubījaṁ bījabījaññeva pañcamaṁ. Imāni cassu bhikkhave pañca bījajātāni akhaṇḍāni apūtikāni avātātapahatāni sārādāni[1] sukhasayitāni, pathavī[2] ca nāssa, āpo ca nāssa, api numāni[3] bhikkhave pañca bījajātāni vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjeyyunti. No hetaṁ bhante. Imāni cassu bhikkhave pañca bījajātāni akhaṇḍāni -pa- sukhasayitāni, pathavī ca assa, āpo ca assa, api numāni bhikkhave pañca bījajātāni vuddhiṁ vīrūḷhiṁ vepullaṁ āpajjeyyunti. Evaṁ bhante. Seyyathāpi bhikkhave pathavīdhātu, evaṁ catasso viññāṇaṭṭhitiyo daṭṭhabbā. Seyyathāpi bhikkhave āpodhātu, evaṁ nandirāgo daṭṭhabbo. Seyyathāpi bhikkhave pañca bījajātāni, evaṁ viññāṇaṁ sāhāraṁ daṭṭhabbaṁ.

---

1. Sārādāyīni (katthaci) 2. Paṭhavī (Sī, Syā, Kaṁ, I) 3. Api nu imāni (Sī, I)

Rūpupayaṁ bhikkhave viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya, rūpārammaṇaṁ rūpappatiṭṭhaṁ nandūpasecanaṁ vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjeyya. Vedanupayaṁ vā bhikkhave viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya -pa-. Saññupayaṁ vā bhikkhave viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya -pa-. Saṅkhārupayaṁ vā bhikkhave viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya. Saṅkhārārammaṇaṁ saṅkhārappatiṭṭhaṁ nandūpasecanaṁ vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjeyya.

Yo bhikkhave evaṁ vadeyya "ahamaññatra rūpā aññatra vedanāya aññatra saññāya aññatra saṅkhārehi viññāṇassa āgatiṁ vā gatiṁ vā cutiṁ vā upapattiṁ vā vuddhiṁ vā virūḷhiṁ vā vepullaṁ vā paññāpessāmī"ti netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

Rūpadhātuyā ce bhikkhave bhikkhuno rāgo pahīno hoti, rāgassa pahānā vocchijjatārammaṇaṁ, patiṭṭhā viññāṇassa na hoti. Vedanādhātuyā ce. Saññādhātuyā ce. Saṅkhāradhātuyā ce. Viññāṇadhātuyā ce bhikkhave bhikkhuno rāgo pahīno hoti, rāgassa pahānā vocchijjatārammaṇaṁ, patiṭṭhā viññāṇassa na hoti, tadappatiṭṭhitaṁ viññāṇaṁ avirūḷhaṁ anabhisaṅkhacca vimuttaṁ, vimuttattā ṭhitaṁ, ṭhitattā santusitaṁ, santusitattā na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati, "khīṇā jāti -pa- nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Dutiyaṁ.

3. Udānasutta

55. Sāvatthinidānaṁ. Tatra kho Bhagavā udānaṁ udānesi "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatīti evaṁ adhimuccamāno bhikkhu chindeyya orambhāgiyāni saṁyojanānī"ti. Evaṁ vutte aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "yathā kathaṁ pana bhante no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatīti evaṁ adhimuccamāno bhikkhu chindeyya orambhāgiyāni saṁyojanānī"ti.

Idha bhikkhu assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī -pa- sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ.

So aniccaṁ rūpaṁ “aniccaṁ rūpan”ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Aniccaṁ vedanaṁ “aniccā vedanā”ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Aniccaṁ saññaṁ “aniccā saññā”ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Anicce saṅkhāre “aniccā saṅkhārā”ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Aniccaṁ viññāṇaṁ “aniccaṁ viññāṇan”ti yathābhūtaṁ nappajānāti.

Dukkhaṁ rūpaṁ “dukkhaṁ rūpan”ti yathābhūtaṁ nappajānāti, dukkhaṁ vedanaṁ. Dukkhaṁ saññaṁ. Dukkhe saṅkhāre. Dukkhaṁ viññāṇaṁ “dukkhaṁ viññāṇan”ti yathābhūtaṁ nappajānāti.

Anattaṁ rūpaṁ “anattā rūpan”ti yathābhūtaṁ nappajānāti, anattaṁ vedanaṁ “anattā vedanā”ti yathābhūtaṁ nappajānāti, anattaṁ saññaṁ “anattā saññā”ti yathābhūtaṁ nappajānāti, anatte saṅkhāre “anattā saṅkhārā”ti yathābhūtaṁ nappajānāti, anattaṁ viññāṇaṁ “anattā viññāṇan”ti yathābhūtaṁ nappajānāti.

Saṅkhataṁ rūpaṁ “saṅkhataṁ rūpan”ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Saṅkhataṁ vedanaṁ. Saṅkhataṁ saññaṁ. Saṅkhate saṅkhāre. Saṅkhataṁ viññāṇaṁ “saṅkhataṁ viññāṇan”ti yathābhūtaṁ nappajānāti. “Rūpaṁ vibhavissatī”ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Vedanā vibhavissati. Saññā vibhavissati. Saṅkhārā vibhavissanti. “Viññāṇaṁ vibhavissatī”ti yathābhūtaṁ nappajānāti.

Sutavā ca kho bhikkhu ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto, sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati -pa- na vedanaṁ. Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ attato samanupassati.

So aniccaṁ rūpaṁ “aniccaṁ rūpan”ti yathābhūtaṁ pajānāti. Aniccaṁ vedanaṁ. Aniccaṁ saññaṁ. Anicce saṅkhāre. Aniccaṁ viññāṇaṁ “aniccaṁ viññāṇan”ti yathābhūtaṁ pajānāti. Dukkhaṁ rūpaṁ -pa-. Dukkhaṁ viññāṇaṁ. Anattaṁ rūpaṁ -pa-. Anattaṁ viññāṇaṁ. Saṅkhataṁ rūpaṁ -pa-. Saṅkhataṁ viññāṇaṁ “saṅkhataṁ viññāṇan”ti yathābhūtaṁ pajānāti. “Rūpaṁ vibhavissatī”ti yathābhūtaṁ pajānāti. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. “Viññāṇaṁ vibhavissatī”ti yathābhūtaṁ pajānāti.

So rūpassa vibhavā, vedanāya vibhavā, saññāya vibhavā, saṅkhārānaṁ vibhavā, viññāṇassa vibhavā evaṁ kho bhikkhu "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatī"ti evaṁ adhimuccamāno bhikkhu chindeyya orambhāgiyāni saṁyojanānīti. Evaṁ adhimuccamāno bhante bhikkhu chindeyya orambhāgiyāni saṁyojanānīti.

Kathaṁ pana bhante jānato kathaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hotīti. Idha bhikkhu assutavā puthujjano atasitāye ṭhāne tāsaṁ āpajjati, tāso heso[1] bhikkhu assutavato puthujjanassa no cassaṁ, no came siyā, nābhavissa, na me bhavissatīti.

Sutavā ca kho bhikkhu ariyasāvako atasitāye ṭhāne na tāsaṁ āpajjati. Na heso[2] bhikkhu tāso sutavato ariyasāvakassa no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatīti. Rūpupayaṁ vā bhikkhu viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya, rūpārammaṇaṁ rūpappatiṭṭhaṁ nandūpasecanaṁ vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjeyya. Vedanupayaṁ vā bhikkhu. Saññupayaṁ vā bhikkhu. Saṅkhārupayaṁ vā bhikkhu viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya, saṅkhārārammaṇaṁ saṅkhārappatiṭṭhaṁ nandūpasecanaṁ vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjeyya.

Yo[3] bhikkhu evaṁ vadeyya "ahamaññatra rūpā aññatra vedanāya aññatra saññāya aññatra saṅkhārehi viññāṇassa āgatiṁ vā gatiṁ vā cutiṁ vā upapattiṁ vā vuddhiṁ vā virūḷhiṁ vā vepullaṁ vā paññāpessāmī"ti netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

Rūpadhātuyā ce bhikkhu bhikkhuno rāgo pahīno hoti, rāgassa pahānā vocchijjatārammaṇaṁ, patiṭṭhā viññāṇassa na hoti. Vedanādhātuyā ce bhikkhu bhikkhuno. Saññādhātuyā ce bhikkhu bhikkhuno. Saṅkhāradhātuyā ce bhikkhu bhikkhuno. Viññāṇadhātuyā ce bhikkhu bhikkhuno rāgo pahīno hoti, rāgassa pahānā vocchijjatārammaṇaṁ, patiṭṭhā viññāṇassa na hoti, tadappatiṭṭhitaṁ viññāṇaṁ avirūḷhaṁ anabhisaṅkhacca vimuttaṁ, vimuttattā ṭhitaṁ, ṭhitattā santusitaṁ, santusitattā na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati, "khīṇā jāti -pa- nāparaṁ

---

1. Hesā (Ka) 2. Na hesā (Ka) 3. So (sabbattha)

itthattāyā”ti pajānāti. Evaṁ kho bhikkhu jānato evaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hotīti. . Tatiyaṁ.

4. Upādānaparipavattasutta

56. Sāvatthinidānaṁ. Pañcime bhikkhave upādānakkhandhā. Katame pañca, rūpupādānakkhandho vedanupādānakkhandho saññupādānakkhandho saṅkhārupādānakkhandho viññāṇupādānakkhandho. Yāvakīvañcāhaṁ bhikkhave ime pañcupādānakkhandhe catuparivaṭṭaṁ yathābhūtaṁ nābbhaññāsiṁ, neva tāvāhaṁ bhikkhave sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya “anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddho”ti paccaññāsiṁ. Yato ca khvāhaṁ bhikkhave ime pañcupādānakkhandhe catuparivaṭṭaṁ yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ athāhaṁ bhikkhave sadevake loke -pa- sadevamanussāya “anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambhuddho”ti paccaññāsiṁ.

Kathañca catuparivaṭṭaṁ rūpaṁ abbhaññāsiṁ, rūpasamudayaṁ abbhaññāsiṁ, rūpanirodhaṁ abbhaññāsiṁ, rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abbhaññāsiṁ. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ abbhaññāsiṁ, viññāṇasamudayaṁ abbhaññāsiṁ, viññāṇanirodhaṁ abbhaññāsiṁ, viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abbhaññāsiṁ.

Katamañca bhikkhave rūpaṁ, cattāro ca mahābhūtā catunnañca mahābhūtānaṁ upādāyarūpaṁ. Idaṁ vuccati bhikkhave rūpaṁ. Āhārasamudayā rūpasamudayo, āhāranirodhā rūpanirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo rūpanirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ rūpaṁ abhiññāya, evaṁ rūpasamudayaṁ abhiññāya, evaṁ rūpanirodhaṁ abhiññāya, evaṁ rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya rūpassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipannā, te suppaṭipannā. Ye suppaṭipannā, te imasmiṁ dhammavinaye gādhanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ rūpaṁ abhiññāya -pa- evaṁ rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya rūpassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimuttā, te suvimuttā. Ye suvimuttā, te kevalino. Ye kevalino, vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāya.

Katamā ca bhikkhave vedanā. Chayime bhikkhave vedanākāyā, cakkhusamphassajā vedanā sotasamphassajā vedanā ghānasamphassajā vedanā jivhāsamphassajā vedanā kāyasamphassajā vedanā manosamphassajā vedanā. Ayaṁ vuccati bhikkhave vedanā. Phassasamudayā vedanāsamudayo, phassanirodhā vedanānirodho. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo vedanānirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ vedanaṁ abhiññāya, evaṁ vedanāsamudayaṁ abhiññāya, evaṁ vedanānirodhaṁ abhiññāya, evaṁ vedanānirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya vedanāya nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipannā, te suppaṭipannā. Ye suppaṭipannā, te imasmiṁ dhammavinaye gādhanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ vedanaṁ abhiññāya -pa- evaṁ vedanānirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya -pa- vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāya.

Katamā ca bhikkhave saññā. Chayime bhikkhave saññākāyā, rūpasaññā saddasaññā gandhasaññā rasasaññā phoṭṭhabbasaññā dhammasaññā. Ayaṁ vuccati bhikkhave saññā. Phassasamudayā saññāsamudayo, phassanirodhā saññānirodho. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saññānirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi -pa- vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāya.

Katame ca bhikkhave saṅkhārā. Chayime bhikkhave cetanākāyā, rūpasañcetanā saddasañcetanā gandhasañcetanā rasasañcetanā phoṭṭhabbasañcetanā dhammasañcetanā. Ime vuccanti bhikkhave saṅkhārā. Phassasamudayā saṅkhārasamudayo, phassanirodhā saṅkhāranirodho. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saṅkhāranirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ saṅkhāre abhiññāya, evaṁ saṅkhārasamudayaṁ abhiññāya, evaṁ saṅkhāranirodhaṁ abhiññāya, evaṁ saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya saṅkhārānaṁ nibbidāya virāgāya

nirodhāya paṭipannā, te suppaṭipannā. Ye suppaṭipannā, te imasmiṁ dhammavinaye gādhanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ saṅkhāre abhiññāya, evaṁ saṅkhārasamudayaṁ abhiññāya, evaṁ saṅkhāranirodhaṁ abhiññāya, evaṁ saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya saṅkhārānaṁ nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimuttā, te suvimuttā. Ye suvimuttā, te kevalino. Ye kevalino, vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāya.

Katamañca bhikkhave viññāṇaṁ. Chayime bhikkhave viññāṇakāyā, cakkhuviññāṇaṁ sotaviññāṇaṁ ghānaviññāṇaṁ jivhāviññāṇaṁ kāyaviññāṇaṁ manoviññāṇaṁ. Idaṁ vuccati bhikkhave viññāṇaṁ. Nāmarūpasamudayā viññāṇasamudayo, nāmarūpanirodhā viññāṇanirodho. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo viññāṇanirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ viññāṇaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇasamudayaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇanirodhaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya viññāṇassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipannā, te suppaṭipannā. Ye suppaṭipannā, te imasmiṁ dhammavinaye gādhanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ viññāṇaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇasamudayaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇanirodhaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya viññāṇassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimuttā, te suvimuttā. Ye suvimuttā, te kevalino. Ye kevalino, vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāyāti. . Catutthaṁ.

5. Sattaṭṭhānasutta

57. Sāvatthinidānaṁ. Sattaṭṭhānakusalo bhikkhave bhikkhu tividhūpaparikkhī imasmiṁ dhammavinaye kevalī vusitavā uttamapurisoti vuccati. Kathañca bhikkhave bhikkhu sattaṭṭhānakusalo hoti, idha bhikkhave bhikkhu rūpaṁ pajānāti, rūpasamudayaṁ pajānāti, rūpanirodhaṁ pajānāti,

rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Rūpassa assādaṁ pajānāti, rūpassa ādīnavaṁ pajānāti, rūpassa nissaraṇaṁ pajānāti. Vedanaṁ pajānāti. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ pajānāti, viññāṇasamudayaṁ pajānāti, viññāṇanirodhaṁ pajānāti, viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Viññāṇassa assādaṁ pajānāti, viññāṇassa ādīnavaṁ pajānāti, viññāṇassa nissaraṇaṁ pajānāti.

Katamañca bhikkhave rūpaṁ. Cattāro ca mahābhūtā catunnañca mahābhūtānaṁ upādāyarūpaṁ. Idaṁ vuccati bhikkhave rūpaṁ. Āhārasamudayā rūpasamudayo, āhāranirodhā rūpanirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo rūpanirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Yaṁ rūpaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ rūpassa assādo. Yaṁ rūpaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, ayaṁ rūpassa ādīnavo. Yo rūpasmiṁ chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ rūpassa nissaraṇaṁ.

Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ rūpaṁ abhiññāya, evaṁ rūpasamudayaṁ abhiññāya, evaṁ rūpanirodhaṁ abhiññāya, evaṁ rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya, evaṁ rūpassa assādaṁ abhiññāya evaṁ rūpassa ādīnavaṁ abhiññāya, evaṁ rūpassa nissaraṇaṁ abhiññāya rūpassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipannā, te suppaṭipannā. Ye suppaṭipannā, te imasmiṁ dhammavinaye gādhanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ rūpaṁ abhiññāya, evaṁ rūpasamudayaṁ abhiññāya, evaṁ rūpanirodhaṁ abhiññāya, evaṁ rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya. Evaṁ rūpassa assādaṁ abhiññāya, evaṁ rūpassa ādīnavaṁ abhiññāya, evaṁ rūpassa nissaraṇaṁ abhiññāya rūpassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimuttā, te suvimuttā. Ye suvimuttā, te kevalino. Ye kevalino, vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāya.

Katamā ca bhikkhave vedanā. Chayime bhikkhave vedanākāyā, cakkhusamphassajā vedanā -pa- manosamphassajā vedanā. Ayaṁ vuccati bhikkhave vedanā. Phassasamudayā vedanāsamudayo, phassanirodhā vedanānirodho. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo vedanānirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Yaṁ vedanaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ vedanāya assādo. Yā vedanā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ vedanāya ādīnavo. Yo vedanāya chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ vedanāya nissaraṇaṁ.

Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ vedanaṁ abhiññāya, evaṁ vedanāsamudayaṁ abhiññāya, evaṁ vedanānirodhaṁ abhiññāya, evaṁ vedanānirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya, evaṁ vedanāya assādaṁ abhiññāya, evaṁ vedanāya ādīnavaṁ abhiññāya, evaṁ vedanāya nissaraṇaṁ abhiññāya vedanāya nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipannā, te suppaṭipannā. Ye suppaṭipannā, te imasmiṁ dhammavinaye gādhanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ vedanaṁ abhiññāya -pa- vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāya.

Katamā ca bhikkhave saññā. Chayime bhikkhave saññākāyā, rūpasaññāsaddasaññā gandhasaññā rasasaññā phoṭṭhabbasaññā dhammasaññā. Ayaṁ vuccati bhikkhave saññā. Phassasamudayā saññāsamudayo, phassanirodhā saññānirodho. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saññānirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi -pa- vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāya.

Katame ca bhikkhave saṅkhārā. Chayime bhikkhave cetanākāyā, rūpasañcetanā -pa- dhammasañcetanā. Ime vuccanti bhikkhave saṅkhārā. Phassasamudayā saṅkhārasamudayo, phassanirodhā saṅkhāranirodho. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saṅkhāranirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Yaṁ saṅkhāre paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ saṅkhārānaṁ assādo. Ye saṅkhārā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ saṅkhārānaṁ ādīnavo. Yo saṅkhāresu chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ saṅkhārānaṁ nissaraṇaṁ.

Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ saṅkhāre abhiññāya, evaṁ saṅkhārasamudayaṁ abhiññāya, evaṁ saṅkhāranirodhaṁ abhiññāya, evaṁ saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya -pa- saṅkhārānaṁ nibbidāya virāgāya

nirodhāya paṭipannā, te suppaṭipannā. Ye suppaṭipannā, te imasmiṁ dhammavinaye gādhanti -pa- vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāya.

Katamañca bhikkhave viññāṇaṁ. Chayime bhikkhave viññāṇakāyā, cakkhuviññāṇaṁ sotaviññāṇaṁ ghānaviññāṇaṁ jivhāviññāṇaṁ kāyaviññāṇaṁ manoviññāṇaṁ. Idaṁ vuccati bhikkhave viññāṇaṁ. Nāmarūpasamudayā viññāṇasamudayo, nāmarūpanirodhā viññāṇanirodho. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo viññāṇanirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Yaṁ viññāṇaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ viññāṇassa assādo. Yaṁ viññāṇaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, ayaṁ viññāṇassa ādīnavo. Yo viññāṇasmiṁ chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ viññāṇassa nissaraṇaṁ.

Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ viññāṇaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇasamudayaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇanirodhaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇassa assādaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇassa ādīnavaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇassa nissaraṇaṁ abhiññāya viññāṇassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipannā, te suppaṭipannā. Ye suppaṭipannā, te imasmiṁ dhammavinaye gādhanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā evaṁ viññāṇaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇasamudayaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇanirodhaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇassa assādaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇassa ādīnavaṁ abhiññāya, evaṁ viññāṇassa nissaraṇaṁ abhiññāya viññāṇassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimuttā, te suvimuttā. Ye suvimuttā, te kevalino. Ye kevalino, vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāya. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu sattaṭṭhānakusalo hoti.

Kathañca bhikkhave bhikkhu tividhūpaparikkhī hoti idha bhikkhave bhikkhu dhātuso upaparikkhati, āyatanaso upaparikkhati, paṭiccasamuppādaso

upaparikkhati. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu tividhūpaparikkhī hoti. Sattaṭṭhānakusalo bhikkhave bhikkhu tividhūpaparikkhī imasmiṁ dhammavinaye kevalī vusitavā uttamapurisoti vuccatīti. . Pañcamaṁ.

6. Sammāsambuddhasutta

58. Sāvatthinidānaṁ. Tathāgato bhikkhave Arahaṁ Sammāsambuddho rūpassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto Sammāsambuddhoti vuccati. Bhikkhupi bhikkhave paññāvimutto rūpassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto paññāvimuttoti vuccati.

Tathāgato bhikkhave Arahaṁ Sammāsambuddho vedanāya nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto Sammāsambuddhoti vuccati. Bhikkhupi bhikkhave paññāvimutto vedanāya nibbidā -pa- paññāvimuttoti vuccati.

Tathāgato bhikkhave Arahaṁ Sammāsambuddho saññāya. Saṅkhārānaṁ. viññāṇassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto Sammāsambuddhoti vuccati. Bhikkhupi bhikkhave paññāvimutto viññaṇassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto paññāvimuttoti vuccati.

Tatra kho bhikkhave ko viseso, ko adhippayāso[1], kiṁ nānākaraṇaṁ Tathāgatassa Arahato Sammāsambuddhassa paññāvimuttena bhikkhunāti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā Bhagavaṁnettikā Bhagavaṁpaṭisaraṇā, sādhu vata bhante Bhagavantaññeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti. Tena hi bhikkhave suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Tathāgato bhikkhave Arahaṁ Sammāsambuddho anuppannassa maggassa uppādetā, asañjātassa maggassa sañjanetā[2], anakkhātassa maggassa akkhātā, maggaññū maggavidū maggakovido, maggānugā ca bhikkhave etarahi sāvakā viharanti, pacchāsamannāgatā. Ayaṁ kho bhikkhave viseso, ayaṁ adhippayāso, idaṁ nānākaraṇaṁ Tathāgatassa Arahato Sammāsambuddhassa paññāvimuttena bhikkhunāti. . Chaṭṭhaṁ.

---

1. Adhippāyo (Sī), adhippāyaso (Syā, Kaṁ, I, Ka) 2. Sañjānetā (Syā, Kaṁ)

7. Anattalakkhaṇasutta

59. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Bārāṇasiyaṁ viharati Isipatane migadāye. Tatra kho Bhagavā pañcavaggiye bhikkhū āmantesi bhikkhavoti. Bhadanteti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Rūpaṁ bhikkhave anattā, rūpañca hidaṁ bhikkhave attā abhavissa, nayidaṁ rūpaṁ ābādhāya saṁvatteyya, labbhetha ca rūpe "evaṁ me rūpaṁ hotu, evaṁ me rūpaṁ mā ahosī"ti. Yasmā ca kho bhikkhave rūpaṁ anattā, tasmā rūpaṁ ābādhāya saṁvattati, na ca labbhati rūpe "evaṁ me rūpaṁ hotu, evaṁ me rūpaṁ mā ahosī"ti.

Vedanā anattā, vedanā ca hidaṁ bhikkhave attā abhavissa, nayidaṁ vedanā ābādhāya saṁvatteyya, labbhetha ca vedanāya "evaṁ me vedanā hotu, evaṁ me vedanā mā ahosī"ti. Yasmā ca kho bhikkhave vedanā anattā, tasmā vedanā ābādhāya saṁvattati, na ca labbhati vedanāya "evaṁ me vedanā hotu, evaṁ me vedanā mā ahosī"ti.

Saññā anattā -pa-. Saṅkhārā anattā, saṅkhārā ca hidaṁ bhikkhave attā abhavissaṁsu, nayidaṁ saṅkhārā ābādhāya saṁvatteyyuṁ, labbhetha ca saṅkhāresu "evaṁ me saṅkhārā hontu, evaṁ me saṅkhārā mā ahesun"ti. Yasmā ca kho bhikkhave saṅkhārā anattā, tasmā saṅkhārā ābādhāya saṁvattanti, na ca labbhati saṅkhāresu "evaṁ me saṅkhārā hontu, evaṁ me saṅkhārā mā ahesun"ti.

Viññāṇaṁ anattā, viññāṇañca hidaṁ bhikkhave attā abhavissa, nayidaṁ viññāṇaṁ ābādhāya saṁvatteyya, labbhetha ca viññāṇe "evaṁ me viññāṇaṁ hotu, evaṁ me viññāṇaṁ mā ahosī"ti. Yasmā ca kho bhikkhave viññāṇaṁ anattā, tasmā viññāṇaṁ ābādhāya saṁvattati, na ca labbhati viññāṇe "evaṁ me viññāṇaṁ hotu, evaṁ me viññāṇaṁ mā ahosī"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso

me attā"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante.

Tasmā tiha bhikkhave yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Yā kāci vedanā atītānāgatapaccuppannā ajjhattaṁ vā bahiddhā vā -pa- yā dūre santike vā, sabbā vedanā "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ.

Yā kāci saññā -pa-. Ye keci saṅkhārā atītānāgatapaccuppannā ajjhattaṁ vā bahiddhā vā -pa- ye dūre santike vā, sabbe saṅkhārā "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ.

Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ.

Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, saññāyapi nibbindati, saṅkhāresupi nibbindati, viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brāhmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā pañcavaggiyā bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinanduṁ[1].

Imasmiṁ ca pana veyyākaraṇasmiṁ bhaññamāne pañcavaggiyānaṁ bhikkhūnaṁ anupādāya āsavehi cittāni vimucciṁsūti. . Sattamaṁ.

---

1. Abhinandunti (Ka)

8. Mahālisutta

60. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Atha kho Mahāli Licchavi yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho Mahāli Licchavi Bhagavantaṁ etadavoca—

Pūraṇo bhante Kassapo evamāha "natthi hetu natthi paccayo sattānaṁ saṁkilesāya, ahetū appaccayā sattā saṁkilissanti. Natthi hetu natthi paccayo sattānaṁ visuddhiyā, ahetū appaccayā sattā visujjhantī"ti, idha Bhagavā kimāhāti.

Atthi Mahāli hetu atthi paccayo sattānaṁ saṁkilesāya, sahetū sappaccayā sattā saṁkilissanti. Atthi Mahāli hetu atthi paccayo sattānaṁ visuddhiyā, sahetū sappaccayā sattā visujjhantīti.

Katamo pana bhante hetu katamo paccayo sattānaṁ saṁkilesāya, kathaṁ sahetū sappaccayā sattā saṁkilissantīti.

Rūpañca hidaṁ Mahāli ekantadukkhaṁ abhavissa dukkhānupatitaṁ dukkhāvakkantaṁ anavakkantaṁ sukhena, nayidaṁ sattā rūpasmiṁ sārajjeyyuṁ. Yasmā ca kho Mahāli rūpaṁ sukhaṁ sukhānupatitaṁ sukhāvakkantaṁ anavakkantaṁ dukkhena, tasmā sattā rūpasmiṁ sārajjanti, sārāgā saṁyujjanti, saṁyogā saṁkilissanti. Ayaṁ kho Mahāli hetu ayaṁ paccayo sattānaṁ saṁkilesāya, evaṁ sahetū sappaccayā sattā saṁkilissanti.

Vedanā ca hidaṁ Mahāli ekantadukkhā abhavissa dukkhānupatitā dukkhāvakkāntā anavakkantā sukhena, nayidaṁ sattā vedanāya sārajjeyyuṁ. Yasmā ca kho Mahāli vedanā sukhā sukhānupatitā sukhāvakkantā anavakkantā dukkhena, tasmā sattā vedanāya sārajjanti, sārāgā saṁyujjanti, saṁyogā saṁkilissanti. Ayampi kho Mahāli hetu ayaṁ paccayo sattānaṁ saṁkilesāya, evampi sahetū sappaccayā sattā saṁkilissanti.

Saññā ca hidaṁ Mahāli -pa-. Saṅkhārā ca hidaṁ Mahāli ekantadukkhā abhavissaṁsu dukkhānupatitā dukkhāvakkantā anavakkantā sukhena, nayidaṁ

sattā saṅkhāresu sārajjeyyuṁ. Yasmā ca kho Mahāli saṅkhārā sukhā sukhānupatitā sukhāvakkantā anavakkantā dukkhena, tasmā sattā saṅkhāresu sārajjanti, sārāgā saṁyujjanti, saṁyogā saṁkilissanti. Ayampi kho Mahāli hetu ayaṁ paccayo sattānaṁ saṁkilesāya, evampi sahetū sappaccayā sattā saṁkilissanti.

Viññāṇañca hidaṁ Mahāli ekantadukkhaṁ abhavissa dukkhānupatitaṁ dukkhāvakkhantaṁ anavakkantaṁ sukhena, nayidaṁ sattā viññāṇasmiṁ sārajjeyyuṁ. Yasmā ca kho Mahāli viññāṇaṁ sukhaṁ sukhānupatitaṁ sukhāvakkantaṁ anavakkantaṁ dukkhena, tasmā sattā viññāṇasmiṁ sārajjanti, sārāgāsaṁyujjanti, saṁyogā saṁkilissanti. Ayampi kho Mahāli hetu ayaṁ paccayo sattānaṁ saṁkilesāya, evampi sahetū sappaccayā sattā saṁkilissantīti.

Katamo pana bhante hetu katamo paccayo sattānaṁ visuddhiyā, kathaṁ sahetū sappaccayā sattā visujjhantīti. Rūpañca hidaṁ Mahāli ekantasukhaṁ abhavissa sukhānupatitaṁ sukhāvakkantaṁ anavakkantaṁ dukkhena, nayidaṁ sattā rūpasmiṁ nibbindeyyuṁ. Yasmā ca kho Mahāli rūpaṁ dukkhaṁ dukkhānupatitaṁ dukkhāvakkantaṁ anavakkantaṁ sukhena, tasmā sattā rūpasmiṁ nibbindanti, nabbindaṁ virajjanti, virāgā visujjhanti. Ayaṁ kho Mahāli hetu ayaṁ paccayo sattānaṁ visuddhiyā. Evaṁ sahetū sappaccayā sattā visujjhanti.

Vedanā ca hidaṁ Mahāli ekantasukhā abhavissa -pa-. Saññā ca hidaṁ Mahāli -pa-. Saṅkhārā ca hidaṁ Mahāli ekantasukhā abhavissaṁsu -pa-. Viññāṇañca hidaṁ Mahāli ekantasukhaṁ abhavissa sukhānupatitaṁ sukhāvakkantaṁ anavakkantaṁ dukkhena, nayidaṁ sattā viññāṇasmiṁ nibbindeyyuṁ. Yasmā ca kho Mahāli viññāṇaṁ dukkhaṁ dukkhānupatitaṁ dukkhāvakkantaṁ anavakkantaṁ sukhena, tasmā sattā viññāṇasmiṁ nibbindanti, nibbindaṁ virajjanti, virāgā visujjhanti. Ayaṁ kho Mahāli hetu ayaṁ paccayo sattānaṁ visuddhiyā. Evampi sahetū sappaccayā sattā visujjhantīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Ādittasutta

61. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave ādittaṁ, vedanā ādittā, saññā ādittā, saṅkhārā ādittā, viññāṇaṁ ādittaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi. Saññāyapi. Saṅkhāresupi.

Viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brāhmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Navamaṁ.

10. Niruttipathasutta

62. Sāvatthinidānaṁ. Tayome bhikkhave niruttipathā adhivacanapathā paññattipathā asaṁkiṇṇā asaṁkiṇṇapubbā na saṁkīyanti na saṁkīyissanti appaṭikuṭṭhā samaṇehi brāhmaṇehi viññūhi. Katame tayo, yaṁ bhikkhave rūpaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ, "ahosī"ti tassa saṅkhā, "ahosī"ti tassa samaññā, "ahosī"ti tassa paññatti, na tassa saṅkhā "atthī"ti, na tassa saṅkhā "bhavissatī"ti.

Yā vedanā atītā niruddhā vipariṇatā, "ahosī"ti tassā saṅkhā, "ahosī"ti tassā samaññā, "ahosī"ti tassā paññatti, na tassā saṅkhā "atthī"ti, na tassā saṅkhā "bhavissatī"ti.

Yā saññā. Ye saṅkhārā atītā niruddhā vipariṇatā, "ahesun"ti tesaṁ saṅkhā, "ahesun"ti tesaṁ samaññā, "ahesun"ti tesaṁ paññatti, na tesaṁ saṅkhā "atthī"ti, na tesaṁ saṅkhā "bhavissantī"ti.

Yaṁ viññāṇaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ, "ahosī"ti tassa saṅkhā, "ahosī"ti tassa samaññā, "ahosī"ti tassa paññatti, na tassa saṅkhā "atthī"ti, na tassa saṅkhā "bhavissatī"ti.

Yaṁ bhikkhave rūpaṁ ajātaṁ apātubhūtaṁ, "bhavissatī"ti tassa saṅkhā, "bhavissatī"ti tassa samaññā, "bhavissatī"ti tassa paññatti, na tassa saṅkhā "atthī"ti, na tassa saṅkhā "ahosī"ti.

Yā vedanā ajātā apātubhūtā, "bhavissatī"ti tassā saṅkhā, "bhavissatī"ti tassā samaññā, bhavissatīti tassā paññatti, na tassā saṅkhā "atthī"ti, na tassā saṅkhā "ahosī"ti.

Yā saññā. Ye saṅkhārā ajātā apātubhūtā, "bhavissantī"ti tesaṁ saṅkhā, "bhavissantī"ti tesaṁ samaññā, "bhavissantī"ti tesaṁ paññatti, na tesaṁ saṅkhā "atthī"ti, natesaṁ saṅkhā "ahesun"ti.

Yaṁ viññāṇaṁ ajātaṁ apātubhūtaṁ, "bhavissatī"ti tassa saṅkhā, "bhavissatī"ti tassa samaññā, "bhavissatī"ti tassa paññatti, na tassa saṅkhā "atthī"ti, na tassa saṅkhā "ahosī"ti.

Yaṁ bhikkhave rūpaṁ jātaṁ pātubhūtaṁ, "atthī"ti tassa saṅkhā, "atthī"ti tassa samaññā, "atthī"ti tassa paññatti, na tassa saṅkhā "ahosī"ti, na tassa saṅkhā "bhavissatī"ti.

Yā vedanā jātā pātubhūtā, "atthī"ti tassā saṅkhā, "atthī"ti tassā samaññā, "atthī"ti tassā paññatti, na tassā saṅkhā "ahosī"ti, na tassā saṅkhā "bhavissatī"ti.

Yā saññā. Ye saṅkhārā jātā pātubhūtā, "atthī"ti tesaṁ saṅkhā, "atthī"ti tesaṁ samaññā, "atthī"ti tesaṁ paññatti, na tesaṁ saṅkhā "ahesun"ti, na tesaṁ saṅkhā "bhavissantī"ti.

Yaṁ viññāṇaṁ jātaṁ pātubhūtaṁ, "atthī"ti tassa saṅkhā, "atthī"ti tassa samaññā, "atthī"ti tassa paññatti, na tassa saṅkhā "ahosī"ti, na tassa saṅkhā "bhavissatī"ti.

Ime kho bhikkhave tayo niruttipathā adhivacanapathā paññattipathā asaṁkiṇṇā asaṁkiṇṇapubbā na saṁkīyanti na saṁkīyissanti appaṭikuṭṭhā samaṇehi brāhmaṇehi viññūhi. Yepi te bhikkhave ahesuṁ ukkalā vassabhaññā[1] ahetukavādā akiriyavādā natthikavādā, tepime tayo niruttipathe adhivacanapathe paññattipathe na garahitabbaṁ nappaṭikkositabbaṁ amaññiṁsu. Taṁ kissa hetu, nindāghaṭṭanabyārosa-upārambhabhayāti[2].

Majjhimapaṇṇāsakassa upayavaggo paṭhamo.

Tassuddānaṁ

Upayo Bījaṁ Udānaṁ, Upādānaparivattaṁ.
Sattaṭṭhānaṁ ca Sambuddho, Mañcamahāli Ādittā.
Vaggo Niruttipathena cāti.

---

1. Okkalā vayabhiññā (Ma 3. 121 piṭṭhe)
2. Nindābyārosa-upārambhabhayāti (Sī, Syā, Kaṁ, I) Ma 3. 122 piṭṭhepi.

(7) 2. Arahantavagga

1. Upādiyamānasutta

63. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti. Upādiyamāno kho bhikkhu baddho mārassa, anupādiyamāno mutto pāpimatoti. Aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ Sugatāti.

Yathā kathaṁ pana tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsīti. Rūpaṁ kho bhante upādiyamāno baddho mārassa, anupādiyamāno mutto pāpimato. Vedanaṁ upādiyamāno baddho mārassa, anupādiyamāno mutto pāpimato. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ upādiyamāno baddho mārassa, anupādiyamāno mutto pāpimato. Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsi. Rūpaṁ kho bhikkhu upādiyamāno baddho mārassa, anupādiyamāno mutto pāpimato. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ upādiyamāno baddho mārassa, anupādiyamāno mutto pāpimato. Imassa kho bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti.

Atha kho so bhikkhu Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho so bhikkhu eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati, "khīṇā jāti, vusitaṁ brāhmacariyaṁ,

kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā”ti abbhaññāsi. Aññataro ca pana so bhikkhu arahataṁ ahosīti. . Paṭhamaṁ.

2. Maññamānasutta

64. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu -pa- ātāpī pahitatto vihareyyan”ti. Maññamāno kho bhikkhu baddho mārassa, amaññamāno mutto pāpimatoti. Aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ Sugatāti.

Yathā kathaṁ pana tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsīti. Rūpaṁ kho bhante maññamāno baddho mārassa, amaññamāno mutto pāpimato. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ maññamāno baddho mārassa, amaññamāno mutto pāpimato. Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsi, rūpaṁ kho bhikkhu maññamāno baddho mārassa, amaññamāno mutto pāpimato. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ maññamāno baddho mārassa, amaññamāno mutto pāpimatto. Imassa kho bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti -pa-. Aññataro ca pana so bhikkhu arahataṁ ahosīti. . Dutiyaṁ.

3. Abhinandamānasutta

65. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena -pa- pahitatto vihareyyan”ti. Abhinandamāno kho bhikkhu baddho mārassa, anabhinandamāno mutto pāpimatoti. Aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ Sugatāti.

Yathā kathaṁ pana tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsīti. Rūpaṁ kho bhante abhinandamāno baddho mārassa, anabhinandamāno mutto pāpimato. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ abhinandamāno baddho mārassa, anabhinandamāno mutto pāpimato. Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsi, rūpaṁ kho bhikkhu abhinandamāno baddho mārassa, anabhinandamāno mutto pāpimato. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. viññāṇaṁ abhinandamāno baddho mārassa, anabhinandamāno mutto pāpimato. Imassa kho bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti -pa-. Aññataro ca pana so bhikkhu arahataṁ ahosīti. . Tatiyaṁ.

4. Aniccasutta

66. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu -pa- ātāpī pahitatto vihareyyan"ti. Yaṁ kho bhikkhu aniccaṁ, tatra te chando pahātabboti. Aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ Sugatāti.

Yathā kathaṁ pana tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsīti. Rūpaṁ kho bhante aniccaṁ, tatra me chando pahātabbo. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ aniccaṁ, tatra me chando pahātabbo. Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsi. Rūpaṁ kho bhikkhu aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo. Vedanā aniccā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ aniccaṁ, tatra kho te chando pahātabbo. Imassa kho bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti -pa-. Aññataro ca pana so bhikkhu arahataṁ ahosīti. . Catutthaṁ.

5. Dukkhasutta

67. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu -pa- ātāpī pahitatto vihareyyan"ti. Yaṁ kho bhikkhu dukkhaṁ, tatra te chando pahātabboti. Aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ Sugatāti.

Yathā kathaṁ pana tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsīti. Rūpaṁ kho bhante dukkhaṁ, tatra me chando pahātabbo. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ dukkhaṁ, tatra me chando pahātabbo. Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsi. Rūpaṁ kho bhikkhu dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo. Imassa kho bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti -pa-. Aññataro ca pana so bhikkhu arahataṁ ahosīti. . Pañcamaṁ.

6. Anattasutta

68. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu -pa- tāpī pahitatto vihareyyan"ti. Yo kho bhikkhu anattā, tatra te chando pahātabboti. Aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ Sugatāti. Yathā kathaṁ pana tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsīti. Rūpaṁ kho bhante anattā, tatra me chando pahātabbo. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattā, tatra me chando pahātabbo. Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsi. Rūpaṁ kho bhikkhu anattā, tatra te chando

pahātabbo. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattā, tatra te chando pahātabbo. Imassa kho bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti -pa-. Aññataro ca pana so bhikkhu arahataṁ ahosīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Anattaniyasutta

69. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu -pa- vihareyyan"ti. Yaṁ kho bhikkhu anattaniyaṁ, tatra te chando pahātabboti. Aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ Sugatāti. Yathā kathaṁ pana tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsīti. Rūpaṁ kho bhante anattaniyaṁ, tatra me chando pahātabbo. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattaniyaṁ, tatra me chando pahātabbo. Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsi. Rūpaṁ kho bhikkhu anattaniyaṁ, tatra te chando pahātabbo. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattaniyaṁ, tatra te chando pahātabbo. Imassa kho bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti -pa-. Aññataro ca pana so bhikkhu arahataṁ ahosīti. . Sattamaṁ.

8. Rajanīyasaṇṭhitasutta

70. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā -pa- vihareyyan"ti. Yaṁ kho bhikkhu rajanīyasaṇṭhitaṁ, tatra te chando pahātabboti. Aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ Sugatāti. Yathā kathaṁ pana tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsīti. Rūpaṁ kho bhante rajanīyasaṇṭhitaṁ, tatra me chando pahātabbo. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ rajanīyasaṇṭhitaṁ, tatra me chando pahātabbo. Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsi. Rūpaṁ kho bhikkhu rajanīyasaṇṭhitaṁ, tatra te chando pahātabbo. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ rajanīyasaṇṭhitaṁ, tatra te chando pahātabbo. Imassa kho bhikkhu mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti -pa-. Aññataro ca pana so bhikkhu arahataṁ ahosīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Rādhasutta

71. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Rādho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavoca "kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā na hontī"ti. Yaṁ kiñci Rādha rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, yā kāci vedanā. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa- yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati. Evaṁ kho Rādha jānato evaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā na hontīti -pa-. Aññataro ca panāyasmā Rādho arahataṁ ahosīti. . Navamaṁ.

10. Surādhasutta

72. Atha kho āyasmā Surādho Bhagavantaṁ etadavoca "kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānāpagataṁ mānasaṁ hoti vidhā samatikkantaṁ santaṁ suvimuttan"ti. Yaṁ kiñci Surādha rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa- yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anupādāvimutto hoti. Yā kāci vedanā. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ

vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbā vedanā -pa- sabbā saññā. Sabbe saṅkhārā. Sabbaṁ viññāṇaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anupādāvimutto hoti. Evaṁ kho Surādha jānato evaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānāpagataṁ mānasaṁ hoti vidhā samatikkantaṁ santaṁ suvimuttanti -pa-. Aññataro ca panāyasmā Surādho arahataṁ ahosīti. . Dasamaṁ.

Arahantavaggo dutiyo.

Tassuddānaṁ

Upādiyamaññamānā, athābhinandamāno ca.
Aniccaṁ Dukkhaṁ Anattā ca, Anattanīyaṁ Rajanīyasaṇṭhitaṁ.
Rādhasurādhena te dasāti.

---

(8) 3. Khajjanīyavagga

1. Assādasutta

73. Sāvatthinidānaṁ. Assutavā bhikkhave puthujjano rūpassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti. Sutavā ca kho bhikkhave ariyasāvako rūpassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānātīti. . Paṭhamaṁ.

2. Samudayasutta

74. Sāvatthinidānaṁ. Assutavā bhikkhave puthujjano rūpassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca

ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti. Sutavā ca kho bhikkhave ariyasāvako rūpassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānātīti. Dutiyaṁ.

3. Dutiyasamudayasutta

75. Sāvatthinidānaṁ. Sutavā bhikkhave ariyasāvako rūpassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānātīti. . Tatiyaṁ.

4. Arahantasutta

76. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā, taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ.

Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati. Vedanāyapi. Saññāyapi. Saṅkhāresupi. Viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brāhmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānāti. Yāvatābhikkhave sattāvāsā yāvatā bhavaggaṁ, ete aggā ete seṭṭhā lokasmiṁ yadidaṁ arahantoti.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

"Sukhino vata arahanto, taṇhā tesaṁ na vijjati.
Asmimāno samucchinno, mohajālaṁ padālitaṁ.

Anejaṁ te anuppattā, cittaṁ tesaṁ anāvilaṁ.
Loke anupalittā te, brahmabhūtā anāsavā.

Pañcakkhandhe pariññāya, satta saddhammagocarā.
Pasaṁsiyā sappurisā, puttā Buddhassa orasā.

Sattaratanasampannā, tīsu sikkhāsu sikkhitā.
Anuvicaranti mahāvīrā, pahīnabhayabheravā.

Dasahaṅgehi sampannā, mahānāgā samāhitā.
Ete kho seṭṭhā lokasmiṁ, taṇhā tesaṁ na vijjati.

Asekhañāṇamuppannaṁ, antimoyaṁ[1] samussayo.
Yo sāro brahmacariyassa, tasmiṁ aparapaccayā.

Vidhāsu na vikampanti, vippamuttā punabbhavā.
Dantabhūmimanuppattā, te loke vijatāvino.

Uddhaṁ tiriyaṁ apācīnaṁ, nandī tesaṁ na vijjati.
Nadanti te sīhanādaṁ, Buddhā loke anuttarā"ti.

Catutthaṁ.

5. Dutiya-arahantasutta

77. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ. Yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti -pa- evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ.

Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi. Saññāyapi. Saṅkhāresupi. Viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānāti. Yāvatā bhikkhave sattāvāsā yāvatā bhavaggaṁ, ete aggā ete seṭṭhā lokasmiṁ yadidaṁ arahantoti. . Pañcamaṁ.

---

1. Antimassa (Ka)

6. Sīhasutta

78. Sāvatthinidānaṁ. Sīho bhikkhave migarājā sāyanhasamayaṁ āsayā nikkhamati, āsayā nikkhamitvā vijambhati, vijambhitvā samantā catuddisā anuviloketi, samantā catuddisā anuviloketvā tikkhattuṁ sīhanādaṁ nadati, tikkhattuṁ sīhanādaṁ naditvā gocarāya pakkamati. Ye hi keci bhikkhave tiracchānagatā pāṇā sīhassa migarañño nadato saddaṁ suṇanti, yebhuyyena bhayaṁ saṁvegaṁ santāsaṁ āpajjanti. Bilaṁ bilāsayā pavisanti, dakaṁ dakāsayā pavisanti, vanaṁ vanāsayā pavisanti, ākāsaṁ pakkhino bhajanti. Yepi te bhikkhave rañño nāgā gāmanigamarājadhānīsu daḷhehi varattehi baddhā, tepi tāni bandhanāni sañchinditvā sampadāletvā bhītā muttakarīsaṁ cajamānā[1] yena vā tena vā palāyanti. Evaṁ mahiddhiko kho bhikkhave sīho migarājā tiracchānagatānaṁ pāṇānaṁ evaṁ mahesakkho evaṁ mahānubhāvo.

Evameva kho bhikkhave yadā Tathāgato loke uppajjati Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā, so dhammaṁ deseti, "iti rūpaṁ, iti rūpassa samudayo, iti rūpassa atthaṅgamo. Iti vedanā. Iti saññā. Iti saṅkhārā. Iti viññāṇaṁ, iti viññāṇassa samudayo, iti viññāṇassa atthaṅgamo"ti. Yepi te bhikkhave devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā uccesu vimānesu ciraṭṭhitikā, tepi Tathāgatassa dhammadesanaṁ sutvā yebhuyyena bhayaṁ saṁvegaṁ santāsaṁ āpajjanti aniccāva kira bho mayaṁ samānā "niccamhā"ti amaññimha, addhuvāva kira bho mayaṁ samānā "dhuvamhā"ti amaññimha, asassatāva kira bho mayaṁ samānā "sassatamhā"ti amaññimha, mayampi kira bho aniccā addhuvā asassatā sakkāyapariyāpannāti. Evaṁ mahiddhiko kho bhikkhave Tathāgato sadevakassa lokassa evaṁ mahesakkho evaṁ mahānubhāvoti. Idamavoca Bhagavā -pa- etadavoca Satthā—

"Yadā Buddho abhiññāya, dhammacakkaṁ pavattayi.
Sadevakassa lokassa, Satthā appaṭipuggalo.

---

1. Mocantā (I, Ka)

Sakkāyañca nirodhañca, sakkāyassa ca sambhavaṁ.
Ariyañcaṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ, dukkhūpasamagāminaṁ.

Yepi dīghāyukā devā, vaṇṇavanto yasassino.
Bhītā santāsamāpāduṁ, sīhassevitare migā.

Avītivattā sakkāyaṁ, aniccā kira bho mayaṁ.
Sutvā Arahato vākyaṁ, vippamuttassa tādino"ti.

Chaṭṭhaṁ.

7. Khajjanīyasutta

79. Sāvatthinidānaṁ. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussaramānā anussaranti, sabbete pañcupādānakkhandhe anussaranti etesaṁ vā aññataraṁ. Katame pañca, "evaṁrūpo ahosiṁ atītamaddhānan"ti, Iti vā hi bhikkhave anussaramāno rūpaṁyeva anussarati. "Evaṁvedano ahosiṁ atītamaddhānan"ti, iti vā hi bhikkhave anussaramāno vedanaṁyeva anussarati. "Evaṁsañño ahosiṁ atītamaddhānan"ti. "Evaṁsaṅkhāro ahosiṁ atītamaddhānan"ti. "Evaṁviññāṇo ahosiṁ atītamaddhānan"ti, iti vā hi bhikkhave anussaramāno viññāṇameva anussarati.

Kiñca bhikkhave rūpaṁ vadetha, ruppatīti kho bhikkhave tasmā "rūpan"ti vuccati. Kena ruppati. Sītenapi ruppati, uṇhenapi ruppati, jighacchāyapi ruppati, pipāsāyapi ruppati, ḍaṁsamakasavātātapasarīsapasamphassenapi[1] ruppati. Ruppatīti kho bhikkhave tasmā "rūpan"ti vuccati. Kiñca bhikkhave vedanaṁ vadetha, vedayatīti kho bhikkhave tasmā "vedanā"ti vuccati. Kiñca vedayati. Sukhampi vedayati, dukkhampi vedayati, adukkhamasukhampi vedayati, vedayatīti kho bhikkhave tasmā "vedanā"ti vuccati.

Kiñca bhikkhave saññaṁ vadetha, sañjānātīti kho bhikkhave tasmā "saññā"ti vuccati. Kiñca sañjānāti. Nīlampi sañjānāti, pītakampi sañjānāti, lohitakampi sañjānāti, odātampi sañjānāti. Sañjānātīti kho bhikkhave tasmā "saññā"ti vuccati.

---

1. ...siriṁsapasamphassenapi (Sī, I)

Kiñca bhikkhave saṅkhāre vadetha, saṅkhatamabhisaṅkharontīti kho bhikkhave tasmā "saṅkhārā"ti vuccati. Kiñca saṅkhatamabhisaṅkharonti. Rūpaṁ rūpattāya[1] saṅkhatamabhisaṅkharonti, vedanaṁ vedanattāya saṅkhatamabhisaṅkharonti, saññaṁ saññattāya saṅkhatamabhisaṅkharonti, saṅkhāre saṅkhārattāya saṅkhatamabhisaṅkharonti, viññāṇaṁ viññāṇattāya saṅkhatamabhisaṅkharonti. Saṅkhatamabhisaṅkharontīti kho bhikkhave tasmā "saṅkhārā"ti vuccati.

Kiñca bhikkhave viññāṇaṁ vadetha, vijānātīti kho bhikkhave tasmā "viññāṇan"ti vuccati. Kiñca vijānāti. Ambilampi vijānāti, tittakampi vijānāti, kaṭukampi vijānāti, madhurampi vijānāti, khārikampi vijānāti, akhārikampi vijānāti, loṇikampi vijānāti, aloṇikampi vijānāti, vijānātīti kho bhikkhave tasmā "viññāṇan"ti vuccati.

Tatra bhikkhave sutavā ariyasāvako iti paṭisañcikkhati "ahaṁ kho etarahi rūpena khajjāmi, atītampāhaṁ addhānaṁ evameva rūpena khajjiṁ, seyyathāpi etarahi paccuppannena rūpena khajjāmi. Ahañceva kho pana anāgataṁ rūpaṁ abhinandeyyaṁ, anāgatampāhaṁ addhānaṁ evameva rūpena khajjeyyaṁ, seyyathāpi etarahi paccuppannena rūpena khajjāmī"ti. So iti paṭisaṅkhāya atītasmiṁ rūpasmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ rūpaṁ nābhinandati, paccuppannassa rūpassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti.

"Ahaṁ kho etarahi vedanāya khajjāmi, atītampāhaṁ addhānaṁ evameva vedanāya khajjiṁ, seyyathāpi etarahi paccuppannāya vedanāya khajjāmi. Ahañceva kho pana anāgataṁ vedanaṁ abhinandeyyaṁ, anāgatampāhaṁ addhānaṁ evameva vedanāya khajjeyyaṁ, seyyathāpi etarahi paccuppannāya vedanāya khajjāmī"ti. So iti paṭisaṅkhāya atītāya vedanāya anapekkho hoti, anāgataṁ vedanaṁ nābhinandati, paccuppannāya vedanāya nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti.

"Ahaṁ kho etarahi saññāya khajjāmi -pa-. "Ahaṁ kho etarahi saṅkhārehi khajjāmi, atītampāhaṁ addhānaṁ evameva saṅkhārehi khajjiṁ, seyyathāpi etarahi paccuppannehi saṅkhārehi khajjāmīti. Ahañceva kho pana anāgate saṅkhāre

---

1. Rūpatthāya (Ka)

abhinandeyyaṁ, anāgatampāhaṁ addhānaṁ evameva saṅkhārehi khajjeyyaṁ, seyyathāpi etarahi paccuppannehi saṅkhārehi khajjāmī"ti. So iti paṭisaṅkhāya atītesu saṅkhāresu anapekkho hoti, anāgate saṅkhāre nābhinandati, paccuppannānaṁ saṅkhārānaṁ nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti.

"Ahaṁ kho etarahi viññāṇena khajjāmi, atītampi addhānaṁ evameva viññāṇena khijjiṁ, seyyathāpi etarahi paccuppannena viññāṇena khajjāmi. Ahañceva kho pana anāgataṁ viññāṇaṁ abhinandeyyaṁ, anāgatampāhaṁ addhānaṁ evameva viññāṇena khajjeyyaṁ, seyyathāpi etarahi paccuppannena viññāṇena khajjāmī"ti. So iti paṭisaṅkhāya atītasmiṁ viññāṇasmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ viññāṇaṁ nābhinandati, paccuppannassa viññāṇassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Tasmātiha bhikkhave yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Yā kāci vedanā. Yākāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa- yaṁ dūre santike vā sabbaṁ viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ.

Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako apacināti no ācināti, pajahati na[1] upādiyati, visineti na[1] ussineti, vidhūpeti na[1] sandhūpeti. Kiñca apacināti no ācināti. Rūpaṁ apacināti no ācināti.

---

1. No (Sī)

Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ apacināti no ācināti. Kiñca pajahati na upādiyati. Rūpaṁ pajahati na upādiyati. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ pajahati na upādiyati. Kiñca visineti na ussineti. Rūpaṁ visineti na ussineti. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ visineti na ussineti. Kiñca vidhūpeti na sandhūpeti. Rūpaṁ vidhūpeti na sandhūpeti. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ vidhūpeti na sandhūpeti.

Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati. Vedanāyapi. Saññāyapi. Saṅkhāresupi. Viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānāti.

Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu nevācināti na apacināti, apacinitvā ṭhito neva pajahati na upādiyati, pajahitvā ṭhito neva visineti na ussineti, visinetvā ṭhito neva vidhūpeti na sandhūpeti. Vidhūpetvā ṭhito kiñca nevācināti na apacināti, apacinitvā ṭhito rūpaṁ nevācināti na apacināti. Apacinitvā ṭhito vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ nevācināti na apacināti, apacinitvā ṭhito kiñca neva pajahati na upādiyati, pajahitvā ṭhito rūpaṁ neva pajahati na upādiyati. Pajahitvā ṭhito vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ neva pajahati na upādiyati, pajahitvā ṭhito kiñca neva visineti na ussineti, visinetvā ṭhito rūpaṁ neva visineti na ussineti. Visinetvā ṭhito vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ neva visineti na ussineti, visinetvā ṭhito kiñca neva vidhūpeti na sandhūpeti. Vidhūpetvā ṭhito rūpaṁ neva vidhūpeti na sandhūpeti. Vidhūpetvā ṭhito vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ neva vidhūpeti na sandhūpeti, vidhūpetvā ṭhito. Evaṁvimuttacittaṁ kho bhikkhave bhikkhuṁ sa-indā devā sabrahmakā sapajāpatikā ārakāva namassanti—

"Namo te purisājañña, namo te purisuttama.
Yassa te nābhijānāma, yampi nissāya jhāyasī"ti.

Sattamaṁ.

8. Piṇḍolyasutta

80. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Nigrodhārāme. Atha kho Bhagavā kismiñcideva pakaraṇe bhikkhusaṁghaṁ paṇāmetvā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Kapilavatthuṁ piṇḍāya pāvisi, Kapilavatthusmiṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Mahāvanaṁ tenupasaṅkami divāvihārāya, Mahāvanaṁ ajjhogāhetvā Beluvalaṭṭhikāya mūle divāvihāraṁ nisīdi.

Atha kho Bhagavato rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "mayā kho bhikkhusaṁgho pabāḷho, santettha bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ mamaṁ apassantānaṁ siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Seyyathāpi nāma Vacchassa taruṇassa mātaraṁ apassantassa siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Evameva santettha bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ mamaṁ apassantānaṁ siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Seyyathāpi nāma bījānaṁ taruṇānaṁ udakaṁ alabhantānaṁ siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Evameva santettha -pa- tesaṁ mamaṁ alabhantānaṁ dassanāya siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Yaṁnūnāhaṁ yatheva mayā pubbe bhikkhusaṁgho anuggahito, evameva etarahi anuggaṇheyyaṁ bhikkhusaṁghan"ti.

Atha kho brahmā Sahampati Bhagavato cetasā cetoparivitakkamaññāya seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ[1] vā bālaṁ bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya. Evameva brahmaloke antarahito Bhagavato purato pāturahosi. Atha kho brāhmā Sahampati ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "evametaṁ Bhagavā, evametaṁ Sugata, Bhagavatā bhante bhikkhusaṁgho pabāḷho, santettha bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ Bhagavantaṁ apassantānaṁ siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Seyyathāpi nāma Vacchassa taruṇassa mātaraṁ apassantassa siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Evameva santettha bhikkhū navā

---

1. Sammiñjitaṁ (Sī, Syā, kaṁ, I)

acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ Bhagavantaṁ apassantānaṁ siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Seyyathāpi nāma bījānaṁ taruṇānaṁ udakaṁ alabhantānaṁ siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Evameva santettha bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ Bhagavantaṁ alabhantānaṁ dassanāya siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Abhinandatu bhante Bhagavā bhikkhusaṁghaṁ, abhivadatu bhante Bhagavā bhikkhusaṁghaṁ. Yatheva Bhagavatā pubbe bhikkhusaṁgho anuggahito, evameva etarahi anuggaṇhātu bhikkhusaṁghanti.

Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Atha kho brahmā Sahampati Bhagavato adhivāsanaṁ viditvā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyi.

Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Nigrodhārāmo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi, nisajja kho Bhagavā tathārūpaṁ iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsi[1], yathā te bhikkhū (ekadvīhikāya sārajjamānarūpā yenāhaṁ[2] tenupasaṅkameyyuṁ. Tepi bhikkhū)[3] ekadvīhikāya sārajjamānarūpā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinne kho te bhikkhū Bhagavā etadavoca—

Antamidaṁ bhikkhave jīvikānaṁ yadidaṁ piṇḍolyaṁ, abhisāpoyaṁ bhikkhave lokasmiṁ "piṇḍolo vicarasi pattapāṇī"ti, tañca kho etaṁ bhikkhave kulaputtā upenti atthavasikā atthavasaṁ paṭicca, neva rājābhinītā na corābhinītā na iṇaṭṭā na bhayaṭṭā na ājīvikāpakatā, api ca kho "otiṇṇāmha jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi dukkhotiṇṇā dukkhaparetā, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethā"ti.

Evaṁ pabbajito cāyaṁ bhikkhave kulaputto, so ca hoti abhijjhālu kāmesu tibbasārāgo byāpannacitto paduṭṭhamanasaṅkappo muṭṭhassati asampajāno asamāhito vibbhantacitto pākatindriyo. Seyyathāpi

1. Abhisaṅkhāresi (Syā, Kaṁ), abhisaṅkhāyi (I), abhisaṅkharoti (Ka)

2. Yena Bhagavā (?)

3. ( ) Sī-Syā-Kaṁ-potthakesu natthi.

bhikkhave chavālātaṁ ubhatopadittaṁ majjhe gūthagataṁ neva gāme kaṭṭhatthaṁ pharati, nāraññe kaṭṭhatthaṁ pharati. Tathūpamāhaṁ bhikkhave imaṁ puggalaṁ vadāmi gihibhogā ca parihīno, sāmaññatthañca na paripūreti.

Tayome bhikkhave akusalavitakkā. Kāmavitakko byāpādavitakko vihiṁsāvitakko, ime ca bhikkhave tayo akusalavitakkā kva aparisesā nirujjhanti, catūsu vā satipaṭṭhānesu suppatiṭṭhitacittassa viharato animittaṁ vā samādhiṁ bhāvayato. Yāvañcidaṁ bhikkhave alameva animitto samādhi bhāvetuṁ. Animitto bhikkhave samādhi bhāvito bahulīkato mahapphalo hoti mahānisaṁso.

Dvemā bhikkhave diṭṭhiyo. Bhavadiṭṭhi ca vibhavadiṭṭhi ca. Tatra kho bhikkhave sutavā ariyasāvako iti paṭisañcikkhati "atthi nu kho taṁ kiñci lokasmiṁ, yamahaṁ upādiyamāno na vajjavā assan"ti. So evaṁ pajānāti "natthi nu kho taṁ kiñci lokasmiṁ, yamahaṁ upādiyamāno na vajjavā assaṁ, ahaṁ hi rūpaññeva upādiyamāno upādiyeyyaṁ. Vedanaññeva. Saññaññeva. Saṅkhāreyeva. Viññāṇaññeva upādiyamāno upādiyeyyaṁ. Tassa me assa[1] upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jārāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhaveyyuṁ, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo assā"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ -pa-. Tasmātiha bhikkhave evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Pālileyyasutta

81. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosambiyaṁ viharati Ghositārāme. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Kosambiṁ piṇḍāya pāvisi, Kosambiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto sāmaṁ senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya

---

1. Ayaṁ (Ka)

anāmantetvā upaṭṭhāke anapaloketvā bhikkhusaṁghaṁ eko adutiyo cārikaṁ pakkāmi.

Atha kho aññataro bhikkhu acirapakkantassa Bhagavato yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca "esāvuso Ānanda Bhagavā sāmaṁ senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya anāmantetvā upaṭṭhāke anapaloketvā bhikkhusaṁghaṁ eko adutiyo cārikaṁ pakkanto"ti. Yasmiṁ āvuso samaye Bhagavā sāmaṁ senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya anāmantetvā upaṭṭhāke anapaloketvā bhikkhusaṁghaṁ eko adutiyo cārikaṁ pakkamati, ekova Bhagavā tasmiṁ samaye viharitukāmo hoti, na Bhagavā tasmiṁ samaye kenaci anubandhitabbo hotīti.

Atha kho Bhagavā anupubbena cārikaṁ caramāno yena Pālileyyakaṁ[1] tadavasari, tatra sudaṁ Bhagavā Pālileyyake viharati Bhaddasālamūle. Atha kho sambahulā bhikkhū yenāyasmā Ānando tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā āyasmatā Ānandena saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavocuṁ "cirassutā kho no āvuso Ānanda Bhagavato sammukhā dhammī kathā, icchāma mayaṁ āvuso Ānanda Bhagavato sammukhā dhammiṁ kathaṁ sotun"ti.

Atha kho āyasmā Ānando tehi bhikkhūhi saddhiṁ yena Pālileyyakaṁ Bhaddasālamūlaṁ yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinne kho te bhikkhū Bhagavā dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi. Tena kho pana samayena aññatarassa bhikkhuno evaṁ cetaso parivitakko udapādi "kathaṁ nu kho jānato kathaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hotī"ti. Atha kho Bhagavā tassa bhikkhuno cetasā cetoparivitakkamaññāya bhikkhū āmantesi "vicayaso desito bhikkhave mayā dhammo, vicayaso desitā cattāro satipaṭṭhānā, vicayaso desitā cattāro sammappadhānā,

---

1. Pārileyyakaṁ (Sī, I)

vicayaso desitā cattāro iddhipādā, vicayaso desitāni pañcindriyāni, vicayaso desitāni pañca balāni, vicayaso desitā satta bojjhaṅgā, vicayaso desito ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, evaṁ vicayaso desito bhikkhave mayā dhammo. Evaṁ vicayaso desite kho bhikkhave mayā dhamme atha ca panidhekaccassa bhikkhuno evaṁ cetaso parivitakko udapādi "kathaṁ nu kho jānato kathaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hotī"ti.

Kathañca bhikkhave jānato kathaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hoti, idha bhikkhave assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, yā kho pana sā bhikkhave samanupassanā, saṅkhāro so. So pana saṅkhāro kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo. Avijjāsamphassajena bhikkhave vedayitena phuṭṭhassa assutavato puthujjanassa uppannā taṇhā, tatojo so saṅkhāro. Iti kho bhikkhave sopi saṅkhāro anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno, sāpi taṇhā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā. Sāpi vedanā, sopi phasso anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno, sāpi avijjā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā. Evampi kho bhikkhave jānato evaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hoti.

Na heva kho rūpaṁ attato samanupassati, api ca kho rūpavantaṁ attānaṁ samanupassati. Yā kho pana sā bhikkhave samanupassanā, saṅkhāro so. So pana saṅkhāro kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo. Avijjāsamphassajena bhikkhave vedayitena phuṭṭhassa assutavato puthujjanassa uppannā taṇhā, tatojo so saṅkhāro. Iti kho bhikkhave sopi saṅkhāro anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno, sāpi taṇhā, sāpi vedanā, sopi phasso, sāpi avijjā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā. Evampi kho bhikkhave jānato evaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hoti.

Na heva kho rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ attānaṁ samanupassati, api ca kho attani rūpaṁ samanupassati. Yā kho pana sā

bhikkhave samanupassanā, saṅkhāro so. So pana saṅkhāro kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo. Avijjāsamphassajena bhikkhave vedayitena phuṭṭhassa assutavato puthujjanassa uppannā taṇhā, tatojo so saṅkhāro. Iti kho bhikkhave sopi saṅkhāro anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno. Sāpi taṇhā, sāpi vedanā, sopi phasso, sāpi avijjā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā. Evampi kho bhikkhave jānato evaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hoti.

Na heva kho rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ attānaṁ samanupassati, na attani rūpaṁ samanupassati, api ca kho rūpasmiṁ attānaṁ samanupassati. Yā kho pana sā bhikkhave samanupassanā, saṅkhāro so. So pana saṅkhāro kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo, avijjāsamphassajena bhikkhave vedayitena phuṭṭhassa assutavato puthujjanassa uppannā taṇhā, tatojo so saṅkhāro. Iti kho bhikkhave sopi saṅkhāro anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno. Sāpi taṇhā, sāpi vedanā, sopi phasso, sāpi avijjā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā. Evampi kho bhikkhave jānato -pa- āsavānaṁ khayo hoti.

Na heva kho rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ attānaṁ, na attani rūpaṁ, na rūpasmiṁ attānaṁ samanupassati, api ca kho vedanaṁ attato samanupassati, api ca kho vedanāvantaṁ attānaṁ samanupassati, api ca kho attani vedanaṁ samanupassati, api ca kho vedanāya attānaṁ samanupassati. Api ca kho saññaṁ. Api ca kho saṅkhāre attato samanupassati, api ca kho saṅkhāravantaṁ attānaṁ samanupassati, api ca kho attani saṅkhāre samanupassati, api ca kho saṅkhāresu attānaṁ samanupassati. Api ca kho viññāṇaṁ attato samanupassati, api ca kho viññāṇavantaṁ attānaṁ, api ca kho attani viññāṇaṁ, api ca kho viññāṇasmiṁ attānaṁ samanupassati. Yā kho pana sā bhikkhave samanupassanā, saṅkhāro so. So pana saṅkhāro kiṁnidāno -pa- kiṁpabhavo. Avijjāsamphassajena bhikkhave vedayitena phuṭṭhassa assutavato puthujjanassa uppannā taṇhā, tatojo so saṅkhāro. Iti kho bhikkhave sopi saṅkhāro anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno. Sāpi taṇhā, sāpi vedanā, sopi

phasso, sāpi avijjā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā. Evaṁ kho bhikkhave jānato evaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hoti.

Na heva kho rūpaṁ attato samanupassati, na vedanaṁ attato samanupassati, na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ attato samanupassati, api ca kho evaṁdiṭṭhi hoti "so attā, so loko, so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo"ti. Yā kho pana sā bhikkhave sassatadiṭṭhi, saṅkhāro so. So pana saṅkhāro kiṁnidāno -pa-. Evampi kho bhikkhave jānato evaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hoti.

Na heva kho rūpaṁ attato samanupassati, na vedanaṁ. Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ attato samanupassati, nāpi evaṁdiṭṭhi hoti "so attā, so loko, so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo"ti, api ca kho evaṁdiṭṭhi hoti "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissaṁ, na me bhavissatī"ti. Yā kho pana sā bhikkhave ucchedadiṭṭhi, saṅkhāro so. So pana saṅkhāro kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo. Avijjāsamphassajena bhikkhave vedayitena phuṭṭhassa assutavato puthujjanassa uppannā taṇhā, tatojo so saṅkhāro. Iti kho bhikkhave sopi saṅkhāro anicco -pa-. Evampi kho bhikkhave jānato evaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hoti.

Na heva kho rūpaṁ attato samanupassati, na vedanaṁ. Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ attato samanupassati -pa-. Na viññāṇasmiṁ attato samanupassati, nāpi evaṁdiṭṭhi hoti "so attā, so loko, so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo"ti. Nāpi evaṁdiṭṭhi hoti "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissaṁ, na me bhavissatī"ti, api ca kho kaṅkhī hoti vicikicchī aniṭṭhaṅgato saddhamme. Yā kho pana sā bhikkhave kaṅkhitā vicikicchitā aniṭṭhaṅgatatā saddhamme, saṅkhāro so. So pana saṅkhāro kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo. Avijjāsamphassajena bhikkhave vedayitena phuṭṭhassa assutavato puthujjanassa uppannā taṇhā, tatojo so saṅkhāro. Iti kho bhikkhave sopi saṅkhāro anicco

saṅkhato paṭiccasamuppanno. Sāpi taṇhā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā. Sāpi vedanā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā. Sopi phasso anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno. Sāpi avijjā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā. Evaṁ kho bhikkhave jānato evaṁ passato anantarā āsavānaṁ khayo hotīti. . Navamaṁ.

10. Puṇṇamasutta

82. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Pubbārāme Migāramātupāsāde mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ. Tena kho pana samayena Bhagavā tadahuposathe pannarase puṇṇāya puṇṇamāya rattiyā bhikkhusaṁghaparivuto ajjhokāse nisinno hoti.

Atha kho aññataro bhikkhu uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "puccheyyāhaṁ bhante Bhagavantaṁ kiñcideva[1] desaṁ, sace me Bhagavā okāsaṁ karoti pañhassa veyyākaraṇāyā"ti. Tena hi tvaṁ bhikkhu sake āsane nisīditvā puccha yadākaṅkhasīti. "Evaṁ bhante"ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā sake āsane nisīditvā Bhagavantaṁ etadavoca "ime nu kho bhante pañcupādānakkhandhā. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho vedanupādānakkhandho saññupādānakkhandho saṅkhārupādānakkhandho viññāṇupādānakkhandhoti. Ime kho bhikkhu pañcupādānakkhandhā. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandhoti. "Sādhu bhante"ti kho bhikkhu Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā Bhagavantaṁ uttariṁ pañhaṁ apucchi—

Ime kho pana bhante pañcupādānakkhandhā kiṁmūlakāti. Ime kho bhikkhu pañcupādānakkhandhā chandamūlakāti -pa-. Taññeva nu kho bhante upādānaṁ te pañcupādānakkhandhā, udāhu aññatra pañcahi upādānakkhandhehi upādānanti. Na kho bhikkhu taññeva upādānaṁ te pañcupādānakkhandhā, nāpi aññatra pañcahi upādānakkhandhehi upādānaṁ, api ca yo tattha chandarāgo, taṁ tattha upādānanti. "Sādhu bhante"ti kho so bhikkhu -pa- uttariṁ pañhaṁ apucchi—

---

1. Kañcideva (?)

Siyā pana bhante pañcupādānakkhandhesu chandarāgavemattatāti. “Siyā bhikkhū”ti Bhagavā avoca, idha bhikkhu ekaccassa evaṁ hoti “evaṁrūpo siyaṁ anāgatamaddhānaṁ, evaṁvedano siyaṁ anāgatamaddhānaṁ, evaṁsañño siyaṁ anāgatamaddhānaṁ, evaṁsaṅkhāro siyaṁ anāgatamaddhānaṁ, evaṁviññāṇo siyaṁ anāgatamaddhānan”ti. Evaṁ kho bhikkhu siyā pañcupādānakkhandhesu chandarāgavemattatāti. “Sādhu bhante”ti kho so bhikkhu -pa- uttariṁ pañhaṁ apucchi—

Kittāvatā nu kho bhante khandhānaṁ khandhādhivacananti. Yaṁ kiñci bhikkhu rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, ayaṁ vuccati rūpakkhandho. Yā kāci vedanā. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, ayaṁ vuccati viññāṇakkhandho. Ettāvatā kho bhikkhu khandhānaṁ khandhādhivacananti. “Sādhu bhante”ti kho so bhikkhu -pa- apucchi—

Ko nu kho bhante hetu ko paccayo rūpakkhandhassa paññāpanāya, ko hetu ko paccayo vedanākkhandhassa paññāpanāya, ko hetu ko paccayo saññākkhandhassa paññāpanāya, ko hetu ko paccayo saṅkhārakkhandhassa paññāpanāya, ko hetu ko paccayo viññāṇakkhandhassa paññāpanāyāti. Cattāro kho bhikkhu mahābhūtā hetu cattāro mahābhūtā paccayo rūpakkhandhassa paññāpanāya, phasso hetu phasso paccayo vedanākkhandhassa paññāpanāya, phasso hetu phasso paccayo saññākkhandhassa paññāpanāya, phasso hetu phasso paccayo saṅkhārakkhandhassa paññāpanāya, nāmarūpaṁ hetu nāmarūpaṁ paccayo viññāṇakkhandhassa paññāpanāyāti. “Sādhu bhante”ti kho so bhikkhu -pa- apucchi—

Kathaṁ nu kho bhante sakkāyadiṭṭhi hotīti. Idha bhikkhu assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ,

viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Evaṁ kho bhikkhu sakkāyadiṭṭhi hotīti. "Sādhu bhante"ti kho so bhikkhu -pa- apucchi—

Kathaṁ pana bhante sakkāyadiṭṭhi na hotīti. Idha bhikkhu sutavā ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā rūpaṁ, na rūpasmiṁ vā attānaṁ. Na vedanaṁ. Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ attato samanupassati, na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā viññāṇaṁ, na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Evaṁ kho bhikkhu sakkāyadiṭṭhi na hotīti. "Sādhu bhante"ti kho so bhikkhu -pa- apucchi—

Ko nu kho bhante rūpassa assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇaṁ, ko vedanāya. Ko saññāya. Ko saṅkhārānaṁ. Ko viññāṇassa assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇanti. Yaṁ kho bhikkhu rūpaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ rūpassa assādo. Yaṁ rūpaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, ayaṁ rūpassa ādīnavo. Yo rūpasmiṁ chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ rūpassa nissaraṇaṁ. Yaṁ vedanaṁ paṭicca. Yaṁ saññaṁ paṭicca. Ye saṅkhāre paṭicca. Yaṁ viññāṇaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ viññāṇassa assādo. Yaṁ viññāṇaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, ayaṁ viññāṇassa ādīnavo. Yo viññāṇasmiṁ chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ viññāṇassa nissaraṇanti. "Sādhu bhante"ti kho so bhikkhu Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā Bhagavantaṁ uttariṁ pañhaṁ apucchi—

Kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāra mamaṅkāra mānānusayā na hontīti. Yaṁ kiñci bhikkhu rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhamaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati.

Yā kāci vedanā. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati. Evaṁ kho bhikkhu jānato evaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāra mamaṅkāra mānānusayā na hontīti.

Tena kho pana samayena aññatarassa bhikkhuno evaṁ cetaso parivitakko udapādi "iti kira bho rūpaṁ anattā. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattā, anattakatāni kammāni kathamattānaṁ[1] phusissantī"ti. Atha kho Bhagavā tassa bhikkhuno cetasā cetoparivitakkamaññāya bhikkhū āmantesi—

Ṭhānaṁ kho panetaṁ bhikkhave vijjati, yaṁ idhekacco moghapuriso avidvā avijjāgato taṇhādhipateyyena cetasā satthusāsanaṁ atidhāvitabbaṁ maññeyya "iti kira bho rūpaṁ anattā, vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattā, anattakatāni kammāni kathamattānaṁ phusissantī"ti, paṭipucchāvinītā kho me tumhe bhikkhave tatra tatra tesu tesu dhammesu.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Tasmā tiha -pa-. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

Dve khandhā taññeva siyaṁ, adhivacanañca hetunā.
Sakkāyena duve vuttā, assādaviññāṇakena ca.
Ete dasavidhā vuttā, hoti bhikkhu pucchāyāti.

Dasamaṁ.

Khajjanīyavaggo tatiyo.

---

1. Katamattānaṁ (I), kammattānaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)

Tassuddānaṁ

Assādo dve Samudayā, Arahantehi apare dve.
Sīho Khajjanī Piṇḍolyaṁ, Pālileyyena Puṇṇamāti.

---

(9) 4. Theravagga

1. Ānandasutta

83. Sāvatthinidānaṁ. Tatra kho āyasmā Ānando bhikkhū āmantesi "āvuso bhikkhave"ti. "Āvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Ānandassa paccassosuṁ. Āyasmā Ānando etadavoca—

Puṇṇo nāma āvuso āyasmā Mantāṇiputto[1] amhākaṁ navakānaṁ sataṁ bahūpakāro hoti, so amhe iminā ovādena ovadati "upādāya āvuso Ānanda 'asmī'ti hoti no anupādāya. Kiñca upādāya 'asmī'ti hoti no anupādāya. Rūpaṁ upādāya 'asmī'ti hoti no anupādāya. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ upādāya 'asmī'ti hoti no anupādāya.

Seyyathāpi āvuso Ānanda itthī vā puriso vā daharo yuvā maṇḍanakajātiko ādāse vā parisuddhe pariyodāte acche vā udakapatte sakaṁ mukhanimittaṁ paccavekkhamāno upādāya passeyya no anupādāya. Evameva kho āvuso Ānanda rūpaṁ upādāya 'asmī'ti hoti no anupādāya. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ upādāya 'asmī'ti hoti no anupādāya.

Taṁ kiṁ maññasi āvuso Ānanda, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ āvuso. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ āvuso. Tasmātiha -pa-. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātī"ti. Puṇṇo nāma āvuso āyasmā Mantāṇiputto amhākaṁ navakānaṁ sataṁ bahūpakāro hoti, so amhe iminā

---

1. Mantāniputto (Ka-Sī, Syā, Kaṁ, I, Ka)

ovādena ovadati. Idañca pana me āyasmato Puṇṇassa Mantāṇiputtassa dhammadesanaṁ sutvā dhammo abhisamitoti. . Paṭhamaṁ.

2. Tissasutta

84. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena āyasmā Tisso Bhagavato pitucchāputto sambahulānaṁ bhikkhūnaṁ evamāroceti "api me āvuso madhurakajāto viya kāyo, disāpi me na pakkhāyanti, dhammāpi maṁ na paṭibhanti, thinamiddhañca[1] me cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati, anabhirato ca brahmacariyaṁ carāmi, hoti ca me dhammesu vicikicchā"ti.

Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "āyasmā bhante Tisso Bhagavato pitucchāputto sambahulānaṁ bhikkhūnaṁ evamāroceti 'api me āvuso madhurakajāto viya kāyo, disāpi me na pakkhāyanti, dhammāpi maṁ na paṭibhanti, thinamiddhañca me cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati, anabhirato ca brahmacariyaṁ carāmi, hoti ca me dhammesu vicikicchā'ti".

Atha kho Bhagavā aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi "ehi tvaṁ bhikkhu mama vacanena Tissaṁ bhikkhuṁ āmantehī"ti. "Evaṁ bhante"ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā yenāyasmā Tisso tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Tissaṁ etadavoca "Satthā taṁ āvuso Tissa āmantetī"ti. "Evamāvuso"ti kho āyasmā Tisso tassa bhikkhuno paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Tissaṁ Bhagavā etadavoca "saccaṁ kira tvaṁ Tissa sambahulānaṁ bhikkhūnaṁ evamārocesi 'api me āvuso madhurakajāto viya kāyo -pa- hoti ca me dhammesu vicikicchā'ti". Evaṁ bhante. Taṁ kiṁ maññasi Tissa, rūpe avigatarāgassa avigatacchandassa avigatapemassa avigatapipāsassa avigatapariḷāhassa avigatataṇhassa tassa rūpassa vipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Evaṁ bhante.

---

1. Thīnamiddhañca (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Sādhu sādhu Tissa, evaṁ hetaṁ Tissa hoti, yathā taṁ rūpe avigatarāgassa. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu avigatarāgassa -pa- tesaṁ saṅkhārānaṁ vipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Evaṁ bhante.

Sādhu sādhu Tissa, evaṁ hetaṁ Tissa hoti, yathā taṁ saṅkhāresu avigatarāgassa. Viññāṇe avigatarāgassa avigatacchandassa avigatapemassa avigatapipāsassa avigatapariḷāhassa avigataṇhassa, tassa viññāṇassa vipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Evaṁ bhante.

Sādhu sādhu Tissa, evaṁ hetaṁ Tissa hoti, yathā taṁ viññāṇe avigatarāgassa. Taṁ kiṁ maññasi Tissa, rūpe vigatarāgassa vigatacchandassa vigatapemassa vigatapipāsassa vigatapariḷāhassa vigatataṇhassa tassa rūpassa vipariṇāmaññathāvā uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. No hetaṁ bhante.

Sādhu sādhu Tissa, evaṁ hetaṁ Tissa hoti, yathā taṁ rūpe vigatarāgassa. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu vigatarāgassa. Viññāṇe vigatarāgassa vigatacchandassa vigatapemassa vigatapipāsassa vigatapariḷāhassa vigatataṇhassa, tassa viññāṇassa vipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. No hetaṁ bhante.

Sādhu sādhu Tissa, evaṁ hetaṁ Tissa hoti, yathā taṁ viññāṇe vigatarāgassa. Taṁ kiṁ maññasi Tissa, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Tasmātiha -pa-. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānāti.

Seyyathāpi Tissa dve purisā eko puriso amaggakusalo eko puriso maggakusalo, tamenaṁ so amaggakusalo puriso amuṁ maggakusalaṁ purisaṁ maggaṁ puccheyya. So evaṁ vadeyya “ehi bho purisa ayaṁ maggo, tena muhuttaṁ gaccha, tena muhuttaṁ gantvā dakkhissasi dvedhāpathaṁ. Tattha vāmaṁ muñcitvā dakkhiṇaṁ gaṇhāhi, tena muhuttaṁ gaccha tena muhuttaṁ gantvā dakkhissasi tibbaṁ vanasaṇḍaṁ, tena muhuttaṁ gaccha, tena muhuttaṁ gantvā dakkhissasimahantaṁ ninnaṁ pallalaṁ, tena muhuttaṁ gaccha, tena

muhuttaṁ gantvā dakkhissasi sobbhaṁ papātaṁ, tena muhuttaṁ gaccha, tena muhuttaṁ gantvā dakkhissasi samaṁ bhūmibhāgaṁ ramaṇīyan"ti.

Upamā kho myāyaṁ Tissa katā atthassa viññāpanāya. Ayaṁ cevettha attho—"puriso amaggakusalo"ti kho Tissa puthujjanassetaṁ adhivacanaṁ. "Puriso maggakusalo"ti kho Tissa Tathāgatassetaṁ adhivacanaṁ Arahato Sammāsambuddhassa. "Dvedhāpatho"ti kho Tissa vicikicchāyetaṁ adhivacanaṁ. "Vāmo maggo"ti kho Tissa aṭṭhaṅgikassetaṁ micchāmaggassa adhivacanaṁ. Seyyathidaṁ, micchādiṭṭhiyā -pa- micchāsamādhissa. "Dakkhiṇo maggo"ti kho Tissa ariyassetaṁ aṭṭhaṅgikassa maggassa adhivacanaṁ. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhiyā -pa- sammāsamādhissa. "Tibbo vanasaṇḍo"ti kho Tissa avijjāyetaṁ adhivacanaṁ. "Mahantaṁ ninnaṁ pallalan"ti kho Tissa kāmānametaṁ adhivacanaṁ. "Sobbho papāto"ti kho Tissa kodhūpāyāsassetaṁ adhivacanaṁ. "Samo bhūmibhāgo ramaṇīyo"ti kho Tissa nibbānassetaṁ adhivacanaṁ. Abhirama Tissa, abhirama Tissa, ahamovādena ahamanuggahena ahamanusāsaniyāti[1].

Idamavoca Bhagavā. Atthamano āyasmā Tisso Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti. . Dutiyaṁ.

3. Yamakasutta

85. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Sāriputto Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Yamakassa nāma bhikkhuno evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti "tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā khīṇāsavo bhikkhu kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti paraṁ maraṇā"ti.

Assosuṁ kho sambahulā bhikkhū "Yamakassa kira nāma bhikkhuno evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti 'tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā khīṇāsavo bhikkhu kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti paraṁ maraṇā'ti". Atha kho te bhikkhū yenāyasmā

---

1. Ahamāmisadhammānuggahena mamovādena mamānusāsaniyāti (Ka)

Yamako tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā āyasmatā Yamakena saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū āyasmantaṁ Yamakaṁ etadavocuṁ—

"Saccaṁ kira te āvuso Yamaka evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ 'tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā khīṇāsavo bhikkhu kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti paraṁ maraṇā'ti". Evaṁ khvāhaṁ āvuso Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, khīṇāsavo bhikkhu kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti paraṁ maraṇāti.

Mā āvuso Yamaka evaṁ avaca, mā Bhagavantaṁ abbhācikkhi, na hi sādhu Bhagavato abbhācikkhanaṁ, na hi Bhagavā evaṁ vadeyya "khīṇāsavo bhikkhu kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti paraṁ maraṇā"ti. Evampi kho āyasmā Yamako tehi bhikkhūhi vuccamāno tatheva taṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ thāmasā parāmāsā abhinivissa voharati "tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā khīṇāsavo bhikkhu kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti paraṁ maraṇā"ti.

Yathā kho te bhikkhū nāsakkhiṁsu āyasmantaṁ Yamakaṁ etasmā pāpakā diṭṭhigatā vivecetuṁ. Atha kho te bhikkhū uṭṭhāyāsanā yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavocuṁ "Yamakassa nāma āvuso Sāriputta bhikkhuno evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ 'tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā khīṇāsavo bhikkhu kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti paraṁ maraṇā'ti, sādhāyasmā Sāriputto yena Yamako bhikkhu tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā"ti. Adhivāsesi kho āyasmā Sāriputto tuṇhībhāvena. Atha kho āyasmā Sāriputto sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Yamako tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Yamakena saddhiṁ sammodi -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Yamakaṁ etadavoca—

"Saccaṁ kira te āvuso Yamaka evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ 'tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā khīṇāsavo bhikkhu kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti paraṁ maraṇā'ti".

Evaṁ khvāhaṁ āvuso Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā khīṇāsavo bhikkhu kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti paraṁ maraṇāti.

Taṁ kiṁ maññasi āvuso Yamaka, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ āvuso. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ āvuso. Tasmātiha -pa-. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānāti.

Taṁ kiṁ maññasi āvuso Yamaka, rūpaṁ "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ āvuso. Vedanaṁ "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ āvuso. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ āvuso.

Taṁ kiṁ maññasi āvuso Yamaka, rūpasmiṁ "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ āvuso. Aññatra rūpā "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ āvuso. Vedanāya. Aññatra vedanāya -pa- saññāya. Aññatra saññāya. Saṅkhāresu. Aññatra saṅkhārehi. Viññāṇasmiṁ "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ āvuso. Aññatra viññāṇā "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ āvuso.

Taṁ kiṁ maññasi āvuso Yamaka, rūpaṁ. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ āvuso.

Taṁ kiṁ maññasi āvuso Yamaka, ayaṁ so arūpī. Avedano. Asaññī. Asaṅkhāro. Aviññāṇo "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ āvuso. Ettha ca te āvuso Yamaka diṭṭheva dhamme saccato thetato[1] tathāgate anupalabbhiyamāne [2] kallaṁ nu te taṁ veyyākaraṇaṁ "tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, yathā khīṇāsavo bhikkhu kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti paraṁ maraṇā"ti.

Ahu kho me taṁ āvuso Sāriputta pubbe aviddasuno pāpakaṁ diṭṭhigataṁ, idañca panāyasmato Sāriputtassa dhammadesanaṁ sutvā tañceva pāpakaṁ diṭṭhigataṁ pahīnaṁ, dhammo ca me abhisamitoti.

---

1. Tathato (Syā, Kaṁ)
2. Tathāgate anupalabbhamāne (?)

Sace taṁ āvuso Yamaka evaṁ puccheyyuṁ "yo so āvuso Yamaka bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā kiṁ hotī"ti, evaṁ puṭṭho tvaṁ āvuso Yamaka kinti byākareyyāsīti. Sace maṁ āvuso evaṁ puccheyyuṁ "yo so āvuso Yamaka bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā kiṁ hotī"ti, evaṁ puṭṭhohaṁ āvuso evaṁ byākareyyaṁ "rūpaṁ kho āvuso aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ taṁ niruddhaṁ, tadatthaṅgataṁ, vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ taṁ niruddhaṁ, tadatthaṅgatan"ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ āvuso evaṁ byākareyyanti.

Sādhu sādhu āvuso Yamaka, tena hāvuso Yamaka upamaṁ te karissāmi etasseva atthassa bhiyyosomattāya ñāṇāya. Seyyathāpi āvuso Yamaka gahapati vā gahapatiputto vā aḍḍho mahaddhano mahābhogo, so ca ārakkhasampanno. Tassa kocideva puriso uppajjeyya anatthakāmo ahitakāmo ayogakkhemakāmo jīvitā voropetukāmo. Tassa evamassa "ayaṁ kho gahapati vā gahapatiputto vā aḍḍho mahaddhano mahābhogo, so ca ārakkhasampanno, nāyaṁ[1] sukaro pasayha jīvitā voropetuṁ. Yaṁnūnāhaṁ anupakhajja jīvitā voropeyyan"ti. So taṁ gahapatiṁ vā gahapatiputtaṁ vā upasaṅkamitvā evaṁ vadeyya "upaṭṭhaheyyaṁ taṁ bhante"ti. Tamenaṁ so gahapati vā gahapatiputto vā upaṭṭhāpeyya. So upaṭṭhaheyya pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, tassa so gahapati vā gahapatiputto vā mittatopi naṁ saddaheyya[2], suhajjatopi naṁ saddaheyya, tasmiñca vissāsaṁ āpajjeyya. Yadā kho āvuso tassa purisassa evamassa "saṁvissattho kho myāyaṁ gahapati vā gahapatiputto vā"ti. Atha naṁ rahogataṁ viditvā tiṇhena satthena jīvitā voropeyya.

Taṁ kiṁ maññasi āvuso Yamaka, yadā hi so puriso amuṁ gahapatiṁ vā gahapatiputtaṁ vā upasaṅkamitvā evaṁ āha "upaṭṭhaheyyaṁ taṁ bhante"ti. Tadāpi so vadhakova, vadhakañca pana santaṁ na aññāsi "vadhako me"ti. Yadāpi so upaṭṭhahati pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, tadāpi so vadhakova, vadhakañca pana

---

1. Na hāyaṁ (Syā, Kaṁ)
2. Daheyya (Syā, Kaṁ, I, Ka)

santaṁ na aññāsi "vadhako me"ti. Yadāpi naṁ rahogataṁ viditvā tiṇhena satthena jīvitā voropeti, tadāpi so vadhakova, vadhakañca pana santaṁ na aññāsi "vadhako me"ti. Evamāvusoti. Evameva kho āvuso assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attāni. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ.

So aniccaṁ rūpaṁ "aniccaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Aniccaṁ vedanaṁ "aniccā vedanā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Aniccaṁ saññaṁ "aniccā saññā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Anicce saṅkhāre "aniccā saṅkhārā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Aniccaṁ viññāṇaṁ "aniccaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti.

Dukkhaṁ rūpaṁ "dukkhaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Dukkhaṁ vedanaṁ. Dukkhaṁ saññaṁ. Dukkhe saṅkhāre. Dukkhaṁ viññāṇaṁ "dukkhaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti.

Anattaṁ rūpaṁ "anattā rūpan"ti yathābhūtaṁ nappājānāti. Anattaṁ vedanaṁ. Anattaṁ saññaṁ. Anatte saṅkhāre. Anattaṁ viññāṇaṁ "anattā viññāṇan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti.

Saṅkhataṁ rūpaṁ "saṅkhataṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, saṅkhataṁ vedanaṁ. Saṅkhataṁ saññaṁ. Saṅkhate saṅkhāre. Saṅkhataṁ viññāṇaṁ "saṅkhataṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti.

Vadhakaṁ rūpaṁ "vadhakaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Vadhakaṁ vedanaṁ "vadhakā vedanā"ti. Vadhakaṁ saññaṁ "vadhakā saññā"ti. Vadhake saṅkhāre "vadhakā saṅkhārā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Vadhakaṁ viññāṇaṁ "vadhakaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti.

So rūpaṁ upeti upādiyati adhiṭṭhāti "attā me"ti. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ upeti upādiyati adhiṭṭhāti "attā me"ti. Tassime pañcupādānakkhandhā upetā upādinnā dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya saṁvattanti.

Sutavā ca kho āvuso ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī -pa- sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ attānaṁ na attani rūpaṁ, na rūpasmiṁ attānaṁ. Na vedanaṁ. Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ attato samanupassati, na viññāṇavantaṁ attānaṁ, na attani viññāṇaṁ na viññāṇasmiṁ attānaṁ.

So aniccaṁ rūpaṁ "aniccaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Aniccaṁ vedanaṁ. Aniccaṁ saññaṁ. Anicce saṅkhāre. Aniccaṁ viññāṇaṁ "aniccaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ pajānāti.

Dukkhaṁ rūpaṁ "dukkhaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Dukkhaṁ vedanaṁ. Dukkhaṁ saññaṁ. Dukkhe saṅkhāre. Dukkhaṁ viññāṇaṁ "dukkhaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ pajānāti.

Anattaṁ rūpaṁ "anattā rūpan"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Anattaṁ vedanaṁ. Anattaṁ saññaṁ. Anatte saṅkhāre. Anattaṁ viññāṇaṁ "anattā viññāṇan"ti yathābhūtaṁ pajānāti.

Saṅkhataṁ rūpaṁ "saṅkhataṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Saṅkhataṁ vedanaṁ. Saṅkhataṁ saññaṁ. Saṅkhate saṅkhāre. Saṅkhataṁ viññāṇaṁ "saṅkhataṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ pajānāti.

Vadhakaṁ rūpaṁ "vadhakaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Vadhakaṁ vedanaṁ. Vadhakaṁ saññaṁ. Vadhake saṅkhāre "vadhakā saṅkhārā"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Vadhakaṁ viññāṇaṁ "vadhakaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ pajānāti.

So rūpaṁ na upeti na upādiyati nādhiṭṭhāti "attā me"ti. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ na upeti na upādiyati nādhiṭṭhāti "attā me"ti. Tassime pañcupādānakkhandhā anupetā anupādinnā dīgharattaṁ hitāya sukhāya saṁvattantīti. Evametaṁ āvuso Sāriputta hoti, yesaṁ āyasmantānaṁ tādisā sabrahmacārino anukampakā atthakāmā ovādakā anusāsakā. Idañca pana me āyasmato Sāriputtassa dhammadesanaṁ sutvā anupādāya āsavehi cittaṁ vimuttanti. . Tatiyaṁ.

4. Anurādhasutta

86. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Tena kho pana samayena āyasmā Anurādho Bhagavato

avidūre araññakuṭikāyaṁ viharati. Atha kho sambahulā aññatitthiyā paribbājakā yenāyasmā Anurādho tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā āyasmatā Anurādhena saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te aññatitthiyā paribbājakā āyasmantaṁ Anurādhaṁ etadavocuṁ "yo so āvuso Anurādha Tathāgato uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto taṁ Tathāgato imesu catūsu ṭhānesu paññāpayamāno paññāpeti 'hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti.

Evaṁ vutte āyasmā Anurādho te aññatitthiye paribbājake etadavoca "yo so āvuso Tathāgato uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto taṁ Tathāgato aññatra imehi catūhi ṭhānehi paññāpayamāno paññāpeti 'hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti. Evaṁ vutte aññatitthiyā paribbājakā āyasmantaṁ Anurādhaṁ etadavocuṁ "so cāyaṁ bhikkhu navo bhavissati acirapabbajito, thero vā pana bālo abyatto"ti. Atha kho aññatitthiyā paribbājakā āyasmantaṁ Anurādhaṁ navavādena ca bālavādena ca apasādetvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu.

Atha kho āyasmato Anurādhassa acirapakkantesu tesu aññatitthiyesu paribbājakesu etadahosi "sace kho maṁ aññatitthiyā paribbājakā uttariṁ pañhaṁ puccheyyuṁ, kathaṁ byākaramāno nu khvāhaṁ tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ vuttavādī ceva Bhagavato assaṁ, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkheyyaṁ, dhammassa cānudhammaṁ byākareyyaṁ, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyā"ti.

Atha kho āyasmā Anurādho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Anurādho Bhagavantaṁ etadavoca "idhāhaṁ bhante Bhagavato avidūre araññakuṭikāyaṁ viharāmi. Atha kho bhante sambahulā aññatitthiyā paribbājakā yenāhaṁ

tenupasaṅkamiṁsu -pa- maṁ etadavocuṁ ‘yo so āvuso Anurādha Tathāgato uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto, taṁ Tathāgato imesu catūsu ṭhānesu paññāpayamāno paññāpeti ‘hoti tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā, na hoti. Hoti ca na ca hoti. ‘Neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā’ti.

Evaṁ vuttāhaṁ bhante te aññatitthiye paribbājake etadavocaṁ ‘yo so āvuso Tathāgato uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto, taṁ Tathāgato aññatra imehi catūhi ṭhānehi paññāpayamāno paññāpeti ‘hoti tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā -pa- ‘neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā’ti. Evaṁ vutte bhante te aññatitthiyā paribbājakā maṁ etadavocuṁ ‘so cāyaṁ bhikkhu navo bhavissati acirapabbajito, thero vā pana bālo abyatto’ti. Atha kho maṁ bhante te aññatitthiyā paribbājakā navavādena ca bālavādena ca apasādetvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu.

Tassa mayhaṁ bhante acirapakkantesu tesu aññatitthiyesu paribbājakesu etadahosi ‘sace kho maṁ te aññatitthiyā paribbājakā uttariṁ pañhaṁ puccheyyuṁ, kathaṁ byākaramāno nu khvāhaṁ tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ vuttavādī ceva Bhagavato assaṁ, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkheyyaṁ, dhammassa cānudhammaṁ byākareyyaṁ, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyā’ti”.

Taṁ kiṁ maññasi Anurādha, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Tasmātiha -pa-. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānāti.

Taṁ kiṁ maññasi Anurādha, rūpaṁ “tathāgato”ti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ “tathāgato”ti samanupassasīti. No hetaṁ bhante.

Taṁ kiṁ maññasi Anurādha, rūpasmiṁ "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Aññatra rūpā "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Vedanāya -pa-. Aññatra vedanāya -pa- saññāya. Aññatra saññāya. Saṅkhāresu. Aññatra saṅkhārehi. Viññāṇasmiṁ. Aññatra viññāṇā "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ bhante.

Taṁ kiṁ maññasi Anurādha, rūpaṁ. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ bhante.

Taṁ kiṁ maññasi Anurādha, ayaṁ so arūpī. Avedano. Asaññī. Asaṅkhāro. Aviññāṇo "tathāgato"ti samanupassasīti. No hetaṁ bhante.

Ettha ca te Anurādha diṭṭheva dhamme saccato thetato tathāgate anupalabbhiyamāne kallaṁ nu te taṁ veyyākaraṇaṁ "yo so āvuso Tathāgato uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto, taṁ Tathāgato aññatra imehi catūhi ṭhānehi paññāpayamāno paññāpeti 'hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā. Na hoti. Hoti ca na ca hoti. 'Neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti vā'ti". No hetaṁ bhante.

Sādhu sādhu Anurādha, pubbe cāhaṁ Anurādha etarahi ca dukkhañceva paññapemi, dukkhassa ca nirodhanti. . Catutthaṁ.

5. Vakkalisutta

87. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Vakkali kumbhakāranivesane viharati ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. Atha kho āyasmā Vakkali upaṭṭhāke āmantesi "etha tumhe āvuso yena Bhagavā tenupasaṅkamatha, upasaṅkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandatha 'Vakkali bhante bhikkhu ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatī'ti, evañca vadetha 'sādhu kira bhante Bhagavā yena Vakkali bhikkhu tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā'ti". "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Vakkalissa paṭissutvā

yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "Vakkali bhante bhikkhu ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandati, evañca pana vadeti 'sādhu kira bhante Bhagavā yena Vakkali bhikkhu tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā'ti". Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena.

Atha kho Bhagavā nivāsetvā pattacīvaramādāya yenāyasmā Vakkali tenupasaṅkami. Addasā kho āyasmā Vakkali Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna mañcake samadhosi[1]. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Vakkaliṁ etadavoca "alaṁ Vakkali mā tvaṁ mañcake samadhosi, santimāni āsanāni paññattāni, tatthāhaṁ nisīdissāmī"ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane, nisajja kho Bhagavā āyasmantaṁ Vakkaliṁ etadavoca "kacci te Vakkali khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ, kacci dukkhā vedanā paṭikkamanti no abhikkamanti, paṭikkamosānaṁ paññāyati no abhikkamo"ti. Na me bhantekhamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ, bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no paṭikkamanti, abhikkamosānaṁ paññāyati no paṭikkamoti. Kacci te Vakkali na kiñci kukkuccaṁ na koci vippaṭisāroti. Taggha me bhante anappakaṁ kukkuccaṁ anappako vippaṭisāroti. Kacci pana taṁ Vakkali attā sīlato na upavadatīti. Na kho maṁ bhante attā sīlato upavadatīti. No ce kira taṁ Vakkali attā sīlato upavadati, atha kiñca te kukkuccaṁ ko ca vippaṭisāroti. Cirapaṭikāhaṁ bhante Bhagavantaṁ dassanāya upasaṅkamitukāmo, natthi ca me kāyasmiṁ tāvatikā balamattā, yāvatāhaṁ[2] Bhagavantaṁ dassanāya upasaṅkameyyanti.

Alaṁ Vakkali, kiṁ te iminā pūtikāyena diṭṭhena, yo kho Vakkali dhammaṁ passati, so maṁ passati. Yo maṁ passati, so dhammaṁ passati. Dhammaṁ hi Vakkali passanto maṁ passati, maṁ passanto dhammaṁ passati.

Taṁ kiṁ maññasi Vakkali, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ,

---

1. Samañcosi (Sī), samañcopi (Syā, Kaṁ) saṁ + dhū + ī = samadhosi.
2. Yāhaṁ (Sī), yāyāhaṁ (I)

kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Eso me attāti. No hetaṁ bhante. Tasmātiha -pa-. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Vakkaliṁ iminā ovādena ovaditvā uṭṭhāyāsanā yena Gijjhakūṭo pabbato tena pakkāmi. Atha kho āyasmā Vakkali acirapakkantassa Bhagavato upaṭṭhāke āmantesi "etha maṁ āvuso mañcakaṁ āropetvā yena Isigilipassaṁ kāḷasilā tenupasaṅkamatha 'kathaṁ hi nāma mādiso antaraghare kālaṁ kattabbaṁ maññeyyā'ti". "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Vakkalissa paṭissutvā āyasmantaṁ Vakkaliṁ mañcakaṁ āropetvā yena Isigilipassaṁ kāḷasilā tenupasaṅkamiṁsu. Atha kho Bhagavā tañca rattiṁ tañca divāvasesaṁ Gijjhakūṭe pabbate vihāsi. Atha kho dve devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Gijjhakūṭaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu -pa- ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhitā kho ekā devatā Bhagavantaṁ etadavoca "Vakkali bhante bhikkhu vimokkhāya cetetī"ti. Aparā devatā Bhagavantaṁ etadavoca "so hi nūna bhante suvimutto vimuccissatī"ti. Idamavocuṁ tā devatāyo, idaṁ vatvā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyiṁsu.

Atha kho Bhagavā tassā rattiyā accayena bhikkhū āmantesi "etha tumhe bhikkhave yena Vakkali bhikkhu tenupasaṅkamatha, upasaṅkamitvā Vakkaliṁ bhikkhuṁ evaṁ vadetha—

Suṇāvuso tvaṁ Vakkali Bhagavato vacanaṁ dvinnañca devatānaṁ, imaṁ āvuso rattiṁ dve devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Gijjhakūṭaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhitā kho āvuso ekā devatā Bhagavantaṁ etadavoca 'Vakkali bhante bhikkhu vimokkhāya cetetī'ti. Aparā devatā Bhagavantaṁ etadavoca 'so hi nūna bhante suvimutto vimuccissatī'ti. Bhagavā ca taṁ āvuso Vakkali evamāha 'mā bhāyi Vakkali, mā bhāyi Vakkali, apāpakaṁ te maraṇaṁ bhavissati, apāpikā kālakiriyā'ti". "Evaṁ bhante"ti kho

te bhikkhū Bhagavato paṭissutvā yenāyasmā Vakkali tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Vakkaliṁ etadavocuṁ "suṇāvuso Vakkali Bhagavato vacanaṁ dvinnañca devatānan"ti.

Atha kho āyasmā Vakkali upaṭṭhāke āmantesi "etha maṁ āvuso mañcakā oropetha 'kathaṁ hi nāma mādiso ucce āsane nisīditvā tassa Bhagavato sāsanaṁ sotabbaṁ maññeyyā'ti". "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Vakkalissa paṭissutvā āyasmantaṁ Vakkaliṁ mañcakā oropesuṁ. Imaṁ āvuso rattiṁ dve devatāyo abhikkantāya rattiyā -pa- ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhitā kho āvuso ekā devatā Bhagavantaṁ etadavoca "Vakkali bhante bhikkhu vimokkhāya cetetī"ti. Aparā devatā Bhagavantaṁ etadavoca "so hi nūna bhante suvimutto vimuccissatī"ti. Bhagavā ca taṁ āvuso Vakkali evamāha "mā bhāyi Vakkali, mā bhāyi Vakkali, apāpakaṁ te maraṇaṁ bhavissati, apāpikā kālakiriyā"ti. Tenahāvuso mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandatha "Vakkali bhante bhikkhu ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatī"ti, evañca vadetha "rūpaṁ aniccaṁ, tāhaṁ bhante na kaṅkhāmi, yadaniccaṁ taṁ dukkhanti na vicikicchāmi, yadaniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, natthi me tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti na vicikicchāmi. Vedanā aniccā, tāhaṁ bhante na kaṅkhāmi, yadaniccaṁ taṁ dukkhanti vicikicchāmi, yadaniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, natthi me tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti na vicikicchāmi. Saññā. Saṅkhārā aniccā, tāhaṁ bhante na kaṅkhāmi, yadaniccaṁ taṁ dukkhanti na vicikicchāmi, yadaniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, natthi me tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti na vicikicchāmi. Viññāṇaṁ aniccaṁ, tāhaṁ bhante na kaṅkhāmi, yadaniccaṁ taṁ dukkhanti na vicikicchāmi, yadaniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, natthi me tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti na vicikicchāmī"ti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Vakkalissa paṭissutvā pakkamiṁsu. Atha kho āyasmā Vakkali acirapakkantesu tesu bhikkhūsu satthaṁ āharesi.

Atha kho te bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "Vakkali bhante bhikkhu ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, so

Bhagavato pāde sirasā vandati, evañca vadeti 'rūpaṁ aniccaṁ, tāhaṁ bhante na kaṅkhāmi, yadaniccaṁ taṁ dukkhanti na vicikicchāmi, yadaniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, natthi me tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti na vicikicchāmi. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ aniccaṁ, tāhaṁ bhante na kaṅkhāmi, yadaniccaṁ taṁ dukkhanti na vicikicchāmi, yadaniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, natthi me tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti na vicikicchāmī'ti".

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "āyāma bhikkhave yena Isigilipassaṁ kāḷasilā tenupasaṅkamissāma, yattha Vakkalinā kulaputtena satthamāharitan"ti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Atha kho Bhagavā sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ yena Isigilipassaṁ kāḷasilā tenupasaṅkami. Addasā kho Bhagavā āyasmantaṁ Vakkaliṁ dūratova mañcake vivattakkhandhaṁ semānaṁ.

Tena kho pana samayena dhūmāyitattaṁ timirāyitattaṁ gacchateva purimaṁ disaṁ, gacchati pacchimaṁ disaṁ, gacchati uttaraṁ disaṁ, gacchati dakkhiṇaṁ disaṁ, gacchati uddhaṁ disaṁ, gacchati adho disaṁ, gacchati anudisaṁ. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "passatha no tumhe bhikkhave etaṁ dhūmāyitattaṁ timirāyitattaṁ gacchateva purimaṁ disaṁ -pa- gacchati anudisan"ti. Evaṁ bhante. Eso kho bhikkhave māro pāpimā Vakkalissa kulaputtassa viññāṇaṁ samanvesati[1] "kattha Vakkalissa kulaputtassa viññāṇaṁ patiṭṭhitan"ti, appatiṭṭhitena ca bhikkhave viññāṇena Vakkali kulaputto parinibbutosi. . Pañcamaṁ.

6. Assajisutta

88. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Assaji Kassapakārāme viharati ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. Atha kho āyasmā Assaji upaṭṭhāke āmantesi "etha tumhe āvuso yena Bhagavā tenupasaṅkamatha, upasaṅkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandatha 'Assaji bhante bhikkhu ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatī'ti, evañca vadetha 'sādhu kira bhante'

---

1. Samannesati (Ka-Sī, I)

Bhagavā yena Assaji bhikkhu tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā'ti". "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Assajissa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "Assaji bhante bhikkhu ābādhiko -pa- "sādhu kira bhante Bhagavā yena Assaji bhikkhu tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā"ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena.

Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Assaji tenupasaṅkami. Addasā kho āyasmā Assaji Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna mañcake samadhosi. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Assajiṁ[1] etadavoca "alaṁ Assaji mā tvaṁ mañcake samadhosi, santimāni āsanāni paññattāni, tatthāhaṁ nisīdissāmī"ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane, nisajja kho Bhagavā āyasmantaṁ Assajiṁ etadavoca "kacci te āssaji khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ -pa- paṭikkamosānaṁ paññāyati no abhikkamo"ti.

Na me bhante khamanīyaṁ -pa- abhikkamosānaṁ paññāyati no paṭikkamoti. Kacci te Assaji na kiñci kukkuccaṁ na koci vippaṭisāroti. Taggha me bhante anappakaṁ kukkuccaṁ anappako vippaṭisāroti. Kacci pana taṁ Assaji attā sīlato na upavadatīti. Na kho maṁ bhante attā sīlato upavadatīti. No ce kira taṁ Assaji attā sīlato upavadati, atha kiñca te kukkuccaṁ ko ca vippaṭisāroti. Pubbe khvāhaṁ bhante gelaññe passambhetvā passambhetvā kāyasaṅkhāre viharāmi, sohaṁ samādhiṁ nappaṭilabhāmi. Tassa mayhaṁ bhante taṁ samādhiṁ appaṭilabhato evaṁ hoti "no cassāhaṁ parihāyāmī"ti. Ye te Assaji samaṇabrāhmaṇā samādhisārakā samādhisāmaññā, tesaṁ taṁ samādhiṁ appaṭilabhataṁ evaṁ hoti "no cassu mayaṁ parihāyāmā"ti.

Taṁ kiṁ maññasi Assaji, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Viññāṇaṁ -pa-. Tasmātiha -pa-. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānāti. So sukhaṁ ce vedanaṁ vedayati[2], sā "aniccā"ti pajānāti,

---

1. Āyasmato Assajissa (I, Ka)

2. Vediyati (Sī, I)

“anajjhositā”ti pajānāti, “anibhinanditā”ti pajānāti. Dukkhaṁ ce vedanaṁ vedayati, sā “aniccā”ti pajānāti, “anajjhositā”ti pajānāti, “anabhinanditā”ti pajānāti. Adukkhamasukhaṁ ce vedanaṁ vedayati, sā “aniccā”ti pajānāti -pa- “anabhinanditā”ti pajānāti. So sukhaṁ ce vedanaṁ vedayati, visaṁyutto naṁ vedayati, dukkhaṁ ce vedanaṁ vedayati, visaṁyutto naṁ vedayati. Adukkhamasukhaṁ ce vedanaṁ vedayati, visaṁyutto naṁ vedayati. So kāyapariyantikaṁ ce vedanaṁ vedayamāno “kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī”ti pajānāti, jīvitapariyantikaṁ ce vedanaṁ vedayamāno “jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī”ti pajānāti, “kāyassa bhedā uddhaṁ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sītībhavissantī”ti pajānāti.

Seyyathāpi Assaji telañca paṭicca vaṭṭiñca paṭicca telappadīpo jhāyeyya, tasseva telassa ca vaṭṭiyā ca pariyādānā anāhāro nibbāyeyya. Evameva kho Assaji bhikkhu kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno “kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī”ti pajānāti, jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno “jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī”ti pajānāti, “kāyassa bhedā uddhaṁ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sītībhavissantī”ti pajānātīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Khemakasutta

89. Ekaṁ samayaṁ sambahulā therā bhikkhū Kosambiyaṁ viharanti Ghositārāme. Tena kho pana samayena āyasmā Khemako Badarikārāme viharati ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno. Atha kho therā bhikkhū sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhitā āyasmantaṁ Dāsakaṁ āmantesuṁ “ehi tvaṁ āvuso Dāsaka yena Khemako bhikkhu tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā Khemakaṁ bhikkhuṁ evaṁ vadehi ‘therā taṁ āvuso Khemaka evamāhaṁsu ‘kacci te āvuso khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ, kacci dukkhā vedanā paṭikkamanti no abhikkamanti, paṭikkamosānaṁ paññāyati no abhikkamo’ti”. “Evamāvuso”ti kho āyasmā dāsako therānaṁ bhikkhūnaṁ paṭissutvā yenāyasmā Khemako tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Khemakaṁ etadavoca “therā taṁ

āvuso Khemaka evamāhaṁsu ‘kacci te āvuso khamanīyaṁ -pa- no abhikkamo’ti”. Na me āvuso khamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ -pa- abhikkamosānaṁ paññāyati no paṭikkamoti.

Atha kho āyasmā dāsako yena therā bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā there bhikkhū etadavoca “Khemako āvuso bhikkhu evamāha ‘na me āvuso khamanīyaṁ -pa- Abhikkamosānaṁ paññāyati no paṭikkamo’ti”. Ehi tvaṁ āvuso Dāsaka yena Khemako bhikkhu tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā Khemakaṁ bhikkhuṁ evaṁ vadehi “therā taṁ āvuso Khemaka evamāhaṁsu ‘pañcime āvuso upādānakkhandhā vuttā Bhagavatā. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho vedanupādānakkhandho saññupādānakkhandho saṅkhārupādānakkhandho viññāṇupādānakkhandho, imesu āyasmā Khemako pañcasu upādānakkhandhesu kiñci attaṁ vā attaniyaṁ vā samanupassatī’ti”.

“Evamāvuso”ti kho āyasmā dāsako therānaṁ bhikkhūnaṁ paṭissutvā yenāyasmā Khemako tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā -pa-. Therā taṁ āvuso Khemaka evamāhaṁsu “pañcime āvuso upādānakkhandhā vuttā Bhagavatā. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho, imesu āyasmā Khemako pañcasu upādānakkhandhesu kiñci attaṁ vā attaniyaṁ vā samanupassatī”ti. Pañcime āvuso upādānakkhandhā vuttā Bhagavatā. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho, imesu khvāhaṁ āvuso pañcasu upādānakkhandhesu na kiñci attaṁ vā attaniyaṁ vā samanupassāmīti.

Atha kho āyasmā dāsako yena therā bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā there bhikkhū etadavoca “Khemako āvuso bhikkhu evamāha ‘pañcime āvuso upādānakkhandhā vuttā Bhagavatā. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho, imesu khvāhaṁ āvuso pañcasu upādānakkhandhesu na kiñci attaṁ vā attaniyaṁ vā samanupassāmī’ti”. Ehi tvaṁ āvuso Dāsaka yena Khemako bhikkhu tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā Khemakaṁ bhikkhuṁ evaṁ vadehi “therā taṁ āvuso Khemaka evamāhaṁsu ‘pañcime āvuso upādānakkhandhā vuttā Bhagavatā. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho, no ce kirāyasmā Khemako

imesu pañcasu upādānakkhandhesu kiñci attaṁ vā attaniyaṁ vā samanupassati, tenahāyasmā Khemako arahaṁ khīṇāsavo'ti".

"Evamāvuso"ti kho āyasmā dāsako therānaṁ bhikkhūnaṁ paṭissutvā yenāyasmā Khemako -pa-. therā taṁ āvuso Khemaka evamāhaṁsu "pañcime āvuso upādānakkhandhā vuttā Bhagavatā. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho, no ce kirāyasmā Khemako imesu pañcasu upādānakkhandhesu kiñci attaṁ vā attaniyaṁ vā samanupassati, tenahāyasmā Khemako arahaṁ khīṇāsavo'ti". Pañcime āvuso upādānakkhandhā vuttā Bhagavatā. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho, imesu khvāhaṁ āvuso pañcasu upādānakkhandhesu na kiñci attaṁ vā attaniyaṁ vā samanupassāmi, na camhi arahaṁ khīṇāsavo, api ca me āvuso pañcasu upādānakkhandhesu "asmī"ti adhigataṁ, "ayamahamasmī"ti na ca samanupassāmīti.

Atha kho āyasmā dāsako yena therā bhikkhū -pa- there bhikkhū etadavoca—Khemako āvuso bhikkhu evamāha "pañcime āvuso upādānakkhandhā vuttā Bhagavatā. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho, imesu khvāhaṁ āvuso pañcasu upādānakkhandhesu na kiñci attaṁ vā attaniyaṁ vā samanupassāmi, na camhi arahaṁ khīṇāsavo, api ca me āvuso pañcasu upādānakkhandhesu 'asmī'ti adhigataṁ, 'ayamahamasmī'ti na ca samanupassāmī"ti.

Ehi tvaṁ āvuso Dāsaka yena Khemako bhikkhu tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā Khemakaṁ bhikkhuṁ evaṁ vadehi—therā taṁ āvuso Khemaka evamāhaṁsu "yametaṁ āvuso Khemaka 'asmī'ti vadesi, kimetaṁ 'asmī'ti vadesi, rūpaṁ 'asmī'ti vadesi, aññatra rūpā 'asmī'ti vadesi. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ 'asmī'ti vadesi, aññatra viññāṇā 'asmī'ti vadesi. Yametaṁ āvuso Khemaka 'asmī'ti vadesi, kimetaṁ 'asmī'ti vadesī"ti.

"Evamāvuso"ti kho āyasmā dāsako therānaṁ bhikkhūnaṁ paṭissutvā yenāyasmā Khemako tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Khemakaṁ etadavoca—therā taṁ āvuso Khemaka evamāhaṁsu "yametaṁ

āvuso Khemaka ‘asmī’ti vadesi, kimetaṁ ‘asmī’ti vadesi, rūpaṁ ‘asmī’ti vadesi, aññatra rūpā ‘asmī’ti vadesi. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ ‘asmī’ti vadesi, aññatra viññāṇā ‘asmī’ti vadesi. Yametaṁ āvuso Khemaka ‘asmī’ti vadesi, kimetaṁ ‘asmī’ti vadesī”ti. Alaṁ āvuso Dāsaka kiṁ imāya sandhāvanikāya, āharāvuso daṇḍaṁ, ahameva yena therā bhikkhū tenupasaṅkamissāmīti.

Atha kho āyasmā Khemako daṇḍamolubbha yena therā bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā therehi bhikkhūhi saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Khemakaṁ therā bhikkhū etadavocuṁ “yametaṁ āvuso Khemaka ‘asmī’ti vadesi, kimetaṁ ‘asmī’ti vadesi, rūpaṁ ‘asmī’ti vadesi, aññatra rūpā ‘asmī’ti vadesi. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ ‘asmī’ti vadesi, aññatra viññāṇā ‘asmī’ti vadesi. Yametaṁ āvuso Khemaka ‘asmī’ti vadesi, kimetaṁ ‘asmī’ti vadesī”ti. Na khvāhaṁ āvuso rūpaṁ “asmī”ti vadāmi, napi aññatra rūpā “asmī”ti vadāmi. Na vedanaṁ. Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ “asmī”ti vadāmi, napi aññatra viññāṇā “asmī”ti vadāmi, api ca me āvuso pañcasu upādānakkhandhesu “asmī”ti adhigataṁ, “ayamahamasmī”ti na ca samanupassāmi.

Seyyathāpi āvuso uppalassa vā padumassa vā puṇḍarīkassa vā gandho, yo nu kho evaṁ vadeyya “pattassa gandho”ti vā “vaṇṇassa[1] gandho”ti vā “kiñjakkhassa gandho”ti vā, sammā nu kho so vadamāno vadeyyāti. No hetaṁ āvuso. Yathā kathaṁ panāvuso sammā byākaramāno byākareyyāti. “Pupphassa gandho”ti kho āvuso sammā byākaramāno byākareyyāti. Evameva khvāhaṁ āvuso na rūpaṁ “asmī”ti vadāmi, napi aññatra rūpā “asmī”ti vadāmi. Na vedanaṁ. Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ “asmī”ti vadāmi, napi aññatra viññāṇā “asmī”ti vadāmi, api ca me āvuso pañcasu upādānakkhandhesu “asmī”ti adhigataṁ, “ayamahamasmī”ti na ca samanupassāmi.

Kiñcāpi āvuso ariyasāvakassa pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni pahīnāni bhavanti, atha khvassa hoti yo ca pañcasu upādānakkhandhesu

---

1. Vaṇṭassa (katthaci)

anusahagato "asmī"ti māno "asmī"ti chando "asmī"ti anusayo asamūhato, so aparena samayena pañcasu upādānakkhandhesu udayabbayānupassī viharati "iti rūpaṁ, iti rūpassa samudayo, iti rūpassa atthaṅgamo. Iti vedanā. Iti saññā. Iti saṅkhārā. Iti viññāṇaṁ, iti viññāṇassa samudayo, iti viññāṇassa atthaṅgamo"ti. Tassimesu pañcasu upādānakkhandhesu udayabbayānupassino viharato yopissa hoti pañcasu upādānakkhandhesu anusahagato "asmī"ti māno "asmī"ti chando "asmī"ti anusayo asamūhato, sopi samugghātaṁ gacchati.

Seyyathāpi āvuso vatthaṁ saṁkiliṭṭhaṁ malaggahitaṁ, tamenaṁ sāmikā rajakassa anupadajjuṁ, tamenaṁ rajako ūse vā khāre vā gomaye vā sammadditvā acche udake vikkhāleti, kiñcāpi taṁ hoti vatthaṁ parisuddhaṁ pariyodātaṁ, atha khvassa hoti yeva anusahagato ūsagandho vā khāragandho vā gomayagandho vā asamūhato, tamenaṁ rajako sāmikānaṁ deti, tamenaṁ sāmikā gandhaparibhāvite karaṇḍake nikkhipanti, yopissa hoti anusahagato ūsagandho vā khāragandho vā gomayagandho vā asamūhato, sopi samugghātaṁ gacchati. Evameva kho āvuso kiñcāpi ariyasāvakassa pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni pahīnāni bhavanti, atha khvassa hoti yeva pañcasu upādānakkhandhesu anusahagato "asmī"ti māno "asmī"ti chando "asmī"ti anusayo asamūhato, so aparena samayena pañcasu upādānakkhandhesu udayabbayānupassī viharati "iti rūpaṁ, iti rūpassa samudayo, iti rūpassa atthaṅgamo. Iti vedanā. Iti saññā. Iti saṅkhārā. Iti viññāṇaṁ, iti viññāṇassa samudayo, iti viññāṇassa atthaṅgamo"ti, tassa imesu pañcasu upādānakkhandhesu udayabbayānupassino viharato yopissa hoti pañcasu upādānakkhandhesu anusahagato "asmī"ti māno "asmī"ti chando "asmī"ti anusayo asamūhato, sopi samugghātaṁ gacchatīti.

Evaṁ vutte therā bhikkhū āyasmantaṁ Khemakaṁ etadavocuṁ "na kho[1] mayaṁ āyasmantaṁ Khemakaṁ vihesāpekhā pucchimha, api cāyasmā Khemako pahosi tassa Bhagavato sāsanaṁ vitthārena ācikkhituṁ desetuṁ

---

1. Na kho pana (Ka)

paññāpetuṁ paṭṭhapetuṁ vivarituṁ vibhajituṁ uttānīkātuṁ, tayidaṁ āyasmatā Khemakena tassa Bhagavato sāsanaṁ vitthārena ācikkhitaṁ desitaṁ paññāpitaṁ paṭṭhapitaṁ vivaritaṁ vibhajitaṁ uttānīkatan"ti.

Idamavoca āyasmā Khemako. Attamanā therā bhikkhū āyasmato Khemakassa bhāsitaṁ abhinanduṁ. Imasmiṁ ca pana veyyākaraṇasmiṁ bhaññamāne saṭṭhimattānaṁ therānaṁ bhikkhūnaṁ anupādāya āsavehi cittāni vimucciṁsu āyasmato Khemakassa cāti. . Sattamaṁ.

8. Channasutta

90. Ekaṁ samayaṁ sambahulā therā bhikkhū Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Atha kho āyasmā Channo sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito avāpuraṇaṁ[1] ādāya vihārena vihāraṁ upasaṅkamitvā there bhikkhū etadavoca "ovadantu maṁ āyasmanto therā, anusāsantu maṁ āyasmanto therā, karontu me āyasmanto therā dhammiṁ kathaṁ, yathāhaṁ dhammaṁ passeyyan"ti.

Evaṁ vutte therā bhikkhū āyasmantaṁ Channaṁ etadavocuṁ "rūpaṁ kho āvuso Channa aniccaṁ, vedanā aniccā, saññā aniccā, saṅkhārā aniccā, viññāṇaṁ aniccaṁ. Rūpaṁ anattā. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattā. Sabbe saṅkhārā aniccā, sabbe dhammā anattā"ti.

Atha kho āyasmato Channassa etadahosi—"mayhampi kho etaṁ evaṁ[2] hoti 'rūpaṁ aniccaṁ. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ aniccaṁ. Rūpaṁ anattā. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattā. Sabbe saṅkhārā aniccā, sabbe dhammā anattā'ti. Atha ca pana me sabbasaṅkhārasamathe sabbūpadhipaṭinissagge taṇhākkhaye virāge nirodhe nibbāne cittaṁ na pakkhandati nappasīdati na santiṭṭhati nādhimuccati, paritassanā upādānaṁ uppajjati, paccudāvattati mānasaṁ, 'atha ko carahi me attā'ti. Na kho panevaṁ dhammaṁ passato hoti. Ko nu kho me tathā dhammaṁ deseyya, yathāhaṁ dhammaṁ passeyyan"ti.

Atha kho āyasmato Channassa etadahosi "ayaṁ kho āyasmā Ānando Kosambiyaṁ viharati Ghositārāme, Satthu ceva saṁvaṇṇito,

---

1. Apāpuraṇaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Mayhampi kho evaṁ (Syā, Kaṁ)

sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, pahoti ca me āyasmā Ānando tathā dhammaṁ desetuṁ, yathāhaṁ dhammaṁ passeyyaṁ. Atthi ca me āyasmante Ānande tāvatikā vissaṭṭhi[1]. Yaṁnūnāhaṁ yenāyasmā Ānando tenupasaṅkameyyan"ti. Atha kho āyasmā Channo senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya yena Kosambī Ghositārāmo, yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Ānandesu saddhiṁ sammodi -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Channo āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca—

Ekamidāhaṁ āvuso Ānanda samayaṁ Bārāṇasiyaṁ viharāmi Isipatane migadāye, atha khvāhaṁ āvuso sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito avāpuraṇaṁ ādāya vihārena vihāraṁ upasaṅkamiṁ, upasaṅkamitvā there bhikkhū etadavocaṁ "ovadantu maṁ āyasmanto therā, anusāsantu maṁ āyasmanto therā, karontu me āyasmanto therā dhammiṁ kathaṁ, yathāhaṁ dhammaṁ passeyyan"ti. Evaṁ vutte maṁ āvuso therā bhikkhū etadavocuṁ "rūpaṁ kho āvuso Channa aniccaṁ. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ aniccaṁ. Rūpaṁ anattā -pa-. Viññāṇaṁ anattā. Sabbe saṅkhārā aniccā, sabbe dhammā anattā"ti.

Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "mayhampi kho etaṁ evaṁ hoti 'rūpaṁ aniccaṁ -pa- viññāṇaṁ aniccaṁ. Rūpaṁ anattā. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattā. Sabbe saṅkhārā aniccā, sabbe dhammā anattā'ti. Atha ca pana me sabbasaṅkhārasamathe sabbūpadhipaṭinissagge taṇhākkhaye virāge nirodhe nibbāne cittaṁ na pakkhandati nappasīdati na santiṭṭhati nādhimuccati, paritassanā upādānaṁ uppajjati, paccudāvattati mānasaṁ, 'atha ko carahi me attā'ti. Na kho panevaṁ dhammaṁ passato hoti. Ko nu kho me tathā dhammaṁ deseyya, yathāhaṁ dhammaṁ passeyyan"ti.

Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "ayaṁ kho āyasmā Ānando Kosambiyaṁ viharati Ghositārāme, Satthu ceva saṁvaṇṇito, sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, pahoti ca me āyasmā Ānando tathā dhammaṁ desetuṁ, yathāhaṁ dhammaṁ passeyyaṁ, atthi ca me āyasmante

---

1. Vissatthi (?)

Ānande tāvatikā vissaṭṭhi. Yaṁnūnāhaṁ yenāyasmā Ānando tenupasaṅkameyyan”ti. Ovadatu maṁ āyasmā Ānando, anusāsatu maṁ āyasmā Ānando, karotu me āyasmā Ānando dhammiṁ kathaṁ, yathāhaṁ dhammaṁ passeyyanti.

Ettakenapi mayaṁ āyasmato Channassa attamanā, api nāma taṁ[1] āyasmā Channo āvi akāsi, khīlaṁ chindi[2]. Odahāvuso Channa sotaṁ, bhabbosi[3] dhammaṁ viññātunti. Atha kho āyasmato Channassa tāvatakeneva[4] uḷāraṁ pītipāmojjaṁ uppajji “bhabbo kirasmi dhammaṁ viññātun”ti.

Sammukhā metaṁ āvuso Channa Bhagavato sutaṁ, sammukhā paṭiggahitaṁ Kaccānagottaṁ bhikkhuṁ ovadantassa, dvayanissito khvāyaṁ Kaccāna loko yebhuyyena atthitañceva natthitañca, lokasamudayaṁ kho Kaccāna yathābhūtaṁ sammappaññāya passato yā loke natthitā, sā na hoti. Lokanirodhaṁ kho Kaccāna yathābhūtaṁ sammappaññāya passato yā loke atthitā, sā na hoti. Upayupādānābhinivesavinibandho khvāyaṁ Kaccāna loko yebhuyyena, tañcāyaṁ upayupādānaṁ cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayaṁ na upeti na upādiyati, nādhiṭṭhāti “attā me”ti. “Dukkhameva uppajjamānaṁ uppajjati, dukkhaṁ nirujjhamānaṁ nirujjhatī”ti na kaṅkhati na vicikicchati aparappaccayā ñāṇamevassa ettha hoti. Ettāvatā kho Kaccāna sammādiṭṭhi hoti. “Sabbamatthī”ti kho Kaccāna ayameko anto, “sabbaṁ natthī”ti ayaṁ dutiyo anto, ete te Kaccāna ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti—avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti.

Evametaṁ āvuso Ānanda hoti, yesaṁ āyasmantānaṁ tādisā sabrahmacārayo anukampakā atthakāmā ovādakā anusāsakā, idañca pana me āyasmato Ānandassa dhammadesanaṁ sutvā dhammo abhisamitoti. . Aṭṭhamaṁ.

---

1. Attamanā abhiraddhā, taṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 2. Pabhindi (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Bhabbo tvaṁ (Ka) 4. Tāvadeva (Sī)

9. Rāhulasutta

91. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Rāhulo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rāhulo Bhagavantaṁ etadavoca “kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā na hontī”ti.

Yaṁ kiñci Rāhula rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati. Yā kāci vedanā. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā -pa-. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā -pa- sabbaṁ viññāṇaṁ “netaṁ mama, nesohasmi, na meso attā”ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati. Evaṁ kho Rāhula jānato evaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā na hontīti. . Navamaṁ.

10. Dutiyarāhulasutta

92. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rāhulo Bhagavantaṁ etadavoca “kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānāpagataṁ mānasaṁ hoti vidhāsamatikkantaṁ santaṁ suvimuttan”ti. Yaṁkiñci Rāhula rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā -pa- yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anupādāvimutto hoti. Yā kāci vedanā. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anupādāvimutto hoti. Evaṁ kho

Rāhula jānato evaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānāpagataṁ mānasaṁ hoti vidhā samatikkantaṁ santaṁ suvimuttanti. . Dasamaṁ.

Theravaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Ānando Tisso Yamako, Anurādho ca Vakkali.
Assaji Khemako Channo, Rāhulā apare duve.

---

(10) 5. Pupphavagga

1. Nadīsutta

93. Sāvatthinidānaṁ. Seyyathāpi bhikkhave nadī pabbateyyā ohārinī dūraṅgamā sīghasotā, tassā ubhosu tīresu[1] kāsā cepi jātā assu, te naṁ ajjholambeyyuṁ, kusā cepi jātā assu, te naṁ ajjholambeyyuṁ, pabbajā[2] cepi jātā assu, te naṁ ajjholambeyyuṁ, bīraṇā cepi jātā assu, te naṁ ajjholambeyyuṁ, rukkhā cepi jātā assu, te naṁ ajjholambeyyuṁ. Tassā puriso sotena vuyhamāno kāse cepi gaṇheyya, te palujjeyyuṁ, so tatonidānaṁ anayabyasanaṁ āpajjeyya, kuse cepi gaṇheyya, pabbaje cepi gaṇheyya, bīraṇe cepi gaṇheyya, rukkhe cepi gaṇheyya, te palujjeyyuṁ, so tatonidānaṁ anayabyasanaṁ āpajjeyya. Evameva kho bhikkhave assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ, tassa taṁ rūpaṁ palujjati, so tatonidānaṁ anayabyasanaṁ āpajjati. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā

---

1. Ubhato tīre (Sī), ubhato tīresu (Syā, Kaṁ)
2. Babbajā (Sī, I)

attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ, tassa taṁ viññāṇaṁ palujjati. So tatonidānaṁ anayabyasanaṁ āpajjati. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Tasmātiha -pa-. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Paṭhamaṁ.

2. Pupphasutta

94. Sāvatthinidānaṁ. Nāhaṁ bhikkhave lokena vivadāmi, lokova mayā vivadati. Na bhikkhave dhammavādī kenaci lokasmiṁ vivadati. Yaṁ bhikkhave natthisammataṁ loke paṇḍitānaṁ, ahampi taṁ "natthī"ti vadāmi. Yaṁ bhikkhave atthisammataṁ loke paṇḍitānaṁ, ahampi taṁ "atthī"ti vadāmi.

Kiñca bhikkhave natthisammataṁ loke paṇḍitānaṁ, yamahaṁ "natthī"ti vadāmi. Rūpaṁ bhikkhave niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ natthisammataṁ loke paṇḍitānaṁ, ahampi taṁ "natthī"ti vadāmi. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ natthisammataṁ loke paṇḍitānaṁ, ahampi taṁ "natthī"ti vadāmi. Idaṁ kho bhikkhave natthisammataṁ loke paṇḍitānaṁ, ahampi taṁ "natthī"ti vadāmi.

Kiñca bhikkhave atthisammataṁ loke paṇḍitānaṁ, yamahaṁ "atthī"ti vadāmi. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ atthisammataṁ loke paṇḍitānaṁ, ahampi taṁ "atthī"ti vadāmi. Vedanā aniccā -pa-. Viññāṇaṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ atthisammataṁ loke paṇḍitānaṁ, ahampi taṁ "atthī"ti vadāmi. Idaṁ kho bhikkhave atthisammataṁ loke paṇḍitānaṁ, ahampi taṁ "atthī"ti vadāmi.

Atthi bhikkhave loke lokadhammo, taṁ Tathāgato abhisambujjhati abhisameti, abhisambujjhitvā abhisametvā taṁ ācikkhati deseti paññapeti paṭṭhapeti vivarati vibhajati uttānīkaroti.

Kiñca bhikkhave loke lokadhammo, taṁ Tathāgato abhisambujjhati abhisameti, abhisambujjhitvā abhisametvā ācikkhati deseti paññapeti paṭṭhapeti vivarati vibhajati uttānīkaroti. Rūpaṁ bhikkhave loke lokadhammo, taṁ Tathāgato abhisambujjhati abhisameti,

abhisambujjhitvā abhisametvā ācikkhati deseti paññapeti paṭṭhapeti vivarati vibhajati uttānīkaroti.

Yo bhikkhave Tathāgatena evaṁ ācikkhiyamāne desiyamāne paññapiyamāne paṭṭhapiyamāne vivariyamāne vibhajiyamāne uttānīkariyamāne na jānāti na passati, tamahaṁ bhikkhave bālaṁ puthujjanaṁ andhaṁ acakkhukaṁ ajānantaṁ apassantaṁ kinti karomi. Vedanā bhikkhave loke lokadhammo -pa-. Saññā bhikkhave. Saṅkhārā bhikkhave. Viññāṇaṁ bhikkhave loke lokadhammo, taṁ Tathāgato abhisambujjhati abhisameti, abhisambujjhitvā abhisametvā ācikkhati deseti paññapeti paṭṭhapeti vivarati vibhajati uttānīkaroti.

Yo bhikkhave Tathāgatena evaṁ ācikkhiyamāne desiyamāne paññapiyamāne paṭṭhapiyamāne vivariyamāne vibhajiyamāne uttānīkariyamāne na jānāti na passati, tamahaṁ bhikkhave bālaṁ puthujjanaṁ andhaṁ acakkhukaṁ ajānantaṁ apassantaṁ kinti karomi.

Seyyathāpi bhikkhave uppalaṁ vā padumaṁ vā puṇḍarīkaṁ vā udake jātaṁ udake saṁvaḍḍhaṁ udakā accuggamma ṭhāti[1] anupalittaṁ udakena. Evameva kho bhikkhave Tathāgato loke jāto loke saṁvaḍḍho lokaṁ abhibhuyya viharati anupalitto lokenāti. . Dutiyaṁ.

3. Pheṇapiṇḍūpamasutta

95. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Ayujjhāyaṁ[2] viharati Gaṅgāya nadiyā tīre. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "seyyathāpi bhikkhave ayaṁ Gaṅgā nadī mahantaṁ pheṇapiṇḍaṁ āvaheyya, tamenaṁ cakkhumā puriso passeyya nijjhāyeyya yoniso upaparikkheyya, tassa taṁ passato nijjhāyato yoniso upaparikkhato rittakaññeva khāyeyya, tucchakaññeva khāyeyya, asārakaññeva khāyeyya, kiṁ hi siyā bhikkhave pheṇapiṇḍe sāro. Evameva kho bhikkhave yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa- yaṁ dūre santike vā, taṁ bhikkhu passati nijjhāyati yoniso upaparikkhati, tassa taṁ passato nijjhāyato yoniso upaparikkhato rittakaññeva

---

1. Tiṭṭhantaṁ (Ka)
2. Ayojjhāyaṁ (Sī, I)

khāyati, tucchakaññeva khāyati, asārakaññeva khāyati, kiṁ hi siyā bhikkhave rūpe sāro.

Seyyathāpi bhikkhave saradasamaye thullaphusitake deve vassante udake udakapubbuḷaṁ[1] uppajjati ceva nirujjhati ca, tamenaṁ cakkhumā puriso passeyya nijjhāyeyya yoniso upaparikkheyya, tassa taṁ passato nijjhāyato yoniso upaparikkhato rittakaññeva khāyeyya, tucchakaññeva khāyeyya, asārakaññeva khāyeyya, kiṁ hi siyā bhikkhave udakapubbuḷe sāro. Evameva kho bhikkhave yā kāci vedanā atītānāgatapaccuppannā -pa- yā dūre santike vā, taṁ bhikkhu passati nijjhāyati yoniso upaparikkhati, tassa taṁ passato nijjhāyato yoniso upaparikkhato rittakaññeva khāyati, tucchakaññeva khāyati, asārakaññeva khāyati, kiṁ hi siyā bhikkhave vedanāya sāro.

Seyyathāpi bhikkhave gimhānaṁ pacchime māse ṭhite majjhanhike kāle marīcikā phandati, tamenaṁ cakkhumā puriso passeyya nijjhāyeyya yoniso upaparikkheyya, tassa taṁ passato nijjhāyato yoniso upaparikkhato rittakaññeva khāyeyya, tucchakaññeva khāyeyya -pa- Kiṁ hi siyā bhikkhave marīcikāya sāro. Evameva kho bhikkhave yā kāci saññā -pa-.

Seyyathāpi bhikkhave puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno tiṇhaṁ kuṭhāriṁ[2] ādāya vanaṁ paviseyya. So tattha passeyya mahantaṁ kadalikkhandhaṁ ujuṁ navaṁ akukkukajātaṁ[3], tamenaṁ mūle chindeyya, mūle chetvā agge chindeyya, agge chetvā pattavaṭṭiṁ vinibbhujeyya, so tassa pattavaṭṭiṁ vinibbhujanto pheggumpi nādhigaccheyya, kuto sāraṁ, tamenaṁ cakkhumā puriso passeyya nijjhāyeyya yoniso upaparikkheyya, tassa taṁ passato nijjhāyato yoniso upaparikkhato rittakaññeva khāyeyya, tucchakaññeva khāyeyya, asārakaññeva khāyeyya, kiṁ hi siyā bhikkhave kadalikkhandhe sāro. Evameva kho bhikkhave ye keci saṅkhārā atītānāgatapaccuppannā -pa-

---

1. Udakabubbuḷaṁ (Sī, I)
2. Kudhāriṁ (Syā, Kaṁ, Ka)
3. Akukkajātaṁ (Ka-Sī, I), akusajātaṁ (Ka-Sī), akukkujakajātaṁ (Ka)

ye dūre santike vā, taṁ bhikkhu passati nijjhāyati yoniso upaparikkhati, tassa taṁ passato nijjhāyato yoniso upaparikkhato rittakaññeva khāyati, tucchakaññeva khāyati, asārakaññeva khāyati, kiṁ hi siyā bhikkhave saṅkhāresu sāro.

Seyyathāpi bhikkhave māyākāro vā māyākārantevāsī vā catumahāpathe[1] māyaṁ vidaṁseyya, tamenaṁ cakkhumā puriso passeyya nijjhāyeyya yoniso upaparikkheyya, tassa taṁ passato nijjhāyato yoniso upaparikkhato rittakaññeva khāyeyya, tucchakaññeva khāyeyya, asārakaññeva khāyeyya, kiṁ hi siyā bhikkhave māyāya sāro. Evameva kho bhikkhave yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa- yaṁ dūre santike vā, taṁ bhikkhu passati nijjhāyati yoniso upaparikkhati, tassa taṁ passato nijjhāyato yoniso upaparikkhato rittakaññeva khāyati, tucchakaññeva khāyati, asārakaññeva khāyati, kiṁ hi siyā bhikkhave viññāṇe sāro.

Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati. Vedanāyapi. Saññāyapi. Saṅkhāresupi. VIññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ “vimuttam”iti ñāṇaṁ hoti -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānāti.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

Pheṇapiṇḍūpamaṁ rūpaṁ, vedanā pubbuḷūpamā[2].
Marīcikūpamā saññā, saṅkhārā kadalūpamā.
Māyūpamañca viññāṇaṁ, desitādiccabandhunā.

Yathā yathā nijjhāyati, yoniso upaparikkhati.
Rittakaṁ tucchakaṁ hoti, yo naṁ passati yoniso.

Imañca kāyaṁ ārabbha, bhūripaññena desitaṁ.
Pahānaṁ tiṇṇaṁ dhammānaṁ, rūpaṁ passatha[3] chaḍḍitaṁ.

---

1. Cātummahāpathe (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Bubbulūpamā (Sī), pubbuḷopamā (Ka)
3. Passetha (Sī)

Āyu usmā ca viññāṇaṁ, yadā kāyaṁ jahantimaṁ.
Apaviddho[1] tadā seti, parabhattaṁ acetanaṁ.

Etādisāyaṁ santāno, māyāyaṁ bālalāpinī.
Vadhako esa akkhāto, sāro ettha na vijjati.

Evaṁ khandhe avekkheyya, bhikkhu āraddhavīriyo.
Divā vā yadi vā rattiṁ, sampajāno paṭissato.

Jaheyya sabbasaṁyogaṁ, kareyya saraṇattano.
Careyyādittasīsova, patthayaṁ accutaṁ padanti.

Tatiyaṁ.

4. Gomayapiṇḍasutta

96. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "atthi nu kho bhante kiñci rūpaṁ, yaṁ rūpaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Atthi nu kho bhante kāci vedanā, yā vedanā niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Atthi nu kho bhante kāci saññā, yā saññā -pa-. Atthi nu kho bhante keci saṅkhārā, ye saṅkhārā niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā sassatisamaṁ tatheva ṭhassanti. Atthi nu kho bhante kiñci viññāṇaṁ, yaṁ viññāṇaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassatī"ti. Natthi kho bhikkhu kiñci rūpaṁ, yaṁ rūpaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Natthi kho bhikkhu kāci vedanā. Kāci saññā. Keci saṅkhārā. Kiñci viññāṇaṁ, yaṁ viññāṇaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassatīti.

Atha kho Bhagavā parittaṁ gomayapiṇḍaṁ pāṇinā gahetvā taṁ bhikkhuṁ etadavoca—ettakopi kho bhikkhu attabhāvapaṭilābho natthi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Ettako cepi bhikkhu attabhāvapaṭilābho abhavissa nicco dhuvo

---

1. Apaviṭṭho (Syā, Kaṁ)

sassato avipariṇāmadhammo, na yidaṁ brahmacariyavāso paññāyetha sammā dukkhakkhayāya. Yasmā ca kho bhikkhu ettakopi attabhāvapaṭilābho natthi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo, tasmā brahmacariyavāso paññāyati sammā dukkhakkhayāya.

Bhūtapubbāhaṁ bhikkhu rājā ahosiṁ khattiyo muddhāvasitto, tassa mayhaṁ bhikkhu rañño sato khattiyassa muddhāvasittassa caturāsītinagarasahassāni ahesuṁ Kusāvatīrājadhānippamukhāni. Tassa mayhaṁ bhikkhu rañño sato khattiyassa muddhāvasittassa caturāsītipāsādasahassāni ahesuṁ Dhammapāsādappamukhāni. Tassa mayhaṁ bhikkhu rañño sato khattiyassa muddhāvasittassa caturāsītikūṭāgārasahassāni ahesuṁ Mahābyūhakūṭāgārappamukhāni[1]. Tassa mayhaṁ bhikkhu rañño sato khattiyassa muddhāvasittassa caturāsītipallaṅkasahassāni ahesuṁ dantamayāni sāramayāni sovaṇṇamayāni goṇakatthatāni paṭikatthatāni paṭalikatthatāni kadalimigapavarapaccattharaṇāni[2] sa-uttaracchadāni ubhatolohitakūpadhānāni. Tassa mayhaṁ bhikkhu rañño sato khattiyassa muddhāvasittassa caturāsītināgasahassāni ahesuṁ sovaṇṇālaṅkārāni sovaṇṇaddhajāni hemajālapaṭicchannāni Uposathanāgarājappamukhāni. Tassa mayhaṁ bhikkhu rañño sato khattiyassa muddhāvasittassa caturāsītassasahassāni ahesuṁ sovaṇṇālaṅkārāni sovaṇṇaddhajāni hemajālapaṭicchannāni Valāhaka-assarājappamukhāni. Tassa mayhaṁ bhikkhu rañño sato khattiyassa muddhāvasittassa caturāsītirathasahassāni ahesuṁ sovaṇṇālaṅkārāni sovaṇṇaddhajāni hemajālapaṭicchannāni Vejayantarathappamukhāni. Tassa mayhaṁ bhikkhu rañño sato khattiyassa muddhāvasittassa caturāsītimaṇisahassāni ahesuṁ maṇiratanappamukhāni. Tassa mayhaṁ bhikkhu -pa- caturāsīti-itthisahassāni ahesuṁ Subhaddādevippamukhāni. Tassa mayhaṁ bhikkhu -pa- caturāsītikhattiyasahassāni ahesuṁ anuyantāni pariṇāyakaratanappamukhāni. Tassa mayhaṁ bhikkhu -pa- caturāsītidhenusahassāni ahesuṁ dukūlasandānāni kaṁsūpadhāraṇāni. Tassa mayhaṁ bhikkhu -pa- caturāsītivatthakoṭisahassāni ahesuṁ khomasukhumāni koseyyasukhumāni

1. Mahāviyūhakūṭāgārappamukhāni (Dī 2. 153 piṭṭhe)
2. Kādalimigapavarapaccattharaṇāni (Sī)

kambalasukhumāni kappāsikasukhumāni. Tassa mayhaṁ bhikkhu -pa- caturāsītithālipākasahassāni ahesuṁ, sāyaṁ pātaṁ bhattābhihāro abhihariyittha.

Tesaṁ kho pana bhikkhu caturāsītiyā nagarasahassānaṁ ekaññeva taṁ nagaraṁ hoti, yamahaṁ tena samayena ajjhāvasāmi Kusāvatī rājadhānī. Tesaṁ kho pana bhikkhu caturāsītiyā pāsādasahassānaṁ ekoyeva so pāsādo hoti, yamahaṁ tena samayena ajjhāvasāmi dhammo pāsādo. Tesaṁ kho pana bhikkhu caturāsītiyā kūṭāgārasahassānaṁ ekaññeva taṁ kūṭāgāraṁ hoti, yamahaṁ tena samayena ajjhāvasāmi mahābyūhaṁ kūṭāgāraṁ. Tesaṁ kho pana bhikkhu caturāsītiyā pallaṅkasahassānaṁ ekoyeva so pallaṅko hoti, yamahaṁ tena samayena paribhuñjāmi dantamayo vā sāramayo vā sovaṇṇamayo vā rūpiyamayo vā. Tesaṁ kho pana bhikkhu caturāsītiyā nāgasahassānaṁ ekoyeva so nāgo hoti, yamahaṁ tena samayena abhiruhāmi Uposatho nāgarājā. Tesaṁ kho pana bhikkhu caturāsītiyā assasahassānaṁ ekoyeva so asso hoti, yamahaṁ tena samayena abhiruhāmi Valāhako assarājā. Tesaṁ kho pana bhikkhu caturāsītiyā rathasahassānaṁ ekoyeva so ratho hoti, yamahaṁ tena samayena abhiruhāmi vejayanto ratho. Tesaṁ kho pana bhikkhu caturāsītiyā itthisahassānaṁ ekāyeva sā itthi hoti, yā maṁ tena samayena paccupaṭṭhāti khattiyānī vā velāmikā vā. Tesaṁ kho pana bhikkhu caturāsītiyā vatthakoṭisahassānaṁ ekaññeva taṁ vatthayugaṁ hoti, yamahaṁ tena samayena paridahāmi khomasukhumaṁ vā koseyyasukhumaṁ vā kambalasukhumaṁ vā kappāsikasukhumaṁ vā. Tesaṁ kho pana bhikkhu caturāsītiyā thālipākasahassānaṁ ekoyeva so thālipāko hoti, yato nāḷikodanaparamaṁ bhuñjāmi, tadupiyañca sūpeyyaṁ[1]. Iti kho bhikkhu sabbete saṅkhārā atītā niruddhā vipariṇatā. Evaṁ aniccā kho bhikkhu saṅkhārā, evaṁ addhuvā kho bhikkhu saṅkhārā, evaṁ anassāsikā kho bhikkhu saṅkhārā. Yāvañcidaṁ bhikkhu alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṁ, alaṁ virajjituṁ, alaṁ vimuccituntī. . Catutthaṁ.

---

1. Sūpabyañjanaṁ (Syā, Kaṁ)

5. Nakhasikhāsutta

97. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "atthi nu kho bhante kiñci rūpaṁ, yaṁ rūpaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Atthi nu kho bhante kāci vedanā, yā vedanā niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Atthi nu kho bhante kāci saññā -pa- keci saṅkhārā, ye saṅkhārā niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā sassatisamaṁ tatheva ṭhassanti. Atthi nu kho bhante kiñci viññāṇaṁ, yaṁ viññāṇaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassatī"ti. Natthi kho bhikkhu kiñci rūpaṁ, yaṁ rūpaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Natthi kho bhikkhu kāci vedanā. Kāci saññā. Keci saṅkhārā -pa- kiñci viññāṇaṁ, yaṁ viññāṇaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassatīti.

Atha kho Bhagavā parittaṁ nakhasikhāyaṁ paṁsuṁ āropetvā taṁ bhikkhuṁ etadavoca—ettakampi kho bhikkhu rūpaṁ natthi niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Ettakaṁ cepi bhikkhu rūpaṁ abhavissa niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ, na yidaṁ brahmacariyavāso paññāyetha sammā dukkhakkhayāya. Yasmā ca kho bhikkhu ettakampi rūpaṁ natthi niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ, tasmā brahmacariyavāso paññāyati sammā dukkhakkhayāya.

Ettakāpi kho bhikkhu vedanā natthi niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Ettakā cepi bhikkhu vedanā abhavissa niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā, na yidaṁ brahmacariyavāso paññāyetha sammā dukkhakkhayāya. Yasmā ca kho bhikkhu ettakāpi vedanā natthi niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā, tasmā brahmacariyavāso paññāyati sammā dukkhakkhayāya.

Ettakāpi kho bhikkhu saññā natthi -pa-. Ettakāpi kho bhikkhu saṅkhārā natthi niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā sassatisamaṁ tatheva ṭhassanti. Ettakā cepi bhikkhu saṅkhārā abhavissaṁsu niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā, na yidaṁ brahmacariyavāso paññāyetha sammā dukkhakkhayāya. Yasmā ca kho bhikkhu ettakāpi saṅkhārā natthi niccā dhuvā

sassatā avipariṇāmadhammā, tasmā brahmacariyavāso paññāyati sammā dukkhakkhayāya.

Ettakampi kho bhikkhu viññāṇaṁ natthi niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Ettakampi kho bhikkhu viññāṇaṁ abhavissa niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ, na yidaṁ brahmacariyavāso paññāyetha sammā dukkhakkhayāya. Yasmā ca kho bhikkhu ettakampi viññāṇaṁ natthi niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ, tasmā brahmacariyavāso paññāyati sammā dukkhakkhayāya.

Taṁ kiṁ maññasi bhikkhu, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Tasmātiha. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Pañcamaṁ.

6. Suddhikasutta

98. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "atthi nu kho bhante kiñci rūpaṁ, yaṁ rūpaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Atthi nu kho bhante kāci vedanā -pa- kāci saññā. Keci saṅkhārā. Kiñci viññāṇaṁ, yaṁ viññāṇaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassatī"ti. Natthi kho bhikkhu kiñci rūpaṁ, yaṁ rūpaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Natthi kho bhikkhu kāci vedanā -pa- kāci saññā. Keci saṅkhārā. Kiñci viññāṇaṁ, yaṁ viññāṇaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassataṁ avipariṇāmadhammaṁ sassatisamaṁ tatheva ṭhassatīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Gaddulabaddhasutta

99. Sāvatthinidānaṁ. Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Hoti so bhikkhave samayo yaṁ mahāsamuddo ussussati visussati na bhavati, na tvevāhaṁ bhikkhave avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmi. Hoti so bhikkhave samayo yaṁ Sineru pabbatarājā ḍayhati vinassati

na bhavati, na tvevāhaṁ bhikkhave avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmi. Hoti so bhikkhave samayo yaṁ mahāpathavī ḍayhati vinassati na bhavati, na tvevāhaṁ bhikkhave avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmi.

Seyyathāpi bhikkhave sā gaddulabaddho[1] daḷhe khīle vā thambhe vā upanibaddho, tameva khīlaṁ vā thambhaṁ vā anuparidhāvati anuparivattati. Evameva kho bhikkhave assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī -pa- sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati -pa-. Vedanaṁ attato samanupassati. Saññaṁ attato samanupassati. Saṅkhāre attato samanupassati. Viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. So rūpaññeva anuparidhāvati anuparivattati. Vedanaññeva -pa-. Saññaññeva. Saṅkhāreyeva. Viññāṇaññeva anuparidhāvati anuparivattati. So rūpaṁ anuparidhāvaṁ anuparivattaṁ. Vedanaṁ -pa-. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ anuparidhāvaṁ anuparivattaṁ na parimuccati rūpamhā, na parimuccati vedanāya, na parimuccati saññāya, na parimuccati saṅkhārehi, na parimuccati viññāṇamhā, na parimuccati jātiyā jarāmaraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, na parimuccati dukkhasmāti vadāmi.

Sutavā ca kho bhikkhave ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī -pa- sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati -pa- na vedanaṁ. Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ attato samanupassati, na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā viññāṇaṁ, na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. So rūpaṁ nānuparidhāvati nānuparivattati. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ nānuparidhāvati nānuparivattati. So rūpaṁ ananuparidhāvaṁ ananuparivattaṁ. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ ananuparidhāvaṁ ananuparivattaṁ parimuccati rūpamhā, parimuccati vedanāya, parimuccati saññāya, parimuccati saṅkhārehi, parimuccati viññāṇamhā, parimuccati jātiyā jarāmaraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, parimuccati dukkhasmāti vadāmīti. . Sattamaṁ.

---

1. Gaddūlabandho (Syā, Kaṁ)

8. Dutiyagaddulabaddhasutta

100. Sāvatthinidānaṁ. Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Seyyathāpi bhikkhave sā gaddulabaddho daḷhe khīle vā thambhe vā upanibaddho. So gacchati cepi, tameva khīlaṁ vā thambhaṁ vā upagacchati. Tiṭṭhati cepi, tameva khīlaṁ vā thambhaṁ vā upatiṭṭhati. Nisīdati cepi, tameva khīlaṁ vā thambhaṁ vā upanisīdati. Nipajjati cepi, tameva khīlaṁ vā thambhaṁ vā upanipajjati. Evameva kho bhikkhave assutavā puthujjano rūpaṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassati. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassati. So gacchati cepi, ime pañcupādānakkhandhe upagacchati. Tiṭṭhati cepi, ime pañcupādānakkhandhe upatiṭṭhati. Nisīdati cepi, ime pañcupādānakkhandhe upanisīdati. Nipajjati cepi, ime pañcupādānakkhandhe upanipajjati. Tasmātiha bhikkhave abhikkhaṇaṁ sakaṁ cittaṁ paccavekkhitabbaṁ "dīgharattamidaṁ cittaṁ saṁkiliṭṭhaṁ rāgena dosena mohenā"ti. Cittasaṁkilesā bhikkhave sattā saṁkilissanti, cittavodānā sattā visujjhanti.

Diṭṭhaṁ vo bhikkhave caraṇaṁ nāma cittanti. Evaṁ bhante. Tampi kho bhikkhave caraṇaṁ nāma cittaṁ citteneva cittitaṁ, tenapi kho bhikkhave caraṇena cittena cittaññeva cittataraṁ. Tasmātiha bhikkhave abhikkhaṇaṁ sakaṁ cittaṁ paccavekkhitabbaṁ "dīgharattamidaṁ cittaṁ saṁkiliṭṭhaṁ rāgena dosena mohenā"ti. Cittasaṁkilesā bhikkhave sattā saṁkilissanti, cittavodānā sattā visujjhanti.

Nāhaṁ bhikkhave aññaṁ ekanikāyampi samanupassāmi evaṁ cittaṁ yathayidaṁ bhikkhave tiracchānagatā pāṇā, tepi kho bhikkhave tiracchānagatā pāṇā citteneva cittitā. Tehipi kho bhikkhave tiracchānagatehi pāṇehi cittaññeva cittataraṁ. Tasmātiha bhikkhave abhikkhaṇaṁ sakaṁ cittaṁ paccavekkhitabbaṁ "dīgharattamidaṁ cittaṁ saṁkiliṭṭhaṁ rāgena dosena mohenā"ti. Cittasaṁkilesā bhikkhave sattā saṁkilissanti, cittavodānā sattā visujjhanti.

Seyyathāpi bhikkhave rajako vā cittakārako vā rajanāya vā lākhāya vā haliddiyā vā nīliyā vā mañjiṭṭhāya[1] vā suparimaṭṭhe phalake vā bhittiyā vā dussapaṭṭe vā itthirūpaṁ vā purisarūpaṁ vā abhinimmineyya sabbaṅgapaccaṅgiṁ. Evameva kho bhikkhave assutavā puthujjano rūpaññeva abhinibbattento abhinibbatteti. Vedanaññeva -pa-. Saññaññeva. Saṅkhāreyeva. Viññāṇaññeva abhinibbattento abhinibbatteti. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ -pa-. Tasmātiha bhikkhave -pa-. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Vāsijaṭasutta

101. Sāvatthinidānaṁ. Jānato ahaṁ bhikkhave passato āsavānaṁ khayaṁ vadāmi no ajānato no apassato. Kiñci bhikkhave jānato kiṁ passato āsavānaṁ khayo hoti. "Iti rūpaṁ, iti rūpassa samudayo, iti rūpassa atthaṅgamo. Iti vedanā -pa- iti saññā. Iti saṅkhārā. Iti viññāṇaṁ, iti viññāṇassa samudayo, iti viññāṇassa atthaṅgamo"ti, evaṁ kho bhikkhave jānato evaṁ passato āsavānaṁ khayo hoti.

Bhāvanānuyogaṁ ananuyuttassa bhikkhave bhikkhuno viharato kiñcāpi evaṁ icchā uppajjeyya "aho vata me anupādāya āsavehi cittaṁ vimucceyyā"ti, atha khvassa neva anupādāya āsavehi cittaṁ vimuccati. Taṁ kissa hetu, "abhāvitattā"tissa vacanīyaṁ. Kissa abhāvitattā, abhāvitattā catunnaṁ satipaṭṭhānānaṁ, abhāvitattā catunnaṁ sammappadhānaṁ, abhāvitattā catunnaṁ iddhipādānaṁ, abhāvitattā pañcannaṁ indriyānaṁ, abhāvitattā pañcannaṁ balānaṁ, abhāvitattā sattannaṁ bojjhaṅgānaṁ, abhāvitattā ariyassa aṭṭhaṅgikassa maggassa.

Seyyathāpi bhikkhave kukkuṭiyā aṇḍāni aṭṭha vā dasa vā dvādasa vā, tānassu kukkuṭiyā na sammā adhisayitāni, na sammā pariseditāni, na sammā paribhāvitāni. Kiñcāpi tassā kukkuṭiyā evaṁ icchā uppajjeyya "aho vata

1. Mañjeṭṭhāya (Sī, Syā, Kaṁ), mañjeṭṭhiyā (I)

me kukkuṭapotakā pādanakhasikhāya vā mukhatuṇḍakena vā aṇḍakosaṁ padāletvā sotthinā abhinibbhijjeyyun”ti. Atha kho abhabbāva te kukkuṭapotakā pādanakhasikhāya vā mukhatuṇḍakena vā aṇḍakosaṁ padāletvā sotthinā abhinibbhijjituṁ. Taṁ kissa hetu, tathā hi pana bhikkhave kukkuṭiyā aṇḍāni aṭṭha vā dasa vā dvādasa vā, tāni kukkuṭiyā na sammā adhisayitāni, na sammā pariseditāni, na sammā paribhāvitāni. Evameva kho bhikkhave bhāvanānuyogaṁ ananuyuttassa bhikkhuno viharato kiñcāpi evaṁ icchā uppajjeyya “aho vata me anupādāya āsavehi cittaṁ vimucceyyā”ti, atha khvassa neva anupādāya āsavehi cittaṁ vimuccati. Taṁ kissa hetu, “abhāvitattā”tissa vacanīyaṁ. Kissa abhāvitattā, abhāvitattā catunnaṁ satipaṭṭhānānaṁ -pa- aṭṭhaṅgikassa maggassa

Bhāvanānuyogaṁ anuyuttassa bhikkhave bhikkhuno viharato kiñcāpi na evaṁ icchā uppajjeyya “aho vata me anupādāya āsavehi cittaṁ vimucceyyā”ti, atha khvassa anupādāya āsavehi cittaṁ vimuccati. Taṁ kissa hetu, “bhāvitattā”tissa vacanīyaṁ. Kissa bhāvitattā, bhāvitattā catunnaṁ satipaṭṭhānānaṁ, bhāvitattā catunnaṁ sammappadhānānaṁ, bhāvitattā catunnaṁ iddhipādānaṁ, bhāvitattā pañcannaṁ indriyānaṁ, bhāvitattā pañcannaṁ balānaṁ, bhāvitattā sattannaṁ bojjhaṅgānaṁ, bhāvitattā ariyassa aṭṭhaṅgikassa maggassa.

Seyyathāpi bhikkhave kukkuṭiyā aṇḍāni aṭṭha vā dasa vā dvādasa vā, tānassu kukkuṭiyā sammā adhisayitāni, sammā pariseditāni, sammā paribhāvitāni, kiñcāpi tassā kukkuṭiyā na evaṁ icchā uppajjeyya “aho vata me kukkuṭapotakā pādanakhasikhāya vā mukhatuṇḍakena vā aṇḍakosaṁ padāletvā sotthinā abhinibbhijjeyyun”ti. Atha kho bhabbāva te kukkuṭapotakā pādanakhasikhāya vā mukhatuṇḍakena vā aṇḍakosaṁ padāletvā sotthinā abhinibbhijjituṁ. Taṁ kissa hetu, tathā hi pana bhikkhave kukkuṭiyā aṇḍāni aṭṭha vā dasa vā dvādasa vā, tānassu kukkuṭiyā sammā adhisayitāni, sammā pariseditāni, sammā paribhāvitāni. Evameva kho bhikkhave bhāvanānuyogaṁ anuyuttassa bhikkhuno viharato kiñcāpi na evaṁ icchā uppajjeyya “aho vata me anupādāya āsavehi cittaṁ vimucceyyā”ti, atha khvassa anupādāya āsavehi cittaṁ vimuccati. Taṁ kissa hetu, “bhāvitattā”tissa vacanīyaṁ.

Kissa bhāvitattā, bhāvitattā catunnaṁ satipaṭṭhānānaṁ -pa- bhāvitattā ariyassa aṭṭhaṅgikassa maggassa.

Seyyathāpi bhikkhave palagaṇḍassa vā palagaṇḍantevāsissa vā vāsijaṭe dissanteva aṅgulipadāni, dissati aṅguṭṭhapadaṁ. No ca khvassa evaṁ ñāṇaṁ hoti "ettakaṁ vata me ajja vāsijaṭassa khīṇaṁ, ettakaṁ hiyyo, ettakaṁ pare"ti. Atha khvassa khīṇe khīṇantveva ñāṇaṁ hoti. Evameva kho bhikkhave bhāvanānuyogaṁ anuyyuttassa bhikkhuno viharato kiñcāpi na evaṁ ñāṇaṁ hoti "ettakaṁ vata me ajja āsavānaṁ khīṇaṁ, ettakaṁ hiyyo, ettakaṁ pare"ti. Atha khvassa khīṇe khīṇantveva ñāṇaṁ hoti. Seyyathāpi bhikkhave sāmuddikāya nāvāya vettabandhanabaddhāya vassamāsāni udake pariyādāya hemantikena thalaṁ ukkhittāya vātātapaparetāni vettabandhanāni, tāni pāvusakena meghena abhippavuṭṭhāni appakasireneva paṭippassambhanti, pūtikāni bhavanti. Evameva kho bhikkhave bhāvanānuyogaṁ anuyuttassa bhikkhuno viharato appakasireneva saṁyojanāni paṭippassambhanti, pūtikāni bhavantīti. . Navamaṁ.

10. Aniccasaññāsutta

102. Sāvatthinidānaṁ. Aniccasaññā bhikkhave bhāvitā bahulīkatā sabbaṁ kāmarāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ rūparāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ bhavarāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ avijjaṁ pariyādiyati, sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati.

Seyyathāpi bhikkhave saradasamaye kassako mahānaṅgalena kasanto sabbāni mūlasantānakāni sampadālento kasati. Evameva kho bhikkhave aniccasaññā bhāvitā bahulīkatā sabbaṁ kāmarāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ rūparāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ bhavarāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ avijjaṁ pariyādiyati, sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati.

Seyyathāpi bhikkhave pabbajalāyako pabbajaṁ lāyitvā agge gahetvā odhunāti niddhunāti nicchoṭeti. Evameva kho bhikkhave aniccasaññā bhāvitā bahulīkatā sabbaṁ kāmarāgaṁ pariyādiyati -pa- sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati.

Seyyathāpi bhikkhave ambapiṇḍiyā vaṇṭacchinnāya yāni tattha ambāni vaṇṭapaṭibandhāni, sabbāni tāni tadanvayāni bhavanti. Evameva kho bhikkhave aniccasaññā bhāvitā -pa- sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati.

Seyyathāpi bhikkhave kūṭāgārassa yā kāci gopānasiyo sabbā tā kūṭaṅgamā kūṭaninnā kūṭasamosaraṇā, kūṭaṁ tāsaṁ aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave aniccasaññā bhāvitā -pa- sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati.

Seyyathāpi bhikkhave ye keci mūlagandhā, kāḷānusārigandho tesaṁ aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave aniccasaññā -pa- sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati.

Seyyathāpi bhikkhave ye keci sāragandhā, lohitacandanaṁ tesaṁ aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave aniccasaññā -pa- sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati.

Seyyathāpi bhikkhave ye keci pupphagandhā, vassikaṁ tesaṁ aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave aniccasaññā -pa- sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati.

Seyyathāpi bhikkhave ye keci kuṭṭarājāno[1], sabbete rañño cakkavattissa anuyantā bhavanti, rājā tesaṁ cakkavatti aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave aniccasaññā -pa- sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati.

Seyyathāpi bhikkhave yā kāci tārakarūpānaṁ pabhā, sabbā tā candimappabhāya kalaṁ nāgghanti soḷasiṁ, candappabhā tāsaṁ aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave aniccasaññā -pa- sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati.

Seyyathāpi bhikkhave saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve ādicco nataṁ abbhussakkamāno sabbaṁ ākāsagataṁ tamagataṁ abhivihacca bhāsate ca tapate ca virocate ca. Evameva kho bhikkhave aniccasaññā bhāvitā bahulīkatā sabbaṁ kāmarāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ rūparāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ bhavarāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ avijjaṁ pariyādiyati, sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati.

Kathaṁ bhāvitā ca bhikkhave aniccasaññā kathaṁ bahulīkatā sabbaṁ kāmarāgaṁ pariyādiyati -pa- sabbaṁ asmimānaṁ samūhanati. Iti rūpaṁ, iti

---

1. Kuḍḍarājāno (Sī)

rūpassa samudayo, iti rūpassa atthaṅgamo. Iti vedanā. Iti saññā. Iti saṅkhārā. Iti viññāṇaṁ, iti viññāṇassa samudayo, iti viññāṇassa atthaṅgamoti. Evaṁ bhāvitā kho bhikkhave aniccasaññā evaṁ bahulīkatā sabbaṁ kāmarāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ rūparāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ bhavarāgaṁ pariyādiyati, sabbaṁ avijjaṁ pariyādiyati, sabbaṁ asmimānaṁ samūhanatīti. . Dasamaṁ.

Pupphavaggo pañcamo.

Tassuddānaṁ

Nadī Pupphañca Pheṇañca, Gomayañca Nakhāsikhaṁ.
Suddhikaṁ dve ca Gaddulā, Vāsījaṭaṁ aniccatāti.

Majjhimapaṇṇāsako samatto.

Tassa majjhimapaṇṇāsakassa vagguddānaṁ

Upayo Arahanto ca, Khajjanī Therasavhayaṁ.
Pupphavaggena paṇṇāsa, dutiyo tena vuccatīti.

---

(11) 1. Antavagga

1. Antasutta

103. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave antā. Katame cattāro, sakkāyanto sakkāyasamudayanto sakkāyanirodhanto sakkāyanirodhagāminippaṭipadanto. Katamo ca bhikkhave sakkāyanto, pañcupādānakkhāndhātissa vacanīyaṁ. Katame pañca, seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho vedanupādānakkhandho saññupādānakkhandho saṅkhārupādānakkhandho viññāṇupādānakkhandho. Ayaṁ vuccati bhikkhave sakkāyanto. Katamo ca bhikkhave sakkāyasamudayanto, yāyaṁ taṇhā ponobhavikā nandirāgasahagatā tatratatrābhinandinī. Seyyathidaṁ, kāmataṇhā bhavataṇhā vibhavataṇhā.

Ayaṁ vuccati bhikkhave sakkāyasamudayanto. Katamo ca bhikkhave sakkāyanirodhanto, yo tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodho cāgo paṭinissaggo mutti anālayo. Ayaṁ vuccati bhikkhave sakkāyanirodhanto. Katamo ca bhikkhave sakkāyanirodhagāminippaṭipadanto, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ vuccati bhikkhave sakkāyanirodhagāminippaṭipadanto. Ime kho bhikkhave cattāro antāti. . Paṭhamaṁ.

2. Dukkhasutta

104. Sāvatthinidānaṁ. Dukkhañca vo bhikkhave desessāmi dukkhasamudayañca dukkhanirodhañca dukkhanirodhagāminiñca paṭipadaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave dukkhaṁ, pañcupādānakkhandhātissa vacanīyaṁ. Katame pañca, seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho. Idaṁ vuccati bhikkhave dukkhaṁ. Katamo ca bhikkhave dukkhasamudayo yāyaṁ taṇhā ponobhavikā -pa- vibhavataṇhā. Ayaṁ vuccati bhikkhave dukkhasamudayo. Katamo ca bhikkhave dukkhanirodho, yo tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodho cāgo paṭinissaggo mutti anālayo. Ayaṁ vuccati bhikkhave dukkhanirodho. Katamā ca bhikkhave dukkhanirodhagāminī paṭipadā, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ vuccati bhikkhave dukkhanirodhagāminī paṭipadāti. . Dutiyaṁ.

3. Sakkāyasutta

105. Sāvatthinidānaṁ. Sakkāyañca vo bhikkhave desessāmi sakkāyasamudayañca sakkāyanirodhañca sakkāyanirodhagāminiñca paṭipadaṁ, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave sakkāyo, pañcupādānakkhandhātissa vacanīyaṁ. Katame pañca, seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho vedanupādānakkhandho saññupādānakkhandho saṅkhārupādānakkhandho viññāṇupādānakkhandho. Ayaṁ vuccati bhikkhave sakkāyo. Katamo ca bhikkhave sakkāyasamudayo, yāyaṁ taṇhā ponobhavikā -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave sakkāyasamudayo. Katamo ca bhikkhave sakkāyanirodho, yo tassāyeva taṇhāya -pa-. Ayaṁ

vuccati bhikkhave sakkāyanirodho. Kathamā ca bhikkhave sakkāyanirodhagāminī paṭipadā, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Seyyathidaṁ sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ vuccati bhikkhave sakkāyanirodhagāminī paṭipadāti. . Tatiyaṁ.

4. Pariññeyyasutta

106. Sāvatthinidānaṁ. Pariññeyye ca bhikkhave dhamme desessāmi pariññañca pariññātāviñca puggalaṁ, taṁ suṇātha. Katame ca bhikkhave pariññeyyā dhammā, rūpaṁ bhikkhave pariññeyyo dhammo, vedanā -pa- saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ pariññeyyo dhammo. Ime vuccanti bhikkhave pariññeyyā dhammā. Katamā ca bhikkhave pariññā, rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo. Ayaṁ vuccati bhikkhave pariññā. Katamo ca bhikkhave pariññātāvī puggalo, arahātissa vacanīyaṁ, yvāyaṁ āyasmā evaṁnāmo evaṁgotto. Ayaṁ vuccati bhikkhave pariññātāvī puggaloti. . Catutthaṁ.

5. Samaṇasutta

107. Sāvatthinidānaṁ. Pañcime bhikkhave upādānakkhandhā. Katame pañca, seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brahmaṇā vā imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānanti -pa- pajānanti sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Pañcamaṁ.

6. Dutiyasamaṇasutta

108. Sāvatthinidānaṁ. Pañcime bhikkhave upādānakkhandhā. Katame pañca, seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho vedanupādānakkhandho saññupādānakkhandho saṅkhārupādānakkhandho viññāṇupādānakkhandho. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brahmaṇā vā imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānanti -pa- pajānanti sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Sotāpannasutta

109. Sāvatthinidānaṁ. Pañcime bhikkhave upādānakkhandhā. Katame pañca, seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho. Yato kho bhikkhave ariyasāvako imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Sattamaṁ.

8. Arahantasutta

110. Sāvatthinidānaṁ. Pañcime bhikkhave upādānakkhandhā. Katame pañca, seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho. Yato kho bhikkhave bhikkhu imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā anupādāvimutto hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññāvimuttoti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Chandappahānasutta

111. Sāvatthinidānaṁ. Rūpe bhikkhave yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā, taṁ pajahatha. Evaṁ taṁ rūpaṁ pahīnaṁ bhavissati ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammaṁ. Vedanāya -pa-. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā, taṁ pajahatha. Evaṁ taṁ viññāṇaṁ pahīnaṁ bhavissati ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammanti. . Navamaṁ.

10. Dutiyachandappahānasutta

112. Sāvatthinidānaṁ. Rūpe bhikkhave yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye upayupādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā, te pajahatha. Evaṁ taṁ rūpaṁ pahīnaṁ bhavissati ucchinnamūlaṁ -pa-. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Yo chando -pa-. Evaṁ te saṅkhārā pahīnā bhavissanti ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā

āyatiṁ anuppādadhammā. Viññāṇe yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye upayupādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā, te pajahatha. Evaṁ taṁ viññāṇaṁ pahīnaṁ bhavissati ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammanti. . Dasamaṁ.

Antavaggo paṭhamo.

Tassuddānaṁ

Anto Dukkhañca Sakkāyo, Pariññeyyā Samaṇā duve.
Sotāpanno Arahā ca, duve ca Chandappahānāti.

---

(12) 2. Dhammakathikavagga

1. Avijjāsutta

113. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "avijjā avijjāti bhante vuccati, katamā nu kho bhante avijjā, kittāvatā ca avijjāgato hotī"ti. Idha bhikkhu assutavā puthujjano rūpaṁ nappajānāti, rūpasamudayaṁ nappajānāti, rūpanirodhaṁ nappajānāti, rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānāti. Vedanaṁ nappajānāti. Saññaṁ. Saṅkhāre nappajānāti -pa- viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānāti. Ayaṁ vuccati bhikkhu avijjā, ettāvatā ca avijjāgato hotīti. . Paṭhamaṁ.

2. Vijjāsutta

114. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "vijjā vijjāti bhante vuccati, katamā nu kho bhante vijjā, kittāvatā ca vijjāgato hotī"ti. Idha bhikkhu sutavā ariyasāvako rūpaṁ pajānāti, rūpasamudayaṁ. Rūpanirodhaṁ. Rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre pajānāti -pa- viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccati bhikkhu vijjā, ettāvatā ca vijjāgato hotīti. . Dutiyaṁ.

3. Dhammakathikasutta

115. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “dhammakathiko dhammakathikoti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante dhammakathiko hotī”ti. Rūpassa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya dhammaṁ deseti, “dhammakathiko bhikkhū”ti alaṁ vacanāya. Rūpassa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti, “dhammānudhammappaṭipanno bhikkhū”ti alaṁ vacanāya. Rūpassa ce bhikkhu nibbidā virāgā nirodhā anupādāvimutto hoti, “diṭṭhadhammanibbānappatto bhikkhū”ti alaṁ vacanāya. Vedanāya ce bhikkhu -pa-. Saññāya ce bhikkhu. Saṅkhārānaṁ ce bhikkhu. Viññāṇassa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya dhammaṁ deseti, “dhammakathiko bhikkhū”ti alaṁ vacanāya. Viññāṇassa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti, “dhammānudhammappaṭipanno bhikkhū”ti alaṁ vacanāya. Viññāṇassa ce bhikkhu nibbidā virāgā nirodhā anupādāvimutto hoti, “diṭṭhadhammanibbānappatto bhikkhū”ti alaṁ vacanāyāti. . Tatiyaṁ.

4. Dutiyadhammakathikasutta

116. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “dhammakathiko dhammakathikoti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante dhammakathiko hoti, kittāvatā dhammānudhammappaṭipanno hoti, kittāvatā diṭṭhadhammanibbānappatto hotī”ti. Rūpassa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya dhammaṁ deseti, “dhammakathiko bhikkhū”ti alaṁ vacanāya. Rūpassa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti, “dhammānudhammappaṭipanno bhikkhū”ti alaṁ vacanāya. Rūpassa ce bhikkhu nibbidā virāgā nirodhā anupādāvimutto hoti, “diṭṭhadhammanibbānappatto bhikkhū”ti alaṁ vacanāya. Vedanāya ce bhikkhu -pa-. Saññāya ce bhikkhu. Saṅkhārānaṁ ce bhikkhu. Viññāṇassa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya dhammaṁ deseti, “dhammakathiko bhikkhū”ti alaṁ vacanāya. Viññāṇassa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti, “dhammānudhammappaṭipanno bhikkhū”ti alaṁ vacanāya. Viññāṇassa ce bhikkhu nibbidā

virāgā nirodhā anupādāvimutto hoti, “diṭṭhadhammanibbānappatto bhikkhū”ti alaṁ vacanāyāti. . Catutthaṁ.

5. Bandhanasutta

117. Sāvatthinidānaṁ. Idha bhikkhave assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī -pa- sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave assutavā puthujjano rūpabandhanabaddho santarabāhirabandhanabaddho atīradassī apāradassī baddho jīyati[1] baddho mīyati baddho asmā lokā paraṁ lokaṁ gacchati. Vedanaṁ attato samanupassati -pa-. Vedanāya vā attānaṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave assutavā puthujjano vedanābandhanabaddho santarabāhirabandhanabaddho atīradassī apāradassī baddho jīyati baddho mīyati baddho asmā lokā paraṁ lokaṁ gacchati. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ attato samanupassati -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave assutavā puthujjano viññāṇabandhanabaddho santarabāhirabandhanabaddho atīradassī apāradassī baddho jīyati baddho mīyati baddho asmā lokā paraṁ lokaṁ gacchati.

Sutavā ca kho bhikkhave ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī -pa- sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā rūpaṁ, na rūpasmiṁ vā attānaṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave sutavā ariyasāvako na rūpabandhanabaddho na santarabāhirabandhanabaddho tīradassī pāradassī, parimutto so dukkhasmāti vadāmi. Na vedanaṁ attato -pa-. Na saññaṁ attato -pa-. Na saṅkhāre attato -pa-. Na viññāṇaṁ attato samanupassati -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave sutavā ariyasāvako na viññāṇabandhanabaddho na santarabāhirabandhanabaddho tīradassī pāradassī, parimutto so dukkhasmāti vadāmīti. . Pañcamaṁ.

6. Paripucchitasutta

118. Sāvatthinidānaṁ. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti samanupassathāti. No hetaṁ bhante. Sādhu bhikkhave, rūpaṁ bhikkhave “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti

---

1. Baddho jāyati (Sī, I) baddho jāyati baddho jīyati (Sī-Ṭha, Syā-Ṭha)

evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassathāti. No hetaṁ bhante. Sādhu bhikkhave, viññāṇaṁ bhikkhave "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ -pa-. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Dutiyaparipucchitasutta

119. Sāvatthinidānaṁ. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassathāti. Evaṁ bhante. Sādhu bhikkhave, rūpaṁ bhikkhave "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassathāti. Evaṁ bhante. Sādhu bhikkhave, viññāṇaṁ bhikkhave "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Sattamaṁ.

8. Saṁyojaniyasutta

120. Sāvatthinidānaṁ. Saṁyojaniye ca bhikkhave dhamme desessāmi saṁyojanañca, taṁ suṇātha. Katame ca bhikkhave saṁyojaniyā dhammā, katamaṁ saṁyojanaṁ. Rūpaṁ bhikkhave saṁyojaniyo dhammo. Yo tattha chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ. Vedanā -pa-. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ saṁyojaniyo dhammo. Yo tattha chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ. Ime vuccanti bhikkhave saṁyojaniyā dhammā, idaṁ saṁyojananti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Upādāniyasutta

121. Sāvatthinidānaṁ. Upādāniye ca bhikkhave dhamme desessāmi upādānañca, taṁ suṇātha. katame ca bhikkhave upādāniyā dhammā, katamaṁ upādānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave upādāniyo dhammo. Yo tattha chandarāgo, taṁ tattha upādānaṁ. Vedanā -pa-. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ upādāniyo dhammo. Yo tattha chandarāgo, taṁ tattha upādānaṁ. Ime vuccanti bhikkhave upādāniyā dhammā, idaṁ upādānanti. . Navamaṁ.

10. Sīlavantasutta

122. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahākoṭṭhiko[1] Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Atha kho āyasmā Mahākoṭṭhiko sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami -pa- etadavoca "sīlavatāvuso Sāriputta bhikkhunā katame dhammā yoniso manasi kātabbā"ti. Sīlavatāvuso Koṭṭhika bhikkhunā pañcupādānakkhandhā aniccato dukkhato rogato gaṇḍato sallato aghato ābādhato parato palokato suññato anattato yoniso manasi kātabbā. Katame pañca, seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho vedanupādānakkhandho saññupādānakkhandho saṅkhārupādānakkhandho viññāṇupādānakkhandho. Sīlavatāvuso Koṭṭhika bhikkhunā ime pañcupādānakkhandhā aniccato dukkhato rogato gaṇḍato sallato aghato ābādhato parato palokato suññato anattato yoniso manasi kātabbā. Ṭhānaṁ kho panetaṁ āvuso vijjati, yaṁ sīlavā bhikkhu ime pañcupādānakkhandhe aniccato -pa- anattato yoniso manasi karonto sotāpattiphalaṁ sacchikareyyāti.

Sotāpannena panāvuso Sāriputta bhikkhunā katame dhammā yoniso manasi kātabbāti. Sotāpannenapi kho āvuso Koṭṭhika bhikkhunā ime pañcupādānakkhandhā aniccato -pa- anattato yoniso manasi kātabbā. Ṭhānaṁ kho panetaṁ āvuso vijjati, yaṁ sotāpanno bhikkhu ime pañcupādānakkhandhe aniccato -pa- anattato yoniso manasi kāronto sakadāgāmiphalaṁ sacchikareyyāti.

Sakadāgāminā panāvuso Sāriputta bhikkhunā katame dhammā yoniso manasi kātabbāti. Sakadāgāmināpi kho āvuso Koṭṭhika bhikkhunā ime pañcupādānakkhandhā aniccato -pa- anattato yoniso manasi kātabbā. Ṭhānaṁ kho panetaṁ āvuso vijjati, yaṁ sakadāgāmī bhikkhu ime pañcupādānakkhandhe aniccato -pa- anattato yoniso manasi karonto anāgāmiphalaṁ sacchikareyyāti.

---

1. Mahākoṭṭhito (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Anāgāminā panāvuso Sāriputta bhikkhunā katame dhammā yoniso manasi kātabbāti. Anāgāmināpi kho āvuso Koṭṭhika bhikkhunā ime pañcupādānakkhandhā aniccato -pa- anattato yoniso manasi kātabbā. Ṭhānaṁ kho panetaṁ āvuso vijjati, yaṁ anāgāmī bhikkhu ime pañcupādānakkhandhe aniccato -pa- anattato yoniso manasi karonto arahattaṁ sacchikareyyāti.

Arahatā panāvuso Sāriputta katame dhammā yoniso manasi kātabbāti. Arahatāpi kho āvuso Koṭṭhika ime pañcupādānakkhandhe aniccato dukkhato rogato gaṇḍato sallato aghato ābādhato parato palokato suññato anattato yoniso manasi kātabbā. Natthi khvāvuso arahato uttari karaṇīyaṁ, katassa vā paticayo, api ca ime dhammā bhāvitā bahulīkatā diṭṭhadhammasukhavihārāya ceva saṁvattanti satisampajaññāya cāti. . Dasamaṁ.

11. Sutavantasutta

123. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahākoṭṭhiko Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Atha kho āyasmā Mahākoṭṭhiko sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā -pa- etadavoca—

Sutavatāvuso Sāriputta bhikkhunā katame dhammā yoniso manasi kātabbāti. Sutavatāvuso Koṭṭhika bhikkhunā pañcupādānakkhandhā aniccato -pa- anattato yoniso manasi kātabbā. Katame pañca, seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho. Sutavatāvuso Koṭṭhika bhikkhunā ime pañcupādānakkhandhā aniccato -pa- anattato yoniso manasi kātabbā. Ṭhānaṁ kho panetaṁ āvuso vijjati, yaṁ sutavā bhikkhu ime pañcupādānakkhandhe aniccato -pa- anattato yoniso manasi karonto sotāpattiphalaṁ sacchikareyyāti.

Sotāpannena panāvuso Sāriputta bhikkhunā katame dhammā yoniso manasi kātabbāti. Sotāpannenapi kho āvuso

Koṭṭhika bhikkhunā ime pañcupādānakkhandhā aniccato -pa- anattato yoniso manasi kātabbā. Ṭhānaṁ kho panetaṁ āvuso vijjati, yaṁ sotāpanno bhikkhu ime pañcupādānakkhandhe aniccato -pa- anattato yoniso manasi karonto sakadāgāmiphalaṁ -pa- anāgāmiphalaṁ -pa- arahattaphalaṁ sacchikareyyāti.

Arahatā panāvuso Sāriputta katame dhammā yoniso manasi kātabbāti. Arahatāpi khvāvuso Koṭṭhika ime pañcupādānakkhandhā aniccato dukkhato rogato gaṇḍato sallato aghato ābādhato parato palokato suññato anattato yoniso manasi kātabbā. Natthi khvāvuso arahato uttari karaṇīyaṁ, katassa vā paticayo, api ca kho ime dhammā bhāvitā bahulīkatā diṭṭhadhammasukhavihārāya ceva saṁvattanti satisampajaññāya cāti. . Ekādasamaṁ.

12. Kappasutta

124. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Kappo yena Bhagavā tenupasaṅkami. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Kappo Bhagavantaṁ etadavoca "kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā na hontī"ti.

Yaṁ kiñci Kappa rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati. Yā kāci vedanā -pa-. Yā kāci saññā, ye keci saṅkhārā, yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati. Evaṁ kho Kappa jānato evaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā na hontīti. . Dvādasamaṁ.

13. Dutiyakappasutta

125. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Kappo Bhagavantaṁ etadavoca "kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkaramamaṅkāramānāpagataṁ mānasaṁ hoti vidhā samatikkantaṁ santaṁ suvimuttan"ti.

Yaṁ kiñci Kappa rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa- Sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anupādāvimutto hoti. Yā kāci vedanā. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anupādāvimutto hoti. Evaṁ kho Kappa jānato evaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānāpagataṁ mānasaṁ hoti vidhā samatikkantaṁ santaṁ suvimuttanti. . Terasamaṁ.

Dhammakathikavaggo dutiyo.

Tassuddānaṁ

Avijjā Vijjā dve Kathikā, Bandhanā Paripucchitā duve.
Saṁyojanaṁ Upādānaṁ, Sīlaṁ Sutavā dve ca Kappenāti.

---

(13) 3. Avijjāvagga

1. Samudayadhammasutta

126. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "avijjā avijjāti bhante vuccati, katamā nu kho bhante avijjā, kittāvatā ca avijjāgato hotī"ti.

Idha bhikkhu assutavā puthujjano samudayadhammaṁ rūpaṁ "samudayadhammaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, vayadhammaṁ rūpaṁ "vayadhammaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, samudayavayadhammaṁ rūpaṁ "samudayavayadhammaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, samudayadhammaṁ vedanaṁ "samudayadhammā vedanā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, vayadhammaṁ vedanaṁ "vayadhammā vedanā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, samudayavayadhammaṁ vedanaṁ "samudayavayadhammā vedanā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, samudayadhammaṁ saññaṁ -pa- samudayadhamme saṅkhāre "samudayadhammā saṅkhārā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, vayadhamme saṅkhāre "vayadhammā saṅkhārā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, samudayavayadhamme saṅkhāre "samudayavayadhammā saṅkhārā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, samudayadhammaṁ viññāṇaṁ "samudayadhammaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, vayadhammaṁ viññāṇaṁ "vayadhammaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, samudayavayadhammaṁ viññāṇaṁ "samudayavayadhammaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Ayaṁ vuccati bhikkhu avijjā, ettāvatā ca avijjāgato hotīti.

Evaṁ vutte so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "vijjā vijjāti bhante vuccati, katamā nu kho bhante vijjā, kittāvatā ca vijjāgato hotī"ti.

Idha bhikkhu sutavā ariyasāvako samudayadhammaṁ rūpaṁ "samudayadhammaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, vayadhammaṁ rūpaṁ "vayadhammaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, samudayavayadhammaṁ rūpaṁ "samudayavayadhammaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, samudayadhammaṁ vedanaṁ "samudayadhammā vedanā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, vayadhammaṁ vedanaṁ "vayadhammā vedanā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, samudayavayadhammaṁ vedanaṁ "samudayavayadhammā vedanā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, samudayadhammaṁ saññaṁ. Samudayadhamme saṅkhāre "samudayadhammā saṅkhārā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, vayadhamme saṅkhāre "vayadhammā saṅkhārā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, samudayavayadhamme saṅkhāre "samudayavayadhammā saṅkhārā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, samudayadhammaṁ viññāṇaṁ "samudayadhammaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, vayadhammaṁ viññāṇaṁ "vayadhammaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, samudayavayadhammaṁ viññāṇaṁ "samudayavayadhammaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccati bhikkhu vijjā, ettāvatā ca vijjāgato hotīti. . Paṭhamaṁ.

2. Dutiyasamudayadhammasutta

127. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahākoṭṭhiko Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Atha kho āyasmā Mahākoṭṭhiko sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mahākoṭṭhiko āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca "avijjā avijjāti āvuso Sāriputta vuccati, katamā nu kho āvuso avijjā, kittāvatā ca avijjāgato hotī"ti.

Idhāvuso assutavā puthujjano samudayadhammaṁ rūpaṁ "samudayadhammaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, vayadhammaṁ rūpaṁ -pa- "samudayavadhammaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, samudayadhammaṁ vedanaṁ -pa- vayadhammaṁ vedanaṁ -pa- "samudayavayadhammā vedanā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, samudayadhammaṁ saññaṁ -pa- samudayadhamme saṅkhāre -pa- vayadhamme saṅkhāre. Samudayavayadhamme saṅkhāre "samudayavayadhammā saṅkhārā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, samudayadhammaṁ viññāṇaṁ -pa- samudayavayadhammaṁ viññāṇaṁ "samudayavayadhammaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Ayaṁ vuccati āvuso avijjā, ettāvatā ca avijjāgato hotīti. . Dutiyaṁ.

3. Tatiyasamudayadhammasutta

128. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahākoṭṭhiko Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mahākoṭṭhiko āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca "vijjā vijjāti āvuso Sāriputta vuccati, katamā nu kho āvuso vijjā, kittāvatā ca vijjāgato hotī"ti.

Idhāvuso sutavā ariyasāvako samudayadhammaṁ rūpaṁ "samudayadhammaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, vayadhammaṁ rūpaṁ -pa- samudayavayadhammaṁ rūpaṁ "samudayavayadhammaṁ rūpan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, samudayadhammaṁ vedanaṁ -pa- samudayavayadhammā vedanā. Samudayadhammaṁ saññaṁ -pa- samudayadhamme saṅkhāre. Vayadhamme saṅkhāre. Samudayavayadhamme saṅkhāre "samudayavayadhammā saṅkhārā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, samudayadhammaṁ viññāṇaṁ. Vayadhammaṁ viññāṇaṁ. Samudayavayadhammaṁ viññāṇaṁ "samudayavayadhammaṁ viññāṇan"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccatāvuso vijjā, ettāvatā ca vijjāgato hotīti. . Tatiyaṁ.

4. Assādasutta

129. Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mahākoṭṭhiko āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca "avijjā avijjāti āvuso Sāriputta vuccati, katamā nu kho āvuso avijjā, kittāvatā ca avijjāgato hotī"ti.

Idhāvuso assutavā puthujjano rūpassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti, vedanāya -pa- saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti. Ayaṁ vuccatāvuso avijjā, ettāvatā ca avijjāgato hotīti. . Catutthaṁ.

5. Dutiya-assādasutta

130. Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Vijjā vijjāti āvuso Sāriputta vuccati, katamā nu kho āvuso vijjā, kittāvatā ca vijjāgato hotīti.

Idhāvuso sutavā ariyasāvako rūpassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti, vedanāya -pa- saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccatāvuso vijjā, ettāvatā ca vijjāgato hotīti. . Pañcamaṁ.

6. Samudayasutta

131. Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye -pa- "avijjā avijjāti āvuso Sāriputta vuccati, katamā nu kho āvuso avijjā, kittāvatā ca avijjāgato hotīti.

Idhāvuso assutavā puthujjano rūpassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādī navañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti, vedanāya -pa- saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti. Ayaṁ vuccatāvuso avijjā ettāvatā ca avijjāgato hotīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Dutiyasamudayasutta

132. Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mahākoṭṭhiko āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca "vijjā vijjāti āvuso Sāriputta vuccati, katamā nu kho āvuso vijjā, kittāvatā ca vijjāgato hotī"ti.

Idhāvuso sutavā ariyasāvako rūpassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti, vedanāya -pa- saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccatāvuso vijjā, ettāvatā ca vijjāgato hotīti. . Sattamaṁ.

8. Koṭṭhikasutta

133. Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Atha kho āyasmā Sāriputto sāyanhasamayaṁ -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Mahākoṭṭhikaṁ etadavoca "avijjā avijjāti āvuso Koṭṭhika vuccati, katamā nu kho āvuso avijjā, kittāvatā ca avijjāgato hotī"ti.

Idhāvuso assutavā puthujjano rūpassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti, vedanāya -pa- saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti. Ayaṁ vuccatāvuso avijjā, ettāvatā ca avijjāgato hotīti.

Evaṁ vutte āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Mahākoṭṭhikaṁ etadavoca "vijjā vijjāti āvuso Koṭṭhika vuccati, katamā nu kho āvuso vijjā, kittāvatā ca vijjāgato hotī"ti.

Idhāvuso sutavā ariyasāvako rūpassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti, vedanāya -pa- saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccatāvuso vijjā, ettāvatā ca vijjāgato hotīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Dutiyakoṭṭhikasutta

134. Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Avijjā avijjāti āvuso Koṭṭhika vuccati, katamā nu kho āvuso avijjā, kittāvatā ca avijjāgato hotīti.

Idhāvuso assutavā puthujjano rūpassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti, vedanāya -pa- saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti. Ayaṁ vuccatāvuso avijjā, ettāvatā ca avijjāgato hotīti.

Evaṁ vutte āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Mahākoṭṭhikaṁ etadavoca "vijjā vijjāti āvuso Koṭṭhika vuccati, katamā nu kho āvuso vijjā, kittāvatā ca vijjāgato hotī"ti.

Idhāvuso sutavā ariyasāvako rūpassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti, vedanāya -pa- saññāya. Saṅkhārānaṁ. Viññāṇassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccatāvuso vijjā. ettāvatā ca vijjāgato hotīti. . Navamaṁ.

10. Tatiyakoṭṭhikasutta

135. Taññeva nidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Mahākoṭṭhikaṁ etadavoca "avijjā avijjāti āvuso Koṭṭhika vuccati, katamā nu kho āvuso avijjā, kittāvatā ca avijjāgato hotī"ti.

Idhāvuso assutavā puthujjano rūpaṁ nappajānāti, rūpasamudayaṁ nappajānāti, rūpanirodhaṁ nappajānāti, rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānāti. Vedanaṁ nappajānāti -pa- saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ nappajānāti, viññāṇasamudayaṁ nappajānāti, viññāṇanirodhaṁ nappajānāti, viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānāti. Ayaṁ vuccatāvuso avijjā, ettāvatā ca avijjāgato hotīti.

Evaṁ vutte āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Mahākoṭṭhikaṁ etadavoca—"vijjā vijjā"ti āvuso Koṭṭhika vuccati, katamā nu kho āvuso vijjā, kittāvatā ca vijjāgato hotīti. Idhāvuso sutavā ariyasāvako rūpaṁ pajānāti, rūpasamudayaṁ pajānāti, rūpanirodhaṁ pajānāti, rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ pajānāti, viññāṇasamudayaṁ pajānāti, viññāṇanirodhaṁ pajānāti, viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccatāvuso vijjā, ettāvatā ca vijjāgato hotīti. . Dasamaṁ.

Avijjāvaggo tatiyo.

Tassuddānaṁ

Samudayadhamme tīṇi, Assādo apare duve.
Samudaye ca dve vuttā, Koṭṭhike apare tayoti.

---

(14) 4. Kukkuḷavagga

1. Kukkuḷasutta

136. Sāvatthi nidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave kukkuḷaṁ, vedanā kukkuḷā, saññā kukkuḷā, saṅkhārā kukkuḷā, viññāṇaṁ kukkuḷaṁ, evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, saññāyapi nibbindati, saṅkhāresupi nibbindati, viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānātī"ti. . Paṭhamaṁ.

2. Aniccasutta

137. Sāvatthinidānaṁ. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chando pahātabbo. Kiñca bhikkhave aniccaṁ. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chando pahātabbo. Vedanā aniccā -pa-. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ aniccaṁ, tatra vo chando pahātabbo. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chando pahātabboti. . Dutiyaṁ.

3. Dutiya-aniccasutta

138. Sāvatthinidānaṁ. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo rāgo pahātabbo. Kiñca bhikkhave aniccaṁ. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo rāgo pahātabbo. Vedanā aniccā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ aniccaṁ, tatra vo rāgo pahātabbo. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo rāgo pahātabboti. . Tatiyaṁ.

4. Tatiya-aniccasutta

139. Sāvatthinidānaṁ. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chandarāgo pahātabbo. Kiñca bhikkhave aniccaṁ. rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chandarāgo pahātabbo. Vedanā aniccā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ aniccaṁ, tatra vo chandarāgo pahātabbo. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chandarāgo pahātabboti. . Catutthaṁ.

5. Dukkhasutta

140. Sāvatthinidānaṁ. Yaṁ bhikkhave dukkhaṁ, tatra vo chando pahātabbo -pa-. Yaṁ bhikkhave dukkhaṁ, tatra vo chando pahātabboti. . Pañcamaṁ.

6. Dutiyadukkhasutta

141. Sāvatthinidānaṁ. Yaṁ bhikkhave dukkhaṁ, tatra vo rāgo pahātabbo -pa-. Yaṁ bhikkhave dukkhaṁ, tatra vo rāgo pahātabboti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Tatiyadukkhasutta

142. Sāvatthinidānaṁ. Yaṁ bhikkhave dukkhaṁ, tatra vo chandarāgopahātabbo -pa-. Yaṁ bhikkhave dukkhaṁ, tatra vo chandarāgo pahātabboti. . Sattamaṁ.

8. Anattasutta

143. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave anattā, tatra vo chando pahātabbo. Ko ca bhikkhave anattā. Rūpaṁ bhikkhave anattā, tatra vo chando pahātabbo. Vedanā anattā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattā, tatra vo chando pahātabbo. Yo bhikkhave anattā, tatra vo chando pahātabboti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Dutiya-anattasutta

144. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave anattā, tatra vo rāgo pahātabbo. Ko ca bhikkhave anattā. Rūpaṁ bhikkhave anattā, tatra vo rāgo pahātabbo. Vedanā anattā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattā, tatra vo rāgo pahātabbo. Yo bhikkhave anattā, tatra vo rāgo pahātabboti. . Navamaṁ.

10. Tatiya-anattasutta

145. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave anattā, tatra vo chandarāgo pahātabbo. Ko ca bhikkhave anattā. Rūpaṁ bhikkhave anattā, tatra vo chandarāgo pahātabbo. Vedanā anattā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ anattā, tatra vo chandarāgo pahātabbo. Yo bhikkhave anattā, tatra vo chandarāgo pahātabboti. . Dasamaṁ.

11. Nibbidābahulasutta

146. Sāvatthinidānaṁ. Saddhāpabbajitassa bhikkhave kulaputtassa ayamanudhammo hoti. Yaṁ rūpe nibbidābahulo[1] vihareyya. Vedanāya -pa-. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe nibbidābahulo vihareyya. Yo rūpe nibbidābahulo viharanto. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe nibbidābahulo viharanto rūpaṁ parijānāti. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ parijānāti. So rūpaṁ parijānaṁ, vedanaṁ parijānaṁ, saññaṁ parijānaṁ, saṅkhāre parijānaṁ, viññāṇaṁ parijānaṁ parimuccati rūpamhā, parimuccati vedanāya, parimuccati saññāya, parimuccati saṅkhārehi, parimuccati viññāṇamhā, parimuccati jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, "parimuccati dukkhasmā"ti vadāmīti. . Ekādasamaṁ.

12. Aniccānupassīsutta

147. Sāvatthinidānaṁ. Saddhāpabbajitassa bhikkhave kulaputtassa ayamanu dhammo hoti. Yaṁ rūpe aniccānupassī vihareyya. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe aniccānupassī vihareyya -pa- "parimuccati dukkhasmā"ti vadāmīti. . Dvādasamaṁ.

---

1. Nibbidābahulaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka)

13. Dukkhānupassīsutta

148. Sāvatthinidānaṁ. Saddhāpabbajitassa bhikkhave kulaputtassa ayamanudhammo hoti. Yaṁ rūpe dukkhānupassī vihareyya. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe dukkhānupassī vihareyya -pa- “parimuccati dukkhasmā”ti vadāmīti. . Terasamaṁ.

14. Anattānupassīsutta

149. Sāvatthinidānaṁ. Saddhāpabbajitassa bhikkhave kulaputtassa ayamanudhammo hoti. Yaṁ rūpe anattānupassī vihareyya. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe anattānupassī vihareyya. Anattānupassī viharanto. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe anattānupassī viharanto rūpaṁ parijānāti. Vedanaṁ -pa-. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ parijānāti. So rūpaṁ parijānaṁ, vedanaṁ parijānaṁ, saññaṁ parijānaṁ, saṅkhāre parijānaṁ, viññāṇaṁ parijānaṁ parimuccati rūpamhā, parimuccati vedanāya, parimuccati saññāya, parimuccati saṅkhārehi, parimuccati viññāṇamhā, parimuccati jātiyā jārāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, “parimuccati dukkhasmā”ti vadāmīti. . Cuddasamaṁ.

Kukkuḷavaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Kukkuḷā tayo Aniccena, Dukkhena apare tayo.
Anattena tayo vuttā, kulaputtena dve dukāti.

---

(15) 5. Diṭṭhivagga

1. Ajjhattasutta

150. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhanti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Vedanāya sati -pa-.

Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya uppajjeyya ajjhattaṁ sukhadukkhanti. No hetaṁ bhante. Vedanā -pa-. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya uppajjeyya ajjhattaṁ sukhadukkhanti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Paṭhamaṁ.

2. Etaṁmamasutta

151. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti samanupassatīti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa -pa-. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti samanupassati. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti samanupasseyyāti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti samanupasseyyāti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Dutiyaṁ.

3. So-attāsutta

152. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “so attā so loko so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo”ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “so attā so loko so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo”ti. Vedanāya -pa-. Saññāya.

Saṅkhāresu. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "so attā so loko so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "so attā so loko so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "so attā so loko so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo"ti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Tatiyaṁ.

4. Nocamesiyāsutta

153. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatī"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatī"ti. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatī"ti. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vātaṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa na me bhavissatī"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatī"ti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Catutthaṁ.

5. Micchādiṭṭhisutta

154. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa micchādiṭṭhi uppajjatīti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa micchādiṭṭhi uppajjati. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa micchādiṭṭhi uppajjati. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ -pa- api nutaṁ anupādāya micchādiṭṭhi uppajjeyyāti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya micchādiṭṭhi uppajjeyyāti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Pañcamaṁ.

6. Sakkāyadiṭṭhisutta

155. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa sakkāyadiṭṭhi uppajjatīti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa sakkāyadiṭṭhi uppajjati. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati. Viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa sakkāyadiṭṭhi uppajjati. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ -pa- api nu taṁ anupādāya sakkāyadiṭṭhi uppajjeyyāti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ -pa- api nu taṁ anupādāya sakkāyadiṭṭhi uppajjeyyāti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Attānudiṭṭhisutta

156. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa attānudiṭṭhi uppajjatīti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati. Rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa attānudiṭṭhi uppajjati. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa attānudiṭṭhi

uppajjati. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ -pa- api nu taṁ anupādāya attānudiṭṭhi uppajjeyyāti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ -pa- api nu taṁ anupādāya attānudiṭṭhi uppajjeyyāti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Sattamaṁ.

8. Abhinivesasutta

157. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa uppajjanti saṁyojanābhinivesavinibandhāti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa uppajjanti saṁyojanābhinivesavinibandhā. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa uppajjanti saṁyojanābhinivesavinibandhā. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ -pa- api nu taṁ anupādāya uppajjeyyuṁ saṁyojanābhinivesavinibandhāti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Dutiya-abhinivesasutta

158. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa uppajjanti saṁyojanābhinivesavinibandhājjhosānāti[1]. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa uppajjanti saṁyojanābhinivesavinibandhājjhosānā. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa uppajjanti saṁyojanābhinivesavinibandhājjhosānā. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ -pa- api nu taṁ anupādāya uppajjeyyuṁ saṁyojanābhinivesavinibandhājjhosānāti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Navamaṁ.

---

1. Vinibandhā ajjhosānāti (Sī, Ka)

10. Ānandasutta

159. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Ānando yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā -pa- bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti.

Taṁ kiṁ maññasi Ānanda, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante[1]. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Dasamaṁ.

Diṭṭhivaggo pañcamo.

Tassuddānaṁ

Ajjhattikaṁ Etaṁmama, So-attā Nocamesiyā.
Micchāsakkāyattānu dve, Abhinivesā Ānandenāti.

Uparipaṇṇāsako samatto.

Tassa uparipaṇṇāsakassa vagguddānaṁ

Anto Dhammakathikāvijjā, Kukkuḷaṁ Diṭṭhipañcamaṁ.
Tatiyo paṇṇāsako vutto, nipātoti pavuccatīti[2].

Khandhasaṁyuttaṁ samattaṁ.

---

1. No hetaṁ bhante. Tasmātihānanda yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ -pa- daṭṭhabbaṁ. (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Nipāto tena vuccatīti (Sī, Syā, Kaṁ)

2. Rādhasaṁyutta

1. Paṭṭhamavagga

1. Mārasutta

160. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Rādho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca.

"Māro māro"ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante māroti. Rūpe kho Rādha sati māro vā assa māretā vā, yo vā pana mīyati, tasmātiha tvaṁ Rādha rūpaṁ "māro"ti passa, "māretā"ti passa, "mīyatī"ti passa, "rogo"ti passa, "gaṇḍo"ti passa, "sallan"ti passa, "aghan"ti passa, "aghabhūtan"ti passa. Ye naṁ evaṁ passanti, te sammā passanti. Vedanāya sati -pa-. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati māro vā assa māretā vā, yo vā pana mīyati, tasmātiha tvaṁ Rādha viññāṇaṁ "māro"ti passa, "māretā"ti passa, "mīyatī"ti passa, "rogo"ti passa, "gaṇḍo"ti passa, "sallan"ti passa, "aghan"ti passa, "aghabhūtan"ti passa. Ye naṁ evaṁ passanti, te sammā passantīti.

Sammādassanaṁ pana bhante kimatthiyanti. Sammā dassanaṁ kho Rādha nibbidatthaṁ. Nibbidā pana bhante kimatthiyāti. Nibbidā kho Rādha virāgatthā. Virāgo pana bhante kimatthiyoti. Virāgo kho Rādha vimuttattho. Vimutti pana bhante kimatthiyāti. Vimutti kho Rādha nibbānatthā. Nibbānaṁ pana bhante kimatthiyanti. Accayāsi[1] Rādha pañhaṁ, nāsakkhi pañhassa pariyantaṁ gahetuṁ, nibbānogadhaṁ hi Rādha brahmacariyaṁ vussati nibbānaparāyanaṁ nibbānapariyosānanti. . Paṭhamaṁ.

2. Sattasutta

161. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca "satto satto"ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho

---

1. Accasarā (Sī, Syā, Kaṁ), assa (I), accayā (Ka)

bhante "satto"ti vuccatīti. Rūpe kho Rādha yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā, tatra satto tatra visatto, tasmā "satto"ti vuccati. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā, tatra satto tatra visatto, tasmā "satto"ti vuccati.

Seyyathāpi Rādha kumārakā vā kumārikāyo vā paṁsvāgārakehi kīḷanti. Yāvakīvañca tesu paṁsvāgārakesu avigatarāgā honti avigatacchandā avigatapemā avigatapipāsā avigatapariḷāhā avigatataṇhā. Tāva tāni paṁsvāgārakāni allīyanti keḷāyanti dhanāyanti[1] mamāyanti. Yato ca kho Rādha kumārakā vā kumārikāyo vā tesu paṁsvāgārakesu vigatarāgā honti vigatacchandā vigatapemā vigatapipāsā vigatapariḷāhā vigatataṇhā. Atha kho tāni paṁsvāgārakāni hatthehi ca pādehi ca vikiranti vidhamanti viddhaṁsenti vikīḷaniyaṁ[2] karonti. Evameva kho Rādha tumhepi rūpaṁ vikiratha vidhamatha viddhaṁsetha vikīḷaniyaṁ karotha, taṇhākkhayāya paṭipajjatha. Vedanaṁ vikiratha vidhamatha viddhaṁsetha vikīḷaniyaṁ karotha, taṇhākkhayāya paṭipajjatha. Saññaṁ. Saṅkhāre vikiratha vidhamatha viddhaṁsetha vikīḷaniyaṁ karotha, taṇhākkhayāya paṭipajjatha. Viññāṇaṁ vikiratha vidhamatha viddhaṁsetha vikīḷaniyaṁ karotha, taṇhākkhayāya paṭipajjatha, taṇhākkhayo hi Rādha nibbānanti. . Dutiyaṁ.

3. Bhavanettisutta

162. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca "bhavanettinirodho[3] bhavanettinirodho"ti[4] bhante vuccati, katamā nu kho bhante bhavanetti, katamo bhavanettinirodhoti. Rūpe kho Rādha yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye upayupādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā, ayaṁ vuccati bhavanetti, tesaṁ nirodho[5] bhavanettinirodho. Vedanāya. Saññāya.

---

1. Manāyanti (Sī, I, Ka)
2. Vikīḷanikaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Bhavanetti (Sī, Syā, Kaṁ, I)
4. Bhavanettīti (Sī, Syā, Kaṁ)
5. Nirodhā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Saṅkhāresu. Viññāṇe yo chando -pa- adhiṭṭhānābhinivesānusayā. Ayaṁ vuccati bhavanetti, tesaṁ nirodho bhavanettinirodhoti. . Tatiyaṁ.

4. Pariññeyyasutta

163. Sāvatthinidānaṁ. Āyasmā Rādho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Rādhaṁ Bhagavā etadavoca—

Pariññeyye ca Rādha dhamme desessāmi pariññañca pariññātāviṁ puggalañca. Taṁ suṇāhi sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho āyasmā Rādho Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca—katame ca Rādha pariññeyyā dhammā. Rūpaṁ kho Rādha pariññeyyo dhammo, vedanā pariññeyyo dhammo, saññā pariññeyyo dhammo, saṅkhārā pariññeyyo dhammo, viññāṇaṁ pariññeyyo dhammo. Ime vuccanti Rādha pariññeyyā dhammā. Katamā ca Rādha pariññā. Yo kho Rādha rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo, ayaṁ vuccati Rādha pariññā. Katamo ca Rādha pariññātāvī puggalo. "Arahā"tissa vacanīyaṁ. Yvāyaṁ āyasmā evaṁnāmo evaṁgotto, ayaṁ vuccati Rādha pariññātāvī puggaloti. . Catutthaṁ.

5. Samaṇasutta

164. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Rādhaṁ Bhagavā etadavoca—pañcime Rādha upādānakkhandhā. Katame pañca, rūpupādānakkhandho vedanupādānakkhandho saññupādānakkhandho saṅkhārupādānakkhandho viññāṇupādānakkhandho. Ye hi keci Rādha samaṇā vā brāhmaṇā vā imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānanti. Na me te Rādha samaṇā vā brāhmaṇa vā samaṇesu vā samaṇasammatā brāhmaṇesu vā brāhmaṇasammatā, na ca pana te āyasmanto sāmaññatthaṁ vā brāhmaññatthaṁ vā diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Ye ca kho keci Rādha samaṇā vā brāhmaṇā vā imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānanti, te kho me Rādha samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu ceva samaṇasammatā brāhmaṇesu ca

brāhmaṇasammatā, te ca panāyasmanto sāmaññatthañca brahmaññatthañca diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Pañcamaṁ.

6. Dutiyasamaṇasutta

165. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Rādhaṁ Bhagavā etadavoca—pañcime Rādha upādānakkhandhā. Katame pañca, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho. Ye hi keci Rādha samaṇā vā brāhmaṇā vā imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānanti -pa- sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Sotāpannasutta

166. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Rādhaṁ Bhagavā etadavoca—pañcime Rādha upādānakkhandhā. Katame pañca, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho. Yato kho Rādha ariyasāvako imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti, ayaṁ vuccati Rādha ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Sattamaṁ.

8. Arahantasutta

167. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Rādhaṁ Bhagavā etadavoca—pañcime Rādha upādānakkhandhā. Katame pañca, rūpupādānakkhandho -pa- viññāṇupādānakkhandho. Yato kho Rādha bhikkhu imesaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā anupādāvimutto hoti, ayaṁ vuccati bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññāvimuttoti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Chandarāgasutta

168. Sāvatthidānaṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Rādhaṁ Bhagavā etadavoca—rūpe kho Rādha yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā, taṁ pajahatha, evaṁ taṁ rūpaṁ pahīnaṁ bhavissati ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammaṁ. Vedanāya

yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā, taṁ pajahatha, evaṁ sā vedanā pahīnā bhavissati ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Saññāya. Saṅkhāresu yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā, taṁ pajahatha, evaṁ te saṅkhārā pahīnā bhavissanti ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Viññāṇe yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā, taṁ pajahatha, evaṁ taṁ viññāṇaṁ pahīnaṁ bhavissati -pa- anuppādadhammanti. . Navamaṁ.

10. Dutiyachandarāgasutta

169. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Rādhaṁ Bhagavā etadavoca—rūpe kho Rādha yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye upayupādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā, te pajahatha, evaṁ taṁ rūpaṁ pahīnaṁ bhavissati ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammaṁ. Vedanāya yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye upayupādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā, te pajahatha. Evaṁ sā vedanā pahīnā bhavissati, ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Saññāya. Saṅkhāresu yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye upayupādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā, te pajahatha, evaṁ te saṅkhārā pahīnā bhavissanti ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Viññāṇe yo chando yo rāgo yā nandī yā taṇhā ye upayupādānā cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā, te pajahatha, evaṁ taṁ viññāṇaṁ pahīnaṁ bhavissati ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammanti. . Dasamaṁ.

Rādhasaṁyuttassa paṭhamo vaggo.

Tassuddānaṁ

Māro Satto Bhavanetti, Pariññeyyā Samaṇā duve.
Sotāpanno Arahā ca, Chandarāgāpare duveti.

2. Dutiyavagga

1. Mārasutta

170. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"māro māro"ti bhante vuccati, katamo nu kho bhante māroti. Rūpaṁ kho Rādha māro vedanā māro saññā māro saṅkhārā māro viññāṇaṁ māro, evaṁ passaṁ Rādha sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, saññāyapi nibbindati, saṅkhāresupi nibbindati, viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brāhmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Paṭhamaṁ.

2. Māradhammasutta

171. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"māradhammo māradhammo"ti bhante vuccati, katamo nu kho bhante māradhammoti. Rūpaṁ kho Rādha māradhammo, vedanā māradhammo, saññā māradhammo, saṅkhārā māradhammo, viññāṇaṁ māradhammo. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Dutiyaṁ.

3. Aniccasutta

172. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"aniccaṁ aniccan"ti bhante vuccati, katamaṁ nu kho bhante aniccanti. Rūpaṁ kho Rādha aniccaṁ, vedanā aniccā, saññā aniccā, saṅkhārā aniccā, viññāṇaṁ aniccaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Tatiyaṁ.

4. Aniccadhammasutta

173. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"aniccadhammo aniccadhammo"ti bhante vuccati, katamo nu kho bhante aniccadhammoti. Rūpaṁ kho Rādha aniccadhammo, vedanā aniccadhammo, saññā aniccadhammo, saṅkhārā aniccadhammo, viññāṇaṁ aniccadhammo. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Catutthaṁ.

5. Dukkhasutta

174. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"dukkhaṁ dukkhan"ti bhante vuccati, katamaṁ nu kho bhante dukkhanti. Rūpaṁ kho Rādha dukkhaṁ, vedanā dukkhā, saññā dukkhā, saṅkhārā dukkhā, viññāṇaṁ dukkhaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Pañcamaṁ.

6. Dukkhadhammasutta

175. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"dukkhadhammo dukkhadhammo"ti bhante vuccati, katamo nu kho bhante dukkhadhammoti. Rūpaṁ kho Rādha dukkhadhammo, vedanā dukkhadhammo, saññā dukkhadhammo, saṅkhārā dukkhadhammo, viññāṇaṁ dukkhadhammo. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Anattasutta

176. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"anattā anattā"ti bhante vuccati, katamo nu kho bhante anattāti. Rūpaṁ kho Rādha anattā, vedanā anattā, saññā anattā, saṅkhārā anattā, viññāṇaṁ anattā. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Sattamaṁ.

8. Anattadhammasutta

177. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"anattadhammo anattadhammo"ti bhante vuccati, katamo nu kho bhante anattadhammoti. Rūpaṁ kho Rādha anattadhammo, vedanā anattadhammo, saññā anattadhammo, saṅkhārā anattadhammo, viññāṇaṁ anattadhammo. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Khayadhammasutta

178. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"khayadhammo khayadhammo"ti bhante vuccati, katamo nu kho bhante khayadhammoti. Rūpaṁ kho Rādha khayadhammo, vedanā khayadhammo,

saññā khayadhammo, saṅkhārā khayadhammo, viññāṇaṁ khayadhammo. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Navamaṁ.

10. Vayadhammasutta

179. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"vayadhammo vayadhammo"ti bhante vuccati, katamo nu kho bhante vayadhammoti. Rūpaṁ kho Rādha vayadhammo, vedanā vayadhammo, saññā vayadhammo, saṅkhārā vayadhammo, viññāṇaṁ vayadhammo. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Dasamaṁ.

11. Samudayadhammasutta

180. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"samudayadhammo samudayadhammo"ti bhante vuccati, katamo nu kho bhante samudayadhammoti. Rūpaṁ kho Rādha samudayadhammo, vedanā samudayadhammo, saññā samudayadhammo, saṅkhārā samudayadhammo, viññāṇaṁ samudayadhammo. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Ekādasamaṁ.

12. Nirodhadhammasutta

181. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"nirodhadhammo nirodhadhammo"ti bhante vuccati, katamo nu kho bhante nirodhadhammoti. Rūpaṁ kho Rādha nirodhadhammo, vedanā nirodhadhammo, saññā nirodhadhammo, saṅkhārā nirodhadhammo, viññāṇaṁ nirodhadhammo. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Dvādasamaṁ.

Dutiyo vaggo.

Tassuddānaṁ

Māro ca Māradhammo ca, Aniccena apare duve.
Dukkhena ca duve vuttā, Anattena[1] tatheva ca.
Khayavayasamudayaṁ, Nirodhadhammena dvādasāti.

---

1. Anattehi (Sī, Syā, Kaṁ)

3. Āyācanavagga

1-11. Mārādisutta-ekādasaka

182. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti.

Yo kho Rādha māro, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabbo[1]. Ko ca Rādha māro. Rūpaṁ kho Rādha māro, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabbo[1]. Vedanā māro, tatra te chando pahātabbo -pa-. Saññā māro, tatra te chando pahātabbo -pa-. Saṅkhārā māro, tatra te chando pahātabbo -pa-. Viññāṇaṁ māro, tatra te chando pahātabbo -pa-. Yo kho Rādha māro, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabboti.

183. Yo kho Rādha māradhammo, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabbo -pa-.

184. Yaṁ kho Rādha aniccaṁ -pa-.

185. Yo kho Rādha aniccadhammo -pa-.

186. Yaṁ kho Rādha dukkhaṁ -pa-.

187. Yo kho Rādha dukkhadhammo -pa-.

188. Yo kho Rādha anattā -pa-.

---

1. Sīhaḷa-potthake pana "tatra te chando pahātabboti ekaṁ suttaṁ, tatra te rāgo pahātabboti ekaṁ suttaṁ, tatra te chandarāgo pahātabboti ekaṁ suttan"ti evaṁ visuṁ visuṁ tīṇi suttāni vibhajitvā dassitāni. Evamuparisuttesupi.

189. Yo kho Rādha anattadhammo -pa-.

190. Yo kho Rādha khayadhammo -pa-.

191. Yo kho Rādha vayadhammo -pa-.

192. Yo kho Rādha samudayadhammo, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabbo -pa-.

12. Nirodhadhammasutta

193. Sāvatthinidānaṁ. Āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca—"sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti.

Yo kho Rādha nirodhadhammo, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabbo. Ko ca Rādha nirodhadhammo. Rūpaṁ kho Rādha nirodhadhammo, tatra te chando pahātabbo -pa-. Vedanā nirodhadhammo, tatra te chando pahātabbo -pa-. Saññā nirodhadhammo, tatra te chando pahātabbo -pa-. Saṅkhārā nirodhadhammo, tatra te chando pahātabbo -pa-. Viññāṇaṁ nirodhadhammo, tatra te chando pahātabbo -pa-. Yo kho Rādha nirodhadhammo, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabboti[1].

Āyācanavaggo tatiyo.

Tassuddānaṁ

Māroca Māradhammo ca, Aniccena apare duve.
Dukkhena ca duve vuttā, Anattena tatheva ca.
Khayavayasamudayaṁ, Nirodhadhammena dvādasāti.

---

1. Sīhaḷa-potthake pana imasmiṁ vagge chattiṁsa suttāni vibhattāni ekekaṁ suttaṁ tīṇi tīṇi katvā, evaṁ catutthavaggepi.

4. Upanisinnavagga

1-11. Mārādisutta-ekādasaka

194. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Rādhaṁ Bhagavā etadavoca—yo kho Rādha māro, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabbo. Ko ca Rādha māro. Rūpaṁ kho Rādha māro, tatra te chando pahātabbo -pa-. Viññāṇaṁ māro, tatra te chando pahātabbo -pa-. Yo kho Rādha māro, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabboti.

195. Yo kho Rādha māradhammo, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabbo -pa-.

196. Yaṁ kho Rādha aniccaṁ -pa-.

197. Yo kho Rādha aniccadhammo -pa-.

198. Yaṁ kho Rādha dukkhaṁ -pa-.

199. Yo kho Rādha dukkhadhammo -pa-.

200. Yo kho Rādha anattā -pa-.

201. Yo kho Rādha anattadhammo -pa-.

202. Yo kho Rādha khayadhammo -pa-.

203. Yo kho Rādha vayadhammo -pa-.

204. Yo kho Rādha samudayadhammo, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabbo -pa-.

12. Nirodhadhammasutta

205. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Rādhaṁ Bhagavā etadavoca—yo kho Rādha nirodhadhammo, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabbo. Ko ca Rādha nirodhadhammo.

Rūpaṁ kho Rādha nirodhadhammo, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabbo. Vedanā -pa-. Saññā -pa-. Saṅkhārā -pa-. Viññāṇaṁ nirodhadhammo, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabbo. Yo kho Rādha nirodhadhammo, tatra te chando pahātabbo, rāgo pahātabbo, chandarāgo pahātabboti.

Upanisinnavaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Māro ca Māradhammo ca, Aniccena apare duve.
Dukkhena ca duve vuttā, Anattena tatheva ca.
Khayavayasamudayaṁ, Nirodhadhammena dvādasāti.

Rādhasaṁyuttaṁ samattaṁ.

3. Diṭṭhisaṁyutta

1. Sotāpattivagga

1. Vātasutta

206. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Bhagavā etadavoca—kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti, na najjo sandanti, na gabbhiniyo vijāyanti, na candimasūriyā udenti vā apenti vā, esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti.

Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā Bhagavaṁnettikā Bhagavaṁpaṭisaraṇā, sādhu vata bhante Bhagavantaññeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti. Tena hi bhikkhave suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti, na najjo sandanti, na gabbhiniyo vijāyanti, na candimasūriyā udenti vā apenti vā, esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. Vedanāya sati -pa-. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti, na najjo sandanti, na gabbhiniyo vijāyanti, na candimasūriyā udenti vā apenti vā, esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "na vātā vāyanti, na najjo sandanti, na gabbhiniyo vijāyanti, na candimasūriyā udenti vā apenti vā esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. No hetaṁ bhante.

Vedanā niccā vā aniccā vāti. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "na vātā vāyanti, na najjo sandanti, na gabbhiniyo vijāyanti, na candimasūriyā

udenti vā apentivā, esikaṭṭhāyiṭṭhātā"ti. No hetaṁ bhante. Yampidaṁ[1] diṭṭhi sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "na vātā vāyanti, na najjo sandanti, na gabbhiniyo vijāyanti, na candimasūriyā udenti vā apenti vā, esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. No hetaṁ bhante.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imesu ca[2] ṭhānesu kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhepissa kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhasamudayepissa kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhanirodhepissa kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāyapissa kaṅkhā pahīnā hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambhodhiparāyanoti. . Paṭhamaṁ.

2. Etaṁmamasutta

207. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. Vedanāya sati -pa-. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Yampidaṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā. Tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante.

---

1. Yamidaṁ (Aññattha)
2. Imesu chasu (Sī, Syā, Kaṁ, I) evamuparipi.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imesu ca ṭhānesu kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhepissa kaṅkhā pahīnā hoti -pa- dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāyapissa kaṅkhā pahīnā hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Dutiyaṁ.

3. So-attāsutta

208. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "so attā so loko so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-.

Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "so attā so loko so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo"ti. Vedanāya sati -pa-. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "so attā so loko so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "so attā -pa- avipariṇāmadhammo"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññaṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "so attā -pa- avipariṇāmadhammo"ti. No hetaṁ bhante. Yampidaṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "so attā so loko so pecca bhavissāmi nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo"ti. No hetaṁ bhante.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imesu ca ṭhānesu kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhepissa kaṅkhā pahīnā hoti -pa- dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāyapissa kaṅkhā pahīnā hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Tatiyaṁ.

4. Nocamesiyāsutta

209. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatī"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-.

Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatī"ti. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatī"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatī"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatī"ti. No hetaṁ bhante. Yampidaṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti, aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatī"ti. No hetaṁ bhante.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imesu ca ṭhānesu kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhepissa kaṅkhā pahīnā hotin -pa- dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāyapissa kaṅkhā pahīnā hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Catutthaṁ.

5. Natthidinnasutta

210. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ[1] kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paro loko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi

1. Sukkaṭadukkaṭānaṁ (Sī, I)

loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā[1] sammāpaṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedenti. Cātumahābhūtiko[2] ayaṁ puriso yadā kālaṁ karoti, pathavī pathavīkāyaṁ anupeti anupagacchati, āpo āpokāyaṁ anupeti anupagacchati, tejo tejokāyaṁ anupeti anupagacchati, vāyo vāyokāyaṁ anupeti anupagacchati, ākāsaṁ indriyāni saṅkamanti, āsandipañcamā purisā mataṁ ādāya gacchanti yāva āḷāhanā padāni paññāyanti, kāpotakāni aṭṭhīni bhavanti, bhassantā āhutiyo, dattupaññattaṁ yadidaṁ dānaṁ[3], tesaṁ tucchaṁ musā vilāpo, ye keci atthikavādaṁ vadanti, bāle ca paṇḍite ca kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti, na honti paraṁ maraṇā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ -pa- kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti, na honti paraṁ maraṇā"ti. Vedanāya sati -pa-. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ -pa- kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti, na honti paraṁ maraṇā"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ -pa- kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti, na honti paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ -pa- kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti, na honti paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante. Yampidaṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ -pa- ye keci atthikavādaṁ vadanti, bāle ca paṇḍite ca kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti, na honti paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imesu ca ṭhānesu kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhepissa kaṅkhā pahīnā hoti -pa- dukkhanirodhagāminiyā

---

1. Samaggatā (Ka)
2. Cātummahābhūtiko (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Dattupaññattamidaṁ dānaṁ nāma (sabbattha)

paṭipadāyapissa kaṅkhā pahīnā hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Pañcamaṁ.

6. Karotosutta

211. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chandato, nillopaṁ harato, ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato, karoto na karīyati pāpaṁ, khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekamaṁsakhalaṁ ekamaṁsapuñjaṁ kareyya, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya, hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pācento, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya, dadanto dāpento, yajanto yajāpento, natthi tatonidānaṁ puññaṁ, natthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamoti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "karoto kārayato -pa- natthi puññaṁ natthi puññassa āgamo"ti. Vedanāya sati -pa-. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "karoto kārayato -pa- natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "karoto -pa- natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "karoto kārayato -pa- natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo"ti. No hetaṁ bhante. Yampidaṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "karoto

kārayato -pa- natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo”ti. No hetaṁ bhante.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imesu ca ṭhānesu kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhepissa kaṅkhā pahīnā hoti -pa- dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāyapissa kaṅkhā pahīnā hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Hetusutta

212. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “natthi hetu natthi paccayo sattānaṁ saṁkilesāya, ahetū appaccayā sattā saṁkilissanti. Natthi hetu natthi paccayo sattānaṁ visuddhiyā, ahetū appaccayā sattā visujjhanti. Natthi balaṁ, natthi vīriyaṁ, natthi purisathāmo, natthi purisaparakkamo, sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyati saṅgati bhāva pariṇatā chasvevābhijātīsu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī”ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “natthi hetu, natthi paccayo -pa- sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī”ti. Vedanāya sati -pa-. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “natthi hetu, natthi paccayo -pa- sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī”ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ. Api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya “natthi hetu, natthi paccayo -pa- sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī”ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya “natthi hetu natthi paccayo -pa- sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī”ti. No hetaṁ bhante. Yampidaṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya “natthi hetu natthi paccayo -pa- sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī”ti. No hetaṁ bhante.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imesu ca ṭhānesu kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhepissa kaṅkhā pahīnā hoti -pa- dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāyapissa kaṅkhā pahīnā hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Sattamaṁ.

8. Mahādiṭṭhisutta

213. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "sattime kāyā akaṭā akaṭavidhā animmitā animmātā vañjhā kūṭaṭṭhā esikaṭṭhāyiṭṭhitā, te na iñjanti, na vipariṇamanti[1], na aññamaññaṁ byābādhenti, nālaṁ aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā sukhadukkhāya vā. Katame satta. Pathavīkāyo āpokāyo tejokāyo vāyokāyo sukhe dukkhe jīve sattame. Ime satta[2] kāyā akaṭā akaṭavidhā animmitā animmātā vañjhā kūṭaṭṭhā esikaṭṭhāyiṭṭhitā, te na iñjanti, na vipariṇamanti, na aññamaññaṁ byābādhenti, nālaṁ aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā sukhadukkhāya vā. Yopi tiṇhena satthena sīsaṁ chindati, na sopi kiñci[3] jīvitā voropeti, sattannaṁtveva kāyānamantarena satthaṁ vivaramanupavisati[4]. Cuddasa kho panimāni yonipamukhasatasahassāni, saṭṭhi ca satāni cha ca satāni pañca ca kammuno satāni pañca ca kammāni tīṇi ca kammāni kamme ca aḍḍhakamme ca dvaṭṭhipaṭipadā dvaṭṭhantarakappā chaḷābhijātiyo aṭṭha purisabhūmiyo ekūnapaññāsa ājīvakasate ekūnapaññāsa paribbājakasate ekūnapaññāsa nāgavāsasate vīse indriyasate tiṁse nirayasate chattiṁsarajodhātuyo satta saññīgabbhā satta asaññīgabbhā satta Nigaṇṭhigabbhā satta devā satta mānusā satta pesācā satta sarā satta pavuṭā[5] satta papātā satta ca papātasatāni satta supinā satta supinasatāni cullāsīti mahākappino[6] satasahassāni. Yāni bāle ca paṇḍite ca

---

1. Na vipariṇāmenti (I, Ka)
2. Jīve. Sattime (bahūsu)
3. Na koci kañci (Sī, Syā, Kaṁ), na koci taṁ (I, Ka)
4. Vivaramanupatati (katthaci) dīghamajjhimesupi.
5. Saputā (Ka), pavudhā (I)
6. Mahākappuno (Sī, I)

sandhāvitvā saṁsaritvā dukkhassantaṁ karissanti. Tattha natthi “imināhaṁ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā aparipakkaṁ vā kammaṁ paripācessāmi, paripakkaṁ vā kammaṁ phussa phussa byantīkarissāmī”ti, hevaṁ natthi. Doṇamite sukhadukkhe, pariyantakate saṁsāre, natthi hāyanavaḍḍhane, natthi ukkaṁsāvakaṁse. Seyyathāpi nāma suttaguḷe khitte nibbeṭhiyamānameva paleti, evameva bāle ca paṇḍite ca nibbeṭhiyamānā sukhadukkhaṁ palentī”ti.

Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “sattime kāyā akaṭā akaṭavidhā -pa- sukhadukkhaṁ palentī”ti. Vedanāya sati -pa-. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “sattime kāyā akaṭā akaṭavidhā -pa- sukhadukkhaṁ palentī”ti. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya “sattime kāyā akaṭā akaṭavidhā -pa- sukhadukkhaṁ palentī”ti. No hetaṁ bhante. Yampidaṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya “sattime kāyā akaṭā akaṭavidhā -pa- nibbeṭhiyamānā sukhadukkhaṁ palentī”ti. No hetaṁ bhante.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imesu ca ṭhānesu kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhepissa kaṅkhā pahīnā hoti -pa- dkkhanirodhagāminiyā paṭipadāyapissa kaṅkhā pahīnā hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Sassatadiṭṭhisutta

214. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “sassato loko”ti. Bhagavaṁmūlakāno bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “sassato loko”ti. Vedanāya sati -pa-. Saṅkhāresu sati.

Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "sassato loko"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "sassato loko"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "sassato loko"ti. No hetaṁ bhante. Yampidaṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "sassato loko"ti. No hetaṁ bhante.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imesu ca ṭhānesu kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhepissa kaṅkhā pahīnā hoti -pa- dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāyapissa kaṅkhā pahīnā hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Navamaṁ.

10. Asassatadiṭṭhisutta

215. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "asassato loko"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati -pa-. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "asassato loko"ti. No hetaṁ bhante. Yampidaṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "asassato loko"ti. No hetaṁ bhante.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imesu ca ṭhānesu kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhepissa kaṅkhā pahīnā hot -pa- dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāyapissa kaṅkhā pahīnā hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Dasamaṁ.

11. Antavāsutta

216. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "antavā loko"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa- niyato sambodhiparāyanoti. . Ekādasamaṁ.

12. Anantavāsutta

217. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "anantavā loko"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa- niyato sambodhiparāyanoti. . Dvādasamaṁ.

13. Taṁjīvaṁtaṁsarīraṁsutta

218. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "taṁ jīvaṁ taṁ sarīran"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa- niyato sambodhiparāyanoti. . Terasamaṁ.

14. Aññaṁjīvaṁ-aññaṁsarīraṁsutta

219. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa- niyato sambodhiparāyanoti. . Cuddasamaṁ.

15. Hotitathāgatosutta

220. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa- niyato sambodhiparāyanoti. . Pannarasamaṁ.

16. Nahotitathāgatosutta

221. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa- niyato sambodhiparāyanoti. . Soḷasamaṁ.

17. Hoticanacahotitathāgatosutta

222. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa- niyato sambodhiparāyanoti. . Sattarasamaṁ.

18. Nevahotinanahotitathāgatosutta

223. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti -pa-.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante. Yampidaṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ pattaṁ pariyesitaṁ anuvicaritaṁ manasā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "neva hoti na na hoti thathāgato paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imesu ca ṭhānesu kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhepissa kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhasamudayepissa kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhanirodhepissa kaṅkhā pahīnā hoti, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāyapissa kaṅkhā pahīnā hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Aṭṭhārasamaṁ.

Sotāpattivaggo.

Aṭṭhārasaveyyākaraṇaṁ niṭṭhitaṁ.

Tassuddānaṁ

Vātaṁ Etaṁ mama, So attā No ca me siyā.
Natthi Karoto Hetu ca, Mahādiṭṭhena aṭṭhamaṁ.

Sassato loko ca, Asassato ca Antavā ca.
Anantavā ca Taṁ jīvaṁ taṁ sarīranti,
Aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīranti ca.

Hoti tathāgato paraṁ maraṇāti,
Na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti,
Neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti.

---

2. Dutiyagamanavagga

1. Vātasutta

224. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti, na najjo sandanti, na gabbhiniyo vijāyanti, na candimasūriyā udenti vā apenti vā, esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti -pa- esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. Vedanāya sati -pa-. Saññāya sati -pa-. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti -pa- esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "na vātā vāyanti -pa- esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave dukkhe sati dukkhaṁ upādāya dukkhaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti -pa- esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "na vātā vāyanti -pa- esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave dukkhe sati dukkhaṁ upādāya dukkhaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "na vātā vāyanti, na najjo sandanti, na gabbhiniyo vijāyanti, na candimasūriyā udenti vā apenti vā, esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. . Paṭhamaṁ.

225-240. (Purimavagge viya aṭṭhārasa veyyākaraṇāni vitthāretabbānīti.) . Sattarasamaṁ.

18. Nevahotinanahotisutta

241. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave dukkhe sati dukkhaṁ upādāya dukkhaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave dukkhe sati dukkhaṁ upādāya dukkhaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. . Aṭṭhārasamaṁ.

19. Rūpī-attāsutta

242. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "rūpī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "rūpī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "rūpī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "rūpī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave dukkhe sati dukkhaṁ upādāya dukkhaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "rūpī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. Vedanā -pa-. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave dukkhe sati dukkhaṁ upādāya dukkhaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "rūpī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. . Ekūnavīsatimaṁ.

20. Arūpī-attāsutta

243. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "arūpī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. (Peyyālo.). Vīsatimaṁ.

21. Rūpīca-arūpīca-attāsutta

244. Sāvatthinidānaṁ. Rūpī ca arūpī ca attā hoti arogo paraṁ maraṇāti. . Ekavīsatimaṁ.

22. Nevarūpīnārūpī-attāsutta

245. Neva rūpī nārūpī attā hoti arogo paraṁ maraṇāti. . Bāvīsatimaṁ.

23. Ekantasukhīsutta

246. Ekantasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇāti. . Tevīsatimaṁ.

24. Ekantadukkhīsutta

247. Ekantadukkhī attā hoti arogo paraṁ maraṇāti. . Catuvīsatimaṁ.

25. Sukhadukkhīsutta

248. Sukhadukkhī attā hoti arogo paraṁ maraṇāti. . Pañcavīsatimaṁ.

26. Adukkhamasukhīsutta

249. Adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇāti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave dukkhe sati dukkhaṁ upādāya dukkhaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave dukkhe sati dukkhaṁ upādāya dukkhaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. . Chabbīsatimaṁ.

Dutiyapeyyālo.

Tassuddānaṁ

Vātaṁ Etaṁ mama, So attā No ca me siyā.
Natthi Karoto Hetu ca, Mahādiṭṭhena aṭṭhamaṁ.

Sassato Asassato ceva, Antānantavā ca vuccati.
Taṁ jīvaṁ aññaṁ jīvañca, tathāgatena cattāro.

Rūpī attā hoti Arūpī ca attā hoti,
Rūpī ca arūpī ca attā hoti.
Neva rūpī nārūpī attā hoti, Ekantasukhī attā hoti.

Ekantadukkhī attā hoti, Sukhadukkhī attā hoti.
Adukkhamasukhī attā hoti, arogo paraṁ maraṇāti.
Ime chabbīsati suttā, dutiyavārena desitā.

3. Tatiyagamanavagga

1. Navātasutta

250. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti, na najjo sandanti, na gabbhiniyo vijāyanti, na candimasūriyā udenti vā apenti vā, esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-.

Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti -pa-. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti -pa- esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "na vātā vāyanti -pa- esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave yadaniccaṁ, taṁ dukkhaṁ, tasmiṁ sati tadupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti, na najjo sandanti, na gabbhiniyo vijāyanti, na candimasūriyā udenti vā apenti vā, esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "na vātā vāyanti -pa- esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave yadaniccaṁ, taṁ dukkhaṁ, tasmiṁ sati tadupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti -pa- esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. . Paṭhamaṁ.

251-274. (Dutiyavagge viya catuvīsati suttāni pūretabbāni.). Pañcavīsatimaṁ.

26. Adukkhamasukhīsutta

275. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-.

Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. Vedanāya

sati -pa-. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave yadaniccaṁ, taṁ dukkhaṁ, tasmiṁ sati tadupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjati "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa- vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya evaṁ diṭṭhi uppajjeyya "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. No hetaṁ bhante. Iti kho bhikkhave yadaniccaṁ, taṁ dukkhaṁ, tasmiṁ sati tadupādāya evaṁ uppajjati "adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā"ti. . Chabbīsatimaṁ.

Tatiyapeyyālo.

---

4. Catutthagamanavagga

1. Navātasutta

276. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti, na najjo sandanti, na gabbhiniyo vijāyanti, na candimasūriyā udenti vā apenti vā, esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā-pa-.

Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti -pa- esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. Vedanāya sati -pa-. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati "na vātā vāyanti -pa- esikaṭṭhāyiṭṭhitā"ti. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi,

eso me attā”ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante.

Tasmātiha bhikkhave yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Yā kāci vedanā. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Paṭhamaṁ.

277-300. (Dutiyavagge viya catuvīsati suttāni pūretabbāni.). Pañcavīsatimaṁ.

26. Adukkhamasukhīsutta

301. Sāvatthinidānaṁ. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā”ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-.

Rūpe kho bhikkhave sati rūpaṁ upādāya rūpaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā”ti. Vedanāya sati. Saññāya sati. Saṅkhāresu sati. Viññāṇe sati viññāṇaṁ upādāya viññāṇaṁ abhinivissa evaṁ diṭṭhi uppajjati “adukkhamasukhī attā hoti arogo paraṁ maraṇā”ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ

dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante.

Tasmātiha bhikkhave yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Yā kāci vedanā. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ.

Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, saññāyapi nabbindati, saṅkhāresupi nibbindati, viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti.

Purimagamane aṭṭhārasa veyyākaraṇā,
Dutiyagamane chabbīsaṁ vitthāretabbāni.
Tatiyagamane chabbīsaṁ vitthāretabbāni,
Catutthagamane chabbīsaṁ vitthāretabbāni.

Diṭṭhisaṁyuttaṁ samattaṁ.

4. Okkantasaṁyutta

1. Cakkhusutta

302. Sāvatthinidānaṁ. Cakkhuṁ bhikkhave aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi, sotaṁ aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi, ghānaṁ aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi, jivhā aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī[1], kāyo anicco vipariṇāmi aññathabhāvi, mano anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ saddahati adhimuccati. Ayaṁ vuccati saddhānusārī okkanto sammattaniyāmaṁ, sappurisabhūmiṁ okkanto, vītivatto puthujjanabhūmiṁ, abhabbo taṁ kammaṁ kātuṁ, yaṁ kammaṁ katvā nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā pettivisayaṁ vā upapajjeyya, abhabbo ca[2] tāva kālaṁ kātuṁ, yāva na sotāpattiphalaṁ sacchikaroti.

Yassa kho bhikkhave ime dhammā evaṁ paññāya mattaso nijjhānaṁ khamanti. Ayaṁ vuccati dhammānusārī okkanto sammattaniyāmaṁ, sappurisabhūmiṁ okkanto, vītivatto puthujjanabhūmiṁ, abhabbo taṁ kammaṁ kātuṁ, yaṁ kammaṁ katvā nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā pettivisayaṁ vā upapajjeyya, abhabbo ca tāva kālaṁ kātuṁ, yāva na sotāpattiphalaṁ sacchikaroti. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ pajānāti evaṁ passati, ayaṁ vuccati sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Paṭhamaṁ.

2. Rūpasutta

303. Sāvatthinidānaṁ. Rūpā bhikkhave aniccā vipariṇāmino aññathā bhāvino, saddā aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino, gandhā aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino, rasā aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino, phoṭṭhabbā aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino dhammā aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ saddahati adhimuccati. Ayaṁ vuccati saddhānusārī okkanto sammattaniyāmaṁ, sappurisabhūmiṁ okkanto, vītivatto puthujjanabhūmiṁ, abhabbo taṁ kammaṁ kātuṁ, yaṁ kammaṁ katvā nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā

---

1. Vipariṇāminī aññathābhāvinī (?)
2. Abhabbova (Sī, Syā, Kaṁ)

pettivisayaṁ vā upapajjeyya, abhabbo ca tāva kālaṁ kātuṁ, yāva na sotāpattiphalaṁ sacchikaroti.

Yassa kho bhikkhave ime dhammā evaṁ paññāya mattaso nijjhānaṁ khamanti. Ayaṁ vuccati dhammānusārī okkanto sammattaniyāmaṁ, sappurisabhūmiṁ okkanto, vītivatto puthujjanabhūmiṁ, abhabbo taṁ kammaṁ kātuṁ, yaṁ kammaṁ katvā nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā pettivisayaṁ vā uppajjeyya, abhabbo ca tāva kālaṁ kātuṁ, yāva na sotāpattiphalaṁ sacchikaroti. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ pajānāti evaṁ passati, ayaṁ vuccati sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Dutiyaṁ.

3. Viññāṇasutta

304. Sāvatthinidānaṁ. Cakkhuviññāṇaṁ bhikkhave aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi. Sotaviññāṇaṁ. Ghānaviññāṇaṁ. Jivhāviññāṇaṁ. Kāyaviññāṇaṁ. Manoviññāṇaṁ aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi. Yo bhikkhave -pa- sambodhiparāyanoti. . Tatiyaṁ.

4. Samphassasutta

305. Sāvatthinidānaṁ. Cakkhusamphasso bhikkhave anicco vipariṇāmī aññathābhāvī, sotasamphasso. Ghānasamphasso. Jivhāsamphasso. Kāyasamphasso. Manosamphasso anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ saddahati adhimuccati. Ayaṁ vuccati saddhānusārī -pa- sambādhiparāyanoti. . Catutthaṁ.

5. Samphassajāsutta

306. Sāvatthinidānaṁ. Cakkhusamphassajā bhikkhave vedanā aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī, sotasamphassajā vedanā -pa-. ghānasamphassajā vedanā -pa-. Jivhāsamphassajā vedanā -pa-. Kāyasamphassajā vedanā -pa-. Manosamphassajā vedanā aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ saddahati adhimuccati. Ayaṁ vuccati saddhānusārī -pa- sambodhiparāyanoti. . Pañcamaṁ.

6. Rūpasaññāsutta

307. Sāvatthinidānaṁ. Rūpasaññā bhikkhave aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī, saddasaññā. Gandhasaññā. Rasasaññā. Phoṭṭhabbasaññā. Dhammasaññā aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ saddahati adhimuccati. Ayaṁ vuccati saddhānusārī -pa- sambodhiparāyanoti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Rūpasañcetanāsutta

308. Sāvatthinidānaṁ. Rūpasañcetanā bhikkhave aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī, saddasañcetanā. Gandhasañcetanā. Rasasañcetanā. Phoṭṭhabbasañcetanā. Dhammasañcetanā aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ saddahati adhimuccati. Ayaṁ vuccati saddhānusārī -pa- sambodhiparāyanoti. . Sattamaṁ.

8. Rūpataṇhāsutta

309. Sāvatthinidānaṁ. Rūpataṇhā bhikkhave aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī, saddataṇhā. Gandhataṇhā. Rasataṇhā. Phoṭṭhabbataṇhā. Dhammataṇhā aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ saddahati adhimuccati. Ayaṁ vuccati saddhānusārī -pa- sambodhiparāyanoti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Pathavīdhātusutta

310. Sāvatthinidānaṁ. Pathavīdhātu bhikkhave aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī, āpodhātu. Tejodhātu. Vāyodhātu. Ākāsadhātu. Viññāṇadhātu aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ saddahati adhimuccati. Ayaṁ vuccati saddhānusārī -pa- sambodhiparāyanoti. . Navamaṁ.

10. Khandhasutta

311. Sāvatthinidānaṁ. Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi, vedanā aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī, saññā. Saṅkhārā aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino, viññāṇaṁ aniccaṁ vipariṇāmi

aññathābhāvi. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ saddahati adhimuccati. Ayaṁ vuccati saddhānusārī okkanto sammattaniyāmaṁ, sappurisabhūmiṁ okkanto, vītivatto puthujjanabhūmiṁ, abhabbo taṁ kammaṁ kātuṁ, yaṁ kammaṁ katvā nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā pettivisayaṁ vā upapajjeyya, abhabbo ca tāva kālaṁ kātuṁ, yāva na sotāpattiphalaṁ sacchikaroti.

Yassa kho bhikkhave ime dhammā evaṁ paññāya mattaso nijjhānaṁ khamanti. Ayaṁ vuccati dhammānusārī okkanto sammattaniyāmaṁ, sappurisabhūmiṁ okkanto, vītivatto puthujjanabhūmiṁ, abhabbo taṁ kammaṁ kātuṁ, yaṁ kammaṁ katvā nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā pettivisayaṁ vā upapajjeyya, abhabbo ca tāva kālaṁ kātuṁ, yāva na sotāpattiphalaṁ sacchikaroti. Yo bhikkhave ime dhamme evaṁ pajānāti evaṁ passati. Ayaṁ vuccati sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyanoti. . Dasamaṁ.

Okkantasaṁyuttaṁ[1] samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Cakkhu Rūpañca Viññāṇaṁ, Phasso ca Vedanāya ca.
Saññā ca Cetanā Taṇhā, Dhātu Khandhena te dasāti.

1. Okkantikasaṁyuttaṁ (I, Ka)

5. Uppādasaṁyutta

1. Cakkhusutta

312. Sāvatthinidānaṁ. Yo kho bhikkhave cakkhussa uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo sotassa uppādo ṭhiti -pa-. Yo ghānassa uppādo ṭhiti. Yo jivhāya uppādo ṭhiti. Yo kāyassa uppādo ṭhiti. Yo manassa uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jārāmaraṇassa pātubhāvo. Yo ca bhikkhave cakkhussa nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamo. Yo sotassa nirodho -pa-. Yo ghānassa nirodho. Yo jivhāya nirodho. Yo kāyassa nirodho. Yo manasā nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Paṭhamaṁ.

2. Rūpasutta

313. Sāvatthinidānaṁ. Yo kho bhikkhave rūpānaṁ uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo saddānaṁ. Yo gandhānaṁ. Yo rasānaṁ. Yo phoṭṭhabbānaṁ. Yo dhammānaṁ uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo ca kho bhikkhave rūpānaṁ nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamo. Yo saddānaṁ. Yo gandhānaṁ. Yo rasānaṁ. Yo phoṭṭhabbānaṁ. Yo dhammānaṁ nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Dutiyaṁ.

3. Viññāṇasutta

314. Sāvatthinidānaṁ. Yo kho bhikkhave cakkhuviññāṇassa uppādo ṭhiti -pa- jarāmaraṇassa pātubhāvo -pa-. Yo manoviññāṇassa uppādo ṭhiti -pa- jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo ca kho bhikkhave cakkhuviññāṇassa nirodho -pa- jarāmaraṇassa atthaṅgamo -pa-. Yo manoviññāṇassa nirodho -pa- jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Tatiyaṁ.

4. Samphassasutta

315. Sāvatthinidānaṁ. Yo kho bhikkhave cakkhusamphassassa uppādo ṭhiti -pa- jarāmaraṇassa pātubhāvo -pa-. Yo manosamphassassa uppādo ṭhiti -pa- jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo ca kho bhikkhave cakkhusamphassassa nirodho -pa- jarāmaraṇassa atthaṅgamo -pa-. Yo manosamphassassa nirodho -pa- jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Catutthaṁ.

5. Samphassajasutta

316. Sāvatthinidānaṁ. Yo kho bhikkhave cakkhusamphassajāya vedanāya uppādo ṭhiti -pa- jarāmaraṇassa pātubhāvo -pa-. Yo manosamphassajāya vedanāya uppādo ṭhiti -pa- jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo ca kho bhikkhave cakkhusamphassajāya vedanāya nirodho vūpasamo -pa- jarāmaraṇassa atthaṅgamo -pa-. Yo manosamphassajāya vedanāya nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Pañcamaṁ.

6. Saññāsutta

317. Sāvatthinidānaṁ. Yo kho bhikkhave rūpasaññāya uppādo ṭhiti -pa- jarāmaraṇassa pātubhāvo -pa-. Yo dhammasaññāya uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo ca kho bhikkhave rūpasaññāya nirodho -pa- jarāmaraṇassa atthaṅgamo -pa-. Yo dhammasaññāya nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Sañcetanāsutta

318. Sāvatthinidānaṁ. Yo kho bhikkhave rūpasañcetanāya uppādo ṭhiti -pa- jarāmaraṇassa pātubhāvo -pa-. Yo dhammasañcetanāya uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo ca kho bhikkhave rūpasañcetanāya nirodho -pa- jarāmaraṇassa atthaṅgamo -pa-. Yo dhammasañcetanāya nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Sattamaṁ.

8. Taṇhāsutta

319. Sāvatthinidānaṁ. Yo kho bhikkhave rūpataṇhāya uppādo ṭhiti -pa- jarāmaraṇassa pātubhāvo -pa-. Yo dhammataṇhāya uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo ca kho bhikkhave rūpataṇhāya nirodho -pa- jarāmaraṇassa atthaṅgamo -pa-. Yo dhammataṇhāya nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Dhātusutta

320. Sāvatthinidānaṁ. Yo kho bhikkhave pathavīdhātuyā uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo -pa- jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo āpodhātuyā. Yo tejodhātuyā. Yo vāyodhātuyā. Yo ākāsadhātuyā. Yo viññāṇadhātuyā uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo ca kho bhikkhave pathavīdhātuyā nirodho -pa- jarāmaraṇassa atthaṅgamo. Yo āpodhātuyā nirodho. Yo tejodhātuyā nirodho. Yo vāyodhātuyā nirodho. Yo ākāsadhātuyā nirodho. Yo viññāṇadhātuyā nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Navamaṁ.

10. Khandhasutta

321. Sāvatthinidānaṁ. Yo kho bhikkhave rūpassa uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo rogānaṁ ṭhiti jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo vedanāya. Yo saññāya. Yo saṅkhārānaṁ. Yo viññāṇassa uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo rogānaṁ ṭhiti jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo ca kho bhikkhave rūpassa nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho rogānaṁ vūpasamo jarāmaraṇassa atthaṅgamo. Yo vedanāya. Yo saññāya. Yo saṅkhārānaṁ. Yo viññāṇassa nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho rogānaṁ vūpasamo jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Dasamaṁ.

Uppādasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Cakkhu Rūpañca Viññāṇaṁ, Phasso ca Vedanāya ca.
Saññā ca cetanā Taṇhā, Dhātu Khandhena te dasāti.

6. Kilesasaṁyutta

1. Cakkhusutta

322. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave cakkhusmiṁ chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo sotasmiṁ chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo ghānasmiṁ chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo jivhāya chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo kāyasmiṁ chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo manasmiṁ chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yato kho bhikkhave bhikkhuno imesu chasu ṭhānesu cetaso upakkileso pahīno hoti, nekkhammaninnaṁ cassa cittaṁ hoti, nekkhammaparibhāvitaṁ cittaṁ kammaniyaṁ khāyati abhiññā sacchikaraṇīyesu dhammesūti. . Paṭhamaṁ.

2. Rūpasutta

323. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave rūpesu chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo saddesu. Yo gandhesu. Yo rasesu. Yo phoṭṭhabbesu. Yo dhammesu chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yato kho bhikkhave bhikkhuno imesu chasu ṭhānesu cetaso upakkileso pahīno hoti, nekkhammaninnaṁ cassa cittaṁ hoti, nekkhammaparibhāvitaṁ cittaṁ kammaniyaṁ khāyati abhiññā sacchikaraṇīyesu dhammesūti. . Dutiyaṁ.

3. Viññāṇasutta

324. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave cakkhaviññāṇasmiṁ chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo sotaviññāṇasmiṁ. Yo ghānaviññāṇasmiṁ. Yo jivhāviññāṇasmiṁ. Yo kāyaviññāṇasmiṁ. Yo manoviññāṇasmiṁ chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yato kho bhikkhave bhikkhuno imesu chasu ṭhānesu cetaso upakkileso pahīno hoti, nekkhammaninnaṁ cassa cittaṁ hoti, nekkhammaparibhāvitaṁ cittaṁ kammaniyaṁ khāyati abhiññā sacchikaraṇīyesu dhammesūti. . Tatiyaṁ.

4. Samphassasutta

325. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave cakkhusamphassasmiṁ chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo sotasamphassasmiṁ. Yo ghānasamphassasmiṁ. Yo jivhāsamphassasmiṁ. Yo kāyasamphassasmiṁ. Yo manosamphassasmiṁ chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yato kho bhikkhave bhikkhuno -pa- abhiññā sacchikaraṇīyesu dhammesūti. . Catutthaṁ.

5. Samphassajasutta

326. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave cakkhusamphassajāya vedanāya chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo sotasamphassajāya vedanāya. Yo ghānasamphassajāya vedanāya. Yo jivhāsamphassajāya vedanāya. Yo kāyasamphassajāya vedanāya. Yo manosamphassajāya vedanāya chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yato kho bhikkhave bhikkhuno -pa- abhiññā sacchikaraṇīyesu dhammesūti. . Pañcamaṁ.

6. Saññāsutta

327. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave rūpasaññāya chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo saddasaññāya. Yo gandhasaññāya. Yo rasasaññāya. Yo phoṭṭhabbasaññāya. Yo dhammasaññāya chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yato kho bhikkhave bhikkhuno -pa- abhiññā sacchikaraṇīyesu dhammesūti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Sañcetanāsutta

328. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave rūpasañcetanāya chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo saddasañcetanāya. Yo gandhasañcetanāya. Yo rasasañcetanāya. Yo phoṭṭhabbasañcetanāya. Yo dhammasañcetanāya chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yato kho bhikkhave bhikkhuno -pa- abhiññā sacchikaraṇīyesu dhammesūti. . Sattamaṁ.

8. Taṇhāsutta

329. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave rūpataṇhāya chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo saddataṇhāya. Yo gandhataṇhāya. Yo rasataṇhāya. Yo phoṭṭhabbataṇhāya. Yo dhammataṇhāya chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yato kho bhikkhave bhikkhuno -pa- abhiññā sacchikaraṇīyesu dhammesūti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Dhātusutta

330. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave pathavīdhātuyā chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yo āpodhātuyā. Yo tejodhātuyā. Yo vāyodhātuyā. Yo ākāsadhātuyā. Yo viññāṇadhātuyā chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yato kho bhikkhave bhikkhuno imesu chasu ṭhānesu cetaso upakkileso pahīno hoti, nekkhammaninnaṁ cassa cittaṁ hoti, nekkhammaparibhāvitaṁ cittaṁ kammaniyaṁ khāyati abhiññā sacchikaraṇīyesu dhammesūti. . Navamaṁ.

10. Khandhasutta

331. Sāvatthinidānaṁ. Yo bhikkhave rūpasmiṁ chandarāgo, cittasseso upakkileso -pa-. Yo viññāṇasmiṁ chandarāgo, cittasseso upakkileso. Yato kho bhikkhave bhikkhuno imesu pañcasu ṭhānesu cetaso upakkileso pahīno hoti, nekkhammaninnaṁ cassa cittaṁ hoti, nekkhammaparibhāvitaṁ cittaṁ kammaniyaṁ khāyati abhiññā sacchikaraṇīyesu dhammesūti. . Dasamaṁ.

Kilesasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Cakkhu Rūpañca Viññāṇaṁ, Phasso ca Vedanāya ca.
Saññā ca Cetanā Taṇhā, Dhātu Khandhena te dasāti.

7. Sāriputtasaṁyutta

1. Vivekajasutta

332. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Sāriputto Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Sāriputto pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi, Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Andhavanaṁ tenupasaṅkami divāvihārāya, Andhavanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi.

Atha kho āyasmā Sāriputto sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena Jetavanaṁ Anāthapiṇḍikassa ārāmo tenupasaṅkami. Addasā kho āyasmā Ānando āyasmantaṁ Sāriputtaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca "vippasannāni kho te āvuso Sāriputta indriyāni parisuddho mukhavaṇṇo pariyodāto, katamenāyasmā Sāriputto ajja vihārena vihāsī"ti.

Idhāhaṁ āvuso vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Tassa mayhaṁ āvuso na evaṁ hoti "ahaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ samāpajjāmī"ti vā, "ahaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ samāpanno"ti vā, "ahaṁ paṭhamā jhānā vuṭṭhito"ti vāti. Tathā hi panāyasmato Sāriputtassa dīgharattaṁ ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā susamūhatā, tasmā āyasmato Sāriputtassa na evaṁ hoti "ahaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ samāpajjāmī"ti vā, "ahaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ samāpanno"ti vā, "ahaṁ paṭhamā jhānā vuṭṭhito"ti vāti. . Paṭhamaṁ.

2. Avitakkasutta

333. Sāvatthinidānaṁ. Addasā kho āyasmā Ānando -pa- āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca "vippasannāni kho te āvuso Sāriputta indriyāni parisuddho mukhavaṇṇo pariyodāto, katamenāyasmā Sāriputto ajja vihārena vihāsī"ti.

Idhāhaṁ āvuso vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihārāmi. Tassa mayhaṁ āvuso na evaṁ hoti "ahaṁ dutiyaṁ jhānaṁ samāpajjāmī"ti vā, "ahaṁ dutiyaṁ jhānaṁ samāpanno"ti vā, "ahaṁ dutiyā jhānā vuṭṭhito"ti vāti. Tathā hi panāyasmato Sāriputtassa dīgharattaṁ ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā susamūhatā, tasmā āyasmato Sāriputtassa na evaṁ hoti "ahaṁ dutiyaṁ jhānaṁ samāpajjāmī"ti vā, "ahaṁ dutiyaṁ jhānaṁ samāpanno"ti vā, "ahaṁ dutiyā jhānā vuṭṭhito"ti vāti. . Dutiyaṁ.

3. Pītisutta

334. Sāvatthinidānaṁ. Addasā kho āyasmā Ānando -pa- vippasannāni kho te āvuso Sāriputta indriyāni parisuddho mukhavaṇṇo pariyodāto, katamenāyasmā Sāriputto ajja vihārena vihāsīti.

Idhāhaṁ āvuso pītiyā ca virāgā upekkhako ca vihāsiṁ sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedemi, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti "upekkhako satimā sukhavihārī"ti, tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Tassa mayhaṁ āvuso na evaṁ hoti "ahaṁ tatiyaṁ jhānaṁ samāpajjāmī"ti vā, "ahaṁ tatiyaṁ jhānaṁ samāpanno"ti vā, "ahaṁ tatiyā jhānā vuṭṭhito"ti vāti. Tathā hi panāyasmato Sāriputtassa dīgharattaṁ ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā susamūhatā, tasmā āyasmato Sāriputtassa na evaṁ hoti "ahaṁ tatiyaṁ jhānaṁ samāpajjāmī"ti vā, "ahaṁ tatiyaṁ jhānaṁ samāpanno"ti vā, "ahaṁ tatiyā jhānā vuṭṭhito"ti vāti. . Tatiyaṁ.

4. Upekkhāsutta

335. Sāvatthinidānaṁ. Addasā kho āyasmā Ānando -pa- vippasannāni kho te āvuso Sāriputta indriyāni parisuddho mukhavaṇṇo pariyodāto, katamenāyasmā Sāriputto ajja vihārena vihāsīti.

Idhāhaṁ āvuso sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ

catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Tassa mayhaṁ āvuso na evaṁ hoti "ahaṁ catutthaṁ jhānaṁ samāpajjāmī"ti vā, "ahaṁ catutthaṁ jhānaṁ samāpanno"ti vā, "ahaṁ catutthā jhānā vuṭṭhito"ti vāti. Tathā hi panāyasmato Sāriputtassa dīgharattaṁ ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā susamūhatā, tasmā āyasmato Sāriputtassa na evaṁ hoti "ahaṁ catutthaṁ jhānaṁ samāpajjāmī"ti vā, "ahaṁ catutthaṁ jhānaṁ samāpanno"ti vā, "ahaṁ catutthā jhānā vuṭṭhito"ti vāti. . Catutthaṁ.

5. Ākāsānañcāyatanasutta

336. Sāvatthinidānaṁ. Addasā kho āyasmā Ānando -pa-. Idhāhaṁ āvuso sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā "ananto ākāso"ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharāmi -pa- vuṭṭhitoti vāti. . Pañcamaṁ.

6. Viññāṇañcāyatanasutta

337. Sāvatthinidānaṁ. Addasā kho āyasmā Ānando -pa-. Idhāhaṁ āvuso sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma "anantaṁ viññāṇan"ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharāmi -pa-. vuṭṭhitoti vāti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Ākiñcaññāyatanasutta

338. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Sāriputto -pa-. Idhāhaṁ āvuso sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma "natthi kiñcī"ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharāmi -pa- vuṭṭhitoti vāti. . Sattamaṁ.

8. Nevasaññānāsaññāyatanasutta

339. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Sāriputto -pa-. Idhāhaṁ āvuso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharāmi -pa- vuṭṭhitoti vāti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Nirodhasamāpattisutta

340. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Sāriputto -pa-. Idhāhaṁ āvuso sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma

saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharāmi. Tassa mayhaṁ āvuso na evaṁ hoti "ahaṁ saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjāmī"ti vā, "ahaṁ saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno"ti vā, "ahaṁ saññāvedayitanirodhā vuṭṭhito"ti vāti. Tathā hi panāyasmato Sāriputtassa dīgharattaṁ ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā susamūhatā, tasmā āyasmato Sāriputtassa na evaṁ hoti "ahaṁ saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjāmī"ti vā, "ahaṁ saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno"ti vā, "ahaṁ saññāvedayitanirodhā vuṭṭhito"ti vāti. . Navamaṁ.

10. Sucimukhīsutta

341. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Sāriputto Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho āyasmā Sāriputto pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahe piṇḍāya pāvisi, Rājagahe sapadānaṁ piṇḍāya caritvā taṁ piṇḍapātaṁ aññataraṁ kuṭṭamūlaṁ[1] nissāya paribhuñjati. Atha kho Sucimukhī paribbājikā yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca—

Kiṁ nu kho samaṇa adhomukho bhuñjasīti. Na khvāhaṁ bhagini adhomukho bhuñjāmīti. Tena hi samaṇa ubbhamukho[2] bhuñjasīti. Na khvāhaṁ bhagini ubbhamukho bhuñjāmīti. Tena hi samaṇa disāmukho bhuñjasīti. Na khvāhaṁ bhagini disāmukho bhuñjāmīti. Tena hi samaṇa vidisāmukho bhuñjasīti. Na khvāhaṁ bhagini vidisāmukho bhuñjāmīti.

"Kiṁ nu samaṇa adhomukho bhuñjasī"ti iti puṭṭho samāno "na khvāhaṁ bhagini adhomukho bhuñjāmī"ti vadesi, "tena hi samaṇa ubbhamukho bhuñjasī"ti iti puṭṭho samāno "na khvāhaṁ bhagini ubbhamukho bhuñjāmī"ti vadesi, "tena hi samaṇa disāmukho bhuñjasī"ti iti puṭṭho samāno "na khvāhaṁ bhagini disāmukho bhuñjāmī"ti vadesi, "tena hi samaṇa vidisāmukho bhuñjasī"ti iti puṭṭho samāno "na khvāhaṁ bhagini vidisāmukho bhuñjāmī"ti vadesi.

---

1. Kuḍḍamūlaṁ (Sī, Syā, Kaṁ), kuḍḍaṁ (I)
2. Uddhaṁmukho (Sī-Ṭha)

Kathañcarahi samaṇa bhuñjasīti. Ye hi keci bhagini samaṇabrāhmaṇā[1] vatthuvijjātiracchānavijjāya micchājīvena jīvikaṁ[2] kappenti, ime vuccanti bhagini samaṇabrāhmaṇā adhomukhā bhuñjantīti. Ye hi keci bhagini samaṇabrāhmaṇā nakkhattavijjātiracchānavijjāya micchājīvena jīvikaṁ kappenti, ime vuccanti bhagini samaṇabrāhmaṇā ubbhamukhā bhuñjantīti. Ye hi keci bhagini samaṇabrāhmaṇā dūteyyapahiṇagamanānuyogāya[3] micchājīvena jīvikaṁ kappenti, ime vuccanti bhagini samaṇabrāhmaṇā disāmukhā bhuñjantīti. Ye hi keci bhagini samaṇābrāhmaṇā aṅgavijjātiracchānavijjāya micchājīvena jīvikaṁ kappenti, ime vuccanti bhagini samaṇabrāhmaṇā vidisāmukhā bhuñjantīti.

So khvāhaṁ bhagini na vatthuvijjātiracchānavijjāya micchājīvena jīvikaṁ kappemi, na nakkhattavijjātiracchānavijjāya micchājīvena jīvikaṁ kappemi, na dūteyyapahiṇagamanānuyogāya micchājīvena jīvikaṁ kappemi, na aṅgavijjātiracchānavijjāya micchājīvena jīvikaṁ kappemi, dhammena bhikkhaṁ pariyesāmi, dhammena bhikkhaṁ pariyesitvā bhuñjāmīti.

Atha kho Sucimukhī paribbājikā Rājagahe rathiyāya rathiyaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṅkamitvā evamārocesi "dhammikaṁ samaṇā Sakyaputtiyā āhāraṁ āhārenti, anavajjaṁ[4] samaṇā Sakyaputtiyā āhāraṁ āhārenti, detha samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ piṇḍan"ti. . Dasamaṁ.

Sāriputtasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Vivekajaṁ Avitakkaṁ, Pīti Upekkhā catutthakaṁ.
Ākāsañceva Viññāṇaṁ, Ākiñcaṁ Nevasaññinā.
Nirodho navamo vutto, dasamaṁ Sucimukhī cāti.

---

1. Samaṇā vā brāhmaṇā vā (Sī) nigamanavākye pana sabbatthāpi samāsoyeva dissati.
2. Jīvitaṁ (Ka)
3. ...nuyogā (Sī, Syā, Kaṁ, I), ...nuyogena (?)
4. Anavajjena (Ka)

8. Nāgasaṁyutta

1. Suddhikasutta

342. Sāvatthinidānaṁ. Catasso imā bhikkhave nāgayoniyo. Katamā catasso, aṇḍajā nāgā jalābujā nāgā saṁsedajā nāgā opapātikā nāgā. Imā kho bhikkhave catasso nāganiyoti. . Paṭhamaṁ.

2. Paṇītatarasutta

343. Sāvatthinidānaṁ. Catasso imā bhikkhave nāgayoniyo. Katamā catasso, aṇḍajā nāgā jalābujā nāgā saṁsedajā nāgā opapātikā nāgā. Tatra bhikkhave aṇḍajehi nāgehi jalābujā ca saṁsedajā ca opapātikā ca nāgā paṇītatarā. Tatra bhikkhave aṇḍajehi ca jalābujehi ca nāgehi saṁsedajā ca opapātikā ca nāgā paṇītatarā. Tatra bhikkhave aṇḍajehi ca jalābujehi ca saṁsedajehi ca nāgehi opapātikā nāgā paṇītatarā. Imā kho bhikkhave catasso nāgayoniyoti. . Dutiyaṁ.

3. Uposathasutta

344. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce aṇḍajā nāgā uposathaṁ upavasanti, vossaṭṭhakāyā ca bhavantī”ti.

Idha bhikkhu ekaccānaṁ aṇḍajānaṁ nāgānaṁ evaṁ hoti “mayaṁ kho pubbe kāyena dvayakārino ahumha vācāya dvayakārino manasā dvayakārino, te mayaṁ kāyena dvayakārino vācāya dvayakārino manasā dvayakārino kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapannā, sacajja mayaṁ kāyena sucaritaṁ careyyāma, vācāya sucaritaṁ careyyāma, manasā sucaritaṁ careyyāma, evaṁ

mayaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyyāma, handa mayaṁ etarahi kāyena sucaritaṁ carāma, vācāya sucaritaṁ carāma, manasā sucaritaṁ carāmā"ti. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce aṇḍajā nāgā uposathaṁ upavasanti, vossaṭṭhakāyā ca bhavantīti. . Tatiyaṁ.

4. Dutiya-uposathasutta

345. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce jalābujā nāgā uposathaṁ upavasanti, vossaṭṭhakāyā ca bhavantī"ti. (Sabbaṁ vitthāretabbaṁ.) Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce jalābujā nāgā uposathaṁ upavasanti, vossaṭṭhakāyā ca bhavantīti. . Catutthaṁ.

5. Tatiya-uposathasutta

346. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce saṁsedajā nāgā uposathaṁ upavasanti, vossaṭṭhakāyā ca bhavantī"ti. (Sabbaṁ vitthāretabbaṁ.) Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce saṁsadajā nāgā uposathaṁ upovasanti, vossaṭṭhakāyā ca bhavantīti. . Pañcamaṁ.

6. Catuttha-uposathasutta

347. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce opapātikā nāgā uposathaṁ upavasanti, vossaṭṭhakāyā ca bhavantī"ti.

Idha bhikkhu ekaccānaṁ opapātikānaṁ nāgānaṁ evaṁ hoti "mayaṁ kho pubbe kāyena dvayakārino ahumha vācāya dvayakārino manasā dvayakārino, te mayaṁ kāyena dvayakārino vācāya dvayakārino manasā dvayakārino kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapannā, sacajja mayaṁ kāyena sucaritaṁ

careyyāma, vācāya. Manasā sucaritaṁ careyyāma, evaṁ mayaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyyāma, handa mayaṁ etarahi kāyena sucaritaṁ carāma, vācāya. Manasā sucaritaṁ carāmā"ti. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce opapātikā nāgā uposathaṁ upavasanti, vossaṭṭhakāyā ca bhavantīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Sutasutta

348. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti.

Idha bhikkhu ekacco kāyena dvayakārī hoti, vācāya dvayakārī hoti, manasā dvayakārī hoti, tassa sutaṁ hoti "aṇḍajā nāgā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjati, ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Sattamaṁ.

8. Dutiyasutasutta

349. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā jalābujānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti -pa- ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā jalābujānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Tatiyasutasutta

350. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco

kāyassa bhedā paraṁ maraṇā saṁsedajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatī”ti -pa- ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā saṁsedajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Navamaṁ.

10. Catutthasutasutta

351. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatī”ti.

Idha bhikkhu ekacco kāyena dvayakārī hoti vācāya dvayakārī manasā dvayakārī, tassa sutaṁ hoti “opapātikā nāgā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā”ti. Tassa evaṁ hoti “aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan”ti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Dasamaṁ.

11-20. Aṇḍajadānūpakārasuttadasaka

352-361. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatī”ti.

Idha bhikkhu ekacco kāyena dvayakārī hoti vācāya dvayakārī manasā dvayakārī, tassa sutaṁ hoti “aṇḍajā nāgā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā”ti. Tassa evaṁ hoti “aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan”ti. So annaṁ deti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu -pa- upapajjatīti -pa-. So pānaṁ deti -pa-. Vatthaṁ deti -pa-. Yānaṁ deti -pa-. Mālaṁ deti -pa-. Gandhaṁ deti -pa-. Vilepanaṁ deti -pa-. Seyyaṁ deti -pa-. Āvasathaṁ deti -pa-.

Padīpeyyaṁ deti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Vīsatimaṁ.

21-50. Jalābujādidānūpakārasuttattiṁsaka

362-391. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā jalābujānaṁ nāgānaṁ -pa- saṁsedajānaṁ nāgānaṁ -pa- opapātikānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti.

Idha bhikkhu ekacco kāyena dvayakārī hoti vācāya dvayakārī manasā dvayakārī, tassa sutaṁ hoti "opapātikā nāgā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti. So annaṁ deti -pa-. Pānaṁ deti -pa-. Padīpeyyaṁ deti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ nāgānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti.

(Iminā peyyālena dasa dasa suttantā kātabbā. Evaṁ catūsu yonīsu cattālīsaṁ veyyākaraṇā honti. Purimehi pana dasahi suttantehi saha honti paṇṇāsasuttantāti.)

Nāgasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Suddhikaṁ Paṇītataraṁ, caturo ca Uposathā.
Tassa Sutaṁ caturo ca, Dānūpakārā ca tālīsaṁ.
Paṇṇāsa piṇḍato suttā, Nāgamhi suppakāsitāti.

9. Supaṇṇasaṁyutta

1. Suddhikasutta

392. Sāvatthinidānaṁ. Catasso imā bhikkhave supaṇṇayoniyo. Katamā catasso, aṇḍajā supaṇṇā jalābujā supaṇṇā saṁsedajā supaṇṇā opapātikā supaṇṇā. Imā kho bhikkhave catasso supaṇṇayoniyoti. . Paṭhamaṁ.

2. Harantisutta

393. Sāvatthinidānaṁ. Catasso imā bhikkhave supaṇṇayoniyo. Katamā catasso, aṇḍajā -pa-. Imā kho bhikkhave catasso supaṇṇayoniyo. Tatra bhikkhave aṇḍajā supaṇṇā aṇḍajeva nāge haranti, na jalābuje na saṁsedaje na opapātike. Tatra bhikkhave jalābujā supaṇṇā aṇḍaje ca jalābuje ca nāge haranti, na saṁsedaje na opapātike. Tatra bhikkhave saṁsedajā supaṇṇā aṇḍaje ca jalābuje ca saṁsedaje ca nāge haranti, na opapātike. Tatra bhikkhave opapātikā supaṇṇā aṇḍaje ca jalābuje ca saṁsedaje ca opapātike ca nāge haranti. Imā kho bhikkhave catasso supaṇṇayoniyoti. . Dutiyaṁ.

3. Dvayakārīsutta

394. Sāvatthinidānaṁ. Aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena dvayakārī hoti vācāya dvayakārī manasā dvayakārī, tassa sutaṁ hoti "aṇḍajā supaṇṇā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ

paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Tatiyaṁ.

4-6. Dutiyādidvayakārīsuttattika

395-397. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā jalābujānaṁ supaṇṇānaṁ -pa- saṁsedajānaṁ supaṇṇānaṁ -pa- opapātikānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena dvayakārī hoti vācāya dvayakārī manasā dvayakārī, tassa sutaṁ hoti "opapātikā supaṇṇā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Chaṭṭhaṁ.

7-16. Aṇḍajadānūpakārasuttadasaka

398-407. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena dvayakārī hoti vācāya dvayakārī manasā dvayakārī, tassa sutaṁ hoti "aṇḍajā supaṇṇā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti. So annaṁ deti -pa- pānaṁ deti. Vatthaṁ deti. Yānaṁ deti. Mālaṁ deti. Gandhaṁ deti. Vilepanaṁ deti. Seyyaṁ deti. Āvasathaṁ deti. Padīpeyyaṁ deti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā aṇḍajānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Soḷasamaṁ.

17-46. Jalābujadānūpakārasutta

408-437. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā jalābujānaṁ supaṇṇānaṁ -pa- saṁsedajānaṁ supaṇṇānaṁ -pa- opapātikānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena dvayakārī hoti vācāya dvayakārī manasā dvayakārī, tassa sutaṁ hoti "opapātikā supaṇṇā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti, so annaṁ deti -pa- pānaṁ deti -pa-. Padīpeyyaṁ deti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā opapātikānaṁ supaṇṇānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Chacattālīsamaṁ.

(Evaṁ piṇḍakena chacattālīsaṁ suttantā honti.)

Supaṇṇasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Suddhikaṁ Haranti ceva, Dvayakārī ca caturo.
Dānūpakārā tālīsaṁ, Supaṇṇe suppakāsitāti.

10. Gandhabbakāyasaṁyutta

1. Suddhikasutta

438. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme -pa- Bhagavā etadavoca "gandhabbakāyike vo bhikkhave deve desessāmi, taṁ suṇātha. Katamā ca bhikkhave gandhabbakāyikā devā, santi bhikkhave mūlagandhe adhivatthā devā, santi bhikkhave sāragandhe adhivatthā devā, santi bhikkhave pheggugandhe adhivatthā devā, santi bhikkhave tacagandhe adhivatthā devā, santi bhikkhave papaṭikagandhe adhivatthā devā, santi bhikkhave pattagandhe adhivatthā devā, santi bhikkhave pupphagandhe adhivatthā devā, santi bhikkhave phalagandhe adhivatthā devā, santi bhikkhave rasagandhe adhivatthā devā, santi bhikkhave gandhagandhe adhivatthā devā. Ime vuccanti bhikkhave gandhabbakāyikā devā"ti. . Paṭhamaṁ.

2. Sucaritasutta

439. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā gandhabbakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati, tassa sutaṁ hoti "gandhabbakāyikā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā gandhabbakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā gandhabbakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā gandhabbakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Dutiyaṁ.

3. Mūlagandhadātāsutta

440. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā mūlagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ

upapajjatī”ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati, tassa sutaṁ hoti “mūlagandhe adhivatthā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā”ti. Tassa evaṁ hoti “aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā mūlagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan”ti, so dātā hoti mūlagandhānaṁ. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā mūlagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu -pa- yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā mūlagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Tatiyaṁ.

4-12. Sāragandhādidātāsuttanavaka

441-449. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sāragandhe adhivatthānaṁ devānaṁ -pa- pheggugandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Tacagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Papaṭikagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Pattagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Pupphagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Phalagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Rasagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Gandhagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī”ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati, tassa sutaṁ hoti “sāragandhe adhivatthā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā”ti. Tassa evaṁ hoti “aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sāragandhe adhivatthānaṁ devānaṁ -pa- pheggugandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Tacagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Papaṭikagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Pattagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Pupphagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Phalagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Rasagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Gandhagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan”ti, so dātā hoti sāragandhānaṁ -pa- so dātā hoti pheggugandhānaṁ. So dātā hoti tacagandhānaṁ. So dātā hoti papaṭikagandhānaṁ. So dātā hoti pattagandhānaṁ. So dātā hoti pupphagandhānaṁ. So dātā hoti phalagandhānaṁ. So dātā hoti rasagandhānaṁ. So dātā hoti gandhagandhānaṁ. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā gandhagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu

ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā gandhagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Dvādasamaṁ.

13-22. Mūlagandhadānūpakārasuttadasaka

450-459. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā mūlagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati, tassa sutaṁ hoti "mūlagandhe adhivatthā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā mūlagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti, so annaṁ deti -pa- pānaṁ deti. Vatthaṁ deti. Yānaṁ deti. Mālaṁ deti. Gandhaṁ deti. Vilepanaṁ deti. Seyyaṁ deti. Āvasathaṁ deti. Padīpeyyaṁ deti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā mūlagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā mūlagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Bāvīsatimaṁ.

23-112. Sāragandhādidānūpakārasuttanavutika

460-549. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sāragandhe adhivatthānaṁ devānaṁ -pa- pheggugandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Tacagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Papaṭikagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Pattagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Pupphagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Phalagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Rasagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ. Gandhagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati, tassa sutaṁ hoti "gandhagandhe adhivatthā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā gandhagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti, so annaṁ deti -pa- pānaṁ deti. Vatthaṁ deti. Yānaṁ deti. Mālaṁ deti. Gandhaṁ deti.

Vilepanaṁ deti. Seyyaṁ deti. Āvasathaṁ deti. Padīpeyyaṁ deti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā gandhagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā gandhagandhe adhivatthānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Dvādasasatimaṁ.

(Evaṁ piṇḍakena ekasatañca dvādasa ca suttantā honti.)

Gandhabbakāyasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Suddhikaṁ ca Sucaritaṁ, Dātā hi apare dasa.
Dānūpakārā satadhā, Gandhabbe suppakāsitāti.

11. Valāhakasaṁyutta

1. Suddhikasutta

550. Sāvatthinidānaṁ. Valāhakakāyike vo bhikkhave deve desessāmi, taṁ suṇātha. Katame ca bhikkhave valāhakakāyikā devā, santi bhikkhave sītavalāhakā devā, santi uṇhavalāhakā devā, santi abbhavalāhakā devā, santi vātavalāhakā devā, santi vassavalāhakā devā. Ime vuccanti bhikkhave valāhakakāyikā devāti. . Paṭhamaṁ.

2. Sucaritasutta

551. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā valāhakakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati, tassa sutaṁ hoti "valāhakakāyikā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā valāhakakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā valāhakakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā valāhakakāyikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Dutiyaṁ.

3-12. Sītavalāhakadānūpakārasuttadasaka

552-561. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sītavalāhakānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati, tassa sutaṁ hoti "sītavalāhakā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa

evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sītavalāhakānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti, so annaṁ deti -pa- padīpeyyaṁ deti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sītavalāhakānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sītavalāhakānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Dvādasamaṁ.

13-52. Uṇhavalāhakadānūpakārasutta

562-601. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā uṇhavalāhakānaṁ devānaṁ -pa- abbhavalāhakānaṁ devānaṁ vātavalāhakānaṁ devānaṁ -pa- vassavalāhakānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti. Idha bhikkhu ekacco kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati, tassa sutaṁ hoti "vassavalāhakā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā"ti. Tassa evaṁ hoti "aho vatāhaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā vassavalāhakānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyan"ti, so annaṁ deti -pa- padīpeyyaṁ deti. So kāyassa bhedā paraṁ maraṇā vassavalāhakānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā vassavalāhakānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatīti. . Dvepaññāsamaṁ.

53. Sītavalāhakasutta

602. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yenekadā sītaṁ hotī"ti. Santi bhikkhu sītavalāhakā nāma devā, tesaṁ yadā evaṁ hoti "yaṁnūna mayaṁ sakāya ratiyā vaseyyāmā"ti[1], tesaṁ taṁ cetopaṇidhimanvāya sītaṁ hoti. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yenekadā sītaṁ hotīti. . Tepaññāsamaṁ.

---

1. Rameyyāmāti (Sī, Syā, Kaṁ, I) evamuparipi.

54. Uṇhavalāhakasutta

603. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yenekadā uṇhaṁ hotī"ti. Santi bhikkhu uṇhavalāhakā nāma devā, tesaṁ yadā evaṁ hoti "yaṁnūna mayaṁ sakāya ratiyā vaseyyāmā"ti, tesaṁ taṁ cetopaṇidhimanvāya uṇhaṁ hoti. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yenekadā uṇhaṁ hotīti. . Catupaññāsamaṁ.

55. Abbhavalāhakasutta

604. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yenekadā abbhaṁ hotī"ti. Santi bhikkhu abbhavalāhakā nāma devā, tesaṁ yadā evaṁ hoti "yaṁnūna mayaṁ sakāya ratiyā vaseyyāmā"ti, tesaṁ taṁ cetopaṇidhimanvāya abbhaṁ hoti. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yenekadā abbhaṁ hotīti. . Pañcapaññāsamaṁ.

56. Vātavalāhakasutta

605. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yenekadā vāto hotī"ti. Santi bhikkhu vātavalāhakā nāma devā, tesaṁ yadā evaṁ hoti "yaṁnūna mayaṁ sakāya ratiyā vaseyyāmā"ti, tesaṁ taṁ cetopaṇidhimanvāya vāto hoti. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yenekadā vāto hotīti. . Chappaññāsamaṁ.

57. Vassavalāhakasutta

606. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yenekadā devo vassatī"ti. Santi bhikkhu vassavalāhakā nāma devā, tesaṁ

yadā evaṁ hoti "yaṁnūna mayaṁ sakāya ratiyā vaseyyāmā"ti, tesaṁ taṁ cetopaṇidhimanvāya devo vassati. Ayaṁ kho bhikkhu hetu ayaṁ paccayo, yenekadā devo vassatīti. . Sattapaññāsamaṁ.

Sattapaññāsasuttantaṁ niṭṭhitaṁ.

Valāhakasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Suddhikaṁ Sucaritañca, Dānūpakārapaññāsaṁ.
Sītaṁ Uṇhañca Abbhañca, Vāta Vassavalāhakāti.

12. Vacchagottasaṁyutta

1. Rūpa-aññāṇasutta

607. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Vacchagotto paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo, yānimāni[1] anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti 'sassato loko'ti vā, 'asassato loko'ti vā, 'antavā loko'ti vā, 'anantavā loko'ti vā, 'taṁ jīvaṁ taṁ sarīran'ti vā, 'aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran'ti vā, 'hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti. Rūpe kho Vaccha aññāṇā rūpasamudaye aññāṇā rūpanirodhe aññāṇā rūpanirodhagāminiyā paṭipadāya aññāṇā, evamimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti "sassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vāti. Ayaṁ kho Vaccha hetu ayaṁ paccayo, yānimāni[2] anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti "sassato loko"ti vā, "asassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vāti. . Paṭhamaṁ.

2. Vedanā-aññāṇasutta

608. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo, yānimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti 'sassato loko'ti vā, 'asassato loko'ti vā -pa- 'neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti. Vedanāya kho Vaccha aññāṇā vedanāsamudaye aññāṇā vedanānirodhe aññāṇā

---

1. Yenimāni (?)

2. Yena (Sī), yenimāni (?)

vedanānirodhagāminiyā paṭipadāya aññāṇā, evamimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti "sassato loko"ti vā, "asassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vāti. Ayaṁ kho Vaccha hetu ayaṁ paccayo, yānimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti "sassato loko"ti vā, "asassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vāti. . Dutiyaṁ.

3. Saññā-aññāṇasutta

609. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho Vaccha gotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo, yānimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti 'sassato loko'ti vā, 'asassato loko'ti vā -pa- 'neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti. Saññāya kho Vaccha aññāṇā saññāsamudaye aññāṇā saññānirodhe aññāṇā saññānirodhagāminiyā paṭipadāya aññāṇā, evamimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti "sassato loko"ti vā, "asassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vāti. Ayaṁ kho Vaccha hetu ayaṁ paccayo, yānimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti "sassato loko"ti vā, "asassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vāti. . Tatiyaṁ.

4. Saṅkhāra-aññāṇasutta

610. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo, yānimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti 'sassato loko'ti vā, 'asassato loko'ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti. Saṅkhāresu kho Vaccha aññāṇā saṅkhārasamudaye aññāṇā saṅkhāranirodhe aññāṇā saṅkhāranirodhagāminiyā paṭipadāya aññāṇā, evamimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni

loke uppajjanti “sassato loko”ti vā, “asassato loko”ti vā -pa- “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vāti. Ayaṁ kho Vaccha hetu ayaṁ paccayo, yānimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti “sassato loko”ti vā, “asassato loko”ti vā -pa- “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vāti. . Catutthaṁ.

5. Viññāṇa-aññāṇasutta

611. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca “ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo, yānimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti ‘sassato loko’ti vā, ‘asassato loko’ti vā -pa- ‘neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā”ti. Viññāṇe kho Vaccha aññāṇā viññāṇasamudaye aññāṇā viññāṇanirodhe aññāṇā viññāṇanirodhagāminiyā paṭipadāya aññāṇā, evamimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti “sassato loko”ti vā, “asassato loko”ti vā -pa- “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vāti. Ayaṁ kho Vaccha hetu ayaṁ paccayo, yānimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti “sassato loko”ti vā, “asassato loko”ti vā -pa- “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vāti. . Pañcamaṁ.

6-10. Rūpa-adassanādisuttapañcaka

612-616. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca “ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo, yānimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti ‘sassato loko’ti vā, ‘asassato loko’ti vā -pa- ‘neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā”ti. Rūpe kho Vaccha adassanā -pa- rūpanirodhagāminiyā paṭipadāya adassanā -pa-. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu kho Vaccha adassanā -pa-. Viññāṇe kho Vaccha adassanā -pa- viññāṇanirodhagāminiyā paṭipadāya adassanā -pa-. . Dasamaṁ.

11-15. Rūpa-anabhisamayādisuttapañcaka

617-621. Sāvatthinidānaṁ. Rūpe kho Vaccha anabhisamayā -pa-. Rūpanirodhagāminiyā paṭipadāya anabhisamayā -pa-.

Sāvatthinidānaṁ. Vedanāya kho Vaccha anabhisamayā -pa-.

Sāvatthinidānaṁ. Saññāya kho Vaccha anabhisamayā -pa-.

Sāvatthinidānaṁ. Saṅkhāresu kho Vaccha anabhisamayā -pa-.

Sāvatthinidānaṁ. Viññāṇe kho Vaccha anabhisamayā -pa-. . Pannarasamaṁ.

16-20. Rūpa-ananubodhādisuttapañcaka

622. 626. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca—ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo -pa-. Rūpe kho Vaccha ananubodhā -pa- rūpanirodhagāminiyā paṭipadāya ananubodhā -pa-.

Sāvatthinidānaṁ. Vedanāya kho Vaccha -pa-.

Sāvatthinidānaṁ. Saññāya kho Vaccha -pa-.

Sāvatthinidānaṁ. Saṅkhāresu kho Vaccha -pa-.

Sāvatthinidānaṁ. Viññāṇe kho Vaccha ananubodhā -pa- viññāṇanirodhagāminiyā paṭipadāya ananubodhā -pa-. . Vīsatimaṁ.

21-25. Rūpa-appaṭivedhādisuttapañcaka

627-631. Sāvatthinidānaṁ. Ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo -pa-. Rūpe kho Vaccha appaṭivedhā -pa-. Viññāṇe kho Vaccha appaṭivedhā -pa-. . Pañcavīsatimaṁ.

26-30. Rūpa-asallakkhaṇādisuttapañcaka

632-636. Sāvatthinidānaṁ. Rūpe kho Vaccha asallakkhaṇā -pa-. Viññāṇe kho Vaccha asallakkhaṇā -pa-. . Tiṁsatimaṁ.

31-35. Rūpa-anupalakkhaṇādisuttapañcaka

637-641. Sāvatthinidānaṁ. Rūpe kho Vaccha anupalakkhaṇā -pa-. Viññāṇe kho Vaccha anupalakkhaṇā -pa-. . Pañcatiṁsatimaṁ.

36-40. Rūpa-appaccupalakkhaṇādisuttapañcaka

642-646. Sāvatthinidānaṁ. Rūpe kho Vaccha appaccupalakkhaṇā -pa-. Viññāṇe kho Vaccha appaccupalakkhaṇā -pa-. . Cattālīsamaṁ.

41-45. Rūpa-asamapekkhaṇādisuttapañcaka

647-651. Sāvatthinidānaṁ. Rūpe kho Vaccha asamapekkhaṇā -pa-. Viññāṇe kho Vaccha asamapekkhaṇā -pa-. . Pañcacattālīsamaṁ.

46-50. Rūpa-appaccupekkhaṇādisuttapañcaka

652-656. Sāvatthinidānaṁ. Rūpe kho Vaccha appaccupekkhaṇā -pa-. Viññāṇe kho Vaccha appaccupekkhaṇā -pa-. Paññāsamaṁ.

51-54. Rūpa-appaccakkhakammādisuttacatukka

657-66 Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Vacchagotto paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo, yānimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti 'sassato loko'ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti. Rūpe kho Vaccha appaccakkhakammā rūpasamudaye appaccakkhakammā rūpanirodhe appaccakkhakammā rūpanirodhagāminiyā paṭipadāya appaccakkhakammā -pa-.

Sāvatthinidānaṁ. Vedanāya kho Vaccha appaccakkhakammā -pa- vedanānirodhagāminiyā paṭipadāya appaccakkhakammā -pa-.

Sāvatthinidānaṁ. Saññāya kho Vaccha appaccakkhakammā -pa- saññānirodhagāminiyā paṭipadāya appaccakkhakammā -pa-.

Sāvatthinidānaṁ. Saṅkhāresu kho Vaccha appaccakkhakammā -pa-. saṅkhāranirodhagāminiyā paṭipadāya appaccakkhakammā -pa-. . Catupaññāsamaṁ.

55. Viññāṇa-appaccakkhakammasutta

661. Sāvatthinidānaṁ. Viññāṇe kho Vaccha appaccakkhakammā viññāṇasamudaye appaccakkhakammā viññāṇanirodhe appaccakkhakammā viññāṇanirodhagāminiyā paṭipadāya appaccakkhakammā, evamimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti "sassato loko"ti vā, "asassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vāti. Ayaṁ kho Vaccha hetu ayaṁ paccayo, yānimāni anekavihitāni diṭṭhigatāni loke uppajjanti "sassato loko"ti vā, "asassato loko"ti vā, "antavā loko"ti vā, "anantavā loko"ti vā, "taṁ jīvaṁ taṁ sarīran"ti vā, "aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran"ti vā, "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā, "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā, "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā, "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vāti. . Pañcapaññāsamaṁ.

Vacchagottasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Aññāṇā Adassanā ceva, Anabhisamayā Ananubodhā.
Appaṭivedhā Asallakkhaṇā, Anupalakkhaṇena Appaccupalakkhaṇā.

Asamapekkhaṇā Appaccupekkhaṇā Appaccakkhakammanti.

13. Jhānasaṁyutta

1. Samādhimūlakasamāpattisutta

662. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na samādhismiṁ samāpattikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na samādhismiṁ samādhikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na ca samādhismiṁ samāpattikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ samāpattikusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ samāpattikusalo ca, ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho[1] ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ khīramhā dadhi dadhimhā navanītaṁ navanītamhā sappi sappimhā sappimaṇḍo tatra aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ samāpattikusalo ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho[1] ca uttamo ca pavaro cāti. . Paṭhamaṁ.

2. Samādhimūlakaṭhitisutta

663. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na samādhismiṁ ṭhitikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ ṭhitikusalo hoti, na samādhismiṁ samādhikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na ca samādhismiṁ ṭhitikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ ṭhitikusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ ṭhitikusalo ca, ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ khīramhā dadhi dadhimhā navanītaṁ

---

1. Pāmokkho (Syā, Kaṁ) evamuparipi.

navanītamhā sappi sappimhā sappimaṇḍo tatra aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ ṭhitikusalo ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro cāti. . Dutiyaṁ.

3. Samādhimūlakavuṭṭhānasutta

664. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo hoti, na samādhismiṁ samādhikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na ca samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhisiṁ vuṭṭhānakusalo ca, ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ -pa- pavaro cāti. . Tatiyaṁ.

4. Samādhimūlakakallitasutta

665. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na samādhismiṁ kallitakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ kallitakusalo hoti, na samādhismiṁ samādhikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na ca samādhismiṁ kallitakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ kallitakusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ kallitakusalo ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ -pa- pavaro cāti. . Catutthaṁ.

5. Samādhimūlaka-ārammaṇasutta

666. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na samādhismiṁ ārammaṇakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ ārammaṇakusalo hoti, na samādhismiṁ samādhikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na ca samādhismiṁ ārammaṇakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ ārammaṇakusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ ārammaṇakusalo ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ -pa- pavaro cāti. . Pañcamaṁ.

6. Samādhimūlakagocarasutta

667. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na samādhismiṁ gocarakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ gocarakusalo hoti, na samādhismiṁ samādhikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na ca samādhismiṁ gocarakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ gocarakusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ gocarakusalo ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ -pa- pavaro cāti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Samādhimūlaka-abhinīhārasutta

668. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na samādhismiṁ abhinīhārakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ abhinīhārakusalo hoti, na samādhismiṁ samādhikusalo.

Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na ca samādhismiṁ abhinīhārakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ abhinīhārakusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ abhinīhārakusalo ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ -pa- pavaro cāti. . Sattamaṁ.

8. Samādhimūlakasakkaccakārīsutta

669. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na samādhismiṁ sakkaccakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ sakkaccakārī hoti, na samādhismiṁ samādhikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na ca samādhismiṁ sakkaccakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ sakkaccakārī ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ sakkaccakārī ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ -pa- pavaro cāti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Samādhimūlakasātaccakārīsutta

670. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na samādhismiṁ sātaccakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ sātaccakārī hoti, na samādhismiṁ samādhikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na ca samādhismiṁ sātaccakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ sātaccakārī ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ sātaccakārī ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ -pa- pavaro cāti. . Navamaṁ.

10. Samādhimūlakasappāyakārīsutta

671. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na samādhismiṁ sappāyakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ sappāyakārī hoti, na samādhismiṁ samādhikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samādhikusalo hoti, na ca samādhismiṁ sappāyakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ sappāyakārī ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samādhikusalo ca hoti, samādhismiṁ sappāyakārī ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ -pa- pavaro cāti. . Dasamaṁ. . (Samādhimūlakaṁ.)

11. Samāpattimūlakaṭhitisutta

672. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na samādhismiṁ ṭhitikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ ṭhitikusalo hoti, na samādhismiṁ samāpattikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na ca samādhismiṁ ṭhitikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ ṭhitikusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ ṭhitikusalo ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ -pa- pavaro cāti. . Ekādasamaṁ.

12. Samāpattimūlakavuṭṭhānasutta

673. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo hoti, na samādhismiṁ samāpattikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na

ca samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī -pa- pavaro cāti. . Dvādasamaṁ.

13. Samāpattimūlakakallitasutta

674. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na samādhismiṁ kallitakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ kallitakusalo hoti, na samādhismiṁ samāpattikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na ca samādhismiṁ kallitakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ kallitakusalo ca. Tatra -pa- pavaro cāti. . Terasamaṁ.

14. Samāpattimūlaka-ārammaṇasutta

675. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na samādhismiṁ ārammaṇakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ ārammaṇakusalo hoti, na samādhismiṁ samāpattikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na ca samādhismiṁ ārammaṇakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ ārammaṇakusalo ca. Tatra -pa- pavaro cāti. . Cuddasamaṁ.

15. Samāpattimūlakagocarasutta

676. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na samādhismiṁ gocarakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ gocarakusalo hoti, na samādhismiṁ samāpattikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na ca samādhismiṁ gocarakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ

samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ gocarakusalo ca. Tatra -pa- pavaro cāti. . Pannarasamaṁ.

16. Samāpattimūlaka-abhinīhārasutta

677. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na samādhismiṁ abhinīhārakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ abhinīhārakusalo hoti, na samādhismiṁ samāpattikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na ca samādhismiṁ abhinīhārakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ abhinīhārakusalo ca. Tatra -pa- pavaro cāti. . Soḷasamaṁ.

17. Samāpattimūlakasakkaccasutta

678. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na samādhismiṁ sakkaccakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ sakkaccakārī hoti, na samādhismiṁ samāpattikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na ca samādhismiṁ sakkaccakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ sakkaccakārī ca. Tatra -pa- pavaro cāti. . Sattarasamaṁ.

18. Samāpattimūlakasātaccasutta

679. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na samādhismiṁ sātaccakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ sātaccakārī hoti, na samādhismiṁ samāpattikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na ca samādhismiṁ sātaccakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ sātaccakārī ca. Tatra -pa- pavaro cāti. . Aṭṭhārasamaṁ.

19. Samāpattimūlakasappāyakārīsutta

680. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na samādhismiṁ sappāyakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ sappāyakārī hoti, na samādhismiṁ samāpattikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ samāpattikusalo hoti, na ca samādhismiṁ sappāyakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ sappāyakārī ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ sappāyakārī ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ khīramhā dadhi dadhimhā navanītaṁ navanītamhā sappi sappimhā sappimaṇḍo tatra aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ samāpattikusalo ca hoti, samādhismiṁ sappāyakārī ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro cāti. . Ekūnavīsatimaṁ. . (Samāpattimūlakaṁ.)

20-27. Ṭhitimūlakavuṭṭhānasuttādi-aṭṭhaka

681. 688. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ ṭhitikusalo hoti, na samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo hoti, na samādhismiṁ ṭhitikusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ ṭhitikusalo hoti, na ca samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ ṭhitikusalo ca hoti, samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī -pa- uttamo ca pavaro cāti. . Vīsatimaṁ. . (Purimamūlakāni viya yāva sattavīsatimā ṭhitimūlakasappāyakārīsuttā aṭṭha suttāni pūretabbāni. Ṭhitimūlakaṁ.)

28-34. Vuṭṭhānamūlakakallitasuttādisattaka

689-695. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo hoti,

na samādhismiṁ kallitakusalo. Samādhismiṁ kallitakusalo hoti, na samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo. Neva samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo hoti, na ca samādhismiṁ kallitakusalo. Samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo ca hoti, samādhismiṁ kallitakusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī -pa- uttamo ca pavaro cāti. . Aṭṭhavīsatimaṁ. . (Purimamūlakāni viya yāva catuttiṁ satimā vuṭṭhānamūlakasappāyakārīsuttā satta suttāni pūretabbāni. Vuṭṭhānamūlakaṁ.)

35-48. Kallitamūlaka-ārammaṇasuttādichakka

696-701. Sāvatthinidānaṁ. Samādhismiṁ kallitakusalo hoti, na samādhismiṁ ārammaṇakusalo. Samādhismiṁ ārammaṇakusalo hoti, na samādhismiṁ kallitakusalo. Neva samādhismiṁ kallitakusalo hoti, na ca samādhismiṁ ārammaṇakusalo. Samādhismiṁ kallitakusalo ca hoti, samādhismiṁ ārammaṇakusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī -pa- uttamo ca pavaro cāti. . Pañcatiṁsatimaṁ. . (Purimamūlakāni viya yāva cattālīsamā kallitamūlakasappāyakārīsuttā cha suttāni pūretabbāni. Kallitamūlakaṁ.)

41-45. Ārammaṇamūlakagocarasuttādipañcaka

702-706. Sāvatthinidānaṁ. Samādhismiṁ ārammaṇakusalo hoti, na samādhismiṁ gocarakusalo. Samādhismiṁ gocarakusalo hoti, na samādhismiṁ ārammaṇakusalo. Neva samādhismiṁ ārammaṇakusalo hoti, na ca samādhismiṁ gocarakusalo. Samādhismiṁ ārammaṇakusalo ca hoti, samādhismiṁ gocarakusalo ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī -pa- uttamo ca pavaro cāti. . Ekacattālīsamaṁ. . (Purimamūlakāni viya yāva pañcacattālīsamā ārammaṇamūlakasappāyakārīsuttā pañca suttāni pūretabbāni. Ārammaṇamūlakaṁ.)

46-49. Gocaramūlaka-abhinīhārasuttādicatukka

707. Sāvatthinidānaṁ. Samādhismiṁ gocarakusalo hoti, na samādhismiṁ abhinīhārakusalo. Samādhismiṁ abhinīhārakusalo

hoti, na samādhismiṁ gocarakusalo. Neva samādhismiṁ gocarakusalo hoti, na ca samādhismiṁ abhinīhārakusalo. Samādhismiṁ gocarakusalo ca hoti, samādhismiṁ abhinīhārakusalo ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ khīramhā dadhi dadhimhā navanītaṁ navanītamhā sappi sappimhā sappimaṇḍo tatra aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ gocarakusalo ca hoti, samādhismiṁ abhinīhārakusalo ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ -pa- uttamo ca pavaro cāti. . Chacattālīsamaṁ.

708. Samādhismiṁ gocarakusalo hoti, na samādhismiṁ sakkaccakārī -pa-. Vitthāretabbaṁ. . Sattacattālīsamaṁ.

709. Samādhismiṁ gocarakusalo hoti, na samādhismiṁ sātaccakārī -pa-. . Aṭṭhacattālīsamaṁ.

710. Samādhismiṁ gocarakusalo hoti, na samādhismiṁ sappāyakārī -pa-. . Ekūnapaññāsamaṁ. . (Gocaramūlakaṁ.)

50-52. Abhinīhāramūlakasakkaccasuttāditika

711. Sāvatthinidānaṁ. Samādhismiṁ abhinīhārakusalo hoti, na samādhismiṁ sakkaccakārī. Samādhismiṁ sakkaccakārī hoti, na samādhismiṁ abhinīhārakusalo. Neva samādhismiṁ abhinīhārakusalo hoti, na ca samādhismiṁ sakkaccakārī. Samādhismiṁ abhinīhārakusalo ca hoti, samādhismiṁ sakkaccakārī ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī -pa- uttamo ca pavaro cāti. . Paññāsamaṁ.

712. Samādhismiṁ abhinīhārakusalo hoti, na samādhismiṁ sātaccakārī -pa-. . Ekapaññāsamaṁ.

713. Samādhismiṁ abhinīhārakusalo hoti, na samādhismiṁ sappāyakārī -pa-. . Dvepaññāsamaṁ. . (Abhinīhāramūlakaṁ.)

53-54. Sakkaccamūlakasātaccakārīsuttādiduka

714. Sāvatthinidānaṁ. Samādhismiṁ sakkaccakārī hoti, na samādhismiṁ sātaccakārī. Samādhismiṁ sātaccakārī hoti, na samādhismiṁ sakkaccakārī. Neva samādhismiṁ sakkaccakārī hoti, na ca samādhismiṁ sātaccakārī. Samādhismiṁ sakkaccakārī ca hoti, samādhismiṁ sātaccakārī ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ -pa- uttamo ca pavaro cāti. . Tepaññāsamaṁ.

715. Samādhismiṁ sakkaccakārī hoti, na samādhismiṁ sappāyakārī -pa-. . Catupaññāsamaṁ.

55. Sātaccamūlakasappāyakārīsutta

716. Sāvatthinidānaṁ. Cattārome bhikkhave jhāyī. Katame cattāro, idha bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ sātaccakārī hoti, na samādhismiṁ sappāyakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ sappāyakārī hoti, na samādhismiṁ sātaccakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī neva samādhismiṁ sātaccakārī hoti, na ca samādhismiṁ sappāyakārī. Idha pana bhikkhave ekacco jhāyī samādhismiṁ sātaccakārī ca hoti, samādhismiṁ sappāyakārī ca. Tatra bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ sātaccakārī ca hoti, samādhismiṁ sappāyakārī ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro ca. Seyyathāpi bhikkhave gavā khīraṁ khīramhā dadhi dadhimhā navanītaṁ navanītamhā sappi sappimhā sappimaṇḍo tatra aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave yvāyaṁ jhāyī samādhismiṁ sātaccakārī ca hoti, samādhismiṁ sappāyakārī ca. Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ jhāyīnaṁ aggo ca seṭṭho ca mokkho ca uttamo ca pavaro cāti. Idamavoca Bhagavā, attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti. . Pañcapaññāsamaṁ.

(Yathā pañcapaññāsaṁ veyyākaraṇāni honti, tathā vitthāretabbāni.)

Jhānasaṁyuttaṁ[1] samattaṁ.

1. Samādhisaṁyuttaṁ (Syā, Kaṁ)

Tassuddānaṁ

Samādhi Samāpatti Ṭhiti ca, Vuṭṭhānaṁ Kallitārammaṇena ca.
Gocarā Abhinīhāro Sakkacca, Sātacca athopi Sappāyanti.

Khandhavaggo tatiyo.

Tassuddānaṁ

Khandha Rādhasaṁyuttañca, Diṭṭhi Okkanta[1] Uppādā.
Kilesa Sāriputtā ca, Nāgā Supaṇṇa Gandhabbā.
Valāha Vaccha Jhānanti, Khandhavaggamhi terasāti.

Khandhavaggasaṁyuttapāḷi niṭṭhitā.

1. Okkanti (sabbattha)

Saṁyuttanikāya

Saḷāyatanavaggasaṁyuttapāḷi

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

1. Saḷāyatanasaṁyutta

1. Aniccavagga

1. Ajjhattāniccasutta

1. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ, Bhagavā etadavoca—

Cakkhuṁ bhikkhave aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Sotaṁ aniccaṁ, yadaniccaṁ -pa-. Ghānaṁ aniccaṁ, yadaniccaṁ -pa-. Jivhā aniccā, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Kāyo anicco, yadaniccaṁ -pa-. Mano anicco, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, sotasmimpi nibbindati, ghānasmimpi nibbindati, jivhāyapi nibbindati, kāyasmimpi

nibbindati, manasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Paṭhamaṁ.

2. Ajjhattadukkhasutta

2. Cakkhuṁ bhikkhave dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Sotaṁ dukkhaṁ -pa-. Ghānaṁ dukkhaṁ. Jivhā dukkhā. Kāyo dukkho. Mano dukkho, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Dutiyaṁ.

3. Ajjhattānattasutta

3. Cakkhuṁ bhikkhave anattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Sotaṁ anattā -pa-. Ghānaṁ anattā. Jivhā anattā. Kāyo anattā. Mano anattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Tatiyaṁ.

4. Bāhirāniccasutta

4. Rūpā bhikkhave aniccā. Yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā aniccā, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpesupi nibbindati, saddesupi nibbindati, gandhesupi nibbindati, rasesupi nibbindati, phoṭṭhabbesupi nibbindati, dhammesupi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Catutthaṁ.

5. Bāhiradukkhasutta

5. Rūpā bhikkhave dukkhā, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā dukkhā, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Pañcamaṁ.

6. Bāhirānattasutta

6. Rūpā bhikkhave anattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ -pa-. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā anattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Ajjhattāniccātītānāgatasutta

7. Cakkhuṁ bhikkhave aniccaṁ atītānāgataṁ, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ cakkhusmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ cakkhuṁ nābhinandati, paccuppannassa cakkhussa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Sotaṁ aniccaṁ. Ghānaṁ aniccaṁ. Jivhā aniccā atītānāgatā, ko pana vādo paccuppannāya. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītāya jivhāya anapekkho hoti, anāgataṁ jivhaṁ nābhinandati, paccuppannāya jivhāya nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Kāyo anicco -pa-. Mano anicco atītānāgato, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ manasmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ manaṁ nābhinandati, paccuppannassa manassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hotīti. . Sattamaṁ.

8. Ajjhattadukkhātītānāgatasutta

8. Cakkhuṁ bhikkhave dukkhaṁ atītānāgataṁ, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ cakkhusmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ cakkhuṁ nābhinandati, paccuppannassa cakkhussa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Sotaṁ dukkhaṁ -pa-. Ghānaṁ dukkhaṁ -pa-. Jivhā dukkhā atītānāgatā, ko pana vādo paccuppannāya. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītāya jivhāya anapekkho hoti, anāgataṁ jivhaṁ nābhinandati, paccuppannāya jivhāya nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Kāyo dukkho -pa-. Mano dukkho atītānāgato, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ manasmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ manaṁ nābhinandati, paccuppannassa manassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hotīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Ajjhattānattātītānāgatasutta

9. Cakkhuṁ bhikkhave anattā atītānāgataṁ, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ cakkhusmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ cakkhuṁ nābhinandati, paccuppannassa cakkhussa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Sotaṁ anattā -pa-. Ghānaṁ anattā -pa-. Jivhā anattā atītānāgatā, ko pana vādo paccuppannāya. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītāya jivhāya anapekkho hoti, anāgataṁ jivhaṁ nābhinandati, paccuppannāya jivhāya nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Kāyo anattā -pa-. Mano anattā atītānāgato, ko pana vādo paccuppannassa. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītasmiṁ manasmiṁ anapekkho hoti, anāgataṁ manaṁ nābhinandati, paccappunnassa manassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hotīti. . Navamaṁ.

10. Bāhirāniccātītānāgatasutta

10. Rūpā bhikkhave aniccā atītānāgatā, ko pana vādo paccuppannānaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītesu

rūpesu anapekkho hoti, anāgate rūpe nābhinandati, paccuppannānaṁ rūpānaṁ nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā aniccā atītānāgatā, ko pana vādo paccuppannānaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītesu dhammesu anapekkho hoti, anāgate dhamme nābhinandati, paccuppannānaṁ dhammānaṁ nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hotīti. . Dasamaṁ.

11. Bāhiradukkhātītānāgatasutta

11. Rūpā bhikkhave dukkhā atītānāgatā, ko pana vādo paccuppannānaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītesu rūpesu anapekkho hoti, anāgate rūpe nābhinandati, paccuppannānaṁ rūpānaṁ nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti -pa-. Ekodasamaṁ.

12. Bāhirānattātītānāgatasutta

12. Rūpā bhikkhave anattā atītānāgatā, ko pana vādo paccuppannānaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītesu rūpesu anapekkho hoti, anāgate rūpe nābhinandati, paccuppannānaṁ rūpānaṁ nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā anattā atītānāgatā, ko pana vādo paccuppannānaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako atītesu dhammesu anapekkho hoti, anāgate dhamme nābhinandati, paccuppannānaṁ dhammānaṁ nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hotīti. . Dvādasamaṁ.

Aniccavaggo paṭhamo.

Tassuddānaṁ

Aniccaṁ Dukkhaṁ Anattā ca, tayo ajjhattabāhirā.
Yadaniccena tayo vuttā, te te ajjhattabāhirāti.

2. Yamakavagga

1. Paṭhamapubbesambodhasutta

13. Sāvatthinidānaṁ. Pubbeva me bhikkhave sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi "ko nu kho cakkhussa assādo, ko ādīnavo, kiṁnissaraṇaṁ. Ko sotassa -pa-. Ko ghānassa. Ko jivhāya. Ko kāyassa. Ko manassa assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇan"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi, yaṁ kho cakkhuṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ cakkhussa assādo. Yaṁ cakkhuṁ aniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, ayaṁ cakkhussa ādīnavo. Yo cakkhusmiṁ chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ cakkhussa nissaraṇaṁ. Yaṁ sotaṁ -pa-. Yaṁ ghānaṁ -pa-. Yaṁ jivhaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ jivhāya assādo. Yaṁ[1] jivhā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ jivhāya ādīnavo. Yo jivhāya chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ jivhāya nissaraṇaṁ. Yaṁ kāyaṁ -pa-. Yaṁ manaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ manassa assādo. Yaṁ[2] mano anicco dukkho vipariṇāmadhammo, ayaṁ manassa ādīnavo. Yo manasmiṁ chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ manassa nissaraṇanti. Yāvakīvañcāhaṁ bhikkhave imesaṁ channaṁ ajjhattikānaṁ āyatanānaṁ evaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nābbhaññāsiṁ, neva tāvāhaṁ bhikkhave sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddhoti[3] paccaññāsiṁ. Yato ca khvāhaṁ bhikkhave imesaṁ channaṁ ajjhattikānaṁ āyatanānaṁ evaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, athāhaṁ bhikkhave sadevake loke samārake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya anuttaraṁ sammosambodhiṁ abhisambuddhoti paccaññāsiṁ. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi, akuppā me vimutti[4], ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavoti. . Paṭhamaṁ.

---

1. Yā (Sī, Syā, Kaṁ, Ka)
2. Yo (Sī, Syā, Kaṁ, Ka)
3. Sabbatthāpi evameva itisaddena saha dissati.
4. Cetovimutti (Sī, I, Ka) evamuparipi.

2. Dutiyapubbesambodhasutta

14. Pubbeva me bhikkhave sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi "ko nu kho rūpānaṁ assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇaṁ, ko saddānaṁ -pa-. Ko gandhānaṁ. Ko rasānaṁ. Ko phoṭṭhabbānaṁ. Ko dhammānaṁ assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇan"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi yaṁ kho rūpe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ rūpānaṁ assādo. Yaṁ rūpā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ rūpānaṁ ādīnavo. Yo rūpesu chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ rūpānaṁ nissaraṇaṁ. Yaṁ sadde. Gandhe. Rase. Phoṭṭhabbe. Yaṁ dhamme paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ dhammānaṁ assādo. Yaṁ dhammā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ dhammānaṁ ādīnavo. Yo dhammesu chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ dhammānaṁ nissaraṇanti. Yāvakīvañcāhaṁ bhikkhave imesaṁ channaṁ bāhirānaṁ āyatanānaṁ evaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nābbhaññāsiṁ, neva tāvāhaṁ bhikkhave sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddhoti paccaññāsiṁ. Yato ca khvāhaṁ bhikkhave imesaṁ channaṁ bāhirānaṁ āyatanānaṁ evaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, athāhaṁ bhikkhave sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddhoti paccaññāsiṁ. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi, akuppā me vimutti, ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavoti. . Dutiyaṁ.

3. Paṭhama-assādapariyesanasutta

15. Cakkhussāhaṁ bhikkhave assādapariyesanaṁ acariṁ, yo cakkhussa assādo, tadajjhagamaṁ, yāvatā cakkhussa assādo, paññāya me so sudiṭṭho. Cakkhussāhaṁ bhikkhave ādīnavapariyesanaṁ acariṁ, yo cakkhussa ādīnavo, tadajjhagamaṁ, yāvatā cakkhussa ādīnavo, paññāya me so sudiṭṭho. Cakkhussāhaṁ bhikkhave nissaraṇapariyesanaṁ acariṁ, yaṁ cakkhussa nissaraṇaṁ, tadajjhagamaṁ, yāvatā cakkhussa nissaraṇaṁ, paññāya me taṁ sudiṭṭhaṁ.

Sotassāhaṁ bhikkhave. Ghānassāhaṁ bhikkhave. Jivhāyāhaṁ bhikkhave assādapariyesanaṁ acariṁ, yo jivhāya assādo, tadajjhagamaṁ, yāvatā jivhāya assādo, paññāya me so sudiṭṭho. Jivhāyāhaṁ bhikkhave ādīnavapariyesanaṁ acariṁ, yo jivhāya ādīnavo, tadajjhagamaṁ, yāvatā jivhāya ādīnavo, paññāya me so sudiṭṭho. Jivhāyāhaṁ bhikkhave nissaraṇapariyesanaṁ acariṁ, yaṁ jivhāya nissaraṇaṁ, tadajjhagamaṁ, yāvatā jivhāya nissaraṇaṁ, paññāya me taṁ sudiṭṭhaṁ -pa-. Manassāhaṁ bhikkhave assādapariyesanaṁ acariṁ, yo manassa assādo, tadajjhagamaṁ, yāvatā manassa assādo, paññāya me so sudiṭṭho. Manassāhaṁ bhikkhave ādīnavapariyesanaṁ acariṁ, yo manassa ādīnavo, tadajjhagamaṁ, yāvatā manassa ādīnavo, paññāya me so sudiṭṭho. Manassāhaṁ bhikkhave nissaraṇapariyesanaṁ acariṁ, yaṁ manassa nissaraṇaṁ, tadajjhagamaṁ, yāvatā manassa nissaraṇaṁ, paññāya me taṁ sudiṭṭhaṁ. Yāvakīvañcāhaṁ bhikkhave imesaṁ channaṁ ajjhattikānaṁ āyatanānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nābbhaññāsiṁ -pa- paccaññāsiṁ. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi, akuppā me vimutti, ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavoti. . Tatiyaṁ.

4. Dutiya-assādapariyesanasutta

16. Rūpānāhaṁ bhikkhave assādapariyesanaṁ acariṁ, yo rūpānaṁ assādo, tadajjhagamaṁ, yāvatā rūpānaṁ assādo, paññāya me so sudiṭṭho. Rūpānāhaṁ bhikkhave ādīnavapariyesanaṁ acariṁ, yo rūpānaṁ ādīnavo, tadajjhagamaṁ, yāvatā rūpānaṁ ādīnavo, paññāya me so sudiṭṭho. Rūpānāhaṁ bhikkhave nissaraṇapariyesanaṁ acariṁ, yaṁ rūpānaṁ nissaraṇaṁ, tadajjhagamaṁ, yāvatā rūpānaṁ nissaraṇaṁ, paññāya me taṁ sudiṭṭhaṁ. Saddānāhaṁ bhikkhave. Gandhānāhaṁ bhikkhave. Rasānāhaṁ bhikkhave. Phoṭṭhabbānāhaṁ bhikkhave. Dhammānāhaṁ bhikkhave assādapariyesanaṁ acariṁ, yo dhammānaṁ assādo, tadajjhagamaṁ, yavatā dhammānaṁ assādo, paññāya me so sudiṭṭho. Dhammānāhaṁ bhikkhave ādīnavapariyesanaṁ acariṁ, yo dhammānaṁ ādīnavo, tadajjhagamaṁ, yāvatā dhammānaṁ ādīnavo, paññāya me so sudiṭṭho. Dhammānāhaṁ bhikkhave nissaraṇapariyesanaṁ acariṁ, yaṁ dhammānaṁ nissaraṇaṁ, tadajjhagamaṁ, yāvatā dhammānaṁ nissaraṇaṁ,

paññāya me taṁ sudiṭṭhaṁ. Yāvakīvañcāhaṁ bhikkhave imesaṁ channaṁ bāhirānaṁ āyatanānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nābbhaññāsiṁ -pa- paccaññāsiṁ. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi, akuppā me vimutti, ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavoti. . Catutthaṁ.

5. Paṭhamanoce-assādasutta

17. No cedaṁ bhikkhave cakkhussa assādo abhavissa, na yidaṁ sattā cakkhusmiṁ sārajjeyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi cakkhussa assādo, tasmā sattā cakkhusmiṁ sārajjanti. No cedaṁ bhikkhave cakkhussa ādīnavo abhavissa, na yidaṁ sattā cakkhusmiṁ nibbindeyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi cakkhussa ādīnavo, tasmā sattā cakkhusmiṁ nibbindanti. No cedaṁ bhikkhave cakkhussa nissaraṇaṁ abhavissa, na yidaṁ sattā cakkhusmā nissareyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi cakkhussa nissaraṇaṁ, tasmā sattā cakkhusmā nissaranti. No cedaṁ bhikkhave sotassa assādo abhavissa. No cedaṁ bhikkhave ghānassa assādo abhavissa. No cedaṁ bhikkhave jivhāya assādo abhavissa, na yidaṁ sattā jivhāya sārajjeyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi jivhāya assādo, tasmā sattā jivhāya sārajjanti. No cedaṁ bhikkhave jivhāya ādīnavo abhavissa, na yidaṁ sattā jivhāya nibbindeyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi jivhāya ādīnavo, tasmā sattā jivhāya nibbindanti. No cedaṁ bhikkhave jivhāya nissaraṇaṁ abhavissa, na yidaṁ sattā jivhāya nissareyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi jivhāya nissaraṇaṁ, tasmā sattā jivhāya nissaranti. No cedaṁ bhikkhave kāyassa assādo abhavissa. No cedaṁ bhikkhave manassa assādo abhavissa, na yidaṁ sattā manasmiṁ sārajjeyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi manassa assādo, tasmā sattā manasmiṁ sārajjanti. No cedaṁ bhikkhave manassa ādīnavo abhavissa, na yidaṁ sattā manasmiṁ nibbindeyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi manassa ādīnavo, tasmā sattā manasmiṁ nibbindanti. No cedaṁ bhikkhave manassa nissaraṇaṁ abhavissa, na yidaṁ sattā manasmā nissareyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi manassa nissaraṇaṁ, tasmā sattā manasmā nissaranti. Yāvakīvañca bhikkhave sattā imesaṁ channaṁ ajjhattikānaṁ

āyatanānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nābbhaññaṁsu, neva tāva bhikkhave sattā sadevakā lokā samārakā sabrahmakā sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya nissaṭā visaññuttā vippamuttā vimariyādīkatena[1] cetasā vihariṁsu. Yato ca kho bhikkhave sattā imesaṁ channaṁ ajjhattikānaṁ āyatanānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ abbhaññaṁsu, atha bhikkhave sattā sadevakā lokā samārakā sabrahmakā sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya nissaṭā visaññuttā vippamuttā vimariyādīkatena cetasā viharantīti. . Pañcamaṁ.

6. Dutiyanoce-assādasutta

18. No cedaṁ bhikkhave rūpānaṁ assādo abhavissa, na yidaṁ sattā rūpesu sārajjeyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi rūpānaṁ assādo, tasmā sattā rūpesu sārajjanti. No cedaṁ bhikkhave rūpānaṁ ādīnavo abhavissa, na yidaṁ sattā rūpesu nibbindeyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi rūpānaṁ ādīnavo, tasmā sattā rūpesu nibbindanti. No cedaṁ bhikkhave rūpānaṁ nissaraṇaṁ abhavissa, na yidaṁ sattā rūpehi nissareyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi rūpānaṁ nissaraṇaṁ, tasmā sattā rūpehi nissaranti. No cedaṁ bhikkhave saddānaṁ. Gandhānaṁ. Rasānaṁ. Phoṭṭhabbānaṁ. Dhammānaṁ assādo abhavissa, na yidaṁ sattā dhammesu sārajjeyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi dhammānaṁ assādo, tasmā sattā dhammesu sārajjanti. No cedaṁ bhikkhave dhammānaṁ ādīnavo abhavissa, na yidaṁ sattā dhammesu nibbindeyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi dhammānaṁ ādīnavo, tasmā sattā dhammesu nibbindanti. No cedaṁ bhikkhave dhammānaṁ nissaraṇaṁ abhavissa, na yidaṁ sattā dhammehi nissareyyuṁ, yasmā ca kho bhikkhave atthi dhammānaṁ nissaraṇaṁ, tasmā sattā dhammehi nissaranti. Yāvakīvañca bhikkhave sattā imesaṁ channaṁ bāhirānaṁ āyatanānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ nābbhaññaṁsu, neva tāva bhikkhave sattā sadevakā lokā samārakā sabrahmakā

1. Vimariyādikatena (Sī, I), vipariyādikatena (Syā, Kaṁ, Ka)

sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya nissaṭā visaññuttā vippamuttā vimariyādīkatena cetasā vihariṁsu. Yato ca kho bhikkhave sattā imesaṁ channaṁ bāhirānaṁ āyatanānaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ abbhaññaṁsu, atha bhikkhave sattā sadevakā lokā samārakā sabrahmakā sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya nissaṭā visaññuttā vippamuttā vimariyādīkatena cetasā viharantīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Paṭhamābhinandasutta

19. Yo bhikkhave cakkhuṁ abhinandati, dukkhaṁ so abhinandati. Yo dukkhaṁ abhinandati, aparimutto so dukkhasmāti vadāmi. Yo sotaṁ -pa-. Yo ghānaṁ -pa-. Yo jivhaṁ abhinandati, dukkhaṁ so abhinandati. Yo dukkhaṁ abhinandati, aparimutto so dukkhasmāti vadāmi. Yo kāyaṁ -pa-. Yo manaṁ abhinandati, dukkhaṁ so abhinandati. Yo dukkhaṁ abhinandati, aparimutto so dukkhasmāti vadāmi.

Yo ca kho bhikkhave cakkhuṁ nābhinandati, dukkhaṁ so nābhinandati. Yo dukkhaṁ nābhinandati, parimutto so dukkhasmāti vadāmi. Yo sotaṁ -pa-. Yo ghānaṁ -pa-. Yo jivhaṁ nābhinandati, dukkhaṁ so nābhinandati. Yo dukkhaṁ nābhinandati, parimutto so dukkhasmāti vadāmi. Yo kāyaṁ -pa-. Yo manaṁ nābhinandati, dukkhaṁ so nābhinandati. Yo dukkhaṁ nābhinandati, parimutto so dukkhasmāti vadāmi. . Sattamaṁ.

8. Dutiyābhinandasutta

20. Yo bhikkhave rūpe abhinandati, dukkhaṁ so abhinandati. Yo dukkhaṁ abhinandati, aparimutto so dukkhasmāti vadāmi. Yo sadde -pa-. Gandhe. Rase. Phoṭṭhabbe. Dhamme abhinandati, dukkhaṁ so abhinandati. Yo dukkhaṁ abhinandati, aparimutto so dukkhasmāti vadāmi.

Yo ca kho bhikkhave rūpe nābhinandati, dukkhaṁ so nābhinandati. Yo dukkhaṁ nābhinandati, parimutto so dukkhasmāti vadāmi. Yo sadde -pa-. Gandhe. Rase. Phoṭṭhabbe. Dhamme nābhinandati, dukkhaṁ so nābhinandati. Yo dukkhaṁ nābhinandati, parimutto so dukkhasmāti vadāmi. . Aṭṭhamaṁ.

9. Paṭhamadukkhuppādasutta

21. Yo bhikkhave cakkhussa uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo sotassa -pa-. Yo ghānassa. Yo jivhāya. Yo kāyassa. Yo manassa uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo.

Yo ca kho bhikkhave cakkhussa nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaṇassa atthaṅgamo. Yo sotassa. Yo ghānassa. Yo jivhāya. Yo kāyassa. Yo manassa nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Navamaṁ.

10. Dutiyadukkhuppādasutta

22. Yo bhikkhave rūpānaṁ uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo saddānaṁ -pa-. Yo gandhānaṁ. Yo rasānaṁ. Yo phoṭṭhabbānaṁ. Yo dhammānaṁ uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo, rogānaṁ ṭhiti, jarāmaraṇassa pātubhāvo.

Yo ca kho bhikkhave rūpānaṁ nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vūpasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamo. Yo saddānaṁ -pa-. Yo gandhānaṁ. Yo rasānaṁ. Yo phoṭṭhabbānaṁ. Yo dhammānaṁ nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho, rogānaṁ vupasamo, jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Dasamaṁ.

Yamakavaggo dutiyo.

Tassuddānaṁ

Sambodhena duve vuttā, Assādena apare duve.
No cetena duve vuttā, Abhinandena apare duve.
Uppādena duve vuttā, vaggo tena pavuccatīti.

3. Sabbavagga

1. Sabbasutta

23. Sāvatthinidānaṁ. Sabbaṁ vo bhikkhave desessāmi, taṁ suṇātha. Kiñca bhikkhave sabbaṁ. Cakkhuṁ ceva rūpā ca sotañca[1] saddā ca ghānañca gandhā ca jivhā ca rasā ca kāyo ca phoṭṭhabbā ca mano ca dhammā ca, idaṁ vuccati bhikkhave sabbaṁ. Yo bhikkhave evaṁ vadeyya "ahametaṁ sabbaṁ paccakkhāya aññaṁ sabbaṁ paññāpessāmī"ti, tassa vācāvatthukamevassa[2], puṭṭho ca na sampāyeyya, uttariṁ ca vighātaṁ āpajjeyya. Taṁ kissa hetu, yathā taṁ bhikkhave avisayasminti. . Paṭhamaṁ.

2. Pahānasutta

24. Sabbappahānāya[3] vo bhikkhave dhammaṁ desessāmi, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave sabbappahānāya dhammo. Cakkhuṁ bhikkhave pahātabbaṁ, rūpā pahātabbā, cakkhuviññāṇaṁ pahātabbaṁ, cakkhusamphasso pahātabbo, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi pahātabbaṁ -pa- Jivhā pahātabbā, rasā pahātabbā, jivhāviññāṇaṁ pahātabbaṁ, jivhāsamphasso pahātabbo, yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi pahātabbaṁ. Kāyo pahātabbo. Mano pahātabbo, dhammā pahātabbā, manoviññāṇaṁ pahātabbaṁ, manosamphasso pahātabbo, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi pahātabbaṁ. Ayaṁ kho bhikkhave sabbappahānāya dhammoti. . Dutiyaṁ.

3. Abhiññāpariññāpahānasutta

25. Sabbaṁ abhiññā pariññā pahānāya vo bhikkhave dhammaṁ desessāmi, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave sabbaṁ abhiññā pariññā pahānāya dhammo. Cakkhuṁ bhikkhave abhiññā pariññā pahātabbaṁ, rūpā abhiññā pariññā

---

1. Sotañceva (?) evamitarayugalesupi.
2. Vācāvatthurevassa (Sī, I), vācāvatthudevassa (Syā, Kaṁ)
3. Sabbaṁ pahānāya (Syā, Kaṁ, Ka)

pahātabbā, cakkhuviññāṇaṁ abhiññā pariññā pahātabbaṁ, cakkhusamphasso abhiññā pariññā pahātabbo, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi abhiññā pariññā pahātabbaṁ -pa-. Jivhā abhiññā pariññā pahātabbā, rasā abhiññā pariññā pahātabbā, jivhāviññāṇaṁ abhiññā pariññā pahātabbaṁ, jivhāsamphasso abhiññā pariññā pahātabbo, yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi abhiññā pariññā pahātabbaṁ. Kāyo abhiññā pariññā pahātabbo. Mano abhiññā pariññā pahātabbo, dhammā abhiññā pariññā pahātabbā, manoviññāṇaṁ abhiññā pariññā pahātabbaṁ, manosamphasso abhiññā pariññā pahātabbo, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi abhiññā pariññā pahātabbaṁ. Ayaṁ kho bhikkhave sabbaṁ abhiññā pariññā pahānāya dhammoti. . Tatiyaṁ.

4. Paṭhama-aparijānanasutta

26. Sabbaṁ bhikkhave anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Kiñca bhikkhave anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Cakkhuṁ bhikkhave anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Rūpe anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Cakkhuviññāṇaṁ anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Cakkhusamphassaṁ anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya -pa-. Jivhaṁ anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Rase -pa-. Jivhāviññāṇaṁ -pa- jivhāsamphassaṁ -pa-. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Kāyaṁ -pa-. Manaṁ anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Dhamme -pa-. Manoviññāṇaṁ -pa- manosamphassaṁ -pa- yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anabhijānaṁ aparijānaṁ

avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Idaṁ kho bhikkhave sabbaṁ anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya.

Sabbaṁ ca kho bhikkhave abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Kiñca bhikkhave sabbaṁ abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Cakkhuṁ bhikkhave abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Rūpe abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Cakkhuviññāṇaṁ abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Cakkhusamphassaṁ abhijānānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya -pa-. Jivhaṁ abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Rase -pa-. Jivhāviññāṇaṁ -pa-. Jivhāsamphassaṁ -pa-. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Kāyaṁ -pa-. Manaṁ abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Dhamme -pa-. Manoviññāṇaṁ -pa-. Manosamphassaṁ -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Idaṁ kho bhikkhave sabbaṁ abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāyāti. . Catutthaṁ.

5. Dutiya-aparijānanasutta

27. Sabbaṁ bhikkhave anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Kiñca bhikkhave sabbaṁ anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Yañca bhikkhave cakkhu ye ca rūpā yañca cakkhuviññāṇaṁ ye ca cakkhuviññāṇaviññātabbā dhammā -pa-. Yā ca jivhā ye ca rasā yañca jivhāviññāṇaṁ ye ca jivhāviññāṇaviññātabbā dhammā. Yo ca kāyo ye ca phoṭṭhabbā yañca kāyaviññāṇaṁ ye ca kāyaviññāṇaviññātabbā dhammā. Yo ca mano ye ca dhammā yañca manoviññāṇaṁ ye ca manoviññāṇaviññātabbā dhammā. Idaṁ kho bhikkhave sabbaṁ anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya.

Sabbaṁ bhikkhave abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Kiñca bhikkhave sabbaṁ abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Yañca bhikkhave cakkhu ye ca rūpā yañca cakkhuviññāṇaṁ ye ca cakkhuviññāṇaviññātabbā dhammā -pa-. Yā ca jivhā ye ca rasā yañca jivhāviññāṇaṁ ye ca jivhāviññāṇaviññātabbā dhammā. Yo ca kāyo ye ca phoṭṭhabbā yañca kāyaviññāṇaṁ ye ca kāyaviññāṇaviññātabbā dhammā. Yo ca mano ye ca dhammā yañca manoviññāṇaṁ ye ca manoviññāṇaviññātabbā dhammā. Idaṁ kho bhikkhave sabbaṁ abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāyāti. . Pañcamaṁ.

6. Ādittasutta

28. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Gayāyaṁ viharati Gayāsīse saddhiṁ bhikkhusahassena. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi—sabbaṁ bhikkhave ādittaṁ. Kiñca bhikkhave sabbaṁ ādittaṁ. Cakkhu[1] bhikkhave ādittaṁ, rūpā ādittā, cakkhuviññāṇaṁ ādittaṁ, cakkhusamphasso āditto, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi ādittaṁ. Kena ādittaṁ. Rāgagginā dosagginā mohagginā ādittaṁ, jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi ādittanti vadāmi -pa-. Jivhā ādittā, rasā ādittā, jivhāviññāṇaṁ ādittaṁ, jivhāsamphasso āditto, yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi ādittaṁ. Kena ādittaṁ. Rāgagginā dosagginā mohagginā ādittaṁ, jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi ādittanti vadāmi -pa-. Mano āditto, dhammā ādittā, manoviññāṇaṁ ādittaṁ, manosamphasso āditto, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi ādittaṁ. Kena ādittaṁ. Rāgagginā dosagginā mohagginā ādittaṁ, jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi ādittanti vadāmi. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā

1. Cakkhuṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)

uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati -pa- yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinanduṁ. Imasmiṁ ca pana veyyākaraṇasmiṁ bhaññamāne tassa bhikkhusahassassa anupādāya āsavehi cittāni vimucciṁsūti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Addhabhūtasutta

29. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi—sabbaṁ bhikkhave addhabhūtaṁ[1]. Kiñci bhikkhave sabbaṁ addhabhūtaṁ. Cakkhu bhikkhave addhabhūtaṁ, rūpā addhabhūtā, cakkhuviññāṇaṁ addhabhūtaṁ, cakkhusamphasso addhabhūto, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi addhabhūtaṁ. Kena addhabhūtaṁ. Jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi addhabhūtanti vadāmi -pa-. Jivhā addhabhūto, rasā addhabhūtā, jivhāviññāṇaṁ addhabhūtaṁ, jivhāsamphasso addhabhūto, yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi addhabhūtaṁ. Kena addhabhūtaṁ. Jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi addhabhūtanti vadāmi. Kāyo addhabhūto -pa-. Mano addhabhūto, dhammā addhabhūtā, manoviññāṇaṁ addhabhūtaṁ, manosamphasso addhabhūto, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi addhabhūtaṁ. Kena addhabhūtaṁ. Jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi addhabhūtanti, vadāmi. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati -pa- yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ

---

1. Andhabhūtaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)

hoti, khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Sattamaṁ.

8. Samugghātasāruppasutta

30. Sabbamaññitasamugghātasāruppaṁ vo bhikkhave paṭipadaṁ desessāmi, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. Katamā ca sā bhikkhave sabbamaññitasamugghātasāruppā paṭipadā. Idha bhikkhave bhikkhu cakkhuṁ na maññati, cakkhusmiṁ na maññati, cakkhuto na maññati, cakkhuṁ meti na maññati. Rūpe na maññati, rūpesu na maññati, rūpato na maññati, rūpā meti na maññati. Cakkhuviññāṇaṁ na maññati, cakkhuviññāṇasmiṁ na maññati, cakkhuviññāṇato na maññati, cakkhuviññāṇaṁ meti na maññati. Cakkhusamphassaṁ na maññati, cakkhusamphassasmiṁ na maññati, cakkhusamphassato na maññati, cakkhusamphasso meti na maññati. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññati, tasmimpi na maññati, tatopi na maññati, taṁ meti na maññati -pa-. Jivhaṁ na maññati, jivhāya na maññati, jivhāto na maññati, jivhā meti na maññati. Rase na maññati, rasesu na maññati, rasato na maññati, rasā meti na maññati. Jivhāviññāṇaṁ na maññati, jivhāviññāṇasmiṁ na maññati, jivhāviññāṇato na maññati, jivhāviññāṇaṁ meti na maññati. Jivhāsamphassaṁ na maññati, jivhāsamphassasmiṁ na maññati, jivhāsamphassato na maññati. jivhāsamphasso meti na maññati. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññati, tasmiṁpi na maññati, tatopi na maññati, taṁ meti na maññati -pa-. Manaṁ na maññati, manasmiṁ na maññati, manato na maññati, mano meti na maññati. Dhamme na maññati, dhammesu na maññati, dhammato na maññati, dhammā meti na maññati. Manoviññāṇaṁ na maññati, manoviññāṇasmiṁ na maññati, manoviññāṇato na maññati, manoviññāṇaṁ meti na maññati. Manosamphassaṁ na maññati, manosamphassasmiṁ na maññati, manosamphassato na maññati, manosamphasso meti na maññati. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññati, tasmimpi na maññati, tatopi na maññati, taṁ meti na maññati. Sabbaṁ na maññati, sabbasmiṁ na maññati, sabbato na maññati, sabbaṁ meti na maññati. So evaṁ

amaññamāno na ca kiñci loke upādiyati, anupādiyaṁ na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānāti. Ayaṁ kho sā bhikkhave sabbamaññitasamugghātasāruppā paṭipadāti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Paṭhamasamugghātasappāyasutta

31. Sabbamaññitasamugghātasappāyaṁ vo bhikkhave paṭipadaṁ desessāmi, taṁ suṇātha. Katamā ca sā bhikkhave sabbamaññitasamugghātasappāyā paṭipadā. Idha bhikkhave bhikkhu cakkhuṁ na maññati, cakkhusmiṁ na maññati, cakkhuto na maññati, cakkhuṁ meti na maññati. Rūpe na maññati -pa-. Cakkhuviññāṇaṁ na maññati. Cakkhusamphassaṁ na maññati. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññati, tasmimpi na maññati, tatopi na maññati, taṁ meti na maññati. Yaṁ hi bhikkhave maññati, yasmiṁ maññati, yato maññati, yaṁ meti maññati, tato taṁ hoti aññathā, aññathābhāvī bhavasatto loko bhavamevābhinandati -pa-. Jivhaṁ na maññati, jivhāya na maññati, jivhāto na maññati, jivhāmeti na maññati. Rase na maññati -pa-. Jivhāviññāṇaṁ na maññati. Jivhāsamphassaṁ na maññati. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññati, tasmimpi na maññati, tatopi na maññati, taṁ meti na maññati. Yaṁ hi bhikkhave maññati, yasmiṁ maññati, yato maññati, yaṁ meti maññati, tato taṁ hoti aññathā, aññathābhāvī bhavasatto loko bhavamevābhinandati -pa-. Manaṁ na maññati, manasmiṁ na maññati, manato na maññati, mano meti na maññati. Dhamme na maññati -pa-. Manoviññāṇaṁ na maññati. Manosamphassaṁ na maññati. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññati, tasmimpi na maññati, tatopi na maññati, taṁ meti na maññati. Yaṁ hi bhikkhave maññati, yasmiṁ maññati, yato maññati, yaṁ meti maññati, tato taṁ hoti aññathā, aññathābhāvī bhavasatto loko bhavamevābhinandati. Yāvatā bhikkhave khandhadhātu-āyatanaṁ, tampi na maññati, tasmimpi na maññati, tatopi na maññati, taṁ meti na maññati. So evaṁ amaññamāno na ca kiñci loke upādiyati, anupādiyaṁ na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti

pajānāti. Ayaṁ kho sā bhikkhave sabbamaññitasamugghātasappāyā paṭipadāti. Navamaṁ.

10. Dutiyasamugghātasappāyasutta

32. Sabbamaññitasamugghātasappāyaṁ vo bhikkhave paṭipadaṁ desessāmi, taṁ suṇātha. Katamā ca sā bhikkhave sabbamaññitasamugghātasappāyā paṭipadā. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Rūpā -pa-. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphasso nicco vā anicco vāti. Anicco bhante -pa-. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante -pa-. Jivhā niccāvā aniccā vāti. Aniccā bhante -pa-. Rasā. Jivhāviññānaṁ. Jivhāsamphasso -pa-. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Dhammā. Manoviññāṇaṁ. Manosamphasso nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati -pa-. Jivhāyapi nibbindati, rasesupi -pa-. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, manasmimpi nibbindati, dhammesupi nibbindati, manoviññāṇepi nibbindati, manosamphassepi nibbindati, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti

pajānāti. Ayaṁ kho sā bhikkhave sabbamaññitasamugghātasappāyā paṭipadāti. . Dasamaṁ.

Sabbavaggo tatiyo.

Tassuddānaṁ

Sabbaṁ ca dvepi Pahānā, Parijānāpare duve.
Ādittaṁ Addhabhūtañca, Sāruppā dve ca Sappāyā.
Vaggo tena pavuccatīti.

---

4. Jātidhammavagga

1-10. Jātidhammādisuttadasaka

33. Sāvatthinidānaṁ. Tatra kho -pa-. Sabbaṁ bhikkhave jātidhammaṁ. Kiñca bhikkhave sabbaṁ jātidhammaṁ. Cakkhu bhikkhave jātidhammaṁ. Rūpā. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphasso jātidhammo. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi jātidhammaṁ -pa-. Jivhā. Rasā. Jivhāviññāṇaṁ. Jivhāsamphasso. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi jātidhammaṁ. Kāyo -pa-. Mano jātidhammo. Dhammā jātidhammā. Manoviññāṇaṁ jātidhammaṁ. Manosamphasso jātidhammo. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi jātidhammaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati. Rūpesupi. Cakkhuviññāṇepi. Cakkhusamphassepi -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Paṭhamaṁ.

34. Sabbaṁ bhikkhave jarādhammaṁ. (Saṁkhittaṁ.)

35. Sabbaṁ bhikkhave byādhidhammaṁ. (Saṁkhittaṁ.)

36. Sabbaṁ bhikkhave maraṇadhammaṁ. (Saṁkhittaṁ.)

37. Sabbaṁ bhikkhave sokadhammaṁ. (Saṁkhittaṁ.)

38. Sabbaṁ bhikkhave saṁkilesikadhammaṁ. (Saṁkhittaṁ.)

39. Sabbaṁ bhikkhave khayadhammaṁ. . (Saṁkhittaṁ.)

40. Sabbaṁ bhikkhave vayadhammaṁ. . (Saṁkhittaṁ.)

41. Sabbaṁ bhikkhave samudayadhammaṁ. . (Saṁkhittaṁ.)

42. Sabbaṁ bhikkhave nirodhadhammaṁ. . (Saṁkhittaṁ.). Dasamaṁ.

Jātidhammavaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Jātijarābyādhimaraṇaṁ, Soko ca Saṁkilesikaṁ.
Khayavayasamudayaṁ, Nirodhadhammena te dasāti.

---

5. Sabba-aniccavagga

1-9. Aniccādisuttanavaka

43. Sāvatthinidānaṁ. Tatra kho. Sabbaṁ bhikkhave aniccaṁ. Kiñca bhikkhave sabbaṁ aniccaṁ. Cakkhu bhikkhave aniccaṁ, rūpā aniccā, cakkhuviññāṇaṁ aniccaṁ, cakkhusamphasso anicco, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccaṁ -pa-. . Jivhā aniccā, rasā aniccā, jivhāviññāṇaṁ aniccaṁ, jivhāsamphasso anicco, yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccaṁ. Kāyo anicco -pa-. Mano anicco, dhammā aniccā, manoviññāṇaṁ aniccaṁ, manosamphasso anicco, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati -pa-. Manasmimpi nibbindati, dhammesupi nibbindati, manoviññāṇepi nibbindati, manosamphassepi nibbindati, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ

"vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Paṭhamaṁ.

44. Sabbaṁ bhikkhave dukkhaṁ -pa-. . Dutiyaṁ.

45. Sabbaṁ bhikkhave anattā -pa-. . Tatiyaṁ.

46. Sabbaṁ bhikkhave abhiññeyyaṁ -pa-. . Catutthaṁ.

47. Sabbaṁ bhikkhave pariññeyyaṁ -pa-. . Pañcamaṁ.

48. Sabbaṁ bhikkhave pahātabbaṁ -pa-. . Chaṭṭhaṁ.

49. Sabbaṁ bhikkhave sacchikātabbaṁ -pa-. . Sattamaṁ.

50. Sabbaṁ bhikkhave abhiññāpariññeyyaṁ -pa-. . Aṭṭhamaṁ.

51. Sabbaṁ bhikkhave upaddutaṁ -pa-. . Navamaṁ.

10. Upassaṭṭhasutta

52. Sabbaṁ bhikkhave upassaṭṭhaṁ[1]. Kiñca bhikkhave sabbaṁ upassaṭṭhaṁ. Cakkhu bhikkhave upassaṭṭhaṁ, rūpā upassaṭṭhā, cakkhuviññāṇaṁ upassaṭṭhaṁ, cakkhusamphasso upassaṭṭho, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi upassaṭṭhaṁ -pa-. Jivhā upassaṭṭhā, rasā upassaṭṭhā, jivhāviññāṇaṁ upassaṭṭhaṁ, jivhāsamphasso upassaṭṭho, yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi upassaṭṭhaṁ. Kāyo upassaṭṭho. Mano upassaṭṭho, dhammā upassaṭṭhā, manoviññāṇaṁ upassaṭṭhaṁ, manosamphasso upassaṭṭho, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi upassaṭṭhaṁ. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati -pa-. Manasmimpi nibbindati, dhammesupi nibbindati, manoviññāṇepi nibbindati, manosamphassepi nibbindati, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ

---

1. Upasaṭṭhaṁ.

hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Dasamaṁ.

Sabba-aniccavaggo pañcamo.

Tassuddānaṁ

Aniccaṁ Dukkhaṁ Anattā, Abhiññeyyaṁ Pariññeyyaṁ.
Pahātabbaṁ Sacchikātabbaṁ, Abhiññeyyapariññeyyaṁ[1].
Upaddutaṁ Upassaṭṭhaṁ, vaggo tena pavuccatīti.

Saḷāyatanavagge paṭhamapaṇṇāsako samatto.

Tassa vagguddānaṁ

Aniccavaggaṁ Yamakaṁ, Sabbaṁ vaggaṁ Jātidhammaṁ.
Aniccavaggena paññāsaṁ, pañcamo tena pavuccatīti.

---

(6) 1. Avijjāvagga

1. Avijjāpahānasutta

53. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato avijjā pahīyati, vijjā uppajjatī"ti.

Cakkhuṁ kho bhikkhu aniccato jānato passato avijjā pahīyati, vijjā uppajjati. Rūpe aniccato jānato passato avijjā pahīyati, vijjā uppajjati. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphassaṁ. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccato jānato passato avijjā pahīyati, vijjā uppajjati. Sotaṁ. Ghānaṁ. Jivhaṁ. Kāyaṁ. Manaṁ aniccato jānato passato avijjā pahīyati, vijjā uppajjati.

---

1. Abhiññeyyaṁ pariññeyyaṁ (Sī, Syā, Kaṁ), abhiññātaṁ pariññeyyaṁ (I, Ka)

Dhamme. Manoviññāṇaṁ. Manosamphassaṁ. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccato jānato passato avijjā pahīyati, vijjā uppajjati. Evaṁ kho bhikkhu jānato evaṁ passato avijjā pahīyati, vijjā uppajjatīti. . Paṭhamaṁ.

2. Saṁyojanapahānasutta

54. Kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato saṁyojanā pahīyantīti. Cakkhuṁ kho bhikkhu aniccato jānato passato saṁyojanā pahīyanti. Rūpe. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphassaṁ. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccato jānato passato saṁyojanā pahīyanti. Sotaṁ. Ghānaṁ. Jivhaṁ. Kāyaṁ. Manaṁ. Dhamme. Manoviññāṇaṁ. Manosamphassaṁ. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccato jānato passato saṁyojanā pahīyanti. Evaṁ kho bhikkhu jānato evaṁ passato saṁyojanā pahīyantīti. . Dutiyaṁ.

3. Saṁyojanasamugghātasutta

55. Kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato saṁyojanā samugghātaṁ gacchantīti. Cakkhuṁ kho bhikkhu anattato jānato passato saṁyojanā samugghātaṁ gacchanti. Rūpe anattato. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphassaṁ. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anattato jānato passato saṁyojanā samugghātaṁ gacchanti. Sotaṁ. Ghānaṁ. Jivhaṁ. Kāyaṁ. Manaṁ. Dhamme. Manoviññāṇaṁ. Manosamphassaṁ. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anattato jānato passato saṁyojanā samugghātaṁ gacchanti. Evaṁ kho bhikkhu jānato evaṁ passato saṁyojanā samugghātaṁ gacchantīti. . Tatiyaṁ.

4. Āsavapahānasutta

56. Kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato āsavā pahīyantīti -pa-. . Catutthaṁ.

5. Āsavasamugghātasutta

57. Kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato āsavā samugghātaṁ gacchantīti -pa-. . Pañcamaṁ.

6. Anusayapahānasutta

58. Kathaṁ nu kho -pa- anusayā pahīyantīti -pa-. . Chaṭṭhaṁ.

7. Anusayasamugghātasutta

59. Kathaṁ nu kho -pa- anusayā samugghātaṁ gacchantīti. Cakkhuṁ kho bhikkhu anattato jānato passato anusayā samugghātaṁ gacchanti -pa-. Sotaṁ. Ghānaṁ. Jivhaṁ. Kāyaṁ. Manaṁ. Dhamme. Manoviññāṇaṁ. Manosamphassaṁ. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anattato jānato passato anusayā samugghātaṁ gacchanti. Evaṁ kho bhikkhu jānato evaṁ passato anusayā samugghātaṁ gacchantīti. . Sattamaṁ.

8. Sabbupādānapariññāsutta

60. Sabbupādānapariññāya vo bhikkhave dhammaṁ desessāmi, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave sabbupādānapariññāya dhammo. Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimokkhā[1] "pariññātaṁ me upādānan"ti pajānāti. Sotañca paṭicca sadde ca uppajjati. Ghānañca paṭicca gandhe ca. Jivhañca paṭicca rase ca. Kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako manasmimpi nibbindati, dhammesupi nibbindati, manoviññāṇepi nibbindati, manosamphassepi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimokkhā[1] "pariññātaṁ me

1. Vimokkhaṁ (Ka), vimokkha (Syā, Kaṁ)

upādānan”ti pajānāti. Ayaṁ kho bhikkhave sabbupādānapariññāya dhammoti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Paṭhamasabbupādānapariyādānasutta

61. Sabbupādānapariyādānāya vo bhikkhave dhammaṁ desessāmi, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave sabbupādānapariyādānāya dhammo. Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimokkhā “pariyādinnaṁ[1] me upādānan”ti pajānāti -pa-. Jivhañca paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ -pa-. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako manasmimpi nibbindati, dhammesupi nibbindati, manoviññāṇepi nibbindati, manosamphassepi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimokkhā “pariyādinnaṁ me upādānan”ti pajānāti. Ayaṁ kho bhikkhave sabbupādānapariyādānāya dhammoti. . Navamaṁ.

10. Dutiyasabbupādānapariyādānasutta

62. Sabbupādānapariyādānāya vo bhikkhave dhammaṁ desessāmi, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave sabbupādānapariyādānāya dhammo. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante. Rūpā -pa-. Cakkhuviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Cakkhusamphasso nicco vā anicco vāti. Anicco bhante -pa-. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Sotaṁ. Ghānaṁ. Jivhā. Kāyo. Mano. Dhammā. Manoviññāṇaṁ. Manosamphasso. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti.

---

1. Sabbatthapi evameva dissati dantaja-nakāreneva.

aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati -pa- jivhāyapi nibbindati, rasesupi nibbindati, jivhāviññāṇepi nibbindati, jivhāsamphassepi nibbindati. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati -pa- manasmimpi nibbindati, dhammesupi nibbindati, manoviññāṇepi nibbindati, manosamphassepi nibbindati. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānāti. Ayaṁ kho bhikkhave sabbupādāpariyādānāya dhammoti. . Dasamaṁ.

Avijjāvaggo paṭhamo.

Tassuddānaṁ

Avijjā Saṁyojanā dve, Āsavena duve vuttā.
Anusayā apare dve, Pariññā dve Pariyādinnaṁ.
Vaggo tena pavuccatīti.

---

(7) 2. Migajālavagga

1. Paṭhamamigajālasutta

63. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Migajālo yena Bhagavā -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Migajālo Bhagavantaṁ etadavoca— "ekavihārī ekavihārī"ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante ekavihārī hoti, kittāvatā ca pana sadutiyavihārī hotīti.

Santi kho Migajāla cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati

ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī[1], nandiyā sati sārāgo hoti, sārāge sati saṁyogo hoti, nandisaṁyojanasaṁyutto kho Migajāla bhikkhu "sadutiyavihārī"ti vuccati -pa-. Santi kho Migajāla jivhāviññeyyārasā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī, nandiyā sati sārāgo hoti, sārāge sati saṁyogo hoti, nandisaṁyojanasaṁyutto kho Migajāla bhikkhu "sadutiyavihārī"ti vuccati. Evaṁvihārī ca Migajāla bhikkhu kiñcāpi araññavanapatthāni pantāni senāsanāni paṭisevati appasaddāni appanigghosāni vijanavātāni manussarāhasseyyakāni[2] paṭisallānasāruppāni, atha kho "sadutiyavihārī"ti vuccati. Taṁ kissa hetu, taṇhā hissa dutiyā, sāssa appahīnā, tasmā "sadutiyavihārī"ti vuccati.

Santi ca kho Migajāla cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato nandī nirujjhati, nandiyā asati sārāgo na hoti, sārāge asati saṁyogo na hoti, nandisaṁyojanavisaṁyutto kho Migajāla bhikkhu "ekavihārī"ti vuccati -pa-. Santi ca kho Migajāla jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi ca kho Migajāla manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato nandī nirujjhati, nandiyā asati sārāgo na hoti, sārāge asati saṁyogo na hoti, nandisaṁyojanavippayutto kho Migajāla bhikkhu "ekavihārī"ti vuccati. Evaṁvihārī ca Migajāla bhikkhu kiñcāpi gāmante viharati ākiṇṇo bhikkhūhi bhikkhunīhi upāsakehi upāsikāhi rājūhi rājamahāmattehi titthiyehi titthiyasāvakehi, atha kho "ekavihārī"ti vuccati. Taṁ kissa hetu, taṇhā hissa dutiyā, sāssa pahīnā, tasmā "ekavihārī"ti vuccatīti. . Paṭhamaṁ.

---

1. Nandi (Sī, Syā, Kaṁ, I)

2. Manussarāhaseyyakāni (Sī, Syā, Kaṁ, I)

2. Dutiyamigajālasutta

64. Atha kho āyasmā Migajālo yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Migajālo Bhagavantaṁ etadavoca—"sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti.

Santi kho Migajāla cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī, nandisamudayā dukkhasamudayo Migajālāti vadāmi -pa-. Santi ca kho Migajāla jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi ca kho Migajāla manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī, nandisamudayā dukkhasamudayo Migajālāti vadāmi.

Santi ca kho Migajāla cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato nandī nirujjhati, nandinirodhā dukkhanirodho Migajālāti vadāmi -pa-. Santi ca kho Migajāla jivhāviññeyyā rasā iṭṭhā kantā -pa-. Santi ca kho Migajāla manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato nandī nirujjhati, nandinirodhā dukkhanirodho Migajālāti vadāmīti.

Atha kho āyasmā Migajālo Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho āyasmā Migajālo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharato nacirasseva yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ

diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā Migajālo arahataṁ ahosīti. . Dutiyaṁ.

3. Paṭhamasamiddhimārapañhāsutta

65. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho āyasmā Samiddhi yena Bhagavā -pa- Bhagavantaṁ etadavoca—"māro māro"ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante māro vā assamārapaññatti vāti.

Yattha kho Samiddhi atthi cakkhu, atthi rūpā, atthi cakkhu viññāṇaṁ, atthi cakkhuviññāṇaviññātabbā dhammā, atthi tattha māro vā mārapaññatti vā. Atthi sotaṁ, atthi saddā, atthi sotaviññāṇaṁ, atthi sotaviññāṇaviññātabbā dhammā, atthi tattha māro vā mārapaññatti vā. Atthi ghānaṁ, atthi gandhā, atthi ghānaviññāṇaṁ, atthi ghānaviññāṇaviññātabbā dhammā, atthi tattha māro vā mārapaññatti vā. Atthi jivhā, atthi rasā, atthi jivhāviññāṇaṁ, atthi jivhāviññāṇaviññātabbā dhammā, atthi tattha māro vā mārapaññatti vā. Atthi kāyo, atthi phoṭṭhabbā, atthi kāyaviññāṇaṁ, atthi kāyaviññāṇaviññātabbā dhammā, atthi tattha māro vā mārapaññatti vā. Atthi mano, atthi dhammā, atthi manoviññāṇaṁ, atthi manoviññāṇaviññātabbā dhammā, atthi tattha māro vā mārapaññatti vā.

Yattha ca kho Samiddhi natthi cakkhu, natthi rūpā, natthi cakkhuviññāṇaṁ, natthi cakkhuviññāṇaviññātabbā dhammā, natthi tattha māro vā mārapaññatti vā. Natthi sotaṁ -pa-. Natthi ghānaṁ -pa-. Natthi jivhā, natthi rasā, natthi jivhāviññāṇaṁ, natthi jivhāviññāṇaviññātabbā dhammā, natthi tattha māro vā mārapaññatti vā. Natthi kāyo -pa-. Natthi mano, natthi dhammā, natthi manoviññāṇaṁ, natthi manoviññāṇaviññātabbā dhammā, natthi tattha māro vā mārapaññatti vāti. . Tatiyaṁ.

4. Samiddhisattapañhāsutta

66. "Satto satto"ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante satto vā assa sattapaññatti vāti -pa-. . Catutthaṁ.

5. Samiddhidukkhapañhāsutta

67. “Dukkhaṁ dukkhan”ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante dukkhaṁ vā assa dukkhapaññatti vāti -pa-. . Pañcamaṁ.

6. Samiddhilokapañhāsutta

68. “Loko loko”ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante loko vā assa lokapaññatti vāti. Yattha kho Samiddhi atthi cakkhu, atthi rūpā, atthi cakkhuviññāṇaṁ, atthi cakkhuviññāṇaviññātabbā dhammā, atthi tattha loko vā lokapaññatti vāti -pa- atthi jivhā -pa- atthi mano, atthi dhammā, atthi manoviññāṇaṁ, atthi manoviññāṇaviññātabbā dhammā, atthi tattha loko vā lokapaññatti vā.

Yattha ca kho Samiddhi natthi cakkhu, natthi rūpā, natthi cakkhuviññāṇaṁ, natthi cakkhuviññāṇaviññātabbā dhammā, natthi tattha loko vā lokapaññatti vā -pa- natthi jivhā -pa- natthi mano, natthi dhammā, natthi manoviññāṇaṁ, natthi manoviññāṇaviññātabbā dhammā, natthi tattha loko vā lokapaññatti vāti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Upasena-āsīvisasutta

69. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Upaseno Rājagahe viharanti Sītavane Sappasoṇḍikapabbhāre. Tena kho pana samayena āyasmato Upasenassa kāye āsīviso patito hoti. Atha kho āyasmā Upaseno bhikkhū āmantesi “etha me āvuso imaṁ kāyaṁ mañcakaṁ āropetvā bahiddhā nīharatha, purāyaṁ kāyo idheva vikirati seyyathāpi bhusamuṭṭhī”ti.

Evaṁ vutte āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Upasenaṁ etadavoca “na kho pana mayaṁ passāma āyasmato Upasenassa kāyassa vā aññathattaṁ indriyānaṁ vā vipariṇāmaṁ, atha ca panāyasmā Upaseno evamāha ‘etha me āvuso imaṁ kāyaṁ mañcakaṁ āropetvā bahiddhā nīharatha, purāyaṁ kāyo idheva vikirati seyyathāpi bhusamuṭṭhī’ti”. Yassa nūna āvuso Sāriputta evamassa “ahaṁ cakkhūti vā mama cakkhūti vā -pa- ahaṁ jivhāti vā

mama jivhāti vā, ahaṁ manoti vā mama manoti vā", tassa āvuso Sāriputta siyā kāyassa vā aññathattaṁ indriyānaṁ vā vipariṇāmo. Mayhañca kho āvuso Sāriputta na evaṁ hoti "ahaṁ cakkhūti vā mama cakkhūti vā -pa- ahaṁ jivhāti vā mama jivhāti vā, ahaṁ manoti vā mama manoti vā", tassa mayhañca kho āvuso Sāriputta kiṁ kāyassa vā aññathattaṁ bhavissati indriyānaṁ vā vipariṇāmoti.

Tathā hi panāyasmato Upasenassa dīgharattaṁ ahaṅkāramamaṅkāramānānusayo susamūhato, tasmā āyasmato Upasenassa na evaṁ hoti "ahaṁ cakkhūti vā mama cakkhūti vā -pa- ahaṁ jivhāti vā mama jivhāti vā, ahaṁ manoti vā mama manoti vā"ti. Atha kho te bhikkhū āyasmato Upasenassa kāyaṁ mañcakaṁ āropetvā bahiddhā nīhariṁsu. Atha kho āyasmato Upasenassa kāyo tattheva vikiri seyyathāpi bhusamuṭṭhīti. . Sattamaṁ.

8. Upavāṇasandiṭṭhikasutta

70. Atha kho āyasmā Upavāṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Upavāṇo Bhagavantaṁ etadavoca— "sandiṭṭhiko dhammo sandiṭṭhiko dhammo"ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante sandiṭṭhiko dhammo hoti akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhīti.

Idha pana Upavāṇa bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā rūpappaṭisaṁvedī ca hoti rūparāgappaṭisaṁvedī ca, santañca ajjhattaṁ rūpesu rāgaṁ "atthi me ajjhattaṁ rūpesu rāgo"ti pajānāti, yaṁ taṁ Upavāṇa bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā rūpappaṭisaṁvedī ca hoti rūparāgappaṭisaṁvedī ca, santañca ajjhattaṁ rūpesu rāgaṁ "atthi me ajjhattaṁ rūpesu rāgo"ti pajānāti. Evampi kho Upavāṇa sandiṭṭhiko dhammo hoti akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhi -pa-.

Puna caparaṁ Upavāṇa bhikkhu jivhāya rasaṁ sāyitvā rasappaṭisaṁvedī ca hoti rasarāgappaṭisaṁvedī ca, santañca ajjhattaṁ rasesu rāgaṁ "atthi me ajjhattaṁ rasesu rāgo"ti pajānāti, yaṁ taṁ Upavāṇa bhikkhu jivhāya rasaṁ sāyitvā rasappaṭisaṁvedī ca hoti rasarāgappaṭisaṁvedī ca, santañca ajjhattaṁ

rasesu rāgaṁ "atthi me ajjhattaṁ rasesu rāgo"ti pajānāti. Evampi kho Upavāṇa sandiṭṭhiko dhammo hoti akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhi -pa-.

Puna caparaṁ Upavāṇa bhikkhu manasā dhammaṁ viññāya dhammappaṭisaṁvedī ca hoti dhammarāgappaṭisaṁvedī ca, santañca ajjhattaṁ dhammesu rāgaṁ "atthi me ajjhattaṁ dhammesu rāgo"ti pajānāti, yaṁ taṁ Upavāṇa bhikkhu manasā dhammaṁ viññāya dhammappaṭisaṁvedī ca hoti dhammarāgappaṭisaṁvedī ca, santañca ajjhattaṁ dhammesu rāgaṁ "atthi me ajjhattaṁ dhammesu rāgo"ti pajānāti. Evampi kho Upavāṇa sandiṭṭhiko dhammo hoti -pa- paccattaṁ veditabbo viññūhi -pa-.

Idha pana Upavāṇa bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā rūpappaṭisaṁvedī ca hoti no ca rūparāgappaṭisaṁvedī, asantañca ajjhattaṁ rūpesu rāgaṁ "natthi me ajjhattaṁ rūpesu rāgo"ti pajānāti, yaṁ taṁ Upavāṇa bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā rūpappaṭisaṁvedīhi kho hoti no ca rūparāgappaṭisaṁvedī, asantañca ajjhattaṁ rūpesu rāgaṁ "natthi me ajjhattaṁ rūpesu rāgo"ti pajānāti. Evampi kho Upavāṇa sandiṭṭhiko dhammo hoti akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhi -pa-.

Puna caparaṁ Upavāṇa bhikkhu jivhāya rasaṁ sāyitvā rasappaṭisaṁvedīhi kho hoti no ca rasarāgappaṭisaṁvedī, asantañca ajjhattaṁ rasesu rāgaṁ "natthi me ajjhattaṁ rasesu rāgo"ti pajānāti -pa-.

Puna caparaṁ upāvāṇa bhikkhu manasā dhammaṁ viññāya dhammappaṭisaṁvedīhi kho hoti no ca dhammarāgappaṭisaṁvedī, asantañca ajjhattaṁ dhammesu rāgaṁ "natthi me ajjhattaṁ dhammesu rāgo"ti pajānāti, yaṁ taṁ Upavāṇa bhikkhu manasā dhammaṁ viññāya dhammappaṭisaṁvedīhi kho hoti no ca dhammarāgappaṭisaṁvedī, asantañca ajjhattaṁ dhammesu rāgaṁ "natthi me ajjhattaṁ dhammesu rāgo"ti pajānāti. Evampi kho Upavāṇa sandiṭṭhiko dhammo hoti, akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Paṭhamachaphassāyatanasutta

71. Yo hi koci bhikkhave bhikkhu channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti,

avusitaṁ tena brahmacariyaṁ, ārakā so imasmā dhammavinayāti. Evaṁ vutte aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca—"etthāhaṁ bhante anassasaṁ[1], ahaṁ hi bhante channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāmī"ti.

Taṁ kiṁ maññasi bhikkhu, cakkhuṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Sādhu bhikkhu ettha ca te bhikkhu cakkhu "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ bhavissati, esevanto dukkhassa -pa- jivhaṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Sādhu bhikkhu ettha ca te bhikkhu jivhā "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ bhavissati, esevanto dukkhassa -pa- manaṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Sādhu bhikkhu ettha ca te bhikkhu mano "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ bhavissati, esevanto dukkhassāti. . Navamaṁ.

10. Dutiyachaphassāyatanasutta

72. Yo hi koci bhikkhave bhikkhu channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti, avusitaṁ tena brahmacariyaṁ, ārakā so imasmā dhammavinayāti. Evaṁ vutte aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca—"etthāhaṁ bhante anassasaṁ panassasaṁ, ahaṁ hi bhante channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāmī"ti.

Taṁ kiṁ maññasi bhikkhu, cakkhuṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassasīti. Evaṁ bhante. Sādhu bhikkhu ettha ca te bhikkhu cakkhu "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ bhavissati, evaṁ te etaṁ paṭhamaṁ phassāyatanaṁ pahīnaṁ

1. Anassasiṁ (Sī), anassāsaṁ (Syā, Kaṁ), anassāsiṁ (I)

bhavissati āyatiṁ apunabbhavāya -pa- jivhaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti samanupassasīti. Evaṁ bhante. Sādhu bhikkhu ettha ca te bhikkhu jivhā “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ bhavissati, evaṁ te etaṁ catutthaṁ phassāyatanaṁ pahīnaṁ bhavissati āyatiṁ apunabbhavāya -pa- manaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti samanupassasīti. Evaṁ bhante. Sādhu bhikkhu ettha ca te bhikkhu mano “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ bhavissati, evaṁ te etaṁ chaṭṭhaṁ phassāyatanaṁ pahīnaṁ bhavissati āyatiṁ apunabbhavāyāti. . Dasamaṁ.

11. Tatiyachaphassāyatanasutta

73. Yo hi koci bhikkhave bhikkhu channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti, avusitaṁ tena brahmacariyaṁ, ārakā so imasmā dhammavinayāti. Evaṁ vutte aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca— “etthāhaṁ bhante anassasaṁ panassasaṁ, ahaṁ hi bhante channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāmī”ti.

Taṁ kiṁ maññasi bhikkhu, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante. Sotaṁ. Ghānaṁ. Jivhā. Kāyo. Mano nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ bhikkhu sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, sotasmimpi nibbindati, ghānasmimpi nibbindati, jivhāyapi nibbindati, kāyasmimpi nibbindati, manasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ “vimuttam”iti ñāṇaṁ hoti, “khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā”ti pajānātīti. . Ekādasamaṁ.

Migajālavaggo dutiyo.

Tassuddānaṁ

Migajālena dve vuttā, cattāro ca Samiddhinā.
Upaseno Upavāṇo, Chaphassāyatanikā tayoti.

---

(8) 3. Gilānavagga

1. Paṭhamagilānasutta

74. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca—"amukasmiṁ bhante vihāre aññataro bhikkhu navo appaññāto ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, sādhu bhante Bhagavā, yena so bhikkhu tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā"ti.

Atha kho Bhagavā navavādañca sutvā gilānavādañca "appaññāto bhikkhū"ti iti viditvā yena so bhikkhu tenupasaṅkami. Addasā kho so bhikkhu Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna mañcake samadhosi[1]. Atha kho Bhagavā taṁ bhikkhuṁ etadavoca "alaṁ bhikkhu mā tvaṁ mañcake samadhosi, santimāni āsanāni paññattāni, tatthāhaṁ nisīdissāmī"ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane, nisajja kho Bhagavā taṁ bhikkhuṁ etadavoca "kacci te bhikkhu khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ, kacci dukkhā vedanā paṭikkamanti, no abhikkamanti, paṭikkamosānaṁ paññāyati, no abhikkamo"ti. Na me bhante khamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ, bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti, abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamoti. Kacci te bhikkhu na kiñci kukkuccaṁ na koci vippaṭisāroti. Taggha me bhante anappakaṁ kukkuccaṁ, anappako vippaṭisāroti. Kacci pana taṁ[2] bhikkhu attā sīlato upavadatīti. Na kho maṁ bhante attā sīlato upavadatīti[3]. No ce kira te bhikkhu attā sīlato upavadati, atha kiñca[4] te kukkuccaṁ, ko ca vippaṭisāroti. Na khvāhaṁ bhante sīlavisuddhatthaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ

---

1. Samañcosi (Sī), samatesi (Syā, Kaṁ), samañcopi (I)
2. Tvaṁ (Sī), te (Syā, Kaṁ, Ka)
3. No hetaṁ bhante (I, Ka)
4. Atha kismiñca (Sī), atha bhikkhu kismiñca (Syā, Kaṁ, I, Ka)

ājānāmīti. No ce kira tvaṁ bhikkhu sīlavisuddhatthaṁ mayā dhammaṁ desitaṁ ājānāsi, atha kimatthaṁ carahi tvaṁ bhikkhu mayā dhammaṁ desitaṁ ājānāsīti. Rāgavirāgatthaṁ khvāhaṁ bhante Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu rāgavirāgatthaṁ mayā dhammaṁ desitaṁ ājānāsi, rāgavirāgattho hi bhikkhu mayā dhammo desito. Taṁ kiṁ maññasi bhikkhu, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Sotaṁ. Ghānaṁ. Jivhā. Kāyo. Mano nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ bhikkhu sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, sotasmimpi nibbindati -pa- manasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti -pa- nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. Idamavoca Bhagavā. Attamano so bhikkhu Bhagavato bhāsitaṁ abhinandi. Imasmiṁ ca pana veyyākaraṇasmiṁ bhaññamāne tassa bhikkhuno virajaṁ vītamalaṁ dhammacakkhuṁ udapādi "yaṁ kiñci samudayadhammaṁ, sabbaṁ taṁ nirodhadhamman"ti. . Paṭhamaṁ.

2. Dutiyagilānasutta

75. Atha kho aññataro bhikkhu -pa- Bhagavantaṁ etadavoca— amukasmiṁ bhante vihāre aññataro bhikkhu navo appaññāto ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, sādhu bhante Bhagavā, yena so bhikkhu tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyāti.

Atha kho Bhagavā navavādañca sutvā gilānavādañca "appaññāto bhikkhū"ti iti viditvā yena so bhikkhu tenupasaṅkami, addasā kho so bhikkhu Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna mañcake samadhosi. Atha kho Bhagavā taṁ bhikkhuṁ etadavoca "alaṁ bhikkhu mā tvaṁ mañcake samadhosi, santimāni āsanāni paññattāni, tatthāhaṁ nisīdissāmī"ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane, nisajja kho Bhagavā taṁ bhikkhuṁ etadavoca "kacci te bhikkhu khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ, kacci dukkhā vedanā paṭikkamanti, no abhikkamanti,

paṭikkamosānaṁ paññāyati, no abhikkamo”ti. Na me bhante khamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ -pa-. Na kho maṁ[1] bhante attā sīlato upavadatīti. No ce kira te bhikkhu attā sīlato upavadati. Atha kiñca te kukkuccaṁ, ko ca vippaṭisāroti. Na khvāhaṁ bhante sīlavisuddhatthaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmīti. No ce kira tvaṁ bhikkhu sīlavisuddhatthaṁ mayā dhammaṁ desitaṁ ājānāsi, atha kimatthaṁ carahi tvaṁ bhikkhu mayā dhammaṁ desitaṁ ājānāsīti. Anupādāparinibbānatthaṁ khvāhaṁ bhante Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu bhikkhu, sādhu kho tvaṁ bhikkhu anupādāparinibbānatthaṁ mayā dhammaṁ desitaṁ ājānāsi, anupādāparinibbānattho hi bhikkhu mayā dhammo desito. Taṁ kiṁ maññasi bhikkhu, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Sotaṁ. Ghānaṁ. Jivhā. Kāyo. Mano. Manoviññāṇaṁ. Manosamphasso. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama. esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ bhikkhu sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati -pa- manasmimpi. Manoviññāṇepi. Manosamphassepi nibbindati. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ “vimuttam”iti ñāṇaṁ hoti, “khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā”ti pajānātīti. Idamavoca Bhagavā. Attamano so bhikkhu Bhagavato bhāsitaṁ abhinandi. Imasmiṁ ca pana veyyākaraṇasmiṁ bhaññamāne tassa bhikkhussa anupādāya āsavehi cittaṁ vimuccīti[2]. . Dutiyaṁ.

3. Rādha-aniccasutta

76. Atha kho āyasmā Rādho -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rādho Bhagavantaṁ etadavoca “sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ

1. Me (sabbattha) 2. Vimuccatīti (sabbattha)

desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti. Yaṁ kho Rādha aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo. Kiñca Rādha aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo. Cakkhu aniccaṁ, rūpā aniccā, cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphasso. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo -pa-. Jivhā. Kāyo. Mano anicco, tatra te chando pahātabbo. Dhammā. Manoviññāṇaṁ. Manosamphasso. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo. Yaṁ kho Rādha aniccaṁ, tatra te chando pahātabboti. . Tatiyaṁ.

4. Rādhadukkhasutta

77. Yaṁ kho Rādha dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo. Kiñca Rādha dukkhaṁ. Cakkhu kho Rādha dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo. Rūpā. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphasso. Yampidaṁ cakkhusamphassa -pa-. Adukkhamasukhaṁ vā, tampi dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo -pa-. Mano dukkho. Dhammā. Manoviññāṇaṁ. Manosamphasso. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo. Yaṁ kho Rādha dukkhaṁ, tatra te chando pahātabboti. . Catutthaṁ.

5. Rādha-anattasutta

78. Yo kho Rādha anattā, tatra te chando pahātabbo. Ko ca Rādha anattā. Cakkhu kho Rādha anattā, tatra te chando pahātabbo. Rūpā. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphasso. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā -pa-. Mano anattā. Dhammā. Manoviññāṇaṁ. Manosamphasso. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anattā, tatra te chando pahātabbo. Yo kho Rādha anattā, tatra te chando pahātabboti. . Pañcamaṁ.

6. Paṭhama-avijjāpahānasutta

79. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "atthi nu kho bhante eko dhammo, yassa pahānā bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjatī"ti. Atthi kho bhikkhu eko dhammo, yassa pahānā bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjatīti. Katamo pana bhante eko dhammo, yassa pahānā bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjatīti. Avijjā kho bhikkhu eko dhammo, yassa pahānā bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjatīti. Kathaṁ pana bhante jānato kathaṁ passato bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjatīti. Cakkhuṁ kho bhikkhu aniccato jānato passato bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjati. Rūpe. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphassaṁ. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccato jānato passato bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjati -pa-. Manaṁ aniccato jānato passato bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjati. Dhamme. Manoviññāṇaṁ. Manosamphassaṁ. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccato jānato passato bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjati. Evaṁ kho bhikkhu jānato evaṁ passato bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjatīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Dutiya-avijjāpahānasutta

80. Atha kho aññataro bhikkhu -pa- etadavoca "atthi nu kho bhante eko dhammo, yassa pahānā bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjatī"ti. Atthi kho bhikkhu eko dhammo, yassa pahānā bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjatīti. Katamo pana bhante eko dhammo, yassa pahānā bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjatīti. Avijjā kho bhikkhu eko dhammo, yassa pahānā bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjatīti. Kathaṁ pana bhante jānato kathaṁ passato avijjā pahīyati, vijjā uppajjatīti. Idha bhikkhu bhikkhuno sutaṁ hoti "sabbe dhammā nālaṁ abhinivesāyā"ti. Evañcetaṁ bhikkhu bhikkhuno sutaṁ hoti "sabbe

dhammā nālaṁ abhinivesāyā”ti. So sabbaṁ dhammaṁ abhijānāti, sabbaṁ dhammaṁ abhiññāya sabbaṁ dhammaṁ parijānāti, sabbaṁ dhammaṁ pariññāya sabbanimittāni aññato passati. Cakkhuṁ aññato passati. Rūpe. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphassaṁ. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aññato passati -pa-. Manaṁ aññato passati. Dhamme. Manoviññāṇaṁ. Manosamphassaṁ. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aññato passati. Evaṁ kho bhikkhu jānato evaṁ passato bhikkhuno avijjā pahīyati, vijjā uppajjatīti. . Sattamaṁ.

8. Sambahulabhikkhusutta

81. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu -pa- ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ “idha no bhante aññatitthiyā paribbājakā amhe evaṁ pucchanti ‘kimatthiyaṁ āvuso samaṇe Gotame brahmacariyaṁ vussatī”ti, evaṁ puṭṭhā mayaṁ bhante tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ byākaroma, dukkhassa kho āvuso pariññatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī”ti. Kacci mayaṁ bhante evaṁ puṭṭhā evaṁ byākaramānā vuttavādino ceva Bhagavato homa, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkhāma, dhammassa cānudhammaṁ byākaroma, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchatīti.

Taggha tumhe bhikkhave evaṁ puṭṭhā evaṁ byākaramānā vuttavādino ceva me hotha, na ca maṁ abhūtena abbhācikkhatha, dhammassa cānudhammaṁ byākarotha, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchati. Dukkhassa hi bhikkhave pariññatthaṁ mayi brahmacariyaṁ vussati, sace pana vo bhikkhave aññatitthiyā paribbājakā evaṁ puccheyyuṁ “katamaṁ pana taṁ āvuso dukkhaṁ, yassa pariññāya samaṇe Gotame brahmacariyaṁ vussatī”ti, evaṁ puṭṭhā tumhe bhikkhave tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ byākareyyātha “cakkhu kho āvuso dukkhaṁ, tassa pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussati. Rūpā -pa-. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi dukkhaṁ, tassa pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussati -pa-. Mano dukkho -pa-.

Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi dukkhaṁ, tassa pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussati. Idaṁ kho taṁ āvuso dukkhaṁ, tassa pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī"ti, evaṁ puṭṭhā tumhe bhikkhave tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ byākareyyāthāti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Lokapañhāsutta

82. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca—

"Loko loko"ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante "loko"ti vuccatīti. Lujjatīti kho bhikkhu tasmā "loko"ti vuccati. Kiñca lujjati. Cakkhu kho bhikkhu lujjati, rūpā lujjanti, cakkhuviññāṇaṁ lujjati, cakkhusamphasso lujjati, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi lujjati -pa-. Jivhā lujjati -pa-. Mano lujjati. Dhammā lujjanti. Manoviññāṇaṁ lujjati. Manosamphasso lujjati. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi lujjati. Lujjatīti kho bhikkhu tasmā "loko"ti vuccatīti. . Navamaṁ.

10. Phaggunapañhāsutta

83. Atha kho āyasmā Phagguno -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Phagguno Bhagavantaṁ etadavoca—

Atthi nu kho bhante taṁ cakkhu, yena cakkhunā atīte Buddhe parinibbute chinnapapañce chinnavaṭume pariyādinnavaṭṭe sabbadukkhavītivaṭṭe paññāpayamāno paññāpeyya -pa-. Atthi nu kho bhante sā jivhā, yāya jivhāya atīte Buddhe parinibbute chinnapapañce chinnavaṭume pariyādinnavaṭṭe sabbadukkhavītivaṭṭe paññāpayamāno paññāpeyya -pa-. Atthi nu kho so bhante mano, yena manena atīte Buddhe parinibbute chinnapapañce chinnavaṭume pariyādinnavaṭṭe sabbadukkhavītivaṭṭe paññāpayamāno paññāpeyyāti.

Natthi kho taṁ phagguna cakkhu, yena cakkhunā atīte Buddhe parinibbute chinnapapañce chinnavaṭume pariyādinnavaṭṭe sabbadukkhavītivaṭṭe paññāpayamāno

paññāpeyya -pa-. Natthi kho sā phagguna jivhā, yāya jivhāya atīte Buddhe parinibbute chinnapapañce chinnavaṭume pariyādinnavaṭṭe sabbadukkhavītivaṭṭe paññāpayamāno paññāpeyya -pa-. Natthi kho so phagguna mano, yena manena atīte Buddhe parinibbute chinnapapañce chinnavaṭume pariyādinnavaṭṭe sabbadukkhavītivaṭṭe paññāpayamāno paññāpeyyāti. . Dasamaṁ.

Gilānavaggo tatiyo.

Tassuddānaṁ

Gilānena duve vuttā, Rādhena apare tayo.
Avijjāya ca dve vuttā, Bhikkhu Loko ca Phaggunoti.

---

(9) 4. Channavagga

1. Palokadhammasutta

84. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Ānando yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca—

“Loko loko”ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante “loko”ti vuccatīti. Yaṁ kho Ānanda palokadhammaṁ, ayaṁ vuccati ariyassa vinaye loko. Kiñcānanda palokadhammaṁ. Cakkhu kho Ānanda palokadhammaṁ, rūpā palokadhammā, cakkhuviññāṇaṁ palokadhammaṁ, cakkhusamphasso palokadhammo, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā -pa-. Tampi palokadhammaṁ -pa-. Jivhā palokadhammā, rasā palokadhammā, jivhāviññāṇaṁ palokadhammaṁ, jivhāsamphasso palokadhammo, yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā -pa-. Tampi palokadhammaṁ -pa-. Mano palokadhammo, dhammā palokadhammā, manoviññāṇaṁ palokadhammaṁ, manosamphasso palokadhammo, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampipalokadhammaṁ. Yaṁ kho Ānanda palokadhammaṁ, ayaṁ vuccati ariyassa vinaye lokoti. . Paṭhamaṁ.

2. Suññatalokasutta

85. Atha kho āyasmā Ānando -pa- Bhagavantaṁ etadavoca—"suñño loko suñño loko"ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante "suñño loko"ti vuccatīti. Yasmā ca kho Ānanda suññaṁ attena vā attaniyena vā, tasmā "suñño loko"ti vuccati. Kiñca Ānanda suññaṁ attena vā attaniyena vā. Cakkhu kho Ānanda suññaṁ attena vā attaniyena vā, rūpā suññā attena vā attaniyena vā, cakkhuviññāṇaṁ suññaṁ attena vā attaniyena vā, cakkhusamphasso suñño attena vā attaniyena vā -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi suññaṁ attena vā attaniyena vā. Yasmā ca kho Ānanda suññaṁ attena vā attaniyena vā, tasmā "suñño loko"ti vuccatīti. . Dutiyaṁ.

3. Saṁkhittadhammasutta

86. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti.

Taṁ kiṁ maññasi Ānanda, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Rūpā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Cakkhuviññāṇaṁ -pa-. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante -pa-. Jivhā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante -pa-. Jivhāviññāṇaṁ. Jivhāsamphasso -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi,

eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ Ānanda sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati -pa- cakkhusamphassepi nibbindati -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Tatiyaṁ.

4. Channasutta

87. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahācundo āyasmā ca Channo Gijjhakūṭe pabbate viharanti. Tena kho pana samayena āyasmā Channo ābādhiko hoti dukkhito bāḷhagilāno. Atha kho āyasmā Sāriputto sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Mahācundo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahācundaṁ etadavoca "āyāmāvuso cunda yenāyasmā Channo tenupasaṅkamissāma gilānapucchakā"ti. "Evamāvuso"ti kho āyasmā Mahācundo āyasmato Sāriputtassa paccassosi.

Atha kho āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahācundo yenāyasmā Channo tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdiṁsu, nisajja kho āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Channaṁ etadavoca "kacci te āvuso Channa khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ, kacci dukkhā vedanā paṭikkamanti no abhikkamanti, paṭikkamosānaṁ paññāyati no abhikkamo"ti.

Na me āvuso Sāriputta khamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ, bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no paṭikkamanti, abhikkamosānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi āvuso balavā puriso tiṇhena sikharena[1] muddhani[2] abhimattheyya[3]. Evameva kho āvuso adhimattā vātā muddhani[2] ūhananti[4]. Na me āvuso khamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ -pa- no paṭikkamo.

---

1. Khaggena (Ka)
2. Muddhānaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Abhimantheyya (Sī)
4. Upahananti (Sī, Syā, Kaṁ, I, Ka), uhananti (Ka)

Seyyathāpi āvuso balavā puriso daḷhena varattakkhaṇḍena sīse sīsaveṭhaṁ dadeyya, evameva kho āvuso adhimattā sīse sīsavedanā. Na me āvuso khamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ -pa- no paṭikkamo. Seyyathāpi āvuso dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā tiṇhena govikantanena kucchiṁ parikanteyya, evameva kho adhimattā vātā kucchiṁ parikantanti. Na me āvuso khamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ -pa- no paṭikkamo. Seyyathāpi āvuso dve balavanto purisā dubbalataraṁ purisaṁ nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuyā santāpeyyuṁ samparitāpeyyuṁ, evameva kho āvuso adhimatto kāyasmiṁ ḍāho, na me āvuso khamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ, bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no paṭikkamanti, abhikkamosānaṁ paññāyati no paṭikkamo, satthaṁ āvuso Sāriputta āharissāmi, nāvakaṅkhāmi[1] jīvitanti.

Mā āyasmā Channo satthaṁ āharesi, yāpetāyasmā Channo, yāpentaṁ mayaṁ āyasmantaṁ Channaṁ icchāma, sace āyasmato Channassa natthi sappāyāni bhojanāni, ahaṁ āyasmato Channassa sappāyāni bhojanāni pariyesissāmi. Sace āyasmato Channassa natthi sappāyāni bhesajjāni ahaṁ āyasmato Channassa sappāyāni bhesajjāni pariyesissāmi. Sace āyasmato Channassa natthi patirūpā upaṭṭhākā, ahaṁ āyasmantaṁ Channaṁ upaṭṭhahissāmi. Mā āyasmā Channo satthaṁ āharesi, yāpetāyasmā Channo, yāpentaṁ mayaṁ āyasmantaṁ Channaṁ icchāmāti.

Na me āvuso Sāriputta natthi sappāyāni bhojanāni, atthi me sappāyāni bhojanāni. Napi me natthi sappāyāni bhesajjāni, atthi me sappāyāni bhesajjāni. Napi me natthi patirūpā upaṭṭhākā, atthi me patirūpā upaṭṭhākā. Api ca me āvuso Satthā pariciṇṇo dīgharattaṁ manāpeneva, no amanāpena. Etaṁ hi āvuso sāvakassa patirūpaṁ, yaṁ Satthāraṁ paricareyya manāpeneva no amanāpena, anupavajjaṁ[2] Channo bhikkhu satthaṁ āharissatīti evametaṁ āvuso Sāriputta dhārehīti.

---

1. Nāpi kaṅkhāmi (Ka)

2. Taṁ anupavajjaṁ (bahūsu)

Puccheyyāma mayaṁ āyasmantaṁ Channaṁ kañcideva[1] desaṁ, sace āyasmā Channo okāsaṁ karoti pañhassa veyyākaraṇāyāti. Pucchāvuso Sāriputta sutvā vedissāmāti.

Cakkhuṁ āvuso Channa cakkhuviññāṇaṁ cakkhuviññāṇaviññātabbe dhamme "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassasi -pa-. Jivhaṁ āvuso Channa jivhāviññāṇaṁ jivhāviññāṇaviññātabbe dhamme "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassati -pa-. Manaṁ āvuso Channa manoviññāṇaṁ manoviññāṇaviññātabbe dhamme "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassasīti.

Cakkhuṁ āvuso Sāriputta cakkhuviññāṇaṁ cakkhuviññāṇaviññātabbe dhamme "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassāmi -pa-. Jivhaṁ āvuso Sāriputta jivhāviññāṇaṁ jivhāviññāṇaviññātabbe dhamme "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassāmi -pa-. Manaṁ āvuso Sāriputta manoviññāṇaṁ manoviññāṇaviññātabbe dhamme "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassāmīti.

Cakkhusmiṁ āvuso Channa cakkhuviññāṇe cakkhuviññāṇaviññātabbesu dhammesu kiṁ disvā kiṁ abhiññāya cakkhuṁ cakkhuviññāṇaṁ cakkhuviññāṇaviññātabbe dhamme "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassasi -pa-. Jivhāya āvuso Channa jivhāviññāṇe jivhāviññāṇaviññātabbesu dhammesu kiṁ disvā kiṁ abhiññāya jivhaṁ jivhāviññāṇaṁ jivhāviññāṇaviññātabbe dhamme "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassasi. Manasmiṁ āvuso Channa manoviññāṇe manoviññāṇaviññātabbesu dhammesu kiṁ disvā kiṁ abhiññāya manaṁ manoviññāṇaṁ manoviññāṇaviññātabbe dhamme "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassasīti.

Cakkhusmiṁ āvuso Sāriputta cakkhuviññāṇe cakkhuviññāṇaviññātabbesu dhammesu nirodhaṁ disvā nirodhaṁ abhiññāya cakkhuṁ cakkhuviññāṇaṁ cakkhuviññāṇaviññātabbe dhamme "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso

---

1. Kiñcideva (Syā, Kaṁ, I, Ka)

attā”ti samanupassāmi -pa-. Jivhāya āvuso Sāriputta jivhāviññāṇe jivhāviññāṇaviññātabbesu dhammesu nirodhaṁ disvā nirodhaṁ abhiññāya jivhaṁ jivhāviññāṇaṁ jivhāviññāṇaviññātabbe dhamme “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti samanupassāmi -pa-. Manasmiṁ āvuso Sāriputta manoviññāṇe manoviññāṇaviññātabbesu dhammesu nirodhaṁ disvā nirodhaṁ abhiññāya manaṁ manoviññāṇaṁ manoviññāṇaviññātabbe dhamme “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”tisamanupassāmīti.

Evaṁ vutte āyasmā Mahācundo āyasmantaṁ Channaṁ etadavoca “tasmātiha āvuso Channa idampi tassa Bhagavato sāsanaṁ niccakappaṁ sādhukaṁ manasi kātabbaṁ, nissitassa calitaṁ anissitassa calitaṁ natthi, calite asati passaddhi hoti, passaddhiyā sati nati na hoti, natiyā asati āgatigati na hoti, āgatigatiyā asati cutūpapāto na hoti, cutūpapāte asati nevidha na huraṁ na ubhayamantarena esevanto dukkhassā”ti. Atha kho āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahācundo āyasmantaṁ Channaṁ iminā ovādena ovaditvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu. Atha kho āyasmā Channo acirapakkantesu tesu āyasmantesu satthaṁ āharesi.

Atha kho āyasmā Sāriputto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto Bhagavantaṁ etadavoca “āyasmatā bhante Channena satthaṁ āharitaṁ, tassa kā gati ko abhisamparāyo”ti. Nanu te Sāriputta Channena bhikkhunā sammukhāyeva anupavajjatā byākatāti. Atthi bhante Pubbavijjanaṁ[1] nāma Vajjigāmo, tatthāyasmato Channassa mittakulāni suhajjakulāni upavajjakulānīti. Honti hete Sāriputta Channassa bhikkhuno mittakulāni suhajjakulāni upavajjakulāni, na kho panāhaṁ Sāriputta ettāvatā “sa-upavajjo”ti vadāmi, yo kho Sāriputta tañca kāyaṁ nikkhipati, aññañca kāyaṁ upādiyati, tamahaṁ “sa-upavajjo”ti vadāmi, taṁ Channassa bhikkhuno natthi, anupavajjaṁ Channena bhikkhunā satthaṁ āharitanti, evametaṁ Sāriputta dhārehīti. . Catutthaṁ.

---

1. Pubbaviciraṁ (Sī), pubbavijjhanaṁ (I), pubbajiraṁ (Ma 3. 310 piṭṭhe)

5. Puṇṇasutta

88. Atha[1] kho āyasmā Puṇṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Puṇṇo Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti.

Santi kho Puṇṇa cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī, nandisamudayā dukkhasamudayo puṇṇāti vadāmi -pa-. Santi kho Puṇṇa jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi kho Puṇṇa manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato uppajjati nandī, nandisamudayā dukkhasamudayo puṇṇāti vadāmi.

Santi kho Puṇṇa cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato nirujjhati nandī, nandinirodhā dukkhanirodho puṇṇāti vadāmi -pa-. Santi kho Puṇṇa manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato nirujjhati nandī, nandinirodhā dukkhanirodho puṇṇāti vadāmi.

Iminā tvaṁ[2] Puṇṇa mayā saṁkhittena ovādena ovadito katamasmiṁ[3] janapade viharissasīti. Atthi bhante Sunāparanto nāma janapado, tatthāhaṁ viharissāmīti.

Caṇḍā kho Puṇṇa Sunāparantakā manussā, pharusā kho Puṇṇa Sunāparantakā manussā, sace taṁ Puṇṇa Sunāparantakā manussā akkosissanti paribhāsissanti, tatra te Puṇṇa kinti bhavissatīti. Sace maṁ bhante

1. Sāvatthinidānaṁ. Atha (?) Ma 3. 311 passitabbaṁ. 2. Iminā ca tvaṁ.
3. Katarasmiṁ (Ma 3. 312)

Sunāparantakā manussā akkosissanti paribhāsissanti, tatra me evaṁ bhavissati "bhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, subhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, yaṁ me[1] na yime pāṇinā pahāraṁ dentī"ti, evamettha[2] Bhagavā bhavissati, evamettha Sugata bhavissatīti.

Sace pana te Puṇṇa Sunāparantakā manussā pāṇinā pahāraṁ dassanti, tatra pana te Puṇṇa kinti bhavissatīti. Sace me bhante Sunāparantakā manussā pāṇinā pahāraṁ dassanti, tatra me evaṁ bhavissati "bhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, subhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, yaṁ me[1] na yime leḍḍunā pahāraṁ dentī"ti, evamettha Bhagavā bhavissati, evamettha Sugata bhavissatīti.

Sace pana te Puṇṇa Sunāparantakā manussā leḍḍunā pahāraṁ dassanti, tatra pana te Puṇṇa kinti bhavissatīti. Sace me bhante Sunāparantakā manussā leḍḍunā pahāraṁ dassanti, tatra me evaṁ bhavissati "bhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, subhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, yaṁ me na yime daṇḍena pahāraṁ dentī"ti, evamettha Bhagavā bhavissati, evamettha Sugata bhavissatīti.

Sace pana Puṇṇa Sunāparantakā manussā daṇḍena pahāraṁ dassanti, tatra pana te Puṇṇa kinti bhavissatīti. Sace me bhante Sunāparantakā manussā daṇḍena pahāraṁ dassanti, tatra me evaṁ bhavissati "bhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, subhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, yaṁ me na yime satthena pahāraṁ dentī"ti, evamettha Bhagavā bhavissati, evamettha Sugata bhavissatīti.

Sace pana te Puṇṇa Sunāparantakā manussā satthena pahāraṁ dassanti, tatra pana te Puṇṇa kinti bhavissatīti. Sace me bhante Sunāparantakā manussā satthena pahāraṁ dassanti, tatra me evaṁ bhavissati "bhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, subhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, yaṁ maṁ na yime tiṇhena satthena jīvitā voropentī"ti, evamettha Bhagavā bhavissati, evamettha Sugata bhavissatīti.

---

1. Maṁ (sabbattha) 2. Evammettha (?)

Sace pana taṁ Puṇṇa Sunāparantakā manussā tiṇhena satthena jīvitā voropessanti, tatra pana te Puṇṇa kinti bhavissatīti. Sace maṁ bhante Sunāparantakā manussā tiṇhena satthena jīvitā voropessanti, tatra me evaṁ bhavissati "santi kho tassa Bhagavato sāvakā kāyena ca jīvitena ca aṭṭīyamānā harāyamānā jigucchamānā satthahārakaṁ pariyesanti, taṁ me idaṁ apariyiṭṭhaññeva satthahārakaṁ laddhan"ti, evamettha Bhagavā bhavissati, evamettha Sugata bhavissatīti.

Sādhu sādhu Puṇṇa, sakkhissasi kho tvaṁ Puṇṇa iminā damūpasamena samannāgato Sunāparantasmiṁ janapade vatthuṁ, yassa dāni tvaṁ Puṇṇa kālaṁ maññasīti.

Atha kho āyasmā Puṇṇo Bhagavato vacanaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya yena Sunāparanto janapado tena cārikaṁ pakkāmi, anupubbena cārikaṁ caramāno yena Sunāparanto janapado tadavasari, tatra sudaṁ āyasmā Puṇṇo Sunāparantasmiṁ janapade viharati. Atha kho āyasmā Puṇṇo tenevantaravassena pañcamattāni upāsakasatāni paṭivedesi[1], tenevantaravassena pañcamattāni upāsikāsatāni paṭivedesi, tenevantaravassena tisso vijjā sacchākāsi, tenevantaravassena parinibbāyi.

Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu -pa- ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "yo so bhante Puṇṇo nāma kulaputto Bhagavatā saṁkhittena ovādena ovadito, so kālaṅkato, tassa kā gati ko abhisamparāyo"ti. Paṇḍito bhikkhave Puṇṇo kulaputto[2], paccapādi[3] dhammassānudhammaṁ, na ca maṁ dhammādhikaraṇaṁ vihesesi[4], parinibbuto bhikkhave Puṇṇo kulaputtoti. . Pañcamaṁ.

---

1. Paṭipādesi (Sī, I), paṭidesesi (Syā, Kaṁ)
2. Kulaputto ahosi (sabbattha)
3. Saccavādī (Syā, Kaṁ, Ka)
4. Viheṭhesi (Sī, Syā, Kaṁ)

6. Bāhiyasutta

89. Atha kho āyasmā Bāhiyo yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Bāhiyo Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti.

Taṁ kiṁ maññasi Bāhiya, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Rūpā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante -pa-. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphasso -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ Bāhiya sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti.

Atha kho āyasmā Bāhiyo Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho āyasmā Bāhiyo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti abbhaññāsi, aññataro ca panāyasmā Bāhiyo arahataṁ ahosīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Paṭhama-ejāsutta

90. Ejā bhikkhave rogo, ejā gaṇḍo, ejā sallaṁ, tasmātiha bhikkhave Tathāgato anejo viharati vītasallo, tasmātiha bhikkhave bhikkhu cepi ākaṅkheyya "anejo vihareyyaṁ[1] vītasallo"ti. Cakkhuṁ na maññeyya, cakkhusmiṁ na maññeyya, cakkhuto na maññeyya, cakkhu meti na maññeyya. Rūpe na maññeyya, rūpesu na maññeyya, rūpato na maññeyya, rūpā meti na maññeyya. Cakkhuviññāṇaṁ na maññeyya, cakkhuviññāṇasmiṁ na maññeyya, cakkhuviññāṇato na maññeyya, cakkhuviññāṇaṁ meti na maññeyya. Cakkhusamphassaṁ na maññeyya, cakkhusamphassasmiṁ na maññeyya, cakkhusamphassato na maññeyya, cakkhusamphasso meti na maññeyya. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññeyya, tasmimpi na maññeyya, tatopi na maññeyya, taṁ meti na maññeyya.

Sotaṁ na maññeyya. Ghānaṁ na maññeyya. Jivhaṁ na maññeyya, jivhāya na maññeyya, jivhāto na maññeyya, jivhā meti na maññeyya. Rase na maññeyya. Jivhāviññāṇaṁ na maññeyya. Jivhāsamphassaṁ na maññeyya. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññeyya, tasmimpi na maññeyya, tatopi na maññeyya, taṁ meti na maññeyya.

Kāyaṁ na maññeyya. Manaṁ na maññeyya, manasmiṁ na maññeyya, manato na maññeyya, mano meti na maññeyya. Dhamme na maññeyya. Mano viññāṇaṁ. Manosamphassaṁ. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññeyya, tasmimpi na maññeyya, tatopi na maññeyya, taṁ meti na maññeyya. Sabbaṁ na maññeyya, sabbasmiṁ na maññeyya, sabbato na maññeyya, sabbaṁ meti na maññeyya.

So evaṁ amaññamāno na kiñcipi loke upādiyati, anupādiyaṁ na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Sattamaṁ.

---

1. Vihareyya (Sī, I, Ka)

8. Dutiya-ejāsutta

91. Ejā bhikkhave rogo, ejā gaṇḍo, ejā sallaṁ, tasmātiha bhikkhave Tathāgato anejo viharati vītasallo, tasmātiha bhikkhave bhikkhu cepi ākaṅkheyya "anejo vihareyyaṁ vītasallo"ti. Cakkhuṁ na maññeyya, cakkhusmiṁ na maññeyya, cakkhuto na maññeyya, cakkhu meti na maññeyya. Rūpe na maññeyya. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphassaṁ. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññeyya, tasmimpi na maññeyya, tatopi na maññeyya, taṁ meti na maññeyya. Yaṁ hi bhikkhave maññati, yasmiṁ maññati, yato maññati, yaṁ meti maññati, tato taṁ hoti aññathā, aññathābhāvī bhavasatto loko bhavameva abhinandati -pa-.

Jivhaṁ na maññeyya, jivhāya na maññeyya, jivhāto na maññeyya, jivhā meti na maññeyya. Rase na maññeyya. Jivhāviññāṇaṁ. Jivhāsamphassaṁ. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññeyya, tasmimpi na maññeyya, tatopi na maññeyya, taṁ meti na maññeyya. Yaṁ hi bhikkhave maññati, yasmiṁ maññati, yato maññati, yaṁ meti maññati, tato taṁ hoti aññathā, aññathābhāvī bhavasatto loko bhavameva abhinandati -pa-.

Manaṁ na maññeyya, manasmiṁ na maññeyya, manato na maññeyya, mano meti na maññeyya. Manoviññāṇaṁ. Manosamphassaṁ. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na maññeyya, tasmimpi maññeyya, tatopi na maññeyya, taṁ meti na maññeyya. Yaṁ hi bhikkhave maññati, yasmiṁ maññati, yato maññati, yaṁ meti maññati, tato taṁ hoti aññathā, aññathābhāvī bhavasatto loko bhavameva abhinandati.

Yāvatā bhikkhave khandhadhātu-āyatanā, tampi na maññeyya, tasmimpi na maññeyya, tatopi na maññeyya, taṁ meti na maññeyya. So evaṁ amaññamāno na kiñci loke upādiyati, anupādiyaṁ na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Paṭhamadvayasutta

92. Dvayaṁ vo bhikkhave desessāmi, taṁ suṇātha. Kiñca bhikkhave dvayaṁ, cakkhuñceva rūpā ca, sotañceva saddā ca, ghānañceva gandhā ca, jivhā ceva rasā ca, kāyo ceva phoṭṭhabbā ca, mano ceva dhammā ca. Idaṁ vuccati bhikkhave dvayaṁ.

Yo bhikkhave evaṁ vadeyya "ahametaṁ dvayaṁ paccakkhāya aññaṁ dvayaṁ paññapessāmī"ti. Tassa vācāvatthukamevassa, puṭṭho ca na sampāyeyya, uttariṁ ca vighātaṁ āpajjeyya. Taṁ kissa hetu, yathā taṁ bhikkhave avisayasminti. . Navamaṁ.

10. Dutiyadvayasutta

93. Dvayaṁ bhikkhave paṭicca viññāṇaṁ sambhoti. Kathañca bhikkhave dvayaṁ paṭicca viññāṇaṁ sambhoti, cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhu aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi. Rūpā aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino. Itthetaṁ dvayaṁ calañceva byathañca aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi. Cakkhuviññāṇaṁ aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi. Yopi hetu yopi paccayo cakkhuviññāṇassa uppādāya, sopi hetu sopi paccayo anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Aniccaṁ kho pana bhikkhave paccayaṁ paṭicca uppannaṁ cakkhuviññāṇaṁ, kuto niccaṁ bhavissati. Yā kho bhikkhave imesaṁ tiṇṇaṁ dhammānaṁ saṅgati sannipāto samavāyo, ayaṁ vuccati cakkhusamphasso. Cakkhusamphassopi anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Yopi hetu yopi paccayo cakkhusamphassassa uppādāya, sopi hetu sopi paccayo anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Aniccaṁ kho pana bhikkhave paccayaṁ paṭicca uppanno cakkhusamphasso, kuto nicco bhavissati. Phuṭṭho bhikkhave vedeti, phuṭṭho ceteti, phuṭṭho sañjānāti. Itthetepi dhammā calā ceva byathā ca aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino -pa-.

Jivhañca paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ, jivhā aniccā vipariṇāmī aññathābhāvī[1]. Rasā aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino. Itthetaṁ dvayaṁ calañceva byathañca aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi. Jivhāviññāṇaṁ aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi. Yopi hetu yopi paccayo jivhāviññāṇassa

---

1. Vipariṇāminī aññathābhāvinī (?)

uppādāya, sopi hetu sopi paccayo anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Aniccaṁ kho pana bhikkhave paccayaṁ paṭicca uppannaṁ jivhāviññāṇaṁ, kuto niccaṁ bhavissati. Yā kho bhikkhave imesaṁ tiṇṇaṁ dhammānaṁ saṅgati sannipāto samavāyo, ayaṁ vuccati jivhāsamphasso, jivhāsamphassopi anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Yopi hetu yopi paccayo jivhāsamphassassa uppādāya, sopi hetu sopi paccayo anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Aniccaṁ kho pana bhikkhave paccayaṁ paṭicca uppanno jivhāsamphasso, kuto nicco bhavissati. Phuṭṭho bhikkhave vedeti, phuṭṭho ceteti, phuṭṭho sañjānāti, itthetepi dhammā calā ceva byathā ca aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino -pa-.

Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, mano anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Dhammā aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino. Itthetaṁ dvayaṁ calañceva byathañca aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi. Manoviññāṇaṁ aniccaṁ vipariṇāmi aññathābhāvi. Yopi hetu yopi paccayo manoviññāṇassa uppādāya, sopi hetu sopi paccayo anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Aniccaṁ kho pana bhikkhave paccayaṁ paṭicca uppannaṁ manoviññāṇaṁ, kuto niccaṁ bhavissati. Yā kho bhikkhave imesaṁ tiṇṇaṁ dhammānaṁ saṅgati sannipāto samavāyo, ayaṁ vuccati manosamphasso, manosamphassopi anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Yopi hetu yopi paccayo manosamphassassa uppādāya, sopi hetu sopi paccayo anicco vipariṇāmī aññathābhāvī. Aniccaṁ kho pana bhikkhave paccayaṁ paṭicca uppanno manosamphasso, kuto nicco bhavissati. Phuṭṭho bhikkhave vedeti, phuṭṭho ceteti, phuṭṭho sañjānāti. Itthetepi dhammā calā ceva byathā ca aniccā vipariṇāmino aññathābhāvino. Evaṁ kho bhikkhave dvayaṁ paṭicca viññāṇaṁ sambhotīti. . Dasamaṁ.

Channavaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Palokasuññā Saṁkhittaṁ, Channo Puṇṇo ca Bāhiyo.
Ejena ca duve vuttā, Dvayehi apare duveti.

(10) 5. Saḷavagga

1. Adanta-aguttasutta

94. Sāvatthinidānaṁ. Chayime bhikkhave phassāyatanā adantā aguttā arakkhitā asaṁvutā dukkhādhivāhā honti. Katame cha, cakkhu bhikkhave phassāyatanaṁ adantaṁ aguttaṁ arakkhitaṁ asaṁvutaṁ dukkhādhivāhaṁ hoti -pa-. Jivhā bhikkhave phassāyatanaṁ adantaṁ aguttaṁ arakkhitaṁ asaṁvutaṁ dukkhādhivāhaṁ hoti -pa-. Mano bhikkhave phassāyatanaṁ adantaṁ aguttaṁ arakkhitaṁ asaṁvutaṁ dukkhādhivāhaṁ hoti. Ime kho bhikkhave cha phassāyatanā adantā aguttā arakkhitā asaṁvutā dukkhādhivāhā honti.

Chayime bhikkhave phassāyatanā sudantā suguttā surakkhitā susaṁvutā sukhādhivāhā honti. Katame cha, cakkhu bhikkhave phassāyatanaṁ sudantaṁ suguttaṁ surakkhitaṁ susaṁvutaṁ sukhādhivāhaṁ hoti v. Jivhā bhikkhave phassāyatanaṁ sudantaṁ suguttaṁ surakkhitaṁ susaṁvutaṁ sukhādhivāhaṁ hoti -pa-. Mano bhikkhave phassāyatanaṁ sudantaṁ suguttaṁ surakkhitaṁ susaṁvutaṁ sukhādhivāhaṁ hoti. Ime kho bhikkhave cha phassāyatanā sudantā suguttā surakkhitā susaṁvutā sukhādhivāhā hontīti. Idamavoca Bhagavā -pa- etadavoca Satthā—

“Saḷeva[1] phassāyatanāni bhikkhavo,
Asaṁvuto yattha dukkhaṁ nigacchati.
Tesañca ye saṁvaraṇaṁ avedisuṁ,
Saddhādutiyā viharantānavassutā.

Disvāna rūpāni manoramāni,
Athopi disvāna amanoramāni.
Manorame rāgapathaṁ vinodaye,
Na cāppiyaṁ meti manaṁ padosaye.

Saddañca sutvā dubhayaṁ piyāppiyaṁ,
Piyamhi sadde na samucchito siyā.
Athoppiye dosagataṁ vinodaye,
Na cāppiyaṁ meti manaṁ padosaye.

---

1. Chaḷeva (Ka)

Gandhañca ghatvā surabhiṁ manoramaṁ,
Athopi ghatvā asuciṁ akantiyaṁ.
Akantiyasmiṁ paṭighaṁ vinodaye,
Chandānunīto na ca kantiye siyā.

Rasañca bhotvāna asāditañca sāduṁ,
Athopi bhotvāna asādumekadā.
Sāduṁ rasaṁ nājjhosāya bhuñje,
Virodhamāsādusu nopadaṁsaye.

Phassena phuṭṭho na sukhena majje[1],
Dukkhena phuṭṭhopi na sampavedhe.
Phassadvayaṁ sukhadukkhe upekkhe.
Anānuruddho aviruddha kenaci.

Papañcasaññā itarītarā narā,
Papañcayantā upayanti saññino.
Manomayaṁ gehasitañca sabbaṁ,
Panujja nekkhammasitaṁ irīyati.

Evaṁ mano chassu yadā subhāvito,
Phuṭṭhassa cittaṁ na vikampate kvaci.
Te rāgadose abhibhuyya bhikkhavo.
Bhavattha[2] jātimaraṇassa pāragā"ti.

Paṭhamaṁ.

2. Mālukyaputtasutta

95. Atha kho āyasmā Mālukyaputto[3] yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mālukyaputto Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti.

---

1. Majjhe (Syā, Kaṁ, I) 2. Bhavatha (Sī, Syā, Kaṁ) 3. Māluṅkyaputto (Sī)

Ettha dāni Mālukyaputta kiṁ dahare bhikkhū vakkhāma "yatra hi nāma tvaṁ bhikkhu jiṇṇo vuddho mahallako addhagato vayo-anuppatto saṁkhittena ovādaṁ yācasī"ti. Kiñcāpāhaṁ bhante jiṇṇo vuddho mahallako addhagato vayo-anuppatto, desetu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu Sugato saṁkhittena dhammaṁ, appeva nāmāhaṁ Bhagavato bhāsitassa atthaṁ ājāneyyaṁ, appeva nāmāhaṁ Bhagavato bhāsitassa dāyādo assanti.

Taṁ kiṁ maññasi Mālukyaputta, ye te cakkhuviññeyyā rūpā adiṭṭhā adiṭṭhapubbā, na ca passasi, na ca te hoti passeyyanti, atthi te tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti. No hetaṁ bhante.

Ye te sotaviññeyyā saddā assutā assutapubbā, na ca suṇāsi, na ca te hoti suṇeyyanti, atthi te tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti. No hetaṁ bhante.

Ye te ghānaviññeyyā gandhā aghāyitā aghāyitapubbā, na ca ghāyasi, na ca te hoti ghāyeyyanti, atthi te tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti. No hetaṁ bhante.

Ye te jivhāviññeyyā rasā asāyitā asāyitapubbā, na ca sāyasi, na ca te hoti sāyeyyanti, atthi te tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti. No hetaṁ bhante.

Ye te kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā asaṁphuṭṭhā asaṁphuṭṭhapubbā, na ca phusasi, na ca te hoti phuseyyanti, atthi te tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti. No hetaṁ bhante.

Ye te manoviññeyyā dhammā aviññātā aviññātapubbā, na ca vijānāsi, na ca te hoti vijāneyyanti, atthi te tattha chando vā rāgo vā pemaṁ vāti. No hetaṁ bhante.

Ettha ca te Mālukyaputta diṭṭhasutamutaviññātabbesu dhammesu diṭṭhe diṭṭhamattaṁ bhavissati, sute sutamattaṁ bhavissati, mute mutamattaṁ bhavissati, viññāte viññātamattaṁ bhavissati. Yato kho te Mālukyaputta diṭṭhasutamutaviññātabbesu dhammesu diṭṭhe diṭṭhamattaṁ bhavissati, sute sutamattaṁ

bhavissati, mute mutamattaṁ bhavissati, viññāte viññātamattaṁ bhavissati, tato tvaṁ Mālukyaputta na tena. Yato tvaṁ Mālukyaputta na tena, tato tvaṁ Mālukyaputta na tattha. Yato tvaṁ Mālukyaputta na tattha, tato tvaṁ Mālukyaputta nevidha na huraṁ na ubhayamantarena, esevanto dukkhassāti.

Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāmi—

Rūpaṁ disvā sati muṭṭhā, piyaṁ nimittaṁ manasi karoto.
Sārattacitto vedeti, tañca ajjhosa[1] tiṭṭhati.

Tassa vaḍḍhanti vedanā, anekā rūpasambhavā.
Abhijjhā ca vihesā ca, cittamassūpahaññati.
Evaṁ ācinato dukkhaṁ, ārā nibbāna vuccati.

Saddaṁ sutvā sati muṭṭhā, piyaṁ nimittaṁ manasi karoto.
Sārattacitto vedeti, tañca ajjhosa tiṭṭhati.

Tassa vaḍḍhanti vedanā, anekā saddasambhavā.
Abhijjhā ca vihesā ca, cittamassūpahaññati.
Evaṁ ācinato dukkhaṁ, ārā nibbāna vuccati.

Gandhaṁ ghatvā sati muṭṭhā, piyaṁ nimittaṁ manasi karoto.
Sārattacitto vedeti, tañca ajjhosa tiṭṭhati.

Tassa vaḍḍhanti vedanā, anekā gandhasambhavā.
Abhijjhā ca vihesā ca, cittamassūpahaññati.
Evaṁ ācinato dukkhaṁ, ārā nibbāna vuccati.

Rasaṁ bhotvā sati muṭṭhā, piyaṁ nimittaṁ manasi karoto.
Sārattacitto vedeti, tañca ajjhosa tiṭṭhati.

Tassa vaḍḍhanti vedanā, anekā rasasambhavā.
Abhijjhā ca vihesā ca, cittamassūpahaññati.
Evaṁ ācinato dukkhaṁ, ārā nibbāna vuccati.

---

1. Ajjhosāya (Sī)

Phassaṁ phussa sati muṭṭhā, piyaṁ nimittaṁ manasi karoto.
Sārattacitto vedeti, tañca ajjhosa tiṭṭhati.

Tassa vaḍḍhanti vedanā, anekā phassasambhavā.
Abhijjhā ca vihesā ca, cittamassūpahaññati.
Evaṁ ācinato dukkhaṁ, ārā nibbāna vuccati.

Dhammaṁ ñatvā sati muṭṭhā, piyaṁ nimittaṁ manasi karoto.
Sārattacitto vedeti, tañca ajjhosa tiṭṭhati.

Tassa vaḍḍhanti vedanā, anekā dhammasambhavā.
Abhijjhā ca vihesā ca, cittamassūpahaññati.
Evaṁ ācinato dukkhaṁ, ārā nibbāna vuccati.

Na so rajjati rūpesu, rūpaṁ disvā paṭissato.
Virattacitto vedeti, tañca nājjhosa tiṭṭhati.

Yathāssa passato rūpaṁ, sevato cāpi vedanaṁ.
Khīyati nopacīyati, evaṁ so caratī sato.
Evaṁ apacinato dukkhaṁ, santike nibbāna vuccati.

Na so rajjati saddesu, saddaṁ sutvā paṭissato.
Virattacitto vedeti, tañca nājjhosa tiṭṭhati.

Yathāssa suṇato saddaṁ, sevato cāpi vedanaṁ.
Khīyati nopacīyati, evaṁ so caratī sato.
Evaṁ apacinato dukkhaṁ, santike nibbāna vuccati.

Na so rajjati gandhesu, gandhaṁ ghatvā paṭissato.
Virattacitto vedeti, tañca nājjhosa tiṭṭhati.

Yathāssa ghāyato gandhaṁ, sevato cāpi vedanaṁ.
Khīyati nopacīyati, evaṁ so caratī sato.
Evaṁ apacinato dukkhaṁ, santike nibbāna vuccati.

Na so rajjati rasesu, rasaṁ bhotvā paṭissato.
Virattacitto vedeti, tañca nājjhosa tiṭṭhati.

Yathāssa sāyato rasaṁ, sevato cāpi vedanaṁ.
Khīyati nopacīyati, evaṁ so caratī sato.
Evaṁ apacinato dukkhaṁ, santike nibbāna vuccati.

Na so rajjati phassesu, phassaṁ phussa paṭissato.
Virattacitto vedeti, tañca nājjhosa tiṭṭhati.

Yathāssa phusato phassaṁ, sevato cāpi vedanaṁ.
Khīyati nopacīyati, evaṁ so caratī sato.
Evaṁ apacinato dukkhaṁ, santike nibbāna vuccati.

Na so rajjati dhammesu, dhammaṁ ñatvā paṭissato.
Virattacitto vedeti, tañca nājjhosa tiṭṭhati.

Yathāssajānato dhammaṁ, sevato cāpi vedanaṁ.
Khīyati nopacīyati, evaṁ so caratī sato.
Evaṁ apacinato dukkhaṁ, santike nibbāna vuccatīti.

Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti. Sādhu sādhu Mālukyaputta, sādhu kho tvaṁ Mālukyaputta mayā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāsi—

Rūpaṁ disvā sati muṭṭhā, piyaṁ nimittaṁ manasi karoto.
Sārattacitto vedeti, tañca ajjhosa tiṭṭhati.

Tassa vaḍḍhanti vedanā, anekā rūpasambhavā.
Abhijjhā ca vihesā ca, cittamassūpahaññati.
Evaṁ ācinato dukkhaṁ, ārā nibbāna vuccati -pa-.

Na so rajjati dhammesu, dhammaṁ ñatvā paṭissato.
Virattacitto vedeti, tañca nājjhosa tiṭṭhati.

Yathāssa vijānato dhammaṁ, sevato cāpi vedanaṁ.
Khīyati nopacīyati, evaṁ so caratī sato.
Evaṁ apacinato dukkhaṁ, santike nibbāna vuccatīti.

Imassa kho Mālukyaputta mayā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti.

Atha kho āyasmā Mālukyaputto Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho āyasmā Mālukyaputto eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā Mālukyaputto arahataṁ ahosīti. . Dutiyaṁ.

3. Parihānadhammasutta

96. Parihānadhammañca vo bhikkhave desessāmi aparihānadhammañca cha ca abhibhāyatanāni, taṁ suṇātha. Kathañca bhikkhave parihānadhammo hoti. Idha bhikkhave bhikkhuno cakkhunā rūpaṁ disvā uppajjanti pāpakā akusalā sarasaṅkappā[1] saṁyojaniyā, tañce bhikkhu adhivāseti, nappajahati, na vinodeti, na byantīkaroti[2], na anabhāvaṁ gameti, veditabbametaṁ bhikkhave bhikkhunā "parihāyāmi kusalehi dhammehi, parihānaṁ hetaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti -pa-.

Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhuno jivhāya rasaṁ sāyitvā uppajjanti -pa-. Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhuno manasā dhammaṁ viññāya uppajjanti pāpakā akusalā sarasaṅkappā saṁyojaniyā, tañce bhikkhu adhivāseti, nappajahati, na vinodeti, na byantīkaroti, na anabhāvaṁ gameti, veditabbametaṁ bhikkhave bhikkhunā "parihāyāmi kusalehi dhammehi, parihānaṁ hetaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti. Evaṁ kho bhikkhave parihānadhammo hoti.

Kathañca bhikkhave aparihānadhammo hoti. Idha bhikkhave bhikkhuno cakkhunā rūpaṁ disvā uppajjanti pāpakā akusalā sarasaṅkappā saṁyojaniyā, tañce bhikkhu nādhivāseti, pajahati, vinodeti, byantīkaroti, anabhāvaṁ gameti, veditabbametaṁ bhikkhave bhikkhunā "na parihāyāmi kusalehi dhammehi, aparihānaṁ hetaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti -pa-.

---

1. Akusalā dhammā sarasaṅkappā (Syā, Kaṁ, I, Ka) upari āsīvisavagge sattamasutta pana "akusalā sarasaṅkappā"tve va sabbattha dissati.
2. Byantikaroti (I), byantiṁ karoti (Ka)

Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhuno jivhāya rasaṁ sāyitvā uppajjanti -pa-. Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhuno manasā dhammaṁ viññāya uppajjanti pāpakā akusalā sarasaṅkappā saṁyojaniyā, tañce bhikkhu nādhivāseti, pajahati, vinodeti, byantīkaroti, anabhāvaṁ gameti, veditabbametaṁ bhikkhave bhikkhunā "na parihāyāmi kusalehi dhammehi, aparihānaṁ hetaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti. Evaṁ kho bhikkhave aparihānadhammo hoti.

Katamāni ca bhikkhave cha abhibhāyatanāni. Idha bhikkhave bhikkhuno cakkhunā rūpaṁ disvā nuppajjanti pāpakā akusalā sarasaṅkappā saṁyojaniyā, veditabbametaṁ bhikkhave bhikkhunā abhibhūtametaṁ āyatanaṁ, abhibhāyatanaṁ hetaṁ vuttaṁ Bhagavatāti -pa-. Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhuno manasā dhammaṁ viññāya nuppajjanti pāpakā akusalā dhammā sarasaṅkappā saṁyojaniyā veditabbametaṁ bhikkhave bhikkhunā "abhibhūtametaṁ āyatanaṁ, abhibhāyatanaṁ hetaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti. Imāni vuccanti bhikkhave cha abhibhāyatanānīti. . Tatiyaṁ.

4. Pamādavihārīsutta

97. Pamādavihāriñca vo bhikkhave desessāmi appamādavihārañca, taṁ suṇātha. Kathañca bhikkhave pamādavihārī hoti, cakkhundriyaṁ asaṁvutassa bhikkhave viharato cittaṁ byāsiñcati[1] cakkhuviññeyyesu rūpesu, tassa byāsittacittassa pāmojjaṁ na hoti, pāmojje asati pīti na hoti, pītiyā asati passaddhi na hoti, passaddhiyā asati dukkhaṁ hoti, dukkhino cittaṁ na samādhiyati, asamāhite citte dhammā na pātubhavanti, dhammānaṁ apātubhāvā pamādavihārī tveva saṅkhaṁ gacchati -pa- jivhindriyaṁ asaṁvutassa bhikkhave viharato cittaṁ byāsiñcati jivhāviññeyyesu rasesu, tassa byasittacittassa -pa- pamādavihārī tveva saṅkhaṁ gacchati -pa- manindriyaṁ asaṁvutassa bhikkhave viharato cittaṁ byāsiñcati manoviññeyyesu dhammesu, tassa byāsittacittassa pāmojjaṁ na hoti, pāmojje asati pīti na hoti, pītiyā asati passaddhi na hoti, passaddhiyā asati dukkhaṁ hoti, dukkhino cittaṁ na samādhiyati, asamāhite citte dhammā na

---

1. Byāsiccati (Sī, Syā, Kaṁ)

pātubhavanti, dhammānaṁ apātubhāvā pamādavihārī tveva saṅkhaṁ gacchati. Evaṁ kho bhikkhave pamādavihārī hoti.

Kathañca bhikkhave appamādavihārī hoti. Cakkhundriyaṁ saṁvutassa bhikkhave viharato cittaṁ na byāsiñcati cakkhuviññeyyesu rūpesu, tassa abyāsittacittassa pāmojjaṁ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ viharati, sukhino cittaṁ samādhiyati, samāhite citte dhammā pātubhavanti, dhammānaṁ pātubhāvā appamādavihārī tveva saṅkhaṁ gacchati -pa-. Jivhindriyaṁ saṁvutassa bhikkhave viharato cittaṁ na byāsiñcati -pa- appamādavihārī tveva saṅkhaṁ gacchati. Manindriyaṁ saṁvutassa bhikkhave viharato cittaṁ na byāsiñcati manoviññeyyesu dhammesu, tassa abyāsittacittassa pāmojjaṁ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ viharati, sukhino cittaṁ samādhiyati, samāhite citte dhammā pātubhavanti, dhammānaṁ pātubhāvā appamādavihārī tveva saṅkhaṁ gacchati. Evaṁ kho bhikkhave appamādavihārī hotīti. . Catutthaṁ.

5. Saṁvarasutta

98. Saṁvarañca vo bhikkhave desessāmi asaṁvarañca, taṁ suṇātha. Kathañca bhikkhave asaṁvaro hoti. Santi bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, veditabbametaṁ bhikkhave bhikkhunā "parihāyāmi kusalehi dhammehi, parihānaṁ hetaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti -pa-. Santi bhikkhave jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, veditabbametaṁ bhikkhave bhikkhunā "parihāyāmi kusalehi dhammehi, parihānaṁ hetaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti. Evaṁ kho bhikkhave asaṁvaro hoti.

Katañca bhikkhave saṁvaro hoti. Santi bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, veditabbametaṁ bhikkhave bhikkhunā "na parihāyāmi kusalehi dhammehi, aparihānaṁ hetaṁ vuttaṁ

Bhagavatā”ti -pa-. Santi bhikkhave jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, veditabbametaṁ bhikkhunā “na parihāyāmi kusalehi dhammehi, aparihānaṁ hetaṁ vuttaṁ Bhagavatā”ti. Evaṁ kho bhikkhave saṁvaro hotīti. . Pañcamaṁ.

6. Samādhisutta

99. Samādhiṁ bhikkhave bhāvetha, samāhito bhikkhave bhikkhu yathābhūtaṁ pajānāti. Kiñca yathābhūtaṁ pajānāti, “cakkhu aniccan”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “rūpā aniccā”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “cakkhuviññāṇaṁ aniccan”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “cakkhusamphassa anicco”ti yathābhūtaṁ pajānāti. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccanti yathābhūtaṁ pajānāti -pa- “mano aniccan”ti yathābhūtaṁ pajānāti. Dhammā. Manoviññāṇaṁ. Manosamphasso. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccanti yathābhūtaṁ pajānāti. Samādhiṁ bhikkhave bhāvetha, samāhito bhikkhave bhikkhu yathābhūtaṁ pajānātīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Paṭisallānasutta

100. Paṭisallāne[1] bhikkhave yogamāpajjatha, paṭisallīno bhikkhave bhikkhu yathābhūtaṁ pajānāti. Kiñca yathābhūtaṁ pajānāti, “cakkhu aniccan”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “rūpā aniccā”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “cakkhuviññāṇaṁ aniccan”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “cakkhusamphasso anicco”ti yathābhūtaṁ pajānāti -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccanti yathābhūtaṁ pajānāti. Paṭisallāne bhikkhave yogamāpajjatha, paṭisallīno bhikkhave bhikkhu yathābhūtaṁ pajānātīti. . Sattamaṁ.

8. Paṭhamanatumhākasutta

101. Yaṁ[2] bhikkhave na tumhākaṁ taṁ pajahatha, kaṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Kiñca bhikkhave na tumhākaṁ, cakkhu bhikkhave na

1. Paṭisallānaṁ (Sī, I, Ka), paṭisallīnā (Syā, Kaṁ) 2. Yampi (I, Ka)

tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Rūpā na tumhākaṁ te pajahatha, te vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissanti. Cakkhuviññāṇaṁ na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Cakkhusamphasso na tumhākaṁ taṁ pajahatha, so vo pahīno hitāya sukhāya bhavissati. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati -pa-.

Jivhā na tumhākaṁ taṁ pajahatha, sā vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissati. Rasā na tumhākaṁ te pajahatha, te vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissanti. Jivhāviññāṇaṁ na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Jivhāsamphasso na tumhākaṁ taṁ pajahatha, so vo pahīno hitāya sukhāya bhavissati. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati -pa-.

Mano na tumhākaṁ taṁ pajahatha, so vo pahīno hitāya sukhāya bhavissati. Dhammā na tumhākaṁ te pajahatha, te vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissati. Manoviññāṇaṁ na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Manosamphasso na tumhākaṁ taṁ pajahatha, so vo pahīno hitāya sukhāya bhavissati. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati.

Seyyathāpi bhikkhave yaṁ imasmiṁ Jetavane tiṇakaṭṭhasākhāpalāsaṁ, taṁ jano hareyya vā ḍaheyya vā yathāpaccayaṁ vā kareyya, api nu tumhākaṁ evamassa "amhe jano harati vā ḍahati vā yathāpaccayaṁ vā karotī"ti. No hetaṁ bhante. Taṁ kissa hetu, na hi no etaṁ bhante attā vā attaniyaṁ vāti. Evameva kho bhikkhave cakkhu na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Rūpā na tumhākaṁ. Cakkhuviññāṇaṁ. Cakkhusamphasso -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissatīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Dutiyanatumhākasutta

102. Yaṁ bhikkhave na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Kiñca bhikkhave na tumhākaṁ, cakkhu bhikkhave na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Rūpā na tumhākaṁ te pajahatha, te vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissanti. Cakkhuviññāṇaṁ na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Cakkhusamphasso na tumhākaṁ taṁ pajahatha, so vo pahīno hitāya sukhāya bhavissati -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Yampi bhikkhave na tumhākaṁ taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissatīti. . Navamaṁ.

10. Udakasutta

103. Udako[1] sudaṁ bhikkhave Rāmaputto evaṁ vācaṁ bhāsati "idaṁ jātu vedagū, idaṁ jātu sabbajī[2], idaṁ jātu apalikhataṁ gaṇḍamūlaṁ palikhaṇin"ti. Taṁ kho panetaṁ bhikkhave Udako Rāmaputto avedagūyeva samāno "vedagūsmī"ti bhāsati, asabbajīyeva samāno "sabbajīsmī"ti bhāsati, apalikhataṁyeva gaṇḍamūlaṁ "palikhataṁ me gaṇḍamūlan"ti bhāsati. Idha kho taṁ bhikkhave bhikkhu sammā vadamāno vadeyya "idaṁ jātu vedagū, idaṁ jātu sabbajī, idaṁ jātu apalikhataṁ gaṇḍamūlaṁ palikhaṇin"ti.

Kathañca bhikkhave vedagū hoti, yato kho bhikkhave bhikkhu channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu vedagū hoti.

Kathañca bhikkhave bhikkhu sabbajī hoti, yato kho bhikkhave bhikkhu channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā anupādāvimutto hoti. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu sabbajī hoti.

Kathañca bhikkhave bhikkhuno apalikhataṁ gaṇḍamūlaṁ palikhataṁ hoti. "Gaṇḍo"ti kho bhikkhave imassetaṁ cātumahābhūtikassa kāyassa

---

1. Uddako (Sī, I) 2. Sabbaji (I)

adhivacanaṁ mātāpettikasambhavassa odanakummāsūpacayassa aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhaṁsanadhammassa. “Gaṇḍamūlan”ti kho bhikkhave taṇhāyetaṁ adhivacanaṁ. Yato kho bhikkhave bhikkhuno taṇhā pahīnā hoti, ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhuno apalikhataṁ gaṇḍamūlaṁ palikhataṁ hoti.

Udako sudaṁ bhikkhave Rāmaputto evaṁ vācaṁ bhāsati “idaṁ jātu vedagū, idaṁ jātu sabbajī, idaṁ jātu apalikhataṁ gaṇḍamūlaṁ palikhaṇin”ti. Taṁ kho panetaṁ bhikkhave Udako Rāmaputto avedagūyeva samāno “vedagūsmī”ti bhāsati, asabbajīyeva samāno “sabbajīsmī”ti bhāsati, apalikhataṁyeva gaṇḍamūlaṁ “palikhataṁ me gaṇḍamūlan”ti bhāsati. Idha kho taṁ bhikkhave bhikkhu sammā vadamāno vadeyya “idaṁ jātu vedagū, idaṁ jātu sabbajī, idaṁ jātu apalikhataṁ gaṇḍamūlaṁ palikhaṇin”ti. . Dasamaṁ.

Saḷavaggo pañcamo.

Tassuddānaṁ

Dve saṁgayhā Parihānaṁ, Pamādavihārī ca Saṁvaro.
Samādhi Paṭisallānaṁ, dve Natumhākena Uddakoti.

Saḷāyatanavagge dutiyapaṇṇasako samatto.

Tassa vagguddānaṁ

Avijjā Migajālañca, Gilānaṁ Channaṁ catutthakaṁ.
Saḷavaggena paññāsaṁ, dutiyo paṇṇāsako ayanti.

Paṭhamasatakaṁ.

---

(11) 1. Yogakkhemivagga

1. Yogakkhemisutta

104. Sāvatthinidānaṁ. Yogakkhemipariyāyaṁ vo bhikkhave dhammapariyāyaṁ desessāmi, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave yogakkhemipariyāyo dhammapariyāyo. Santi bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā

manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, te Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā, tesañca pahānāya akkhāsi yogaṁ, tasmā "Tathāgato yogakkhemī"ti vuccati -pa-. Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, te Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā, tesañca pahānāya akkhāsi yogaṁ, tasmā "Tathāgato yogakkhemī"ti vuccati. Ayaṁ kho bhikkhave yogakkhemipariyāyo dhammapariyāyoti. . Paṭhamaṁ.

2. Upādāyasutta

105. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya uppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhanti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā. Cakkhusmiṁ kho bhikkhave sati cakkhuṁ upādāya uppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhaṁ -pa-. Manasmiṁ sati manaṁ upādāya uppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhaṁ. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya uppajjeyya ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhanti. No hetaṁ bhante -pa-. Jivhā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya uppajjeyya ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhanti. No hetaṁ bhante -pa-. Mano nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya uppajjeyya ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhanti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati -pa- Manasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Dutiyaṁ.

3. Dukkhasamudayasutta

106. Dukkhassa bhikkhave samudayañca atthaṅgamañca desessāmi, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave dukkhassa samudayo, cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati

cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Ayaṁ dukkhassa samudayo -pa-. Jivhañca paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Ayaṁ dukkhassa samudayo -pa-. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Ayaṁ kho bhikkhave dukkhassa samudayo.

Katamo ca bhikkhave dukkhassa atthaṅgamo, cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. Ayaṁ dukkhassa atthaṅgamo -pa-. Jivhañca paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ -pa-. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. Ayaṁ kho bhikkhave dukkhassa atthaṅgamoti. . Tatiyaṁ.

4. Lokasamudayasutta

107. Lokassa bhikkhave samudayañca atthaṅgamañca desessāmi, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave lokassa samudayo, cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhamadomanassupāyāsā sambhavanti. Ayaṁ kho bhikkhave lokassa samudayo -pa-. Jivhañca paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇaṁ -pa-. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā

bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ soka paridevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Ayaṁ kho bhikkhave lokassa samudayo.

Katamo ca bhikkhave lokassa atthaṅgamo, cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ soka parideva dukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. Ayaṁ kho bhikkhave lokassa atthaṅgamo -pa-. Jivhañca paṭicca rase ca uppajjati -pa-. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. Ayaṁ kho bhikkhave lokassa atthaṅgamoti. . Catutthaṁ.

5. Seyyohamasmisutta

108. Kismiṁ nu kho bhikkhave sati kiṁ upādāya kiṁ abhinivissa "seyyohamasmī"ti vā hoti, "sadisohamasmī"ti vā hoti, "hīnohamasmī"ti vā hotīti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā. Cakkhusmiṁ kho bhikkhave sati cakkhuṁ upādāya cakkhuṁ abhinivissa "seyyohamasmī"ti vā hoti, "sadisohamasmī"ti vā hoti, "hīnohamasmī"ti vā hoti -pa-. Jivhāya sati -pa-. Manasmiṁ sati manaṁ upādāya manaṁ abhinivissa "seyyohamasmī"ti vā hoti, "sadisohamasmī"ti vā hoti, "hīnohamasmī"ti vā hoti. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya "seyyohamasmī"ti vā assa, "sadisohamasmī"ti vā assa, "hīnohamasmī"ti vā assāti. No hetaṁ bhante -pa-. Jivhā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante -pa-. Mano nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ

vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, api nu taṁ anupādāya "seyyohamasmī"ti vā assa, "sadisohamasmī"ti vā assa, "hīnohamasmī"ti vā assāti. No hetaṁ bhante.

Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati -pa- manasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Pañcamaṁ.

6. Saṁyojaniyasutta

109. Saṁyojaniye ca bhikkhave dhamme desessāmi saṁyojanañca, taṁ suṇātha. Katame ca bhikkhave saṁyojaniyā dhammā, katamañca saṁyojanaṁ. Cakkhuṁ bhikkhave saṁyojaniyo dhammo. Yo tattha chandarāgo taṁ tattha saṁyojanaṁ -pa-. Jivhā saṁyojaniyo dhammo -pa-. Mano saṁyojaniyo dhammo. Yo tattha chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ. Ime vuccanti bhikkhave saṁyojaniyā dhammā, idaṁ saṁyojananti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Upādāniyasutta

110. Upādāniye ca bhikkhave dhamme desessāmi upādānañca, taṁ suṇātha. Katame ca bhikkhave upādāniyā dhammā, katamañca upādānaṁ. Cakkhuṁ bhikkhave upādāniyo dhammo. Yo tattha chandarāgo, taṁ tattha upādānaṁ -pa-. Jivhā upādāniyo dhammo -pa-. Mano upādāniyo dhammo. Yo tattha chandarāgo, taṁ tattha upādānaṁ. Ime vuccanti bhikkhave upādāniyā dhammā, idaṁ upādānanti. . Sattamaṁ.

8. Ajjhattikāyatanaparijānanasutta

111. Cakkhuṁ bhikkhave anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Sotaṁ. Ghānaṁ. Jivhaṁ. Kāyaṁ. Manaṁ anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Cakkhuñca kho bhikkhave abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya -pa-. Jivhaṁ. Kāyaṁ. Manaṁ abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāyāti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Bāhirāyatanaparijānanasutta

112. Rūpe bhikkhave anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Sadde. Gandhe. Rase. Phoṭṭhabbe. Dhamme anabhijānaṁ aparijānaṁ avirājayaṁ appajahaṁ abhabbo dukkhakkhayāya. Rūpe ca kho bhikkhave abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāya. Sadde. Gandhe. Rase. Phoṭṭhabbe. Dhamme abhijānaṁ parijānaṁ virājayaṁ pajahaṁ bhabbo dukkhakkhayāyāti. . Navamaṁ.

10. Upassutisutta

113. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Nātike[1] viharati Giñjakāvasathe. Atha kho Bhagavā rahogato paṭisallīno imaṁ dhammapariyāyaṁ abhāsi "cakkhuṁ ca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Jivhañca paṭicca rase ca uppajjati -pa-. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhamanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti -pa-. Jivhañca paṭicca rase ca uppajjati -pa-. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā

---

1. Ñātike (Sī, Syā, Kaṁ)

upādānanirodho, upādānanirodhā -pa-. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotī"ti.

Tena kho pana samayena aññataro bhikkhu Bhagavato upassuti[1] ṭhito hoti. Addasā kho Bhagavā taṁ bhikkhuṁ upassuti ṭhitaṁ, disvāna taṁ bhikkhuṁ etadavoca "assosi no tvaṁ bhikkhu imaṁ dhammapariyāyan"ti. Evaṁ bhante. Uggaṇhāhi tvaṁ bhikkhu imaṁ dhammapariyāyaṁ, pariyāpuṇāhi tvaṁ bhikkhu imaṁ dhammapariyāyaṁ, dhārehi tvaṁ bhikkhu imaṁ dhammapariyāyaṁ, atthasaṁhitoyaṁ bhikkhu dhammapariyāyo ādibrahmacariyakoti. . Dasamaṁ.

Yogakkhemivaggo paṭhamo.

Tassuddānaṁ

Yogakkhemi Upādāya, Dukkhaṁ Loko ca Seyyo ca.
Saṁyojanaṁ Upādānaṁ, dve Parijānaṁ Upassutīti.

---

(12) 2. Lokakāmaguṇavagga

1. Paṭhamamārapāsasutta

114. Santi bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu āvāsagato mārassa, mārassa vasaṁ gato[2], paṭimukka'ssa mārapāso. Baddho so mārabandhanena, yathākāmakaraṇīyo pāpimato -pa-.

Santi bhikkhave jivhāviññeyyā rasā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu āvāsagato mārassa, mārassa vasaṁ gato, paṭimukka'ssa mārapāso. Baddho so mārabandhanena -pa-.

---

1. Upassutiṁ (Sī, Ka)
2. Vasagato (Sī-Ṭṭha, Syā-Ṭṭha)

Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu āvāsagato mārassa, mārassa vasaṁ gato, paṭimukka'ssa mārapāso. Baddho so mārabandhanena, yathākāmakaraṇīyo pāpimato -pa-.

Santi ca kho bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu nāvāsagato mārassa, na mārassa vasaṁ gato, ummukka'ssa mārapāso. Mutto so mārabandhanena, na yathākāmakaraṇīyo pāpimato -pa-.

Santi bhikkhave jivhāviññeyyā rasā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu nāvāsagato mārassa, na mārassa vasaṁ gato, ummukka'ssa mārapāso. Mutto so mārabandhanena, na yathākāmakaraṇīyo pāpimato -pa-.

Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāyā tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu nāvāsagato mārassa, na mārassa vasaṁ gato, ummukka'ssa mārapāso. Mutto so mārabandhanena, na yathākāmakaraṇīyo pāpimatoti. . Paṭhamaṁ.

2. Dutiyamārapāsasutta

115. Santi bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu baddho cakkhuviññeyyesu rūpesu āvāsagato mārassa, mārassa vasaṁ gato, paṭimukka'ssa mārapāso. Baddho so mārabandhanena, yathākāmakaraṇīyo pāpimato -pa-.

Santi bhikkhave jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Tañce bhikkhu

abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu baddho manoviññeyyesu dhammesu āvāsagato mārassa, mārassa vasaṁ gato, paṭimukka'ssa mārapāso. Baddho so mārabandhanena, yathākāmakaraṇīyo pāpimato -pa-.

Santi ca kho bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu mutto cakkhuviññeyyehi rūpehi, nāvāsagato mārassa, na mārassa vasaṁ gato, ummukka'ssa mārapāso. Mutto so mārabandhanena, na yathākāmakaraṇīyo pāpimato -pa-.

Santi bhikkhave jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu mutto manoviññeyyehi dhammehi, nāvāsagato mārassa, na mārassa vasaṁ gato, ummukka'ssa mārapāso. Mutto so mārabandhanena, na yathākāmakaraṇīyo pāpimatoti. . Dutiyaṁ.

3. Lokantagamanasutta

116. Nāhaṁ bhikkhave gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ[1] patteyyanti vadāmi, na ca panāhaṁ bhikkhave appatvā lokassa antaṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmīti. Idaṁ vatvā Bhagavā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisi. Atha kho tesaṁ bhikkhūnaṁ acirapakkantassa Bhagavato etadahosi "idaṁ kho no āvuso Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, 'nāhaṁ bhikkhave gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ patteyyanti vadāmi, na ca panāhaṁ bhikkhave appatvā lokassa antaṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmī'ti, ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā"ti.

---

1. Diṭṭheyyaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)

Atha kho tesaṁ bhikkhūnaṁ etadahosi “ayaṁ kho āyasmā Ānando Satthu ceva saṁvaṇṇito, sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, pahoti cāyasmā Ānando imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Ānando tenupasaṅkameyyāma, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā”ti.

Atha kho te bhikkhū yenāyasmā Ānando tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā āyasmatā Ānandena saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinno kho te bhikkhū āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavocuṁ—

Idaṁ kho no āvuso Ānanda Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, “nāhaṁ bhikkhave gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ patteyyanti vadāmi, na ca panāhaṁ bhikkhave appatvā lokassa antaṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmī”ti. Tesaṁ no āvuso amhākaṁ acirapakkantassa Bhagavato etadahosi “idaṁ kho no āvuso Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, ‘nāhaṁ bhikkhave gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ patteyyanti vadāmi, na ca panāhaṁ bhikkhave appatvā lokassa antaṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmī’ti, ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā”ti. Tesaṁ no āvuso amhākaṁ etadahosi “ayaṁ kho āvuso āyasmā Ānando Satthu ceva saṁvaṇṇito, sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, pahoti cāyasmā Ānando imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Ānando tenupasaṅkameyyāma, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā”ti. Vibhajatāyasmā Ānandoti.

Seyyathāpi āvuso puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato atikkammeva mūlaṁ atikkammeva khandhaṁ sākhāpalāse sāraṁ pariyesitabbaṁ maññeyya, evaṁsampadamidaṁ āyasmantānaṁ Satthari sammukhībhūte taṁ Bhagavantaṁ

atisitvā amhe etamatthaṁ paṭipucchitabbaṁ maññatha[1]. So hāvuso Bhagavā jānaṁ jānāti passaṁ passati cakkhubhūto ñāṇabhūto dhammabhūto brahmabhūto vattā pavattā atthassa ninnetā amatassa dātā dhammassāmī Tathāgato, so ceva panetassa kālo ahosi, yaṁ Bhagavantaṁyeva etamatthaṁ paṭipuccheyyātha. Yathā vo Bhagavā byākareyya, tathā vo dhāreyyāthāti.

Addhāvuso Ānanda Bhagavā jānaṁ jānāti passaṁ passati cakkhubhūto ñāṇabhūto dhammabhūto brahmabhūto vattā pavattā atthassa ninnetā amatassa dātā dhammassāmī Tathāgato, so ceva panetassa kālo ahosi, yaṁ Bhagavantaṁyeva etamatthaṁ paṭipuccheyyāma. Yathā no Bhagavā byākareyya, tathā naṁ dhāreyyāma. Api cāyasmā Ānando Satthu ceva saṁvaṇṇito, sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, pahoti cāyasmā Ānando imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ, vibhajatāyasmā Ānando agaruṁ karitvāti.

Tenahāvuso suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evamāvusoti kho te bhikkhū āyasmato Ānandassa paccassosuṁ. Āyasmā Ānando etadavoca—

Yaṁ kho vo āvuso Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, "nāhaṁ bhikkhave gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ patteyyanti vadāmi, na ca panāhaṁ bhikkhave appatvā lokassa antaṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmī"ti. Imassa khvāhaṁ āvuso Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ ājānāmi. Yena kho āvuso lokasmiṁ lokasaññī hoti lokamānī, ayaṁ vuccati ariyassa vinaye loko. Kena cāvuso lokasmiṁ lokasaññī hoti lokamānī, cakkhunā kho āvuso lokasmiṁ lokasaññī hoti lokamānī. Sotena kho āvuso. Ghānena kho āvuso. Jivhāya kho āvuso lokasmiṁ lokasaññī hoti

---

1. Maññetha (I, Ka)

lokamānī. Kāyena kho āvuso. Manena kho āvuso lokasmiṁ lokasaññī hoti lokamānī. Yena kho āvuso lokasmiṁ lokasaññī hoti lokamānī, ayaṁ vuccati ariyassa vinaye loko. Yaṁ kho vo āvuso Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, "nāhaṁ bhikkhave gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ patteyyanti vadāmi, na ca panāhaṁ bhikkhave appatvā lokassa antaṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmī"ti. Imassa khvāhaṁ āvuso Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmi. Ākaṅkhamānā ca pana tumhe āyasmanto Bhagavantaṁyeva upasaṅkamitvā etamatthaṁ paṭipuccheyyātha. Yathā vo Bhagavā byākaroti, tathā naṁ dhāreyyāthāti.

"Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Ānandassa paṭissutvā uṭṭhāyāsanā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ—

Yaṁ kho no bhante Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, "nāhaṁ bhikkhave gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ patteyyanti vadāmi, na ca panāhaṁ bhikkhave appatvā lokassa antaṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmī"ti. Tesaṁ no bhante amhākaṁ acirapakkantassa Bhagavato etadahosi "idaṁ kho no āvuso Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, 'nāhaṁ bhikkhave gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ patteyyanti vadāmi, na ca panāhaṁ bhikkhave appatvā lokassa antaṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmī'ti. Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā"ti. Tesaṁ no bhante amhākaṁ etadahosi "ayaṁ kho āyasmā Ānando Satthu ceva saṁvaṇṇito, sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, pahoti cāyasmā Ānando imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ, yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Ānando tenupasaṅkameyyāma, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā"ti. Atha kho

mayaṁ bhante yenāyasmā Ānando tenupasaṅkamimha, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ etamatthaṁ paṭipucchimha, tesaṁ no bhante āyasmatā Ānandena imehi ākārehi imehi padehi imehi byañjanehi attho vibhattoti.

Paṇḍito bhikkhave Ānando, mahāpañño bhikkhave Ānando. Maṁ cepi tumhe bhikkhave etamatthaṁ paṭipuccheyyātha, ahampi taṁ evamevaṁ byākareyyaṁ. Yathā taṁ Ānandena byākataṁ, eso cevetassa attho, evañca naṁ dhāreyyāthāti. . Tatiyaṁ.

4. Kāmaguṇasutta

117. Pubbeva me bhikkhave sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi "yeme pañca kāmaguṇā cetaso samphuṭṭhapubbā atītā niruddhā vipariṇatā, tatra me cittaṁ bahulaṁ gacchamānaṁ gaccheyya paccuppannesu vā appaṁ vā anāgatesu". Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "yeme pañca kāmaguṇā cetaso samphuṭṭhapubbā atītā niruddhā vipariṇatā, tatra me attarūpena appamādo sati cetaso ārakkho karaṇīyo". Tasmātiha bhikkhave tumhākampi ye te pañca kāmaguṇā cetaso samphuṭṭhapubbā atītā niruddhā vipariṇatā, tatra vo cittaṁ bahulaṁ gacchamānaṁ gaccheyya paccuppannesu vā appaṁ vā anāgatesu. Tasmātiha bhikkhave tumhākampi ye te pañca kāmaguṇā cetaso samphuṭṭhapubbā atītā niruddhā vipariṇatā, tatra vo attarūpehi appamādo sati cetaso ārakkho karaṇīyo. Tasmātiha bhikkhave se āyatane veditabbe, yattha cakkhu ca nirujjhati rūpasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa- yattha jivhā ca nirujjhati rasasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa- yattha mano ca nirujjhati dhammasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbeti. Idaṁ vatvā Bhagavā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisi.

Atha kho tesaṁ bhikkhūnaṁ acirapakkantassa Bhagavato etadahosi "idaṁ kho no āvuso Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, 'tasmātiha bhikkhave se āyatane veditabbe, yattha cakkhu ca nirujjhati rūpasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa- yattha jivhā ca nirujjhati rasasaññā ca nirujjhati

se āyatane veditabbe -pa- yattha mano ca nirujjhati dhammasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe'ti. Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā"ti.

Atha kho tesaṁ bhikkhūnaṁ etadahosi "ayaṁ kho āyasmā Ānando Satthu ceva saṁvaṇṇito, sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, pahoti cāyasmā Ānando imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ. Yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Ānando tenupasaṅkameyyāma, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā"ti.

Atha kho te bhikkhū yenāyasmā Ānando tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā āyasmatā Ānandena saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavocuṁ—

Idaṁ kho no āvuso Ānanda Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, "tasmātiha bhikkhave se āyatane veditabbe. Yattha cakkhu ca nirujjhati rūpasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa-. Yattha jivhā ca nirujjhati rasasaññā ca nirujjhati se āyatanena veditabbe -pa-. Yattha mano ca nirujjhati dhammasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe"ti. Tesaṁ no āvuso amhākaṁ acirapakkantassa Bhagavato etadahosi "idaṁ kho no āvuso Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, 'tasmātiha bhikkhave se āyatane veditabbe. Yattha cakkhu ca nirujjhati rūpasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa-. Yattha jivhā ca nirujjhati rasasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa-. Yattha mano ca nirujjhati dhammasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe'ti. Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā"ti. Tesaṁ no āvuso amhākaṁ etadahosi "Ayaṁ kho āyasmā Ānando Satthu ceva saṁvaṇṇito, sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, pahoti cāyasmā Ānando imassa Bhagavatā

saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ, yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Ānando tenupasaṅkameyyāma, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā"ti. Vibhajatāyasmā Ānandoti.

Seyyathāpi āvuso puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno mahato rukkhassa -pa- vibhajatāyasmā Ānando agaruṁ karitvāti.

Tenahāvuso suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Ānandassa paccassosuṁ. Āyasmā Ānando etadavoca—

"Yaṁ kho vo āvuso Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, 'tasmātiha bhikkhave se āyatane veditabbe. Yattha cakkhu ca nirujjhati rūpasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa-. Yattha mano ca nirujjhati dhammasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe'ti. Imassa khvāhaṁ āvuso Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ ājānāmi, saḷāyatananirodhaṁ no etaṁ āvuso Bhagavatā sandhāya bhāsitaṁ 'tasmātiha bhikkhave se āyatane veditabbe. Yattha cakkhu ca nirujjhati rūpasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa-. Yattha mano ca nirujjhati dhammasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe'ti. Ayaṁ kho āvuso Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, 'tasmātiha bhikkhave se āyatane veditabbe. Yattha cakkhu ca nirujjhati rūpasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa-. Yattha mano ca nirujjhati dhammasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe'ti. Imassa khvāhaṁ āvuso Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmi. Ākaṅkhamānā ca pana tumhe āyasmanto Bhagavantaṁyeva upasaṅkamatha, upasaṅkamitvā etamatthaṁ puccheyyātha. Yathā vo Bhagavā byākaroti, tathā naṁ dhāreyyāthā"ti.

“Evamāvuso”ti kho te bhikkhū āyasmato Ānandassa paṭissutvā uṭṭhāyāsanā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ—

Yaṁ kho no bhante Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, “tasmātiha bhikkhave se āyatane veditabbe. Yattha cakkhu ca nirujjhati rūpasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa-. Yattha jivhā ca nirujjhati rasasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa-. Yattha mano ca nirujjhati dhammasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe”ti. Tesaṁ no bhante amhākaṁ acirapakkantassa Bhagavato etadahosi “idaṁ kho no āvuso Bhagavā saṁkhittena uddesaṁ uddisitvā vitthārena atthaṁ avibhajitvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ paviṭṭho, ‘tasmātiha bhikkhave se āyatane veditabbe. Yattha cakkhu ca nirujjhati rūpasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe -pa-. Yattha mano ca nirujjhati dhammasaññā ca nirujjhati se āyatane veditabbe’ti. Ko nu kho imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajeyyā”ti. Tesaṁ no bhante amhākaṁ etadahosi “ayaṁ kho āyasmā Ānando Satthu ceva saṁvaṇṇito, sambhāvito ca viññūnaṁ sabrahmacārīnaṁ, pahoti cāyasmā Ānando imassa Bhagavatā saṁkhittena uddesassa uddiṭṭhassa vitthārena atthaṁ avibhattassa vitthārena atthaṁ vibhajituṁ, yaṁnūna mayaṁ yenāyasmā Ānando tenupasaṅkameyyāma, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ etamatthaṁ paṭipuccheyyāmā”ti. Atha kho mayaṁ bhante yenāyasmā Ānando tenupasaṅkamimha, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ etamatthaṁ paṭipucchimha, tesaṁ no bhante āyasmatā Ānandena imehi ākārehi imehi padehi imehi byañjanehi attho vibhattoti.

Paṇḍito bhikkhave Ānando, mahāpañño bhikkhave Ānando. Maṁ cepi tumhe bhikkhave etamatthaṁ paṭipuccheyyātha, ahampi haṁ evamevaṁ byākareyyaṁ. Yathā taṁ Ānandena byākataṁ, eso cevetassa attho, evañca naṁ dhāreyyāthāti. . Catutthaṁ.

5. Sakkapañhasutta

118. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate. Atha kho Sakko Devānamindo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Sakko Devānamindo Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme no parinibbāyanti. Ko pana bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantī"ti. Santi kho Devānaminda cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti tadupādānaṁ, sa-upādāno Devānaminda bhikkhu no parinibbāyati -pa-.

Santi kho Devānaminda jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi kho Devānaminda manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti tadupādānaṁ, sa-upādāno Devānaminda bhikkhu no parinibbāyati. Ayaṁ kho Devānaminda hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme no parinibbāyanti.

Santi ca kho Devānaminda cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato na tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti na tadupādānaṁ, anupādāno Devāminda bhikkhu parinibbāyati -pa-.

Santi kho Devānaminda jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi kho Devānaminda manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato na tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti na tadupādānaṁ, anupādāno Devānaminda

bhikkhu parinibbāyati. Ayaṁ kho Devānaminda hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantīti. . Pañcamaṁ.

6. Pañcasikhasutta

119. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate. Atha kho Pañcasikho gandhabbadevaputto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Pañcasikho gandhabbadevaputto Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme no parinibbāyanti. Ko pana bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantī"ti. Santi kho Pañcasikha cakkhuviññeyyā rūpā -pa-. Santi kho Pañcasikha manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti tadupādānaṁ, sa-upādāno Pañcasikha bhikkhu no parinibbāyati. Ayaṁ kho Pañcasikha hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme no parinibbāyanti.

Santi ca kho Pañcasikha cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā -pa-. Santi kho Pañcasikha manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato na tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti na tadupādānaṁ, anupādāno Pañcasikha bhikkhu parinibbāyati. Ayaṁ kho Pañcasikha hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Sāriputtasaddhivihārikasutta

120. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Sāriputto Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho aññataro bhikkhu yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca

“saddhivihāriko āvuso Sāriputta bhikkhu sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvatto”ti. Evametaṁ āvuso hoti indriyesu aguttadvārassa bhojane amattaññuno jāgariyaṁ ananuyuttassa, so vatāvuso bhikkhu indriyesu aguttadvāro bhojane amattaññū jāgariyaṁ ananuyutto yāvajīvaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ santānessatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. So vatāvuso bhikkhu indriyesu guttadvāro bhojane mattaññū jāgariyaṁ anuyutto yāvajīvaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ santānessatīti ṭhānametaṁ vijjati.

Kathañcāvuso indriyesu guttadvāro hoti, idhāvuso bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañcanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā. Ghānena gandhaṁ ghāyitvā. Jivhāya rasaṁ sāyitvā. Kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā. Manasā dhammaṁ viññāya nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjati. Evaṁ kho āvuso indriyesu guttadvāro hoti.

Kathañcāvuso bhojane mattaññū hoti, idhāvuso bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso āhāraṁ āhāreti neva davāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya, yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya vihiṁsūparatiyā brahmacariyānuggahāya iti purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi navañca vedanaṁ na uppādessāmi, yātrā ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro cāti. Evaṁ kho āvuso bhojane mattaññū hoti.

Kathañcāvuso jāgariyaṁ anuyutto hoti, idhāvuso bhikkhu divasaṁ caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodheti, rattiyā paṭhamaṁ yāmaṁ caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodheti, rattiyā majjhimaṁ yāmaṁ dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappeti pāde pādaṁ accādhāya sato sampajāno uṭṭhānasaññaṁ manasi karitvā rattiyā pacchimaṁ yāmaṁ paccuṭṭhāya caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodheti. Evaṁ kho āvuso

jāgariyaṁ anuyutto hoti. Tasmātihāvuso evaṁ sikkhitabbaṁ “indriyesu guttadvārā bhavissāma, bhojane mattaññuno jāgariyaṁ anuyuttā”ti. Evaṁ hi vo āvuso sikkhitabbanti. . Sattamaṁ.

8. Rāhulovādasutta

121. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Bhagavato rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi “paripakkā kho Rāhulassa vimuttiparipācaniyā dhammā, yaṁnūnāhaṁ Rāhulaṁ uttariṁ āsavānaṁ khaye vineyyan”ti. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto āyasmantaṁ Rāhulaṁ āmantesi “gaṇhāhi Rāhula nisīdanaṁ, yena Andhavanaṁ tenupasaṅkamissāma divāvihārāyā”ti. “Evaṁ bhante”ti kho āyasmā Rāhulo Bhagavato paṭissutvā nisīdanaṁ ādāya Bhagavantaṁ piṭṭhito piṭṭhito anubandhi.

Tena kho pana samayena anekāni devatāsahassāni Bhagavantaṁ anubandhāni honti “ajja Bhagavā āyasmantaṁ Rāhulaṁ uttariṁ āsavānaṁ khaye vinessatī”ti. Atha kho Bhagavā Andhavanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle paññatte āsane nisīdi. Āyasmāpi kho Rāhulo Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Rāhulaṁ Bhagavā etadavoca—

“Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vā”ti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante. ( )[1] Rūpā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante -pa-. Cakkhuviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Cakkhusamphasso nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama,

---

1. (Taṁ kiṁ maññasi) evamitaresupi. (Ma 3. 325)

esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante -pa-. Jivhā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante -pa-. Jivhāviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Jivhāsamphasso nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante -pa-. Mano nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante. Dhammā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante -pa-. Manoviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Manosamphasso nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante.

Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ, tasmimpi nibbindati -pa- jivhāyapi nibbindati, rasesupi nibbindati, jivhāviññāṇepi nibbindati, jivhāsamphassepi nibbindati, yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ, tasmimpi nibbindati -pa- manasmimpi nibbindati, dhammesupi nibbindati, manoviññāṇepi nibbindati, manosamphassepi nibbindati, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedanāgataṁ saññāgataṁ saṅkhāragataṁ viññāṇagataṁ, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ “vimuttam”iti ñāṇaṁ hoti, “khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā”ti pajānātīti.

Idamavoca Bhagavā, attamano āyasmā Rāhulo Bhagavato bhāsitaṁ abhinandi. Imasmiṁ ca pana veyyākaraṇasmiṁ bhaññamāne āyasmato Rāhulassa anupādāya āsavehi cittaṁ vimucci,

anekānañca devatāsahassānaṁ virajaṁ vītamalaṁ dhammacakkhuṁ udapādi "yaṁ kiñci samudayadhammaṁ, sabbaṁ taṁ nirodhadhamman"ti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Saṁyojaniyadhammasutta

122. Saṁyojaniye ca bhikkhave dhamme desessāmi saṁyojanañca, taṁ suṇātha. Katame ca bhikkhave saṁyojaniyā dhammā, katamaṁ ca saṁyojanaṁ. Santi bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, ime vuccanti bhikkhave saṁyojaniyā dhammā. Yo tattha chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ -pa-. Santi bhikkhave jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, ime vuccanti bhikkhave saṁyojaniyā dhammā. Yo tattha chandarāgo, taṁ tattha saṁyojananti. . Navamaṁ.

10. Upādāniyadhammasutta

123. Upādāniye ca bhikkhave dhamme desessāmi upādānañca, taṁ suṇātha. Katame ca bhikkhave upādāniyā dhammā, katamaṁ ca upādānaṁ. Santi bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, ime vuccanti bhikkhave upādāniyā dhammā. Yo tattha chandarāgo, taṁ tattha upādānaṁ -pa-. Santi bhikkhave jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, ime vuccanti bhikkhave upādāniyā dhammā. Yo tattha chandarāgo, taṁ tattha upādānanti. . Dasamaṁ.

Lokakāmaguṇāvaggo dutiyo.

Tassuddānaṁ

Mārapāsena dve vuttā, Lokakāmaguṇena ca.
Sakko Pañcasikho ceva, Sāriputto ca Rāhulo.
Saṁyojanaṁ Upādānaṁ, vaggo tena pavuccatīti.

(13) 3. Gahapativagga

1. Vesālīsutta

124. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Atha kho Uggo gahapati Vesāliko yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Uggo gahapati Vesāliko Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme no parinibbāyanti. Ko pana bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantī"ti.

Santi kho gahapati cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti tadupādānaṁ, sa-upādāno gahapati bhikkhu no parinibbāyati -pa-. Santi kho gahapati jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi kho gahapati manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti tadupādānaṁ, sa-upādāno gahapati bhikkhu no parinibbāyati. Ayaṁ kho gahapati hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme no parinibbāyanti.

Santi ca kho gahapati cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato na tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti na tadupādānaṁ, anupādāno gahapati bhikkhu parinibbāyati -pa-. Santi kho gahapati jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi kho gahapati manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato na tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti, na tadupādānaṁ,

anupādāno gahapati bhikkhu parinibbāyati. Ayaṁ kho gahapati hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantīti. . Paṭhamaṁ

2.Vajjīsutta

125. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vajjīsu viharati Hatthigāme. Atha kho Uggo gahapati Hatthigāmako yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Uggo gahapati Hatthigāmako Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme no parinibbāyanti. Ko pana bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantī"ti. (Yathā purimasuttantaṁ, evaṁ vittāretabbaṁ.) Ayaṁ kho gahapati hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantīti. . Dutiyaṁ.

3. Nāḷandasutta

126. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Nāḷandāyaṁ viharati Pāvārikambavane. Atha kho Upāli gahapati yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho Upāli gahapati Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme no parinibbāyanti. Ko pana bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantī"ti. (Yathā purimasuttantaṁ, evaṁ vitthāretabbaṁ.) Ayaṁ kho gahapati hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantīti. . Tatiyaṁ.

4. Bhāradvājasutta

127. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Piṇḍolabhāradvājo Kosambiyaṁ viharati Ghositārāme. Atha kho rājā Udeno yenāyasmā Piṇḍolabhāradvājo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Piṇḍolabhāradvājena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho rājā Udeno āyasmantaṁ Piṇḍolabhāradvājaṁ etadavoca "ko nu kho bho Bhāradvāja

hetu ko paccayo, yenime daharā bhikkhū susū[1] kāḷakesā bhadrena yobbanena samannāgatā paṭhamena vayasā anikīḷitāvino kāmesu yāvajīvaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ caranti, addhānañca āpādentī"ti. Vuttaṁ kho etaṁ mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena "etha tumhe bhikkhave mātumattīsu mātucittaṁ upaṭṭhapetha, bhaginimattīsu bhaginicittaṁ upaṭṭhapetha, dhītumattīsu dhītucittaṁ upaṭṭhapethā"ti. Ayaṁ kho mahārāja hetu ayaṁ paccayo, yenime daharā bhikkhū susū kāḷakesā bhadrena yobbanena samannāgatā paṭhamena vayasā anikīḷitāvino kāmesu yāvajīvaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ caranti, addhānañca āpādentīti.

Lolaṁ[2] kho bho Bhāradvāja cittaṁ appekadā mātumattīsupi lobhadhammā uppajjanti, bhaginimattīsupi lobhadhammā uppajjanti, dhītumattīsupi lobhadhammā uppajjanti, atthi nu kho bho Bhāradvāja añño ca hetu añño ca paccayo, yenime daharā bhikkhū susū kāḷakesā -pa- addhānañca āpādentīti.

Vuttaṁ kho etaṁ mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena, etha tumhe bhikkhave imameva kāyaṁ uddhaṁ pādatalā adho kesamatthakā tacapariyantaṁ pūraṁ nānappakārassa asucino paccavekkhatha. Atthi imasmiṁ kāye kesā lomā nakhā dantā taco, maṁsaṁ nhāru[3] aṭṭhi aṭṭhimiñjaṁ[4] vakkaṁ, hadayaṁ yakanaṁ kilomakaṁ pihakaṁ papphāsaṁ, antaṁ antaguṇaṁ udariyaṁ karīsaṁ, pittaṁ semhaṁ pubbo lohitaṁ sedo medo, assu vasā kheḷo siṅghāṇikā lasikā muttanti. Ayampi kho mahārāja hetu ayaṁ paccayo, yenime daharā bhikkhū susū kāḷakesā -pa- addhānañca āpādentīti. Ye te bho Bhāradvāja bhikkhū bhāvitakāyā bhāvitasīlā bhāvitacittā bhāvitapaññā, tesaṁ taṁ sukaraṁ hoti. Ye ca kho te bho Bhāradvāja bhikkhū abhāvitakāyā abhāvitasīlā abhāvitacittā abhāvitapaññā, tesaṁ taṁ dukkaraṁ hoti. Appekadā bho Bhāradvāja asubhato

---

1. Susu (Sī, Ka)
2. Loḷaṁ (Syā, Kaṁ)
3. Nahāru (Sī, Syā, Kaṁ, I)
4. Aṭṭhimiñjā (Sī)

manasi karissāmīti[1] subhatova[2] āgacchati. Atthi nu kho bho Bhāradvāja añño ca kho hetu añño ca paccayo, yenime daharā bhikkhū susū kāḷakesā -pa- addhānañca āpādentīti.

Vuttaṁ kho etaṁ mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena, etha tumhe bhikkhave indriyesu guttadvārā viharatha, cakkhunā rūpaṁ disvā mā nimittaggāhino ahuvattha, mānubyañjanaggāhino, yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjatha, rakkhatha cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjatha. Sotena saddaṁ sutvā -pa-. Ghānena gandhaṁ ghāyitvā. Jivhāya rasaṁ sāyitvā. Kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā. Manasā dhammaṁ viññāya mā nimittaggāhino ahuvattha, mānubyañjanaggāhino, yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjatha, rakkhatha manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjathāti. Ayampi kho mahārāja hetu ayaṁ paccayo, yenime daharā bhikkhū susū kāḷakesā bhadrena yobbanena samannāgatā paṭhamena vayasā anikīḷitāvino kāmesu yāvajīvaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ caranti, addhānañca āpādentīti.

Acchariyaṁ bho Bhāradvāja, abbhutaṁ bho Bhāradvāja, yāva subhāsitaṁ cidaṁ[3] bho Bhāradvāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena. Esova kho bho Bhāradvāja hetu esa paccayo, yenime daharā bhikkhū susū kāḷakesā bhadrena yobbanena samannāgatā paṭhamena vayasā anikīḷitāvino kāmesu yāvajīvaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ caranti, addhānañca āpādentīti. Ahampi kho bho[4] Bhāradvāja yasmiṁ samaye arakkhiteneva kāyena arakkhitāya vācāya arakkhitena cittena anupaṭṭhitāya satiyā asaṁvutehi indriyehi antepuraṁ pavisāmi, ativiya maṁ tasmiṁ samaye lobhadhammā parisahanti. Yasmiṁ ca khvāhaṁ bho Bhāradvāja samaye rakkhiteneva kāyena rakkhitāya vācāya rakkhitena cittena upaṭṭhitāya satiyā saṁvutehi indriyehi antepuraṁ pavisāmi, na maṁ

1. Manasi karissāmāti (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Subhato vā (Sī), subhato ca (Syā, Kaṁ)
3. Yāva subhāsitamidaṁ (Sī) 4. Ahampi bho (Sī, I)

tathā tasmiṁ samaye lobhadhammā parisahanti. Abhikkantaṁ bho Bhāradvāja, abhikkantaṁ bho Bhāradvāja, seyyathāpi bho Bhāradvāja nikkujjitaṁ[1] vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya "cakkhumanto rūpāni dakkhantī"ti. Evamevaṁ bhotā Bhāradvājena anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāhaṁ bho Bhāradvāja taṁ Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṁghañca upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Bhāradvājo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatanti. . Catutthaṁ.

5. Soṇasutta

128. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Soṇo gahapatiputto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Soṇo gahapatiputto Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu, ko paccayo yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme no parinibbāyanti, ko pana bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantī"ti. (Yathā purimasuttantaṁ, evaṁ vitthāretabbaṁ.) Ayaṁ kho Soṇa hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantīti. . Pañcamaṁ.

6. Ghositasutta

129. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Ānando Kosambiyaṁ viharati Ghositārāme. Atha kho Ghosito gahapati yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho Ghosito gahapati āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca "dhātunānattaṁ dhātunānattanti bhante Ānanda vuccati, kittāvatā nu kho bhante dhātunānattaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti. Saṁvijjati kho gahapati cakkhudhātu rūpā ca manāpā cakkhuviññāṇañca, sukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppajjati sukhā vedanā, saṁvijjati kho gahapati cakkhudhātu rūpā ca amanāpā cakkhuviññāṇañca, dukkhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppajjati dukkhā vedanā, saṁvijjati kho gahapati cakkhudhātu rūpā ca manāpā upekkhāvedaniyā cakkhuviññāṇañca adukkhamasukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppajjati

---

1. Nikujjitaṁ (I)

adukkhamasukhā vedanā -pa-. Saṁvijjati kho gahapati jivhādhātu rasā ca manāpā jivhāviññāṇañca, sukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppajjati sukhā vedanā, saṁvijjati kho gahapati jivhādhātu rasā ca amanāpā jivhāviññāṇañca, dukkhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppajjati dukkhā vedanā, saṁvijjati kho gahapati jivhādhātu rasā ca upekkhāvedaniyā jivhāviññāṇañca, adukkhamasukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppajjati adukkhamasukhā vedanā -pa-. Saṁvijjati kho gahapati manodhātu dhammā ca manāpā manoviññāṇañca, sukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppajjati sukhā vedanā, saṁvijjati kho gahapati manodhātu dhammā ca amanāpā manoviññāṇañca, dukkhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppajjati dukkhā vedanā, saṁvijjati kho gahapati manodhātu dhammā ca upekkhāvedaniyā manoviññāṇañca, adukkhamasukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Ettāvatā kho gahapati dhātunānattaṁ vuttaṁ Bhagavatāti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Hāliddikānisutta

130. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Mahākaccāno Avantīsu viharati Kuraraghare[1] Papāte[2] pabbate. Atha kho Hāliddikāni[3] gahapati yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho Hāliddikāni gahapati āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etadavoca "vuttamidaṁ bhante Bhagavatā dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, phassanānattaṁ paṭicca uppajjati vedanānānattan"ti. Kathaṁ nu kho bhante dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, phassanānattaṁ paṭicca uppajjati vedanānānattanti. Idha gahapati bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā manāpaṁ itthetanti pajānāti, cakkhuviññāṇaṁ sukhavedaniyañca[4] phassaṁ paṭicca uppajjati sukhā vedanā. Cakkhunā kho paneva[5] rūpaṁ disvā amanāpaṁ itthetanti pajānāti, cakkhuviññāṇaṁ dukkhavedaniyañca phassaṁ paṭicca uppajjati dukkhā vedanā. Cakkhunā kho paneva rūpaṁ disvā

---

1. Kulaghare (Syā, Ka)
2. Pavatte (Sī,I), sampavatte (Syā, Kaṁ, Ka) ettheva aṭṭhamapiṭṭhepi.
3. Hāliddakāni (Sī, Syā, Kaṁ)
4. Sukhavedaniyaṁ, sukhavedaniyaṁ (Sī, I), sukhavedaniyañca, sukhavedaniyaṁ (Syā, Kaṁ, Ka) evaṁ "dukkhavedaniyañca adukkhamasukhavedaniyañcā"ti padesupi. Aṭṭhakathāṭīkā oloketabbā.
5. Panevaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)

upekkhāṭṭhāniyaṁ[1] itthetanti pajānāti, cakkhuviññāṇaṁ adukkhamasukhavedaniyañca phassaṁ paṭicca uppajjati adukkhamasukhā vedanā.

Puna caparaṁ gahapati bhikkhu sotena saddaṁ sutvā -pa- ghānena gandhaṁ ghāyitvā -pa- jivhāya rasaṁ sāyitvā -pa- kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā -pa- manasā dhammaṁ viññāya manāpaṁ itthetanti pajānāti, manoviññāṇaṁ sukhavedaniyañca phassaṁ paṭicca uppajjati sukhā vedanā. Manasā kho paneva dhammaṁ viññāya amanāpaṁ itthetanti pajānāti, manoviññāṇaṁ dukkhavedaniyañca phassaṁ paṭicca uppajjati dukkhā vedanā. Manasā kho paneva dhammaṁ viññāya upekkhāṭṭhāniyaṁ itthetanti pajānāti, manoviññāṇaṁ adukkhamasukhavedaniyañca phassaṁ paṭicca uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Evaṁ kho gahapati dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, phassanānattaṁ paṭicca uppajjati vedanānānattanti. . Sattamaṁ.

8. Nakulapitusutta

131. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Bhaggesu viharati Susumāragire Bhesakaḷāvane migadāye. Atha kho Nakulapitā gahapati yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho Nakulapitā gahapati Bhagavantaṁ etadavoca”ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme no parinibbāyanti, ko pana bhante hetu ko paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantī”ti. Santi kho gahapati cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti, tadupādānaṁ, sa-upādāno gahapati bhikkhu no parinibbāyati -pa-. Santi kho gahapati jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi kho gahapati manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti, tadupādānaṁ, sa-upādāno gahapati bhikkhu no

---

1. Upekkhāvedaniyaṁ (Ka)

parinibbāyati. Ayaṁ kho gahapati hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme no parinibbāyanti.

Santi ca kho gahapati cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato na tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti, na tadupādānaṁ, anupādāno gahapati bhikkhu parinibbāyati -pa-. Santi kho gahapati jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi kho gahapati manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati, tassa taṁ nābhinandato nābhivadato anajjhosāya tiṭṭhato na tannissitaṁ viññāṇaṁ hoti, na tadupādānaṁ, anupādāno gahapati bhikkhu parinibbāyati. Ayaṁ kho gahapati hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacce sattā diṭṭheva dhamme parinibbāyantīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Lohiccasutta

132. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Mahākaccāno Avantīsu viharati Makkarakate[1] araññakuṭikāyaṁ. Atha kho Lohiccassa brāhmaṇassa sambahulā antevāsikā kaṭṭhahārakā māṇavakā yenāyasmato Mahākaccānassa araññakuṭikā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā parito parito kuṭikāya anucaṅkamanti anuvicaranti uccāsaddā mahāsaddā kānici kānici seleyyakāni karonti[2] "ime pana muṇḍakā samaṇakā ibbhā kaṇhā[3] bandhupādāpaccā imesaṁ bharatakānaṁ sakkatā garukatā mānitā pūjitā apacitā"ti. Atha kho āyasmā Mahākaccāno vihārā nikkhamitvā te māṇavake etadavoca "mā māṇavakā saddamakattha, dhammaṁ vo bhāsissāmī"ti. Evaṁ vutte te māṇavakā tuṇhī ahesuṁ. Atha kho āyasmā Mahākaccāno te māṇavake gāthāhi ajjhabhāsi—

"Sīluttamā pubbatarā ahesuṁ,
Te brāhmaṇā ye purāṇaṁ saranti.
Guttāni dvārāni surakkhitāni,
Ahesuṁ tesaṁ abhibhuyya kodhaṁ.

---

1. Makkarakaṭe (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Selissakāni karontā (Sī) 3. Kiṇhā (Sī, I)

Dhamme ca jhāne ca ratā ahesuṁ,
Te brāhmaṇā ye purāṇaṁ saranti.

Ime ca vokkamma japāmaseti,
Gottena mattā visamaṁ caranti.
Kodhābhibhūtā puthu-attadaṇḍā[1],
Virajjamānā sataṇhātaṇhesu.

Aguttadvārassa bhavanti moghā,
Supineva laddhaṁ purisassa vittaṁ.
Anāsakā thaṇḍilasāyikā ca,
Pāto sinānañca tayo ca vedā.

Kharājinaṁ jaṭāpaṅko, mantā sīlabbataṁ tapo.
Kuhanā vaṅkadaṇḍā ca, udakācamanāni ca.
Vaṇṇā ete brāhmaṇānaṁ, katā kiñcikkhabhāvanā.

Cittañca susamāhitaṁ, vippasannamanāvilaṁ.
Akhilaṁ sabbabhūtesu, so maggo brahmapattiyā"ti.

Atha kho te māṇavakā kupitā anattamanā yena Lohicco brāhmaṇo tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Lohiccaṁ brāhmaṇaṁ etadavocuṁ "yagghe bhavaṁ jāneyya samaṇo Mahākaccāno brāhmaṇānaṁ mante[2] ekaṁsena apavadati paṭikkosatī"ti. Evaṁ vutte Lohicco brāhmaṇo kupito ahosi anattamano. Atha kho Lohiccassa brāhmaṇassa etadahosi "na kho pana metaṁ patirūpaṁ, yohaṁ aññadatthu māṇavakānaṁyeva sutvā samaṇaṁ Mahākaccānaṁ akkoseyyaṁ[3] paribhāseyyaṁ, yaṁnūnāhaṁ upasaṅkamitvā puccheyyan"ti.

Atha kho Lohicco brāhmaṇo tehi māṇavakehi saddhiṁ yenāyasmā Mahākaccāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Mahākaccānena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Lohicco

---

1. Kodhābhibhūtāsuputhuttadaṇḍā (Syā, Kaṁ, Ka)   2. Mantaṁ (Ka)
3. Akkoseyyaṁ virujjheyyaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)

brāhmaṇo āyasmantaṁ Mahākaccānaṁ etadavoca "āgamaṁsu nu khvidha bho kaccāna amhākaṁ sambahulā antevāsikā kaṭṭhahārakā māṇavakā"ti. Āgamaṁsu khvidha te brāhmaṇa sambahulā antevāsikā kaṭṭhahārakā māṇavakāti. Ahu pana bhoto kaccānassa tehi māṇavakehi saddhiṁ kocideva kathāsallāpoti. Ahu kho me brāhmaṇa tehi māṇavakehi saddhiṁ kocideva kathāsallāpoti. Yathā kathaṁ pana bhoto kaccānassa tehi māṇavakehi saddhiṁ ahosi kathāsallāpoti. Evaṁ kho me brāhmaṇa tehi māṇavakehi saddhiṁ ahosi kathāsallāpo—

Sīluttamā pubbatarā ahesuṁ,
Te brāhmaṇā ye purāṇaṁ saranti -pa-.
Akhilaṁ sabbabhūtesu,
So maggo brahmapattiyāti.

Evaṁ kho me brāhmaṇa tehi māṇavakehi saddhiṁ ahosi kathāsallāpoti.

Aguttadvāroti[1] bhavaṁ Kaccāno āha, kittāvatā nu kho bho Kaccāna aguttadvāro hotīti. Idha brāhmaṇa ekacco cakkhunā rūpaṁ disvā piyarūpe rūpe adhimuccati, appiyarūpe rūpe byāpajjati, anupaṭṭhitakāyassati[2] ca viharati parittacetaso, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. Sotena saddaṁ sutvā. Ghānena gandhaṁ ghāyitvā. Jivhāya rasaṁ sāyitvā. Kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā. Manasā dhammaṁ viññāya piyarūpe dhamme adhimuccati. Appiyarūpe ca dhamme byāpajjati. Anupaṭṭhitakāyassati ca viharati parittacetaso, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti, evaṁ kho brāhmaṇa aguttadvāro hotīti. Acchariyaṁ bho Kaccāna, abbhutaṁ bho Kaccāna, yāvañcidaṁ bhotā Kaccānena aguttadvārova samāno aguttadvāroti akkhāto.

---

1. Aguttadvāro aguttadvāroti (Ka)
2. Anupaṭṭhitāya satiyā (Syā, Kaṁ, I, Ka) upari āsīvisavagge avassutasutte pana "anupaṭṭhitakāyassatī"tveva sabbattha dissati.

Guttadvāroti bhavaṁ Kaccāno āha, kittāvatā nu kho bho Kaccāna guttadvāro hotīti. Idha brāhmaṇa bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā piyarūpe rūpe nādhimuccati, appiyarūpe rūpe na byāpajjati, upaṭṭhitakāyassati ca viharati appamāṇacetaso, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. Sotena saddaṁ sutvā. Ghānena gandhaṁ ghāyitvā. Jivhāya rasaṁ sāyitvā. Kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā. Manasā dhammaṁ viññāya piyarūpe dhamme nādhimuccati, appiyarūpe dhamme na byāpajjati, upaṭṭhitakāyassati ca viharati appamāṇacetaso, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti, evaṁ kho brāhmaṇa guttadvāro hotīti.

Acchariyaṁ bho Kaccāna, abbhutaṁ bho Kaccāna, yāvañcidaṁ bhotā Kaccānena guttadvārova samāno guttadvāroti akkhāto. Abhikkantaṁ bho Kaccāna, abhikkantaṁ bho Kaccāna, seyyathāpi bho Kaccāna nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya "cakkhumanto rūpāni dakkhantī"ti. Evamevaṁ bhotā Kaccānena anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāhaṁ bho Kaccāna taṁ Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi, dhammañca bhikkhusaṁghañca, upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Kaccāno dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gataṁ. Yathā ca bhavaṁ Kaccāno Makkarakate upāsakakulāni upasaṅkamati, evameva Lohiccakulaṁ upasaṅkamatu, tattha ye māṇavakā vā māṇavikā vā bhavantaṁ Kaccānaṁ abhivādessanti, paccuṭṭhissanti, āsanaṁ vā udakaṁ vā dassanti, tesaṁ taṁ bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāyāti. . Navamaṁ.

10. Verahaccānisutta

133. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Udāyī Kāmaṇḍāyaṁ viharati Todeyyassa brāhmaṇassa Ambavane. Atha kho Verahaccānigottāya brāhmaṇiyā antevāsī māṇavako yenāyasmā Udāyī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Udāyinā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho taṁ

māṇavakaṁ āyasmā Udāyī dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi. Atha kho so māṇavako āyasmatā Udāyinā dhammiyā kathāya sandassito samādapito samuttejito sampahaṁsito uṭṭhāyāsanā yena Verahaccānigottā brāhmaṇī, tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Verahaccānigottaṁ brāhmaṇiṁ etadavoca "yagghe bhoti jāneyyāsi[1], samaṇo Udāyī dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsetī"ti. Tena hi tvaṁ māṇavaka mama vacanena samaṇaṁ Udāyiṁ nimantehi svātanāya bhattenāti. "Evaṁ bhotī"ti kho so māṇavako Verahaccānigottāya brāhmaṇiyā paṭissutvā yenāyasmā Udāyī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca "adhivāsetu kira bhavaṁ Udāyī amhākaṁ ācariyabhariyāya Verahaccānigottāya brāhmaṇiyā svātanāya bhattan"ti, adhivāsesi kho āyasmā Udāyī tuṇhībhāvena. Atha kho āyasmā Udāyī tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Verahaccānigottāya brāhmaṇiyā nivesanaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho Verahaccānigottā brāhmaṇī āyasmantaṁ Udāyiṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Verahaccānigottā brāhmaṇī āyasmantaṁ Udāyiṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ pādukā ārohitvā ucce āsane nisīditvā sīsaṁ oguṇṭhitvā āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca "bhaṇa samaṇadhamman"ti. "Bhavissati bhagini samayo"ti vatvā uṭṭhāyāsanā pakkami[2].

Dutiyampi kho so māṇavako yenāyasmā Udāyī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Udāyinā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho taṁ māṇavakaṁ āyasmā Udāyī dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi. Dutiyampi kho so māṇavako āyasmatā Udāyinā dhammiyā kathāya sandassito samādapito samuttejito sampahaṁsito uṭṭhāyāsanā yena Verahaccānigottā brāhmaṇī tenupasaṅkami,

1. Bhoti jāneyya (Sī, I, Ka), bhotī jāneyya (Syā, Kaṁ) 2. Pakkāmi (Syā, Kaṁ, I)

upasaṅkamitvā Verahaccānigottaṁ brāhmaṇiṁ etadavoca “yagghe bhoti jāneyyāsi, samaṇo Udāyī dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsetī”ti. Evamevaṁ pana tvaṁ māṇavaka samaṇassa Udāyissa vaṇṇaṁ bhāsasi, samaṇo panudāyī “bhaṇa samaṇadhamman”ti vutto samāno “bhavissati bhagini samayo”ti vatvā uṭṭhāyāsanā pakkantoti. Tathā hi pana tvaṁ bhoti pādukā ārohitvā ucce āsane nisīditvā sīsaṁ oguṇṭhitvā etadavoca “bhaṇa samaṇadhamman”ti. Dhammagaruno hi te bhavanto dhammagāravāti. Tena hi tvaṁ māṇavaka mama vacanena samaṇaṁ Udāyiṁ nimantehi svātanāya bhattenāti. “Evaṁ bhotī”ti kho so māṇavako Verahaccānigottāya brāhmaṇiyā paṭissutvā yenāyasmā Udāyī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca “adhivāsetu kira bhavaṁ Udāyī amhākaṁ ācariyabhariyāya Verahaccānigottāya brāhmaṇiyā svātanāya bhattan”ti. Adhivāsesi kho āyasmā Udāyī tuṇhībhāvena.

Atha kho āyasmā Udāyī tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Verahaccānigottāya brāhmaṇiyā nivesanaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho Verahaccānigottā brāhmaṇī āyasmantaṁ Udāyiṁ paṇitena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Verahaccānigottā brāhmaṇī āyasmantaṁ Udāyiṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ pādukā orohitvā nīce āsane nisīditvā sīsaṁ vivaritvā āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca “kismiṁ nu kho bhante sati arahanto sukhadukkhaṁ paññapenti, kismiṁ asati arahanto sukhadukkhaṁ na paññapentī”ti. Cakkhusmiṁ kho bhagini sati arahanto sukhadukkhaṁ paññapenti, cakkhusmiṁ asati arahanto sukhadukkhaṁ na paññapenti -pa-. Jivhāya sati arahanto sukhadukkhaṁ paññapenti, jivhāya asati arahanto sukhadukkhaṁ na paññapenti -pa-. Manasmiṁ sati arahanto sukhadukkhaṁ paññapenti, manasmiṁ asati arahanto sukhadukkhaṁ na paññapentīti.

Evaṁ vutte Verahaccānigottā brāhmaṇī āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca “abhikkantaṁ bhante, abhikkantaṁ bhante, seyyathāpi bhante nikkujjitaṁ vā

ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti, evamevaṁ ayyena Udāyinā anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāhaṁ ayya Udāyi taṁ Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi, dhammañca bhikkhusaṁghañca, upāsikaṁ maṁ ayyo Udāyī dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti. . Dasamaṁ.

Gahapativaggo tatiyo.

Tassuddānaṁ

Vesālī Vajji Nāḷandā, Bhāradvāja Soṇo ca Ghosito.
Hāliddiko Nakulapitā, Lohicco Verahaccānīti.

---

(14) 4. Devadahavagga

1. Devadahasutta

134. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Devadahaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo, tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi nāhaṁ bhikkhave sabbesaṁyeva bhikkhūnaṁ chasu phassāyatanesu appamādena karaṇīyanti vadāmi, na ca panāhaṁ bhikkhave sabbesaṁyeva bhikkhūnaṁ chasu phassāyatanesu nappamādena karaṇīyanti vadāmi. Ye te bhikkhave bhikkhū arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhavasaṁyojanā sammadaññā vimuttā, tesāhaṁ bhikkhave bhikkhūnaṁ chasu phassāyatanesu nāppamādena karaṇīyanti vadāmi. Taṁ kissa hetu, kataṁ tesaṁ appamādena, abhabbā te pamajjituṁ. Ye ca kho te bhikkhave bhikkhū sekkhā[1] appattamānasā anuttaraṁ yogakkhemaṁ patthayamānā viharanti, tesāhaṁ bhikkhave bhikkhūnaṁ chasu phassāyatanesu appamādena karaṇīyanti vadāmi. Taṁ kissa hetu, santi bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā manoramāpi amanoramāpi, tyāssa phussa phussa cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhanti, cetaso apariyādānā āraddhaṁ hoti vīriyaṁ asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā[2], passaddho kāyo asāraddho, samāhitaṁ cittaṁ ekaggaṁ. Imaṁ khvāhaṁ bhikkhave

---

1. Sekhā (Sī, Syā, Kaṁ, I, Ka) 2. Apammuṭṭhā (Sī), appamuṭṭhā (Syā, Kaṁ)

appamādaphalaṁ sampassamāno tesaṁ bhikkhūnaṁ chasu phassāyatanesu appamādena karaṇīyanti vadāmi -pa-. Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā manoramāpi amanoramāpi, tyāssa phussa phussa cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhanti, cetaso apariyādānā āraddhaṁ hoti vīriyaṁ asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, passaddho kāyo asāraddho, samāhitaṁ cittaṁ ekaggaṁ. Imaṁ khvāhaṁ bhikkhave appamādaphalaṁ sampassamāno tesaṁ bhikkhūnaṁ chasu[1] phassāyatanesu appamādena karaṇīyanti vadāmīti. . Paṭhamaṁ.

2. Khaṇasutta

135. Lābhā vo bhikkhave, suladdhaṁ vo bhikkhave, khaṇo vo paṭiladdho brahmacariyavāsāya. Diṭṭhā mayā bhikkhave chaphassāyatanikā nāma nirayā, tattha yaṁ kiñci cakkhunā rūpaṁ passati, aniṭṭharūpaṁyeva passati, no iṭṭharūpaṁ, akantarūpaṁyeva passati, no kantarūpaṁ, amanāparūpaṁyeva passati, no manāparūpaṁ. Yaṁ kiñci sotena saddaṁ suṇāti -pa-. Yaṁ kiñci ghānena gandhaṁ ghāyati. Yaṁ kiñci jivhāya rasaṁ sāyati. Yaṁ kiñci kāyena phoṭṭhabbaṁ phusati. Yaṁ kiñci manasā dhammaṁ vijānāti, aniṭṭharūpaṁyeva vijānāti, no iṭṭharūpaṁ, akantarūpaṁyeva vijānāti, no kantarūpaṁ, amanāparūpaṁyeva vijānāti, no manāparūpaṁ, lābhā vo bhikkhave, suladdhaṁ vo bhikkhave, khaṇo vo paṭiladdho brahmacariyavāsāya. Diṭṭhā mayā bhikkhave chaphassāyatanikā nāma saggā, tattha yaṁ kiñci cakkhunā rūpaṁ passati, iṭṭharūpaṁyeva passati, no aniṭṭharūpaṁ, kantarūpaṁyeva passati, no akantarūpaṁ manāparūpaṁyeva passati, no amanāparūpaṁ -pa-. Yaṁ kiñci jivhāya rasaṁ sāyati -pa-. Yaṁ kiñci manasā dhammaṁ vijānāti, iṭṭharūpaṁyeva vijānāti, no aniṭṭharūpaṁ, kantarūpaṁyeva vijānāti, no akantarūpaṁ. Manāparūpaṁyeva vijānāti, no amanāparūpaṁ. Lābhā vo bhikkhave, suladdhaṁ vo bhikkhave, khaṇo vo paṭiladdho brahmacariyavāsāyāti. . Dutiyaṁ.

3. Paṭhamarūpārāmasutta

136. Rūpārāmā bhikkhave devamanussā rūparatā rūpasammuditā, rūpavipariṇāmavirāganirodhā dukkhā bhikkhave devamanussā viharanti. Saddārāmā

1. Chassu (Sī)

bhikkhave devamanussā saddaratā saddasammuditā, saddavipariṇāmavirāganirodhā dukkhā bhikkhave devamanussā viharanti. Gandhārāmā. Rasārāmā. Phoṭṭhabbārāmā. Dhammārāmā bhikkhave devamanussā dhammaratā dhammasammuditā, dhammavipariṇāmavirāganirodhā dukkhā bhikkhave devamanussā viharanti. Tathāgato ca kho bhikkhave Arahaṁ Sammāsambuddho rūpānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā na rūpārāmo na rūparato na rūpasammudito, rūpavipariṇāmavirāganirodhā sukho bhikkhave Tathāgato viharati. Saddānaṁ. Gandhānaṁ. Rasānaṁ. Phoṭṭhabbānaṁ. Dhammānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā na dhammārāmo na dhammarato na dhammasammudito, dhammavipariṇāmavirāganirodhā sukho bhikkhave Tathāgato viharati. Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

Rūpā saddā rasā gandhā, phassā dhammā ca kevalā.
Iṭṭhā kantā manāpā ca, yāvatatthīti vuccati.

Sadevakassa lokassa, ete vo sukhasammatā.
Yattha cete nirujjhanti, taṁ tesaṁ dukkhasammataṁ.

Sukhaṁ[1] diṭṭhamariyebhi, sakkāyassa nirodhanaṁ.
Paccanīkamidaṁ hoti, sabbalokena passataṁ.

Yaṁ pare sukhato āhu, tadariyā āhu dukkhato.
Yaṁ pare dukkhato āhu, tadariyā sukhato vidū.

Passa dhammaṁ durājānaṁ, sammūḷhettha aviddasu.
Nivutānaṁ tamo hoti, andhakāro apassataṁ.

Satañca vivaṭaṁ hoti, āloko passatāmiva.
Santike na vijānanti, maggā[2] dhammassa akovidā.

Bhavarāgaparetebhi, bhavarāgānusārībhi[3].
Māradheyyānupannehi, nāyaṁ dhammo susambudho.

---

1. Sukhanti (Sī) 2. Magā (Sī)
3. Bhavasotānusāribhi (Syā, Kaṁ, I), bhavasotānusārihi (Sī)

Ko nu aññatra mariyebhi, padaṁ sambuddhumarahati.
Yaṁ padaṁ sammadaññāya, parinibbanti anāsavāti.

Tatiyaṁ.

4. Dutiyarūpārāmasutta

137. Rūpārāmā bhikkhave devamanussā rūparatā rūpasammuditā, rūpavipariṇāmavirāganirodhā dukkhā bhikkhave devamanussā viharanti. Saddārāmā. Gandhārāmā. Rasārāmā. Phoṭṭhabbārāmā. Dhammārāmā bhikkhave devamanussā dhammaratā dhammasammuditā, dhammavipariṇāmavirāganirodhā dukkhā bhikkhave devamanussā viharanti. Tathāgato ca bhikkhave Arahaṁ Sammāsambuddho rūpānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā na rūpārāmo na rūparato na rūpasammudito, rūpavipariṇāmavirāganirodhā sukho bhikkhave Tathāgato viharati. Saddānaṁ. Gandhānaṁ. Rasānaṁ. Phoṭṭhabbānaṁ. Dhammānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā na dhammārāmo na dhammarato na dhammasammudito, dhammavipariṇāmavirāganirodhā sukho bhikkhave Tathāgato viharatīti. . Catutthaṁ.

5. Paṭhamanatumhākasutta

138. Yaṁ bhikkhave na tumhākaṁ, taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Kiñca bhikkhave na tumhākaṁ. Cakkhu bhikkhave na tumhākaṁ, taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati -pa-. Jivhā na tumhākaṁ, taṁ pajahatha, sā vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissati -pa-. Mano na tumhākaṁ, taṁ pajahatha, so vo pahīno hitāya sukhāya bhavissati. Seyyathāpi bhikkhave yaṁ imasmiṁ Jetavane tiṇakaṭṭhasākhāpalāsaṁ, taṁ jano hareyya vā ḍaheyya vā yathāpaccayaṁ vā kareyya, api nu tumhākaṁ evamassa "amhe jano harati vā ḍahati vā yathāpaccayaṁ vā karotī"ti. No hetaṁ bhante. Taṁ kissa hetu. Na hi no etaṁ bhante attā vā attaniyaṁ vāti. Evameva kho bhikkhave cakkhu na tumhākaṁ, taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati -pa-. Jivhā na tumhākaṁ, taṁ pajahatha, sā vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissati -pa-. Mano na

tumhākaṁ, taṁ pajahatha, so vo pahīno hitāya sukhāya bhavissatīti. . Pañcamaṁ.

6. Dutiyanatumhākasutta

139. Yaṁ bhikkhave na tumhākaṁ, taṁ pajahatha, taṁ vo pahīnaṁ hitāya sukhāya bhavissati. Kiñca bhikkhave na tumhākaṁ. Rūpā bhikkhave na tumhākaṁ, te pajahatha, te vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissanti. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā na tumhākaṁ, te pajahatha, te vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissanti. Seyyathāpi bhikkhave yaṁ imasmiṁ Jetavane tiṇakaṭṭha -pa- Evameva kho bhikkhave rūpā na tumhākaṁ, te pajahatha, te vo pahīnā hitāya sukhāya bhavissantīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Ajjhatta-aniccahetusutta

140. Cakkhuṁ bhikkhave aniccaṁ, yopi hetu yopi paccayo cakkhussa uppādāya, sopi anicco, aniccasambhūtaṁ bhikkhave cakkhu kuto niccaṁ bhavissati -pa-. Jivhā aniccā, yopi hetu yopi paccayo jivhāya uppādāya, sopi anicco, aniccasambhūtā bhikkhave jivhā kuto niccā bhavissati -pa-. Mano anicco, yopi bhikkhave hetu yopi paccayo manassa uppādāya, sopi anicco, aniccasambhūto bhikkhave mano kuto nicco bhavissati. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati -pa- jivhāyapi nibbindati -pa- manasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Sattamaṁ.

8. Ajjhattadukkhahetusutta

141. Cakkhuṁ bhikkhave dukkhaṁ, yopi hetu yopi paccayo cakkhussa uppādāya, sopi dukkho, dukkhasambhūtaṁ bhikkhave cakkhu kuto sukhaṁ bhavissati -pa-. Jivhā dukkhā, yopi hetu yopi paccayo jivhāya uppādāya, sopi dukkho, dukkhasambhūtā bhikkhave jivhā kuto sukhā bhavissati -pa-. Mano dukkho, yopi hetu yopi paccayo manassa uppādāya, sopi dukkho, dukkhasambhūto bhikkhave mano kuto sukho bhavissati. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Ajjhattānattahetusutta

142. Cakkhuṁ bhikkhave anattā, yopi hetu yopi paccayo cakkhussa uppādāya, sopi anattā, anattasambhūtaṁ bhikkhave cakkhu kuto attā bhavissati -pa-. Jivhā anattā, yopi hetu yopi paccayo jivhāya uppādāya, sopi anattā, anattasambhūtā bhikkhave jivhā kuto attā bhavissati -pa-. Mano anattā, yopi hetu yopi paccayo manassa uppādāya, sopi anattā, anattasambhūto bhikkhave mano kuto attā bhavissati. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Navamaṁ.

10. Bāhirāniccahetusutta

143. Rūpā bhikkhave aniccā, yopi hetu yopi paccayo rūpānaṁ uppādāya, sopi anicco, aniccasambhūtā bhikkhave rūpā kutoniccā bhavissanti. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā aniccā, yopi hetu yopi paccayo dhammānaṁ uppādāya, sopi anicco, aniccasambhūtā bhikkhave dhammā kuto niccā bhavissanti. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Dasamaṁ.

11. Bāhiradukkhahetusutta

144. Rūpā bhikkhave dukkhā, yopi hetu yopi paccayo rūpānaṁ uppādāya, sopi dukkho, dukkhasambhūtā bhikkhave rūpā kuto sukhā bhavissanti. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā dukkhā, yopi hetu yopi paccayo dhammānaṁ uppādāya, sopi dukkho, dukkhasambhūtā bhikkhave dhammā kuto sukhā bhavissanti. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Ekādasamaṁ.

12. Bāhirānattahetusutta

145. Rūpā bhikkhave anattā, yopi hetu yopi paccayo rūpānaṁ uppādāya, sopi anattā, anattasambhūtā bhikkhave rūpā kuto attā bhavissanti. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā anattā, yopi hetu yopi paccayo dhammānaṁ uppādāya, sopi anattā, anattasambhūtā bhikkhave

dhammā kuto attā bhavissanti. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpesupi nibbindati. Saddesupi. Gandhesupi. Rasesupi. Phoṭṭhabbesupi. Dhammesupi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Dvādasamaṁ.

Devadahavaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Devadaho Khaṇo Rūpā, dve Natumhākameva ca.
Hetunāpi tayo vuttā, duve Ajjhattabāhirāti.

---

(15) 5. Navapurāṇavagga

1. Kammanirodhasutta

146. Navapurāṇāni bhikkhave kammāni desessāmi kammanirodhaṁ kammanirodhagāminiṁ ca paṭipadaṁ, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. Katamañca bhikkhave purāṇakammaṁ. Cakkhu bhikkhave purāṇakammaṁ abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ vedaniyaṁ daṭṭhabbaṁ -pa-. Jivhā purāṇakammā abhisaṅkhatā abhisañcetayitā vedaniyā daṭṭhabbā -pa-. Mano purāṇakammo abhisaṅkhato abhisañcetayito vedaniyo daṭṭhabbo. Idaṁ vuccati bhikkhave purāṇakammaṁ. Katamañca bhikkhave navakammaṁ. Yaṁ kho bhikkhave etarahi kammaṁ karoti kāyena vācāya manasā, idaṁ vuccati bhikkhave navakammaṁ. Katamo ca bhikkhave kammanirodho. Yo kho bhikkhave kāyakammavacīkammamanokammassa nirodhā vimuttiṁ phusati, ayaṁ vuccati bhikkhave kammanirodho. Katamā ca bhikkhave kammanirodhagāminī paṭipadā. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā sammākammanto sammā-ājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi, ayaṁ vuccati bhikkhave kammanirodhagāminī paṭipadā. Iti kho bhikkhave desitaṁ mayā purāṇakammaṁ,

desitaṁ navakammaṁ, desito kammanirodho, desitā kammanirodhagāminī paṭipadā, yaṁ kho bhikkhave Satthārā karaṇīyaṁ sāvakānaṁ hitesinā anukampakena anukampaṁ upādāya, kataṁ vo taṁ mayā. Etāni bhikkhave rukkhamūlāni, etāni suññāgārāni, jhāyatha bhikkhave, mā pamādattha, mā pacchāvippaṭisārino ahuvattha, ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanīti. . Paṭhamaṁ.

2. Aniccanibbānasappāyasutta

147. Nibbānasappāyaṁ vo bhikkhave paṭipadaṁ desessāmi, taṁ suṇātha -pa-. Katamā ca sā bhikkhave nibbānasappāyā paṭipadā. Idha bhikkhave bhikkhu cakkhuṁ aniccanti passati, rūpā aniccāti passati, cakkhuviññāṇaṁ aniccanti passati, cakkhusamphasso aniccoti passati, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccanti passati -pa-. Jivhā aniccāti passati, rasā aniccāti passati, jivhāviññāṇaṁ aniccanti passati, jivhāsamphasso aniccoti passati, yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccanti passati -pa-. Mano aniccoti passati, dhammā aniccāti passati, manoviññāṇaṁ aniccanti passati, manosamphasso aniccoti passati, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccanti passati. Ayaṁ kho sā bhikkhave nibbānasappāyā paṭipadāti. . Dutiyaṁ.

3. Dukkhanibbānasappāyasutta

148. Nibbānasappāyaṁ vo bhikkhave paṭipadaṁ desessāmi, taṁ suṇātha -pa-. Katamā ca sā bhikkhave nibbānasappāyā paṭipadā. Idha bhikkhave cakkhuṁ dukkhanti passati, rūpā dukkhāti passati, cakkhuviññāṇaṁ dukkhanti passati, cakkhusamphasso dukkhoti passati, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi dukkhanti passati -pa-. Jivhā dukkhāti passati -pa- mano dukkhoti passati, dhammā dukkhāti passati, manoviññāṇaṁ dukkhanti passati, manosamphasso dukkhoti passati, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā,

tampi dukkhanti passati. Ayaṁ kho sā bhikkhave nibbānasappāyā paṭipadāti. . Tatiyaṁ.

4. Anattanibbānasappāyasutta

149. Nibbānasappāyaṁ vo bhikkhave paṭipadaṁ desessāmi, taṁ suṇātha -pa-. Katamā ca sā bhikkhave nibbānasappāyā paṭipadā. Idha bhikkhave bhikkhu cakkhuṁ anattāti passati, rūpā anattāti passati, cakkhuviññāṇaṁ anattāti passati, cakkhusamphasso anattāti passati, yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anattāti passati -pa- mano anattāti passati, dhammā anattāti passati, manoviññāṇaṁ anattāti passati, manosamphasso anattāti passati, yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anattāti passati. Ayaṁ kho sā bhikkhave nibbānasappāyā paṭipadāti. . Catutthaṁ.

5. Nibbānasappāyapaṭipadāsutta

150. Nibbānasappāyaṁ vo bhikkhave paṭipadaṁ desessāmi, taṁ suṇātha -pa-. Katamā ca sā bhikkhave nibbānasappāyā paṭipadā. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave cakkhu niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Rūpā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Cakkhuviññāṇaṁ, Cakkhusamphasso -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānāti. Ayaṁ kho sā bhikkhave nibbānasappāyā paṭipadāti. . Pañcamaṁ.

6. Antevāsikasutta

151. Anantevāsikamidaṁ bhikkhave brahmacariyaṁ vussati anācariyakaṁ, santevāsiko bhikkhave bhikkhu sācariyako dukkhaṁ na phāsu[1] viharati, anantevāsiko bhikkhave bhikkhu anācariyako sukhaṁ phāsu viharati. Kathañca bhikkhu santevāsiko sācariyako dukkhaṁ na phāsu viharati. Idha bhikkhave bhikkhuno cakkhunā rūpaṁ disvā uppajjanti pāpakā akusalā dhammā sarasaṅkappā saññojaniyā, tyāssa anto vasanti. Antassa vasanti pāpakā akusalā dhammāti tasmā santevāsikoti vuccati. Te naṁ samudācaranti. Samudācaranti naṁ pāpakā akusalā dhammāti tasmā sācariyakoti vuccati -pa-.

Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhuno jivhāya rasaṁ sāyitvā uppajjanti pāpakā akusalā dhammā sarasaṅkappā saññojaniyā, tyāssa anto vasanti. Antassa vasanti pāpakā akusalā dhammāti tasmā santevāsikoti vuccati. Te naṁ samudācaranti. Samudācaranti naṁ pāpakā akusalā dhammāti tasmā sācariyakoti vuccati -pa-.

Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhuno manasā dhammaṁ viññāya uppajjanti pāpakā akusalā dhammā sarasaṅkappā saññojaniyā, tyāssa anto vasanti. Antassa vasanti pāpakā akusalā dhammāti tasmā santevāsikoti vuccati. Te naṁ samudācaranti. Samudācaranti naṁ pāpakā akusalā dhammāti tasmā sācariyakoti vuccati. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu santevāsiko sācariyako dukkhaṁ na phāsu viharati.

Kathañca bhikkhave bhikkhu anantevāsiko anācariyako sukhaṁ phāsu viharati. Idha bhikkhave bhikkhuno cakkhunā rūpaṁ disvā na uppajjanti pāpakā akusalā dhammā sarasaṅkappā saññojaniyā, tyāssa na anto vasanti. Nāssa anto vasanti pāpakā akusalā dhammāti tasmā anantevāsikoti vuccati. Te naṁ na samudācaranti. Na samudācaranti naṁ pāpakā akusalā dhammāti tasmā anācariyakoti vuccati -pa-.

Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhuno jivhāya rasaṁ sāyitvā na uppajjanti pāpakā akusalā dhammā sarasaṅkappā saññojaniyā, tyāssa na anto vasanti.

1. Phāsuṁ (Sī, I)

Nāssa anto vasanti pāpakā akusalā dhammāti tasmā anantevāsikoti vuccati. Te naṁ na samudācaranti. Na samudācaranti naṁ pāpakā akusalā dhammāti tasmā anācariyakoti vuccati -pa-.

Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhuno manasā dhammaṁ viññāya na uppajjanti pāpakā akusalā dhammā sarasaṅkappā saññojaniyā, tyāssa na anto vasanti. Nāssa anto vasanti pāpakā akusalā dhammāti tasmā anantevāsikoti vuccati. Te naṁ na samudācaranti. Na samudācaranti naṁ pāpakā akusalā dhammāti tasmā anācariyakoti vuccati. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu anantevāsiko anācariyako sukhaṁ phāsu viharati. Anantevāsikamidaṁ bhikkhave brahmacariyaṁ vussati anācariyakaṁ, santevāsiko bhikkhave bhikkhu sācariyako dukkhaṁ na phāsu viharati, anantevāsiko bhikkhave bhikkhu anācariyako sukhaṁ phāsu viharatīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Kimatthiyabrahmacariyasutta

152. Sace vo bhikkhave aññatitthiyā paribbājakā evaṁ puccheyyuṁ "kimatthiyaṁ āvuso samaṇe Gotame brahmacariyaṁ vussatī"ti. Evaṁ puṭṭhā tumhe bhikkhave tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ byākareyyātha "dukkhassa kho āvuso pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī"ti. Sace pana vo bhikkhave aññatitthiyā paribbājakā evaṁ puccheyyuṁ "katamaṁ panāvuso dukkhaṁ, yassa pariññāya samaṇe Gotame brahmacariyaṁ vussatī"ti. Evaṁ puṭṭhā tumhe bhikkhave tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ byākareyyātha—

Cakkhu kho āvuso dukkhaṁ, tassa pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussati. Rūpā dukkhā, tesaṁ pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussati. Cakkhuviññāṇaṁ dukkhaṁ, tassa pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussati. Cakkhusamphasso dukkho, tassa pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussati. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi dukkhaṁ, tassa pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussati -pa-. Jivhā dukkhā. Mano dukkho, tassa pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussati. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi dukkhaṁ, tassa pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussati. Idaṁ kho

āvuso dukkhaṁ yassa pariññāya Bhagavati brahmacariyaṁ vussatīti. Evaṁ puṭṭhā tumhe bhikkhave tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ byākareyyāthāti. . Sattamaṁ.

8. Atthinukhopariyāyasutta

153. Atthi nu kho bhikkhave pariyāyo, yaṁ pariyāyaṁ āgamma bhikkhu aññatreva saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā aññaṁ byākareyya "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī"ti[1]. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā Bhagavaṁnettikā Bhagavaṁpaṭisaraṇā, sādhu vata bhante Bhagavantaṁyeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti. Tena hi bhikkhave suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—atthi bhikkhave pariyāyo yaṁ pariyāyaṁ āgamma bhikkhu aññatreva saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā aññaṁ byākareyya "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī"ti[1].

Katamo ca bhikkhave pariyāyo. Yaṁ pariyāyaṁ āgamma bhikkhu aññatreva saddhāya -pa- aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā aññaṁ byākaroti "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī"ti[1]. Idha bhikkhave bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā santaṁ vā ajjhattaṁ rāgadosamohaṁ atthi me ajjhattaṁ rāgadosamohoti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ rāgadosamohaṁ natthi me ajjhattaṁ rāgadosamohoti pajānāti, yaṁ taṁ bhikkhave bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā santaṁ vā ajjhattaṁ rāgadosamohaṁ atthi me ajjhattaṁ rāgadosamohoti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ rāgadosamohaṁ natthi me ajjhattaṁ rāgadosamohoti pajānāti. Api nume bhikkhave dhammā saddhāya vā veditabbā, ruciyā vā veditabbā, anussavena vā veditabbā, ākāraparivitakkena vā veditabbā, diṭṭhinijjhānakkhantiyā vā veditabbāti. No

---

1. Pajānātīti (Syā, Kaṁ, I, Ka)

hetaṁ bhante. Nanume bhikkhave dhammā paññāya disvā veditabbāti. Evaṁ bhante. Ayaṁ kho bhikkhave pariyāyo, yaṁ pariyāyaṁ āgamma bhikkhu aññatreva saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā aññaṁ byākaroti "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī"ti[1] -pa-.

Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhu jivhāya rasaṁ sāyitvā santaṁ vā ajjhattaṁ -pa-. Rāgadosamohoti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ rāgadosamohaṁ natthi me ajjhattaṁ rāgadosamohoti pajānāti, yaṁ taṁ bhikkhave jivhāya rasaṁ sāyitvā santaṁ vā ajjhattaṁ rāgasamohaṁ atthi me ajjhattaṁ rāgadosamohoti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ rāgadosamohaṁ natthi me ajjhattaṁ rāgadosamohoti pajānāti. Api nume bhikkhave dhammā saddhāya vā veditabbā, ruciyā vā veditabbā, anussavena vā veditabbā, ākāraparivitakkena vā veditabbā, diṭṭhinijjhānakkhantiyā vā veditabbāti. No hetaṁ bhante. Nanume bhikkhave dhammā paññāya disvā veditabbāti. Evaṁ bhante. Ayampi kho bhikkhave pariyāyo, yaṁ pariyāyaṁ āgamma bhikkhu aññatreva saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhijjhānakkhantiyā aññaṁ byākaroti "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī"ti[1] -pa-.

Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhu manasā dhammaṁ viññāya santaṁ vā ajjhattaṁ rāgadosamohaṁ atthi me ajjhattaṁ rāgadosamohoti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ rāgadosamohaṁ natthi me ajjhattaṁ rāgadosamohoti pajānāti, yaṁ taṁ bhikkhave bhikkhu manasā dhammaṁ viññāya santaṁ vā ajjhattaṁ rāgadosamohaṁ atthi me ajjhattaṁ rāgadosamohoti pajānāti, asantaṁ vā ajjhattaṁ rāgadosamohaṁ natthi me ajjhattaṁ rāgadosamohoti pajānāti. Api nume bhikkhave dhammā saddhāya vā veditabbā, ruciyā vā veditabbā, anussavena vā veditabbā, ākāraparivitakkena vā veditabbā, diṭṭhinijjhānakkhantiyā vā veditabbāti. No hetaṁ bhante. Nanume bhikkhave dhammā paññāya disvā veditabbāti. Evaṁ bhante. Ayampi kho bhikkhave pariyāyo, yaṁ pariyāyaṁ āgamma

---

1. Pajānātīti (Syā, Kaṁ, I, Ka)

bhikkhu aññatreva saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā aññaṁ byākaroti “khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī”ti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Indriyasampannasutta

154. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhave Bhagavantaṁ etadavoca “indriyasampanno indriyasampanno”ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante indriyasampanno hotīti.

Cakkhundriye ce bhikkhu udayabbayānupassī viharanto cakkhundriye nibbindati -pa-. Jivhindriye ce bhikkhu udayabbayānupassī viharanto jivhindriye nibbindati -pa-. Manindriye ce bhikkhu udayabbayānupassī viharanto manindriye nibbindati, nibbindaṁ virajjati -pa- vimuttasmiṁ “vimuttam”iti ñāṇaṁ hoti, “khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā”ti pajānāti. Ettāvatā kho bhikkhu indriyasampanno hotīti. . Navamaṁ.

10. Dhammakathikapucchasutta

155. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “dhammakathiko dhammakathiko”ti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante dhammakathiko hotīti.

Cakkhussa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya dhammaṁ deseti, dhammakathiko bhikkhūti alaṁvacanāya. Cakkhussa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti, dhammānudhammappaṭipanno bhikkhūti alaṁvacanāya. Cakkhussa ce bhikkhu nibbidā virāgā nirodhā anupādāvimutto hoti, diṭṭhadhammanibbānappatto bhikkhūti alaṁvacanāya -pa-. Jivhāya ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya dhammaṁ deseti, dhammakathiko bhikkhūti alaṁvacanāya -pa-. Manassa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya dhammaṁ deseti, dhammakathiko bhikkhūti alaṁvacanāya. Manasā ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti, dhammānudhammappaṭipanno bhikkhūti alaṁvacanāya.

Manassa ce bhikkhu nibbidā virāgā nirodhā anupādāvimutto hoti, diṭṭhadhammanibbānappatto bhikkhūti alaṁvacanāyāti. . Dasamaṁ.

Navapurāṇavaggo pañcamo.

Tassuddānaṁ

Kammaṁ cattāri Sappāyā, Anantevāsi Kimatthiyā.
Atthi nu kho pariyāyo, Indriyakathikena cāti.

Saḷāyatanavagge tatiyapaṇṇāsako samatto.

Tassa vagguddānaṁ

Yogakkhemi ca Loko ca, Gahapati Devadahena ca.
Navapurāṇena paṇṇāso, tatiyo tena vuccatīti.

---

(16) 1. Nandikkhayavagga

1. Ajjhattanandikkhayasutta

156. Aniccaṁyeva bhikkhave bhikkhu cakkhuṁ aniccanti passati, sāssa[1] hoti sammādiṭṭhi, sammā passaṁ nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ suvimuttanti vuccati -pa-. Aniccaṁyeva bhikkhave bhikkhu jivhaṁ aniccanti passati, sāssa hoti sammādiṭṭhi, sammā passaṁ nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā -pa- cittaṁ suvimuttanti vuccati. Aniccaṁyeva bhikkhave bhikkhu manaṁ aniccanti passati, sāssa hoti sammādiṭṭhi, sammā passaṁ nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ suvimuttanti vuccatīti. . Paṭhamaṁ.

2. Bāhiranandikkhayasutta

157. Anicceyeva bhikkhave bhikkhu rūpe aniccāti passati, sāssa hoti sammādiṭṭhi, sammā passaṁ nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā

---

1. Sāyaṁ (I, Ka)

nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ suvimuttanti vuccati. Anicceyeva bhikkhave bhikkhu sadde. Gandhe. Rase. Phoṭṭhabbe. Dhamme aniccāti passati, sāssa hoti sammādiṭṭhi, sammā passaṁ nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayānandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ suvimuttanti vuccatīti. . Dutiyaṁ.

3. Ajjhatta-aniccanandikkhayasutta

158. Cakkhuṁ bhikkhave yoniso manasi karotha, cakkhāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassatha, cakkhuṁ bhikkhave bhikkhu yoniso manasikaronto cakkhāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassanto cakkhusmimpi nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ suvimuttanti vuccati. Sotaṁ bhikkhave yoniso manasi karotha. Ghānaṁ. Jivhaṁ bhikkhave yoniso manasi karotha, jivhāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassatha, jivhaṁ bhikkhave bhikkhu yonīso manasikaronto jivhāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassanto jivhāyapi nibbindati nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ suvimuttanti vuccati. Kāyaṁ. Manaṁ bhikkhave yoniso manasi karotha, manāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassatha, manaṁ bhikkhave bhikkhu yoniso manasikaronto manāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassanto manasmimpi nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ suvimuttanti vuccatīti. . Tatiyaṁ.

4. Bāhira-aniccanandikkhayasutta

159. Rūpe bhikkhave yoniso manasi karotha, rūpāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassatha, rūpe bhikkhave bhikkhu yoniso manasikaronto rūpāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassanto rūpesupi nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nindikkhayo, nindirāgakkhayā cittaṁ suvimuttanti vuccati. Sadde. Gandhe. Rase. Phoṭṭhabbe. Dhamme bhikkhave yoniso manasi karotha, dhammāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassatha, dhamme bhikkhave bhikkhu yoniso manasikaronto dhammāniccatañca yathābhūtaṁ samanupassanto dhammesupi nibbindati, nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo, nandirāgakkhayā cittaṁ suvimuttanti vuccatīti. . Catutthaṁ.

5. Jīvakambavanasamādhisutta

160. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Jīvakambavane. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti -pa-. Samādhiṁ bhikkhave bhāvetha, samāhitassa bhikkhave bhikkhuno yathābhūtaṁ okkhāyati. Kiñca yathābhūtaṁ okkhāyati. Cakkhuṁ aniccanti yathābhūtaṁ okkhāyati, rūpā aniccāti yathābhūtaṁ okkhāyati, cakkhuviññāṇaṁ aniccanti yathābhūtaṁ okkhāyati, cakkhusamphasso aniccoti yathābhūtaṁ okkhāyati. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccanti yathābhūtaṁ okkhāyati -pa-. Jivhā aniccāti yathābhūtaṁ okkhāyati -pa-. Mano aniccoti yathābhūtaṁ okkhāyati, dhammā aniccāti yathābhūtaṁ okkhāyati -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccanti yathābhūtaṁ okkhāyati. Samādhiṁ bhikkhave bhāvetha, samāhitassa bhikkhave bhikkhuno yathābhūtaṁ okkhāyatīti. . Pañcamaṁ.

6. Jīvakambavanapaṭisallānasutta

161. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Jīvakambavane. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi -pa-. Paṭisallāne bhikkhave yogamāpajjatha, paṭisallīnassa bhikkhave bhikkhuno yathābhūtaṁ okkhāyati. Kiñca yathābhūtaṁ okkhāyati. Cakkhuṁ aniccanti yathābhūtaṁ okkhāyati, rūpā aniccāti yathābhūtaṁ okkhāyati, cakkhuviññāṇaṁ aniccanti yathābhūtaṁ okkhāyati, cakkhusamphasso aniccoti yathābhūtaṁ okkhāyati. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccanti yathābhūtaṁ okkhāyati -pa-. Mano aniccoti yathābhūtaṁ okkhāyati. Dhammā. Manoviññāṇaṁ. Manosamphasso. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccanti yathābhūtaṁ okkhāyati. Paṭisallāne bhikkhave yogamāpajjatha, paṭisallīnassa bhikkhave bhikkhuno yathābhūtaṁ okkhāyatīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Koṭṭhika-aniccasutta

162. Atha kho āyasmā Mahākoṭṭhiko yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Koṭṭhiko Bhagavantaṁ

etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti.

Yaṁ kho Koṭṭhika aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo. Kiñca Koṭṭhika aniccaṁ. Cakkhu kho Koṭṭhika aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo. Rūpā aniccā, tatra te chando pahātabbo. Cakkhuviññāṇaṁ aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo. Cakkhusamphasso anicco, tatra te chando pahātabbo. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo -pa-. Jivhā aniccā, tatra te chando pahātabbo. Rasā aniccā, tatra te chando pahātabbo. Jivhāviññāṇaṁ aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo. Jivhāsamphasso anicco, tatra te chando pahātabbo. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo -pa-. Mano anicco, tatra te chando pahātabbo. Dhammā aniccā, tatra te chando pahātabbo. Manoviññāṇaṁ aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo. Manosamphasso anicco, tatra te chando pahātabbo. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccaṁ, tatra te chando pahātabbo. Yaṁ kho Koṭṭhika aniccaṁ, tatra te chando pahātabboti. . Sattamaṁ.

8. Koṭṭhikadukkhasutta

163. Atha kho āyasmā Mahākoṭṭhiko -pa- Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante -pa- vihareyyan"ti. Yaṁ kho Koṭṭhika dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo. Kiñca Koṭṭhika dukkhaṁ. Cakkhu kho Koṭṭhika dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo. Rūpā dukkhā, tatra te chando pahātabbo. Cakkhuviññāṇaṁ dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo. Cakkhusamphasso dukkho, tatra te chando pahātabbo. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo -pa-. Jivhā dukkhā, tatra te chando pahātabbo -pa-. Mano dukkho, tatra te chando pahātabbo.

Dhammā dukkhā, tatra te chando pahātabbo. Manoviññāṇaṁ dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo. Manosamphasso dukkho, tatra te chando pahatātabbo. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi dukkhaṁ, tatra te chando pahātabbo. Yaṁ kho Koṭṭhika dukkhaṁ, tatra te chando pahātabboti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Koṭṭhika-anattasutta

164. Ekamantaṁ -pa- vihareyyanti. Yo kho Koṭṭhika anattā, tatra te chando pahātabbo. Ko ca Koṭṭhika anattā. Cakkhu kho Koṭṭhika anattā, tatra te chando pahātabbo. Rūpā anattā, tatra te chando pahātabbo. Cakkhuviññāṇaṁ anattā, tatra te chando pahātabbo. Cakkhusamphasso anattā, tatra te chando pahātabbo. Yampidaṁ Cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anattā, tatra te chando pahātabbo -pa-. Jivhā anattā, tatra te chando pahātabbo -pa-. Mano anattā, tatra te chando pahātabbo. Dhammā anattā, tatra te chando pahātabbo. Manoviññāṇaṁ. Manosamphasso. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anattā, tatra te chando pahātabbo. Yo kho Koṭṭhika anattā, tatra te chando pahātabboti. . Navamaṁ.

10. Micchādiṭṭhipahānasutta

165. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinno so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato micchādiṭṭhi pahīyatī”ti.

Cakkhuṁ kho bhikkhu aniccato jānato passato micchādiṭṭhi pahīyati. Rūpe aniccato jānato passato micchādiṭṭhi pahīyati. Cakkhuviññāṇaṁ aniccato jānato passato micchādiṭṭhi pahīyati. Cakkhusamphassaṁ aniccato jānato passato micchādiṭṭhi pahīyati -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccato jānato passato micchādiṭṭhi pahīyati. Evaṁ kho bhikkhu jānato evaṁ passato micchādiṭṭhi pahīyatīti. . Dasamaṁ.

11. Sakkāyadiṭṭhipahānasutta

166. Atha kho aññataro bhikkhu -pa- etadavoca “kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato sakkāyadiṭṭhi pahīyatī”ti. Cakkhuṁ kho bhikkhu dukkhato jānato passato sakkāyadiṭṭhi pahīyati. Rūpe dukkhato jānato passato sakkāyadiṭṭhi pahīyati. Cakkhuviññāṇaṁ dukkhato jānato passato sakkāyadiṭṭhi pahīyati. Cakkhusamphassaṁ dukkhato jānato passato sakkāyadiṭṭhi pahīyati -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi dukkhato jānato passato sakkāyadiṭṭhi pahīyati. Evaṁ kho bhikkhu jānato evaṁ passato sakkāyadiṭṭhi pahīyatīti. . Ekādasamaṁ.

12. Attānudiṭṭhipahānasutta

167. Atha kho aññataro bhikkhu -pa- etadavoca “kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato attānudiṭṭhi pahīyatī”ti. Cakkhuṁ kho bhikkhu anattato jānato passato attānudiṭṭhi pahīyati. Rūpe anattato jānato passato attānudiṭṭhi pahīyati. Cakkhuviññāṇaṁ anattato jānato passato attānudiṭṭhi pahīyati. Cakkhusamphassaṁ anattato jānato passato attānudiṭṭhi pahīyati. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anattato jānato passato attānudiṭṭhi pahīyati -pa-. Jivhaṁ anattato jānato passato attānudiṭṭhi pahīyati -pa-. Manaṁ anattato jānato passato attānudiṭṭhi pahīyati. Dhamme. Manoviññāṇaṁ. Manosamphassaṁ. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi anattato jānato passato attānudiṭṭhi pahīyatīti. . Dvādasamaṁ.

Nandikkhayavaggo paṭhamo.

Tassuddānaṁ

Nandikkhayena cattāro, Jīvakambavane duve.
Koṭṭhikena tayo vuttā, Micchā Sakkāya attanoti.

(17) 2. Saṭṭhipeyyālavagga

1. Ajjhatta-aniccachandasutta

168. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chando pahātabbo. Kiñca bhikkhave aniccaṁ. Cakkhu bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chando pahātabbo -pa-. Jivhā aniccā, tatra vo chando pahātabbo -pa-. Mano anicco, tatra vo chando pahātabbo. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chando pahātabboti.

2. Ajjhatta-aniccarāgasutta

169. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo rāgo pahātabbo. Kiñca bhikkhave aniccaṁ. Cakkhu bhikkhave aniccaṁ, tatra vo rāgo pahātabbo -pa-. Jivhā aniccā, tatra vo rāgo pahātabbo -pa-. Mano anicco, tatra vo rāgo pahātabbo. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo rāgo pahātabboti.

3. Ajjhatta-aniccachandarāgasutta

170. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chandarāgo pahātabbo. Kiñca bhikkhave aniccaṁ. Cakkhu bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chandarāgo pahātabbo -pa-. Jivhā aniccā, tatra vo chandarāgo pahātabbo-pa-. Mano anicco, tatra vo chandarāgo pahātabbo. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chandarāgo pahātabboti.

4-6. Dukkhachandādisutta

171-173. Yaṁ bhikkhave dukkhaṁ, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Kiñca bhikkhave dukkhaṁ. Cakkhu bhikkhave dukkhaṁ, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo -pa-. Jivhā dukkhā -pa-. Mano dukkho, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Yaṁ bhikkhave dukkhaṁ, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabboti.

7-9. Anattachandādisutta

174-176. Yo bhikkhave anattā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Ko ca bhikkhave anattā. Cakkhu bhikkhave anattā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo -pa-. Jivhā anattā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo -pa-. Mano anattā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Yo bhikkhave anattā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabboti.

10-12. Bāhirāniccachandādisutta

177-179. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Kiñca bhikkhave aniccaṁ. Rūpā bhikkhave aniccā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Saddā aniccā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Gandhā aniccā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Rasā aniccā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Phoṭṭhabbā aniccā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Dhammā aniccā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Yaṁ bhikkhave aniccaṁ, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabboti.

13-15. Bāhiradukkhachandādisutta

180-182. Yaṁ bhikkhave dukkhaṁ, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Kiñca bhikkhave dukkhaṁ. Rūpā bhikkhave dukkhā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā dukkhā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Yaṁ bhikkhave dukkhaṁ, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabboti.

16-18. Bāhirānattachandādisutta

183-185. Yo bhikkhave anattā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Ko ca bhikkhave anattā. Rūpā bhikkhave anattā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā anattā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabbo. Yo bhikkhave anattā, tatra vo chando pahātabbo. Rāgo pahātabbo. Chandarāgo pahātabboti.

19. Ajjhattātītāniccasutta

186. Cakkhu bhikkhave aniccaṁ atītaṁ -pa-. Jivhā aniccā atītā -pa-. Mano anicco atīto. Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati -pa- jivhāyapi nibbindati -pa- manasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti.

20. Ajjhattānāgatāniccasutta

187. Cakkhu bhikkhave aniccaṁ anāgataṁ -pa-. Jivhā aniccā anāgatā -pa-. Mano anicco anāgato. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

21. Ajjhattapaccuppannāniccasutta

188. Cakkhu bhikkhave aniccaṁ paccuppannaṁ -pa-. Jivhā aniccā paccuppannā -pa-. Mano anicco paccuppanno. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

22-24. Ajjhattātītādidukkhasutta

189-191. Cakkhu bhikkhave dukkhaṁ atītaṁ. Anāgataṁ. Paccuppannaṁ -pa-. Jivhā dukkhā atītā. Anāgatā. Paccuppannā -pa-. Mano dukkho atīto. Anāgato. Paccuppanno. Evaṁ passaṁ bhikkhave -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

25-27. Ajjhattātītādi-anattasutta

192-194. Cakkhu bhikkhave anattā atītaṁ. Anāgataṁ. Paccuppannaṁ -pa-. Jivhā anattā -pa-. Mano anattā atīto. Anāgato. Paccuppanno. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

28-30. Bāhirātītādi-aniccasutta

195-197. Rūpā bhikkhave aniccā atītā. Anāgatā. Paccuppannā. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā aniccā atītā. Anāgatā. Paccuppannā. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

31-33. Bāhirātītādidukkhasutta

198-200. Rūpā bhikkhave dukkhā atītā. Anāgatā. Paccuppannā. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā dukkhā atītā. Anāgatā. Paccuppannā. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

34-36. Bāhirātītādi-anattasutta

201-203. Rūpā bhikkhave anattā atītā. Anāgatā. Paccuppannā. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā anattā atītā. Anāgatā. Paccuppannā. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

37. Ajjhattātītayadaniccasutta

204. Cakkhu bhikkhave aniccaṁ atītaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ -pa-. Jivhā aniccā atītā, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ -pa-. Mano anicco atīto, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

38. Ajjhattānāgatayadaniccasutta

205. Cakkhu bhikkhave aniccaṁ anāgataṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ -pa-. Jivhā aniccā anāgatā, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ -pa-. Mano anicco anāgato, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ -pa-. Evaṁ passaṁ bhikkhave -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

39. Ajjhattapaccuppannayadaniccasutta

206. Cakkhu bhikkhave aniccaṁ paccuppannaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ -pa- Jivhā aniccā paccuppannā, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ -pa-Mano anicco paccuppanno, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

40-42. Ajjhattātītādiyaṁdukkhasutta

207-209. Cakkhu bhikkhave dukkhaṁ atītaṁ. Anāgataṁ. Paccuppannaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ -pa-. Jivhā dukkhā -pa-. Mano dukkho atīto. Anāgato. Paccuppanno, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

43-45. Ajjhattātītādiyadanattasutta

210-212. Cakkhu bhikkhave anattā atītaṁ. Anāgataṁ. Paccuppannaṁ, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti

evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ -pa-. Jivhā anattā -pa-. Mano anattā atīto. Anāgato. Paccuppanno, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

46-48. Bāhirātītādiyadaniccasutta

213-215. Rūpā bhikkhave aniccā atītā. Anāgatā. Paccuppannā, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā aniccā atītā. Anāgatā. Paccuppannā, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

49-51. Bāhirātītādiyaṁdukkhasutta

216-218. Rūpā bhikkhave dukkhā atītā. Anāgatā. Paccuppannā, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā dukkhā atītā. Anāgatā. Paccuppannā, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

52-54. Bāhirātītādiyadanattasutta

219-221. Rūpā bhikkhave anattā atītā. Anāgatā. Paccuppannā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā anattā atītā. Anāgatā. Paccuppannā, yadanattā taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

55. Ajjhattāyatana-aniccasutta

222. Cakkhu bhikkhave aniccaṁ -pa-. Jivhā aniccā -pa-. Mano anicco. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

56. Ajjhattāyatanadukkhasutta

223. Cakkhu bhikkhave dukkhaṁ -pa-. Jivhā dukkhā -pa-. Mano dukkho. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

57. Ajjhattāyatana-anattasutta

224. Cakkhu bhikkhave anattā -pa-. Jivhā anattā -pa-. Mano anattā. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

58. Bāhirāyatana-aniccasutta

225. Rūpā bhikkhave aniccā. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā aniccā. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

59. Bāhirāyatanadukkhasutta

226. Rūpā bhikkhave dukkhā. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā dukkhā. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

60. Bāhirāyatana-anattasutta

227. Rūpā bhikkhave anattā. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā anattā. Evaṁ passaṁ -pa- nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti.

Saṭṭhipeyyālo samatto.

Tassuddānaṁ

Chandenaṭṭhārasa honti, Atītena ca dve nava.
Yadaniccāṭṭhārasa vuttā, tayo Ajjhattabāhirā.
Peyyālo saṭṭhiko vutto, Buddhenādiccabandhunāti.

Suttantāni saṭṭhi.

(18) 3. Samuddavagga

1. Paṭhamasamuddasutta

228. "Samuddo samuddo"ti bhikkhave assutavā puthujjano bhāsati, neso bhikkhave ariyassa vinaye samuddo, mahā eso bhikkhave udakarāsi mahā-udakaṇṇavo. Cakkhu bhikkhave purisassa samuddo, tassa rūpamayo vego. Yo taṁ rūpamayaṁ vegaṁ sahati, ayaṁ vuccati bhikkhave atari cakkhusamuddaṁ sa-ūmiṁ sāvaṭṭaṁ sagāhaṁ sarakkhasaṁ, tiṇṇo pāraṅgato thale tiṭṭhati brāhmaṇo -pa-. Jivhā bhikkhave purisassa samuddo, tassa rasamayo vego. Yo taṁ rasamayaṁ vegaṁ sahati, ayaṁ vuccati bhikkhave atari jivhāsamuddaṁ sa-ūmiṁ sāvaṭṭaṁ sagāhaṁ sarakkhasaṁ, tiṇṇo pāraṅgato thale tiṭṭhati brāhmaṇo -pa-. Mano bhikkhave purisassa samuddo, tassa dhammamayo vego. Yo taṁ dhammamayaṁ vegaṁ sahati, ayaṁ vuccati bhikkhave atari manosamuddaṁ sa-ūmiṁ sāvaṭṭaṁ sagāhaṁ sarakkhasaṁ, tiṇṇo pāraṅgato thale tiṭṭhati brāhmaṇoti. Idamavoca -pa- Satthā—

"Yo imaṁ samuddaṁ sagāhaṁ sarakkhasaṁ.
Sa-ūmiṁ sāvaṭṭaṁ sabhayaṁ duttaraṁ accatari.
Sa vedagū vusitabrahmacariyo.
Lokantagū pāragatoti vuccati"ti.

Paṭhamaṁ.

2. Dutiyasamuddasutta

229. "Samuddo samuddo"ti bhikkhave assutavā puthujjano bhāsati, neso bhikkhave ariyassa vinaye samuddo, mahā eso bhikkhave udakarāsi mahā-udakaṇṇavo. Santi bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, ayaṁ vuccati bhikkhave ariyassa vinaye samuddo. Etthāyaṁ sadevako loko samārako sabrahmako sassamaṇabrāhmaṇī pajā sadevamanussā yebhuyyena samunnā tantākulakajātā kulagaṇṭhikajātā[1] muñjapabbajabhūtā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ saṁsāraṁ nātivattati -pa-.

---

1. Guḷāguṇṭhikajātā (Sī), kulaguṇḍikajātā (Syā, Kaṁ), guṇaguṇikajātā (i), kulāguṇḍikajātā (Ka)

Santi bhikkhave jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, ayaṁ vuccati bhikkhave ariyassa vinaye samuddo. Etthāyaṁ sadevako loko samārako sabrahmako sassamaṇabrāhmaṇī pajā sadevamanussā yebhuyyena samunnā tantākulakajātā kulagaṇṭhikajātā muñjapabbajabhūtā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ saṁsāraṁ nātivattatīti.

Yassa rāgo ca doso ca, avijjā ca virājitā.
So imaṁ samuddaṁ sagāhaṁ sarakkhasaṁ,
Sa-ūmibhayaṁ duttaraṁ accatari.

Saṅgātigo maccujaho nirupadhi, pahāsi dukkhaṁ apunabbhavāya.
Atthaṅgato so na puneti[1], amohayī maccurājanti brūmīti.

Dutiyaṁ.

3. Bāḷisikopamasutta

230. Seyyathāpi bhikkhave bāḷisiko āmisagatabaḷisaṁ gambhīre udakarahade pakkhipeyya, tamenaṁ aññataro āmisacakkhu maccho gileyya. Evaṁ hi so bhikkhave maccho gilitabaḷiso bāḷisikassa anayaṁ āpanno byasanaṁ āpanno yathākāmakaraṇīyo bāḷisikassa.

Evameva kho bhikkhave chayime baḷisā lokasmiṁ anayāya sattānaṁ vadhāya[2] pāṇinaṁ. Katame cha, santi bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu gilitabaḷiso mārassa, anayaṁ āpanno byasanaṁ āpanno yathākāmakaraṇīyo pāpimato -pa-. Santi bhikkhave jivhāviññeyyā rasā -pa-.

Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu gilitabaḷiso mārassa, anayaṁ āpanno byasanaṁ āpanno yathākāmakaraṇīyo pāpimato.

---

1. Na pamāṇameti (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Byābādhāya (Sī, I)

Santi ca bhikkhave cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu na gilitabaḷiso mārassa, abhedi baḷisaṁ, paribhedi baḷisaṁ, na anayaṁ āpanno na byasanaṁ āpanno na yathākāmaraṇīyo pāpimato -pa-.

Santi bhikkhave jivhāviññeyyā rasā -pa-. Santi bhikkhave manoviññeyyā dhammā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, tañce bhikkhu nābhinandati nābhivadati nājjhosāya tiṭṭhati. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu na gilitabaḷiso mārassa, abhedi baḷisaṁ, paribhedi baḷisaṁ, na anayaṁ āpanno na byasanaṁ āpanno na yathākāmakaraṇīyo pāpimatoti. . Tatiyaṁ.

4. Khīrarukkhopamasutta

231. Yassa kassaci bhikkhave bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā cakkhuviññeyyesu rūpesu yo rāgo, so atthi, yo doso, so atthi, yo moho, so atthi. Yo rāgo, so appahīno, yo doso, so appahīno, yo moho, so appahīno. Tassa parittā cepi cakkhuviññeyyā rūpā cakkhussa āpāthaṁ āgacchanti, pariyādiyantevassa cittaṁ, ko pana vādo adhimattānaṁ. Taṁ kissa hetu, yo bhikkhave rāgo, so atthi, yo doso, so atthi, yo moho, so atthi. Yo rāgo, so appahīno, yo doso, so appahīno, yo moho, so appahīno -pa-.

Yassa kassaci bhikkhave bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā jivhāviññeyyesu rasesu yo rāgo so atthi -pa-.

Yassa kassaci bhikkhave bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā manoviññeyyesu dhammesu yo rāgo, so atthi, yo doso, so atthi, yo moho, so atthi. Yo rāgo, so appahīno, yo doso, so appahīno, yo moho, so appahīno. Tassa parittā cepi manoviññeyyā dhammā manassa āpāthaṁ āgacchanti, pariyādiyantevassa cittaṁ, ko pana vādo adhimattānaṁ. Taṁ kissa hetu, yo bhikkhave rāgo, so atthi, yo doso, so atthi, yo moho,

so atthi. Yo rāgo, so appahīno, yo doso, so appahīno, yo moho, so appahīno.

Seyyathāpi bhikkhave khīrarukkho assattho vā nigrodho vā pilakkho vā udumbaro vā daharo taruṇo komārako, tamenaṁ puriso tiṇhāya kuṭhāriyā yato yato ābhindeyya[1] āgaccheyya khīranti. Evaṁ bhante. Taṁ kissa hetu, yaṁ hi bhante khīraṁ, taṁ atthīti.

Evameva kho bhikkhave yassa kassaci bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā cakkhuviññeyyesu rūpesu yo rāgo, so atthi, yo doso, so atthi, yo moho, so atthi. Yo rāgo, so appahīno, yo doso, so appahīno, yo moho, so appahīno. Tassa parittā cepi cakkhuviññeyyā rūpā cakkhussa āpāthaṁ āgacchanti, pariyādiyantevassa cittaṁ, ko pana vādo adhimattānaṁ. Taṁ kissa hetu, yo bhikkhave rāgo, so atthi, yo doso, so atthi, yo moho so atthi. Yo rāgo, so appahīno, yo doso, so appahīno, yo moho, so appahīno -pa-.

Yassa kassaci bhikkhave bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā jivhāviññeyyesu rasesu yo rāgo, so atthi -pa-.

Yassa kassaci bhikkhave bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā manoviññeyyesu dhammesu yo rāgo, so atthi, yo doso, so atthi, yo moho, so atthi. Yo rāgo, so appahīno, yo doso, so appahīno, yo moho so appahīno. Tassa parittā cepi manoviññeyyā dhammā manassa āpāthaṁ āgacchanti, pariyādiyantevassa cittaṁ, ko pana vādo adhimattānaṁ. Taṁ kissa hetu, yo bhikkhave rāgo, so atthi, yo doso, so atthi, yo moho, so atthi. Yo rāgo, so appahīno, yo doso, so appahīno, yo moho, so appahīno.

Yassa kassaci bhikkhave bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā cakkhuviññeyyesu rūpesu yo rāgo, so natthi, yo doso, so natthi, yo moho, so natthi. Yo rāgo, so pahīno, yo doso,

---

1. Bhindeyya (Syā, Kaṁ, Sī-Ṭṭha), abhindeyya (katthaci)

so pahīno, yo moho, so pahīno. Tassa adhimattā cepi cakkhuviññeyyā rūpā cakkhussa āpāthaṁ āgacchanti, nevassa cittaṁ pariyādiyanti, ko pana vādo parittānaṁ. Taṁ kissa hetu, yo bhikkhave rāgo, so natthi, yo doso, so natthi, yo moho, so natthi. Yo rāgo, so pahīno, yo doso, so pahīno, yo moho, so pahīno -pa-.

Yassa kassaci bhikkhave bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā jivhāviññeyyesu rasesu -pa- manoviññeyyesu dhammesu yo rāgo, so natthi, yo doso, so natthi, yo moho, so natthi. Yo rāgo, so pahīno, yo doso, so pahīno, yo moho, so pahīno. Tassa adhimattā cepi manoviññeyyā dhammā manassa āpāthaṁ āgacchanti, nevassa cittaṁ pariyādiyanti, ko pana vādo parittānaṁ. Taṁ kissa hetu, yo bhikkhave rāgo, so natthi, yo doso, so natthi, yo moho, so natthi. Yo rāgo, so pahīno, yo doso, so pahīno, yo moho, so pahīno. Seyyathāpi bhikkhave khīrarukkho assattho vā nigrodho vā pilakkho vā udumbaro vā sukkho kolāpo terovassiko, tamenaṁ puriso tiṇhāya kuṭhāriyā yato yato ābhindeyya, āgaccheyya khīranti. No hetaṁ bhante. Taṁ kissa hetu, yaṁ hi bhante khīraṁ, taṁ natthīti.

Evameva kho bhikkhave yassa kassaci bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā cakkhuviññeyyesu rūpesu yo rāgo, so natthi, yo doso, so natthi, yo moho, so natthi. Yo rāgo, so pahīno, yo doso, so pahīno, yo moho, so pahīno. Tassa adhimattā cepi cakkhuviññeyyā rūpā cakkhussa āpāthaṁ āgacchanti, nevassa cittaṁ pariyādiyanti, ko pana vādo parittānaṁ. Taṁ kissa hetu, yo bhikkhave rāgo, so natthi, yo doso, so natthi, yo moho, so natthi. Yo rāgo, so pahīno, yo doso, so pahīno, yo moho, so pahīno-pa-.

Yassa kassaci bhikkhave bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā jivhāviññeyyesu rasesu -pa-.

Yassa kassaci bhikkhave bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā manoviññeyyesu dhammesu yo rāgo, so natthi, yo doso, so natthi, yo moho, so natthi. Yo rāgo, so pahīno, yo doso, so pahīno, yo moho, so pahīno. Tassa adhimattā cepi manoviññeyyā dhammā manassa āpāthaṁ āgacchanti, nevassa cittaṁ pariyādiyanti, ko pana vādo parittānaṁ. Taṁ kissa hetu, yo bhikkhave rāgo, so natthi, yo doso, so natthi, yo moho, so natthi. Yo rāgo, so pahīno, yo doso, so pahīno, yo moho, so pahīnoti. . Catutthaṁ.

5. Koṭṭhikasutta

232. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahākoṭṭhiko Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Atha kho āyasmā Mahākoṭṭhiko sāyanhasamayaṁ paṭisallāno vuṭṭhito yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mahākoṭṭhiko āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca—

Kiṁ nu kho āvuso Sāriputta cakkhu rūpānaṁ saṁyojanaṁ, rūpā cakkhussa saṁyojanaṁ -pa- jivhā rasānaṁ saṁyojanaṁ, rasā jivhāya saṁyojanaṁ -pa- mano dhammānaṁ saṁyojanaṁ, dhammā manassa saṁyojananti.

Na kho āvuso Koṭṭhika cakkhu rūpānaṁ saṁyojanaṁ, na rūpā cakkhussa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ -pa-. Na jivhā rasānaṁ saṁyojanaṁ, na rasā jivhāya saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ -pa-. Na mano dhammānaṁ saṁyojanaṁ, na dhammā manassa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ.

Seyyathāpi āvuso kāḷo ca balībaddo[1] odāto ca balībaddo ekena dāmena vā yottena vā saṁyuttā assu, yo nu kho

1. Balivaddo (Sī, I), balibaddo (Syā, Kaṁ, Ka)

evaṁ vadeyya "kāḷo balībaddo odātassa balībaddassa saṁyojanaṁ, odāto balībaddo kāḷassa balībaddassa saṁyojanan"ti. Sammā nu kho so vadamāno vadeyyāti. No hetaṁ āvuso. Na kho āvuso kāḷo balībaddo odātassa balībaddassa saṁyojanaṁ, na odāto balībaddo kāḷassa balībaddassa saṁyojanaṁ, yena ca kho te ekena dāmena vā yottena vā saṁyuttā, taṁ tattha saṁyojanaṁ.

Evameva kho āvuso na cakkhu rūpānaṁ saṁyojanaṁ, na rūpā cakkhussa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ -pa-. Na jivhā rasānaṁ saṁyojanaṁ -pa-. Na mano dhammānaṁ saṁyojanaṁ, na dhammā manassa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ.

Cakkhu vā āvuso rūpānaṁ saṁyojanaṁ abhavissa rūpā vā cakkhussa saṁyojanaṁ, nayidaṁ brahmacariyavāso paññāyetha[1] sammā dukkhakkhayāya. Yasmā ca kho āvuso na cakkhu rūpānaṁ saṁyojanaṁ, na rūpā cakkhussa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ, tasmā brahmacariyavāso paññāyati sammā dukkhakkhayāya -pa-.

Jivhā āvuso rasānaṁ saṁyojanaṁ abhavissa rasā vā jivhāya saṁyojanaṁ, nayidaṁ brahmacariyavāso paññāyetha sammā dukkhakkhayāya. Yasmā ca kho āvuso na jivhā rasānaṁ saṁyojanaṁ, na rasā jivhāya saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ, tasmā brahmacariyavāso paññāyati sammā dukkhakkhayāya -pa-.

Mano vā āvuso dhammānaṁ saṁyojanaṁ abhavissa dhammā vā manassa saṁyojanaṁ, nayidaṁ brahmacariyavāso paññāyetha sammā dukkhakkhayāya. Yasmā ca kho āvuso na mano dhammānaṁ saṁyojanaṁ, na dhammā manassa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ, tasmā brahmacariyavāso paññāyati sammā dukkhakkhayāya.

---

1. Paññāyati (Ka)

Imināpetaṁ āvuso pariyāyena veditabbaṁ, yathā na cakkhu rūpānaṁ saṁyojanaṁ, na rūpā cakkhussa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ -pa-. Na jivhā rasānaṁ saṁyojanaṁ -pa-. Na mano dhammānaṁ saṁyojanaṁ, na dhammā manassa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ.

Saṁvijjati kho āvuso Bhagavato cakkhu, passati Bhagavā cakkhunā rūpaṁ, chandarāgo Bhagavato natthi, suvimuttacitto Bhagavā. Saṁvijjati kho āvuso Bhagavato sotaṁ, suṇāti Bhagavā sotena saddaṁ, chandarāgo Bhagavato natthi, suvimuttacitto Bhagavā. Saṁvijjati kho āvuso Bhagavato ghānaṁ, ghāyati Bhagavā ghānena gandhaṁ, chandarāgo Bhagavato natthi, suvimuttacitto Bhagavā. Saṁvijjati kho āvuso Bhagavato jivhā, sāyati Bhagavā jivhāya rasaṁ, chandarāgo Bhagavato natthi, suvimuttacitto Bhagavā. Saṁvijjati kho āvuso Bhagavato kāyo, phusati Bhagavā kāyena phoṭṭhabbaṁ, chandarāgo Bhagavato natthi, suvimuttacitto Bhagavā. Saṁvijjati kho āvuso Bhagavato mano, vijānāti Bhagavā manasā dhammaṁ, chandarāgo Bhagavato natthi, suvimuttacitto Bhagavā.

Iminā kho etaṁ āvuso pariyāyena veditabbaṁ, yathā na cakkhu rūpānaṁ saṁyojanaṁ, na rūpā cakkhussa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ. Na sotaṁ. Na ghānaṁ. Na jivhā rasānaṁ saṁyojanaṁ, na rasā jivhāya saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ. Na kāyo. Na mano dhammānaṁ saṁyojanaṁ, na dhammā manassa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojananti. . Pañcamaṁ.

6. Kāmabhūsutta

233. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Ānando āyasmā ca Kāmabhū Kosambiyaṁ viharanti Ghositārāme. Atha kho āyasmā Kāmabhū sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Ānandena saddhiṁ sammodi,

sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Kāmabhū āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca—

Kiṁ nu kho āvuso Ānanda cakkhu rūpānaṁ saṁyojanaṁ, rūpā cakkhussa saṁyojanaṁ -pa-. Jivhā rasānaṁ saṁyojanaṁ, rasā jivhāya saṁyojanaṁ -pa-. Mano dhammānaṁ saṁyojanaṁ, dhammā manassa saṁyojananti.

Na kho āvuso Kāmabhū[1] cakkhu rūpānaṁ saṁyojanaṁ, na rūpā cakkhussa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ -pa-. Na jivhā rasānaṁ saṁyojanaṁ, na rasā jivhāya saṁyojanaṁ -pa-. Na mano dhammānaṁ saṁyojanaṁ, na dhammā manassa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ.

Seyyathāpi āvuso kāḷo ca balībaddo odāto ca balībaddo ekena dāmena vā yottena vā saṁyuttā assu, yo nu kho evaṁ vadeyya "kāḷo balībaddo odātassa balībaddassa saṁyojanaṁ, odāto balībaddo kāḷassa balībaddassa saṁyojanan"ti. Sammā nu kho so vadamāno vadeyyāti. No hetaṁ āvuso. Na kho āvuso kāḷo balībaddo odātassa balībaddassa saṁyojanaṁ, napi odāto balībaddo kāḷassa balībaddassa saṁyojanaṁ, yena ca kho te ekena dāmena vā yottena vā saṁyuttā, taṁ tattha saṁyojanaṁ. Evameva kho āvuso na cakkhu rūpānaṁ saṁyojanaṁ, na rūpā cakkhussa saṁyojanaṁ -pa-. Na jivhā -pa-. Na mano -pa-. Yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojananti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Udāyīsutta

234. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Ānando āyasmā ca Udāyī Kosambiyaṁ viharanti Ghositārāme. Atha kho āyasmā Udāyī sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Ānandena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Udāyī āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca—

---

1. Kāmabhu (Sī) Moggallāne 65 ge vāti suttaṁ passitabbaṁ.

Yatheva nu kho āvuso Ānanda ayaṁ kāye Bhagavatā anekapariyāyena akkhāto vivaṭo pakāsito "itipāyaṁ kāyo anattā"ti. Sakkā evameva viññāṇampidaṁ ācikkhituṁ desetuṁ paññapetuṁ paṭṭhapetuṁ vivarituṁ vibhajituṁ uttānīkātuṁ "itipidaṁ viññāṇaṁ anattā"ti.

Yatheva kho āvuso Udāyī ayaṁ kāyo Bhagavatā anekapariyāyena akkhāto vivaṭo pakāsito "itipāyaṁ kāyo anattā"ti. Sakkā evameva viññāṇampidaṁ ācikkhituṁ desetuṁ paññapetuṁ paṭṭhapetuṁ vivarituṁ vibhajituṁ uttānīkātuṁ "itipidaṁ viññāṇaṁ anattā"ti.

Cakkhuñca āvuso paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇanti. Evamāvusoti. Yo cāvuso hetu yo ca paccayo cakkhuviññāṇassa uppādāya, so ca hetu so ca paccayo sabbena sabbaṁ sabbathā sabbaṁ aparisesaṁ nirujjheyya, api nu kho cakkhuviññāṇaṁ paññāyethāti. No hetaṁ āvuso. Imināpi kho etaṁ āvuso pariyāyena Bhagavatā akkhātaṁ vivaṭaṁ pakāsitaṁ "itipidaṁ viññāṇaṁ anattā"ti -pa-.

Jivhañcāvuso paṭicca rase ca uppajjati jivhāviññāṇanti. Evamāvusoti. Yo cāvuso hetu yo ca paccayo jivhāviññāṇassa uppādāya, so ca hetu so ca paccayo sabbena sabbaṁ sabbathā sabbaṁ aparisesaṁ nirujjheyya, api nu kho jivhāviññāṇaṁ paññāyethāti. No hetaṁ āvuso. Imināpi kho etaṁ āvuso pariyāyena Bhagavatā akkhātaṁ vivaṭaṁ pakāsitaṁ "itipidaṁ viññāṇaṁ anattā"ti -pa-.

Manañcāvuso paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇanti. Evamāvusoti. Yo cāvuso hetu yo ca paccayo manoviññāṇassa uppādāya, so ca hetu so ca paccayo sabbena sabbaṁ sabbathā sabbaṁ aparisesaṁ nirujjheyya, api nu kho manoviññāṇaṁ paññāyethāti. No hetaṁ āvuso. Imināpi kho etaṁ āvuso pariyāyena Bhagavatā akkhātaṁ vivaṭaṁ pakāsitaṁ "itipidaṁ viññāṇaṁ anattā"ti.

Seyyathāpi āvuso puriso sāratthiko sāragavesī sārapariyesanaṁ caramāno tiṇhaṁ kuṭhāriṁ ādāya vanaṁ paviseyya, so

tattha passeyya mahantaṁ kadalikkhandhaṁ ujuṁ navaṁ akukkukajātaṁ[1], tamenaṁ mūle chindeyya, mūle chetvā agge chindeyya, agge chetvā pattavaṭṭiṁ vinibbhujeyya[2], so tattha pheggumpi nādhigaccheyya, kuto sāraṁ. Evameva kho āvuso bhikkhu chasu phassāyatanesu nevattānaṁ na attaniyaṁ samanupassati, so evaṁ asamanupassanto[3] na kiñci loke upādiyati, anupādiyaṁ na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Sattamaṁ.

8. Ādittapariyāyasutta

235. Ādittapariyāyaṁ vo bhikkhave dhammapariyāyaṁ desessāmi, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave ādittapariyāyo dhammapariyāyo. Varaṁ bhikkhave tattā ya ayosalākāya ādittāya sampajjalitāya sajotibhūtāya[4] cakkhundriyaṁ sampalimaṭṭhaṁ, na tveva cakkhuviññeyyesu rūpesu anubyañjanaso nimittaggāho. Nimittassādagathitaṁ[5] vā bhikkhave viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya anubyañjanassādagathitaṁ vā, tasmiṁ ce samaye kālaṁ kareyya, ṭhānametaṁ vijjati, yaṁ dvinnaṁ gatīnaṁ aññataraṁ gatiṁ gaccheyya nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā, imaṁ khvāhaṁ bhikkhave ādīnavaṁ disvā evaṁ vadāmi.

Varaṁ bhikkhave tiṇhena ayosaṅkunā ādittena sampajjalitena sajotibhūtena sotindriyaṁ sampalimaṭṭhaṁ, na tveva sotaviññeyyesu saddesu anubyañjanaso nimittaggāho. Nimittassādagathitaṁ vā bhikkhave viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya anubyañjanassādagathitaṁ vā, tasmiṁ ce samaye kālaṁ kareyya, ṭhānametaṁ vijjati, yaṁ dvinnaṁ gatīnaṁ aññataraṁ gatiṁ gaccheyya nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā, imaṁ khvāhaṁ bhikkhave ādīnavaṁ disvā evaṁ vadāmi.

---

1. Akukkuṭakajātaṁ (Syā, Kaṁ), akukkajaṭajātaṁ (Ka)
2. Vinibbhujjeyya (I), vinibbhajjeyya (Syā, Kaṁ)
3. Evaṁ samanupassanto (Syā, Kaṁ, Ka)
4. Sañjotibhūtāya (Syā, Kaṁ)
5. Nimittassādagadhitaṁ (Syā, Kaṁ, Ka) Ma 3. 268 piṭṭhepi.

Varaṁ bhikkhave tiṇhena nakhacchedanena ādittena sampajjalitena sajotibhūtena ghānindriyaṁ sampalimaṭṭhaṁ, na tveva ghānaviññeyyesu gandhesu anubyañjanaso nimittaggāho. Nimittassādagathitaṁ vā bhikkhave viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya anubyañjanassādagathitaṁ vā, tasmiṁ ce samaye kālaṁ kareyya, ṭhānametaṁ vijjati, yaṁ dvinnaṁ gatīnaṁ aññataraṁ gatiṁ gaccheyya nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā, imaṁ khvāhaṁ bhikkhave ādīnavaṁ disvā evaṁ vadāmi.

Varaṁ bhikkhave tiṇhena khurena ādittena sampajjalitena sajotibhūtena jivhindriyaṁ sampalimaṭṭhaṁ, na tveva jivhāviññeyyesu rasesu anubyañjanaso nimittaggāho. Nimittassādagathitaṁ vā bhikkhave viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya anubyañjanassādagathitaṁ vā, tasmiṁ ce samaye kālaṁ kareyya, ṭhānametaṁ vijjati, yaṁ dvinnaṁ gatīnaṁ aññataraṁ gatiṁ gaccheyya nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā, imaṁ khvāhaṁ bhikkhave ādīnavaṁ disvā evaṁ vadāmi.

Varaṁ bhikkhave tiṇhāya sattiyā ādittāya sampajjalitāya sajotibhūtāya kāyindriyaṁ sampalimaṭṭhaṁ, na tveva kāyaviññeyyesu phoṭṭhabbesu anubyañjanaso nimittaggāho. Nimittassādagathitaṁ vā bhikkhave viññāṇaṁ viññāṇaṁ tiṭṭhamānaṁ tiṭṭheyya anubyañjanassādagathitaṁ vā, tasmiṁ ce samaye kālaṁ kareyya, ṭhānametaṁ vijjati, yaṁ dvinnaṁ gatīnaṁ aññataraṁ gatiṁ gaccheyya nirayaṁ vā tiraccānayoniṁ vā, imaṁ khvāhaṁ bhikkhave ādīnavaṁ disvā evaṁ vadāmi.

Varaṁ bhikkhave sottaṁ. Sottaṁ kho panāhaṁ bhikkhave vañjhaṁ jīvitānaṁ vadāmi, aphalaṁ jīvitānaṁ vadāmi, momūhaṁ jīvitānaṁ vadāmi, na tveva tathārūpe vitakke vitakkeyya, yathārūpānaṁ vitakkānaṁ vasaṁ gato saṁghaṁ bhindeyya, imaṁ khvāhaṁ bhikkhave vañjhaṁ jīvitānaṁ ādīnavaṁ disvā evaṁ vadāmi.

Tattha bhikkhave sutavā ariyasāvako iti paṭisañcikkhati—tiṭṭhatu tāva tattāya ayosalākāya ādittāya sampajjalitāya sajotibhūtāya cakkhundriyaṁ sampalimaṭṭhaṁ, handāhaṁ idameva manasi karomi "iti cakkhu aniccaṁ, rūpā aniccā, cakkhuviññāṇaṁ aniccaṁ, cakkhusamphasso anicco. Yampidaṁ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccaṁ"[1].

---

1. Aniccan"ti (?)

Tiṭṭhatu tāva tiṇhena ayosaṅkunā ādittena sampajjalitena sajotibhūtena sotindriyaṁ sampalimaṭṭhaṁ, handāhaṁ idameva manasi karomi "iti sotaṁ aniccaṁ, saddā aniccā, sotaviññāṇaṁ aniccaṁ, sotasamphasso anicco. Yampidaṁ sotasamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccaṁ".

Tiṭṭhatu tāva tiṇhena nakhacchedanena ādittena sampajjalitena sajotibhūtena ghānindriyaṁ sampilimaṭṭhaṁ, handāhaṁ idameva manasi karomi "iti ghānaṁ aniccaṁ, gandhā aniccā, ghānaviññāṇaṁ aniccaṁ, ghānasamphasso anicco. Yampidaṁ ghānasamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ -pa-. Tampi aniccaṁ".

Tiṭṭhatu tāva tiṇhena khurena ādittena sampajjalitena sajotibhūtena jivhindriyaṁ sampalimaṭṭhaṁ, handāhaṁ idameva manasi karomi "iti jivhā aniccā, rasā aniccā, jivhāviññāṇaṁ aniccaṁ, jivhāsamphasso anicco. Yampidaṁ jivhāsamphassapaccayā uppajjati -pa-. Tampi aniccaṁ".

Tiṭṭhatu tāva tiṇhāya sattiyā ādittāya sampajjalitāya sajotibhūtāya kāyindriyaṁ sampalimaṭṭhaṁ, handāhaṁ idameva manasi karomi "iti kāyo anicco, phoṭṭhābbā aniccā, kāyaviññāṇaṁ aniccaṁ, kāyasamphasso anicco. Yampidaṁ kāyasamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ -pa-. Tampi aniccaṁ".

Tiṭṭhatu tāva sottaṁ. Handāhaṁ idameva manasi karomi "iti mano anicco, dhammā aniccā, manoviññāṇaṁ aniccaṁ, manosamphasso anicco. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tampi aniccaṁ".

Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati, rūpesupi nibbindati, cakkhuviññāṇepi nibbindati, cakkhusamphassepi nibbindati -pa-. Yampidaṁ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṁ sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, tasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānāti. Ayaṁ kho bhikkhave ādittapariyāyo dhammapariyāyoti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Paṭhamahatthapādopamasutta

236. Hatthesu bhikkhave sati ādānanikkhepanaṁ paññāyati, pādesu sati abhikkamapaṭikkamo paññāyati, pabbesu sati samiñjanapasāraṇaṁ paññāyati, kucchismiṁ sati jighacchā pipāsā paññāyati. Evameva kho bhikkhave cakkhusmiṁ sati cakkhusamphassapaccayā uppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhaṁ -pa-. Jivhāya sati jivhāsamphassapaccayā uppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhaṁ -pa-. Manasmiṁ sati manosamphassapaccayā uppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhaṁ -pa-.

Hatthesu bhikkhave asati ādānanikkhepanaṁ na paññāyati, pādesu asati abhikkhamapaṭikkamo na paññāyati, pabbesu asati samiñjanapasāraṇaṁ na paññāyati, kucchismiṁ asati jighacchā pipāsā na paññāyati. Evameva kho bhikkhave cakkhusmiṁ asati cakkhusamphassapaccayā nuppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhaṁ -pa-. Jivhāya asati jivhāsamphassapaccayā nuppajjati -pa-. Manasmiṁ asati manosamphassapaccayā nuppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhanti. . Navamaṁ.

10. Dutiyahatthapādopamasutta

237. Hatthesu bhikkhave sati ādānanikkhepanaṁ hoti, pādesu sati abhikkamapaṭikkamo hoti, pabbesu sati samiñjanapasāraṇaṁ hoti, kucchismiṁ sati jighacchā pipāsā hoti. Evameva kho bhikkhave cakkhusmiṁ sati cakkhusamphassapaccayā uppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhaṁ -pa-. Jivhāya sati -pa-. Manasmiṁ sati manosamphassapaccayā uppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhaṁ -pa-.

Hatthesu bhikkhave asati ādānanikkhepanaṁ na hoti, pādesu asati abhikkamapaṭikkamo na hoti, pabbesu asati samiñjanapasāraṇaṁ na hoti, kucchismiṁ asati jighacchā pipāsā na hoti. Evameva kho bhikkhave cakkhusmiṁ asati cakkhu samphassapaccayā nuppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhaṁ -pa-. Jivhāya asati jivhāsamphassapaccayā nuppajjati -pa-. Manasmiṁ asati manosamphassapaccayā nuppajjati ajjhattaṁ sukhaṁ dukkhanti. . Dasamaṁ.

Samuddavaggo.

Tassuddānaṁ

Dve Samuddā Bāḷisiko, Khīrarukkhena Koṭṭhiko.
Kāmabhū Udāyī ceva, Ādittena ca aṭṭhamaṁ.
Hatthapādūpamā dveti, vaggo tena pavuccatīti.

---

(19) 4. Āsīvisavagga

1. Āsīvisopamasutta

238. Seyyathāpi bhikkhave cattāro āsīvisā uggatejā ghoravisā, atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhappaṭikūlo. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "ime te ambho purisa cattāro āsīvisā uggatejā ghoravisā, kālena kālaṁ vuṭṭhāpetabbā, kālena kālaṁ nhāpetabbā, kālena kālaṁ bhojetabbā, kālena kālaṁ saṁvesetabbā[1]. Yadā ca kho te ambho purisa imesaṁ catunnaṁ āsīvisānaṁ uggatejānaṁ ghoravisānaṁ aññataro vā aññataro vā kuppissati, tato tvaṁ ambho purisa maraṇaṁ vā nigacchasi, maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ, yaṁ te ambho purisa karaṇīyaṁ, taṁ karohī"ti.

Atha kho so bhikkhave puriso bhīto catunnaṁ āsīvisānaṁ uggatejānaṁ ghoravisānaṁ yena vā tena vā palāyetha. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "ime kho ambho purisa pañca vadhakā paccatthikā piṭṭhito piṭṭhito anubandhā 'yattheva naṁ passissāma, tattheva jīvitā voropessāmā'ti, yaṁ te ambho purisa karaṇīyaṁ, taṁ karohī"ti.

Atha kho so bhikkhave puriso bhīto catunnaṁ āsīvisānaṁ uggatejānaṁ ghoravisānaṁ bhīto pañcannaṁ vadhakānaṁ paccatthikānaṁ yena vā tena vā palāyetha. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "ayaṁ te ambho purisa chaṭṭho antaracaro vadhako ukkhittāsiko piṭṭhito piṭṭhito anubandho 'yatteva naṁ passissāmi, tattheva siro pātessāmī'ti, yaṁ te ambho purisa karaṇīyaṁ, taṁ karohī"ti.

---

1. Pavesetabbā (Syā, Kaṁ, I, Ka)

Atha kho so bhikkhave puriso bhīto catunnaṁ āsīvisānaṁ uggatejānaṁ ghoravisānaṁ bhīto pañcannaṁ vadhakānaṁ paccatthikānaṁ bhīto chaṭṭhassa antaracarassa vadhakassa ukkhittāsikassa yena vā tena vā palāyetha. So passeyya suññaṁ gāmaṁ, yaññadeva gharaṁ paviseyya, rittakaññeva paviseyya, tucchakaññeva paviseyya, suññakaññeva paviseyya. Yaññadeva bhājanaṁ parimaseyya, rittakaññeva parimaseyya, tucchakaññeva parimaseyya, suññakaññeva parimaseyya. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "idāni ambho purisa imaṁ suññaṁ gāmaṁ corā gāmaghātakā pavisanti[1], yaṁ te ambho purisa karaṇīyaṁ, taṁ karohī"ti.

Atha kho so bhikkhave puriso bhīto catunnaṁ āsīvisānaṁ uggatejānaṁ ghoravisānaṁ, bhīto pañcannaṁ vadhakānaṁ paccatthikānaṁ bhīto chaṭṭhassa antaracarassa vadhakassa ukkhittāsikassa bhīto corānaṁ gāmaghātakānaṁ yena vā tena vā palāyetha, so passeyya mahantaṁ udakaṇṇavaṁ orimaṁ tīraṁ sāsaṅkaṁ sappaṭibhayaṁ, pārimaṁ tīraṁ khemaṁ appaṭibhayaṁ. Na cassa nāvā santāraṇī uttarasetu vā apārā paraṁ gamanāya. Atha kho bhikkhave tassa purisassa evamassa "ayaṁ kho mahā-udakaṇṇavo orimaṁ tīraṁ sāsaṅkaṁ sappaṭibhayaṁ, pārimaṁ tīraṁ khemaṁ appaṭibhayaṁ. Natthi ca[2] nāvā santāraṇī uttarasetu vā apārā pāraṁ gamanāya. Yaṁnūnāhaṁ tiṇakaṭṭhasākhāpalāsaṁ saṁkaḍḍhitvā kullaṁ bandhitvā taṁ kullaṁ nissāya hatthehi ca pādehi ca vāyamamāno sotthinā pāraṁ gaccheyyan"ti.

Atha kho so bhikkhave puriso tiṇakaṭṭhasākhāpalāsaṁ saṁkaḍḍhitvā kullaṁ bandhitvā taṁ kullaṁ nissāya hatthehi ca pādehi ca vāyamamāno sotthinā pāraṁ gaccheyya, tiṇṇo pāraṅgato[3] thale tiṭṭhati brāhmaṇo.

Upamā kho myāyaṁ bhikkhave katā atthassa viññāpanāya, ayaṁ cettha[4] attho. "Cattāro āsīvissa uggatejā ghoravisā"ti kho bhikkhave catunnetaṁ mahābhūtānaṁ adhivacanaṁ, pathavīdhātuyā āpodhātuyā tejodhātuyā vāyodhātuyā.

---

1. Vadhissanti (Sī, I)
2. Na cassa (Sī, Ka), natthassa (Syā, Kaṁ)
3. Pāragato (Sī, Syā, Kaṁ)
4. Ayaṁ cevettha (Sī)

“Pañca vadhakā paccatthikā”ti kho bhikkhave pañcannetaṁ upādānakkhandhānaṁ adhivacanaṁ. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandassa vedanupādānakkhandhassa saññupādānakkhandhassa saṅkhārupādānakkhandhassa viññāṇupādānakkhandhassa.

“Chaṭṭho antaracaro vadhako ukkhittāsiko”ti kho bhikkhave nandīrāgassetaṁ adhivacanaṁ.

“Suñño gāmo”ti kho bhikkhave channetaṁ ajjhattikānaṁ āyatanānaṁ adhivacanaṁ. Cakkhuto cepi naṁ bhikkhave paṇḍito byatto medhāvī upaparikkhati, rittakaññeva khāyati, tucchakaññeva khāyiti, suññakaññeva khāyati -pa-. Jivhāto cepi naṁ bhikkhave -pa-. Manato cepi naṁ bhikkhave paṇḍito byatto medhāvī upaparikkhati, rittakaññeva khāyati, tucchakaññeva khāyati, suññakaññeva khāyati.

“Corā gāmaghātakā”ti kho bhikkhave channetaṁ bāhirānaṁ āyatanānaṁ adhivacanaṁ. Cakkhu bhikkhave haññati manāpāmanāpesu rūpesu. Sotaṁ bhikkhave -pa-. Ghānaṁ bhikkhave -pa-. Jivhā bhikkhave haññati manāpāmanāpesu rasesu. Kāyo bhikkhave -pa-. Mano bhikkhave haññati manāpāmanāpesu dhammesu.

“Mahā udakaṇṇavo”ti kho bhikkhave catunnetaṁ oghānaṁ adhivacanaṁ. Kāmoghassa bhavoghassa diṭṭhoghassa avijjoghassa.

“Orimaṁ tīraṁ sāsaṅkaṁ sappaṭibhayan”ti kho bhikkhave sakkāyassetaṁ adhivacanaṁ.

“Pārimaṁ tīraṁ khemaṁ appaṭibhayan”ti kho bhikkhave nibbānassetaṁ adhivacanaṁ.

“Kullan”ti kho bhikkhave ariyassetaṁ aṭṭhaṅgikassa maggassa adhivacanaṁ. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

“Tassa hatthehi ca pādehi ca vāyāmo”ti kho bhikkhave vīriyārambhassetaṁ adhivacanaṁ.

“Tiṇṇo pāraṅgato thale tiṭṭhati brāhmaṇo”ti kho bhikkhave arahato etaṁ adhivacananti. . Paṭhamaṁ.

2. Rathopamasutta

239. Tīhi bhikkhave dhammehi samannāgato bhikkhu diṭṭheva dhamme sukhasomanassabahulo viharati, yoni cassa āraddhā hoti āsavānaṁ khayāya. Katamehi tīhi, indriyesu guttadvāro hoti bhojane mattaññū jāgariyaṁ anuyutto.

Kathañca bhikkhave bhikkhu indriyesu guttadvāro hoti. Idha bhikkhave bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā. Ghānena gandhaṁ ghāyitvā. Jivhāya rasaṁ sāyitvā. Kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā. Manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjati. Seyyathāpi bhikkhave subhūmiyaṁ cātumahāpathe ājaññaratho yutto assa ṭhito odhastapatodo[1], tamenaṁ dakkho yoggācariyo assadammasārathi abhiruhitvā vāmena hatthena rasmiyo gahetvā dakkhiṇena hatthena patodaṁ gahetvā yenicchakaṁ yadicchakaṁ sāreyyapi paccāsāreyyapi. Evameva kho bhikkhave bhikkhu imesaṁ channaṁ indriyānaṁ ārakkhāya sikkhati, saṁyamāya sikkhati, damāya sikkhati, upasamāya sikkhati. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu indriyesu guttadvāro hoti.

Kathañca bhikkhave bhikkhu bhojane mattaññū hoti. Idha bhikkhave bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso āhāraṁ āhāreti "nevadavāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya, yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya vihiṁsūparatiyā brahmacariyānuggahāya, iti purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi, navañca vedanaṁ na uppādessāmi, yātrā ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro cā"ti. Seyyathāpi bhikkhave puriso vaṇaṁ

---

1. Odhatapatodo (Syā, Kaṁ), odhasatapatodo (I)

ālimpeyya yāvadeva rohanatthāya[1], seyyathā vā pana akkhaṁ abbhañjeyya yāvadeva bhārassa nittharaṇatthāya, evaṁ kho bhikkhave bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso āhāraṁ āhāreti "neva davāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya vihiṁsūparatiyā brahmacariyānuggahāya iti purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi, navañca vedanaṁ na uppādessāmi, yātrā ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro cā"ti. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu bhojane mattaññū hoti.

Kathañca bhikkhave bhikkhu jāgariyaṁ anuyutto hoti. Idha bhikkhave bhikkhu divasaṁ caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodheti, rattiyā paṭhamaṁ yāmaṁ caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodheti, rattiyā majjhimaṁ yāmaṁ dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappeti pāde pādaṁ accādhāya sato sampajāno uṭṭhānasaññaṁ manasi karitvā, rattiyā pacchimaṁ yāmaṁ paccuṭṭhāya caṅkamena nisajjāya āvaraṇīyehi dhammehi cittaṁ parisodheti. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu jāgariyaṁ anuyutto hoti. Imehi kho bhikkhave tīhi dhammehi samannāgato bhikkhu diṭṭheva dhamme sukhasomanassabahulo viharati, yoni cassa āraddhā hoti āsavānaṁ khayāyāti. . Dutiyaṁ.

3. Kummopamasutta

240. Bhūtapubbaṁ bhikkhave kummo kacchapo sāyanhasamayaṁ anunadītīre gocarapasuto ahosi. Siṅgālopi[2] kho bhikkhave sāyanhasamayaṁ anunadītīre gocarapasuto ahosi. Addasā kho bhikkhave kummo kacchapo siṅgālaṁ dūretova gocarapasutaṁ, disvāna soṇḍipañcamāni aṅgāni sake kapāle samodahitvā appossukko tuṇhībhūto saṅkasāyati. Siṅgālopi kho bhikkhave addasa kummaṁ kacchapaṁ dūratova gocarapasutaṁ, disvāna yena kummo kacchapo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā kummaṁ kacchapaṁ paccupaṭṭhito ahosi "yadāyaṁ kummo kacchapo soṇḍipañcamānaṁ aṅgānaṁ aññataraṁ vā aññataraṁ vā aṅgaṁ abhininnāmessati, tattheva naṁ gahetvā uddālitvā khādissāmī"ti. Yadā kho bhikkhave kummo

---

1. Ropanatthāya (Sī, I), sevanatthāya (Syā, Kaṁ), gopanatthāya (Ka)
2. Sigālopi (Sī, Syā, Kaṁ, I)

kacchapo soṇḍipañcamānaṁ aṅgānaṁ aññataraṁ vā aññataraṁ vā aṅgaṁ na abhininnāmi. Atha siṅgālo kummamhā nibbijja pakkāmi otāraṁ alabhamāno.

Evameva kho bhikkhave tumhepi māro pāpimā satataṁ samitaṁ paccupaṭṭhito "appeva nāmāhaṁ imesaṁ cakkhuto vā otāraṁ labheyyaṁ -pa- jivhāto vā otāraṁ labheyyaṁ -pa- manato vā otāraṁ labheyyan"ti. Tasmātiha bhikkhave indriyesu guttadvārā viharatha, cakkhunā rūpaṁ disvā mā nimittaggāhino ahuvattha, mā anubyañjanaggāhino, yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ. Tassa saṁvarāya paṭipajjatha, rakkhatha cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjatha. Sotana saddaṁ sutvā. Ghānena gandhaṁ ghāyitvā. Jivhāya rasaṁ sāyitvā. Kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā. Manasā dhammaṁ viññāya mā nimittaggāhino ahuvattha, mā anubyañjanaggāhino, yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ. Tassa saṁvarāya paṭipajjatha, rakkhatha manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjatha. Yato tumhe bhikkhave indriyesu guttadvārā viharissatha, atha tumhehipi māro pāpimā nibbijja pakkamissati otāraṁ alabhamāno kummamhāva siṅgāloti.

Kummova aṅgāni sake kapāle,
Samodahaṁ bhikkhu manovitakke.
Anissito aññamaheṭhayāno,
Parinibbutonūpavadeyya kiñcīti.

Tatiyaṁ.

4. Paṭhamadārukkhandhopamasutta

241. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosambiyaṁ viharati Gaṅgāya nadiyā tīre. Addasā kho Bhagavā mahantaṁ dārukkhandhaṁ Gaṅgāya nadiyā sotena vuyhamānaṁ, disvāna bhikkhū āmantesi "passatha no tumhe bhikkhave amuṁ mahantaṁ dārukkhandhaṁ Gaṅgāya nadiyā sotena vuyhamānan"ti. Evaṁ bhante. Sace so bhikkhave dārukkhandho na orimaṁ tīraṁ upagacchati, na pārimaṁ tīraṁ upagacchati, na majjhe saṁsīdissati, na thale ussīdissati, na manussaggāho gahessati,

na amanussaggāho gahessati, na āvaṭṭaggāho gahessati, na antopūti bhavissati. Evaṁ hi so bhikkhave dārukkhandho samuddaninno bhavissati samuddapoṇo samuddapabbhāro. Taṁ kissa hetu, samuddaninno bhikkhave Gaṅgāya nadiyā soto samuddapoṇo samuddapabbhāro.

Evameva kho bhikkhave sace tumhepi na orimaṁ tīraṁ upagacchatha, na pārimaṁ tīraṁ upagacchatha, na majjhe saṁsīdissatha, na thale ussīdissatha, na manussaggāho gahessati, na amanussaggāho gahessati, na āvaṭṭaggāho gahessati, na antopūtī bhavissatha. Evaṁ tumhe bhikkhave nibbānaninnā bhavissatha, nibbānapoṇā nibbānapabbhārā. Taṁ kissa hetu, nibbānaninnā bhikkhave sammādiṭṭhi nibbānapoṇā nibbānapabbhārāti. Evaṁ vutte aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "kiṁ nu kho bhante orimaṁ tīraṁ kiṁ pārimaṁ tīraṁ ko majjhe saṁsādo[1] ko thale ussādo ko manussaggāho ko amanussaggāho ko āvaṭṭaggāho ko antopūtibhāvo"ti.

"Orimaṁ tīran"ti kho bhikkhu channetaṁ ajjhattikānaṁ āyatanānaṁ adhivacanaṁ. "Pārimaṁ tīran"ti kho bhikkhu channetaṁ bāhirānaṁ āyatanānaṁ adhivacanaṁ. "Majjhe saṁsādo"ti kho bhikkhu nandīrāgassetaṁ adhivacanaṁ. "Thale ussādo"ti kho bhikkhu asmimānassetaṁ adhivacanaṁ.

Katamo ca bhikkhu manussaggāho. Idha bhikkhu gihīhi saṁsaṭṭho[2] viharati, sahanandī sahasokī sukhitesu sukhito dukkhitesu dukkhito uppannesu kiccakaraṇīyesu attanā tesu yogaṁ āpajjati. Ayaṁ vuccati bhikkhu manussaggāho.

Katamo ca bhikkhu amanussaggāho. Idha bhikkhu ekacco aññataraṁ devanikāyaṁ paṇidhāya brahmacariyaṁ carati, imināhaṁ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi devaññataro vāti. Ayaṁ vuccati bhikkhu amanussaggāho. "Āvaṭṭaggāho"ti kho bhikkhu pañcannetaṁ kāmaguṇānaṁ adhivacanaṁ.

Katamo ca bhikkhu antopūtibhāvo. Idha bhikkhu ekacco dussīlo hoti, pāpadhammo asucisaṅkassarasamācāro paṭicchannakammanto

1. Saṁsīdo (Ka), saṁsīdito (Syā, Kaṁ) 2. Gihisaṁsaṭṭho (Ka)

assamaṇo samaṇapaṭiñño abrahmacārī brahmacāripaṭiñño antopūti avassuto kasambujāto. Ayaṁ vuccati bhikkhu antopūtibhāvoti.

Tena kho pana samayena Nando gopālako Bhagavato avidūre ṭhito hoti. Atha kho Nando gopālako Bhagavantaṁ etadavoca "ahaṁ kho bhante na orimaṁ tīraṁ upagacchāmi, na pārimaṁ tīraṁ upagacchāmi, na majjhe saṁsīdissāmi, na thale ussīdissāmi, na maṁ manussaggāho gahessati, na amanussaggāho gahessati, na āvaṭṭaggāho gahessati, na antopūti bhavissāmi. Labheyyāhaṁ bhante Bhagavato santike pabbajjaṁ labheyyaṁ upasampadan"ti. Tena hi tvaṁ Nanda sāmikānaṁ gāvo niyyātehīti[1]. Gamissanti bhante gāvo vacchagiddhiniyoti. Niyyāteheva tvaṁ Nanda sāmikānaṁ gāvoti. Atha kho Nando gopālako sāmikānaṁ gāvo niyyātetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavoca "niyyātitā[2] bhante sāmikānaṁ gāvo, labheyyāhaṁ bhante Bhagavato santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan"ti. Alattha kho Nando gopālako Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ, acirūpasampanno ca panāyasmā Nando eko vūpakaṭṭho -pa-. Aññataro ca panāyasmā Nando arahataṁ ahosīti. . Catutthaṁ.

5. Dutiyadārukkhandhopamasutta

242. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kimilāyaṁ[3] viharati Gaṅgāya nidiyā tīre. Addasā kho Bhagavā mahantaṁ dārukkhandhaṁ Gaṅgāya nadiyā sotena vuyhamānaṁ, disvāna bhikkhū āmantesi "passatha no tumhe bhikkhave amuṁ mahantaṁ dārukkhandhaṁ Gaṅgāya nadiyā sotena vuyhamānan"ti. Evaṁ bhante -pa-. Evaṁ vutte āyasmā Kimilo Bhagavantaṁ etadavoca— kiṁ nu kho bhante orimaṁ tīraṁ -pa-. Katamo ca Kimila antopūtibhāvo. Idha Kimila bhikkhu aññataraṁ saṁkiliṭṭhaṁ āpattiṁ āpanno hoti, yathārūpāya āpattiyā na vuṭṭhānaṁ paññāyati. Ayaṁ vuccati Kimila antopūtibhāvoti. . Pañcamaṁ.

---

1. Nīyyādehīti (Sī), niyyādehīti (Syā, Kaṁ, I) 2. Niyyātā (Syā, Kaṁ, Ka, Sī-Ṭha)
3. Kimbilāyaṁ (Sī, I), kimmilāyaṁ (Syā, Kaṁ)

6. Avassutapariyāyasutta

243. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Nigrodhārāme. Tena kho pana samayena Kāpilavatthavānaṁ Sakyānaṁ navaṁ santhāgāraṁ [1] acirakāritaṁ hoti anajjhāvuṭṭhaṁ[2] samaṇena vā brāhmaṇena vā kenaci vā manussābhūtena. Atha kho Kāpilavatthavā Sakyā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho Kāpilavatthavā Sakyā Bhagavantaṁ etadavocuṁ "idha bhante Kāpilavatthavānaṁ Sakyānaṁ navaṁ santhāgāraṁ acirakāritaṁ[3] anajjhāvuṭṭhaṁ samaṇena vā brāhmaṇena vā kenaci vā manussabhūtena, taṁ bhante Bhagavā paṭhamaṁ paribhuñjatu, Bhagavatā paṭhamaṁ paribhuttaṁ, pacchā Kāpilavatthavā Sakyā paribhuñjissanti, tadassa Kāpilavatthavānaṁ Sakyānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāyā"ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena.

Atha kho Kāpilavatthavā Sakyā Bhagavato adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena navaṁ santhāgāraṁ tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā sabbasanthariṁ[4] santhagāraṁ santharitvā āsanāni paññāpetvā udakamaṇikaṁ patiṭṭhāpetvā telappadīpaṁ āropetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavocuṁ "sabbasantharisanthataṁ[5] bhante santhāgāraṁ, āsanāni paññattāni, udakamaṇiko patiṭṭhāpito, telappadīpo āropito, yassa dāni bhante Bhagavā kālaṁ maññatī"ti. Atha kho Bhagavā nivāsetvā pattacīvaramādāya saddhiṁ bhikkhusaṁghena yena navaṁ santhāgāraṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā pāde pakkhāletvā santhāgāraṁ pavisitvā majjhimaṁ thambhaṁ nissāya puratthābhimukho nisīdi. Bhikkhusaṁghopi kho pāde pakkhāletvā santhāgāraṁ pavisitvā pacchimaṁ bhittiṁ nissāya puratthābhimukho nisīdi Bhagavantaṁyeva purakkhatvā. Kāpilavatthavā Sakyā pāde pakkhāletvā santhāgāraṁ pavisitvā puratthimaṁ bhittiṁ nissāya pacchimābhimukhā nisīdiṁsu Bhagavantaṁyeva purakkhatvā. Atha kho Bhagavā Kāpilavatthave Sakye bahudeva rattiṁ dhammiyā kathāya sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahaṁsetvā uyyojesi "abhikkantā kho Gotamā ratti, yassa dāni kālaṁ

---

1. Sandhāgāraṁ (Ka)
2. Anajjhāvutthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Acirakāritaṁ hoti (Ka)
4. Sabbasanthariṁ santhataṁ (Ka)
5. Sabbasanthariṁ santhataṁ (Sī, I, Ka)

maññathā"ti. "Evaṁ bhante"ti kho Kāpilavatthavā Sakyā Bhagavato paṭissutvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkamiṁsu.

Atha kho Bhagavā acirapakkantesu Kāpilavatthavesu Sakyesu āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ āmantesi "vigatathinamiddho kho Moggallāna bhikkhusaṁgho, paṭibhātu taṁ Moggallāna bhikkhūnaṁ dhammī kathā, piṭṭhi me āgilāyati, tamahaṁ āyamissāmī"ti. "Evaṁ bhante"ti kho āyasmā Mahāmoggallāno Bhagavato paccassosi. Atha kho Bhagavā catugguṇaṁ saṅghāṭiṁ paññapetvā dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappesi pāde pādaṁ accādhāya sato sampajāno uṭṭhānasaññaṁ manasi karitvā. Tatra kho āyasmā Mahāmoggallāno bhikkhū āmantesi "āvuso bhikkhave"ti. "Āvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Mahāmoggallānassa paccassosuṁ. Āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca "avassutapariyāyañca vo āvuso desessāmi anavassutapariyāyañca, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmī"ti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Mahāmoggallānassa paccassosuṁ. Āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca—

Kathaṁ āvuso avassuto hoti. Idhāvuso bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā piyarūpe rūpe adhimuccati, appiyarūpe rūpe byāpajjati, anupaṭṭhitakāyassatī viharati parittacetaso, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti -pa-. Jivhāya rasaṁ sāyitvā -pa-. Manasā dhammaṁ viññāya piyarūpe dhamme adhimuccati, appiyarūpe dhamme byāpajjati, anupaṭṭhitakāyassati ca viharati parittacetaso, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. Ayaṁ vuccati āvuso bhikkhu avassuto cakkhuviññeyyesu rūpesu -pa- avassuto jivhāviññeyyesu rasesu -pa- avassuto manoviññeyyesu dhammesu. Evaṁvihāriṁ cāvuso bhikkhuṁ cakkhuto cepi naṁ māro upasaṅkamati, labhateva[1] māro

1. Labhetha (Ka)

otāraṁ, labhati[1] māro ārammaṇaṁ -pa-. Jivhāto cepi naṁ māro upasaṅkamati, labhateva māro otāraṁ, labhati māro ārammaṇaṁ -pa-. Manato cepi naṁ māro upasaṅkamati, labhateva māro otāraṁ, labhati māro ārammaṇaṁ.

Seyyathāpi āvuso naḷāgāraṁ vā tiṇāgāraṁ vā sukkhaṁ kolāpaṁ terovassikaṁ, puritthimāya cepi naṁ disāya puriso ādittāya tiṇukkāya upasaṅkameyya, labhetheva[2] aggi otāraṁ, labhetha aggi ārammaṇaṁ. Pacchimāya cepi naṁ disāya puriso ādittāya tiṇukkāya upasaṅkameyya -pa-. Uttarāya cepi naṁ disāya. Dakkhiṇāya cepi naṁ disāya. Heṭṭhimato cepi naṁ. Uparimato cepi naṁ. Yato kutoci cepi naṁ puriso ādittāya tiṇukkāya upasaṅkameyya, labhetheva aggi otāraṁ, labhetha aggi ārammaṇaṁ. Evameva kho āvuso evaṁvihāriṁ bhikkhuṁ cakkhuto cepi naṁ māro upasaṅkamati, labhateva māro otāraṁ, labhati māro ārammaṇaṁ -pa- jivhāto cepi naṁ māro upasaṅkamati -pa- manato cepi naṁ māro upasaṅkamati, labhateva māro otāraṁ, labhati māro ārammaṇaṁ. Evaṁvihāriṁ cāvuso bhikkhuṁ rūpā adhibhaṁsu, na bhikkhu rūpe adhibhosi. Saddā bhikkhuṁ adhibhaṁsu, na bhikkhu sadde adhibhosi. Gandhā bhikkhuṁ adhibhaṁsu, na bhikkhu gandhe adhibhosi. Rasā bhikkhuṁ adhibhuṁsu, na bhikkhu rase adhibhosi. Phoṭṭhabbā bhikkhuṁ adhibhaṁsu, na bhikkhu phoṭṭhabbe adhibhosi. Dhammā bhikkhuṁ adhibhaṁsu, na bhikkhu dhamme adhibhosi. Ayaṁ vuccatāvuso bhikkhu rūpādhibhūto saddādhibhūto gandhādhibhūto rasādhibhūto phoṭṭhabbādhibhūto dhammādhibhūto adhibhūto anadhibhū[3], adhibhaṁsu naṁ pāpakā akusalā dhammā saṁkilesikā ponobhavikā sadarā dukkhavipākā āyatiṁ jātijarāmaraṇiyā. Evaṁ kho āvuso avassuto hoti.

Kathañcāvuso anavassuto hoti, idhāvuso bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā piyarūpe rūpe nādhimuccati, appiyarūpe rūpe na byāpajjati, upaṭṭhitakāyassati ca viharati appamāṇacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti -pa- jivhāya rasaṁ sāyitvā -pa-

---

1. Labhetha (Ka) 2. Labhetha (Ka) 3. Anadhibhūto (Sī, Syā, Kaṁ, Ka)

manasā dhammaṁ viññāya piyarūpe dhamme nādhimuccati, appiyarūpe dhamme na byāpajjati, upaṭṭhitakāyassati ca viharati appamāṇacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. Ayaṁ vuccatāvuso bhikkhu anavassuto cakkhuviññeyyesu rūpesu -pa- anavassuto manoviññeyyesu dhammesu. Evaṁvihāriṁ cāvuso bhikkhuṁ cakkhuto cepi naṁ māro upasaṅkamati, neva labhati māro otāraṁ, na labhati māro ārammaṇaṁ -pa- jivhāto cepi naṁ māro upasaṅkamati -pa- manato cepi naṁ māro upasaṅkamati, neva labhati māro otāraṁ, na labhati māro ārammaṇaṁ.

Seyyathāpi āvuso kūṭāgāraṁ vā sālā vā bahalamattikā addāvalepanā, puratthimāya cepi naṁ disāya puriso ādittāya tiṇukkāya upasaṅkameyya, neva labhetha aggi otāraṁ, na labhetha aggi ārammaṇaṁ -pa- pacchimāya cepi naṁ. Uttarāya cepi naṁ. Dakkhiṇāya cepi naṁ. Heṭṭhimato cepi naṁ. Uparimato cepi naṁ. Yato kutoci cepi naṁ puriso ādittāya tiṇukkāya upasaṅkameyya, neva labhetha aggi otāraṁ, na labhetha aggi ārammaṇaṁ. Evameva kho āvuso evaṁvihāriṁ bhikkhuṁ cakkhuto cepi naṁ māro upasaṅkamati, neva labhati māro otāraṁ, na labhati māro ārammaṇaṁ -pa- manato cepi naṁ māro upasaṅkamati, neva labhati māro otāraṁ, na labhati māro ārammaṇaṁ. Evaṁvihārī cāvuso bhikkhu rūpe adhibhosi, na rūpā bhikkhuṁ adhibhaṁsu, sadde bhikkhu adhibhosi, na saddā bhikkhuṁ adhibhaṁsu. Gandhe bhikkhu adhibhosi, na gandhā bhikkhuṁ adhibhaṁsu. Rase bhikkhu adhibhosi, na rasā bhikkhuṁ adhibhaṁsu. Phoṭṭhabbe bhikkhu adhibhosi, na phoṭṭhabbā bhikkhuṁ adhibhaṁsu. Dhamme bhikkhu adhibhosi, na dhammā bhikkhuṁ adhibhaṁsu. Ayaṁ vuccatāvuso bhikkhu rūpādhibhū saddādhibhū gandhādhibhū rasādhibhū phoṭṭhabbādhibhū dhammādhibhū adhibhū anadhibhūto[1], adhibhosi te pāpake akusale dhamme saṁkilesike ponobhavike sadare dukkhavipāke āyatiṁ jātijarāmaraṇiye. Evaṁ kho āvuso anavassuto hotīti.

---

1. Anadhibhūto kehici kilesehi (Ka)

Atha kho Bhagavā uṭṭhahitvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ āmantesi "sādhu sādhu Moggallāna, sādhu kho tvaṁ Moggallāna bhikkhūnaṁ avassutapariyāyañca anavassutapariyāyañca abhāsī"ti.

Idamavoca āyasmā Mahāmoggallāno, samanuñño Satthā ahosi. Attamanā te bhikkhū āyasmato Mahāmoggallānassa bhāsitaṁ abhinandunti.
. Chaṭṭhaṁ.

7. Dukkhadhammasutta

244. Yato kho bhikkhave bhikkhu sabbesaṁyeva dukkhadhammānaṁ samudayañca atthaṅgamañca yathābhūtaṁ pajānāti, tathā kho panassa kāmā diṭṭhā honti, yathāssa kāme passato yo kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapariḷāho, so nānuseti. Tathā kho panassa cāro ca vihāro ca anubuddho hoti, yathā carantaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā nānusenti.

Kathañca bhikkhave sabbesaṁyeva dukkhadhammānaṁ samudayañca atthaṅgamañca yathābhūtaṁ pajānāti, "iti rūpaṁ, iti rūpassa samudayo, iti rūpassa atthaṅgamo. Iti vedanā -pa- iti saññā. Iti saṅkhārā. Iti viññāṇaṁ, iti viññāṇassa samudayo, iti viññāṇassa atthaṅgamo"ti. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu sabbesaṁyeva dukkhadhammānaṁ samudayañca atthaṅgamañca yathābhūtaṁ pajānāti.

Kathañca bhikkhave bhikkhuno kāmā diṭṭhā honti. Yathāssa kāme passato yo kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapariḷāho, so nānuseti. Seyyathāpi bhikkhave aṅgārakāsu sādhikaporisā puṇṇā aṅgārānaṁ vītaccikānaṁ vītadhūmānaṁ. Atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhapaṭikūlo. Tamenaṁ dve balavanto purisā nānābāhāsu gahetvā taṁ aṅgārakāsuṁ upakaḍḍheyyuṁ, so iticīticeva kāyaṁ sannāmeyya. Taṁ kissa hetu, ñātaṁ[1] hi bhikkhave tassa purisassa[2] "imaṁ cāhaṁ aṅgārakāsuṁ papatissāmi, tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigacchissāmi maraṇamattaṁ vā dukkhan"ti. Evameva

1. Ñāṇaṁ (Ka)
2. Purisassa hoti (Sī, Syā, Kaṁ, I), purisassa hetu hoti (Ka) Ma. 2 (28) piṭṭhepi.

kho bhikkhave bhikkhuno aṅgārakāsūpamā kāmā diṭṭhā honti, yathāssa kāme passato yo kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapariḷāho, so nānuseti.

Kathañca bhikkhave bhikkhuno cāro ca vihāro ca anubuddho hoti, yathā carantaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā nānussavanti[1]. Seyyathāpi bhikkhave puriso bahukaṇṭakaṁ dāyaṁ paviseyya, tassa puratopi kaṇṭako pacchatopi kaṇṭako uttaratopi kaṇṭako dakkhiṇatopi kaṇṭako haṭṭhatopi kaṇṭako uparitopi kaṇṭako, so satova abhikkameyya, satova paṭikkameyya "māmaṁ kaṇṭako"ti. Evameva kho bhikkhave yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, ayaṁ vuccati ariyassa vinaye kaṇṭakoti. Iti viditvā[2] saṁvaro ca asaṁvaro ca veditabbo.

Kathañca bhikkhave asaṁvaro hoti, idha bhikkhave bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā piyarūpe rūpe adhimuccati, appiyarūpe rūpe byāpajjati, anupaṭṭhitakāyassati ca viharati parittacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti -pa-. Jivhāya rasaṁ sāyitvā -pa-. Manasā dhammaṁ viññāya piyarūpe dhamme adhimuccati, appiyarūpe dhamme byāpajjati, anupaṭṭhitakāyassati ca viharati parittacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. Evaṁ kho bhikkhave asaṁvaro hoti.

Kathañca bhikkhave saṁvaro hoti, idha bhikkhave bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā piyarūpe rūpe nādhimuccati, appiyarūpe rūpe na byāpajjati, upaṭṭhitakāyassati ca viharati appamāṇacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti -pa-. Jivhāya rasaṁ sāyitvā -pa-. Manasā dhammaṁ viññāya piyarūpe dhamme nādhimuccati, appiyarūpe dhamme na byāpajjati, upaṭṭhitakāyassati ca viharati appamāṇacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti, yatthassa te uppannā

1. Nānusenti (Ka)
2. Kaṇṭako. Taṁ kaṇṭakoti iti viditvā (Sī)

pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. Evaṁ kho bhikkhave saṁvaro hoti.

Tassa ce bhikkhave bhikkhuno evaṁ carato evaṁ viharato kadāci karahaci satisammosā uppajjanti pāpakā akusalā sarasaṅkappā saṁyojaniyā. Dandho bhikkhave satuppādo, atha kho naṁ khippameva pajahati vinodeti byantīkaroti anabhāvaṁ gameti.

Seyyathāpi bhikkhave puriso divasaṁsantatte[1] ayokaṭāhe dve vā tīṇi vā udakaphusitāni nipāteyya. Dandho bhikkhave udakaphusitānaṁ nipāto, atha kho naṁ khippameva parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya. Evameva kho bhikkhave tassa ce bhikkhuno evaṁ carato evaṁ viharato kadāci karahaci satisammosā uppajjanti pāpakā akusalā sarasaṅkappā saṁyojaniyā. Dandho bhikkhave satuppādo, atha kho naṁ khippameva pajahati vinodeti byantīkaroti anabhāvaṁ gameti. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhuno cāro ca vihāro ca anubuddho hoti, yathā carantaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā nānussavanti. Tañce bhikkhave bhikkhuṁ evaṁ carantaṁ evaṁ viharantaṁ rājāno vā rājamahāmattā vā mittā vā amaccā vā ñātī vā sālohitā vā bhogehi abhihaṭṭhuṁ pavāreyyuṁ "ehi[2] bho purisa kiṁ te ime kāsāvā anudahanti, kiṁ muṇḍo kapālamanucarasi, ehi hīnāyāvattitvā bhoge ca bhuñjassu, puññāni ca karohī"ti. So vata bhikkhave bhikkhu evaṁ caranto evaṁ viharanto sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattissatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

Seyyathāpi bhikkhave Gaṅgā nadī pācīnaninnā pācīnapoṇā pācīnapabbhārā. Atha mahājanakāyo āgaccheyya kuddālapiṭakaṁ ādāya "mayaṁ imaṁ Gaṅgaṁ nadiṁ pacchāninnaṁ karissāma pacchāpoṇaṁ pacchāpabbhāran"ti. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave api nu kho so mahājanakāyo Gaṅgaṁ nadiṁ pacchāninnaṁ kareyya pacchāpoṇaṁ pacchāpabbhāranti. No hetaṁ bhante. Taṁ kissa hetu, Gaṅgā bhante nadī pācīnaninnā pācīnapoṇā pācīnapabbhārā, sā na sukarā pacchāninnā kātuṁ pacchāpoṇā pacchāpabbhārā. Yāvadeva ca pana so mahājanakāyo kilamathassa vighātassa bhāgī assāti. Evameva kho bhikkhave tañce bhikkhuṁ evaṁ carantaṁ evaṁ viharantaṁ rājāno vā

---

1. Divasasantatte (Sī) 2. Evaṁ (Sī)

rājamahāmattā vā mittā vā amaccā vā ñātī vā sālohitā vā bhogehi abhihaṭṭhuṁ pavāreyyuṁ "ehi bho purisa kiṁ te ime kāsāvā anudahanti, kiṁ muṇḍo kapālamanucarasi, ehi hīnāyāvattitvā bhoge ca bhuñjassu, puññāni ca karohī"ti. So vata bhikkhave bhikkhu evaṁ caranto evaṁ viharanto sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattissatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Taṁ kissa hetu, yaṁ hi taṁ bhikkhave cittaṁ dīgharattaṁ vivekaninnaṁ vivekapoṇaṁ vivekapabbhāraṁ, tathā[1] hīnāyāvattissatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjatīti. . Sattamaṁ.

8. Kiṁsukopamasutta

245. Atha kho aññataro bhikkhu yenaññataro bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ etadavoca "kittāvatā nu kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotī"ti. Yato kho āvuso bhikkhu channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca yathābhūtaṁ pajānāti, ettāvatā kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotīti.

Atha kho so bhikkhu asantuṭṭho tassa bhikkhussa pañhaveyyākaraṇena[2] yenaññataro bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ etadavoca "kittāvatā nu kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotī"ti. Yato kho āvuso bhikkhu pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ samudayañca atthaṅgamañca yathābhūtaṁ pajānāti, ettāvatā kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotīti.

Atha kho so bhikkhu asantuṭṭho tassa bhikkhussa pañhaveyyākaraṇena yenaññataro bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ etadavoca "kittāvatā nu kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotī"ti. Yato kho āvuso bhikkhu catunnaṁ mahābhūtānaṁ samudayañca atthaṅgamañca yathābhūtaṁ pajānāti. Ettāvatā kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotīti.

Atha kho so bhikkhu asantuṭṭho tassa bhikkhussa pañhaveyyākaraṇena yenaññataro bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ etadavoca

---

1. Tañca (Syā, Kaṁ, Ka)
2. Pañhāveyyākaraṇena (Syā, Kaṁ, Ka)

"kittāvatā nu kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotī"ti. Yato kho āvuso bhikkhu "yaṁ kiñci samudayadhammaṁ, sabbaṁ taṁ nirodhadhamman"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Ettāvatā kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotīti.

Atha kho so bhikkhu asantuṭṭho tassa bhikkhussa pañhaveyyākaraṇena yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavoca "idhāhaṁ bhante yenaññataro bhikkhu tenupasaṅkamiṁ, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ etadavocaṁ 'kittāvatā nu kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotī'ti. Evaṁ vutte bhante so bhikkhu maṁ etadavoca 'yato kho āvuso bhikkhu channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca yathābhūtaṁ pajānāti, ettāvatā kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotī'ti. Atha khvāhaṁ bhante asantuṭṭho tassa bhikkhussa pañhaveyyākaraṇena yenaññataro bhikkhu tenupasaṅkamiṁ, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ etadavocaṁ 'kittāvatā nu kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotī'ti. Evaṁ vutte bhante so bhikkhu maṁ etadavoca 'yato kho āvuso bhikkhu pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ -pa- catunnaṁ mahābhūtaṁ samudayañca atthaṅgamañca yathābhūtaṁ pajānāti -pa- 'Yaṁ kiñci samudayadhammaṁ, sabbaṁ taṁ nirodhadhamman'ti yathābhūtaṁ pajānāti. Ettāvatā kho āvuso bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotī'ti. Atha khvāhaṁ bhante asantuṭṭho tassa bhikkhussa pañhaveyyākaraṇena yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁ ( )[1], kittāvatā nu kho bhante bhikkhuno dassanaṁ suvisuddhaṁ hotī"ti.

Seyyathāpi bhikkhu purisassa kiṁsuko adiṭṭhapubbo assa, so yenaññataro puriso kiṁsukassa dassāvī tenupasaṅkameyya, upasaṅkamitvā taṁ purisaṁ evaṁ vadeyya "kīdiso bho purisa kiṁsuko"ti, so evaṁ vadeyya "kāḷako kho ambho purisa kiṁsuko, seyyathāpi jhāmakhāṇū"ti. Tena kho pana bhikkhu samayena tādisovassa kiṁsuko, yathāpi[2] tassa purisassa dassanaṁ. Atha kho so bhikkhu puriso asantuṭṭhā tassa purisassa pañhaveyyākaraṇena yenaññataro puriso kiṁsukassa dassāvī tenupasaṅkameyya, upasaṅkamitvā taṁ purisaṁ evaṁ vadeyya

1. (Upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavocaṁ) (Ka)
2. Yathā (Sī, Syā, Kaṁ) dutiyavārādīsu pana "yathāpi"tveva dissati,

“kīdiso bho purisa kiṁsuko”ti. So evaṁ vadeyya “lohitako kho ambho purisa kiṁsuko, seyyathāpi maṁsapesīti. Tena kho pana bhikkhu samayena tādisovassa kiṁsuko, yathāpi tassa purisassa dassanaṁ. Atha kho so bhikkhu puriso asantuṭṭho tassa purisassa pañhaveyyākaraṇena yenaññataro puriso kiṁsukassa dassāvī tenupasaṅkameyya, upasaṅkamitvā taṁ purisaṁ evaṁ vadeyya “kīdiso bho purisa kiṁsuko”ti. So evaṁ vadeyya “ocīrakajāto[1] kho ambho purisa kiṁsuko ādinnasipāṭiko, seyyathāpi sirīso”ti. Tena kho pana bhikkhu samayena tādisovassa kiṁsuko, yathāpi tassa purisassa dassanaṁ. Atha kho so bhikkhu puriso asantuṭṭho tassa purisassa pañhaveyyākaraṇena yenaññataro puriso kiṁsukassa dassāvī tenupasaṅkameyya, upasaṅkamitvā taṁ purisaṁ evaṁ vadeyya “kīdiso bho purisa kiṁsukoti. So evaṁ vadeyya “bahalapattapalāso sandacchāyo[2] kho ambho purisa kiṁsuko, seyyathāpi nigrodho”ti. Tena kho pana bhikkhu samayena tādisovassa kiṁsuko, yathāpi tassa purisassa dassanaṁ. Evameva kho bhikkhu yathā yathā adhimuttānaṁ tesaṁ sappurisānaṁ dassanaṁ suvisuddhaṁ hoti, tathā tathā kho tehi sappurisehi byākataṁ.

Seyyathāpi bhikkhu rañño paccantimaṁ nagaraṁ daḷhuddhāpaṁ[3] daḷhapākāratoraṇaṁ chadvāraṁ, tatrassa dovāriko paṇḍito byatto medhāvi aññātānaṁ nivāretā, ñātānaṁ pavesetā. Puratthimāya disāya āgantvā sīghaṁ dūtayugaṁ taṁ dovārikaṁ evaṁ vadeyya “kahaṁ bho purisa imassa nagarassa nagarassāmī”ti. So evaṁ vadeyya “eso bhante majjhe siṅghāṭake nisinno”ti. Atha kho taṁ sīghaṁ dūtayugaṁ nagarassāmikassa yathābhūtaṁ vacanaṁ niyyātetvā yathāgatamaggaṁ paṭipajjeyya. Pacchimāya disāya āgantvā sīghaṁ dūtayugaṁ -pa-. Uttarāya disāya. Dakkhiṇāya disāya āgantvā sīghaṁ dūtayugaṁ taṁ dovārikaṁ evaṁ vadeyya “kahaṁ bho purisa imassa nagarassāmī”ti. So evaṁ vadeyya “eso bhante majjhe siṅghāṭake nisinno”ti. Atha kho taṁ sīghaṁ dūtayugaṁ nagarassāmikassa yathābhūtaṁ vacanaṁ niyyātetvā yathāgatamaggaṁ paṭipajjeyya.

---

1. Ojīrakajāto (Sī), odīrakajāto (I)
2. Saṇḍacchāyo (Syā, Kaṁ)
3. Daḷhuddāpaṁ (Sī, I)

Upamā kho myāyaṁ bhikkhu katā atthassa viññāpanāya. Ayañcettha attho, "nagaran"ti kho bhikkhu imassetaṁ cātumahābhūtikassa kāyassa adhivacanaṁ mātāpettikasambhavassa odanakummāsūpacayassa aniccucchādanaparimaddanabhedana viddhaṁsanadhammassa. "Cha dvārā"ti kho bhikkhu channetaṁ ajjhattikānaṁ āyatanānaṁ adhivacanaṁ. "Dovāriko"ti kho bhikkhu satiyā etaṁ adhivacanaṁ. "Sīghaṁ dūtayugan"ti kho bhikkhu samathavipassanānetaṁ adhivacanaṁ. "Nagarassāmī"ti kho bhikkhu viññāṇassetaṁ adhivacanaṁ. "Majjhe siṅghāṭako"ti kho bhikkhu catunnetaṁ mahābhūtānaṁ adhivacanaṁ pathavīdhātuyā āpodhātuyā tejodhātuyā vāyodhātuyā. "Yathābhūtaṁ vacanan"ti kho bhikkhu nibbānassetaṁ adhivacanaṁ. "Yathāgatamaggo"ti kho bhikkhu ariyassetaṁ aṭṭhaṅgikassa maggassa adhivacanaṁ. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhiyā -pa- sammāsamādhissāti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Vīṇopamasutta

246. Yassa kassaci bhikkhave bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā cakkhuviññeyyesu rūpesu uppajjeyya chando vā rāgo vā doso vā moho vā paṭighaṁ vāpi[1] cetaso, tato cittaṁ nivāreyya "sabhayo ceso maggo sappaṭibhayo ca sakaṇṭako ca sagahano ca ummaggo ca kummaggo ca duhitiko ca, asappurisasevito ceto maggo, na ceso maggo sappurisehi sevito, na tvaṁ etaṁ arahasī"ti tato cittaṁ nivāraye cakkhuviññeyyehi rūpehi -pa-. Yassa kassaci bhikkhave bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā jivhāviññeyyesu rasesu -pa- manoviññeyyesu dhammesu uppajjeyya chando vā rāgo vā doso vā moho vā paṭighaṁ vāpi cetaso, tato cittaṁ nivāreyya "sabhayo ceso maggo sappaṭibhayo ca sakaṇṭako ca sagahano ca ummaggo ca kummaggo ca duhitiko ca, asappurisasevito ceso maggo, na ceso maggo sappurisehi sevito, na tvaṁ etaṁ arahasī"ti tato cittaṁ nivāraye manoviññeyyehi dhammehi.

Seyyathāpi bhikkhave kiṭṭhaṁ sampannaṁ, kiṭṭhārakkho[2] ca pamatto, goṇo ca kiṭṭhādo, aduṁ kiṭṭhaṁ otaritvā yāvadatthaṁ madaṁ āpajjeyya, pamādaṁ

1. Paṭighaṁ vā (Sī) 2. Kiṭṭhārakkhako (Sī)

āpajjeyya. Evameva kho bhikkhave assutavā puthujjano chasu phassāyatanesu asaṁvutakārī pañcasu kāmaguṇesu yāvadatthaṁ madaṁ āpajjati, pamādaṁ āpajjati.

Seyyathāpi bhikkhave kiṭṭhaṁ sampannaṁ, kiṭṭhārakkho ca appamatto, goṇo ca kiṭṭhādo aduṁ kiṭṭhaṁ otareyya, tamenaṁ kiṭṭhārakkho nāsāyaṁ suggahitaṁ gaṇheyya, nāsāyaṁ suggahitaṁ gahetvā uparighaṭāyaṁ suniggahitaṁ niggaṇheyya, uparighaṭāyaṁ suniggahitaṁ niggahetvā daṇḍena sutāḷitaṁ tāḷeyya, daṇḍena sutāḷitaṁ tāḷetvā osajjeyya. Dutiyampi kho bhikkhave -pa-. Tatiyampi kho bhikkhave goṇo kiṭṭhādo aduṁ kiṭṭhaṁ otareyya, tamenaṁ kiṭṭhārakkho nāsāyaṁ suggahitaṁ gaṇheyya, nāsāyaṁ suggahitaṁ gahetvā uparighaṭāyaṁ suniggahitaṁ niggaṇheyya, uparighaṭāyaṁ suniggahitaṁ niggahetvā daṇḍena sutāḷitaṁ tāḷeyya, daṇḍena sutāḷitaṁ tāḷetvā osajjeyya. Evaṁ hi so bhikkhave goṇo kiṭṭhādo gāmagato vā araññagato vā ṭhānabahulo vā assa nisajjabahulo vā, na taṁ kiṭṭhaṁ puna otareyya tameva purimaṁ daṇḍasamphassaṁ samanussaranto. Evameva kho bhikkhave yato kho bhikkhuno chasu phassāyatanesu cittaṁ udujitaṁ hoti sudujitaṁ, ajjhattameva santiṭṭhati sannisīdati, ekodi hoti samādhiyati.

Seyyathāpi bhikkhave rañño vā rājamahāmattassa vā vīṇāya saddo assutapubbo assa, so vīṇāsaddaṁ suṇeyya, so evaṁ vadeyya "ambho kassa[1] nu kho eso saddo evaṁrajanīyo evaṁkamanīyo evaṁmadanīyo evaṁmucchanīyo evaṁbandhanīyo"ti. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "esā kho bhante vīṇā nāma, yassā eso saddo evaṁrajanīyo evaṁkamanīyo evaṁmadanīyo evaṁmucchanīyo evaṁbandhanīyo"ti. So evaṁ vadeyya "gacchatha me bho taṁ vīṇaṁ āharathā"ti, tassa taṁ vīṇaṁ āhareyyuṁ. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "ayaṁ kho sā bhante vīṇā, yassā eso saddo evaṁrajanīyo evaṁkamanīyo evaṁmadanīyo evaṁmucchanīyo evaṁbandhanīyo"ti. So evaṁ vadeyya "alaṁ me bho tāya vīṇāya, tameva me saddaṁ āharathā"ti. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "ayaṁ kho bhante vīṇā nāma anekasambhārā mahāsambhārā, anekehi sambhārehi samāraddhā

---

1. Kissa (Sī, I)

vadati. Seyyathidaṁ, doṇiñca paṭicca cammañca daṇḍañca paṭicca upadhāraṇe ca paṭicca tantiyo ca paṭicca koṇañca paṭicca purisassa ca tajjaṁ vāyāmaṁ paṭicca, evāyaṁ bhante vīṇā nāma anekasambhārā mahāsambhārā anekehi sambhārehi samāraddhā vadatī"ti. So taṁ vīṇaṁ dasadhā vā satadhā vā phāleyya, dasadhā vā satadhā vā taṁ phāletvā sakalikaṁ sakalikaṁ kareyya, sakalikaṁ sakalikaṁ karitvā agginā ḍaheyya, agginā ḍahitvā masiṁ kareyya, masiṁ karitvā mahāvāte vā ophuneyya[1], nadiyā vā sīghasotāya pavāheyya, so evaṁ vadeyya "asatī kirāyaṁ bho vīṇā nāma, yathevaṁ yaṁ[2] kiñci vīṇā nāma, ettha ca panāyaṁjano[3] ativelaṁ pamatto palaḷito"ti. Evameva kho bhikkhave bhikkhu rūpaṁ samanvesati[4] yāvatā rūpassa gati, vedanaṁ samanvesati yāvatā vedanāya gati, saññaṁ samanvesati yāvatā saññāya gati, saṅkhāre samanvesati yāvatā saṅkhārānaṁ gati, viññāṇaṁ samanvesati yāvatā viññāṇassa gati, tassa rūpaṁ samanvesato yāvatā rūpassa gati, vedanaṁ samanvesato -pa-. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ samanvesato yāvatā viññāṇassa gati. Yampissa taṁ hoti "ahan"ti vā "maman"ti vā "asmī"ti vā, tampi tassa na hotīti. . Navamaṁ.

10. Chappāṇakopamasutta

247. Seyyathāpi bhikkhave puriso arugatto pakkagatto saravanaṁ paviseyya, tassa kusakaṇṭakā ceva pāde vijjheyyuṁ, sarapattāni ca gattāni[5] vilekheyyuṁ. Evaṁ hi so bhikkhave puriso bhiyyosomattāya tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvediyetha. Evameva kho bhikkhave idhekacco bhikkhu gāmagato vā araññagato vā labhati vattāraṁ "ayañca so[6] āyasmā evaṁkārī evaṁsamācāro asucigāmakaṇṭako"ti. Taṁ "kaṇṭako"ti[7] iti viditvā saṁvaro ca asaṁvaro ca veditabbo.

---

1. Opuneyya (Sī, I), ophuṇeyya (?)
2. Yathevāyaṁ (Sī), yathevayaṁ (I)
3. Ettha panāyaṁ jano (Syā, Kaṁ), ettha ca mahājano (I, Ka)
4. Samannesati (Sī, Syā, Kaṁ), samanesati (I)
5. Sarapattāni pakkagattāni (Syā, Kaṁ), arupakkāni gattāni (I, Ka)
6. Ayañca kho (I, Ka), ayaṁ so (?)
7. Taṁ "asucigāmakaṇṭako"ti (Ka)

Kathañca bhikkhave asaṁvaro hoti, idha bhikkhave bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā piyarūpe rūpe adhimuccati, appiyarūpe rūpe byāpajjati, anupaṭṭhitakāyassati ca viharati parittacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. Sotena saddaṁ sutvā. Ghānena gandhaṁ ghāyitvā. Jivhāya rasaṁ sāyitvā. Kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā. Manasā dhammaṁ viññāya piyarūpe dhamme adhimuccati, appiyarūpe dhamme byāpajjati, anupaṭṭhitakāyassati ca viharati parittacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti.

Seyyathāpi bhikkhave puriso chappāṇake gahetvā nānāvisaye nānāgocare daḷhāya rajjuyā bandheyya, ahiṁ gahetvā daḷhāya rajjuyā bandheyya. Susumāraṁ[1] gahetvā daḷhāya rajjuyā bandheyya. Pakkhiṁ gahetvā daḷhāya rajjuyā bandheyya. Kukkuraṁ gahetvā daḷhāya rajjuyā bandheyya. Siṅgālaṁ gahetvā daḷhāya rajjuyā bandheyya. Makkaṭaṁ gahetvā daḷhāya rajjuyā bandheyya, daḷhāya rajjuyā bandhitvā majjhe gaṇṭhīṁ karitvā ossajjeyya. Atha kho te bhikkhave chappāṇakā nānāvisayā nānāgocarā sakaṁ sakaṁ gocaravisayaṁ āviñcheyyuṁ[2], ahi āviñcheyya "vammikaṁ pavekkhāmī"ti, susumāro āviñcheyya "udakaṁ pavekkhāmī"ti, pakkhī āviñcheyya "ākāsaṁ ḍessāmī"ti, kukkuro āviñcheyya "gāmaṁ pavekkhāmī"ti, siṅgālo āviñcheyya "sīvathikaṁ[3] pavekkhāmī"ti, makkaṭo āviñcheyya "vanaṁ pavekkhāmī"ti. Yadā kho te bhikkhave chappāṇakā jhattā assu kilantā, atha kho yo nesaṁ pāṇakānaṁ balavataro assa, tassa te anuvatteyyuṁ anuvidhāyeyyuṁ vasaṁ gaccheyyuṁ. Evameva kho bhikkhave yassa kassaci bhikkhuno kāyagatāsati abhāvitā abahulīkatā, taṁ cakkhu āviñchati manāpiyesu rūpesu, amanāpiyā rūpā paṭikūlā honti -pa- mano āviñchati manāpiyesu dhammesu, amanāpiyā dhammā paṭikūlā honti. Evaṁ kho bhikkhave asaṁvaro hoti.

Kathañca bhikkhave saṁvaro hoti, idha bhikkhave bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā piyarūpe rūpe nādhimuccati, appiyarūpe rūpe na byāpajjati, upaṭṭhitakāyassati

1. Suṁsumāraṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Āviñjeyyuṁ (Sī) 3. Sivathikaṁ (Ka)

ca viharati appamāṇacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti -pa-. Jivhāya rasaṁ sāyitvā -pa-. Manasā dhammaṁ viññāya piyarūpe dhamme nādhimuccati, appiyarūpe dhamme na byāpajjati, upaṭṭhitakāyassati ca viharati appamāṇacetaso. Tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti.

Seyyathāpi bhikkhave puriso chappāṇake gahetvā nānāvisaye nānāgocare daḷhāya rajjuyā bandheyya, ahiṁ gahetvā daḷhāya rajjuyā bandheyya. Susumāraṁ gahetvā daḷhāya rajjuyā bandheyya. Pakkhiṁ gahetvā -pa-. Kukkuraṁ gahetvā. Siṅgālaṁ gahetvā. Makkaṭaṁ gahetvā daḷhāya rajjuyā bandheyya, daḷhāya rajjuyā bandhitvā daḷhe khīle vā thambhe vā upanibandheyya. Atha kho te bhikkhave chappāṇakā nānāvisayā nānāgocarā sakaṁ sakaṁ gocaravisayaṁ āviñcheyyuṁ, ahi āviñcheyya "vammikaṁ pavekkhāmī"ti, susumāro āviñcheyya "udakaṁ pavekkhāmī"ti, pakkhī āviñcheyya "ākāsaṁ ḍessāmī"ti, kukkuro āviñcheyya "gāmaṁ pavekkhāmī"ti, siṅgālo āviñcheyya "sīvathikaṁ pavekkhāmī"ti, makkaṭo āviñcheyya "vanaṁ pavekkhāmī"ti. Yadā kho te bhikkhave chappāṇakā jhattā assu kilantā, atha tameva khīlaṁ vā thambhaṁ vā upatiṭṭheyyuṁ upanisīdeyyuṁ upanipajjeyyuṁ. Evameva kho bhikkhave yassa kassaci bhikkhuno kāyagatāsati bhāvitā bahulīkatā, taṁ cakkhu nāviñchati manāpiyesu rūpesu, amanāpiyā rūpā nappaṭikūlā honti -pa- jivhā nāviñchati manāpiyesu rasesu -pa- mano nāviñchati manāpiyesu dhammesu, amanāpiyā dhammā nappaṭikūlā honti. Evaṁ kho bhikkhave saṁvaro hoti.

"Daḷhe khīle vā thambhe vā"ti kho bhikkhave kāyagatāya satiyā etaṁ adhivacanaṁ. Tasmātiha vo bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "kāyagatā no sati bhāvitā bhavissati bahulīkatā yānīkatā vatthukatā anuṭṭhitā paricitā susamāraddhā"ti. Evaṁ hi kho bhikkhave sikkhitabbanti. . Dasamaṁ.

11. Yavakalāpisutta

248. Seyyathāpi bhikkhave yavakalāpī cātumahāpathe nikkhittā assa, atha cha purisā āgaccheyyuṁ byābhaṅgihatthā, te yavakalāpiṁ chahi byābhaṅgīhi haneyyuṁ, evaṁ hi sā bhikkhave yavakalāpī suhatā assa chahi byābhaṅgīhi haññamānā. Atha sattamo puriso āgaccheyya byābhaṅgihattho, so taṁ yavakalāpiṁ sattamāya byābhaṅgiyā haneyya, evaṁ hi sā bhikkhave yavakalāpī suhatatarā assa sattamāya byābhaṅgiyā haññamānā. Evameva kho bhikkhave assutavā puthujjano cakkhusmiṁ haññati manāpāmanāpehi rūpehi -pa- jivhāya haññati manāpāmanāpehi rasehi -pa- manasmiṁ haññati manāpāmanāpehi dhammehi. Sace so bhikkhave assutavā puthujjano āyatiṁ punabbhavāya ceteti. Evaṁ hi so bhikkhave moghapuriso suhatataro hoti, seyyathāpi sā yavakalāpī sattamāya byābhaṅgiyā haññamānā.

Bhūtapubbaṁ bhikkhave devāsurasaṅgāmo samupabyuḷho[1] ahosi. Atha kho bhikkhave Vepacitti asurindo asure āmantesi "sace mārisā devāsurasaṅgāme samupabyūḷhe asurā jineyyuṁ, devā parājineyyuṁ, yena naṁ Sakkaṁ Devānamindaṁ kaṇṭhapañcamehi bandhanehi bandhitvā mama santike āneyyātha asurapuran"ti. Sakkopi kho bhikkhave Devānamindo deve tāvatiṁse āmantesi "sace māriso devāsurasaṅgāme samupabyūḷhe devā jineyyuṁ, asurā parājineyyuṁ, yena naṁ Vepacittiṁ asurindaṁ kaṇṭhapañcamehi bandhenehi bandhitvā mama santike āneyyātha Sudhammaṁ devasabhan"ti. Tasmiṁ kho pana bhikkhave saṅgāme devā jiniṁsu, asurā parājiniṁsu. Atha kho bhikkhave devā tāvatiṁsā Vepacittiṁ asurindaṁ kaṇṭhapañcamehi bandhanehi bandhitvā Sakkassa Devānamindassa santike ānesuṁ Sudhammaṁ devasataṁ. Tatra sudaṁ bhikkhave Vepacitti asurindo kaṇṭhapañcamehi bandhanehi baddho[2] hoti. Yadā kho bhikkhave Vepacittissa asurindassa evaṁ hoti "dhammikā kho devā, adhammikā asurā, idheva dānāhaṁ devapuraṁ gacchāmī"ti. Atha kaṇṭhapañcamehi bandhanehi muttaṁ attānaṁ samanupassati, dibbehi ca pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāreti. Yadā ca kho bhikkhave Vepacittissa asurindassa evaṁ hoti "dhammikā kho

1. Samupabbūḷho (Sī, I)
2. Bandho (Sī, Syā, Kaṁ, Ka)

asurā, adhammikā devā, tattheva dānāhaṁ asurapuraṁ gamissāmī"ti. Atha kaṇṭhapañcamehi bandhanehi baddhaṁ attānaṁ samanupassati, dibbehi ca pañcahi kāmaguṇehi parihāyati. Evaṁ sukhumaṁ kho bhikkhave Vepacittibandhanaṁ, tato sukhumataraṁ mārabandhanaṁ. Maññamāno kho bhikkhave baddho mārassa, amaññamāno mutto pāpimato.

"Asmī"ti bhikkhave maññitametaṁ, "ayamahamasmī"ti maññitametaṁ, "bhavissan"ti maññitametaṁ, "na bhavissan"ti maññitametaṁ, "rūpī bhavissan"ti maññitametaṁ, "arūpī bhavissan"ti maññitametaṁ, "saññī bhavissan"ti maññitametaṁ, "asaññī bhavissan"ti maññitametaṁ, "nevasaññīnāsaññī bhavissan"ti maññitametaṁ. Maññitaṁ bhikkhave rogo, maññitaṁ gaṇḍo, maññitaṁ sallaṁ. Tasmātiha bhikkhave "amaññamānena[1] cetasā viharissāmā"ti evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbaṁ.

"Asmī"ti bhikkhave iñjitametaṁ, "ayamahamasmī"ti iñjitametaṁ. "Bhavissan"ti iñjitametaṁ, "na bhavissan"ti iñjitametaṁ, "rūpī bhavissan"ti iñjitametaṁ, "arūpī bhavissan"ti iñjitametaṁ, "saññī bhavissan"ti iñjitametaṁ, "asaññī bhavissan"ti iñjitametaṁ, "nevasaññīnāsaññī bhavissan"ti iñjitametaṁ. Iñjitaṁ bhikkhave rogo, iñjitaṁ gaṇḍo, iñjitaṁ sallaṁ. Tasmātiha bhikkhave "aniñjamānena[2] cetasā viharissāmā"ti evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbaṁ.

"Asmī"ti bhikkhave phanditametaṁ, "ayamahamasmī"ti phanditametaṁ, "bhavissan"ti -pa- "na bhavissan"ti. "Rūpī bhavissan"ti. "Arūpī bhavissan"ti. "Saññī bhavissan"ti. "Asaññī bhavissan"ti. "Nevasaññīnāsaññī bhavissan"ti phanditametaṁ. Phanditaṁ bhikkhave rogo, phanditaṁ gaṇḍo, phanditaṁ sallaṁ. Tasmātiha bhikkhave "aphandamānena[3] cetasā viharassāmā"ti evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbaṁ.

"Asmī"ti bhikkhave papañcitametaṁ, "ayamahamasmī"ti papañcitametaṁ. "Bhavissan"ti -pa- "na bhavissan"ti. "Rūpī bhavissan"ti. "Arūpī bhavissan"ti. "Saññī bhavissan"ti. "Asaññī bhavissan"ti. "Nevasaññīnāsaññī bhavissan"ti

---

1. Amaññitamānena (I, Ka)
2. Aniñjiyamānena (Syā, Kaṁ, Ka)
3. Aphandiyamānena (Syā, Kaṁ, Ka)

papañcitametaṁ. Papañcitaṁ bhikkhave rogo, papañcitaṁ gaṇḍo, papañcitaṁ sallaṁ. Tasmātiha bhikkhave "nippapañcena cetasā viharissāmā"ti evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbaṁ.

"Asmī"ti bhikkhave mānagatametaṁ, "ayamahamasmī"ti mānagatametaṁ, "bhavissan"ti mānagatametaṁ, "na bhavissan"ti mānagatametaṁ, "rūpī bhavissan"ti mānagatametaṁ, "arūpī bhavissan"ti mānagatametaṁ, "saññī bhavissan"ti mānagatametaṁ, "asaññī bhavissan"ti mānagatametaṁ, "nevasaññīnāsaññī bhavissan"ti mānagatametaṁ. Mānagataṁ bhikkhave rogo, mānagataṁ gaṇḍo, mānagataṁ sallaṁ. Tasmātiha bhikkhave "nihatamānena cetasā viharissāmā"ti evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Ekādasamaṁ.

Āsīvisavaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Āsīviso Ratho Kummo, dve Dārukkhandhā Avassuto.
Dukkhadhammā Kiṁsukā Vīṇā, Chappāṇā Yavakalāpīti.

Saḷāyatanavagge catutthapaṇṇāsako samatto.

Tassa vagguddānaṁ

Nindikkhayo Saṭṭhinayo, Samuddo Uragena ca.
Catupaṇṇāsakā ete, nipātesu pakāsitāti.

Saḷāyatanasaṁyuttaṁ samattaṁ.

2. Vedanāsaṁyutta

1. Sagāthāvagga

1. Samādhisutta

249. Tisso imā bhikkhave vedanā. Katamā tisso, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Imā kho bhikkhave tisso vedanāti.

Samāhito sampajāno, sato Buddhassa sāvako.
Vedanā ca pajānāti, vedanānañca sambhavaṁ.

Yattha cetā nirujjhanti, maggañca khayagāminaṁ.
Vedanānaṁ khayā bhikkhu, nicchāto parinibbutoti.

Paṭhamaṁ.

2. Sukhasutta

250. Tisso imā bhikkhave vedanā. Katamā tisso, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Imā kho bhikkhave tisso vedanāti.

Sukhaṁ vā yadi vā dukkhaṁ, adukkhamasukhaṁ saha.
Ajjhattañca bahiddhā ca, yaṁ kiñci atthi veditaṁ.

Etaṁ dukkhanti ñatvāna, mosadhammaṁ palokinaṁ.
Phussa phussa vayaṁ passaṁ, evaṁ tattha virajjatīti.

Dutiyaṁ.

3. Pahānasutta

251. Tisso imā bhikkhave vedanā. Katamā tisso, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Sukhāya bhikkhave vedanāya rāgānusayo pahātabbo, dukkhāya vedanāya paṭighānusayo pahātabbo, adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayo pahātabbo. Yato kho bhikkhave bhikkhuno sukhāya vedanāya rāgānusayo pahīno hoti, dukkhāya vedanāya paṭighānusayo pahīno hoti,

adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayo pahīno hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu niranusayo sammaddaso, acchecchi[1] taṇhaṁ, vivattayi[2] saṁyojanaṁ, sammā mānābhisamayā antamakāsi dukkhassāti.

Sukhaṁ vedayamānassa[3], vedanaṁ appajānato.
So rāgānusayo hoti, anissaraṇadassino.

Dukkhaṁ vedayamānassa, vedanaṁ appajānato.
Paṭighānusayo hoti, anissaraṇadassino.

Adukkhamasukhaṁ santaṁ, bhūripaññena desitaṁ.
Tañcāpi abhinandati, neva dukkhā pamuccati.

Yato ca bhikkhu ātāpī, sampajaññaṁ na riñcati.
Tato so vedanā sabbā, parijānāti paṇḍito.

So vedanā pariññāya, diṭṭhe dhamme anāsavo.
Kāyassa bhedā dhammaṭṭho, saṅkhyaṁ nopeti vedagūti.

Tatiyaṁ.

4. Pātālasutta

252. Assutavā bhikkhave puthujjano yaṁ vācaṁ bhāsati "atthi mahāsamudde pātālo"ti, taṁ kho panetaṁ bhikkhave assutavā puthujjano asantaṁ avijjamānaṁ evaṁ vācaṁ bhāsati "atthi mahāsamudde pātālo"ti. Sārīrikānaṁ kho etaṁ bhikkhave dukkhānaṁ vedanānaṁ adhivacanaṁ, yadidaṁ "pātālo"ti. Assutavā bhikkhave puthujjano sārīrikāya dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati sammohaṁ āpajjati, ayaṁ vuccati bhikkhave assutavā puthujjano pātāle na paccuṭṭhāsi, gādhañca nājjhagā. Sutavā ca kho bhikkhave ariyasāvako sārīrikāya dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno neva socati na kilamati na paridevati na urattāḷiṁ kandati na sammohaṁ āpajjati, ayaṁ vuccati bhikkhave sutavā ariyasāvako pātāle paccuṭṭhāsi, gādhañca ajjhagāti.

---

1. Acchejji (bahūsu) 2. Vāvattayi (Sī) 3. Vediyamānassa (Sī, I)

Yo etā nādhivāseti, uppannā vedanā dukhā.
Sārīrikā pāṇaharā, yāhi phuṭṭho pavedhati.

Akkandati parodati, dubbalo appathāmako.
Na so pātāle paccuṭṭhāsi, atho gādhampi nājjhagā.

Yo cetā adhivāseti, uppannā vedanā dukhā.
Sārīrikā pāṇaharā, yāhi phuṭṭho na vedhati.
Sa ve pātāle paccuṭṭhāsi, atho gādhampi ajjhagāti.

Catutthaṁ.

5. Daṭṭhabbasutta

253. Tisso imā bhikkhave vedanā. Katamā tisso, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Sukhā bhikkhave vedanā dukkhato daṭṭhabbā, dukkhā vedanā sallato daṭṭhabbā, adukkhamasukhā vedanā aniccato daṭṭhabbā. Yato kho bhikkhave bhikkhuno sukhā vedanā dukkhato diṭṭhā hoti, dukkhā vedanā sallato diṭṭhā hoti, adukkhamasukhā vedanā aniccato diṭṭhā hoti, ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu sammaddaso, acchecchi taṇhaṁ, vivattayi saṁyojanaṁ, sammā mānābhisamayā antamakāsi dukkhassāti.

Yo sukhaṁ dukkhato adda, dukkhamaddakkhi sallato.
Adukkhamasukhaṁ santaṁ, addakkhi naṁ aniccato.
Sa ve sammaddaso bhikkhu, parijānāti vedanā.

So vedanā pariññāya, diṭṭhe dhamme anāsavo.
Kāyassa bhedā dhammaṭṭho, saṅkhyaṁ nopeti vedagūti.

Pañcamaṁ.

6. Sallasutta

254. Assutavā bhikkhave puthujjano sukhampi vedanaṁ vedayati[1], dukkhampi vedanaṁ vedayati, adukkhamasukhampi vedanaṁ vedayati. Sutavā bhikkhave ariyasāvako sukhampi vedanaṁ vedayati, dukkhampi vedanaṁ vedayati,

---

1. Vediyati (Sī, I)

adukkhamasukhampi vedanaṁ vedayati. Tatra bhikkhave ko viseso, ko adhippayāso[1], kiṁ nānākaraṇaṁ sutavato ariyasāvakassa assutavatā puthujjanenāti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Assutavā bhikkhave puthujjano dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati sammohaṁ āpajjati, so dve vedanā vedayati kāyikañca cetasikañca. Seyyathāpi bhikkhave purisaṁ sallena vijjheyya[2], tamenaṁ dutiyena sallena anuvedhaṁ vijjheyya[3]. Evaṁ hi so bhikkhave puriso dvisallena vedanaṁ vedayati. Evameva kho bhikkhave assutavā puthujjano dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno socati kilamati paridevati urattāḷiṁ kandati sammohaṁ āpajjati, so dve vedanā vedayati kāyikañca cetasikañca. Tassāyeva kho pana dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno paṭighavā hoti, tamenaṁ dukkhāya vedanāya paṭighavantaṁ yo dukkhāya vedanāya paṭighānusayo, so anuseti. So dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno kāmasukhaṁ abhinandati. Taṁ kissa hetu, na hi so bhikkhave pajānāti assutavā puthujjano aññatra kāmasukhā dukkhāya vedanāya nissaraṇaṁ, tassa kāmasukhañca abhinandato yo sukhāya vedanāya rāgānusayo, so anuseti. So tāsaṁ vedanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānāti, tassa tāsaṁ vedanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ appajānato yo adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayo, so anuseti. So sukhañce vedanaṁ vedayati, saññutto naṁ vedayati. Dukkhañce vedanaṁ vedayati, saññutto naṁ vedayati. Adukkhamasukhañce vedanaṁ vedayati, saññutto naṁ vedayati. Ayaṁ vuccati bhikkhave assutavā puthujjano saññutto jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, saññutto dukkhasmāti vadāmi.

Sutavā ca kho bhikkhave ariyasāvako dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno na socati na kilamati na paridevati na urattāḷiṁ kandati

---

1. Adhippāyo (Sī, Ka), adhippāyaso (Syā, Kaṁ), adhippāyoso (I)
2. Sallena anuvijjheyyuṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Sallena anuvijjheyyuṁ (Sī), sallena anuvedhaṁ vijjheyyuṁ (Syā, Kaṁ), sallena vijjheyyuṁ (I)

na sammohaṁ āpajjati, so ekaṁ vedanaṁ vedayati kāyikaṁ, na cetasikaṁ.

Seyyathāpi bhikkhave purisaṁ sallena vijjheyya, tamenaṁ dutiyena sallena anuvedhaṁ na vijjheyya, evaṁ hi so bhikkhave puriso ekasallena vedanaṁ vedayati. Evameva kho bhikkhave sutavā ariyasāvako dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno na socati na kilamati na paridevati na urattāḷiṁ kandati na sammohaṁ āpajjati, so ekaṁ vedanaṁ vedayati kāyikaṁ, na cetasikaṁ. Tassāyeva kho pana dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno paṭighavā na hoti, tamenaṁ dukkhāya vedanāya appaṭighavantaṁ yo dukkhāya vedanāya paṭighānusayo, so nānuseti. So dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno kāmasukhaṁ nābhinandati. Taṁ kissa hetu, pajānāti hi so bhikkhave sutavā ariyasāvako aññatra kāmasukhā dukkhāya vedanāya nissaraṇaṁ, tassa kāmasukhaṁ nābhinandato yo sukhāya vedanāya rāgānusayo, so nānuseti. So tāsaṁ vedanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti, tassa tāsaṁ vedanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānato yo adukkhamasukhāya vedanāya avijjānusayo, so nānuseti. So sukhañce vedanaṁ vedayati, visaññutto naṁ vedayati. Dukkhañce vedanaṁ vedayati, visaññutto naṁ vedayati. Adukkhamasukhañca vedanaṁ vedayati, visaññutto naṁ vedayati. Ayaṁ vuccati bhikkhave sutavā ariyasāvako visaññutto jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, visaññutto dukkhasmāti vadāmi. Ayaṁ kho bhikkhave viseso, ayaṁ adhippayāso, idaṁ nānākaraṇaṁ sutavato ariyasāvakassa assutavatā puthujjanenāti.

Na vedanaṁ vedayati sapañño,
Sukhampi dukkhampi bahussutopi.
Ayañca dhīrassa puthujjanena,
Mahā[1] viseso kusalassa hoti.

---

1. Ayaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)

Saṅkhātadhammassa bahussutassa,
Vipassato[1] lokamimaṁ parañca.

Iṭṭhassa dhammā na mathenti cittaṁ,
Aniṭṭhato no paṭighātameti.

Tassānurodhā athavā virodhā,
Vidhūpitā atthagatā na santi.
Padañca ñatvā virajaṁ asokaṁ,
Sammā pajānāti bhavassa pāragūti.

Chaṭṭhaṁ.

7. Paṭhamagelaññasutta

255. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena gilānasālā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi, nisajja kho Bhagavā bhikkhū āmantesi—

Sato bhikkhave bhikkhu sampajāno kālaṁ āgameyya, ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanī.

Kathañca bhikkhave bhikkhu sato hoti. Idha bhikkhave bhikkhu kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Vedanāsu vedanānupassī viharati -pa-. Citte cittānupassī viharati. Dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu sato hoti.

Kathañca bhikkhave bhikkhu sampajāno hoti. Idha bhikkhave bhikkhu abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti, samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite

---

1. Sampassato (Sī, I)

tuṇhībhāve sampajānakārī hoti. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu sampajānakārī hoti. Sato bhikkhave bhikkhu sampajāno kālaṁ āgameyya, ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanī.

Tassa ce bhikkhave bhikkhuno evaṁ satassa sampajānassa appamattassa ātāpino pahitattassa viharato uppajjati sukhā vedanā, so evaṁ pajānāti "uppannā kho myāyaṁ sukhā vedanā, sā ca kho paṭicca, no appaṭicca. Kiṁ paṭicca, imameva kāyaṁ paṭicca. Ayaṁ kho pana kāyo anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno, aniccaṁ kho pana saṅkhataṁ paṭiccasamuppannaṁ kāyaṁ paṭicca uppannā sukhā vedanā kuto niccā bhavissatī"ti. So kāye ca sukhāya ca vedanāya aniccānupassī viharati, vayānupassī viharati, virāgānupassī viharati, nirodhānupassī viharati, paṭinissaggānupassī viharati. Tassa kāye ca sukhāya ca vedanāya aniccānupassino viharato vayānupassino viharato virāgānupassino viharato nirodhānupassino viharato paṭinissaggānupassino viharato yo kāye ca sukhāya ca vedanāya rāgānusayo so pahīyati.

Tassa ce bhikkhave bhikkhuno evaṁ satassa sampajānassa appamattassa ātāpino pahitattassa viharato uppajjati dukkhā vedanā, so evaṁ pajānāti "uppannā kho myāyaṁ dukkhā vedanā, sā ca kho paṭicca, no appaṭicca. Kiṁ paṭicca, imameva kāyaṁ paṭicca. Ayaṁ kho pana kāyo anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno, aniccaṁ kho pana saṅkhataṁ paṭiccasamuppannaṁ kāyaṁ paṭicca uppannā dukkhā vedanā kuto niccā bhavissatī"ti. So kāye ca dukkhāya ca vedanāya aniccānupassī viharati, vayānupassī viharati, virāgānupassī viharati, nirodhānupassī viharati, paṭinissaggānupassī viharati. Tassa kāye ca dukkhāya ca vedanāya aniccānupassino viharato -pa- paṭinissaggānupassino viharato yo kāye ca dukkhāya ca vedanāya paṭighānusayo so pahīyati.

Tassa ce bhikkhave bhikkhuno evaṁ satassa sampajānassa appamattassa ātāpino pahitattassa viharato uppajjati adukkhamasukhā vedanā, so evaṁ pajānāti "uppannā kho myāyaṁ adukkhamasukhā vedanā, sā ca kho paṭicca, no appaṭicca. Kiṁ paṭicca, imameva kāyaṁ paṭicca. Ayaṁ kho pana kāyo anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno, aniccaṁ kho pana saṅkhataṁ paṭiccasamuppannaṁ

kāyaṁ paṭicca uppannā adukkhamasukhā vedanā kuto niccā bhavissatī”ti. So kāye ca adukkhamasukhāya ca vedanāya aniccānupassī viharati, vayānupassī viharati, virāgānupassī viharati, nirodhānupassī viharati, paṭinissaggānupassī viharati, tassa kāye ca adukkhamasukhā ca vedanāya aniccānupassino viharato -pa- paṭiniggānupassino viharato yo kāye ca adukkhamasukhāya ca vedanāya avijjānusayo so pahīyati.

So sukhañce vedanaṁ vedayati, sā aniccāti pajānāti, anajjhositāti pajānāti, anabhinanditāti pajānāti. Dukkhañce vedanaṁ vedayati -pa-. Adukkhamasukhañce vedanaṁ vedayati, sā aniccāti pajānāti, anajjhositāti pajānāti, anabhinanditāti pajānāti. So sukhañce vedanaṁ vedayati, visaññutto naṁ vedayati. Dukkhañce vedanaṁ vedayati, visaññutto naṁ vedayati. Adukkhamasukhañce vedanaṁ vedayati, visaññutto naṁ vedayati. So kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmīti pajānāti, jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmīti pajānāti, kāyassa bhedā uddhaṁ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sītībhavissantīti[1] pajānāti.

Seyyathāpi bhikkhave telañca paṭicca vaṭṭiṁ ca paṭicca telappadīpo jhāyeyya, tasseva telassa ca vaṭṭiyā ca pariyādānā anāhāro nibbāyeyya. Evameva kho bhikkhave bhikkhu kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmīti pajānāti, jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmīti pajānāti, kāyassa bhedā uddhaṁ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sītībhavissantīti pajānātīti. . Sattamaṁ.

8. Dutiyagelaññasutta

256. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena gilānasālā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi, nisajja kho Bhagavā bhikkhū āmantesi—

---

1. Sītibhavissantīti (Sī, I, Ka)

Sato bhikkhave bhikkhu sampajāno kālaṁ āgameyya, ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanī.

Kathañca bhikkhave bhikkhu sato hoti. Idha bhikkhave bhikkhu kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Vedanāsu vedanānupassī viharati -pa-. Citte cittānupassī viharati. Dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu sato hoti.

Kathañca bhikkhave bhikkhu sampajāno hoti. Idha bhikkhave bhikkhu abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti -pa- bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī hoti. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu sampajāno hoti. Sato bhikkhave bhikkhu sampajāno kālaṁ āgameyya, ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanī.

Tassa ce bhikkhave bhikkhuno evaṁ satassa sampajānassa appamattassa ātāpino pahitattassa viharato uppajjati sukhā vedanā, so evaṁ pajānāti "uppannā kho myāyaṁ sukhā vedanā, sā ca kho paṭicca, no appaṭicca. Kiṁ paṭicca, imameva phassaṁ paṭicca. Ayaṁ kho pana phasso anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno, aniccaṁ kho pana saṅkhataṁ paṭiccasamuppannaṁ phassaṁ paṭicca uppannā sukhā vedanā kuto niccā bhavissatī"ti. So phasse ca sukhāya ca vedanāya aniccānupassī viharati, vayānupassī viharati, virāgānupassī viharati, nirodhānupassī viharati, paṭinissaggānupassī viharati. Tassa phasse ca sukhāya ca vedanāya aniccānupassino viharato vayānupassino viharato virāgānupassino viharato nirodhānupassino viharato paṭinissaggānupassino viharato yo phasse ca sukhāya ca vedanāya rāgānusayo so pahīyati.

Tassa ce bhikkhave bhikkhuno evaṁ satassa -pa- viharato uppajjati dukkhā vedanā -pa- uppajjati adukkhamasukhā vedanā, so evaṁ pajānāti uppannā kho myāyaṁ adukkhamasukhā vedanā, sā ca kho paṭicca, no appaṭicca. Kiṁ paṭicca, imameva phassaṁ paṭicca. (Yathā purimasutte, tathā vitthāretabbo.)

Kāyassa bhedā uddhaṁ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sītībhavissantīti pajānāti.

Seyyathāpi bhikkhave telañca paṭicca vaṭṭiṁ ca paṭicca telappadīpo jhāyeyya, tasseva telassa ca vaṭṭiyā ca pariyādānā anāhāro nibbāyeyya. Evameva kho bhikkhave bhikkhu kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmīti pajānāti. Jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmīti pajānāti, kāyassa bhedā uddhaṁ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sītībhavissantīti pajānātīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Aniccasutta

257. Tisso imā bhikkhave vedanā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā. Katamā tisso. Sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Imā kho bhikkhave tisso vedanā aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammāti. . Navamaṁ.

10. Phassamūlakasutta

258. Tisso imā bhikkhave vedanā phassajā phassamūlakā phassanidānā phassapaccayā. Katamā tisso, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Sukhavedaniyaṁ bhikkhave phassaṁ paṭicca uppajjati sukhā vedanā. Tasseva sukhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ sukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā sukhā vedanā, sā nirujjhati, sā vūpasammati. Dukkhavedaniyaṁ bhikkhave phassaṁ paṭicca uppajjati dukkhā vedanā. Tasseva dukkhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ dukkhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā dukkhā vedanā, sā nirujjhati, sā vūpasammati. Adukkhamasukhavedaniyaṁ bhikkhave phassaṁ paṭicca uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Tasseva adukkhamasukhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ adukkhamasukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā adukkhamasukhā vedanā, sā nirujjhati, sā vūpasammati.

Seyyathāpi bhikkhave dvinnaṁ kaṭṭhānaṁ saṅghaṭṭanasamodhānā[1] usmā jāyati, tejo abhinibbattati. Tesaṁyeva kaṭṭhānaṁ nānābhāvā vinikkhepā yā tajjā usmā, sā nirujjhati, sā vūpasammati. Evameva kho bhikkhave imā tisso vedanā phassajā phassamūlakā phassanidānā phassapaccayā. Tajjaṁ phassaṁ paṭicca tajjā vedanā uppajjanti. Tajjassa phassassa nirodhā tajjā vedanā nirujjhantīti. . Dasamaṁ.

Vedanāsaṁyuttassa sagāthāvaggo paṭhamo.

Tassuddānaṁ

Samādhi Sukhaṁ Pahānena, Pātālaṁ Daṭṭhabbena ca.
Sallena ceva Gelaññā, Anicca Phassamūlakāti.

2. Rahogatavagga

1. Rahogatasutta

259. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca—idha mayhaṁ bhante rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "tisso vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā tisso vedanā vuttā Bhagavatā. Vuttaṁ kho panetaṁ Bhagavatā 'yaṁ kiñci vedayitaṁ, taṁ dukkhasmin'ti, kiṁ nu kho etaṁ Bhagavatā sandhāya bhāsitaṁ, 'yaṁ kiñci vedayitaṁ, taṁ dukkhasmin'ti", sādhu sādhu bhikkhu, tisso imā bhikkhu vedanā vuttā mayā sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā tisso vedanā vuttā mayā. Vuttaṁ kho panetaṁ bhikkhu mayā "yaṁ kiñci vedayitaṁ, taṁ dukkhasmin"ti. Taṁ kho panetaṁ bhikkhu mayā saṅkhārānaṁyeva aniccataṁ sandhāya bhāsitaṁ "yaṁ kiñci vedayitaṁ, taṁ

1. Saṅkhattā tassa samodhānā (Syā, Kaṁ) saṅghāttā tassa samodhānā (ka) Saṁ 1. 322 piṭṭhepi passitabbaṁ.

dukkhasmin"ti. taṁ kho panetaṁ bhikkhu mayā saṅkhārānaṁyeva khayadhammataṁ -pa- vayadhammataṁ -pa- virāgadhammataṁ -pa- nirodhadhammataṁ -pa- vipariṇāmadhammataṁ sandhāya bhāsitaṁ "yaṁ kiñci vedayitaṁ, taṁ dukkhasmin"ti. Atha kho pana bhikkhu mayā anupubbasaṅkhārānaṁ nirodho akkhāto, paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa vācā niruddhā hoti, dutiyaṁ jhānaṁ samāpannassa vitakkavicārā niruddhā honti, tatiyaṁ jhānaṁ samāpannassa pīti niruddhā hoti, catutthaṁ jhānaṁ samāpannassa assāsapassāsā niruddhā honti, ākāsānañcāyatanaṁ samāpannassa rūpasaññā niruddhā hoti, viññāṇañcāyatanaṁ samāpannassa ākāsānañcāyatanasaññā niruddhā hoti, ākiñcaññāyatanaṁ samāpannassa viññāṇañcāyatanasaññā niruddhā hoti, nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpannassa ākiñcaññāyatanasaññā niruddhā hoti, saññāvedayitanirodhaṁ samāpannassa saññā ca vedanā ca niruddhā honti. Khīṇāsavassa bhikkhuno rāgo niruddho hoti, doso niruddho hoti, moho niruddho hoti. Atha kho bhikkhu mayā anupubbasaṅkhārānaṁ vūpasamo akkhāto, paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa vācā vūpasantā hoti, dutiyaṁ jhānaṁ samāpannassa vitakkavicārā vūpasantā honti -pa- saññāvedayitanirodhaṁ samāpannassa saññā ca vedanā ca vūpasantā honti. Khīṇāsavassa bhikkhuno rāgo vūpasanto hoti, doso vūpasanto hoti, moho vūpasanto hoti. Chayimā bhikkhu passaddhiyo, paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa vācā paṭippassaddhā hoti, dutiyaṁ jhānaṁ samāpannassa vitakkavicārā paṭippassaddhā hoti, tatiyaṁ jhānaṁ samāpannassa pīti paṭippassaddhā honti, catutthaṁ jhānaṁ samāpannassa assāsapassāsā paṭippassaddhā honti, saññāvedayitanirodhaṁ samāpannassa saññā ca vedanā ca paṭippassaddhā honti. Khīṇāsavassa bhikkhuno rāgo paṭippassaddho hoti doso paṭippassaddho hoti, moho paṭippassaddho hotīti. . Paṭhamaṁ.

2. Paṭhama-ākāsasutta

260. Seyyathāpi bhikkhave ākāse vividhā vātā vāyanti, puratthimāpi vātā vāyanti, pacchimāpi vātā vāyanti, uttarāpi vātā vāyanti, dakkhiṇāpi vātā vāyanti, sarajāpi vātā vāyanti, arajāpi vātā vāyanti, sītāpi vātā vāyanti, uṇhāpi vātā vāyanti, parittāpi

vātā vāyanti, adhimattāpi vātā vāyanti, evameva kho bhikkhave imasmiṁ kāyasmiṁ vividhā vedanā uppajjanti, sukhāpi vedanā uppajjati, dukkhāpi vedanā uppajjati, adukkhamasukhāpi vedanā uppajjatīti.

Yathāpi vātā ākāse, vāyanti vividhā puthū.
Puratthimā pacchimā cāpi, uttarā atha dakkhiṇā.

Sarajā arajā capi, sītā uṇhā ca ekadā.
Adhimattā parittā ca, puthū vāyanti mālutā.

Tathevimasmiṁ kāyasmiṁ, samuppajjanti vedanā.
Sukhadukkhasamuppatti, adukkhamasukhā ca yā.

Yato ca bhikkhu ātāpī, sampajaññaṁ na riñcati[1].
Tato so vedanā sabbā, parijānāti paṇḍito.

So vedanā pariññāya, diṭṭhe dhamme anāsavo.
Kāyassa bhedā dhammaṭṭho, saṅkhyaṁ nopeti vedagūti.

Dutiyaṁ.

3. Dutiya-ākāsasutta

261. Seyyathāpi bhikkhave ākāse vividhā vātā vāyanti, puratthimāpi vātā vāyanti -pa- adhimattāpi vātā vāyanti, evameva kho bhikkhave imasmiṁ kāyasmiṁ vividhā vedanā uppajjanti, sukhāpi vedanā uppajjati, dukkhāpi vedanā uppajjati, adukkhamasukhāpi vedanā uppajjatīti. . Tatiyaṁ.

4. Agārasutta

262. Seyyathāpi bhikkhave āgantukāgāraṁ, tattha puratthimāyapi disāya āgantvā vāsaṁ kappenti, pacchimāyapi disāya āgantvā vāsaṁ kappenti, uttarāyapi disāya āgantvā vāsaṁ kappenti, dakkhiṇāyapi disāya āgantvā vāsaṁ kappenti, khattiyāpi āgantvā vāsaṁ kappenti, brāhmaṇāpi āgantvā vāsaṁ kappenti, vessāpi āgantvā vāsaṁ kappenti, suddāpi āgantvā vāsaṁ kappenti, evameva kho bhikkhave imasmiṁ kāyasmiṁ vividhā

---

1. Sampajāno nirūpadhi (Ka)

vedanā uppajjanti, sukhāpi vedanā uppajjati, dukkhāpi vedanā uppajjati, adukkhamasukhāpi vedanā uppajjati. Sāmisāpi sukhā vedanā uppajjati, sāmisāpi dukkhā vedanā uppajjati, sāmisāpi adukkhamasukhā vedanā uppajjati. Nirāmisāpi sukhā vedanā uppajjati, nirāmisāpi dukkhā vedanā uppajjati, nirāmisāpi adukkhamasukhā vedanā uppajjatīti. . Catutthaṁ.

5. Paṭhama-ānandasutta

263. Atha kho āyasmā Ānando yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca "katamā nu kho bhante vedanā, katamo vedanāsamudayo, katamo vedanānirodho, katamā vedanānirodhagāminī paṭipadā, ko vedanāya assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇan"ti. Tisso imā Ānanda vedanā sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā vuccanti Ānanda vedanā. Phassasamudayā vedanāsamudayo, phassanirodhā vedanānirodho. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo vedanānirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Yaṁ vedanaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ vedanāya assādo. Yaṁ vedanā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ vedanāya ādīnavo. Yo vedanāya chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ vedanāya nissaraṇaṁ. Atha kho panānanda mayā anupubbasaṅkhārānaṁ nirodho akkhāto. Paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa vācā niruddhā hoti -pa- saññāvedayitanirodhaṁ samāpannassa saññā ca vedanā ca niruddhā honti. Khīṇāsavassa bhikkhuno rāgo niruddho hoti, doso niruddho hoti, moho niruddho hoti. Atha kho panānanda mayā anupubbasaṅkhārānaṁ vūpasamo akkhāto. Paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa vācā vūpasantā hoti -pa- saññāvedayitanirodhaṁ samāpannassa saññā ca vedanā ca vūpasantā honti. Khīṇāsavassa bhikkhuno rāgo vūpasanto hoti, doso vūpasanto hoti, moho vūpasanto hoti. Atha kho panānanda mayā anupubbasaṅkhārānaṁ paṭippassaddhi akkhātā. Paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa vācā paṭippassaddhā hoti -pa-. Ākāsānañcāyatanaṁ samāpannassa rūpasaññā paṭippassaddhā hoti, viññāṇañcāyatanaṁ samāpannassa ākāsānañcāyatanasaññā paṭippassaddhā hoti, ākiñcaññāyatanaṁ

samāpannassa viññāṇañcāyatanasaññā paṭippassaddhā hoti, nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpannassa ākiñcaññāyatanasaññā paṭippassaddhā hoti, saññāvedayitanirodhaṁ samāpannassa saññā ca vedanā ca paṭippassaddhā honti. Khīṇāsavassa bhikkhuno rāgo paṭippassaddho hoti, doso paṭippassaddho hoti, moho paṭippassaddho hotīti. . Pañcamaṁ.

6. Dutiya-ānandasutta

264. Atha kho āyasmā Ānando yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Ānandaṁ Bhagavā etadavoca "katamā nu kho Ānanda vedanā, katamo vedanāsamudayo, katamo vedanānirodho, katamā vedanānirodhagāminī paṭipadā, ko vedanāya assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇan"ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā, Bhagavaṁnettikā, Bhagavaṁpaṭisaraṇā. Sādhu bhante Bhagavantaññeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti. Tena hi Ānanda suṇohi sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmīti. Evaṁ bhanteti kho āyasmā Ānando Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca "tisso imā Ānanda vedanā, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā vuccanti Ānanda vedanā -pa-. Phassasamudayā -pa-. Khīṇāsavassa bhikkhuno rāgo paṭippassaddho hoti, doso paṭippassaddho hoti, moho paṭippassaddho hotī"ti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Paṭhamasambahulasutta

265. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "katamā nu kho bhante vedanā, katamo vedanāsamudayo, katamo vedanānirodho, katamā vedanānirodhagāminī paṭipadā, ko vedanāya assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇan"ti. Tisso imā bhikkhave vedanā, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā vuccanti bhikkhave vedanā.

Phassasamudayā vedanāsamudayo, phassanirodhā vedanānirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo vedanānirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Yaṁ vedanaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ vedanāya assādo. Yaṁ vedanā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ vedanāya ādīnavo. Yo vedanāya chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ vedanāya nissaraṇaṁ.

Atha kho pana bhikkhave mayā anupubbasaṅkhārānaṁ nirodho akkhāto, paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa vācā niruddhā hoti -pa-. Khīṇāsavassa bhikkhuno rāgo niruddho hoti, doso niruddho hoti, moho niruddho hoti. Atha kho pana bhikkhave mayā anupubbasaṅkhārānaṁ vūpasamo akkhāto. Paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa vācā vūpasantā hoti -pa-. Khīṇāsavassa bhikkhuno rāgo vūpasanto hoti, doso vūpasanto hoti, moho vūpasanto hoti. Chayimā bhikkhave passaddhiyo. Paṭhamaṁ jhānaṁ samāpannassa vācā paṭippassaddhā hoti, dutiyaṁ jhānaṁ samāpannassa vitakkavicārā paṭippassaddhā honti, tatiyaṁ jhānaṁ samāpannassa pīti paṭippassaddhā hoti, catutthaṁ jhānaṁ samāpannassa assāsapassāsā paṭippassaddhā honti, saññāvedayitanirodhaṁ samāpannassa assāsapassāsā paṭippassaddhā honti, saññāvedayitanirodhaṁ samāpannassa saññā ca vedanā ca paṭippassaddhā honti. Khīṇāsavassa bhikkhuno rāgo paṭippassaddho hoti, doso paṭippassaddho hoti, moho paṭippassaddho hotiti. . Sattamaṁ.

8. Dutiyasambahulasutta

266. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu -pa- ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavā etadavoca “katamā nu kho bhikkhave vedanā, katamo vedanāsamudayo, katamo vedanānirodho, katamā vedanānirodhagāminī paṭipadā, ko vedanāya assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇan”ti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Tisso imā bhikkhave vedanā sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā vuccanti bhikkhave vedanā. Phassasamudayā. (Yathā purimasuttante, tathā vitthāretabbo.). Aṭṭhamaṁ.

9. Pañcakaṅgasutta

267. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yenāyasmā Udāyī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Udāyiṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca "kati nu kho bhante Udāyi vedanā vuttā Bhagavatā"ti. Tisso kho thapati vedanā vuttā Bhagavatā, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā kho thapati tisso vedanā vuttā Bhagavatāti. Evaṁ vutte Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca "na kho bhante Udāyi tisso vedanā vuttā Bhagavatā, dve vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā, yāyaṁ bhante adukkhamasukhā vedanā, santasmiṁ esā paṇīte sukhe vuttā Bhagavatā"ti. Dutiyampi kho āyasmā Udāyī Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ etadavoca "na kho thapati dve vedanā vuttā Bhagavatā, tisso vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā tisso vedanā vuttā Bhagavatā"ti. Dutiyampi kho Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca "na kho bhante Udāyi tisso vedanā vuttā Bhagavatā, dve vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā, yāyaṁ bhante adukkhamasukhā vedanā, santasmiṁ esā paṇīte sukhe vuttā Bhagavatā"ti. Tatiyampi kho āyasmā Udāyī Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ etadavoca "na kho thapati dve vedanā vuttā Bhagavatā, tisso vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā tisso vedanā vuttā Bhagavatā"ti. Tatiyampi kho Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Udāyiṁ etadavoca "na kho bhante Udāyi tisso vedanā vuttā Bhagavatā, dve vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā, yāyaṁ bhante adukkhamasukhā vedanā, santasmiṁ esā paṇīte sukhe vuttā Bhagavatā"ti. Neva Sakkhi āyasmā Udāyī Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ saññāpetuṁ, na panāsakkhi Pañcakaṅgo thapati āyasmantaṁ Udāyiṁ saññāpetuṁ, assosi kho āyasmā Ānando āyasmato Udāyissa Pañcakaṅgena thapatinā saddhiṁ imaṁ kathāsallāpaṁ.

Atha kho āyasmā Ānando yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando

yāvatako āyasmato Udāyissa Pañcakaṅgena thapatinā saddhiṁ ahosi kathāsallāpo, taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi. Santameva Ānanda pariyāyaṁ Pañcakaṅgo thapati Udāyissa bhikkhuno nābbhanumodi, santañca panānanda pariyāyaṁ Udāyī bhikkhu Pañcakaṅgassa thapatino nābbhanumodi. Dvepi mayā Ānanda vedanā vuttā pariyāyena, tissopi mayā vedanā vuttā pariyāyena, pañcapi mayā vedanā vuttā pariyāyena, chapi mayā vedanā vuttā pariyāyena, aṭṭhārasāpi mayā vedanā vuttā pariyāyena chattiṁsāpi mayā vedanā vuttā pariyāyena, aṭṭhasatampi mayā vedanā vuttā pariyāyena. Evaṁ pariyāyadesito kho Ānanda mayā dhammo, evaṁ pariyāyadesite kho Ānanda mayā dhamme ye aññamaññassa subhāsitaṁ sulapitaṁ na samanumaññissanti, na samanujānissanti, na samanumodissanti, tesaṁ etaṁ pāṭikaṅkhaṁ "bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpanno aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharissantī"ti[1]. Evaṁ pariyāyadesito kho Ānanda mayā dhammo, evaṁ pariyāya desite kho Ānanda mayā dhamme, ye aññamaññassa subhāsitaṁ sulapitaṁ samanumaññissanti, samanujānissanti, samanumodissanti, tesaṁ etaṁ pāṭikaṅkhaṁ "samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassantā viharassantī"ti.

Pañcime Ānanda kāmaguṇā. Katame pañca, cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā -pa- kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, ime kho Ānanda pañca kāmaguṇā. Yaṁ kho Ānanda ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, idaṁ vuccati kāmasukhaṁ. Ye kho Ānanda evaṁ vadeyyuṁ "etaṁ paramaṁ santaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī"ti, idaṁ nesāhaṁ nānujānāmi. Taṁ kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Katamañcānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, idaṁ kho Ānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Ye kho Ānanda

---

1. Viharissanti (Sī, I, Ka)

evaṁ vadeyyuṁ "etaṁparamaṁ santaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī"ti, idaṁ nesāhaṁ nānujānāmi. Taṁ kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Katamañcānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, idaṁ kho Ānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Ye kho Ānanda evaṁ vadeyyuṁ "etaṁparamaṁ santaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī"ti, idaṁ nesāhaṁ nānujānāmi. Taṁ kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Katamañcānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantarañca pañītatarañca. Idhānanda bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti "upekkhako satimā sukhavihārī"ti, tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, idaṁ kho Ānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Ye kho Ānanda evaṁ vadeyyuṁ "etaṁparamaṁ santaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī"ti, idaṁ nesāhaṁ nānujānāmi. Taṁ kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Katamañcānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, idaṁ kho Ānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Ye kho Ānanda evaṁ vadeyyuṁ "etaṁparamaṁ santaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī"ti, idaṁ nesāhaṁ nānujānāmi. Taṁ kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Katamañcānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā "ananto ākāso"ti ākāsānañcayatanaṁ upasampajja viharati, idaṁ kho Ānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Ye kho Ānanda evaṁ vadeyyuṁ "etaṁparamaṁ

santaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī”ti, idaṁ nesāhaṁ nānujānāmi. Taṁ kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Katamañcānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma “anantaṁ viññāṇan”ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati, idaṁ kho Ānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Ye kho Ānanda evaṁ vadeyyuṁ “etaṁparamaṁ santaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī”ti, idaṁ nesāhaṁ nānujānāmi. Taṁ kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Katamañcānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma “natthi kiñcī”ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati, idaṁ kho Ānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Ye kho Ānanda evaṁ vadeyyuṁ “etaṁparamaṁ santaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī”ti, idaṁ nesāhaṁ nānujānāmi. Taṁ kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Katamañcānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati, idaṁ kho Ānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Ye kho Ānanda evaṁ vadeyyuṁ “etaṁparamaṁ santaṁ sukhaṁ somanassaṁ paṭisaṁvedentī”ti, idaṁ nesāhaṁ nānujānāmi. Taṁ kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Katamañcānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati, idaṁ kho Ānanda etamhā sukhā aññaṁ sukhaṁ abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Ṭhānaṁ kho panetaṁ Ānanda vijjati, yaṁ aññatitthiyā paribbājakā evaṁ vadeyyuṁ “saññāvedayitanirodhaṁ samaṇo Gotamo āha, tañca

sukhasmiṁ paññapeti, tayidaṁ kiṁsu, tayidaṁ kathaṁsū"ti. Evaṁvādino Ānanda aññatitthiyā paribbājakā evamassu vacanīyā "na kho āvuso Bhagavā sukhaññeva vedanaṁ sandhāya sukhasmiṁ paññapeti, yattha yattha āvuso sukhaṁ upalabbhati yahiṁ yahiṁ[1], taṁ taṁ Tathāgato sukhasmiṁ paññapetī"ti. . Navamaṁ.

10. Bhikkhusutta

268. Dvepi mayā bhikkhave vedanā vuttā pariyāyena, tissopi mayā vedanā vuttā pariyāyena, pañcapi mayā vedanā vuttā pariyāyena, chapi mayā vedanā vuttā pariyāyena, aṭṭhārasāpi mayā vedanā vuttā pariyāyena, chattiṁsāpi mayā vedanā vuttā pariyāyena, aṭṭhasatampi mayā vedanā vuttā pariyāyena. Evaṁ pariyāyadesito bhikkhave mayā dhammo, evaṁ pariyāyadesite kho bhikkhave mayā dhamme ye aññamaññassa subhāsitaṁ sulapitaṁ na samanumaññissanti, na samanujānissanti, na samanumodissanti, tesaṁ etaṁ pāṭikaṅkhaṁ "bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharissantī"ti. Evaṁ pariyāyadesito bhikkhave mayā dhammo, evaṁ pariyāyadesite kho bhikkhave mayā dhamme ye aññamaññassa subhāsitaṁ sulapitaṁ samanumaññissanti, samanujānissanti, samanumodissanti, tesaṁ etaṁ pāṭikaṅkhaṁ "samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassantā viharissantī"ti.

Pañcime bhikkhave kāmaguṇā -pa-. Ṭhānaṁ kho panetaṁ bhikkhave vijjati, yaṁ aññatitthiyā paribbājakā evaṁ vadeyyuṁ "saññāvedayitanirodhaṁ samaṇo Gotamo āha, tañca sukhasmiṁ paññapeti, tayidaṁ kiṁsu, tayidaṁ kathaṁsū"ti. Evaṁvādino bhikkhave aññatittiyā paribbājakā evamassu vacanīyā "na kho āvuso Bhagavā sukhaññeva vedanaṁ sandhāya sukhasmiṁ paññapeti, yattha yattha āvuso sukhaṁ upalabbhati yahiṁ yahiṁ[2], taṁ taṁ Tathāgato sukhasmiṁ paññapetī"ti. . Dasamaṁ.

Rahogatavaggo dutiyo.

---

1. Yaṁ hi yaṁ sukhaṁ (Sī, I), yahiṁ yahiṁ sukhaṁ (Syā, Kaṁ, Ka) Ma 2. 62 piṭṭhepi.
2. Yaṁ hi yaṁ hi (Sī, I)

Tassuddānaṁ

Rahogataṁ dve Ākāsaṁ, Agāraṁ dve ca Ānandā.
Sambahulā duve vuttā, Pañcakaṅgo ca Bhikkhunāti.

---

3. Aṭṭhasatapariyāyavagga

1. Sīvakasutta

269. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Moḷiyasīvako paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Moḷiyasīvako paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca "santi bho Gotama eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino 'yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetū'ti, idha[1] bhavaṁ Gotamo kimāhā"ti.

Pittasamuṭṭhānānipi kho Sīvaka idhekaccāni vedayitāni uppajjanti, sāmampi kho etaṁ Sīvaka veditabbaṁ[2], yathā pittasamuṭṭhānānipi idhekaccāni vedayitāni uppajjanti. Lokassapi kho etaṁ Sīvaka saccasammataṁ, yathā pittasamuṭṭhānānipi idhekaccāni vedayitāni uppajjanti. Tatra Sīvaka ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino 'yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetū'ti. Yañca sāmaṁ ñātaṁ, tañca atidhāvanti, yañca loke saccasammataṁ, tañca atidhāvanti, tasmā tesaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ micchāti vadāmi.

Semhasamuṭṭhānānipi kho Sīvaka -pa-. Vātasamuṭṭhānānipi kho Sīvaka -pa-. Sannipātikānipi kho Sīvaka -pa-. Utupariṇāmajānipi kho Sīvaka -pa-. Visamaparihārajānipi kho Sīvaka -pa-. Opakkamikānipi kho Sīvaka -pa-. Kammavipākajānipi kho Sīvaka idhekaccāni vedayitāni uppajjanti, sāmampi kho etaṁ Sīvaka veditabbaṁ, yathā kammavipākajānipi idhekaccāni vedayitāni uppajjanti. Lokassapi kho etaṁ Sīvaka saccasammataṁ, yathā kammavipākajānipi

---

1. Idha pana (Syā, Kaṁ, I, Ka)
2. Evaṁ veditabbaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)

idhekaccāni vedayitāni uppajjanti. Tatra Sīvaka ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino 'yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabbaṁ taṁ pubbekatahetū'ti. yañca sāmaṁ ñātaṁ, tañca atidhāvanti, yañca loke saccasammataṁ, tañca atidhāvanti, tasmā tesaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ micchāti vadāmīti. Evaṁ vutte Moḷiyasīvako paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama -pa-. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

Pittaṁ semhañca vāto ca, sannipātā utūni ca.
Visamaṁ opakkamikaṁ, kammavipākena aṭṭhamīti.

Paṭhamaṁ.

2. Aṭṭhasatasutta

270. Aṭṭhasatapariyāyaṁ vo bhikkhave dhammapariyāyaṁ desessāmi, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave aṭṭhasatapariyāyo dhammapariyāyo. Dvepi mayā bhikkhave vedanā vuttā pariyāyena, tissopi mayā vedanā vuttā pariyāyena, pañcapi mayā vedanā vuttā pariyāyena, chapi mayā vedanā vuttā pariyāyena, aṭṭhārasāpi mayā vedanā vuttā pariyāyena, chattiṁsāpi mayā vedanā vuttā pariyāyena, aṭṭhasatampi mayā vedanā vuttā pariyāyena. Katamā ca bhikkhave dve vedanā, kāyikā ca cetasikā ca, imā vuccanti bhikkhave dve vedanā. Katamā ca bhikkhave tisso vedanā, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā vuccanti bhikkhave tisso vedanā. Katamā ca bhikkhave pañca vedanā, sukhindriyaṁ dukkhindriyaṁ somanassindriyaṁ domanassindriyaṁ upekkhindriyaṁ, imā vuccanti bhikkhave pañca vedanā. Katamā ca bhikkhave cha vedanā, cakkhusamphassajā vedanā -pa- manosamphassajā vedanā, imā vuccanti bhikkhave cha vedanā. Katamā ca bhikkhave aṭṭhārasa vedanā, cha somanassūpavicārā cha domanassūpavicārā cha upekkhūpavicārā, imā vuccanti bhikkhave aṭṭhārasa vedanā. Katamā ca bhikkhave chattiṁsa vedanā, cha gehasitāni[1] somanassāni, cha nekkhammasitāni[2] somanassāni, cha gehasitāni domanassāni, cha

---

1. Gehassitāni (Ṭha)
2. Nekkhammassitāni (Ṭha)

nekkhammasitāni domanassāni, cha gehasitā upekkhā, cha nekkhammasitā upekkhā, imā vuccanti bhikkhave chattiṁsa vedanā. Katamañca bhikkhave aṭṭhasataṁ vedanā, atītā chattiṁsa vedanā, anāgatā chattiṁsa vedanā, paccuppannā chattiṁsa vedanā, imā vuccanti bhikkhave aṭṭhasataṁ vedanā. Ayaṁ bhikkhave aṭṭhasatapariyāyo dhammapariyāyoti. . Dutiyaṁ.

3. Aññatarabhikkhusutta

271. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "katamā nu kho bhante vedanā, katamo vedanāsamudayo, katamā vedanāsamudayagāminī paṭipadā, katamo vedanānirodho, katamā vedanānirodhagāminī paṭipadā, ko vedanāya assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇan"ti.

Tisso imā bhikkhu vedanā, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā vuccanti bhikkhu vedanā. Phassasamudayā vedanāsamudayo. Taṇhā vedanāsamudayagāminī paṭipadā. Phassanirodhā vedanānirodho. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo vedanānirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Yaṁ vedanaṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ vedanāya assādo. Yaṁ vedanā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ vedanāya ādīnavo. Yo vedanāya chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ vedanāya nissaraṇanti. . Tatiyaṁ.

4. Pubbasutta

272. Pubbeva me bhikkhave sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi "katamā nu kho vedanā, katamo vedanāsamudayo, katamā vedanāsamudayagāminī paṭipadā, katamo vedanānirodho, katamā vedanānirodhagāminī paṭipadā, ko vedanāya assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇan"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "tisso imā vedanā, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā vuccanti vedanā. Phassasamudayā vedanāsamudayo. Taṇhā vedanāsamudayagāminī paṭipadā -pa-. Yo vedanāya chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ vedanāya nissaraṇan"ti. . Catutthaṁ.

5. Ñāṇasutta

273. Imā vedanāti me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi, ñāṇaṁ udapādi, paññā udapādi, vijjā udapādi, āloko udapādi. Ayaṁ vedanāsamudayoti me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi -pa- āloko udapādi. Ayaṁ vedanāsamudayagāminī paṭipadāti me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi -pa-. Ayaṁ vedanānirodhoti me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi -pa-. Ayaṁ vedanānirodhagāminī paṭipadāti me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi -pa-. Ayaṁ vedanāya assādoti me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu -pa-. Ayaṁ vedanāya ādīnavoti me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu -pa-. Idaṁ kho nissaraṇanti me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi, ñāṇaṁ udapādi, paññā udapādi, vijjā udapādi, āloko udapādīti. . Pañcamaṁ.

6. Sambahulabhikkhusutta

274. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā -pa- ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ “katamā nu kho bhante vedanā, katamo vedanāsamudayo, katamā vedanāsamudagāminī paṭipadā, katamo vedanānirodho, katamā vedanānirodhagāminī paṭipadā, ko vedanāya assādo, ko ādīnavo, kiṁ nissaraṇan”ti. Tisso imā bhikkhave vedanā, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā vuccanti bhikkhave vedanā. Phassasamudayā vedanāsamudayo. Taṇhā vedanāsamudayagāminī paṭipadā. Phassanirodhā -pa-. Yo vedanāya chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ vedanāya nissaraṇanti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Paṭhamasamaṇabrāhmaṇasutta

275. Tisso imā bhikkhave vedanā. Katamā tisso, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Ye hi keci bhikkhave

samaṇā vā brāhmaṇā vā imāsaṁ tissannaṁ vedanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānanti, na me te bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu vā samaṇasammatā brāhmaṇesu vā brāhmaṇasammatā, na ca pana te āyasmanto sāmaññatthaṁ vā brahmaññatthaṁ vā diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā imāsaṁ tissannaṁ vedanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānanti, te kho me bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu ceva samaṇasammatā brāhmaṇesu ca brāhmaṇasammatā, te ca panāyasmanto sāmaññatthañca brahmaññatthañca diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Sattamaṁ.

8. Dutiyasamaṇabrāhmaṇasutta

276. Tisso imā bhikkhave vedanā, Katamā tisso, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā imāsaṁ tissannaṁ vedanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānanti -pa-. Pajānanti -pa-. Sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Tatiyasamaṇabrāhmaṇasutta

277. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā vedanaṁ nappajānanti, vedanāsamudayaṁ nappajānanti, vedanānirodhaṁ nappajānanti, vedanānirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti -pa-. Pajānanti -pa-. Sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Navamaṁ.

10. Suddhikasutta

278. Tisso imā bhikkhave vedanā. Katamā tisso, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā, imā kho bhikkhave tisso vedanāti. . Dasamaṁ.

11. Nirāmisasutta

279. Atthi bhikkhave sāmisā pīti, atthi nirāmisā pīti, atthi nirāmisā nirāmisatarā pīti, atthi sāmisaṁ sukhaṁ, atthi nirāmisaṁ sukhaṁ, atthi nirāmisā nirāmisataraṁ sukhaṁ, atthi sāmisā upekkhā, atthi nirāmisā upekkhā, atthi nirāmisā nirāmisatarā upekkhā, atthi sāmiso vimokkho, atthi nirāmiso vimokkho, atthi nirāmisā nirāmisataro vimokkho. Katamā ca bhikkhave sāmisā pīti. Pañcime bhikkhave kāmaguṇā. Katame pañca, cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā -pa-. Kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Ime kho bhikkhave pañca kāmaguṇā. Yā kho bhikkhave ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati pīti, ayaṁ vuccati bhikkhave sāmisā pīti.

Katamā ca bhikkhave nirāmisā pīti. Idha bhikkhave bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, ayaṁ vuccati bhikkhave nirāmisā pīti.

Katamā ca bhikkhave nirāmisā nirāmisatarā pīti. Yā kho bhikkhave khīṇāsavassa bhikkhuno rāgā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato dosā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato mohā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato uppajjati pīti, ayaṁ vuccati bhikkhave nirāmisā nirāmisatarā pīti.

Katamañca bhikkhave sāmisaṁ sukhaṁ. Pañcime bhikkhave kāmaguṇā. Katame pañca, cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā -pa- kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Ime kho bhikkhave pañca kāmaguṇā. Yaṁ kho bhikkhave ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, idaṁ vuccati bhikkhave sāmisaṁ sukhaṁ.

Katamañca bhikkhave nirāmisaṁ sukhaṁ. Idha bhikkhave bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti "upekkhako satimā sukhavihārī"ti, tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, idaṁ vuccati bhikkhave nirāmisaṁ sukhaṁ.

Katamañca bhikkhave nirāmisā nirāmisataraṁ sukhaṁ. Yaṁ kho bhikkhave khīṇāsavassa bhikkhuno rāgā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato dosā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato mohā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, idaṁ vuccati bhikkhave nirāmisā nirāmisataraṁ sukhaṁ.

Katamā ca bhikkhave sāmisā upekkhā. Pañcime bhikkhave kāmaguṇā. Katame pañca, cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kamūpasaṁhitā rajanīyā -pa- kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmupasaṁhitā rajanīyā. Ime kho bhikkhave pañca kāmaguṇā. Yā kho bhikkhave ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati upekkhā, ayaṁ vuccati bhikkhave sāmisā upekkhā.

Katamā ca bhikkhave nirāmisā upekkhā. Idha bhikkhave bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, ayaṁ vuccati bhikkhave nirāmisā upekkhā.

Katamā ca bhikkhave nirāmisā nirāmisatarā upekkhā. Yā kho bhikkhave khīṇāsavassa bhikkhuno rāgā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato dosā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato mohā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato uppajjati upekkhā, ayaṁ vuccati bhikkhave nirāmisā nirāmisatarā upekkhā.

Katamo ca bhikkhave sāmiso vimokkho. Rūpappaṭisaṁyutto vimokkho sāmiso vimokkho.

Katamo ca bhikkhave nirāmiso vimokkho. Arūpappaṭisaṁyutto vimokkho nirāmiso vimokkho.

Katamo ca bhikkhave nirāmisā nirāmisataro vimokkho. Yo kho bhikkhave khīṇāsavassa bhikkhuno rāgā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato dosā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato mohā cittaṁ vimuttaṁ paccavekkhato uppajjati vimokkho, ayaṁ vuccati bhikkhave nirāmisā nirāmisataro vimokkhoti. . Ekādasamaṁ.

Aṭṭhasatapariyāyavaggo tatiyo.

Tassuddānaṁ

Sīvaka Aṭṭhasataṁ Bhikkhu, Pubbe Ñāṇañca Bhikkhunā.
Samaṇabrāhmaṇā tīṇi, Suddhikañca Nirāmisanti.

Vedanāsaṁyuttaṁ samattaṁ.

3. Mātugāmasaṁyutta

1. Paṭhamapeyyālavagga

1. Mātugāmasutta

280. Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgato mātugāmo ekanta-amanāpo hoti purisassa. Katamehi pañcahi, na ca rūpavā hoti, na ca bhogavā hoti, na ca sīlavā hoti, alaso ca hoti, pajañcassa na labhati. Imehi kho bhikkhave pañcahi aṅgehi samannāgato mātugāmo ekanta-amanāpo hoti purisassa. Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgato mātugāmo ekantamanāpo hoti purisassa. Katamehi pañcahi, rūpavā ca hoti, bhogavā ca hoti, sīlavā ca hoti, dakkho ca hoti analaso, pajañcassa labhati. Imehi kho bhikkhave pañcahi aṅgehi samannāgato mātugāmo ekantamanāpo hoti purisassāti. . Paṭhamaṁ.

2. Purisasutta

281. Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgato puriso ekanta-amanāpo hoti mātugāmassa. Katamehi pañcahi, na ca rūpavā hoti, na ca bhogavā hoti, na ca sīlavā hoti, alaso ca hoti, pajañcassa na labhati. Imehi kho bhikkhave pañcahi aṅgehi samannāgato puriso ekanta-amanāpo hoti mātugāmassa. Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgato puriso ekantamanāpo hoti mātugāmassa. Katamehi pañcahi, rūpavā ca hoti, bhogavā ca hoti, sīlavā ca hoti, dakkho ca hoti analaso, pajañcassa labhati. Imehi kho bhikkhave pañcahi aṅgehi samannāgato puriso ekantamanāpo hoti mātugāmassāti. . Dutiyaṁ.

3. Āveṇikadukkhasutta

282. Pañcimāni bhikkhave mātugāmassa āveṇikāni dukkhāni, yāni mātugāmo paccanubhoti aññatreva purisehi. Katamāni pañca, idha

bhikkhave mātugāmo daharova samāno patikulaṁ gacchati, ñātakehi vinā hoti, idaṁ bhikkhave mātugāmassa paṭhamaṁ āveṇikaṁ dukkhaṁ, yaṁ mātugāmo paccanubhoti aññatreva purisehi. Puna caparaṁ bhikkhave mātugāmo utunī hoti, idaṁ bhikkhave mātugāmassa dutiyaṁ āveṇikaṁ dukkhaṁ, yaṁ mātugāmo paccanubhoti aññatreva purisehi. Puna caparaṁ bhikkhave mātugāmo gabbhinī hoti, idaṁ bhikkhave mātugāmassa tatiyaṁ āveṇikaṁ dukkhaṁ, yaṁ mātugāmo paccanubhoti aññatreva purisehi. Puna caparaṁ bhikkhave mātugāmo vijāyati, idaṁ bhikkhave mātugāmassa catutthaṁ āveṇikaṁ dukkhaṁ, yaṁ mātugāmo paccanubhoti aññatreva purisehi. Puna caparaṁ bhikkhave mātugāmo purisassa pāricariyaṁ upeti, idaṁ kho bhikkhave mātugāmassa pañcamaṁ āveṇikaṁ dukkhaṁ, yaṁ mātugāmo paccanubhoti aññatreva purisehi. Imāni kho bhikkhave pañca mātugāmassa āveṇikāni dukkhāni, yāni mātugāmo paccanubhoti aññatreva purisehīti. . Tatiyaṁ.

4. Tīhidhammehisutta

283. Tīhi bhikkhave dhammehi samannāgato mātugāmo yebhuyyena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Katamehi tīhi, idha bhikkhave mātugāmo pubbaṇhasamayaṁ maccheramalapariyuṭṭhitena cetasā agāraṁ ajjhāvasati, majjhanhikasamayaṁ issāpariyuṭṭhitena cetasā agāraṁ ajjhāvasati, sāyanhasamayaṁ kāmarāgapariyuṭṭhitena cetasā agāraṁ ajjhāvasati. Imehi kho bhikkhave tīhi dhammehi samannāgato mātugāmo yebhuyyena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatīti. . Catutthaṁ.

5. Kodhanasutta

284. Atha kho āyasmā Anuruddho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Anuruddho Bhagavantaṁ etadavoca "idhāhaṁ bhante mātugāmaṁ passāmi dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjantaṁ, katihi nu kho bhante dhammehi samannāgato

mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatī”ti.

Pañcahi kho Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, assaddho ca hoti, ahiriko ca hoti, anottappī ca hoti, kodhano ca hoti, duppañño ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatīti. . Pañcamaṁ.

6. Upanāhīsutta

285. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, assaddho ca hoti, ahiriko ca hoti, anottappī ca hoti, upanāhī ca hoti, duppañño ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Issukīsutta

286. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, assaddho ca hoti, ahiriko ca hoti, anottappī ca hoti, issukī ca hoti, duppañño ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatīti. . Sattamaṁ.

8. Maccharīsutta

287. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, assaddho ca hoti, ahiriko ca hoti, anottappī ca hoti, maccharī ca hoti, duppañño ca hoti. Imehi kho Anuruddha

pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo -pa- apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Aticārīsutta

288. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo -pa- apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, assaddho ca hoti, ahiriko ca hoti, anottappī ca hoti, aticārī ca hoti, duppañño ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo -pa- upapajjatīti. . Navamaṁ.

10. Dussīlasutta

289. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo -pa- nirayaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, assaddho ca hoti, ahiriko ca hoti, anottappī ca hoti, dussīlo ca hoti, duppañño ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo -pa- nirayaṁ upapajjatīti. . Dasamaṁ.

11. Appassutasutta

290. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo -pa- nirayaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, assaddho ca hoti, ahiriko ca hoti, anottappī ca hoti, appassuto ca hoti, duppañño ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo -pa- nirayaṁ upapajjatīti. . Ekādasamaṁ.

12. Kusītasutta

291. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo -pa- nirayaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, assaddho ca hoti, ahiriko ca hoti, anottappī ca hoti, kusīto ca hoti, duppañño ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatīti. . Dvādasamaṁ.

13. Muṭṭhassatisutta

292. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo -pa- nirayaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, assaddho ca hoti, ahiriko ca hoti, anottappī ca hoti, muṭṭhassati ca hoti, duppañño ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo -pa- nirayaṁ upapajjatīti. . Terasamaṁ.

14. Pañcaverasutta

293. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo -pa- nirayaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, pāṇātipātī ca hoti, adinnādāyī ca hoti, kāmesumicchācārī ca hoti, musāvādī ca hoti, surāmerayamajjappamādaṭṭhāyī ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatīti. . Cuddasamaṁ.

Paṭhamapeyyālavaggo.

Tassuddānaṁ

Mātugāmo Puriso ca, Āveṇikā Tidhammo ca[1].
Kodhano Upanāhī ca, Issukī Maccharena ca.
Aticārī ca Dussīlo, Appassuto ca Kusīto.
Muṭṭhassati Pañcaveraṁ, kaṇhapakkhe pakāsito.

---

2. Dutiyapeyyālavagga

1. Akkodhanasutta

294. Atha kho āyasmā Anuruddho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā -pa- ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Anuruddho Bhagavantaṁ etadavoca “idhāhaṁ bhante mātugāmaṁ passāmi dibbena cakkhunā visuddhena

---

1. Dve manāpāmanāpāca, āveṇikā tīhi Anuruddho (sabbattha)

atikkantamānusakena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantaṁ, katihi nu kho bhante dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjatī”ti.

Pañcahi kho Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, saddho ca hoti, hirimā ca hoti, ottappī ca hoti, akkodhano ca hoti, paññavā ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjatīti. . Paṭhamaṁ.

2. Anupanāhīsutta

295. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, saddho ca hoti, hirimā ca hoti, ottappī ca hoti, anupanāhī ca hoti, paññavā ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjatīti. . Dutiyaṁ.

3. Anissukīsutta

296. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, saddho ca hoti, hirimā ca hoti, ottappī ca hoti, anissukī ca hoti, paññavā ca hoti -pa-. . Tatiyaṁ.

4. Amaccharīsutta

297. Amaccharī ca hoti, paññavā ca hoti -pa-. . Catutthaṁ.

5. Anaticārīsutta

298. Anaticārī ca hoti, paññavā ca hoti -pa-. . Pañcamaṁ.

6. Susīlasutta

299. Sīlavā ca hoti, paññavā ca hoti -pa-. . Chaṭṭhaṁ.

7. Bahussutasutta

300. Bahussuto ca hoti, paññavā ca hoti -pa-. . Sattamaṁ.

8. Āraddhavīriyasutta

301. Āraddhavīriyo ca hoti, paññavā ca hoti -pa-. . Aṭṭhamaṁ.

9. Upaṭṭhitassatisutta

302. Upaṭṭhitassati ca hoti, paññavā ca hoti -pa-. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjatīti. . Navamaṁ. . Ime aṭṭha suttantasaṅkhepā.

10. Pañcasīlasutta

303. Pañcahi Anuruddha dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Katamehi pañcahi, pāṇātipātā paṭivirato ca hoti, adinnādānā paṭivirato ca hoti, kāmesumicchācārā paṭivirato ca hoti, musāvādā paṭivirato ca hoti, surāmerayamajjappamādaṭṭhānā paṭivirato ca hoti. Imehi kho Anuruddha pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjatīti. . Dasamaṁ.

Dutiyapeyyālavaggo.

Tassuddānaṁ

Dutiye ca[1] Akkodhano, Anupanāhī Anissukī.
Amaccharī Anaticārī, Sīlavā ca Bahussuto.
Vīriyaṁ Sati Sīlaṁ ca, sukkapakkhe pakāsito.

---

1. Anuruddho (sabbattha)

3. Balavagga

1. Visāradasutta

304. Pañcimāni bhikkhave mātugāmassa balāni. Katamāni pañca, rūpabalaṁ bhogabalaṁ ñātibalaṁ puttabalaṁ sīlabalaṁ. Imāni kho bhikkhave pañca mātugāmassa balāni. Imehi kho bhikkhave pañcahi balehi samannāgato mātugāmo visārado agāraṁ ajjhāvasatīti. . Paṭhamaṁ.

2. Pasayhasutta

305. Pañcimāni bhikkhave mātugāmassa balāni. Katamāni pañca, rūpabalaṁ bhogabalaṁ ñātibalaṁ puttabalaṁ sīlabalaṁ. Imāni kho bhikkhave pañca mātugāmassa balāni. Imehi kho bhikkhave pañcahi balehi samannāgato mātugāmo sāmikaṁ pasayha agāraṁ ajjhāvasatīti. . Dutiyaṁ.

3. Abhibhuyyasutta

306. Pañcimāni bhikkhave mātugāmassa balāni. Katamāni pañca, rūpabalaṁ bhogabalaṁ ñātibalaṁ puttabalaṁ sīlabalaṁ. Imāni kho bhikkhave pañca mātugāmassa balāni. Imehi kho bhikkhave pañcahi balehi samannāgato mātugāmo sāmikaṁ abhibhuyya vattatīti. . Tatiyaṁ.

4. Ekasutta

307. Ekena ca kho bhikkhave balena samannāgato puriso mātugāmaṁ abhibhuyya vattati. Katamena ekena balena. Issariyabalena abhibhūtaṁ mātugāmaṁ neva rūpabalaṁ tāyati, na bhogabalaṁ tāyati, na ñātibalaṁ tāyati, na puttabalaṁ tāyati, na sīlabalaṁ tāyatīti. . Catutthaṁ.

5. Aṅgasutta

308. Pañcimāni bhikkhave mātugāmassa balāni. Katamāni pañca, rūpabalaṁ bhogabalaṁ ñātibalaṁ puttabalaṁ sīlabalaṁ. Rūpabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti na ca bhogabalena, evaṁ so tenaṅgena aparipūro hoti. Yato ca kho bhikkhave mātugāmo rūpabalena ca samannāgato hoti bhogabalena ca, evaṁ so tenaṅgena paripūro hoti.

Rūpabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti bhogabalena ca, na ca ñātibalena, evaṁ so tenaṅgena aparipūro hoti. Yato ca kho bhikkhave mātugāmo rūpabalena ca samannāgato hoti bhogabalena ca ñātibalena ca, evaṁ so tenaṅgena paripūro hoti. Rūpabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti bhogabalena ca ñātibalena ca, na ca puttabalena, evaṁ so tenaṅgena aparipūro hoti. Yato ca kho bhikkhave mātugāmo rūpabalena ca samannāgato hoti bhogabalena ca ñātibalena ca puttabalena ca, evaṁ so tenaṅgena paripūro hoti. Rūpabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti bhogabalena ca ñātibalena ca puttabalena ca, na ca sīlabalena, evaṁ so tenaṅgena aparipūro hoti. Yato ca kho bhikkhave mātugāmo rūpabalena ca samannāgato hoti bhogabalena ca ñātibalena ca puttabalena ca sīlabalena ca, evaṁ so tenaṅgena paripūro hoti. Imāni kho bhikkhave pañca mātugāmassa balānīti. . Pañcamaṁ.

6. Nāsentisutta

309. Pañcimāni bhikkhave mātugāmassa balāni. Katamāni pañca, rūpabalaṁ bhogabalaṁ ñātibalaṁ puttabalaṁ sīlabalaṁ. Rūpabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti, na ca sīlabalena, nāsenteva naṁ, kule na vāsenti. Rūpabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti, bhogabalena ca, na ca sīlabalena, nāsenteva naṁ, kule na vāsenti. Rūpabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti bhogabalena ca, ñātibalena ca, na ca sīlabalena, nāsenteva naṁ, kule na vāsenti. Rūpabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti bhogabalena ca ñātibalena ca, puttabalena ca, na ca sīlabalena, nāsenteva naṁ, kule na vāsenti.

Sīlabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti, na ca rūpabalena, vāsenteva naṁ kule, na nāsenti. Sīlabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti, na ca bhogabalena, vāsenteva naṁ kule, na nāsenti. Sīlabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti, na ca ñātibalena, vāsenteva naṁ kule, na nāsenti. Sīlabalena ca bhikkhave mātugāmo samannāgato hoti, na ca puttabalena, vāsenteva naṁ kule, na nāsenti. Imāni kho bhikkhave pañca mātugāmassa balānīti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Hetusutta

310. Pañcimāni bhikkhave mātugāmassa balāni. Katamāni pañca, rūpabalaṁ bhogabalaṁ ñātibalaṁ puttabalaṁ sīlabalaṁ. Na bhikkhave mātugāmo rūpabalahetu vā bhogabalahetu vā ñātibalahetu vā puttabalahetu vā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati, sīlabalahetu kho bhikkhave mātugāmo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Imāni kho bhikkhave pañca mātuvāmassa balānīti. . Sattamaṁ.

8. Ṭhānasutta

311. Pañcimāni bhikkhave ṭhānāni dullabhāni akatapuññena mātugāmena. Katamāni pañca, patirūpe kule jāyeyyanti, idaṁ bhikkhave paṭhamaṁ ṭhānaṁ dullabhaṁ akatapuññena mātugāmena. Patirūpe kule jāyitvā patirūpaṁ kulaṁ gaccheyyanti, idaṁ bhikkhave dutiyaṁ ṭhānaṁ dullabhaṁ akatapuññena mātugāmena. Patirūpe kule jāyitvā patirūpaṁ kulaṁ gantvā asapatti agāraṁ ajjhāvaseyyanti, idaṁ bhikkhave tatiyaṁ ṭhānaṁ dullabhaṁ akatapuññena mātugāmena. Patirūpe kule jāyitvā patirūpaṁ kulaṁ gantvā asapatti agāraṁ ajjhāvasantī puttavatī assanti, idaṁ bhikkhave catutthaṁ ṭhānaṁ dullabhaṁ akatapuññena mātugāmena. Patirūpe kule jāyitvā patirūpaṁ kulaṁ gantvā asapatti agāraṁ ajjhāvasantī puttavatī samānā sāmikaṁ abhibhuyya vatteyyanti, idaṁ bhikkhave pañcamaṁ ṭhānaṁ dullabhaṁ akatapuññena mātugāmena. Imāni kho bhikkhave pañca ṭhānāni dullabhāni akatapuññena mātugāmenāti.

Pañcimāni bhikkhave ṭhānāni sulabhāni katapuññena mātugāmena. Katamāni pañca, patirūpe kule jāyeyyanti, idaṁ bhikkhave paṭhamaṁ ṭhānaṁ sulabhaṁ katapuññena mātugāmena. Patirūpe kule jāyitvā patirūpaṁ kulaṁ gaccheyyanti, idaṁ bhikkhave dutiyaṁ ṭhānaṁ sulabhaṁ katapuññena mātugāmena. Patirūpe kule jāyitvā patirūpaṁ kulaṁ gantvā asapatti agāraṁ ajjhāvaseyyanti, idaṁ bhikkhave tatiyaṁ ṭhānaṁ sulabhaṁ katapuññena mātugāmena. Patirūpe kule jāyitvā patirūpaṁ kulaṁ gantvā asapatti agāraṁ ajjhāvasantī puttavatī assanti, idaṁ bhikkhave catutthaṁ ṭhānaṁ sulabhaṁ katapuññena mātugāmena. Patirūpe kule jāyitvā patirūpaṁ kulaṁ gantvā asapatti agāraṁ

ajjhāvasantī puttavatī samānā sāmikaṁ abhibhuyya vatteyyanti, idaṁ bhikkhave pañcamaṁ ṭhānaṁ sulabhaṁ katapuññena mātugāmena. Imāni kho bhikkhave pañca ṭhānāni sulabhāni katapuññena mātugāmenāti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Pañcasīlavisāradasutta

312. Pañcahi bhikkhave dhammehi samannāgato mātugāmo visārado agāraṁ ajjhāvasati. Katamehi pañcahi, pāṇātipātā paṭivirato ca hoti, adinnādānā paṭivirato ca hoti, kāmesumicchācārā paṭivirato ca hoti, musāvādā paṭivirato ca hoti, surāmerayamajjappamādaṭṭhānā paṭivirato ca hoti. Imehi kho bhikkhave pañcahi dhammehi samannāgato mātugāmo visārado agāraṁ ajjhāvasatīti. . Navamaṁ.

10. Vaḍḍhīsutta

313. Pañcahi bhikkhave vaḍḍhīhi vaḍḍhamānā ariyasāvikā ariyāya vaḍḍhiyā vaḍḍhati, sārādāyinī ca hoti varādāyinī ca kāyassa. Katamehi pañcahi, saddhāya vaḍḍhati, sīlena vaḍḍhati, sutena vaḍḍhati, cāgena vaḍḍhati, paññāya vaḍḍhati. Imehi kho bhikkhave pañcahi vaḍḍhīhi vaḍḍhamānā ariyasāvikā ariyāya vaḍḍhiyā vaḍḍhati, sārādāyinī ca hoti varādāyinī ca kāyassāti.

Saddhāya sīlena ca yādha vaḍḍhati,
Paññāya cāgena sutena cūbhayaṁ.
Sā tādisī sīlavatī upāsikā,
Ādīyati sāramidheva attanoti.

Dasamaṁ.

Balavaggo tatiyo.

Tassuddānaṁ

Visāradā Pasayha Abhibhuyya, Ekaṁ Aṅgena pañcamaṁ.
Nāsenti Hetu Ṭhānañca, Visārado Vaḍḍhinā dasāti.

Mātugāmasaṁyuttaṁ samattaṁ.

4. Jambukhādakasaṁyutta

1. Nibbānapañhāsutta

314. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Sāriputto Magadhesu viharati Nālakagāmake. Atha kho Jambukhādako paribbājako yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Jambukhādako paribbājako āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca—

"Nibbānaṁ nibbānan"ti āvuso Sāriputta vuccati, katamaṁ nu kho āvuso nibbānanti. Yo kho āvuso rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo, idaṁ vuccati "nibbānan"ti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etassa nibbānassa sacchikiriyāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etassa nibbānassa sacchikiriyāyāti. Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etassa nibbānassa sacchikiriyāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etassa nibbānassa sacchikiriyāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā sammākammanto sammā-ājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etassa nibbānassa sacchikiriyāyāti. Bhaddako āvuso maggo bhaddikā paṭipadā etassa nibbānassa sacchikiriyāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Paṭhamaṁ.

2. Arahattapañhāsutta

315. "Arahattaṁ arahattan"ti āvuso Sāriputta vuccati, katamaṁ nu kho āvuso arahattanti. Yo kho āvuso rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo, idaṁ vuccati "arahattan"ti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etassa arahattassa sacchikiriyāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etassa arahattassa sacchikiriyāyāti.

Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etassa arahattassa sacchikiriyāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etassa arahattassa sacchikiriyāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etassa arahattassa sacchikiriyāyāti. Bhaddako āvuso maggo bhaddikā paṭipadā etassa arahattassa sacchikiriyāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Dutiyaṁ.

3. Dhammavādīpañhāsutta

316. Ke nu kho āvuso Sāriputta loke dhammavādino, ke loke suppaṭipannā, ke loke Sugatāti. Ye kho āvuso rāgappahānāya dhammaṁ desenti, dosappahānāya dhammaṁ desenti, mohappahānāya dhammaṁ desenti, te loke dhammavādino. Ye kho āvuso rāgassa pahānāya paṭipannā, dosassa pahānāya paṭipannā, mohassa pahānāya paṭipannā, te loke suppaṭipannā. Yesaṁ kho āvuso rāgo pahīno ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ anuppādadhammo, doso pahīno ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ anuppādadhammo, moho pahīno ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ anuppādadhammo, te loke Sugatāti.

Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etassa rāgassa dosassa mohassa pahānāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etassa rāgassa dosassa mohassa pahānāyāti. Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etassa rāgassa dosassa mohassa pahānāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etassa rāgassa dosassa mohassa pahānāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etassa rāgassa dosassa mohassa pahānāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etassa rāgassa dosassa mohassa pahānāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Tatiyaṁ.

4. Kimatthiyasutta

317. Kimatthiyaṁ āvuso Sāriputta samaṇe Gotame brahmacariyaṁ vussatīti. Dukkhassa kho āvuso pariññatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatīti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etassa dukkhassa pariññāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etassa dukkhassa pariññāyāti. Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etassa dukkhassa pariññāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etassa dukkhassa pariññāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etassa dukkhassa pariññāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etassa dukkhassa pariññāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Catutthaṁ.

5. Assāsappattasutta

318. "Assāsappatto assāsappatto"ti āvuso Sāriputta vuccati, kittāvatā nu kho āvuso assāsappatto hotīti. Yato kho āvuso bhikkhu channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānāti. Ettāvatā kho āvuso assāsappatto hotīti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etassa assāsassa sacchikiriyāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etassa assāsassa sacchikiriyāyāti. Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etassa assāsassa sacchikiriyāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etassa assāsassa sacchikiriyāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etassa assāsassa sacchikiriyāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etassa assāsassa sacchikiriyāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Pañcamaṁ.

6. Paramassāsappattasutta

319. "Paramassāsappatto paramassāsappatto"ti āvuso Sāriputta vuccati. Kittāvatā nu kho āvuso paramassāsappatto hotīti.

Yato kho āvuso bhikkhu channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ viditvā anupādāvimutto hoti, ettāvatā kho āvuso paramassāsappatto hotīti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etassa paramassāsassa sacchikiriyāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etassa paramassāsassa sacchikiriyāyāti. Katamo pana āvuso maggo, katamā paṭipadā etassa paramassāsassa sacchikiriyāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etassa paramassāsassa sacchikiriyāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. ayaṁ kho āvuso maggo. Ayaṁ paṭipadā etassa paramassāsassa sacchikiriyāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etassa paramassāsassa sacchikiriyāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Vedanāpañhāsutta

320. "Vedanā vedanā"ti āvuso Sāriputta vuccati, katamā nu kho āvuso vedanāti. Tisso imāvuso vedanā. Katamā tisso, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Imā kho āvuso tisso vedanāti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etāsaṁ tissannaṁ vedanānaṁ pariññāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etāsaṁ tissannaṁ vedanānaṁ pariññāyāti. Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etāsaṁ tissannaṁ vedanānaṁ pariññāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etāsaṁ tissannaṁ vedanānaṁ pariññāyāti. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etāsaṁ tissannaṁ vedanānaṁ pariññāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etāsaṁ tissannaṁ vedanānaṁ pariññāya. Alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Sattamaṁ.

8. Āsavapañhāsutta

321. "Āsavo āsavo"ti āvuso Sāriputta vuccati, katamo nu kho āvuso āsavoti. Tayo me āvuso

āsavā, kāmāsavo bhavāsavo avijjāsavo. Ime kho āvuso tayo āsavāti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etesaṁ āsavānaṁ pahānāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etesaṁ āsavānaṁ pahānāyāti. Katamo āvuso maggo, katamā paṭipadā etesaṁ āsavānaṁ pahānāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etesaṁ āsavānaṁ pahānāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etesaṁ āsavānaṁ pahānāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etesaṁ āsavānaṁ pahānāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Avijjāpañhāsutta

322. "Avijjā avijjā"ti āvuso Sāriputta vuccati, katamā nu kho āvuso avijjāti. Yaṁ kho āvuso dukkhe aññāṇaṁ, dukkhasamudaye aññāṇaṁ, dukkhanirodhe aññāṇaṁ, dukkhanirodhagāminīyā paṭipadāya aññāṇaṁ. Ayaṁ vuccatāvuso avijjāti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etissā avijjāya pahānāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etissā avijjāya pahānāyāti. Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etissā avijjāya pahānāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etissā avijjāya pahānāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo. Ayaṁ paṭipadā etissā avijjāya pahānāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etissā avijjāya pahānāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Navamaṁ.

10. Taṇhāpañhāsutta

323. "Taṇhā taṇhā"ti āvuso Sāriputta vuccati, katamā nu kho āvuso taṇhāti. Tisso imā āvuso taṇhā, kāmataṇhā bhavataṇhā vibhavataṇhā. Imā kho āvuso tisso taṇhāti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etāsaṁ taṇhānaṁ pahānāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etāsaṁ taṇhānaṁ pahānāyāti.

Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etāsaṁ taṇhānaṁ pahānāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etāsaṁ taṇhānaṁ pahānāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etāsaṁ taṇhānaṁ pahānāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etāsaṁ taṇhānaṁ pahānāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Dasamaṁ.

11. Oghapañhāsutta

324. "Ogho ogho"ti āvuso Sāriputta vuccati, katamo nu kho āvuso oghoti. Cattārome āvuso oghā, kāmogho bhavogho diṭṭhogho avijjogho. Ime kho āvuso cattāro oghāti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etesaṁ oghānaṁ pahānāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etesaṁ oghānaṁ pahānāyāti. Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etesaṁ oghānaṁ pahānāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etesaṁ oghānaṁ pahānāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etesaṁ oghānaṁ pahānāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etesaṁ oghānaṁ pahānāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Ekādasamaṁ.

12. Upādānapañhāsutta

325. "Upādānaṁ upādānan"ti āvuso Sāriputta vuccati, katamaṁ nu kho āvuso upādānanti. Cattārimāni āvuso upādānāni, kāmupādānaṁ diṭṭhupādānaṁ sīlabbatupādānaṁ attavādupādānaṁ. Imāni kho āvuso cattāri upādānānīti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etesaṁ upādānānaṁ pahānāyāti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etesaṁ upādānānaṁ pahānāyāti. Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etesaṁ upādānānaṁ pahānāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etesaṁ upādānānaṁ pahānāya.

Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etesaṁ upādānānaṁ pahānāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etesaṁ upādānānaṁ pahānāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Dvādasamaṁ.

13. Bhavapañhāsutta

326. "Bhavo bhavo"ti āvuso Sāriputta vuccati, katamo nu kho āvuso bhavoti. Tayo me āvuso bhavā, kāmabhavo rūpabhavo arūpabhavo. Ime kho āvuso tayo bhavāti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etesaṁ bhavānaṁ pariññāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etesaṁ bhavānaṁ pariññāyāti. Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etesaṁ bhavānaṁ pariññāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etesaṁ bhavānaṁ pariññāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etesaṁ bhavānaṁ pariññāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etesaṁ bhavānaṁ pariññāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Terasamaṁ.

14. Dukkhapañhāsutta

327. "Dukkhaṁ dukkhan"ti āvuso Sāriputta vuccati, katamaṁ nu kho āvuso dukkhanti. Tisso imā āvuso dukkhatā, dukkhadukkhatā saṅkhāradukkhatā vipariṇāmadukkhatā. Imā kho āvuso tisso dukkhatāti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etāsaṁ dukkhatānaṁ pariññāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etāsaṁ dukkhatānaṁ pariññāyāti. Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etāsaṁ dukkhatānaṁ pariññāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etāsaṁ dukkhatānaṁ pariññāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etāsaṁ dukkhatānaṁ pariññāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etāsaṁ dukkhatānaṁ pariññāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Cuddasamaṁ.

15. Sakkāyapañhāsutta

328. “Sakkāyo sakkāyo”ti āvuso Sāriputta vuccati, katamo nu kho āvuso sakkāyoti. Pañcime āvuso upādānakkhandhā sakkāyo vutto Bhagavatā. Seyyathidaṁ, rūpupādānakkhandho vedanupādānakkhandho saññupādānakkhandho saṅkhārupādānakkhandho viññāṇupādānakkhandho. Ime kho āvuso pañcupādānakkhandhā sakkāyo vutto Bhagavatāti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etassa sakkāyassa pariññāyāti. Atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etassa sakkāyassa pariññāyāti. Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etassa sakkāyassa pariññāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etassa sakkāyassa pariññāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etassa sakkāyassa pariññāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etassa sakkāyassa pariññāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Pannarasamaṁ.

16. Dukkarapañhāsutta

329. Kiṁ nu kho āvuso Sāriputta imasmiṁ dhammavinaye dukkaranti. Pabbajjā kho āvuso imasmiṁ dhammavinaye dukkarāti. Pabbajitena panāvuso kiṁ dukkaranti. Pabbajitena kho āvuso abhirati dukkarāti. Abhiratena panāvuso kiṁ dukkaranti. Abhiratena kho āvuso dhammānudhammappaṭipatti dukkarāti. Kīvaciraṁ panāvuso dhammānudhammappaṭipanno bhikkhu arahaṁ assāti. Naciraṁ āvusoti. . Soḷasamaṁ.

Jambukhādakasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Nibbānaṁ Arahattañca, Dhammavādī Kimatthiyaṁ.
Assāso Paramassāso, Vedanā Āsavāvijjā.
Taṇhā Oghā Upādānaṁ, Bhavo Dukkhañca Sakkāyo.
Imasmiṁ dhammavinaye Dukkaranti.

5. Sāmaṇḍakasaṁyutta

1. Sāmaṇḍakasutta

330. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Sāriputto Vajjīsu viharati Ukkacelāyaṁ Gaṅgāya nadiyā tīre. Atha kho Sāmaṇḍako[1] paribbājako yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Sāmaṇḍako paribbājako āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca—

"Nibbānaṁ nibbānan"ti āvuso Sāriputta vuccati, katamaṁ nu kho āvuso nibbānanti. Yo kho āvuso rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo, idaṁ vuccati "nibbānan"ti. Atthi panāvuso maggo, atthi paṭipadā etassa nibbānassa sacchikiriyāyāti. atthi kho āvuso maggo, atthi paṭipadā etassa nibbānassa sacchikiriyāyāti.

Katamo panāvuso maggo, katamā paṭipadā etassa nibbānassa sacchikiriyāyāti. Ayameva kho āvuso ariyo aṭṭhaṅgiko maggo etassa nibbānassa sacchikiriyāya. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho āvuso maggo, ayaṁ paṭipadā etassa nibbānassa sacchikiriyāyāti. Bhaddako āvuso maggo, bhaddikā paṭipadā etassa nibbānassa sacchikiriyāya, alañca panāvuso Sāriputta appamādāyāti. . Paṭhamaṁ. (Yathā Jambukhādakasaṁyuttaṁ, tathā vitthāretabbaṁ.)

---

1. Sāmaṇḍakāni (Sī)

2. Dukkarasutta

331. Kiṁ nu kho āvuso Sāriputta imasmiṁ dhammavinaye dukkaranti. Pabbajjā kho āvuso imasmiṁ dhammavinaye dukkarāti. Pabbajitena panāvuso kiṁ dukkaranti. Pabbajitena kho āvuso abhirati dukkarāti. Abhiratena panāvuso kiṁ dukkaranti. Abhiratena kho āvuso dhammānudhammappaṭipatti dukkarāti. Kīvaciraṁ panāvuso dhammānudhammappaṭipanno bhikkhu arahaṁ assāti. Naciraṁ āvusoti. . Soḷasamaṁ.

Purimakasadisaṁ uddānaṁ.

Sāmaṇḍakasaṁyuttaṁ samattaṁ.

6. Moggallānasaṁyutta

1. Paṭhamajhānapañhāsutta

332. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Mahāmoggallāno Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho āyasmā Mahāmoggallāno bhikkhū āmantesi "āvuso bhikkhave"ti. "Āvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Mahāmoggallānassa paccassosuṁ. Āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca—

Idha mayhaṁ āvuso rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "paṭhamaṁ jhānaṁ paṭhamaṁ jhānan"ti vuccati, katamaṁ nu kho paṭhamaṁ jhānanti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "idha bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, idaṁ vuccati paṭhamā jhānan"ti. So khvāhaṁ āvuso vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi, tassa mayhaṁ āvuso iminā vihārena viharato kāmasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti.

Atha kho maṁ āvuso Bhagavā iddhiyā upasaṅkamitvā etadavoca "Moggallāna Moggallāna mā brāhmaṇa paṭhamaṁ jhānaṁ pamādo, paṭhame jhāne cittaṁ saṇṭhapehi, paṭhame jhāne cittaṁ ekodiṁ karohi[1], paṭhame jhāne cittaṁ samādahā"ti. So khvāhaṁ āvuso aparena samayena vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Yaṁ hi taṁ āvuso sammā vadamāno vadeyya "Satthārānuggahito sāvako mahābhiññataṁ patto"ti, mamaṁ taṁ sammā vadamāno vadeyya "Satthārānuggahito sāvako mahābhiññataṁ patto"ti. . Paṭhamaṁ.

---

1. Ekodikarohi (I)

2. Dutiyajhānapañhāsutta

333. "Dutiyaṁ jhānaṁ dutiyaṁ jhānan"ti vuccati, katamaṁ nu kho dutiyaṁ jhānanti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "idha bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, idaṁ vuccati dutiyaṁ jhānan"ti. So khvāhaṁ āvuso vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi, tassa mayhaṁ āvuso iminā vihārena viharato vitakkasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti.

Atha kho maṁ āvuso Bhagavā iddhiyā upasaṅkamitvā etadavoca "Moggallāna Moggallāna mā brāhmaṇa dutiyaṁ jhānaṁ pamādo, dutiye jhāne cittaṁ saṇṭhapehi, dutiye jhāne cittaṁ ekodiṁ karohi, dutiye jhāne cittaṁ samādahā"ti. So khvāhaṁ āvuso aparena samayena vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Yaṁ hi taṁ āvuso sammā vadamāno vadeyya "Satthārānuggahito sāvako mahābhiññataṁ patto"ti, mamaṁ taṁ sammā vadamāno vadeyya "Satthārānuggahito sāvako mahābhiññataṁ patto"ti. . Dutiyaṁ.

3. Tatiyajhānapañhāsutta

334. "Tatiyaṁ jhānaṁ tatiyaṁ jhānan"ti vuccati, katamaṁ nu kho tatiyaṁ jhānanti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "idha bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati, sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti 'upekkhako satimā sukhavihārī'ti, tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, idaṁ vuccati tatiyaṁ jhānan"ti. So khvāhaṁ āvuso pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharāmi, sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedemi, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti "upekkhako satimā sukhavihārī"ti, tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi, tassa mayhaṁ āvuso iminā vihārena viharato pītisahagatā saññāmanasikārā samudācaranti.

Atha kho maṁ āvuso Bhagavā iddhiyā upasaṅkamitvā etadavoca "Moggallāna Moggallāna mā brāhmaṇa tatiyaṁ jhānaṁ pamādo, tatiye jhāne cittaṁ saṇṭhapehi, tatiye jhāne cittaṁ ekodiṁ karohi, tatiye jhāne cittaṁ samādahā"ti. So khvāhaṁ āvuso aparena samayena pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharāmi, sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedemi. Yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti "upekkhako satimā sukhavihārī"ti, tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Yaṁ hi taṁ āvuso sammā vadamāno vadeyya -pa- mahābhiññataṁ pattoti. . Tatiyaṁ.

4. Catutthajhānapañhāsutta

335. "Catutthaṁ jhānaṁ catutthaṁ jhānan"ti vuccati, katamaṁ nu kho catutthaṁ jhānanti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "idha bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, idaṁ vuccati catutthaṁ jhānan"ti. So khvāhaṁ āvuso sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi, tassa mayhaṁ āvuso iminā vihārena viharato sukhasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti.

Atha kho maṁ āvuso Bhagavā iddhiyā upasaṅkamitvā etadavoca "Moggallāna Moggallāna mā brāhmaṇa catutthaṁ jhānaṁ pamādo catutthe jhāne cittaṁ saṇṭhapehi, catutthe jhāne cittaṁ ekodiṁ karohi, catutthe jhāne cittaṁ samādahā"ti. So khvāhaṁ āvuso aparena samayena sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Yaṁ hi taṁ āvuso sammā vadamāno vadeyya -pa- mahābhiññataṁ pattoti. . Catutthaṁ.

5. Ākāsānañcāyatanapañhāsutta

336. "Ākāsānañcāyatanaṁ ākāsānañcāyatanan"ti vuccati, katamaṁ nu kho ākāsānañcāyatananti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi

"idha bhikkhu sabbaso rūpasaññānaṁ samātikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā 'ananto ākāso'ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati, idaṁ vuccati ākāsānañcāyatanan"ti. So khvāhaṁ āvuso sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthiṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā "ananto ākāso"ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharāmi, tassa mayhaṁ āvuso iminā vihārena viharato rūpasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti.

Atha kho maṁ āvuso Bhagavā iddhiyā upasaṅkamitvā etadavoca "Moggallāna Moggallāna mā brāhmaṇa ākāsānañcāyatanaṁ pamādo, ākāsānañcāyatane cittaṁ saṇṭhapehi, ākāsānañcāyatane cittaṁ ekodiṁ karohi, ākāsānañcāyatane cittaṁ samādahā"ti. So khvāhaṁ āvuso aparena samayena sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā "ananto ākāso"ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja vihāsiṁ. Yaṁ hi taṁ āvuso sammā vadamāno vadeyya -pa- mahābhiññataṁ pattoti. . Pañcamaṁ.

6. Viññāṇañcāyatanapañhāsutta

337. "Viññāṇañcāyatanaṁ viññāṇañcāyatanan"ti vuccati, katamaṁ nu kho viññāṇañcāyatanti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "idha bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma 'anantaṁ viññāṇan'ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati, idaṁ vuccati viññāṇañcāyatanan"ti. So khvāhaṁ āvuso sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma "anantaṁ viññāṇan"ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharāmi, tassa mayhaṁ āvuso iminā vihārena viharato ākāsānañcāyatanasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti.

Atha kho maṁ āvuso Bhagavā iddhiyā upasaṅkamitvā etadavoca "Moggallāna Moggallāna mā brāhmaṇa viññāṇañcāyatanaṁ pamādo, viññāṇañcāyatane cittaṁ saṇṭhapehi, viññāṇañcāyatane cittaṁ ekodiṁ karohi, viññāṇañcāyatane cittaṁ samādahā"ti. So khvāhaṁ āvuso aparena samayena sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma "anantaṁ

viññāṇan”ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja vihāsiṁ. Yaṁ hi taṁ āvuso sammā vadamāno vadeyya -pa- mahābhiññataṁ pattoti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Ākiñcaññāyatanapañhāsutta

338. “Ākiñcaññāyatanaṁ ākiñcaññāyatanan”ti vuccati, katamaṁ nu kho ākiñcaññāyatananti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi “idha bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma “natthi kiñcī”ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati, idaṁ vuccati ākiñcaññāyatanan”ti. So khvāhaṁ āvuso sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma “natthi kiñcī”ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharāmi, tassa mayhaṁ āvuso iminā vihārena viharato viññāṇañcāyatanasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti.

Atha kho maṁ āvuso Bhagavā iddhiyā upasaṅkamitvā etadavoca “Moggallāna Moggallāna mā brāhmaṇa ākiñcaññāyatanaṁ pamādo, ākiñcaññāyatane cittaṁ saṇṭhapehi, ākiñcaññāyatane cittaṁ ekodiṁ karohi, ākiñcaññāyatane cittaṁ samādahā”ti. So khvāhaṁ āvuso aparena samayena sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma “natthi kiñcī”ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja vihāsiṁ. Yaṁ hi taṁ āvuso sammā vadamāno vadeyya -pa- mahābhiññataṁ pattoti. . Sattamaṁ.

8. Nevasaññānāsaññāyatanapañhāsutta

339. “Nevasaññānāsaññāyatanaṁ nevasaññānāsaññāyatanan”ti vuccati, katamaṁ nu kho nevasaññānāsaññāyatananti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi “idha bhikkhu sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati, idaṁ vuccati nevasaññānāsaññāyatanan”ti. So khvāhaṁ āvuso sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharāmi, tassa mayhaṁ āvuso iminā vihārena viharato ākiñcaññāyatanasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti.

Atha kho maṁ āvuso Bhagavā iddhiyā upasaṅkamitvā etadavoca "Moggallāna Moggallāna mā brāhmaṇa nevasaññānāsaññāyatanaṁ pamādo, nevasaññānāsaññāyatane cittaṁ saṇṭhapehi, nevasaññānāsaññāyatane cittaṁ ekodiṁ karohi, nevasaññānāsaññāyatane cittaṁ samādahā"ti. So khvāhaṁ āvuso aparena samayena sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja vihāsiṁ. Yaṁ hi taṁ āvuso sammā vadamāno vadeyya -pa- mahābhiññataṁ pattoti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Animittapañhāsutta

340. "Animitto cetosamādhi animitto cetosamādhī"ti vuccati, katamo nu kho animitto cetosamādhīti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "idha bhikkhu sabbanimittānaṁ amanasikārā animittaṁ cetosamādhiṁ upasampajja viharati, ayaṁ vuccati animitto cetosamādhī"ti. So khvāhaṁ āvuso sabbanimittānaṁ amanasikārā animittaṁ cetosamādhiṁ upasampajja viharāmi, tassa mayhaṁ āvuso iminā vihārena viharato nimittānusāri viññāṇaṁ hoti.

Atha kho maṁ āvuso Bhagavā iddhiyā upasaṅkamitvā etadavoca "Moggallāna Moggallāna mā brāhmaṇa animittaṁ cetosamādhiṁ pamādo, animitte cetosamādhismiṁ cittaṁ saṇṭhapehi, animitte cetosamādhismiṁ cittaṁ ekodiṁ karohi, animitte cetesamādhismiṁ cittaṁ samādahā"ti. So khvāhaṁ āvuso aparena samayena sabbanimittānaṁ amanasikārā animittaṁ cetosamādhiṁ upasampajja vihāsiṁ. Yaṁ hi taṁ āvuso sammā vadamāno vadeyya "Satthārānuggahito sāvako mahābhiññataṁ patto"ti. Mamaṁ taṁ sammā vadamāno vadeyya "Satthārānuggahito sāvako mahābhiññataṁ patto"ti. . Navamaṁ.

10. Sakkasutta

341. Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva Jetavane antarahito devesu tāvatiṁsesu

pāturahosi. Atha kho Sakko Devānamindo pañcahi devatāsatehi saddhiṁ yenayasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Sakkaṁ Devānamindaṁ āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca—

Sādhu kho Devānaminda Buddhasaraṇagamanaṁ[1] hoti, Buddhasaraṇagamanahetu[2] kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti. Sādhu kho Devānaminda dhammasaraṇagamanaṁ hoti, dhammasaragamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti. Sādhu kho Devānaminda saṁghasaraṇagamanaṁ hoti, saṁghasaraṇagamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantīti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna Buddhasaraṇagamanaṁ hoti, Buddhasaraṇagamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti. Sādhu kho mārisa Moggallāna dhammasaraṇagamanaṁ hoti, dhammasaraṇagamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti. Sādhu kho mārisa Moggallāna saṁgha -pa- sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantīti.

Atha kho Sakko Devānamindo chahi devatāsatehi saddhiṁ -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo sattahi devatāsatehi saddhiṁ -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo aṭṭhahi devatāsatehi saddhiṁ -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo asītiyā devatāsahassehi saddhiṁ yenāyasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Sakkaṁ Devānamindaṁ āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca—

Sādhu kho Devānaminda Buddhasaraṇagamanaṁ hoti, Buddhasaraṇagamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti. Sādhu kho Devānaminda dhammasaraṇagamanaṁ hoti,

---

1. Buddhaṁ saraṇagamanaṁ (Sī) 2. Buddhaṁ saraṇagamanahetu (Sī)

dhammasaraṇagamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti. Sādhu kho Devānaminda saṁghasaraṇagamanaṁ hoti, saṁghasaraṇagamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantīti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna Buddhasaraṇagamanaṁ hoti, Buddhasaraṇagamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti. Sādhu kho mārisa Moggallāna dhammasaraṇagamanaṁ hoti -pa-. Sādhu kho mārisa Moggallāna saṁghasaraṇagamanaṁ hoti, saṁghasaraṇagamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantīti.

Atha kho Sakko Devānamindo pañcahi devatāsatehi saddhiṁ yenāyasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Sakkaṁ Devānamindaṁ āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca—

Sādhu kho Devānaminda Buddhe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti, Buddhe aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho Devānaminda dhamme aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "svākkhāto Bhagavatā dhammo sandiṭṭhiko akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti, dhamme aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho Devānaminda saṁghe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho ujuppaṭipanno Bhagavato

sāvakasaṁgho ñāyappaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho sāmīcippaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho yadidaṁ cattāri purisayugāni aṭṭha purisapuggalā esa Bhagavato sāvakasaṁgho āhuneyyo pāhuneyyo dakkhiṇeyyo añjalikaraṇīyo anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā"ti, saṁghe aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho Devānaminda ariyakantehi sīlehi samannāgamanaṁ hoti akhaṇḍehi acchiddehi asabalehi akammāsehi bhujissehi viññuppasatthehi aparāmaṭṭhehi samādhisaṁvattanikehi, ariyakantehi sīlehi samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantīti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna Buddhe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "itipi so -pa- Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti, Buddhe aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna dhamme aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti
"svākkhāto Bhagavato dhammo -pa- paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti dhamme aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho mārisa Moggallānaṁ saṁghe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti
"suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho -pa- anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā"ti, saṁghe aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna ariyakantehi sīlehi samannāgamanaṁ hoti akhaṇḍehi -pa- samādhisaṁvattanikehi, ariyakantehi sīlehi samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantīti.

Atha kho Sakko Devānamindo chahi devatāsatehi saddhiṁ -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo sattahi devatāsatehi saddhiṁ -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo aṭṭhahi devatāsatehi saddhiṁ -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo asītiyā devatāsahassehi saddhiṁ yenāyasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Sakkaṁ Devānamindaṁ āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca—

Sādhu kho Devānaminda Buddhe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "itipi so Bhagavā -pa- Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti, Buddhe aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho Devānaminda dhamme aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "svākkhāto Bhagavatā dhammo -pa- paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti, dhamme aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho Devānaminda saṁghe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho -pa- anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā"ti, saṁghe aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho Devānaminda ariyakantehi sīlehi samannāgamanaṁ hoti akhaṇḍehi -pa- samādhisaṁvattanikehi, ariyakantehi sīlehi samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantīti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna Buddhe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "itipi so Bhagavā -pa- Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti, Buddhe aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna dhamme aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "svākkhāto Bhagavatā dhammo -pa- paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti, dhamme aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evadhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna saṁghe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho -pa- anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā"ti, saṁghe aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna ariyakantehi sīlehi samannāgamanaṁ hoti akhaṇḍehi -pa- samādhisaṁvattanikehi, ariyakantehi sīlehi samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantīti.

Atha kho Sakko Devānamindo pañcahi devatāsatehi saddhiṁ yenāyasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Sakkaṁ Devānamindaṁ āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca—

Sādhu kho Devānaminda Buddhasaraṇagamanaṁ hoti, Buddhasaraṇagamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā dibbena vaṇṇena dibbena sukhena dibbena yasena dibbena ādhipateyyena dibbehi rūpehi dibbehi saddehi dibbehi gandhehi dibbehi rasehi dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho Devānaminda dhammasaraṇagamanaṁ hoti, dhammasaraṇagamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā dibbena vaṇṇena dibbena sukhena dibbena yasena dibbena ādhipateyyena dibbehi rūpehi dibbehi saddehi dibbehi gandhehi dibbehi rasehi dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho Devānaminda saṁghasaraṇagamanaṁ hoti, saṁghasaraṇagamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā dibbena vaṇṇena dibbena sukhena dibbena yasena dibbena ādhipateyyena dibbehi rūpehi dibbehi saddehi dibbehi gandhehi dibbehi rasehi dibbehi phoṭṭhabbehīti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna Buddhasaraṇagamanaṁ hoti, Buddhasaraṇagamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho mārisa Moggallāna dhammasaraṇagamanaṁ hoti -pa-.

Sādhu kho mārisa Moggallāna saṁghasaraṇagamanaṁ hoti, saṁghasaraṇagamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā dibbena vaṇṇena dibbena sukhena dibbena yasena dibbena ādhipateyyena dibbehi rūpehi dibbehi saddehi dibbehi gandhehi dibbehi rasehi dibbehi phoṭṭhabbehīti.

Atha kho Sakko Devānamindo chahi devatāsatehi saddhiṁ -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo sattahi devatāsatehi -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo aṭṭhahi devatāsatehi saddhiṁ -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo asītiyā devatāsahassehi saddhiṁ yenāyasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Sakkaṁ Devānamindaṁ āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca—

Sādhu kho Devānaminda Buddhasaraṇagamanaṁ hoti, Buddhasaraṇagamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho Devānaminda dhammasaraṇagamanaṁ hoti -pa-.

Sādhu kho Devānaminda saṁghasaraṇagamanaṁ hoti, saṁghasaraṇagamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā dibbena vaṇṇenā dibbena sukhena dibbena yasena dibbena ādhipateyyena dibbehi rūpehi dibbehi saddehi dibbehi gandhehi dibbehi rasehi dibbehi phoṭṭhabbehīti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna Buddhasaraṇagamanaṁ hoti -pa-. Sādhu kho mārisa Moggallāna dhammasaraṇagamanaṁ hoti -pa-. Sādhu kho mārisa Moggallāna saṁghasaraṇagamanaṁ hoti, saṁghasaraṇagamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā dibbena vaṇṇena dibbena sukhena dibbena yasena dibbena ādhipateyyena dibbehi rūpehi dibbehi saddehi dibbehi gandhehi dibbehi rasehi dibbehi phoṭṭhabbehīti.

Atha kho Sakko Devānamindo pañcahi devatāsatehi saddhiṁ yenayasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Sakkaṁ Devānamindaṁ āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca—

Sādhu kho Devānaminda Buddhe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "itipi so Bhagavā -pa- Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti, Buddhe aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho Devānaminda dhamme aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "svākkhāto Bhagavatā dhammo -pa- paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti, dhamme aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti -pa-.

Sādhu kho Devānaminda saṁghe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho -pa- lokassā"ti, saṁghe

aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti -pa-.

Sādhu kho Devānaminda ariyakantehi sīlehi samannāgamanaṁ hoti akhaṇḍehi -pa- samādhisaṁvattanikehi, ariyakantehi sīlehi samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehīti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna Buddhe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "itipi so Bhagavā -pa- Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti, Buddhe aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho mārisa Moggallāna dhamme aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "svākkhāto Bhagavatā dhammo -pa- paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti, dhamme aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho mārisa Moggallānaṁ saṁghe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho -pa- lokassā"ti, saṁghe aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti -pa-.

Sādhu kho mārisa Moggallāna ariyakantehi sīlehi samannāgamanaṁ hoti akhaṇḍehi -pa- samādhisaṁvattanikehi, ariyakantehi sīlehi samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehīti.

Atha kho Sakko Devānamindo chahi devatāsatehi saddhiṁ -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo sattahi devatāsatehi saddhiṁ -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo aṭṭhahi devatāsatehi saddhiṁ -pa-. Atha kho Sakko Devānamindo asītiyā devatāsahassehi saddhiṁ yenāyasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Sakkaṁ Devānamindaṁ āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca—

Sādhu kho Devānaminda Buddhe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti, Buddhe aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā dibbena vaṇṇena dibbena sukhena dibbena yasena dibbena ādhipateyyena dibbehi rūpehi dibbehi saddehi dibbehi gandhehi dibbehi rasehi dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho Devānaminda dhamme aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "svākkhāto Bhagavatā dhammo sandiṭṭhiko akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti, dhamme aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho Devānaminda saṁghe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho ujuppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho ñāyappaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho sāmīcippaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho yadidaṁ cattāri purisayugāni aṭṭha purisapuggalā esa Bhagavato sāvakasaṁgho āhuneyyo pāhuneyyo dakkhiṇeyyo añjalikaraṇīyo anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā"ti, saṁghe aveccappasādena samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti,

te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho Devānaminda ariyakantehi sīlehi samannāgamanaṁ hoti akhaṇḍehi acchiddehi asabalehi akammāsehi bhujissehi viññuppasatthehi aparāmaṭṭhehi samādhisaṁvattanikehi, ariyakantehi sīlehi samannāgamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā dibbena vaṇṇena dibbena sukhena dibbena yasena dibbena ādhipateyyena dibbehi rūpehi dibbehi saddehi dibbehi gandhehi dibbehi rasehi dibbehi phoṭṭhabbehīti.

Sādhu kho mārisa Moggallāna Buddhe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "itipi so Bhagavā -pa- Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti, Buddhe aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho mārisa Moggallāna dhamme aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "svākkhāto Bhagavatā dhammo -pa- paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti, dhamme aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho mārisa Moggallāna saṁghe aveccappasādena samannāgamanaṁ hoti "suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho -pa- anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā"ti, saṁghe aveccappasādena samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā -pa- dibbehi phoṭṭhabbehi.

Sādhu kho mārisa Moggallāna ariyakantehi sīlehi samannāgamanaṁ hoti akhaṇḍehi -pa- samādhisaṁvattanikehi, ariyakantehi sīlehi

samannāgamanahetu kho mārisa Moggallāna evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjanti, te aññe deve dasahi ṭhānehi adhigaṇhanti dibbena āyunā dibbena vaṇṇena dibbena sukhena dibbena yasena dibbena ādhipateyyena dibbehi rūpehi dibbehi saddehi gandhehi dabbehi rasehi dibbehi phoṭṭhabbehīti. . Dasamaṁ.

11. Candanasutta

342. Atha kho Candano[1] devaputto -pa-.

Atha kho Suyāmo devaputto -pa-.

Atha kho Santusito devaputto -pa-.

Atha kho Sunimmito devaputto -pa-.

Atha kho Vasavatti devaputto -pa-. (Yathā Sakkasuttaṁ, tathā ime pañca peyyālā vitthāretabbā.). Ekādasamaṁ.

Moggallānasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Savitakkāvitakkañca, sukhena ca upekkhako.
Ākāsañceva Viññāṇaṁ, Ākiñcaṁ Nevasaññinā.
Animitto ca Sakko ca, Candanekādasena cāti.

---

1. Nandano (Sī)

7. Cittasaṁyutta

1. Saṁyojanasutta

343. Ekaṁ samayaṁ sambahulā therā bhikkhū Macchikāsaṇḍe viharanti Ambāṭakavane. Tena kho pana samayena sambahulānaṁ therānaṁ bhikkhūnaṁ pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantānaṁ maṇḍalamāḷe sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantarākathā udapādi "saṁyojananti vā āvuso saṁyojaniyā dhammāti vā ime dhammā nānatthā nānābyañjanā, udāhu ekatthā byañjanameva nānan"ti. Tatrekaccehi therehi bhikkhūhi evaṁ byākataṁ hoti "saṁyojananti vā āvuso saṁyojaniyā dhammāti vā ime dhammā nānatthā ceva nānābyañjanā cā"ti. Ekaccehi therehi bhikkhūhi evaṁ byākataṁ hoti "saṁyojananti vā āvuso saṁyojaniyā dhammāti vā ime dhammā ekatthā byañjanameva nānan"ti.

Tena kho pana samayena Citto gahapati migapathakaṁ anuppatto hoti kenacideva karaṇīyena. Assosi kho Citto gahapati "sambahulānaṁ kira therānaṁ bhikkhūnaṁ pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantānaṁ maṇḍalamāḷe sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantārākathā udapādi 'saṁyojananti vā āvuso saṁyojaniyā dhammāti vā ime dhammā nānatthā nānābyañjanā, udāhu ekatthā byañjanameva nānan'ti. Tatrekaccehi therehi bhikkhūhi evaṁ byākataṁ 'saṁyojananti vā āvuso saṁyojaniyā dhammāti vā ime dhammā nānatthā ceva nānābyañjanā cā'ti. Ekaccehi therehi bhikkhūhi evaṁ byākataṁ 'saṁyojananti vā āvuso saṁyojaniyā dhammāti vā ime dhammā ekatthā byañjanameva nānan'ti". Atha kho Citto gahapati yena therā bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā there bhikkhū abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Citto gahapati there bhikkhū etadavoca "sutaṁ metaṁ bhante sambahulānaṁ kira therānaṁ bhikkhūnaṁ pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantānaṁ maṇḍalamāḷe sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantarākathā udapādi 'saṁyojananti vā āvuso saṁyojaniyā dhammāti vā ime dhammā nānatthā nānābyañjanā, udāhu ekatthā byañjanameva nānan'ti. Ekaccehi therehi

bhikkhūhi evaṁ byākataṁ 'saṁyojananti vā āvuso saṁyojaniyā dhammāti vā ime dhammā nānatthā ceva nānābyañjanā cā'ti, ekaccehi therehi bhikkhūhi evaṁ byākataṁ 'saṁyojananti vā āvuso saṁyojaniyā dhammāti vā ime dhammā ekatthā byañjanameva nānan'ti". Evaṁ gahapatīti.

Saṁyojananti vā bhante saṁyojaniyā dhammāti vā ime dhammā nānatthā ceva nānābyañjanā ca, tena hi bhante upamaṁ vo karissāmi, upamāyapidhekacce viññū purisā bhāsitassa atthaṁ ājānanti. Seyyathāpi bhante kāḷo ca balībaddo odāto ca balībaddo ekena dāmena vā yottena vā saṁyuttā assu, yo nu kho evaṁ vadeyya "kāḷo balībaddo odātassa balībaddassa saṁyojanaṁ, odāto balībaddo kāḷassa balībaddassa saṁyojanan"ti, sammā nu kho so vadamāno vadeyyāti. No hetaṁ gahapati, na kho gahapati kāḷo balībaddo odātassa balībaddassa saṁyojanaṁ, napi odāto balībaddo kāḷassa balībaddassa saṁyojanaṁ, yena kho te ekena dāmena vā yottena vā saṁyuttā, taṁ tattha saṁyojananti. Evameva kho bhante na cakkhu rūpānaṁ saṁyojanaṁ, na rūpā cakkhussa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ. Na sotaṁ saddānaṁ. Na ghānaṁ gandhānaṁ. Na jivhā rasānaṁ. Na kāyo phoṭṭhabbānaṁ saṁyojanaṁ, na phoṭṭhabbā kāyassa saṁyojanaṁ, yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojanaṁ. Na mano dhammānaṁ saṁyojanaṁ, na dhammā manassa saṁyojanaṁ. Yañca tattha tadubhayaṁ paṭicca uppajjati chandarāgo, taṁ tattha saṁyojananti. Lābhā te gahapati, suladdhaṁ te gahapati, yassa te gambhīre Buddhavacane paññācakkhu kamatīti. . Paṭhamaṁ.

2. Paṭhama-isidattasutta

344. Ekaṁ samayaṁ sambahulā therā bhikkhū Macchikāsaṇḍe viharanti Ambāṭakavane. Atha kho Citto gahapati yena therā bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā there bhikkhū abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Citto gahapati there bhikkhū etadavoca "adhivāsentu me bhante therā svātanāya bhattan"ti. Adhivāsesuṁ kho therā bhikkhū

tuṇhībhāvena. Atha kho Citto gahapati therānaṁ bhikkhūnaṁ adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāyāsanā there bhikkhū abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho therā bhikkhū tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Cittassa gahapatissa nivesanaṁ tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdiṁsu.

Atha kho Citto gahapati yena therā bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā there bhikkhū abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Citto gahapati āyasmantaṁ theraṁ etadavoca "dhātunānattaṁ dhātunānattanti bhante thera vuccati, kittāvatā nu kho bhante dhātunānattaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti. Evaṁ vutte āyasmā thero tuṇhī ahosi. Dutiyampi kho Citto gahapati āyasmantaṁ theraṁ etadavoca "dhātunānattaṁ dhātunānattanti bhante thera vuccati, kittāvatā nu kho bhante dhātunānattaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti. Dutiyampi kho āyasmā thero tuṇhī ahosi. Tatiyampi kho Citto gahapati āyasmantaṁ theraṁ etadavoca "dhātunānattaṁ dhātunānattanti bhante thera vuccati, kittāvatā nu kho bhante dhātunānattaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti. Tatiyampi kho āyasmā thero tuṇhī ahosi.

Tena kho pana samayena āyasmā Isidatto tasmiṁ bhikkhusaṁghe sabbanavako hoti. Atha kho āyasmā Isidatto āyasmantaṁ theraṁ etadavoca "byākaromahaṁ bhante thera Cittassa gahapatino etaṁ pañhan"ti. Byākarohi tvaṁ āvuso Isidatta Cittassa gahapatino etaṁ pañhanti. Evaṁ hi tvaṁ gahapati pucchasi "dhātunānattaṁ dhātunānanattanti bhante thera vuccati, kittāvatā nu kho bhante dhātunānattaṁ vuttaṁ Bhagavatā"ti. Evaṁ bhante. Idaṁ kho gahapati dhātunānattaṁ vuttaṁ Bhagavatā cakkhudhātu rūpadhātu cakkhuviññāṇadhātu -pa- manodhātu dhammadhātu manoviññāṇadhātu. Ettāvatā kho gahapati dhātunānattaṁ vuttaṁ Bhagavatāti.

Atha kho Citto gahapati āyasmato Isidattassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā there bhikkhū paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho therā bhikkhū bhuttāvino onītapattapānīno uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu. Atha kho āyasmā thero āyasmantaṁ Isidattaṁ etadavoca "sādhu kho taṁ āvuso

Isidatta eso pañho paṭibhāsi, neso pañho maṁ paṭibhāsi. Tenahāvuso Isidatta yadā aññathāpi[1] evarūpo pañho āgaccheyya, taññevettha paṭibhāseyyā"ti. . Dutiyaṁ.

3. Dutiya-isidattasutta

345. Ekaṁ samayaṁ sambahulā therā bhikkhū Macchikāsaṇḍe viharanti Ambāṭakavane. Atha kho Citto gahapati yena therā bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā there bhikkhū abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Citto gahapati there bhikkhū etadavoca "adhivāsentu me bhante therā svātanāya bhattan"ti. Adhivāsesuṁ kho therā bhikkhū tuṇhībhāvena. Atha kho Citto gahapati therānaṁ bhikkhūnaṁ adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāyāsanā there bhikkhū abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho therā bhikkhū tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Cittassa gahapatissa nivesanaṁ tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdiṁsu.

Atha kho Citto gahapati yena therā bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā there bhikkhū abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Citto gahapati āyasmantaṁ theraṁ etadavoca "yā imā bhante thera anekavihitā diṭṭhiyo loke uppajjanti 'sassato loko'ti vā, 'asassato loko'ti vā, 'antavā loko'ti vā, 'anantavā loko'ti vā, 'taṁ jīvaṁ taṁ sarīran'ti vā, 'aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran'ti vā, 'hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā. Yāni cimāni dvāsaṭṭhi diṭṭhigatāni brahmajāle bhaṇitāni, imā nu kho bhante diṭṭhiyo kismiṁ sati honti, kismiṁ asati na hontī"ti.

Evaṁ vutte āyasmā thero tuṇhī ahosi. Dutiyampi kho Citto gahapati -pa-. Tatiyampi kho Citto gahapati āyasmantaṁ theraṁ etadavoca "yā imā bhante thera anekavihitā diṭṭhiyo

1. Yadā aññadāpi (Sī, I) aññadāpi (?)

loke uppajjanti ‘sassato loko’ti vā, ‘asassato loko’ti vā, ‘antavā loko’ti vā, ‘anantavā loko’ti vā, ‘taṁ jīvaṁ taṁ sarīran’ti vā, ‘aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran’ti vā, ‘hoti tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā, ‘na hoti tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā, ‘hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā, ‘neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā’ti vā. Yāni cimāni dvāsaṭṭhi diṭṭhigatāni brahmajāle bhaṇitāni, imā nu kho bhante diṭṭhiyo kismiṁ sati honti, kismiṁ asati na hontī”ti. Tatiyampi kho āyasmā thero tuṇhī ahosi.

Tena kho pana samayena āyasmā Isidatto tasmiṁ bhikkhusaṁghe sabbanavako hoti. Atha kho āyasmā Isidatto āyasmantaṁ theraṁ etadavoca “byākaromahaṁ bhante thera Cittassa gahapatino etaṁ pañhan”ti. Byākarohi tvaṁ āvuso Isidatta Cittassa gahapatino etaṁ pañhanti. Evaṁ hi tvaṁ gahapati pucchasi “yā imā bhante thera anekavihitā diṭṭhiyo loke upapajjanti ‘sassato loko’ti vā -pa- imā nu kho bhante diṭṭhiyo kismiṁ sati honti, kismiṁ asati na hontī’ti”. Evaṁ bhante. Yā imā gahapati anekavihitā diṭṭhiyo loke uppajjanti “sassato loko”ti vā, “asassato loko”ti vā, “antavā loko”ti vā, “anantavā loko”ti vā, “taṁ jīvaṁ taṁ sarīran”ti vā, “aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran”ti vā, “hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vā, “na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vā, “hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vā, “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vā. Yāni cimāni dvāsaṭṭhi diṭṭhigatāni brahmajāle bhaṇitāni, imā kho gahapati diṭṭhiyo sakkāyadiṭṭhiyā sati honti, sakkāyadiṭṭhiyā asati na hontīti.

Kathaṁ pana bhante sakkāyadiṭṭhi hotīti. Idha gahapati assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto, sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto rūpaṁ attato samanupassati, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ. vedanaṁ attato samanupassati -pa- saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ attato samanupassati, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ,

attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Evaṁ kho gahapati sakkāyadiṭṭhi hotīti.

Kathaṁ pana bhante sakkāyadiṭṭhi na hotīti. Idha gahapati sutavā ariyasāvako ariyānaṁ dassāvī ariyadhammassa kovido ariyadhamme suvinīto, sappurisānaṁ dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā rūpaṁ, na rūpasmiṁ vā attānaṁ. Na vedanaṁ. Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ attato samanupassati, na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā viññāṇaṁ, na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Evaṁ kho gahapati sakkāyadiṭṭhi na hotīti.

Kuto bhante ayyo Isidatto āgacchatīti. Avantiyā kho gahapati āgacchāmīti. Atthi bhante avantiyā Isidatto nāma kulaputto amhākaṁ adiṭṭhasahāyo pabbajito, diṭṭho so āyasmatāti. Evaṁ gahapatīti. Kahaṁ nu kho so bhante āyasmā etarahi viharatīti. Evaṁ vutte āyasmā Isidatto tuṇhī ahosi. Ayyo no bhante Isidattoti. Evaṁ gahapatīti. Abhiramatu bhante ayyo Isidatto Macchikāsaṇḍe ramaṇīyaṁ Ambāṭakavanaṁ, ahaṁ ayyassa Isidattassa ussukkaṁ karissāmi cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānanti. Kalyāṇaṁ vuccati gahapatīti.

Atha kho Citto gahapati āyasmato Isidattassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā there bhikkhū paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho therā bhikkhū bhuttāvino onītapattapāṇīno uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu. Atha kho āyasmā thero āyasmantaṁ isīdattaṁ etadavoca "sādhu kho taṁ āvuso Isidatta eso pañho paṭibhāsi, neso pañho maṁ paṭibhāsi. Tenahāvuso Isidatta yadā aññathāpi evarūpo pañho āgaccheyya, taññevattha paṭibhāseyyā"ti. Atha kho āyasmā Isidatto senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya Macchikāsaṇḍamhā pakkāmi. Yaṁ Macchikāsaṇḍamhā pakkāmi, tathā pakkantova ahosi. Na puna pacchāgacchīti. . Tatiyaṁ.

4. Mahakapāṭihāriyasutta

346. Ekaṁ samayaṁ sambuhulā therā bhikkhū Macchikāsaṇḍe viharanti Ambāṭakavane. Atha kho Citto gahapati yena therā bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā there bhikkhū abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Citto gahapati there bhikkhū etadavoca "adhivāsentu me bhante therā bhikkhū svātanāya gokule bhattan"ti. Adhivāsesuṁ kho therā bhikkhū tuṇhībhāvena. Atha kho Citto gahapati therānaṁ bhikkhūnaṁ adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāyāsanā there bhikkhū abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho therā bhikkhū tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Cittassa gahapatino gokulaṁ tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdiṁsu.

Atha kho Citto gahapati there bhikkhū paṇītena sappipāyāsena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho therā bhikkhū bhuttāvino onītapattapāṇino uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu. Cittopi kho gahapati "sesakaṁ vissajjethā"ti vatvā there bhikkhū piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Tena kho pana samayena uṇhaṁ hoti kuthitaṁ[1], te ca therā bhikkhū paveliyamānena maññe kāyena gacchanti, yathā taṁ bhojanaṁ bhuttāvino.

Tena kho pana samayena āyasmā Mahako tasmiṁ bhikkhusaṁghe sabbanavako hoti. Atha kho āyasmā Mahako āyasmantaṁ theraṁ etadavoca "sādhu khvassa bhante Thera sītako ca vāto vāyeyya, abbhasampilāpo[2] ca assa, devo ca ekamekaṁ phusāyeyyā"ti. Sādhu khvassa āvuso Mahaka yaṁ sītako ca vāto vāyeyya, abbhasampilāpo ca assa, devo ca ekamekaṁ phusāyeyyāti. Atha kho āyasmā Mahako tathārūpaṁ iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhari[3], yathā sītako ca vāto vāyi, abbhasampilāpo ca assa[4], devo ca ekamekaṁ phusi. Atha kho Cittassa gahapatino etadahosi "yo kho imasmiṁ bhikkhusaṁghe sabbanavako bhikkhu, tassāyaṁ evarūpo

---

1. Kuṭṭhitaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Abbhasaṁbilāpo (Sī), abbhasaṁvilāpo (I)
3. Abhisaṅkhāsi (Sī)
4. Āsi (?)

iddhānubhāvo”ti. Atha kho āyasmā Mahako ārāmaṁ sampāpuṇitvā āyasmantaṁ Theraṁ etadavoca “alamettāvatā bhante Therā”ti. Alamettāvatā āvuso Mahaka, katamettāvatā āvuso Mahaka, pūjitamettāvatā āvuso Mahakāti. Atha kho Therā bhikkhū yathāvihāraṁ agamaṁsu, āyasmāpi Mahako sakaṁ vihāraṁ agamāsi.

Atha kho Citto gahapati yenāyasmā Mahako tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahakaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Citto gahapati āyasmantaṁ Mahakaṁ etadavoca “sādhu me bhante ayyo Mahako uttari manussadhammaṁ iddhipāṭihāriyaṁ dassetū”ti. Tena hi tvaṁ gahapati ālinde uttarāsaṅgaṁ paññapetvā tiṇakalāpaṁ okāsehīti. “Evaṁ bhante”ti kho Citto gahapati āyasmato Mahakassa paṭissutvā ālinde uttarāsaṅgaṁ paññapetvā tiṇakalāpaṁ okāsesi. Atha kho āyasmā Mahako vihāraṁ pavisitvā sūcighaṭikaṁ datvā tathārūpaṁ iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhari, yathā tālacchiggaḷena ca aggaḷantarikāya ca acci nikkhamitvā tiṇāni jhāpesi, uttarāsaṅgaṁ na jhāpesi. Atha kho Citto gahapati uttarāsaṅgaṁ papphoṭetvā saṁviggo lomahaṭṭhajāto ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha kho āyasmā Mahako vihārā nikkhamitvā Cittaṁ gahapatiṁ etadavoca “alamettāvatā gahapatī”ti. Alamettāvatā bhante Mahaka, katamettāvatā bhante Mahaka, pūjitamettāvatā bhante Mahaka, abhiramatu bhante ayyo Mahako Macchikāsaṇḍe ramaṇīyaṁ Ambāṭakavanaṁ, ahaṁ ayyassa Mahakassa ussukkaṁ karissāmi cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānanti. Kalyāṇaṁ vuccati gahapatīti. Atha kho āyasmā Mahako senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaramādāya Macchikāsaṇḍamhā pakkāmi. Yaṁ Macchikāsaṇḍamhā pakkāmi, tathā pakkantova ahosi. Na puna pacchāgacchīti. . Catutthaṁ.

5. Paṭhamakāmabhūsutta

347. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Kāmabhū Macchikāsaṇḍe viharati Ambāṭakavane. Atha kho Citto gahapati yenāyasmā Kāmabhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Kāmabhuṁ abhivādetvā ekamantaṁ

nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Cittaṁ gahapatiṁ āyasmā Kāmabhū etadavoca "vuttamidaṁ gahapati—

'Nelaṅgo setapacchādo, ekāro vattatī ratho.
Anīghaṁ passa āyantaṁ[1], chinnasotaṁ abandhanan'ti.

Imassa nu kho gahapati saṁkhittena bhāsitassa kathaṁ vitthārena attho daṭṭhabbo"ti. Kiṁ nu kho etaṁ bhante Bhagavatā bhāsitanti. Evaṁ gahapatīti. Tena hi bhante muhuttaṁ āgamehi yāvassa atthaṁ pekkhāmīti. Atha kho Citto gahapati muhuttaṁ tuṇhī hutvā āyasmantaṁ Kāmabhuṁ etadavoca—

"Nelaṅgan"ti kho bhante sīlānametaṁ adhivacanaṁ. "Setapacchādo"ti kho bhante vimuttiyā etaṁ adhivacanaṁ. "Ekāro"ti kho bhante satiyā etaṁ adhivacanaṁ. "Vattatī"ti kho bhante abhikkamapaṭikkamassetaṁ adhivacanaṁ. "Ratho"ti kho bhante imassetaṁ cātumahābhūtikassa kāyassa adhivacanaṁ mātāpettikasambhavassa odanakummāsūpacayassa aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhaṁsanadhammassa. Rāgo kho bhante nīgho, doso nīgho, moho nīgho, te khīṇāsavassa bhikkhuno pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā, tasmā khīṇāsavo bhikkhu "anīgho"ti vuccati. "Āyantan"ti kho bhante arahato etaṁ adhivacanaṁ. "Soto"ti kho bhante taṇhāyetaṁ adhivacanaṁ. Sā khīṇāsavassa bhikkhuno pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā, tasmā khīṇāsavo bhikkhu "chinnasoto"ti vuccati. Rāgo kho bhante bandhanaṁ, doso bandhanaṁ, moho bandhanaṁ, te khīṇāsavassa bhikkhuno pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā, tasmā khīṇāsavo bhikkhu "abandhano"ti vuccati. Iti kho bhante yaṁ taṁ Bhagavatā vuttaṁ—

"Nelaṅgo setapacchādo, ekāro vattatī ratho.
Anīghaṁ passa āyantaṁ, chinnasotaṁ abandhanan"ti.

---

1. Appattaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)

Imassa kho bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vittārena atthaṁ ājānāmīti. Lābhā te gahapati, suladdhaṁ te gahapati, yassa te gambhīre Buddhavacane paññācakkhu kamatīti. . Pañcamaṁ.

6. Dutiyakāmabhūsutta

348. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Kāmabhū Macchikāsaṇḍe viharati Ambāṭakavane. Atha kho Citto gahapati yenāyasmā Kāmabhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Citto gahapati āyasmantaṁ Kāmabhuṁ etadavoca "kati nu kho bhante saṅkhārā"ti. Tayo kho gahapati saṅkhārā, kāyasaṅkharo vacīsaṅkhāro Cittasaṅkhāroti. "Sādhu bhante"ti kho Citto gahapati āyasmato Kāmabhussa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā āyasmantaṁ Kāmabhuṁ uttariṁ pañhaṁ apucchi "katamo pana bhante kāyasaṅkhāro, katamo vacīsaṅkhāro, katamo Cittasaṅkhāro"ti. Assāsapassāsā kho gahapati kāyasaṅkhāro, vitakkavicārā vacīsaṅkhāro, saññā ca vedanā ca Cittasaṅkhāroti.

Sādhu bhanteti kho Citto gahapati -pa- uttariṁ pañhaṁ apucchi "kasmā pana bhante assāsapassāsā kāyasaṅkhāro, kasmā vitakkavicārā vacīsaṅkhāro, kasmā saññā ca vedanā ca Cittasaṅkhāro"ti. Assāsapassāsā kho gahapati kāyikā ete dhammā kāyappaṭibaddhā, tasmā assāsapassāsā kāyasaṅkhāro. Pubbe kho gahapati vitakketvā vicāretvā pacchā vācaṁ bhindati, tasmā vitakkavicārā vacīsaṅkhāro. Saññā ca vedanā ca cetasikā ete dhammā Cittappaṭibaddhā, tasmā saññā ca vedanā ca Cittasaṅkhāro.

Sādhu -pa- uttariṁ pañhaṁ apucchi "kathaṁ pana bhante saññāvedayitanirodhasamāpatti hotī"ti. Na kho gahapati saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjantassa bhikkhuno evaṁ hoti "ahaṁ saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjissan"ti vā, "ahaṁ saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjāmī"ti vā, "ahaṁ saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno"ti vā, atha khvassa pubbeva tathā Cittaṁ bhāvitaṁ hoti, yaṁ taṁ tathattāya upanetīti.

Sādhu -pa- uttariṁ pañhaṁ apucchi "saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjantassa pana bhante bhikkhuno katame dhammā paṭhamaṁ nirujjhanti, yadi vā kāyasaṅkhāro yadi vā vacīsaṅkhāro yadi vā cittasaṅkhāro"ti. Saññāvedayitanirodhaṁ samāpajjantassa kho gahapati bhikkhuno vacīsaṅkhāro paṭhamaṁ nirujjhati, tato kāyasaṅkhāro, tato cittasaṅkhāroti.

Sādhu -pa- uttariṁ pañhaṁ apucchi "yvāyaṁ bhante mato kālaṅkato, yo cāyaṁ bhikkhu saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno, imesaṁ kiṁ nānākaraṇan"ti. Yvāyaṁ gahapati mato kālaṅkato, tassa kāyasaṅkhāro niruddho paṭippassaddho, vacīsaṅkhāro niruddho paṭippassaddho, cittasaṅkhāro niruddho paṭippassaddho, āyu parikkhīṇo, usmā vūpasantā, indriyāni viparibhinnāni. Yo ca khvāyaṁ gahapati bhikkhu saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno, tassapi kāyasaṅkhāro niruddho paṭippassaddho, vacīsaṅkhāro niruddho paṭippassaddho, cittasaṅkhāro niruddho paṭissaddho, āyu aparikkhīṇo, usmā avūpasantā, indriyāni vippasannāni. Yvāyaṁ gahapati mato kālaṅkato, yo cāyaṁ bhikkhu saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno, idaṁ nesaṁ nānākaraṇanti.

Sādhu -pa- uttariṁ pañhaṁ apucchi "kathaṁ pana bhante saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhānaṁ hotī"ti. Na kho gahapati saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhahantassa bhikkhuno evaṁ hoti "ahaṁ saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhahissan"ti vā, "ahaṁ saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhahāmī"ti vā, "ahaṁ saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhito"ti vā, atha khvassa pubbeva tathā cittaṁ bhāvitaṁ hoti, yaṁ taṁ tathattāya upanetīti.

Sādhu bhante -pa- uttariṁ pañhaṁ apucchi "saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhahantassa pana bhante bhikkhuno katame dhammā paṭhamaṁ uppajjanti, yadi vā kāyasaṅkhāro yadi vā vacīsaṅkhāro yadi vā cittasaṅkhāro"ti. Saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhahantassa gahapati bhikkhuno cittasaṅkhāro paṭhamaṁ uppajjati, tato kāyasaṅkhāro, tato vacīsaṅkhāroti.

Sādhu -pa- uttariṁ pañhaṁ apucchi "saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhitaṁ pana bhante bhikkhuṁ kati phassā phusanti". Saññāvedayitanirodhasamāpattiyā

vuṭṭhitaṁ kho gahapati bhikkhuṁ tayo phassā phusanti suññato phasso animitto phasso appaṇihito phassoti.

Sādhu -pa- uttariṁ pañhaṁ apucchi "saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhitassa pana bhante bhikkhuno kiṁninnaṁ cittaṁ hoti kiṁpoṇaṁ kiṁpabbhāran"ti. Saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vuṭṭhitassa kho gahapati bhikkhuno vivekaninnaṁ cittaṁ hoti vivekapoṇaṁ vivekapabbhāranti.

Sādhu bhanteti kho Citto gahapati āyasmato Kāmabhussa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā āyasmantaṁ Kāmabhuṁ uttariṁ pañhaṁ apucchi "saññāvedayitanirodhasamāpattiyā pana bhante kati dhammā bahūpakārā"ti. Addhā kho tvaṁ gahapati yaṁ paṭhamaṁ pucchitabbaṁ taṁ pucchasi, api ca tyāhaṁ byākarissāmi "saññāvedayitanirodhasamāpattiyā kho gahapati dve dhammā bahūpakārā samatho ca vipassanā cā"ti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Godattasutta

349. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Godatto Macchikāsaṇḍe viharati Ambāṭakavane. Atha kho Citto gahapati yenāyasmā Godatto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Godattaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Cittaṁ gahapatiṁ āyasmā Godatto etadavoca "yā cāyaṁ gahapati appamāṇā cetovimutti, yā ca ākiñcaññā cetovimutti, yā ca suññatā cetovimutti, yā ca animittā cetovimutti. Ime dhammā nānatthā nānābyañjanā, udāhu ekatthā byañjanameva nānan"ti. Atthi bhante pariyāyo, yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā nānatthā ceva nānābyañjanā ca. Atthi pana bhante pariyāyo, yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā ekatthā byañjanameva nānanti.

Katamo ca bhante pariyāyo, yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā nānatthā ceva nānābyañjanā ca. Idha bhante bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ[1]. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāyā sabbāvantaṁ

---

1. Catutthiṁ (?)

lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena[1] pharitvā viharati. Karuṇāsahagatena cetasā -pa-. Muditāsahagatena cetasā -pa-. Upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati. Ayaṁ vuccati bhante appamāṇā cetovimutti.

Katamā ca bhante ākiñcaññā cetovimutti. Idha bhante bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma "natthi kiñcī"ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati bhante ākiñcaññā cetovimutti.

Katamā ca bhante suññatā cetovimutti. Idha bhante bhikkhu araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vā iti paṭisañcikkhati "suññamidaṁ attena vā attaniyena vā"ti. Ayaṁ vuccati bhante suññatā cetovimutti.

Katamā ca bhante animittā cetovimutti. Idha bhante bhikkhu sabbanimittānaṁ amanasikārā animittaṁ cetosamādhiṁ upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati bhante animittā cetovimutti. Ayaṁ kho bhante pariyāyo, yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā nānatthā ceva nānābyañjanā ca.

Katamo ca bhante pariyāyo, yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā ekatthā byañjanameva nānaṁ. Rāgo bhante pamāṇakaraṇo, doso pamāṇakaraṇo, moho pamāṇakaraṇo, te khīṇāsavassa bhikkhuno pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Yāvatā kho bhante appamāṇā cetovimuttiyo akuppā tāsaṁ cetovimutti aggamakkhāyati. Sā kho pana akuppā cetovimutti suññā rāgena suññā dosena suññā mohena. Rāgo kho bhante kiñcanaṁ, doso kiñcanaṁ, moho kiñcanaṁ, te khīṇāsavassa bhikkhuno pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Yāvatā kho bhante ākiñcaññā cetovimuttiyo akuppā tāsaṁ cetovimutti aggamakkhāyati. Sā

---

1. Abyāpajjhena (Sī, Syā, Kaṁ, I), abyābajjhena (?)

kho pana akuppā cetovimutti suññā rāgena suññā dosena suññā mohena. Rāgo kho bhante nimittakaraṇo, doso nimittakaraṇo, moho nimittakaraṇo, te khīṇāsavassa bhikkhuno pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. Yāvatā kho bhante animittā cetovimuttiyo akuppā tāsaṁ cetovimutti aggamakkhāyati. Sā kho pana akuppā cetovimutti suññā rāgena suññā dosena suññā mohena. Ayaṁ kho bhante pariyāyo, yaṁ pariyāyaṁ āgamma ime dhammā ekatthā byañjanameva nānanti. Lābhā te gahapati, suladdhaṁ te gahapati, yassa te gambhīre Buddhavacane paññācakkhu kamatīti. . Sattamaṁ.

8. Nigaṇṭhanāṭaputtasutta

350. Tena kho pana samayena Nigaṇṭho Nāṭaputto[1] Macchikāsaṇḍaṁ anuppatto hoti mahatiyā Nigaṇṭhaparisāya saddhiṁ. Assosi kho Citto gahapati "Nigaṇṭho kira Nāṭaputto Macchikāsaṇḍaṁ anuppatto mahatiyā Nigaṇṭhaparisāya saddhin"ti. Atha kho Citto gahapati sambahulehi upāsakehi saddhiṁ yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Nigaṇṭhena Nāṭaputtena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Cittaṁ gahapatiṁ Nigaṇṭho Nāṭaputto etadavoca "saddahasi tvaṁ gahapati 'samaṇassa Gotamassa atthi avitakko avicāro samādhi, atthi vitakkavicārānaṁ nirodho'ti". Na khvāhaṁ ettha bhante Bhagavato saddhāya gacchāmi "atthi avitakko avicāro samādhi, atthi vitakkavicārānaṁ nirodho"ti.

Evaṁ vutte Nigaṇṭho Nāṭaputto ulloketvā[2] etadavoca "idaṁ bhavanto passantu, yāva ujuko cāyaṁ Citto gahapati, yāva asaṭho cāyaṁ Citto gahapati, yāva amāyāvī cāyaṁ Citto gahapati. Vātaṁ vā so jālena bādhetabbaṁ maññeyya, yo vitakkavicāre nirodhetabbaṁ

---

1. Nātaputto (Sī)
2. Sakaṁ parisaṁ apaloketvā (Sī, Syā, Kaṁ), oloketvā (Sī-Ṭha, Syā-Ṭha)

maññeyya. Sakamuṭṭhinā vā so Gaṅgāya sotaṁ āvāretabbaṁ maññeyya, yo vitakkavicāre nirodhetabbaṁ maññeyyā"ti.

Taṁ kiṁ maññasi bhante, katamaṁ nu kho paṇītataraṁ ñāṇaṁ vā saddhā vāti. Saddhāya kho gahapati ñāṇaṁyeva paṇītataranti. ahaṁ kho bhante yāvadeva ākaṅkhāmi, vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Ahaṁ kho bhante yāvadeva ākaṅkhāmi, vitakkavicārānaṁ vūpasamā -pa- dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Ahaṁ kho bhante yāvadeva ākaṅkhāmi, pītiyā ca virāgā -pa- tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Ahaṁ kho bhante yāvadeva ākaṅkhāmi, sukhassa ca pahānā -pa- catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Na so khvāhaṁ bhante evaṁ jānanto evaṁ passanto kassa aññassa samaṇassa vā brāhmaṇassa vā saddhāya gamissāmi "atthi avitakko avicāro samādhi, atthi vitakkavicārānaṁ nirodho"ti.

Evaṁ vutte Nigaṇṭho Nāṭaputto sakaṁ parisaṁ apaloketvā etadavoca "idaṁ bhavanto passantu, yāva anujuko cāyaṁ Citto gahapati, yāva saṭho cāyaṁ Citto gahapati, yāva māyāvī cāyaṁ Citto gahapatī"ti.

Idāneva kho te[1] mayaṁ bhante bhāsitaṁ evaṁ ājānāma "idaṁ bhavanto passantu, yāva ujuko cāyaṁ Citto gahapati, yāva asaṭho cāyaṁ Citto gahapati, yāva amāyāvī cāyaṁ Citto gahapatī"ti. Idāneva ca pana mayaṁ bhante bhāsitaṁ evaṁ ājānāma "idaṁ bhavanto passantu, yāva anujuko cāyaṁ Citto gahapati, yāva saṭho cāyaṁ Citto gahapati, yāva māyāvī cāyaṁ Citto gahapatī"ti. Sace te bhante purimaṁ saccaṁ, pacchimaṁ te micchā. Sace pana te bhante purimaṁ micchā, pacchimaṁ te saccaṁ. Ime kho pana bhante dasa sahadhammikā pañhā āgacchanti, yadā nesaṁ atthaṁ ājāneyyāsi, atha maṁ paṭihareyyāsi saddhiṁ Nigaṇṭhaparisāya. Eko pañho eko uddeso ekaṁ veyyākaraṇaṁ, dve pañhā dve uddesā dve veyyākaraṇāni, tayo pañhā tayo uddesā tīṇi veyyākaraṇāni, cattāro pañhā cattāro uddesā

1. Idāneva ca pana (Syā, Kaṁ, Ka)

cattāri veyyākaraṇāni, pañca pañhā pañca uddesā pañca veyyākaraṇāni, cha pañhā cha uddesā cha veyyākaraṇāni, satta pañhā satta uddesā satta veyyākaraṇāni, aṭṭha pañhā aṭṭha uddesā aṭṭha veyyākaraṇāni, nava pañhā nava uddesā nava veyyākaraṇāni, dasa pañhā dasa uddesā dasa veyyākaraṇānīti. Atha kho Citto gahapati Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ ime dasa sahadhammike pañhe āpucchitvā uṭṭhāyāsanā pakkāmīti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Acelakassapasutta

351. Tena kho pana samayena acelo Kassapo Macchikāsaṇḍaṁ anuppatto hoti Cittassa gahapatino purāṇagihisahāyo. Assosi kho Citto gahapati "acelo kira Kassapo Macchikāsaṇḍaṁ anuppatto amhākaṁ purāṇagihisahāyo"ti. Atha kho Citto gahapati yena acelo Kassapo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā acelena Kassapena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Citto gahapati acelaṁ Kassapaṁ etadavoca "kīvaciraṁ pabbajitassa bhante Kassapā"ti. Tiṁsamattāni kho me gahapati vassāni pabbajitassāti. Imehi pana te bhante tiṁsamattehi vassehi atthi koci uttari manussadhammā[1] alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro. Imehi kho me gahapati tiṁsamattehi vassehi pabbajitassa natthi koci uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāro aññatra naggeyyā ca muṇḍeyyā ca pāvaḷanipphoṭanāya cāti. Evaṁ vutte Citto gahapati acelaṁ Kassapaṁ etadavoca "acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho, dhammassa svākkhātatā[2], yatra hi nāma tiṁsamattehi vassehi na koci uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso adhigato abhavissa phāsuvihāro aññatra naggeyyā ca muṇḍeyyā ca pāvaḷanipphoṭanāya cāti.

Tuyhaṁ pana gahapati kīvaciraṁ upāsakattaṁ upagatassāti. Mayhampi kho pana bhante tiṁsamattāni vassāni upāsakattaṁ upagatassāti. Imehi pana te gahapati tiṁsamattehi vassehi atthi koci uttari manussadhammā

1. Uttarimanussadhammo (Syā, Kaṁ)
2. Sabbatthapi evameva dissati.

alamariyañāṇadassanaviseso adhigato phāsuvihāroti. Gihinopi siyā bhante, ahaṁ hi bhante yāvadeva ākaṅkhāmi, vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Ahaṁ hi bhante yāvadeva ākaṅkhāmi, vitakkavicārānaṁ vūpasamā dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Ahaṁ hi bhante yāvadeva ākaṅkhāmi, pītiyā ca virāgā -pa- tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Ahaṁ hi bhante yāvadeva ākaṅkhāmi, sukhassa ca pahānā -pa- catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Sace kho panāhaṁ bhante Bhagavato[1] paṭhamataraṁ kālaṁ kareyyaṁ, anacchariyaṁ kho panetaṁ yaṁ maṁ Bhagavā evaṁ byākareyya "natthi taṁ saṁyojanaṁ, yena saṁyojanena saṁyutto Citto gahapati puna imaṁ lokaṁ āgaccheyyā"ti. Evaṁ vutte acelo Kassapo Cittaṁ gahapatiṁ etadavoca "acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho, dhammassa svākkhātatā, yatra hi nāma gihī odātavasano[2] evarūpaṁ uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ adhigamissati[3] phāsuvihāraṁ. Labheyyāhaṁ gahapati imasmiṁ dhammavinaye pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan"ti.

Atha kho Citto gahapati acelaṁ Kassapaṁ ādāya yena Therā bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā there bhikkhū etadavoca "ayaṁ bhante acelo Kassapo amhākaṁ purāṇagihisahāyo, imaṁ therā pabbājentu upasampādentu, ahamassa ussukkaṁ karissāmi cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānan"ti. Alattha kho acelo Kassapo imasmiṁ dhammavinaye pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ. Acirūpasampanno ca panāyasmā Kassapo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā Kassapo arahataṁ ahosīti. . Navamaṁ.

---

1. Bhagavatā (Syā, Kaṁ) 2. Gihī odātavasanā (Sī, I) 3. Adhigamissanti (Sī, I)

10. Gilānadassanasutta

352. Tena kho pana samayena Citto gahapati ābādhiko hoti dukkhito bāḷhagilāno. Atha kho sambahulā ārāmadevatā vanadevatā rukkhadevatā osadhitiṇavanappatīsu adhivatthā devatā saṅgamma samāgamma Cittaṁ gahapatiṁ etadavocuṁ "paṇidhehi gahapati 'anāgatamaddhānaṁ rājā assaṁ cakkavattī'ti".

Evaṁ vutte Citto gahapati tā ārāmadevatā vanadevatā rukkhadevatā osadhitiṇanappatīsu adhivatthā devatā etadavoca "tampi aniccaṁ, tampi addhuvaṁ, tampi pahāya gamanīyan"ti. Evaṁ vutte Cittassa gahapatino mittāmaccā ñātisālohitā Cittaṁ gahapatiṁ etadavocuṁ "satiṁ ayyaputta upaṭṭhapehi, mā vippalapī"ti. Kintāhaṁ vadāmi, yaṁ maṁ tumhe evaṁ vadetha "satiṁ ayyaputta upaṭṭhapehi, mā vippalapī"ti. Evaṁ kho tvaṁ ayyaputta vadesi "tampi aniccaṁ, tampi addhuvaṁ, tampi pahāya gamanīyan"ti. Tathā hi pana maṁ ārāmadevatā vanadevatā rukkhadevatā osadhitiṇavanappatīsu adhivattā devatā evamāhaṁsu "paṇidhehi gahapati 'anāgatamaddhānaṁ rājā assaṁ cakkavattī'ti", tāhaṁ evaṁ vadāmi "tampi aniccaṁ -pa- tampi pahāya gamanīyan"ti. Kiṁ pana tā ayyaputta ārāmadevatā vanadevatā rukkhadevatā osadhitiṇavanappatīsu adhivatthā devatā atthavasaṁ sampassāmānā evamāhaṁsu "paṇidhehi gahapati 'anāgatamaddhānaṁ rājā assaṁ cakkavattī'ti". Tāsaṁ kho ārāmadevatānaṁ vanadevatānaṁ rukkhadevatānaṁ osadhitiṇavanappatīsu adhivatthānaṁ devatānaṁ evaṁ hoti "ayaṁ kho Citto gahapati sīlavā[1] kalyāṇadhammo, sace paṇidahissati 'anāgatamaddhānaṁ rājā assaṁ cakkavattī'ti, tassa kho ayaṁ ijjhissati sīlavato cetopaṇidhi visuddhattā. Dhammiko dhammikaṁ phalaṁ anupassatī"ti. Imaṁ kho tā ārāmadevatā vanadevatā rukkhadevatā osadhitiṇavanappatīsu adhivatthā devatā atthavasaṁ sampassamānā evamāhaṁsu "paṇidhehi gahapati 'anāgatamaddhānaṁ rājā assaṁ cakkavattī'ti". Tāhaṁ evaṁ vadāmi "tampi aniccaṁ, tampi addhu vaṁ, tampi pahāya gamanīyan"ti.

---

1. Sīlavanto (Ka)

Tena hi ayyaputta amhepi ovadāhīti. Tasmā hi vo evaṁ sikkhitabbaṁ “Buddhe aveccasādena samannāgatā bhavissāma ‘itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā’ti. Dhamme aveccappasādena samannāgatā bhavissāma ‘svākkhāto Bhagavatā dhammo sandiṭṭhiko akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhī’ti. Saṁghe aveccappasādena samannāgatā bhavissāma ‘suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho ujuppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho ñāyappaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho sāmīcippaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho yadidaṁ cattāri purisayugāni aṭṭha purisapuggalā esa Bhagavato sāvakasaṁgho āhuneyyo pāhuneyyo dakkhiṇeyyo añjalikaraṇīyo anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā’ti. Yaṁ kho pana kiñci kule deyyadhammaṁ, sabbaṁ taṁ appaṭivibhattaṁ bhavissati sīlavantehi kalyāṇadhammehī”ti. Evaṁ hi vo sikkhitabbanti. Atha kho Citto gahapati mittāmacce ñātisālohite Buddhe ca dhamme ca saṁghe ca cāge ca samādapetvā kālamakāsīti. . Dasamaṁ.

Cittasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Saṁyojanaṁ dve Isidattā, Mahako Kāmabhūpi ca.
Godatto ca Nigaṇṭho ca, Acelena Gilānadassananti.

8. Gāmaṇisaṁyutta

1. Caṇḍasutta

353. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Caṇḍo gāmaṇi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Caṇḍo gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco Caṇḍo caṇḍotveva[1] saṅkhaṁ gacchati. Ko pana bhante hetu ko paccayo, yena midhekacco sorato soratotveva[2] saṅkha gacchatī"ti. Idha gāmaṇi ekaccassa rāgo appahīno hoti, rāgassa appahīnattā pare kopenti, parehi kopiyamāno kopaṁ pātukaroti, so caṇḍotveva saṅkhaṁ gacchati. Doso appahīno hoti, dosassa appahīnattā pare kopenti, parehi kopiyamāno kopaṁ pātukaroti, so caṇḍotveva saṅkhaṁ gacchati. Moho appahīno hoti, mohassa appahīnattā pare kopenti, parehi kopiyamāno kopaṁ pātukaroti, so caṇḍotveva saṅkhaṁ gacchati. Ayaṁ kho gāmaṇi hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco Caṇḍo caṇḍotveva saṅkha gacchati.

Idha pana gāmaṇi ekaccassa rāgo pahīno hoti, rāgassa pahīnattā pare na kopenti, parehi kopiyamāno kopaṁ na pātukaroti, so soratotveva saṅkhaṁ gacchati. Doso pahīno hoti, dosassa pahīnattā pare na kopenti, parehi kopiyamāno kopaṁ na pātukaroti, so soratotveva saṅkhaṁ gacchati. Moho pahīno hoti, mohassa pahīnattā pare na kopenti, parehi kopiyamāno kopaṁ na pātukaroti, so soratotveva saṅkhaṁ gacchati. Ayaṁ kho gāmaṇi hetu ayaṁ paccayo, yena midhekacco sorato soratotveva saṅkhaṁ gacchatīti.

Evaṁ vutte Caṇḍo gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavo "abhikkantaṁ bhante, abhikkantaṁ bhante, seyyathāpi bhante nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ

---

1. Yena midhekacco caṇḍoteva (Sī, I)　　2. Yena midhekacco suratoteva (Sī, I)

vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti. Evamevaṁ Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāhaṁ bhante Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṁghañca, upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti. . Paṭhamaṁ.

2. Tālapuṭasutta

354. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Tālapuṭo[1] naṭagāmaṇi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Tālapuṭo naṭagāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "sutaṁ metaṁ bhante pubbakānaṁ ācariyapācariyānaṁ naṭānaṁ bhāsamānānaṁ 'yo so naṭo raṅgamajjhe samajjamajjhe saccālikena janaṁ hāseti rameti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pahāsānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī'ti, idha Bhagavā kimāhā"ti. Alaṁ gāmaṇi tiṭṭhatetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchīti. Dutiyampi kho Tālapuṭo naṭagāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "sutaṁ metaṁ bhante pubbakānaṁ ācariyapācariyānaṁ naṭānaṁ bhāsamānānaṁ 'yo so naṭo raṅgamajjhe samajjamajjhe saccālikena janaṁ hāseti rameti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pahāsānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī'ti, idha Bhagavā kimāhā"ti. Alaṁ gāmaṇi tiṭṭhatetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchīti. Tatiyampi kho Tālapuṭo naṭagāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "sutaṁ metaṁ bhante pubbakānaṁ ācariyapācariyānaṁ naṭānaṁ bhāsamānānaṁ 'yo so naṭo raṅgamajjhe samajjamajjhe saccālikena janaṁ hāseti rameti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pahāsānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī'ti, idha Bhagavā kimāhā"ti.

Addhā kho tyāhaṁ gāmaṇi na labhāmi[2] "alaṁ gāmaṇi tiṭṭhatetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchī"ti, api ca tyāhaṁ byākarissāmi. Pubbe kho gāmaṇi sattā avītarāgā rāgabandhanabaddhā, tesaṁ naṭo raṅgamajjhe samajjamajjhe ye dhammā rajanīyā, te upasaṁharati bhiyyosomattāya. Pubbe kho gāmaṇi sattā avītadosā dosabandhanabaddhā, tesaṁ naṭo raṅgamajjhe samajjamajjhe ye

1. Tālaputto (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Nālatthaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka)

dhammā dosanīyā, te upasaṁharati bhiyyosomattāya. Pubbe kho gāmaṇi sattā avītamohā mohabandhanabaddhā, tesaṁ naṭo raṅgamajjhe samajjamajjhe ye dhammā mohanīyā, te upasaṁharati bhiyyosomattāya so attanā matto pamatto pare madetvā pamādetvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā Pahāso nāma nirayo, tattha upapajjati. Sace kho panassa evaṁdiṭṭhi hoti "yo so naṭo raṅgamajjhe samajjamajjhe saccālikena janaṁ hāseti rameti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pahāsānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti, sāssa hoti micchādiṭṭhi. Micchādiṭṭhakassa kho panāhaṁ gāmaṇi purisapuggalassa dvinnaṁ gatīnaṁ aññataraṁ gatiṁ vadāmi nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vāti.

Evaṁ vutte Tālapuṭo naṭagāmaṇi parodi, assūni pavattesi. Etaṁ kho tyāhaṁ gāmaṇi nālatthaṁ "alaṁ gāmaṇi tiṭṭhatetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchī"ti. Nāhaṁ bhante etaṁ rodāmi, yaṁ maṁ Bhagavā evamāha. api cāhaṁ bhante pubbakehi ācariyapācariyehi naṭehi dīgharattaṁ nikato vañcito paluddho "yo so naṭo raṅgamajjhe samajjamajjhe saccālikena janaṁ hāseti rameti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā pahāsānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti.

Abhikkantaṁ bhante, abhikkantaṁ bhante, seyyathāpi bhante nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya "cakkhumanto rūpāni dakkhantī"ti, evamevaṁ Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāhaṁ bhante Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṁghañca, labheyyāhaṁ bhante Bhagavato santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadanti. Alattha kho Tālapuṭo naṭagāmaṇi Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ. Acirūpasampanno ca panāyasmā Tālapuṭo -pa- arahataṁ ahosīti. . Dutiyaṁ.

3. Yodhājīvasutta

355. Atha kho Yodhājīvo gāmaṇi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā -pa- ekamantaṁ nisinno kho Yodhājīvo gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "sutaṁ metaṁ bhante pubbakānaṁ ācariyapācariyānaṁ Yodhājīvānaṁ bhāsamānānaṁ 'yo so Yodhājīvo saṅgāme ussahati vāyamati,

tamenaṁ ussahantaṁ vāyamantaṁ pare hananti pariyāpādenti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parajitānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī'ti, idha Bhagavā kimāhā"ti. Alaṁ gāmaṇi tiṭṭhatetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchīti. Dutiyampi kho -pa-. Tatiyampi kho Yodhājīvo gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "sutaṁ metaṁ bhante pubbakānaṁ ācariyapācariyānaṁ Yodhājīvānaṁ bhāsamānānaṁ 'yo so Yodhājīvo saṅgāme ussahati vāyamati, tamenaṁ ussahantaṁ vāyamantaṁ pare hananti pariyāpādenti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parajitānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī'ti, idha Bhagavā kimāhā"ti.

Addhā kho tyāhaṁ gāmaṇi na labhāmi "alaṁ gāmaṇi tiṭṭhatetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchī"ti, api ca tyāhaṁ byākarissāmi. Yo so gāmaṇi Yodhājīvo saṅgāme ussahati vāyamati, tassa taṁ cittaṁ pubbe gahitaṁ[1] dukkaṭaṁ duppaṇihitaṁ "ime sattā haññantu vā bajjhantu vā ucchijjantu vā vinassantu vā mā vā ahesuṁ iti vā"ti, tamenaṁ ussahantaṁ vāyamantaṁ pare hananti pariyāpādenti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parajito nāma nirayo, tattha upapajjatī"ti. Sace kho panassa evaṁ diṭṭhi hoti "yo so Yodhājīvo saṅgāme ussahati vāyamati, tamenaṁ ussahantaṁ vāyamantaṁ pare hananti pariyāpādenti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parajitānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti, sāssa hoti micchādiṭṭhi. Micchādiṭṭhikassa kho panāhaṁ gāmaṇi purisapuggalassa dvinnaṁ gatīnaṁ aññataraṁ gatiṁ vadāmi nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vāti.

Evaṁ vutte Yodhājīvo gāmaṇi parodi, assūni pavattesi. Etaṁ kho tyāhaṁ gāmaṇi nālatthaṁ "alaṁ gāmaṇi tiṭṭhatetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchī"ti. Nāhaṁ bhante etaṁ rodāmi, yaṁ maṁ Bhagavā evamāha. Api cāhaṁ bhante pubbakehi ācariyapācariyehi Yodhājīvehi dīgharattaṁ nikato vañcito paluddho "yo so Yodhājīvo saṅgāme ussahati vāyamati, tamenaṁ ussahantaṁ vāyamantaṁ pare hananti pariyāpādenti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parajitānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti. Abhikkantaṁ bhante -pa- ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatanti. . Tatiyaṁ.

---

1. Hīnaṁ (Sī, I)

4. Hatthārohasutta

356. Atha kho Hatthāroho gāmaṇi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā -pa- ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatanti.

5. Assārohasutta

357. Atha kho Assāroho gāmaṇi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Assāroho gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "sutaṁ metaṁ bhante pubbakānaṁ ācariyapācariyānaṁ Assārohānaṁ bhāsamānānaṁ 'yo so Assāroho saṅgāme ussahati vāyamati, tamenaṁ ussahantaṁ vāyamantaṁ pare hananti pariyāpādenti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parajitānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī'ti, idha Bhagavā kimāhā"ti. Alaṁ gāmaṇi, tiṭṭhetetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchīti. Dutiyampi kho -pa-. Tatiyampi kho Assāroho gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "sutaṁ metaṁ bhante pubbakānaṁ ācariyapācariyānaṁ Assārohānaṁ bhāsamānānaṁ 'yo so Assāroho saṅgāme ussahati vāyamati, tamenaṁ ussahantaṁ vāyamantaṁ pare hananti pariyāpādenti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parajitānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī'ti, idha Bhagavā kimāhā"ti.

Addhā kho tyāhaṁ gāmaṇi na labhāmi "alaṁ gāmaṇi, tiṭṭhatetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchī"ti. Api ca kho tyāhaṁ byākarissāmi. Yo so gāmaṇi Assāroho saṅgāme ussahati vāyamati, tassa taṁ cittaṁ pubbe gahitaṁ dukkaṭaṁ duppaṇihitaṁ "ime sattā haññantu vā bajjhantu vā ucchijjantu vā vinassantu vā mā ahesuṁ iti vā"ti, tamenaṁ ussahantaṁ vāyamantaṁ pare hananti pariyāpādenti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parajito nāma nirayo, tattha upapajjati. Sace kho panassa evaṁ diṭṭhi hoti "yo so Assāroho saṅgāme ussahati vāyamati, tamenaṁ ussahantaṁ vāyamantaṁ pare hananti pariyāpādenti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parajitānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī"ti, sāssa hoti micchādiṭṭhi. Micchādiṭṭhikassa kho panāhaṁ gāmaṇi purisapuggalassa dvinnaṁ gatīnaṁ aññataraṁ gatiṁ vadāmi nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vāti.

Evaṁ vutte Assāroho gāmaṇi parodi, assūni pavattesi. Etaṁ kho tyāhaṁ gāmaṇi nālatthaṁ “alaṁ gāmaṇi tiṭṭhatetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchī”ti. Nāhaṁ bhante etaṁ rodāmi, yaṁ maṁ Bhagavā evamāha. Api cāhaṁ bhante pubbakehi ācariyapācariyehi Assārohehi dīgharattaṁ nikato vañcito paluddho “yo so Assāroho saṅgāme ussahati vāyamati, tamenaṁ ussahantaṁ vāyamantaṁ pare hananti pariyāpādenti, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā parajitānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjatī”ti. Abhikkantaṁ bhante -pa- ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatanti.

6. Asibandhakaputtasutta

358. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Nāḷandāyaṁ viharati Pāvārikambavane. Atha kho Asibandhakaputto gāmaṇi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Asibandhakaputto gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca “brāhmaṇā bhante pacchā bhūmakā kāmaṇḍalukā sevālamālikā udakorohakā aggiparicārakā, te mataṁ kālaṅkataṁ uyyāpenti nāma, saññāpenti nāma, saggaṁ nāma okkāmenti. Bhagavā pana bhante Arahaṁ Sammāsambuddho pahoti tathā kātuṁ, yathā sabbo loko kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyyā”ti. Tena hi gāmaṇi taññevettha paṭipucchissāmi yathā te khameyya, tathā naṁ byākareyyāsīti.

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, idhassa puriso pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇavāco pharusavāco samphappalāpī abhijjhālu byāpannacitto micchādiṭṭhiko, tamenaṁ mahā janakāyo saṅgamma samāgamma āyāceyya thomeyya pañjaliko anuparisakkeyya “ayaṁ puriso kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjatū”ti. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, api nu so puriso mahato janakāyassa āyācanahetu vā thomanahetu vā pañjalikā anuparisakkanahetu vā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyyāti. No hetaṁ bhante.

Seyyathāpi gāmaṇi puriso mahatiṁ puthusilaṁ gambhīre udakarahade pakkhipeyya, tamenaṁ mahā janakāyo saṅgamma samāgamma āyāceyya

thomeyya pañjaliko anuparisakkeyya "ummujja bho puthusile, uplava bho puthusile, thalamuplava bho puthusile"ti. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, api nu sā puthusilā mahato janakāyassa āyācanahetu vā thomanahetu vā pañjalikā anuparisakkanahetu vā ummujjeyya vā upalaveyya vā thalaṁ vā uplaveyyāti. Nohetaṁ bhante. Evameva kho gāmaṇi yo so puriso pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇavāco pharusavāco samphappalāpī abhijjālu byāpannacitto micchādiṭṭhiko. Kiñcāpi taṁ mahā janakāyo saṅgamma samāgamma āyāceyya thomeyya pañjaliko anuparisakkeyya "ayaṁ puriso kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjatū"ti. Atha kho so puriso kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya.

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, idhassa[1] puriso pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesumicchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisuṇāya vācāya paṭivirato pharusāya vācāya paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālu abyāpannacitto sammādiṭṭhiko, tamenaṁ mahā janakāyo saṅgamma samāgamma āyāceyya thomeyya pañjaliko anuparisakkeyya "ayaṁ puriso kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatū"ti. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, api nu so puriso mahato janakāyassa āyācanahetu vā thomanahetu vā pañjalikā anuparisakkanahetu vā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyyāti. No hetaṁ bhante.

Seyyathāpi gāmaṇi puriso sappikumbhaṁ vā telakumbhaṁ vā gambhīre udakarahade ogāhetvā bhindeyya. Tatra yāssa sakkharā vā kaṭhalā vā, sā adhogāmī[2] assa. Yañca khvassa tatra sappi vā telaṁ vā, taṁ uddhaṁ gāmi assa, tamenaṁ mahā janakāyo saṅgamma samāgamma āyāceyya thomeyya pañjaliko anuparisakkeyya "osīda bho sappitela, saṁsīda bho sappitela. Adho gaccha bho sappitelā"ti. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi,

---

1. Idha (Ka), idha cassa (?)   2. Adhogāminī (?)

api nu taṁ sappitelaṁ mahato janakāyassa āyācanahetu vā thomanahetu vā pañjalikā anuparisakkanahetu vā osīdeyya vā saṁsīdeyya vā adho vā gaccheyyāti. No hetaṁ bhante. Evameva kho gāmaṇi yo so puriso pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesumicchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisuṇāya vācāya paṭivirato pharusāya vācāya paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālu abyāpannacitto sammādiṭṭhiko kiñcāpi taṁ mahā janakāyo saṅgamma samāgamma āyāceyya thomeyya pañjaliko anuparisakkeyya "ayaṁ puriso kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjatū"ti. Atha kho so puriso kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyyāti. Evaṁ vutte Asibandhakaputto gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bhante -pa- ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

7. Khettūpamasutta

359. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Nāḷandāyaṁ viharati Pāvārikambavane. Atha kho Asibandhakaputto gāmaṇi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Asibandhakaputto gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "nanu bhante Bhagavā sabbapāṇabhūtahitānukampī viharatī"ti. Evaṁ gāmaṇi Tathāgato sabbapāṇabhūtahitānukampī viharatīti. Atha kiñcarahi bhante Bhagavā ekaccānaṁ sakkaccaṁ dhammaṁ deseti, ekaccānaṁ no tathā sakkaccaṁ dhammaṁ desetīti. Tena hi gāmaṇi taññevettha paṭipucchissāmi. Yathā te khameyya, tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, idhassu[1] kassakassa gahapatino tīṇi khettāni, ekaṁ khettaṁ aggaṁ, ekaṁ khettaṁ majjhimaṁ, ekaṁ khettaṁ hīnaṁ jaṅgalaṁ ūsaraṁ pāpabhūmi. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, asu kassako gahapati bījāni patiṭṭhāpetukāmo kattha paṭhamaṁ patiṭṭhāpeyya, yaṁ vā aduṁ khettaṁ aggaṁ, yaṁ vā aduṁ khettaṁ majjhimaṁ, yaṁ vā aduṁ khettaṁ hīnaṁ jaṅgalaṁ ūsaraṁ pāpabhūmīti. Asu bhante kassako gahapati bījāni patiṭṭhāpetukāmo yaṁ aduṁ khettaṁ aggaṁ, tattha patiṭṭhāpeyya. Tattha patiṭṭhāpetvā yaṁ aduṁ khettaṁ majjhimaṁ, tattha

---

1. Idha (Sī, Syā, Kaṁ, I)

patiṭṭhāpeyya. Tattha patiṭṭhāpetvā yaṁ aduṁ khettaṁ hīnaṁ jaṅgalaṁ ūsaraṁ pāpabhūmi, tattha patiṭṭhāpeyyapi nopi patiṭṭhāpeyya. Taṁ kissa hetu, antamaso gobhattampi bhavissatīti. Seyyathāpi gāmaṇi yaṁ aduṁ khettaṁ aggaṁ, evameva mayhaṁ bhikkhubhikkhuniyo, tesāhaṁ dhammaṁ desemi ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsemi. Taṁ kissa hetu, ete hi gāmaṇi maṁdīpā maṁleṇā maṁtāṇā maṁsaraṇā viharanti. Seyyathāpi gāmaṇi yaṁ aduṁ khettaṁ majjhimaṁ, evameva mayhaṁ upāsaka-upāsikāyo, tesaṁ pāhaṁ dhammaṁ desemi ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsemi. Taṁ kissa hetu, ete hi gāmaṇi maṁdīpā maṁleṇā maṁtāṇā maṁsaraṇā viharanti. Seyyathāpi gāmaṇi yaṁ aduṁ khettaṁ hīnaṁ jaṅgalaṁ ūsaraṁ pāpabhūmi, evameva mayhaṁ aññatitthiyā samaṇabrāhmaṇaparibbājakā, tesaṁ pāhaṁ dhammaṁ desemi ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsemi. Taṁ kissa hetu, appeva nāma ekaṁ padampi ājāneyyuṁ, taṁ nesaṁ assa dīgharattaṁ hitāya sukhāyāti.

Seyyathāpi gāmaṇi purisassa tayo udakamaṇikā. Eko udakamaṇiko acchiddo ahārī aparihārī, eko udakamaṇiko acchiddo hārī parihārī, eko udakamaṇiko chiddo hārī parihārī. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, asu puriso udakaṁ nikkhipitukāmo kattha paṭhamaṁ nikkhipeyya. Yo vā so udakamaṇiko acchiddo ahārī aparihārī, yo vā so udakamaṇiko acchiddo hārī parihārī, yo vā so udakamaṇiko chiddo hārī parihārīti. Asu bhante puriso udakaṁ nikkhipitukāmo yo so udakamaṇiko acchiddo ahārī aparihārī, tattha nikkhipeyya. Tattha nikkhipitvā yo so udakamaṇiko acchiddo hārī parihārī, tattha nikkhipeyya, tattha nikkhipitvā yo so udakamaṇiko chiddo hārī parihārī, tattha nikkhipeyyapi nopi nikkhipeyya. Taṁ kissa hetu, antamaso bhaṇḍadhovanampi bhavissatīti. Seyyathāpi gāmaṇi yo so udakamaṇiko acchiddo ahārī aparihārī, evameva mayhaṁ bhikkhubhikkhuniyo, tesāhaṁ dhammaṁ desemi ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ

pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsemi, taṁ kissa hetu, ete hi gāmaṇi maṁdīpā maṁleṇā maṁtāṇā maṁsaraṇā viharanti. Seyyathāpi gāmaṇi yo so udakamaṇi ko acchiddo hārī parihārī evameva mayhaṁ upāsaka-upāsikāyo, tesāhaṁ dhammaṁ desemi ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsemi, taṁ kissa hetu, ete hi gāmaṇi maṁdīpā maṁleṇā maṁtāṇā maṁsaraṇā viharanti. Seyyathāpi gāmaṇi yo so udakamaṇiko chiddo hārī parihārī, evameva mayhaṁ aññatitthiyā samaṇabrāhmaṇaparibbājakā, tesāhaṁ dhammaṁ desemi ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ purisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsemi, taṁ kissa hetu, appeva nāma ekaṁ padampi ājāneyyuṁ, taṁ nesaṁ assa dīgharattaṁ hitāya sukhāyāti. Evaṁ vutte Asibandhakaputto gāmaṇi Bhagavantaṁ etavoca "abhikkantaṁ bhante, abhikkantaṁ bhante -pa- upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

8. Saṅkhadhamasutta

360. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Nāḷandāyaṁ viharati Pāvārikambavane. Atha kho Asibandhakaputto gāmaṇi Nigaṇṭhasāvako yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Asibandhakaputtaṁ gāmaṇiṁ Bhagavā etadavoca "kathaṁ nu kho gāmaṇi Nigaṇṭho Nāṭaputto sāvakānaṁ dhammaṁ desetī"ti. Evaṁ kho bhante Nigaṇṭho Nāṭaputto sāvakānaṁ dhammaṁ deseti "yo koci pāṇaṁ atipāteti, sabbo so āpāyiko nerayiko. Yo koci adinnaṁ ādiyati, sabbo so āpāyiko nerayiko. Yo koci kāmesu micchā carati, sabbo so āpāyiko nerayiko. Yo koci musā bhaṇati, sabbo so āpāyiko nerayiko. Yaṁbahulaṁ yaṁbahulaṁ viharati, tena tena nīyatī"ti. Evaṁ kho bhante Nigaṇṭho Nāṭaputto sāvakānaṁ dhammaṁ desetīti. Yaṁbahulaṁ yaṁbahulañca gāmaṇi viharati, tena tena nīyati, evaṁ sante na koci āpāyiko nerayiko bhavissati, yathā Nigaṇṭhassa Nāṭaputtassa vacanaṁ.

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, yo so puriso pāṇātipātī rattiyā vā divasassa vā samayāsamayaṁ upādāya katamo bahutaro samayo yaṁ vā so pāṇamatipāteti, yaṁ vā so pāṇaṁ nātipātetīti. Yo so bhante puriso pāṇātipātī rattiyā vā divasassa vā samayāsamayaṁ upādāya appataro so samayo yaṁ so pāṇamatipāteti, atha kho sveva bahutaro samayo yaṁ so pāṇaṁ nātipātetīti. Yaṁ bahulaṁ yaṁ bahulañca gāmaṇi viharati tena tena nīyatīti, evaṁ sante na koci āpāyiko nerayiko bhavissati, yathā Nigaṇṭhassa Nāṭaputtassa vacanaṁ.

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, yo so puriso adinnādāyī rattiyā vā divasassa vā samayāsamayaṁ upādāya katamo bahutaro samayo yaṁ vā so adinnaṁ ādiyati, yaṁ vā so adinnaṁ nādiyatīti. Yo so bhante puriso adinnādāyī rattiyā vā divasassa vā samayāsamayaṁ upādāya appataro so samayo yaṁ so adinnaṁ ādiyati, atha kho sveva bahutaro samayo yaṁ so adinnaṁ nādiyatīti. Yaṁbahulaṁ yaṁbahulañca gāmaṇi viharati tena tena nīyatīti, evaṁ sante na koci āpāyiko nerayiko bhavissati, yathā Nigaṇṭhassa Nāṭaputtassa vacanaṁ.

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, yo so puriso kāmesumicchācārī rattiyā vā divasassa vā samayāsamayaṁ upādāya katamo bahutaro samayo yaṁ vā so kāmesu micchā carati, yaṁ vā so kāmesu micchā na caratīti. Yo so bhante puriso kāmesumicchācārī rattiyā vā divasassa vā samayāsamayaṁ upādāya appataro so samayo yaṁ so kāmesu micchā carati, atha kho sveva bahutaro samayo yaṁ so kāmesu micchā na caratīti. Yaṁbahulaṁ yaṁbahulañca gāmaṇi viharati tena tena nīyatīti, evaṁ sante na koci āpāyiko nerayiko bhavissati, yathā Nigaṇṭhassa Nāṭaputtassa vacanaṁ.

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, yo so puriso musāvādī rattiyā vā divasassa vā samayāsamayaṁ upādāya katamo bahutaro samayo yaṁ vā so musā bhaṇati, yaṁ vā so musā na bhaṇatīti. Yo so bhante puriso musāvādī rattiyā vā divasassa vā samayāsamayaṁ

upādāya appataro so samayo yaṁ so musā bhaṇati, atha kho sveva bahutaro samayo yaṁ so musā na bhaṇatīti. Yaṁbahulaṁ yaṁ bahulañca gāmaṇi viharati tena tena nīyatīti, evaṁ sante na koci āpāyiko nerayiko bhavissati, yathā Nigaṇṭhassa Nāṭaputtassa vacanaṁ.

Idha gāmaṇi ekacco satthā evaṁvādī hoti evaṁdiṭṭhi[1] "yo koci pāṇamatipāteti, sabbo so āpāyiko nerayiko. Yo koci adinnaṁ ādiyati, sabbo so āpāyiko nerayiko. Yo koci kāmesu micchā carati, sabbo so āpāyiko nerayiko. Yo koci musā bhaṇati, sabbo so āpāyiko nerayiko"ti. Tasmiṁ kho pana gāmaṇi satthari sāvako abhippasanno hoti, tassa evaṁ hoti "mayhaṁ kho satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi 'yo koci pāṇamatipāteti, sabbo so āpāyiko nerayiko'ti. Atthi kho pana mayā pāṇo atipātito, ahampamhi āpāyiko nerayiko"ti diṭṭhiṁ paṭilabhati. Taṁ gāmaṇi vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye. "Mayhaṁ kho satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi 'yo koci adinnaṁ ādiyati, sabbo so āpāyiko nerayiko'ti. Atthi kho pana mayā adinnaṁ ādinnaṁ, ahampamhi āpāyiko nerayiko'ti diṭṭhiṁ paṭilabhati. Taṁ gāmaṇi vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye. "Mayhaṁ kho satthā evaṁ vādī evaṁdiṭṭhi 'yo koci kāmesu micchā carati, sabbo so āpāyiko nerayiko'ti. Atthi kho pana mayā kāmesu micchā ciṇṇaṁ, ahampamhi āpāyiko nerayiko"ti diṭṭhiṁ paṭilabhati. Taṁ gāmaṇi vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye. "Mayhaṁ kho satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi 'yo koci musā bhaṇati sabbo so āpāyiko nerayiko'ti. Atthi kho pana mayā musā bhaṇitaṁ, ahampamhi āpāyiko nerayiko"ti diṭṭhiṁ paṭilabhati. Taṁ gāmaṇi vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhūtaṁ nikkhitto evaṁ niraye.

---

1. Evaṁdiṭṭhī (Ka)

Idha pana gāmaṇi Tathāgato loke uppajjati Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā, so anekapariyāyena pāṇātipātaṁ garahati vigarahati, "pāṇātipātā viramathā"ti cāha. Adinnādānaṁ garahati vigarahati, "adinnādānā viramathā"ti cāha. Kāmesumicchācāraṁ garahati vigarahati, "kāmesucchācārā viramathā"ti cāha. Musāvādaṁ garahati vigarahati, "musāvādā viramathā"ti cāha. Tasmiṁ kho pana gāmaṇi Satthari sāvako abhippasanno hoti, so iti paṭisañcikkhati "Bhagavā kho anekapariyāyena pāṇātipātaṁ garahati vigarahati, 'pāṇātipātā viramathā'ti cāha. Atthi kho pana mayā pāṇo atipātito yāvatako vā tāvatako vā, yo kho pana mayā pāṇo atipātito yāvatako vā tāvatako vā, taṁ na suṭṭhu taṁ na sādhu. Ahañceva[1] kho pana tappaccayā vippaṭisārī assaṁ, na metaṁ pāpaṁ kammaṁ[2] akataṁ bhavissatī"ti. So itipi paṭisaṅkhāya tañceva pāṇātipātaṁ pajahati, āyatiṁ ca pāṇātipātā paṭivirato hoti. Evametassa pāpassa kammassa pahānaṁ hoti, evametassa pāpassa kammassa samatikkamo hoti.

"Bhagavā kho anekapariyāyena adinnādānaṁ garahati vigarahati, 'adinnādānā viramathā'ti cāha. Atthi kho pana mayā adinnaṁ ādinnaṁ yāvatakaṁ vā tāvatakaṁ vā, yaṁ kho pana mayā adinnaṁ ādinnaṁ yāvatakaṁ vā tāvatakaṁ vā, taṁ na suṭṭhu taṁ na sādhu. Ahañceva kho pana tappaccayā vippaṭisārī assaṁ, na metaṁ pāpaṁ kammaṁ akataṁ bhavissatī"ti. So iti paṭisaṅkhāya tañceva adinnādānaṁ pajahati, āyatiṁ ca adinnādānā paṭivirato hoti. Evametassa pāpassa kammassa pahānaṁ hoti, evametassa pāpassa kammassa samatikkamo hoti.

"Bhagavā kho pana anekapariyāyena kāmesumicchācāraṁ garahati vigarahati, 'kāmesumicchācārā viramathā'ti cāha. Atthi kho pana mayā kāmesu micchā ciṇṇaṁ yāvatakaṁ vā tāvatakaṁ vā, yaṁ kho pana mayā kāmesu micchā ciṇṇaṁ yāvatakaṁ vā tāvatakaṁ vā, taṁ na suṭṭhu taṁ na sādhu. Ahañceva kho pana tappaccayā vippaṭisārī assaṁ,

---

1. Ahañce (?) 2. Pāpakammaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka)

na metaṁ pāpaṁ kammaṁ akataṁ bhavissatī”ti. So iti paṭisaṅkhāya taññeva kāmesumicchācāraṁ pajahati, āyatiṁ ca kāmesumicchācārā paṭivirato hoti. Evametassa pāpassa kammassa pahānaṁ hoti, evametassa pāpassa kammassa samatikkamo hoti.

“Bhagavā kho pana anekapariyāyena musāvādaṁ garahati vigarahati, ‘musāvādā viramathā’ti cāha. Atthi kho pana mayā musā bhaṇitaṁ yāvatakaṁ vā tāvatakaṁ vā, yaṁ kho pana mayā musā bhaṇitaṁ yāvatakaṁ vā tāvatakaṁ vā, taṁ na suṭṭhu taṁ na sādhu. Ahaññeva kho pana tappaccayā vippaṭisārī assaṁ, na metaṁ pāpaṁ kammaṁ akataṁ bhavissatī”ti. So iti paṭisaṅkhāya taññeva musāvādaṁ pajahati, āyatiṁ ca musāvādā paṭivirato hoti. Evametassa pāpassa kammassa pahānaṁ hoti, evametassa pāpassa kammassa samatikkamo hoti.

So pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti. Adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti. Kāmesumicchācāraṁ pahāya kāmesumicchācārā paṭivirato hoti. Musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti. Pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti. Pharusaṁ vācaṁ pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti. Samphappalāpaṁ pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti. Abhijjhaṁ pahāya anabhijjhālu hoti. Byāpādappadosaṁ pahāya abyāpannacitto hoti. Micchādiṭṭhiṁ pahāya sammādiṭṭhiko hoti.

Sa kho so gāmaṇi ariyasāvako evaṁ vigatābhijjho vigatabyāpādo asammūḷho sampajāno paṭissato mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati. Seyyathāpi gāmaṇi balavā saṅkhadhammo appakasireneva catuddisā viññāpeyya. Evameva kho gāmaṇi evaṁ bhāvitāya mettāya cetovimuttiyā evaṁ bahulīkatāya yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhati.

Sa kho so gāmaṇi ariyasāvako evaṁ vigatābhijjho vigatabyāpādo asammūḷho sampajāno paṭissato karuṇāsahagatena cetasā -pa- muditāsahagatena cetasā -pa- upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati. Seyyathāpi gāmaṇi balavā saṅkhadhamo appakasireneva catuddisā viññāpeyya. Evameva kho gāmaṇi evaṁ bhāvitāya upekkhāya cetovimuttiyā evaṁ bahulīkatāya yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ, na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhatīti. Evaṁ vutte Asibandhakaputto gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca “abhikkamantaṁ bhante, abhikkantaṁ bhante -pa- upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan”ti.

9. Kulasutta

361. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ yena Nāḷandā tadavasari, tatra sudaṁ Bhagavā Nāḷandāyaṁ viharati Pāvārikambavane.

Tena kho pana samayena Nāḷandā dubbhikkhā hoti dvīhitikā setaṭṭhikā salākāvuttā. Tena kho pana samayena Nigaṇṭho Nāṭaputto Nāḷandāyaṁ paṭivasati mahatiyā Nigaṇṭhaparisāya saddhiṁ. Atha kho Asibandhakaputto gāmaṇi Nigaṇṭhasāvako yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Asibandhakaputtaṁ gāmaṇiṁ Nigaṇṭho Nāṭaputto etadavoca “ehi tvaṁ gāmaṇi samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropehi, evaṁ te kalyāṇo kittisaddo abbhuggacchissati, Asibandhakaputtena gāmaṇinā samaṇassa Gotamassa evaṁmahiddhikassa evaṁmahānubhāvassa vādo āropito”ti.

Kathaṁ panāhaṁ bhante samaṇassa Gotamassa evaṁmahiddhikassa evaṁmahānubhāvassa vādaṁ āropessāmīti. Ehi tvaṁ gāmaṇi yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā samaṇaṁ Gotamaṁ

evaṁ vadehi "nanu bhante Bhagavā anekapariyāyena kulānaṁ anuddayaṁ[1] vaṇṇeti, anurakkhaṁ vaṇṇeti, anukampaṁ vaṇṇetī"ti. Sace kho gāmaṇi samaṇo Gotamo evaṁ puṭṭho evaṁ byākaroti "evaṁ gāmaṇi Tathāgato anekapariyāyena kulānaṁ anuddayaṁ vaṇṇeti, anurakkhaṁ vaṇṇeti, anukampaṁ vaṇṇetī"ti. Tamenaṁ tvaṁ evaṁ vadeyyāsi "atha kiñcarahi bhante Bhagavā dubbhikkhe dvīhitike setaṭṭhike salākāvutte mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ cārikaṁ carati, ucchedāya Bhagavā kulānaṁ paṭipanno, anayāya Bhagavā kulānaṁ paṭipanno, upaghātāya Bhagavā kulānaṁ paṭipanno"ti. Imaṁ kho te gāmaṇi samaṇo Gotamo ubhatokoṭikaṁ pañhaṁ puṭṭho neva sakkhati[2] uggilituṁ, neva sakkhati ogilitunti. Evaṁ bhanteti kho Asibandhakaputto gāmaṇi Nigaṇṭhassa Nāṭaputtassa paṭissutvā uṭṭhāyāsanā Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Asibandhakaputto gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca—

Nanu bhante Bhagavā anekapariyāyena kulānaṁ anuddayaṁ vaṇṇeti, anurakkhaṁ vaṇṇeti, anukampaṁ vaṇṇetīti. Evaṁ gāmaṇi Tathāgato anekapariyāyena kulānaṁ anuddayaṁ vaṇṇeti, anurakkhaṁ vaṇṇeti, anukampaṁ vaṇṇetīti. Atha kiñcarahi bhante Bhagavā dubbhikkhe dvīhitike setaṭṭhike salākāvutte mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ cārikaṁ carati, ucchedāya Bhagavā kulānaṁ paṭipanno, anayāya Bhagavā kulānaṁ paṭipanno, upaghātāya Bhagavā kulānaṁ paṭipannoti. Ito so gāmaṇi ekanavutikappe[3] yamahaṁ anussarāmi nābhijānāmi kiñci kulaṁ pakkabhikkhānuppadānamattena upahatapubbaṁ. Atha kho yāni tāni kulāni aḍḍhāni mahaddhanāni mahābhogāni pahūtajātarūparajatāni pahūtavittūpakaraṇāni pahūtadhanadhaññāni, sabbāni tāni dānasambhūtāni ceva saccasambhūtāni ca sāmaññasambhūtāni ca. Aṭṭha kho gāmaṇi hetū aṭṭha paccayā kulānaṁ upaghātāya, rājato vā kulāni upaghātaṁ gacchanti, corato vā kulāni upaghātaṁ gacchanti, aggito vā kulāni upaghātaṁ

1. Anudayaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka)
2. Sakkhiti (Sī) Ma 2. 55 piṭṭhepi.
3. Ekanavuto kappo (Syā, Kaṁ), ekanavutikappo (I)

gacchanti, udakato vā kulāni upaghātaṁ gacchanti, nihitaṁ vā ṭhānā vigacchati[1], duppayuttā vā kammantā vipajjanti, kule vā kulaṅgāroti[2] uppajjati yo te bhoge vikirati vidhamati viddhaṁseti, aniccatāyeva aṭṭhamīti, ime kho gāmaṇi aṭṭha hetū aṭṭha paccayā kulānaṁ upaghātāya. Imesu kho gāmaṇi aṭṭhasu hetūsu aṭṭhasu paccayesu saṁvijjamānesu yo maṁ evaṁ vadeyya "ucchedāya Bhagavā kulānaṁ paṭipanno, anayāya Bhagavā kulānaṁ paṭipanno, upaghātāya Bhagavā kulānaṁ paṭipanno"ti. Taṁ gāmaṇi vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto, evaṁ nirayeti. Evaṁ vutte Asibandhakaputto gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bhante, abhikkantaṁ bhante -pa- upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti. . Navamaṁ.

10. Maṇicūḷakasutta

362. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena rājantepure rājaparisāya sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantarākathā udapādi "kappati samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ jātarūparajataṁ, sādiyanti samaṇā Sakyaputtiyā jātarūparajataṁ, paṭiggaṇhanti samaṇā Sakyaputtiyā jātarūparajatan"ti.

Tena kho pana samayena Maṇicūḷako gāmaṇi tassaṁ parisāyaṁ nisinno hoti. Atha kho Maṇicūḷako gāmaṇi taṁ parisaṁ etadavoca "mā ayyo[3] evaṁ avacuttha, na kappati samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ jātarūparajataṁ, na sādiyanti samaṇā Sakyaputtiyā jātarūparajataṁ, nappaṭiggaṇhanti samaṇā Sakyaputtiyā jātarūparajataṁ, nikkhittamaṇisuvaṇṇā samaṇā Sakyaputtiyā, apetajātarūparajatā"ti. Asakkhi kho Maṇicūḷako gāmaṇi taṁ parisaṁ saññāpetuṁ. Atha kho Maṇicūḷako gāmaṇi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Maṇicūḷako gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "idha bhante rājantepure rājaparisāya sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantarākathā udapādi 'kappati samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ jātarūparajataṁ, sādiyanti samaṇā

1. Nihitaṁ vā nādhigacchanti (Sī, I) 2. Kulānaṁ vā kulaṅgāro (Sī) 3. Ayyā (Sī, I)

Sakyaputtiyā jātarūparajataṁ, paṭiggaṇhanti samaṇā Sakyaputtiyā jātarūparajatan'ti. Evaṁ vutte ahaṁ bhante taṁ parisaṁ etadavocaṁ 'mā ayyo evaṁ avacuttha, na kappati samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ jātarūparajataṁ, na sādiyanti samaṇā Sakyaputtiyā jātarūparajataṁ, nappaṭiggaṇhanti samaṇā Sakyaputtiyā jātarūparajataṁ, nikkhittamaṇisuvaṇṇā samaṇā Sakyaputtiyā, apetajātarūparajatā'ti. Asakkhiṁ khvāhaṁ bhante taṁ parisaṁ saññāpetuṁ. Kaccāhaṁ bhante evaṁ byākaramāno vuttavādī ceva Bhagavato homi, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkhāmi, dhammassa cānudhammaṁ byākaromi, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchatī"ti.

Taggha tvaṁ gāmaṇi evaṁ byākaramāno vuttavādī ceva me hosi, na ca maṁ abhūtena abbhacikkhasi, dhammassa cānudhammaṁ byākarosi, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchati. Na hi gāmaṇi kappati samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ jātarūparajataṁ, na sādiyanti samaṇā Sakyaputtiyā jātarūparajataṁ, nappaṭiggaṇhanti samaṇā Sakyaputtiyā jātarūparajataṁ, nikkhittamaṇisuvaṇṇā samaṇā Sakyaputtiyā, apetajātarūparajatā. Yassa kho gāmaṇi jātarūparajataṁ kappati, pañcapi tassa kāmaguṇā kappanti, yassa pañca kāmaguṇā kappanti ( )[1], ekaṁsenetaṁ gāmaṇi dhāreyyāsi "assamaṇadhammo asakyāputtiyadhammo"ti, api cāhaṁ gāmaṇi evaṁ vadāmi "tiṇaṁ tiṇatthikena pariyesitabbaṁ, dāru dārutthikena pariyesitabbaṁ, sakaṭaṁ sakaṭatthikena pariyesitabbaṁ, puriso purisatthikena pariyesatabbo"[2] natvevāhaṁ gāmaṇi "kenaci pariyāyena jātarūparajataṁ sāditabbaṁ pariyesitabban"ti vadāmīti. .Dasamaṁ.

11. Bhadrakasutta

363. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Mallesu viharati Uruvelakappaṁ nāma Mallānaṁ nigamo. Atha kho Bhadrako gāmaṇi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Bhadrako gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā dukkhassa samudayañca atthaṅgamañca desetū"ti. Ahañce[3] te gāmaṇi atītamaddhānaṁ

---

1. (Tassapi jātarūparajataṁ kappati,) (Syā, Kaṁ) 2. Pariyesitabbo"ti (?)
3. Ahañca (Syā, Kaṁ, Ka)

ārabbha dukkhassa samudayañca atthaṅgamañca deseyyaṁ "evaṁ ahosi atītamaddhānan"ti, tatra te siyā kaṅkhā siyā vimati. Ahañce[1] te gāmaṇi anāgatamaddhānaṁ ārabbha dukkhassa samudayañca atthaṅgamañca deseyyaṁ "evaṁ bhavissati anāgatamaddhānan"ti, tatrāpi te siyā kaṅkhā siyā vimati. Api cāhaṁ gāmaṇi idheva nisinno ettheva te nisinnassa dukkhassa samudayañca atthaṅgamañca desessāmi, taṁ suṇāhi sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmīti. Evaṁ bhanteti kho Bhadrako gāmaṇi Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca—

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, atthi te Uruvelakappe manussā, yesaṁ te vadhena vā bandhena vā jāniyā vā garahāya vā uppajjeyyuṁ sokaparideva dukkhadomanassupāyāsāti. Atthi me bhante Uruvelakappe manussā, yesaṁ me vadhena vā bandhena vā jāniyā vā garahāya vā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanussupāyāsāti. Atthi pana te gāmaṇi Uruvelakappe manussā, yesaṁ te vadhena vā bandhena vā jāniyā vā garahāya vā nuppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhamanassupāyāsāti. Atthi me bhante Uruvelakappe manussā, yesaṁ me vadhena vā bandhena vā jāniyā vā garahāya vā nupajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanussupāyāsāti. Ko nu kho gāmaṇi hetu ko paccayo, yena te ekaccānaṁ Uruvelakappiyānaṁ manussānaṁ vadhena vā bandhena vā jāniyā vā garahāya vā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhamanussupāyāsāti. Yesaṁ me bhante Uruvelakappiyānaṁ manussānaṁ vadhena vā bandhena vā jāniyā vā garahāya vā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā, atthi me tesu chandarāgo. Yesaṁ pana bhante Uruvelakappiyānaṁ manussānaṁ vadhena vā bandhena vā jāniyā vā garahāya vā nuppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā, natthi me tesu chandarāgoti. Iminā tvaṁ gāmaṇi dhammena diṭṭhena viditena akālikena pattena pariyogāḷhena atītānāgate nayaṁ nehi, yaṁ kho kiñci atītamaddhānaṁ dukkhaṁ uppajjamānaṁ uppajji[2], sabbaṁ taṁ chandamūlakaṁ chandanidānaṁ, chando hi mūlaṁ dukkhassa. Yampi hi kiñci anāgatamaddhānaṁ dukkhaṁ uppajjamānaṁ uppajjissati, sabbaṁ taṁ chandamūlakaṁ chandanidānaṁ, chando hi mūlaṁ

1. Ahañca (Syā, Kaṁ, Ka) 2. Uppajjati (sabbattha)

dukkhassāti. Acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ bhante, yāva subhāsitaṁ cidaṁ[1] bhante Bhagavatā[2] "yaṁ kiñci dukkhaṁ uppajjamānaṁ uppajjati, sabbaṁ taṁ chandamūlakaṁ chandanidānaṁ, chando hi mūlaṁ dukkhassā"ti[2]. Atthi me bhante Ciravāsī nāma kumāro bahi āvasathe[3] paṭivasati. So khvāhaṁ bhante kālasseva vuṭṭhāya purisaṁ uyyojemi[4] "gaccha bhaṇe Ciravāsiṁ kumāraṁ jānāhī"ti. Yāvakīvañca bhante so puriso nāgacchati, tassa me hoteva aññathattaṁ "mā heva Ciravāsissa kumārassa kiñci ābādhayitthā"ti[5].

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, Ciravāsissa kumārassa vadhena vā bandhena vā jāniyā vā garahāya vā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Ciravāsissa me bhante kumārassa vadhena vā bandhena vā jāniyā vā garahāya vā jīvitassapi siyā aññathatthaṁ, kiṁ pana me nuppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Imināpi kho etaṁ gāmaṇi pariyāyena veditabbaṁ "yaṁ kiñci dukkhaṁ uppajjamānaṁ uppajjati, sabbaṁ taṁ chandamūlakaṁ chandanidānaṁ, chando hi mūlaṁ dukkhassā"ti.

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, yadā te Ciravāsimātā[6] adiṭṭhā ahosi assutā, ahosi te Ciravāsimātuyā chando vā rāgo vā pemaṁ vāti. No hetaṁ bhante. Dassanaṁ vā te gāmaṇi āgamma savanaṁ vā, evaṁ te ahosi Ciravāsimātuyā chando vā rāgo vā pemaṁ vāti. Evaṁ bhante.

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, Ciravāsimātuyā te vadhena vā bandhena vā jāniyā vā garahāya vā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Ciravāsimātuyā me bhante vā bandhena vā jāniyā vā garahāya vā jīvitassapi siyā aññathattaṁ, kiṁ pana me nuppajjissanti sokaparidevadukkhadomanussupāyāsāti. Imināpi kho etaṁ gāmaṇi pariyāyena veditabbaṁ "yaṁ kiñci dukkhaṁ uppajjamānaṁ uppajjati, sabbaṁ taṁ chandamūlakaṁ chandanidānaṁ, chando hi mūlaṁ dukkhassā"ti. . Ekādasamaṁ.

---

1. Subhāsitamidaṁ (Sī, I)

2-2. "Yaṅkiñci atītamaddhānaṁ dukkhaṁ uppajjamānaṁ uppajjati, sabbantaṁ chandamūlakaṁ chandanidānaṁ, chando hi mūlaṁ dukkhassāti, yaṅkiñci anāgatamaddhānaṁ dukkhaṁ uppajjamānaṁ uppajjissati, sabbanti chandamūlakaṁ chandanidānaṁ, chando hi mūlaṁ dukkhassā"ti. (Syā, Kaṁ)

3. Āvesane (?)

4. Uyyojesiṁ (Ka)

5. Ābādhayethāti (Syā, Kaṁ, I, Ka)

6. Ciravāsissa mātā (Sī, I)

12. Rāsiyasutta

364. Atha kho Rāsiyo gāmaṇi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Rāsiyo gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "sutaṁ metaṁ bhante 'samaṇo Gotamo sabbaṁ tapaṁ garahati, sabbaṁ tapassiṁ lūkhajīviṁ ekaṁsena upavadati upakkosatī'ti[1]. Ye te bhante evamāhaṁsu 'samaṇo Gotamo sabbaṁ tapaṁ garahati, sabbaṁ tapassiṁ lūkhajīviṁ ekaṁsena upavadati upakkosatī'ti. Kacci te bhante Bhagavato vuttavādino, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammaṁ byākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchatī"ti. Ye te gāmaṇi evamāhaṁsu "samaṇo Gotamo sabbaṁ tapaṁ garahati, sabbaṁ tapassiṁ lūkhajīviṁ ekaṁsena upavadati upakkosatī"ti, na me te vuttavādino, abbhācikkhanti ca pana maṁ te asatā tucchā abhūtena.

Dveme gāmaṇi antā pabbajitena na sevitabbā. Yo cāyaṁ kāmesu kāmasukhallikānuyogo hīno gammo pothujjaniko anariyo anatthasaṁhito, yo cāyaṁ attakilamathānuyogo dukkho anariyo anatthasaṁhito. Ete te gāmaṇi ubho ante anupagamma majjhimā paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati. Katamā ca sā gāmaṇi majjhimā paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi, ayaṁ kho sā gāmaṇi majjhimā paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā cakkhukaraṇī ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati.

Tayo kho me gāmaṇi kāmabhogino santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame tayo. Idha gāmaṇi ekacco kāmabhogī adhammena bhoge pariyesati sāhasena, adhammena bhoge pariyesitvā sāhasena na attānaṁ sukheti na pīṇeti, na saṁvibhajati na puññāni karoti. Idha pana gāmaṇi ekacco kāmabhogī adhammena bhoge

---

1. Upakkosati upavadatīti (Dī 1. 153 piṭṭhe)

pariyesati sāhasena, adhammena bhoge pariyesitvā sāhasena attānaṁ sukheti pīṇeti, na saṁvibhajati na puññāni karoti. Idha pana gāmaṇi ekacco kāmabhogī adhammena bhoge pariyesati sāhasena, adhammena bhoge pariyesitvā sāhasena attānaṁ sukheti pīṇeti, saṁvibhajati puññāni karoti. (1-2-3)

Idha pana gāmaṇi ekacco kāmabhogī dhammādhammena bhoge pariyesati sāhasenapi asāhasenapi, dhammādhammena bhoge pariyesitvā sāhasenapi asāhasenapi na attānaṁ sukheti na pīṇeti, na saṁvibhajati na puññāni karoti. Idha pana gāmaṇi ekacco kāmabhogī dhammādhammena bhoge pariyesati sāhasenapi asāhasenapi, dhammādhammena bhoge pariyesitvā sāhasenapi asāhasenapi attānaṁ sukheti pīṇeti, na saṁvibhajati na puññāni karoti. Idha pana gāmaṇi ekacco kāmabhogī dhammādhammena bhoge pariyesati sāhasenapi asāhasenapi, dhammādhammena bhoge pariyesitvā sāhasenapi asāhasenapi attānaṁ sukheti pīṇeti, saṁvibhajati puññāni karoti. (4-5-6)

Idha pana gāmaṇi ekacco kāmabhogī dhammena bhoge pariyesati asāhasena, dhammena bhoge pariyesitvā asāhasena na attānaṁ sukheti na pīṇeti, na saṁvibhajati na puññāni karoti. Idha pana gāmaṇi ekacco kāmabhogī dhammena bhoge pariyesati asāhasena, dhammena bhoge pariyesitvā asāhasena attānaṁ sukheti pīṇeti, na saṁvibhajati na puññāni karoti. Idha pana gāmaṇi ekacco kāmabhogī dhammena bhoge pariyesati asāhasena, dhammena bhoge pariyesitvā asāhasena attānaṁ sukheti pīṇeti, saṁvibhajati puññāni karoti, te ca bhoge gadhito[1] mucchito ajjhopanno anādīnavadassāvī anissaraṇapañño paribhuñjati. Idha pana gāmaṇi ekacco kāmabhogī dhammena bhoge pariyesati asāhasena, dhammena bhoge pariyesitvā asāhasena attānaṁ sukheti pīṇeti, saṁvibhajati puññāni karoti, te ca bhoge agadhito amucchito anajjhopanno ādīnavadassāvī nissaraṇapañño paribhuñjati. (7-8-9)

---

1. Gathito (Sī)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ kāmabhogī adhammena bhoge pariyesati sāhasena, adhammena bhoge pariyesitvā sāhasena na attānaṁ sukheti na pīṇeti, na saṁvibhajati na puññāni karoti. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī tīhi ṭhānehi gārayho. Katamehi tīhi ṭhānehi gārayho. Adhammena bhoge pariyesati sāhasenāti iminā paṭhamena ṭhānena gārayho, na attānaṁ sukheti na pīṇetīti iminā dutiyena ṭhānena gārayho, na saṁvibhajati na puññāni karotīti iminā tatiyena ṭhānena gārayho. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī imehi tīhi ṭhānehi gārayho. (1)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ kāmabhogī adhammena bhoge pariyesati sāhasena, adhammena bhoge pariyesitvā sāhasena attānaṁ sukheti pīṇeti, na saṁvibhajati na puññāni karoti. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī dvīhi ṭhānehi gārayho, ekena ṭhānena pāsaṁso. Katamehi dvīhi ṭhānehi gārayho. Adhammena bhoge pariyesati sāhasenāti iminā paṭhamena ṭhānena gārayho, na saṁvibhajati na puññāni karotīti iminā dutiyena ṭhānena gārayho. Katamena ekena ṭhānena pāsaṁso. Attānaṁ sukheti pīṇetīti iminā ekena ṭhānena pāsaṁso. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī imehi dvīhi ṭhānehi gārayho, iminā ekena ṭhānena pāsaṁso. (2)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ kāmabhogī adhammena bhogī pariyesati sāhasena, adhammena bhoge pariyesitvā sāhasena attānaṁ sukheti pīṇeti, saṁvibhajati puññāni karoti. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī ekena ṭhānena gārayho, dvīhi ṭhānehi pāsaṁso. Katamena ekena ṭhānena gārayho. Adhammena bhoge pariyesati sāhasenāti iminā ekena ṭhānena gārayho. Katamehi dvīhi ṭhānehi pāsaṁso. Attānaṁ sukheti pīṇetīti iminā paṭhamena ṭhānena pāsaṁso. Saṁvibhajati puññāni karotīti iminā dutiyena ṭhānena pāsaṁso. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī iminā ekena ṭhānena gārayho, imehi dvīhi ṭhānehi pāsaṁso. (3)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ kāmabhogī dhammādhammena bhoge pariyesati sāhasenapi asāhasenapi, dhammādhammena bhoge pariyesitvā sāhasenapi asāhasenapi na attānaṁ sukheti na pīṇeti, na saṁvibhajati

na puññāni karoti. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī ekena ṭhānena pāsaṁso, tīhi ṭhānehi gārayho. Katamena ekena ṭhānena pāsaṁso. Dhammena bhoge pariyesati asāhasenāti iminā ekena ṭhānena pāsaṁso. Katamehi tīhi ṭhānehi gārayho. Adhammena bhoge pariyesati sāhasenāti iminā paṭhamena ṭhānena gārayho, na attānaṁ sukheti na pīṇetīti iminā dutiyena ṭhānena gārayho, na saṁvibhajati na puññāni karotīti iminā tatiyena ṭhānena gārayho. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī iminā ekena ṭhānena pāsaṁso, imehi tīhi ṭhānehi gārayho. (4)

Tatra gāmaṇi yvāhaṁ kāmabhogī dhammādhammena bhoge pariyesati sāhasenapi asāhasenapi, dhammādhammena bhoge pariyesitvā sāhasenapi asāhasenapi attānaṁ sukheti pīṇeti, na saṁvibhajati na puññāni karoti. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī dvīhi ṭhānehi pāsaṁso, dvīhi ṭhānehi gārayho. Katamehi dvīhi ṭhānehi pāsaṁso. Dhammena bhoge pariyesati asāhasenāti iminā paṭhamena ṭhānena pāsaṁso, attānaṁ sukheti pīṇetīti iminā dutiyena ṭhānena pāsaṁso. Katamehi dvīhi ṭhānehi gārayho. Adhammena bhoge pariyesati sāhasenāti iminā paṭhamena ṭhānena gārayho, na saṁvibhajati na puññāni karotīti iminā dutiyena ṭhānena gārayho. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī imehi dvīhi ṭhānehi pāsaṁso, imehi dvīhi ṭhānehi gārayho. (5)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ kāmabhogī dhammādhammena bhoge pariyesati sāhasenapi asāhasenapi, dhammādhammena bhoge pariyesitvā sāhasenapi asāhasenapi attānaṁ sukheti pīṇeti, saṁvibhajati puññāni karoti. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī tīhi ṭhānehi pāsaṁso, ekena ṭhānena gārayho. Katamehi tīhi ṭhānehi pāsaṁso. Dhammena bhoge pariyesati asāhasenāti iminā paṭhamena ṭhānena pāsaṁso, attānaṁ sukheti pīṇetīti iminā dutiyena ṭhānena pāsaṁso, saṁvibhajati puññāni karotīti iminā tatiyena ṭhānena pāsaṁso. Katamena ekena ṭhānena gārayho. Adhammena bhoge pariyesati

sāhasenāti iminā ekena ṭhānena gārayho. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī imehi tīhi ṭhānehi pāsaṁso, iminā ekena ṭhānena gārayho. (6)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ kāmabhogī dhammena bhoge pariyesati asāhasena, dhammena bhoge pariyesitvā asāhasena na attānaṁ sukheti na pīṇeti, na saṁvibhajati na puññāni karoti. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī ekena ṭhānena pāsaṁso, dvīhi ṭhānehi gārayho. Katamena ekena ṭhānena pāsaṁso. Dhammena bhoge pariyesati asāhasenāti iminā ekena ṭhānena pāsaṁso. Katamehi dvīhi ṭhānehi gārayho. Na attānaṁ sukheti na pīṇetīti iminā paṭhamena ṭhānena gārayho, na saṁvibhajati na puññāni karotīti iminā dutiyena ṭhānena gārayho. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī iminā ekena ṭhānena pāsaṁso, imehi dvīhi ṭhānehi gārayho. (7)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ kāmabhogī dhammena bhoge pariyesati asāhasena, dhammena bhoge pariyesitvā asāhasena attānaṁ sukheti pīṇeti, na saṁvibhajati na puññāni karoti. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī dvīhi ṭhānehi pāsaṁso, ekena ṭhānena gārayho. Katamehi dvīhi ṭhānehi pāsaṁso. Dhammena bhoge pariyesati asāhasenāti iminā paṭhamena ṭhānena pāsaṁso, attānaṁ sukheti pīṇetīti iminā dutiyena ṭhānena pāsaṁso. Katamena ekena ṭhānena gārayho. Na saṁvibhajati na puññāni karotīti iminā ekena ṭhānena gārayho. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī imehi dvīhi ṭhānehi pāsaṁso, iminā ekena ṭhānena gārayho. (8)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ kāmabhogī dhammena bhoge pariyesati asāhasena, dhammena bhoge pariyesitvā asāhasena attānaṁ sukheti pīṇeti, saṁvibhajati puññāni karoti, te ca bhoge gadhito mucchito ajjhopanno anādīnavadassāvī anissaraṇapañño paribhuñjati. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī tīhi ṭhānehi pāsaṁso, ekena ṭhānena gārayho. Katamehi tīhi ṭhānehi pāsaṁso. Dhammena bhoge pariyesati asāhasenāti iminā paṭhamena ṭhānena pāsaṁso, attānaṁ sukheti pīṇetīti iminā dutiyena ṭhānena

pāsaṁso, saṁvibhajati puññāni karotīti iminā tatiyena ṭhānena pāsaṁso. Katamena ekena ṭhānena gārayho. Te ca bhoge gadhito mucchito ajjhopanno anādīnavadassāvī anissaraṇapañño paribhuñjatīti iminā ekena ṭhānena gārayho. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī imehi tīhi ṭhānehi pāsaṁso, iminā ekena ṭhānena gārayho. (9)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ kāmabhogī dhammena bhoge pariyesati asāhasena, dhammena bhoge pariyesitvā asāhasena attānaṁ sukheti pīṇeti, saṁvibhajati puññāni karoti, te ca bhoge agadhito amucchito anajjhopanno ādīnavadassāvī nissaraṇapañño paribhuñjati. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī catūhi ṭhānehi pāsaṁso. Katamehi catūhi ṭhānehi pāsaṁso. Dhammena bhoge pariyesati asāhasenāti iminā paṭhamena ṭhānena pāsaṁso, attānaṁ sukheti pīṇetīti iminā dutiyena ṭhānena pāsaṁso, saṁvibhajati puññāni karotīti iminā tatiyena ṭhānena pāsaṁso, te ca bhoge agadhito amucchito anajjhopanno ādīnavadassāvī nissaraṇapañño paribhuñjatīti iminā catutthena ṭhānena pāsaṁso. Ayaṁ gāmaṇi kāmabhogī imehi catūhi ṭhānehi pāsaṁso. (10)

Tayome gāmaṇi tapassino lūkhajīvino santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame tayo. Idha gāmaṇi ekacco tappassī lūkhajīvī saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti "appeva nāma kusalaṁ dhammaṁ adhigaccheyyaṁ, appeva nāma uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ sacchikareyyan"ti, so attānaṁ ātāpeti paritāpeti, kusalañca dhammaṁ nādhigacchati, uttari ca manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ na sacchikaroti. (1)

Idha pana gāmaṇi ekacco tapassī lūkhajīvī saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti "appeva nāma kusalaṁ dhammaṁ adhigaccheyyaṁ, appeva nāma uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ sacchikareyyan"ti, so attānaṁ ātāpeti paritāpeti, kusalaṁ hi kho dhammaṁ adhigacchati, uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ na sacchikaroti. (2)

Idha pana gāmaṇi ekacco tapassī lūkhajīvī saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti “appeva nāma kusalaṁ dhammaṁ adhigaccheyyaṁ, appeva nāma uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ sacchikareyyan”ti, so attānaṁ ātāpeti paritāpeti, kusalañca dhammaṁ adhigacchati, uttari ca manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ sacchikaroti. (3)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ tapassī lūkhajīvī attānaṁ ātāpeti paritāpeti, kusalañca dhammaṁ nādhigacchati, uttari ca manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ na sacchikaroti, ayaṁ gāmaṇi tapassī lūkhajīvī tīhi ṭhānehi gārayho. Katamehi tīhi ṭhānehi gārayho. Attānaṁ ātāpeti paritāpetīti iminā paṭhamena ṭhānena gārayho, kusalañca dhammaṁ nādhigacchatīti iminā dutiyena ṭhānena gārayho, uttari ca manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ na sacchikarotīti iminā tatiyena ṭhānena gārayho. Ayaṁ gāmaṇi tapassī lūkhajīvī imehi tīhi ṭhānehi gārayho. (1)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ tapassī lūkhajīvī attānaṁ ātāpeti paritāpeti, kusalaṁ hi kho dhammaṁ adhigacchati, uttari ca manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ na sacchikaroti, ayaṁ gāmaṇi tapassī lūkhajīvī dvīhi ṭhānehi gārayho, ekena ṭhānena pāsaṁso. Katamehi dvīhi ṭhānehi gārayho. Attānaṁ ātāpeti paritāpetīti iminā paṭhamena ṭhānena gārayho, uttari ca manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ na sacchikarotīti iminā dutiyena ṭhānena gārayho. Katamena ekena ṭhānena pāsaṁso. Kusalaṁ hi kho dhammaṁ adhigacchatīti iminā ekena ṭhānena pāsaṁso. Ayaṁ gāmaṇi tapassī lūkhajīvī imehi dvīhi ṭhānehi gārayho, iminā ekena ṭhānena pāsaṁso. (2)

Tatra gāmaṇi yvāyaṁ tapassī lūkhajīvī attānaṁ ātāpeti paritāpeti, kusalañca dhammaṁ adhigacchati, uttari ca manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ sacchikaroti. Ayaṁ gāmaṇi tapassī lūkhajīvī ekena ṭhānena gārayho, dvīhi ṭhānehi pāsaṁso. Katamena ekena ṭhānena gārayho. Attānaṁ ātāpeti paritāpetīti iminā ekena ṭhānena gārayho. Katamehi dvīhi ṭhānehi pāsaṁso. Kusalañca dhammaṁ adhigacchatīti iminā paṭhamena ṭhānena pāsaṁso, uttari ca manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ sacchikarotīti iminā dutiyena ṭhānena

pāsaṁso. Ayaṁ gāmaṇi tapassī lūkhajīvī iminā ekena ṭhānena gārayho, imehi dvīhi ṭhānehi pāsaṁso. (3)

Tisso imā gāmaṇi sandiṭṭhikā nijjarā akālikā ehipassikā opaneyyikā paccattaṁ veditabbā viññūhi. Katamā tisso. Yaṁ ratto rāgādhikaraṇaṁ attabyābādhāyapi ceteti, parabyādhāyapi ceteti, ubhayabyābādhāyapi ceteti. Rāge pahīne nevattabyābādhāya ceteti, na parabyābādhāya ceteti, na ubhayabyābādhāya ceteti, sandiṭṭhikā nijjarā akālikā ehipassikā opaneyyikā paccattaṁ veditabbā viññūhi. Yaṁ duṭṭho dosādhikaraṇaṁ attabyābādhāyapi ceteti, parabyābādhāyapi ceteti, ubhayabyābādhāyapi ceteti. Dose pahīne nevattabyābādhāya ceteti, na parabyābādhāya ceteti, na ubhayabyābādhāya ceteti, sandiṭṭhikā nijjarā akālikā ehipassikā opaneyyikā paccattaṁ veditabbā viññūhi. Yaṁ mūḷho mohādhikaraṇaṁ attabyābādhāyapi ceteti, parabyābādhāyapi ceteti, ubhayabyābādhāyapi ceteti. Mohe pahīne nevattabyābādhāya ceteti, na parabyābādhāya ceteti, na ubhayabyābādhāya ceteti, sandiṭṭhikā nijjarā akālikā ehipassikā opaneyyikā paccattaṁ veditabbā viññūhi. Iminā kho gāmaṇi tisso sandiṭṭhikā nijjarā akālikā ehipassikā opaneyyikā paccattaṁ veditabbā viññūhīti.

Evaṁ vutte Rāsiyo gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bhante -pa- upāsakaṁ maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti. . Dvādasamaṁ.

13. Pāṭaliyasutta

365. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Koliyesu viharati Uttaraṁ nāma[1] Koliyānaṁ nigamo. Atha kho Pāṭaliyo gāmaṇi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Pāṭaliyo gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "sutaṁ metaṁ bhante 'samaṇo Gotamo māyaṁ jānātī'ti, ye te bhante evamāhaṁsu 'samaṇo Gotamo māyaṁ jānātī'ti, kacci te bhante

---

1. Uttarakaṁ nāma (Sī)

Bhagavato vuttavādino, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammaṁ byākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchati, anabbhācikkhitukāmā hi mayaṁ bhante Bhagavantan"ti. Ye te gāmaṇi evamāhaṁsu "samaṇo Gotamo māyaṁ jānātī"ti, vuttavādino ceva me, te na ca maṁ abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammaṁ byākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchatīti. Saccaṁyeva kira bho mayaṁ tesaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ na saddahāma "samaṇo Gotamo māyaṁ jānātī"ti, "samaṇo khalu bho Gotamo māyāvī"ti. Yo nu kho gāmaṇi evaṁ vadeti "ahaṁ māyaṁ jānāmī"ti, so evaṁ vadeti "ahaṁ māyāvī"ti. Tatheva taṁ Bhagavā hoti, tatheva taṁ Sugata hotīti. Tena hi gāmaṇi taññevettha paṭipucchissāmi. Yathā te khameyya, tathā taṁ byākareyyāsi.

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, jānāsi tvaṁ Koliyānaṁ lambacūḷake bhaṭeti. Jānāmahaṁ bhante Koliyānaṁ lambacūḷake bhaṭeti. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, kimatthiyā Koliyānaṁ lambacūḷakā bhaṭāti. Ye ca bhante Koliyānaṁ corā, te ca paṭisedhetuṁ, yāni ca Koliyānaṁ dūteyyāni, tāni ca vahātuṁ[1], etadatthiyā bhante Koliyānaṁ lambacūḷakā bhaṭāti. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, jānāsi tvaṁ Koliyānaṁ lambacūḷakā bhaṭe sīlavante vā te dussīle vāti. Jānāmahaṁ bhante Koliyānaṁ lambacūḷake bhaṭe dussīle pāpadhamme, ye ca loke dussīlā pāpadhammā, Koliyānaṁ lambacūḷakā bhaṭā tesaṁ aññatarāti. Yo nu kho gāmaṇi evaṁ vadeyya "Pāṭaliyo gāmaṇi jānāti Koliyānaṁ lambacūḷake bhaṭe dussīle pāpadhamme, Pāṭaliyopi gāmaṇi dussīlo pāpadhammo"ti, sammā nu kho so vadamāno vadeyyāti. No hetaṁ bhante. Aññe bhante Koliyānaṁ lambacūḷakā bhaṭā, aññohamasmi, aññathādhammā Koliyānaṁ lambacūḷakā bhaṭā, aññathādhammohamasmīti. Tvaṁ hi nāma gāmaṇi lacchasi "Pāṭaliyo gāmaṇi jānāti Koliyānaṁ lambacūḷake bhaṭe dussīle pāpadhamme, na ca Pāṭaliyo gāmaṇi dussīlo pāpadhammo"ti. Kasmā Tathāgato na lacchati "Tathāgato māyaṁ jānāti, na ca Tathāgato māyāvī"ti. Māyañcāhaṁ gāmaṇi pajānāmi,

---

1. Tāni ca pahātuṁ (Syā, Kaṁ), tāni ca yātuṁ (katthaci), tāni cāvahātuṁ (?)

māyāya ca vipākaṁ, yathāpaṭipanno ca māyāvī kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, tañca pajānāmi.

Pāṇātipātañcāhaṁ gāmaṇi pajānāmi pāṇātipātassa ca vipākaṁ, yathāpaṭipanno ca pāṇātipātī kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, tañca pajānāmi. Adinnādānañcāhaṁ gāmaṇi pajānāmi adinnādānassa ca vipākaṁ, yathāpaṭipanno ca adinnādāyī kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, tañca pajānāmi. Kāmesumicchācārañcāhaṁ gāmaṇi pajānāmi kāmesumicchācārassa ca vipākaṁ, yathāpaṭipanno ca kāmesumicchācārī kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, tañca pajānāmi. Musāvādañcāhaṁ gāmaṇi pajānāmi musāvādassa ca vipākaṁ, yathāpaṭipanno ca musāvādī kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, tañca pajānāmi. Pisuṇavācañcāhaṁ gāmaṇi pajānāmi pisuṇavācāya ca vipākaṁ, yathāpaṭipanno ca pisuṇavāco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, tañca pajānāmi. Pharusavācañcāhaṁ gāmaṇi pajānāmi pharusavācāya ca vipākaṁ, yathāpaṭipanno ca pharusavāco kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, tañca pajānāmi. Samphappalāpañcāhaṁ gāmaṇi pajānāmi samphappalāpassa ca vipākaṁ, yathāpaṭipanno ca samphappalāpī kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, tañca pajānāmi. Abhijjhañcāhaṁ gāmaṇi pajānāmi abhijjhāya ca vipākaṁ, yathāpaṭipanno ca abhijjhālu kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, tañca pajānāmi. Byāpādapadosañcāhaṁ gāmaṇi pajānāmi byāpādapadosassa ca vipākaṁ, yathāpaṭipanno ca byāpannacitto kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, tañca pajānāmi. Micchādiṭṭhiñcāhaṁ gāmaṇi pajānāmi micchādiṭṭhiyā ca vipākaṁ, yathāpaṭipanno ca micchādiṭṭhiko kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati, tañca pajānāmi.

Santi hi gāmaṇi eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino "yo koci pāṇamatipāteti, sabbo so diṭṭheva dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Yo koci adinnaṁ ādiyati, sabbo so diṭṭheva

dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Yo koci kāmesu micchā carati, sabbo so diṭṭheva dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Yo koci musā bhaṇati, sabbo so diṭṭheva dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayatī"ti.

Dissati kho pana gāmaṇi idhekacco mālī kuṇḍalī sunhāto[1] suvilitto kappitakesamassu itthikāmehi rājā maññe paricārento. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso kiṁ akāsi, mālī kuṇḍalī sunhāto suvilitto kappitakesamassu itthikāmehi rājā maññe paricāretī"ti. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso rañño paccatthikaṁ pasayha jīvitā voropesi, tassa rājā attamano abhihāramadāsi, tenāyaṁ puriso mālī kuṇḍalī sunhāto suvilitto kappitakesamassu itthikāmehi rājā maññe paricāretī"ti.

Dissati kho gāmaṇi idhekacco daḷhāya rajjuyā pacchābāhaṁ gāḷhabandhanaṁ bandhitvā khuramuṇḍaṁ karatvā kharassarena paṇavena rathiyāya rathiyaṁ[2] siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ parinetvā dakkhiṇena dvārena nikkhāmetvā dakkhiṇato nagarassa sīsaṁ chijjamāno. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso kiṁ akāsi, daḷhāya rajjuyā pacchābāhaṁ gāḷhabandhanaṁ bandhitvā khuramuṇḍaṁ karitvā kharassarena paṇavena rathiyāya rathiyaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ parinetvā dakkhiṇena dvārena nikkhāmetvā dakkhiṇato nagarassa sīsaṁ chindatī"ti[3]. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso rājaverī itthiṁ vā purisaṁ vā jīvitā voropesi, tena naṁ rājāno gahetvā evarūpaṁ kammakāraṇaṁ kārentī"ti.

Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, api nu te evarūpaṁ diṭṭhaṁ vā sutaṁ vāti. Diṭṭhañca no bhante sutañca suyyissati cāti. Tatra gāmaṇi ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino "yo koci pāṇamatipāteti, sabbo so diṭṭheva dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayatī"ti, saccaṁ vā te āhaṁsu musā vāti. Musā bhante. Ye pana te tucchaṁ musā vilapanti, sīlavanto vā te dussīlā vāti. Dussīlā bhante. Ye pana te

---

1. Sunahāto (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Rathikāya rathikaṁ (Sī) 3. Chijjatīti (katthaci)

dussīlā pāpadhammā, micchāpaṭipannā vā te sammāpaṭipannā vāti. Micchāpaṭipannā bhante. Ye pana te micchāpaṭipannā, micchādiṭṭhikā vā te sammādiṭṭhikā vāti. Micchādiṭṭhikā bhante. Ye pana te micchādiṭṭhikā, kallaṁ nu tesu pasīditunti. No hetaṁ bhante. (1)

Dissati kho pana gāmaṇi idhekacco mālī kuṇḍalī -pa- itthikāmehi rājā maññe paricārento. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso kiṁ akāsi, mālī kuṇḍalī -pa- itthikāmehi rājā maññe paricāretī"ti. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso rañño paccatthikassa pasayha ratanaṁ ahāsi[1], tassa rājā attamano abhihāramadāsi, tenāyaṁ puriso mālī kuṇḍalī -pa- itthikāmehi rājā maññe paricāretī"ti.

Dissati kho gāmaṇi idhekacco daḷhāya rajjuyā -pa- dakkhiṇato nagarassa sīsaṁ chijjamāno. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso kiṁ akāsi, daḷhāya rajjuyā -pa- dakkhiṇato nagarassa sīsaṁ chindatī"ti. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso gāmā vā araññā vā adinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādiyi, tena naṁ rājāno gahetvā evarūpaṁ kammakāraṇaṁ kārentī"ti. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, api nu te evarūpaṁ diṭṭhaṁ vā sutaṁ vāti. Diṭṭhañca no bhante sutañca suyyissati cāti. Tatra gāmaṇi ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino "yo koci adinnaṁ ādiyati, sabbo so diṭṭheva dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayatī"ti. Saccaṁ vā te āhaṁsu musā vāti -pa- kallaṁ nu tesu pasīditunti. No hetaṁ bhante. (2)

Dissati kho pana gāmaṇi idhekacco mālī kuṇḍalī -pa- itthikāmehi rājā maññe paricārento. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso kiṁ akāsi, mālī kuṇḍalī -pa- itthikāmehi rājā maññe paricāretī"ti. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso rañño paccatthikassa dāresu cārittaṁ āpajji, tassa rājā attamano abhihāramadāsi, tenāyaṁ puriso mālī kuṇḍalī -pa- itthikāmehi rājā maññe paricāretī"ti.

---

1. Pasayha adinnaṁ ratanaṁ ādiyi (Ka)

Dissati kho gāmaṇi idhekacco daḷhāya rajjuyā -pa- dakkhiṇato nagarassa sīsaṁ chijjamāno. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso kiṁ akāsi, daḷhāya rajjuyā -pa- dakkhiṇato nagarassa sīsaṁ chindatī"ti. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso kulitthīsu kulakumārīsu cārittaṁ āpajji, tena naṁ rājāno gahetvā evarūpaṁ kammakāraṇaṁ kārentī"ti. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, api nu te evarūpaṁ diṭṭhaṁ vā sutaṁ vāti. Diṭṭhañca no bhante sutañca suyyissati cāti. Tatra gāmaṇi ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino "yo koci kāmesu micchā carati, sabbo so diṭṭheva dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayatī"ti, saccaṁ vā te āhaṁsu musā vāti -pa- kallaṁ nu tesu pasīditunti. No hetaṁ bhante. (3)

Dissati kho pana gāmaṇi idhekacco mālī kuṇḍalī sunhāto suvilitto kappitakesamassu itthikāmehi rājā maññe paricārento. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso kiṁ akāsi, mālī kuṇḍalī sunhāto suvilitto kappitakesamassu itthikāmehi rājā maññe paricāretī"ti. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso rājānaṁ musāvādena hāsesi, tassa rājā attamano abhihāramadāsi, tenāyaṁ puriso mālī kuṇḍalī sunhāto suvilitto kappitakesamassu itthikāmehi rājā maññe paricāretī"ti.

Dissati kho gāmaṇi idhekacco daḷhāya rajjuyā pacchābāhaṁ gāḷhabandhanaṁ bandhitvā khuramuṇḍaṁ karitvā kharassarena paṇavena rathiyāya rathiyaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ parinetvā dakkhiṇena dvārena nikkhāmetvā dakkhiṇato nagarassa sīsaṁ chijjamāno. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso kiṁ akāsi, daḷhāya rajjuyā pacchābāhaṁ gāḷhabandhanaṁ bandhitvā khuramuṇḍaṁ karitvā kharassarena paṇavena rathiyāya rathiyaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ parinetvā dakkhiṇena dvārena nikkhāmetvā dakkhiṇato nagarassa sīsaṁ chindatī"ti. Tamenaṁ evamāhaṁsu "ambho ayaṁ puriso gahapatissa vā gahapatiputtassa vā musāvādena atthaṁ bhañji, tena naṁ rājāno gahetvā evarūpaṁ kammakāraṇaṁ kārentī"ti. Taṁ kiṁ maññasi gāmaṇi, api nu te evarūpaṁ diṭṭhaṁ vā sutaṁ vāti. Diṭṭhañca

no bhante sutañca suyyissati cāti. Tatra gāmaṇi ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino "yo koci musā bhaṇati, sabbo so diṭṭheva dhamme dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayatī"ti, saccaṁ vā te āhaṁsu musā vāti. Musā bhante. Ye pana te tucchaṁ musā vilapanti, sīlavanto vā te dussīlā vāti. Dussīlā bhante. Ye pana te dussīlā pāpadhammā, micchāpaṭipannā vā te sammāpaṭipannā vāti. Micchāpaṭipannā bhante. Ye pana te micchāpaṭipannā, micchādiṭṭhikā vā te sammādiṭṭhikā vāti. Micchādiṭṭhikā bhante. Ye pana te micchādiṭṭhikā, kallaṁ nu tesu pasīditunti. No hetaṁ bhante. (4)

Acchiriyaṁ bhante, abbhutaṁ bhante, atthi me bhante āvasathāgāraṁ tattha atthi mañcakāni, atthi āsanāni, atthi udakamaṇiko, atthi telappadīpo, tattha yo samaṇo vā brāhmaṇo vā vāsaṁ upeti, tenāhaṁ yathāsatti yathābalaṁ saṁvibhajāmi, bhūtapubbaṁ bhante cattāro satthāro nānādiṭṭhikā nānākhantikā nānārucikā, tasmiṁ āvasathāgāre vāsaṁ upagacchuṁ.

Eko satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi "natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paro loko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī"ti.

Eko satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi "atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhaṁ, atthi hutaṁ, atthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, atthi ayaṁ loko, atthi paro loko, atthi mātā, atthi pitā, atthi sattā opapātikā, atthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī"ti.

Eko satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi "karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato,

ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato, karoto na karīyati pāpaṁ, khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pācāpento, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento yajanto yajāpento, natthi tatonidānaṁ puññaṁ, natthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo"ti.

Eko satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi "karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato, ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato, karoto karīyati pāpaṁ, khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pācāpento, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento yajanto yajāpento, atthi tatonidānaṁ puññaṁ, atthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena atthi puññaṁ, atthi puññassa āgamo"ti.

Tassa mayhaṁ bhante ahudeva kaṅkhā, ahu vicikicchā "kosu nāma imesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ āha ko musā"ti.

Alaṁ hi te gāmaṇi kaṅkhituṁ, alaṁ vicikicchituṁ, kaṅkhanīye ca pana te ṭhāne vicikicchā uppannāti. Evaṁ pasannohaṁ bhante Bhagavati "pahoti me Bhagavā tathā dhammaṁ desetuṁ, yathāhaṁ imaṁ kaṅkhādhammaṁ pajaheyyan"ti.

Atthi gāmaṇi dhammasamādhi, tatra ce tvaṁ cittasamādhiṁ paṭilabheyyāsi, evaṁ tvaṁ imaṁ kaṅkhādhammaṁ pajaheyyāsi. Katamo ca gāmaṇi dhammasamādhi, idha gāmaṇi ariyasāvako pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā

paṭivirato hoti, adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesumicchācāraṁ pahāya kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti, pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, pharusaṁ vācaṁ pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti, samphappalāpaṁ pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti, abhijjhaṁ pahāya anabhijjhālu hoti, byāpādapadosaṁ pahāya abyāpannacitto hoti, micchādiṭṭhiṁ pahāya sammādiṭṭhiko hoti.

Sa kho so gāmaṇi ariyasāvako evaṁ vigatābhijjho vigatabyāpādo asammūḷho sampajāno paṭissato mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati, so iti paṭisañcikkhati "yvāyaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi 'natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paro loko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti. Sace tassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, apaṇṇakatāya mayhaṁ, yvāhaṁ[1] na kiñci[2] byābādhemi tasaṁ vā thāvaraṁ vā, ubhayamettha[3] kaṭaggāho, yañcamhi kāyena saṁvuto vācāya saṁvuto manasā saṁvuto, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissāmī"ti[4]. Tassa pāmojjaṁ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ vedayati, sukhino cittaṁ samādhiyati. Ayaṁ kho gāmaṇi dhammasamādhi, tatra ce tvaṁ cittasamādhiṁ paṭilabheyyāsi, evaṁ tvaṁ imaṁ kaṅkhādhammaṁ pajaheyyāsi.

Sa kho so gāmaṇi ariyasāvako evaṁ vigatābhijjho vigatabyāpādo asammūḷho sampajāno paṭissato mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ.

---

1. Yohaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Kañci (?)
3. Ubhayattha me (?) Ma 2. 65 piṭṭhe Pāḷiyā saṁsandetabbaṁ.
4. Paraṁ maraṇā na upapajjissāmīti (?)

Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati, so iti paṭisañcikkhati "yvāyaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi 'atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhaṁ, atthi hutaṁ, atthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, atthi ayaṁ loko, atthi paro loko, atthi mātā, atthi pitā, atthi sattā opapātikā, atthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti. Sace tassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, apaṇṇakatāya mayhaṁ, yvāhaṁ na kiñci byābādhemi tasaṁ vā thāvaraṁ vā, ubhayamettha kaṭaggāho, yañcamhi kāyena saṁvuto vācāya saṁvuto manasā saṁvuto, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissāmī"ti. Tassa pāmojjaṁ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ vedayati, sukhino cittaṁ samādhiyati. Ayaṁ kho gāmaṇi dhammasamādhi, tatra ce tvaṁ cittasamādhiṁ paṭilabheyyāsi, evaṁ tvaṁ imaṁ kaṅkhādhammaṁ pajaheyyāsi.

Sa kho so gāmaṇi ariyasāvako evaṁ vigatābhijjho vigatabyāpādo asammūḷho sampajāno paṭissato mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati, so iti paṭisañcikkhati "yvāyaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi 'karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato, ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato, karoto na karīyati pāpaṁ, khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pācāpento, natthi

tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Uttariñcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento yajanto yajāpento, natthi tatonidānaṁ puññaṁ, natthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo'ti. Sace tassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, apaṇṇakatāya mayhaṁ, yvāhaṁ na kiñci byābādhemi tasaṁ vā thāvaraṁvā, ubhayamettha kaṭaggāho, yañcamhi kāyena saṁvuto vācāya saṁvuto manasā saṁvuto, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissāmī"ti[1]. Tassa pāmojjaṁ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ vedayati, sukhino cittaṁ samādhiyati. Ayaṁ kho gāmaṇi dhammasamādhi, tatra ce tvaṁ cittasamādhiṁ paṭilabheyyāsi, evaṁ tvaṁ imaṁ kaṅkhādhammaṁ pajaheyyāsi.

Sa kho so gāmaṇi ariyasāvako evaṁ vigatābhijjho vigatabyāpādo asammūḷho sampajāno paṭissato mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati. So iti paṭisañcikkhati "yvāyaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi 'karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato, ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato, karoto karīyati pāpaṁ, khurapariyanthena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pācāpento, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento yajanto yajāpento, atthi

---

1. Paraṁ maraṇā na upapajjissāmīti (?)

tatonidānaṁ puññaṁ, atthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena atthi puññaṁ, atthi puññassa āgamo'ti. Sace tassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, apaṇṇakatāya mayhaṁ, yvāhaṁ na kiñci byābādhemi tasaṁ vā thāvaraṁ vā, ubhayamettha kaṭaggāho, yañcamhi kāyena saṁvuso vācāya saṁvuto manasā saṁvuto, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissāmī"ti. Tassa pāmojjaṁ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ vedayiti, sukhino cittaṁ samādhiyati. Ayaṁ kho gāmaṇi dhammasamādhi, tatra ce tvaṁ cittasamādhiṁ paṭilabheyyāsi, evaṁ tvaṁ imaṁ kaṅkhādhammaṁ pajaheyyāsi.

Sa kho so gāmaṇi ariyasāvako evaṁ vigatābhijjho vigatabyāpādo asammūḷho sampajāno paṭissato karuṇāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati -pa- muditāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati -pa-.

Sa kho so gāmaṇi ariyasāvako evaṁ vigatābhijjho vigatabyāpādo asammūḷho sampajāno paṭissato upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati, so iti paṭisañcikkhati "yvāyaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi 'natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paro loko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti. Sace tassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, apaṇṇakatāya mayhaṁ, yvāhaṁ na kiñci byābādhemi tasaṁ vā thāvaraṁ vā, ubhayamettha kaṭaggāho, yañcamhi kāyena saṁvuso vācāya saṁvuto manasā saṁvuto, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissāmī"ti. Tassa pāmojjaṁ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ vedayati, sukhino cittaṁ samādhiyati.

Ayaṁ kho gāmaṇi dhammasamādhi, tatra ce tvaṁ cittasamādhiṁ paṭilabheyyāsi, evaṁ tvaṁ imaṁ kaṅkhādhammaṁ pajaheyyāsi.

Sa kho so gāmaṇi ariyasāvako evaṁ vigatābhijjho vigatabyāpādo asammūḷho sampajāno paṭissato upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati. So iti paṭisañcikkhati "yvāyaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi 'atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhaṁ, atthi hutaṁ, atthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, atthi ayaṁ loko, atthi paro loko, atthi mātā, atthi pitā, atthi sattā opapātikā, atthi loke samaṇābrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti. Sace tassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, apaṇṇakatāya mayhaṁ, yvāhaṁ na kiñci byābādhemi tasaṁ vā thāvaraṁ vā, ubhayamettha kaṭaggāho, yañcamhi kāyena saṁvuto vācāya saṁvuto manasā saṁvuto, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissāmī"ti. Tassa pāmojjaṁ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhākāyo sukhaṁ vedayati, sukhino cittaṁ samādhiyati. Ayaṁ kho gāmaṇi dhammasamādhi, tatra ce tvaṁ cittasamādhiṁ paṭilabheyyāsi, evaṁ tvaṁ imaṁ kaṅkhādhammaṁ pajaheyyāsi.

Sa kho so gāmaṇi ariyasāvako evaṁ vigatābhijjho vigatabyāpādo asammū ḷho sampajāno paṭissato upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati. So iti paṭisañcikkhati "yvāyaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi 'karoto kārayato, chedato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato,

ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato, karoto na karīyati pāpaṁ, khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, natthi tatonidānaṁ pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pācāpento, natthi tatonidānaṁ pāraṁ, natthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento yajanto yajāpento, natthi tatonidānaṁ puññaṁ, natthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo'ti. Sace tassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, apaṇṇakatāya mayhaṁ, yvāhaṁ na kiñci byābādhemi tasaṁ vā thāvaraṁ vā, ubhayamettha kaṭaggāho, yañcamhi kāyena saṁvuso vācāya saṁvuto manasā saṁvuto, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissāmī"ti. Tassa pāmojjaṁ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ vedayati, sukhino cittaṁ samādhiyati. Ayaṁ kho gāmaṇi dhammasamādhi, tatra ce tvaṁ cittasamādhiṁ paṭilabheyyāsi, evaṁ tvaṁ imaṁ kaṅkhādhammaṁ pajaheyyāsi.

Sa kho so gāmaṇi ariyasāvako evaṁ vigatābhijjho vigatabyāpādo asammūḷho sampajāno paṭissato upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjena pharitvā viharati. So iti paṭisañcikkhati "yvāyaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi 'karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato, ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato, karoto karīyati pāpaṁ, khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya

hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pācāpento, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento yajanto yajāpento, atthi tatonidānaṁ puññaṁ, atthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamenaṁ saccavajjena atthi puññaṁ, atthi puññassa āgamo'ti. Sace tassa bhoto satthuno saccaṁ vacanaṁ, apaṇṇakatāya mayhaṁ, yvāhaṁ na kiñci byābādhemi tasaṁ vā thāvaraṁ vā, ubhayamettha kaṭaggāho, yañcamhi kāyena saṁvuto vācāya saṁvuto manasā saṁvuto, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissāmī"ti. Tassa pāmojjaṁ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhaṁ vedayati, sukhano cittaṁ samādhiyati. Ayaṁ kho gāmaṇi dhammasamādhi, tatra ce tvaṁ cittasamādhiṁ paṭilabheyyāsi, evaṁ tvaṁ imaṁ kaṅkhādhammaṁ pajaheyyāsīti.

Evaṁ vutte Pāṭiliyo gāmaṇi Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bhante, abhikkantaṁ bhante -pa- ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti. . Terasamaṁ.

Gāmaṇisaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Caṇḍo Puṭo Yodhājīvo, Hatthasso Asibandhako.
Desanā Saṅkhakulaṁ Maṇicūḷaṁ, Bhadrarāsiyapāṭalīti.

9. Asaṅkhatasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Kāyagatāsatisutta

366. Sāvatthinidānaṁ. Asaṅkhatañca vo bhikkhave desessāmi asaṅkhatagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave asaṅkhataṁ, yo bhikkhave rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo. Idaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhataṁ. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, kāyagatāsati. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo.

Iti kho bhikkhave desitaṁ vo mayā asaṅkhataṁ, desito asaṅkhatagāmimaggo. Yaṁ bhikkhave Satthārā karaṇīyaṁ sāvakānaṁ hitesinā anukampakena anukampaṁ upādāya, kataṁ vo taṁ mayā. Etāni bhikkhave rukkhamūlāni etāni suññāgārāni, jhāyatha[1] bhikkhave, mā pamādattha, mā pacchā vippaṭisārino ahuvattha, ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanīti. . Paṭhamaṁ.

2. Samathavipassanāsutta

367. Asaṅkhatañca vo bhikkhave desessāmi asaṅkhatagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave asaṅkhataṁ, yo bhikkhave rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo. Idaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhataṁ. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, samatho ca vipassanā ca. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Dutiyaṁ.

3. Savitakkasavicārasutta

368. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, savitakkasavicāro samādhi avitakkavicāramatto samādhi avitakka-avicāro samādhi. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. . Tatiyaṁ.

---

1. Nijjhāyatha (Ka)

4. Suññatasamādhisutta

369. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, suññato samādhi animitto samādhi appaṇihito samādhi. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhātagāmimaggo -pa-. Catutthaṁ.

5. Satipaṭṭhānasutta

370. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, cattaro satipaṭṭhānā. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. . Pañcamaṁ.

6. Sammappadhānasutta

371. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, cattāro sammappadhānā. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. . Chaṭṭhaṁ.

7. Iddhipādasutta

372. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, cattāro iddhipādā. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Sattamaṁ.

8. Indriyasutta

373. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, pañcindriyāni. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. . Aṭṭhamaṁ.

9. Balasutta

374. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, pañca balāni. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. . Navamaṁ.

10. Bojjhaṅgasutta

375. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, satta bhojjhaṅgā. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. . Dasamaṁ.

11. Maggaṅgasutta

376. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo. Iti kho bhikkhave desitaṁ vo mayā asaṅkhataṁ, desito asaṅkhatagāmimaggo. Yaṁ bhikkhave Satthārā karaṇīyaṁ sāvakānaṁ hitesinā anukampakena anukampaṁ upādāya, kataṁ vo taṁ mayā. Etāni bhikkhave rukkhamūlāni etāni suññāgārāni, jhāyatha bhikkhave, mā pamādattha, mā pacchā vippaṭisārino ahuvattha, ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanīti. . Ekādasamaṁ.

Asaṅkhatasaṁyuttassa paṭhamo vaggo.

Tassuddānaṁ

Kāyo Samatho Savitakko, Suññato Satipaṭṭhānā.
Sammappadhānā Iddhipādā, Indriya Bala Bojjhaṅgā.
Maggena ekādasamaṁ, tassuddānaṁ pavuccati.

---

2. Dutiyavagga

1. Asaṅkhatasutta

377. Asaṅkhatañca vo bhikkhave desessāmi asaṅkhatagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave asaṅkhataṁ, yo bhikkhave rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo. Idaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhataṁ. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, samatho. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo. Iti kho bhikkhave desitaṁ vo mayā asaṅkhataṁ, desito asaṅkhatagāmimaggo. Yaṁ bhikkhave Satthārā karaṇīyaṁ sāvakānaṁ hitesinā anukampakena anukampaṁ upādāya, kataṁ vo taṁ mayā. Etāni bhikkhave rukkhamūlāni etāni suññāgārāni, jhāyatha bhikkhave, mā pamādattha, mā pacchā vippaṭisārino ahuvattha, ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanīti. (1)

Asaṅkhatañca vo bhikkhave desessāmi asaṅkhatagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave asaṅkhataṁ, yo bhikkhave rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo. Idaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhataṁ. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, vipassanā. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo. Iti kho bhikkhave desitaṁ vo mayā asaṅkhataṁ -pa- ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanīti. (2)

Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, savitakko savicāro samādhi. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, avitakko vicāramatto samādhi. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, avitakko avicāro samādhi. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. (3-5)

Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, suññato samādhi. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, animitto samādhi. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, appaṇihito samādhi. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. (6-8)

Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu vedanāsu vedanānupassī viharati -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu citte cittānupassī viharati -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati -pa- Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-.(9-12)

Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati, vīriyaṁ ārabhati, cittaṁ paggaṇhāti padahati. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu

uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya chandaṁ janeti vāyamati, vīriyaṁ ārabhati, cittaṁ paggaṇhāti padahati. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya chandaṁ janeti vāyamati, vīriyaṁ ārabhati, cittaṁ paggaṇhāti padahati. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti vāyamati, vīriyaṁ ārabhati, cittaṁ paggaṇhāti padahati. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. (13-16)

Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu chandasamādhipadhānasaṅkhārasamannāgataṁ idhipādaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu vīriyasamādhipadhānasaṅkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu cittasamādhipadhānasaṅkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu vīmaṁsasamādhipadhānasaṅkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. (17-20)

Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu saddhindriyaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu vīriyindriyaṁ bhāveti vivekanissitaṁ -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu satindriyaṁ bhāveti -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu samādhindriyaṁ bhāveti -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu paññindriyaṁ bhāveti vivekanissitaṁ

virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. (21-25)

Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu saddhābalaṁ bhāveti vivekanissitaṁ -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa- Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu vīriyabalaṁ bhāveti -pa- Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu satibalaṁ bhāveti -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu samādhibalaṁ bhāveti -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu paññābalaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. (26-30)

Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu satisambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ -pa-. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu dhammavicayasambojjhaṅgaṁ bhāveti -pa-. Vīriyasambojjhaṅgaṁ bhāveti -pa-. Pītisambojjhaṅgaṁ bhāveti -pa-. Passaddhisambojjhaṅgaṁ bhāveti -pa-. Samādhisambojjhaṅgaṁ bhāveti -pa-. Upekkhāsambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ niroganissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. (31-37)

Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu sammādiṭṭhiṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu sammāsaṅkappaṁ bhāveti -pa-. Sammāvācaṁ bhāveti -pa-. Sammākammantaṁ bhāveti -pa-. Sammā-ājīvaṁ bhāveti -pa-. Sammāvāyāmaṁ bhāveti -pa-. Sammāsatiṁ bhāveti -pa-. Asaṅkhatañca vo bhikkhave desessāmi asaṅkhatagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave asaṅkhataṁ -pa-. Katamo ca bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo, idha bhikkhave bhikkhu sammāsamādhiṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ

vossaggapariṇāmiṁ. Ayaṁ vuccati bhikkhave asaṅkhatagāmimaggo. Iti kho bhikkhave desitaṁ vo mayā asaṅkhataṁ, desito asaṅkhatagāmimaggo. Yaṁ bhikkhave Satthārā karaṇīyaṁ sāvakānaṁ hitesinā anukampakena anukampaṁ upādāya, kataṁ vo taṁ mayā. Etāni bhikkhave rukkhamūlāni etāni suññāgārāni, jhāyatha bhikkhave, mā pamādattha, mā pacchā vippaṭisārino ahuvattha, ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanīti. . Paṭhamaṁ. (38-45)

2. Anatasutta

378. Anatañca vo bhikkhave desessāmi anatagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave anataṁ -pa-. (Yathā asaṅkhataṁ, tathā vitthāretabbaṁ.). Dutiyaṁ.

3-32. Anāsavādisutta

379-408. Anāsavañca vo bhikkhave desessāmi anāsavagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave anāsavaṁ -pa-. Saccañca vo bhikkhave desessāmi saccagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave saccaṁ -pa-. Pārañca vo bhikkhave desessāmi pāragāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave pāraṁ -pa-. Nipuṇañca vo bhikkhave desessāmi nipuṇagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave nipuṇaṁ -pa-. Sududdasañca vo bhikkhave desessāmi sududdasagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave sududdasaṁ -pa-. Ajajjarañca vo bhikkhave desessāmi ajajjaragāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave ajajjaraṁ -pa-. Dhuvañca vo bhikkhave desessāmi dhuvagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave dhuvaṁ -pa-. Apalokitañca vo bhikkhave desessāmi apalokitagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave apalokitaṁ -pa-. Anidassanañca vo bhikkhave desessāmi anidassanagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave anidassanaṁ -pa-. Nippapañcañca vo bhikkhave desessāmi nippapañcagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave nippapañcaṁ -pa-.

Santañca vo bhikkhave desessāmi santagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave santaṁ -pa-. Amatañca vo bhikkhave desessāmi amatagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave amataṁ -pa-. Paṇītañca vo bhikkhave desessāmi paṇītagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave paṇītaṁ -pa-. Sivañca vo

bhikkhave desessāmi sivagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave sivaṁ -pa-. Khemañca vo bhikkhave desessāmi khemagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave khemaṁ -pa-. Taṇhākkhayañca vo bhikkhave desessāmi taṇhākkhayagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave taṇhākkhayaṁ -pa-.

Acchariyañca vo bhikkhave desessāmi acchariyagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave acchariyaṁ -pa-. Abbhutañca vo bhikkhave desessāmi abbhutagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave abbhutaṁ -pa-. Anītikañca vo bhikkhave desessāmi anītikagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave anītikaṁ -pa-. Anītikadhammañca vo bhikkhave desessāmi anītikadhammagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave anītikadhammaṁ -pa-. Nibbānañca vo bhikkhave desessāmi nibbānagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave nibbānaṁ -pa-. Abyābajjhañca[1] vo bhikkhave desessāmi abyābajjhagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave abyābajjhaṁ -pa-. Virāgañca vo bhikkhave desessāmi virāgagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave virāgo -pa-.

Suddhiñca vo bhikkhave desessāmi suddhigāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamā ca bhikkhave suddhi -pa-. Muttiñca vo bhikkhave desessāmi muttigāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamā ca bhikkhave mutti -pa-. Anālayañca vo bhikkhave desessāmi anālayagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamo ca bhikkhave anālayo -pa-. Dīpañca vo bhikkhave desessāmi dīpagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave dīpaṁ -pa-. Leṇañca vo bhikkhave desessāmi leṇagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave leṇaṁ -pa-. Tāṇañca vo bhikkhave desessāmi tāṇagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave tāṇaṁ -pa-. Saraṇañca vo bhikkhave saraṇagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave saraṇaṁ -pa-. . Bāttiṁsatimaṁ.

33. Parāyanasutta

409. Parāyanañca[2] vo bhikkhave desessāmi parāyanagāmiñca maggaṁ, taṁ suṇātha. Katamañca bhikkhave parāyanaṁ, yo bhikkhave rāgakkhayo

1. Abyāpajjhañca (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Parāyaṇañca (I, Sī-Ṭṭha)

dosakkhayo mohakkhayo. Idaṁ vuccati bhikkhave parāyanaṁ. Katamo ca bhikkhave parāyanagāmī maggo, kāyagatāsati. Ayaṁ vuccati bhikkhave parāyanagāmimaggo. Iti kho bhikkhave desitaṁ vo mayā parāyanaṁ desito parāyanagāmimaggo. Yaṁ bhikkhave Satthārā karaṇīyaṁ sāvakānaṁ hitesinā anukampakena anukampaṁ upādāya, kataṁ vo taṁ mayā. Etāni bhikkhave rukkhamūlāni, etāni suññāgārāni, jhāyathā bhikkhave, mā pamādattha, mā pacchā vippaṭisārino ahuvattha, ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanīti. (Yathā asaṅkhataṁ, tathā vitthāretabbaṁ.) . Tettiṁsatimaṁ.

Dutiyo vaggo.

Tassuddānaṁ

Asaṅkhataṁ Anataṁ Anāsavaṁ,
Saccañca Pāraṁ Nipuṇaṁ Sududdasaṁ.
Ajajjaraṁ Dhuvaṁ Apalokitaṁ,
Anidassanaṁ Nippapañca Santaṁ.

Amataṁ Paṇītañca Sivañca Khemaṁ,
Taṇhākkhayo Acchariyañca Abbhutaṁ.
Anītikaṁ Anītikadhammaṁ,
Nibbānametaṁ Sugatena desitaṁ.

Abyābajjho Virāgo ca, Suddhi Mutti Anālayo.
Dīpo Leṇañca Tāṇañca, Saraṇañca Parāyananti.

Asaṅkhatasaṁyuttaṁ samattaṁ.

10. Abyākatasaṁyutta

1. Khemāsutta

410. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Khemā bhikkhunī Kosalesu cārikaṁ caramānā antarā ca Sāvatthiṁ antarā ca Sāketaṁ Toraṇavatthusmiṁ vāsaṁ upagatā hoti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Sāketā Sāvatthiṁ gacchanto antarā ca Sāketaṁ antarā ca Sāvatthiṁ Toraṇavatthusmiṁ ekarattivāsaṁ upagacchi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aññataraṁ purisaṁ āmantesi "ehi tvaṁ ambho purisa Toraṇavatthusmiṁ tathārūpaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā jāna, yamahaṁ ajja payirupāseyyan"ti.

"Evaṁ devā"ti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa paṭissutvā kevalakappaṁ Toraṇavatthuṁ āhiṇḍanto[1] nāddasa tathārūpaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā, yaṁ rājā Pasenadi Kosalo payirupāseyya. Addasā kho so puriso Khemaṁ bhikkhuniṁ Toraṇavatthusmiṁ vāsaṁ upagataṁ, disvāna yena rājā Pasenadi Kosalo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etadavoca—

"Natthi kho deva Toraṇavatthusmiṁ tathārūpo samaṇo vā brāhmaṇo vā, yaṁ devo payirupāseyya, atthi ca kho deva Khemā nāma bhikkhunī tassa Bhagavato sāvikā Arahato Sammāsambuddhassa, tassā kho pana ayyāya evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato 'paṇḍitā viyattā medhāvinī bahussutā cittakathā kalyāṇapaṭibhānā'ti. Taṁ devo payirupāsatū"ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena Khemā bhikkhunī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Khemaṁ bhikkhuniṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi,

---

1. Anvāhiṇḍanto (Sī)

ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Khemaṁ bhikkhuniṁ etadavoca "kiṁ nu kho ayye hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Abyākataṁ kho etaṁ mahārāja Bhagavatā "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ panayye na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho mahārāja abyākataṁ Bhagavatā "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ nu kho ayye hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Abyākataṁ kho etaṁ mahārāja Bhagavatā "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ panayye neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho mahārāja abyākataṁ Bhagavatā "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti.

Kiṁ nu kho ayye hoti tathāgato paraṁ maraṇāti iti puṭṭhāsamānā abyākataṁ kho etaṁ mahārāja Bhagavatā "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vadesi. Kiṁ panayye na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti iti puṭṭhā samānā etampi kho mahārāja abyākataṁ Bhagavatā "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vadesi. Kiṁ nu kho ayye hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇāti iti puṭṭhā samānā abyākataṁ kho etaṁ mahārāja Bhagavatā "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vadesi. Kiṁ panayye neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti iti puṭṭhā samānā etampi kho mahārāja abyākataṁ Bhagavatā "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vadesi. Ko nu kho ayye hetu ko paccayo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti.

Tena hi mahārāja taññevettha paṭipucchissāmi, yathā te khameyya, tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, atthi te koci gaṇako vā muddiko vā saṅkhāyako vā, yo pahoti Gaṅgāya vālukaṁ[1] gaṇetuṁ "ettakā[2] vālukā" iti vā, "ettakāni vālukasatāni" iti vā, "ettakāni vālukasahassāni" iti vā, "ettakāni vālukasatasahassāni" iti vāti. No hetaṁ ayye. Atthi pana te koci gaṇako vā muddiko vā saṅkhāyako vā, yo pahoti

---

1. Vālikaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 2. Ettikā (Sī)

mahāsamudde udakaṁ gaṇetuṁ “ettakāni udakāḷhakāni” iti vā, “ettakāni udakāḷhakasatāni” iti vā, “ettakāni udakāḷhakasahassāni” iti vā, “ettakāni udakāḷhakasatasahassāni” iti vāti. No hetaṁ ayye. Taṁ kissa hetu, mahāyye samuddo gambhīro appameyyo duppariyogāhoti. Evameva kho mahārāja yena rūpena tathāgataṁ paññāpayamāno paññāpeyya, taṁ rūpaṁ Tathāgatassa pahīnaṁ ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammaṁ, rūpasaṅkhayavimutto kho mahārāja Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāho seyyathāpi mahāsamuddo, “hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi na upeti, “na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi na upeti, “hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi na upeti, “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi na upeti.

Yāya vedanāya tathāgataṁ paññāpayamāno paññāpeyya, sā vedanā Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā, vedanāsaṅkhāyavimutto mahārāja Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāho seyyathāpi mahāsamuddo, “hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi na upeti, “na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi na upeti, “hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi na upeti, “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi na upeti.

Yāya saññāya tathāgataṁ -pa-. Yehi saṅkhārehi tathāgataṁ paññāpayamāno paññāpeyya, te saṅkhārā Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā, saṅkhārasaṅkhāyavimutto kho mahārāja Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāho seyyathāpi mahāsamuddo, “hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi na upeti, “na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi na upeti, “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi na upeti.

Yena viññāṇena tathāgataṁ paññāpayamāno paññāpeyya, taṁ viññāṇaṁ Tathāgatassa pahīnaṁ ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ

āyatiṁ anuppādadhammaṁ, viññāṇasaṅkhāyavimutto kho mahārāja Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāho seyyathāpi mahāsamuddo, "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi na upeti, "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi na upeti, "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi na upeti, "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi na upetīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Khemāya bhikkhuniyā bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Khemaṁ bhikkhuniṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aparena samayena yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "kiṁ nu kho bhante hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Abyākataṁ kho etaṁ mahārāja mayā "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ pana bhante na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho mahārāja abyākataṁ mayā "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ nu kho bhante hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Abyākataṁ kho etaṁ mahārāja mayā "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ pana bhante neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho mahārāja abyākataṁ mayā "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ nu kho bhante hoti tathāgato paraṁ maraṇāti iti puṭṭho samāno abyākataṁ kho etaṁ mahārāja mayā "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vadesi -pa-. Kiṁ pana bhante neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti iti puṭṭho samāno etampi kho mahārāja abyākataṁ mayā "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vadesi. Ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti.

Tena hi mahārāja taññevettha paṭipucchissāmi, yathā te khameyya, tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, atthi te koci gaṇako vā muddiko vā saṅkhāyako vā, yo pahoti Gaṅgāya vālukaṁ

gaṇetuṁ "ettakā vālukā" iti vā -pa- "ettakāni vālukasatasahassāni" iti vāti. No hetaṁ bhante. Atthi pana te koci gaṇako vā muddiko vā saṅkhāyako vā, yo pahoti mahāsamudde udakaṁ gaṇetuṁ "ettakāni udakāḷhakāni" iti vā -pa- "ettakāni udakāḷhakasatasahassāni" iti vāti. No hetaṁ bhante. Taṁ kissa hetu, mahā bhante samuddo gambhīro appameyyo duppariyogāho. Evameva kho mahārāja yena rūpena tathāgataṁ paññapayamāno paññāpeyya, taṁ rūpaṁ Tathāgatassa pahīnaṁ ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammaṁ, rūpasaṅkhāyavimutto kho mahārāja Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāho seyyathāpi mahāsamuddo, "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi na upeti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi na upeti. Yāya vedanāya. Yāya saññāya. Yehi saṅkhārehi.

Yena viññāṇena tathāgataṁ paññāpayamāno paññāpeyya, taṁ viññāṇaṁ Tathāgatassa pahīnaṁ ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammaṁ, viññāṇasaṅkhāyavimutto kho mahārāja Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāho seyyathāpi mahāsamuddo, "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi na upeti, "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi na upeti, "hoti na ca na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi na upeti, "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi na upetīti.

Acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ bhante, yatra hi nāma Satthu ceva[1] sāvikāya ca atthena attho byañjanena byañjanaṁ saṁsandissati samessati na virodhayissati[2], yadidaṁ aggapadasmiṁ. Ekamidāhaṁ bhante samayaṁ Khemaṁ bhikkhuniṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ apucchiṁ, sāpi me ayyā etehi padehi etehi byañjanehi etamatthaṁ byākāsi seyyathāpi Bhagavā. Acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ bhante, yatra hi nāma Satthu ceva sāvikāya ca atthena attho byañjanena byañjanaṁ saṁsandissati samessati na virodhayissati, yadidaṁ aggapadasmiṁ. Handa dāni mayaṁ bhante gacchāma, bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyāti. Yassa dāni tvaṁ mahārāja kālaṁ maññasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo

1. Satthuno ceva (Sī)
2. Vihāyissati (Sī, Syā, Kaṁ), vigāyissati (Ka)

Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmīti. . Paṭhamaṁ.

2. Anurādhasutta

411. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Tena kho pana samayena āyasmā Anurādho Bhagavato avidūre araññakuṭikāyaṁ viharati. Atha kho sambahulā aññatitthiyā paribbājakā yenāyasmā Anurādho tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā āyasmatā Anurādhena saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te aññatitthiyā paribbājakā āyasmantaṁ Anurādhaṁ etadavocuṁ "yo so āvuso Anurādha Tathāgato uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto, taṁ Tathāgato imesu catūsu ṭhānesu paññāpayamāno paññāpeti 'hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā, 'neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti. Yo so āvuso Tathāgato uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto, taṁ Tathāgato aññatra imehi catūhi ṭhānehi paññāpayamāno paññāpeti "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā, "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā, "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā, "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vāti. Evaṁ vutte te aññatitthiyā paribbājakā āyasmantaṁ Anurādhaṁ etadavocuṁ "so cāyaṁ[1] bhikkhu navo bhavissati acirapabbajito, thero vā pana bālo abyatto"ti. Atha kho te aññatitthiyā paribbājakā āyasmantaṁ Anurādhaṁ navavādena ca bālavādena ca apasādetvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu.

Atha kho āyasmato Anurādhassa acirapakkantesu aññatitthiyesu paribbājakesu etadahosi "sace kho maṁ te aññatitthiyā paribbājakā uttariṁ puccheyyuṁ, kathaṁ byākaramāno nu khvāhaṁ tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ, vuttavādī ceva Bhagavato assaṁ,

---

1. Yo cāyaṁ (Sī)

na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkheyyaṁ, dhammassa cānudhammaṁ byākareyyaṁ, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyā"ti. Atha kho āyasmā Anurādho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Anurādho Bhagavantaṁ etadavoca "idhāhaṁ bhante Bhagavato avidūre araññakuṭikāyaṁ viharāmi, atha kho bhante sambahulā aññatitthiyā paribbājakā yenāhaṁ tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā mayā saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho bhante te aññatitthiyā paribbājakā maṁ etadavocuṁ "yo so āvuso Anurādha Tathāgato uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto, taṁ Tathāgato imesu catūsu ṭhānesu paññāpayamāno paññāpeti 'hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā -pa- 'neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti. Evaṁ vuttāhaṁ bhante te aññatitthiye paribbājake etadavocaṁ "yo so āvuso Tathāgato uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto, taṁ Tathāgato aññatra imehi catūhi ṭhānehi paññapayamāno paññāpeti 'hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā -pa- 'neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti. Evaṁ vutte bhante te aññatitthiyā paribbājakā maṁ etadavocuṁ "so cāyaṁ bhikkhu navo bhavissati acirapabbajito, thero vā pana bālo abyatto"ti. Atha kho maṁ bhante te aññatitthiyā paribbājakā navavādena ca bālavādena ca apasādetvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu. Tassa mayhaṁ bhante acirapakkantesu tesu aññatitthiyesu paribbājakesu etadahosi "sace kho maṁ te aññatitthiyā paribbājakesu etadahosi "sace kho maṁ te aññatitthiyā paribbājakā uttariṁ puccheyyuṁ, kathaṁ byākaramāno nu khvāhaṁ tesaṁ aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ, vuttavādī ceva Bhagavato assaṁ, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkheyyaṁ, dhammassa cānudhammaṁ byākareyyaṁ, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyā"ti.

Taṁ kiṁ maññasi Anurādha, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā niccā vā aniccā vāti -pa-.

Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmamammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Tasmātiha Anurādha yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Yā kāci vedanā atītānāgatapaccuppannā. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā sabbaṁ viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evaṁ passaṁ Anurādha sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, saññāyapi nibbindati, saṅkhāresupi nibbindati, viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kabhaṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānāti.

Taṁ kiṁ maññasi Anurādha, rūpaṁ tathāgatoti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Vedanaṁ tathāgatoti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Saññaṁ tathāgatoti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Saṅkhāre tathāgatoti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Viññāṇaṁ tathāgatoti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Taṁ kiṁ maññasi Anurādha, rūpasmiṁ tathāgatoti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Aññatra rūpā tathāgatoti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Vedanāya -pa-. Aññatra vedanāya -pa-. Saññāya -pa-. Aññatra saññāya -pa-. Saṅkhāresu -pa-. Aññatra saṅkhārehi -pa-. Viññāṇasmiṁ tathāgatoti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Aññatra viññāṇā tathāgatoti samanupassasīti. No hetaṁ bhante.

Taṁ kiṁ maññasi Anurādha, rūpaṁ vedanaṁ saññaṁ saṅkhāre viññāṇaṁ tathāgatoti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Taṁ kiṁ maññasi Anurādha, ayaṁ so arūpī avedano asaññī asaṅkhāro aviññāṇo tathāgatoti samanupassasīti. No hetaṁ bhante. Ettha ca te Anurādha

diṭṭheva dhamme saccato thetato tathāgate anupalabbhiyamāne[1], kallaṁ nu te taṁ veyyākaraṇaṁ[2] "yo so āvuso Tathāgato uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto, taṁ Tathāgato aññatra imehi catūhi ṭhānehi paññāpayamāno paññāpeti 'hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā -pa- 'neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti vā"ti. No hetaṁ bhante. Sādhu sādhu Anurādha pubbe cāhaṁ Anurādha etarahi ca dukkhañceva paññāpemi, dukkhassa ca nirodhanti. . Dutiyaṁ.

3. Paṭhamasāriputtakoṭṭhikasutta

412. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahākoṭṭhiko Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Atha kho āyasmā Mahākoṭṭhiko sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mahākoṭṭhiko āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca—

Kiṁ nu kho āvuso Sāriputta hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Abyākataṁ kho etaṁ āvuso Bhagavatā "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ panāvuso na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti, etampi kho āvuso abyākataṁ Bhagavatā "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ nu kho āvuso hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Abyākataṁ kho etaṁ āvuso Bhagavatā "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ panāvuso neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ panāvuso neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti, etampi kho āvuso abyākataṁ Bhagavatā "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti.

"Kiṁ nu kho āvuso hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti iti puṭṭho samāno "abyākataṁ kho etaṁ āvuso Bhagavatā 'hoti

1. Tathāgato anupalabbhiyamāno (Syā, Ka), tathāgate anupalabbhamāne (?)
2. Veyyākaraṇāya (Sī)

tathāgato paraṁ maraṇā'ti" vadesi -pa- "kiṁ panāvuso neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti iti puṭṭho samāno "etampi kho āvuso abyākataṁ Bhagavatā 'neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti" vadesi. Ko nu kho āvuso hetu ko paccayo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti.

Hoti tathāgato paraṁ maraṇāti kho āvuso rūpagatametaṁ, na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti rūpagatametaṁ, hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇāti rūpagatametaṁ, neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti rūpagatametaṁ. Hoti tathāgato paraṁ ramaṇāti kho āvuso vedanāgatametaṁ, na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti vedanāgatametaṁ, hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇāti vedanāgatametaṁ, neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti vedanāgatametaṁ. Hoti tathāgato paraṁ maraṇāti kho āvuso saññāgatametaṁ, na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti saññāgatametaṁ, hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇāti saññāgatametaṁ, neva hoti tathāgato paraṁ maraṇāti kho āvuso saṅkhāragatametaṁ. Hoti tathāgato paraṁ maraṇāti kho āvuso saṅkhāragatametaṁ, na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti saṅkhāragatametaṁ, hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇāti saṅkhāragatametaṁ, neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti saṅkhāragatametaṁ. Hoti tathāgato paraṁ maraṇāti kho āvuso viññāṇagatametaṁ, na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti viññāṇagatametaṁ, hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇāti viññāṇagatametaṁ, neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti viññāṇagatametaṁ. Ayaṁ kho āvuso hetu ayaṁ paccayo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti. . Tatiyaṁ.

4. Dutiyasāriputtakoṭṭhikasutta

413. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahākoṭṭhiko Bārāṇasiyaṁ viharanti isipatena migadāye -pa-.

(Sāyeva pucchā.) Ko nu kho āvuso hetu ko paccayo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti. Rūpaṁ kho āvuso ajānato apassato yathābhūtaṁ, rūpasamudayaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ, rūpanirodhaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ, rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti, "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti, "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti, "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ, viññāṇasamudayaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ, viññāṇanirodhaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ, viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti, "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti, "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti, "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti.

Rūpañca kho āvuso jānato passato yathābhūtaṁ, rūpasamudayaṁ jānato passato yathābhūtaṁ, rūpanirodhaṁ jānato passato yathābhūtaṁ, rūpanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ jānato passato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti. Vedanaṁ. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ jānato passato yathābhūtaṁ, viññāṇasamudayaṁ jānato passato yathābhūtaṁ, viññāṇanirodhaṁ jānato passato yathābhūtaṁ, viññāṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ jānato passato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti, "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti, "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti, "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti. Ayaṁ kho āvuso hetu ayaṁ paccayo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti. . Catutthaṁ.

5. Tatiyasāriputtakoṭṭhikasutta

414. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahākoṭṭhiko Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye -pa-. (Sāyeva pucchā.) Ko nu kho āvuso hetu ko paccayo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti. Rūpe kho āvuso avigatarāgassa avigatacchandassa avigatapemassa avigatapipāsassa avigatapariḷāhassa avigatataṇhassa "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe avigatarāgassa avigatacchandassa avigatapemassa avigatapipāsassa avigatapariḷāhassa avigatataṇhassa "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ ramaṇā"tipissa hoti. Rūpe ca kho āvuso vigatarāgassa -pa-. Vedanāya. Saññāya. Saṅkhāresu. Viññāṇe vigatarāgassa vigatacchandassa vigatapemassa vigatapipāsassa vigatapariḷāhassa vigatataṇhassa "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato maraṇā"tipissa na hoti. Ayaṁ kho āvuso hetu ayaṁ paccayo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti. . Pañcamaṁ.

6. Catutthasāriputtakoṭṭhikasutta

415. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahākoṭṭhiko Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Atha kho āyasmā Sāriputto sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Mahākoṭṭhiko tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Mahākoṭṭhikena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Mahākoṭṭhikaṁ etadavoca "kiṁ nu kho āvuso Koṭṭhika hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti -pa- "kiṁ panāvuso neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti iti puṭṭho samāno "etampi kho āvuso abyākataṁ Bhagavatā 'neva hoti na na hoti

tathāgato paraṁ maraṇā'ti" vadesi. Ko nu kho āvuso hetu ko paccayo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti.

Rūpārāmassa kho āvuso rūparatassa rūpasammuditassa rūpanirodhaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti, "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti, "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti, "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti. Vedanārāmassa kho āvuso vedanāratassa vedanāsammuditassa vedanānirodhaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti -pa-. Saññārāmassa kho āvuso. Saṅkhārārāmassa kho āvuso. Viññāṇārāmassa kho āvuso viññāṇaratassa viññāṇasammuditassa viññāṇanirodhaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti.

Na rūpārāmassa kho āvuso na rūparatassa na rūpasammuditassa rūpanirodhaṁ jānato passato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti. Na vedanārāmassa kho āvuso -pa-. Na saññārāmassa kho āvuso. Na saṅkhārārāmassa kho āvuso. Na viññāṇārāmassa kho āvuso na viññāṇaratassa na viññāṇasammuditassa viññāṇanirodhaṁ jānato passato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti. Ayaṁ kho āvuso hetu ayaṁ paccayo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti.

Siyā panāvuso aññopi pariyāyo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti. Siyā āvuso, bhavārāmassa kho āvuso bhavaratassa bhavasammuditassa bhavanirodhaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti.

Na bhavārāmassa kho āvuso na bhavaratassa na bhavasammuditassa bhavanirodhaṁ jānato passato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti. Ayampi kho āvuso pariyāyo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti.

Siyā panāvuso aññopi pariyāyo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti. Siyā āvuso, upādānārāmassa kho āvuso upādānaratassa upādānasammuditassa upādānanirodhaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti. Na upādānārāmassa kho āvuso na upādānaratassa na upādānasammuditassa upādānanirodhaṁ jānato passato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti. Ayampi kho āvuso pariyāyo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti.

Siyā panāvuso aññopi pariyāyo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti. Siyā āvuso, taṇhārāmassa kho āvuso taṇhāratassa taṇhāsammuditassa taṇhānirodhaṁ ajānato apassato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa hoti. Na taṇhārāmassa kho āvuso na taṇhāratassa na taṇhāsammuditassa taṇhānirodhaṁ jānato passato yathābhūtaṁ "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipissa na hoti. Ayampi kho āvuso pariyāyo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti.

Siyā panāvuso aññopi pariyāyo, yenetaṁ abyākataṁ Bhagavatāti. Ettha dāni āvuso Sāriputta ito uttari kiṁ icchasi. Taṇhāsaṅkhayavimuttassa āvuso Sāriputta bhikkhuno vaṭṭaṁ[1] natthi paññāpanāyāti. . Chaṭṭhaṁ.

---

1. Vattaṁ (Syā, Kaṁ, Ka), vaddhaṁ (I)

7. Moggallānasutta

416. Atha kho Vacchagotto paribbājako yenāyasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Mahāmoggallānena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ etadavoca—

Kiṁ nu kho bho Moggallāna sassato lokoti. Abyākataṁ kho etaṁ Vaccha Bhagavatā "sassato loko"ti. Kiṁ pana bho Moggallāna asassato lokoti. Etampi kho Vaccha abyākataṁ Bhagavatā "asassato loko"ti. Kiṁ nu kho bho Moggallāna antavā lokoti. Abyākataṁ kho etaṁ Vaccha Bhagavatā "antavā loko"ti. Kiṁ pana bho Moggallāna anantavā lokoti. Etampi kho Vaccha abyākataṁ Bhagavatā "anantavā loko"ti. Kiṁ nu kho bho Moggallāna taṁ jīvaṁ taṁ sarīranti. Abyākataṁ kho etaṁ Vaccha Bhagavatā "taṁ jīvaṁ taṁ sarīran"ti. Kiṁ pana bho Moggallāna aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīranti. Etampi kho Vaccha abyākataṁ Bhagavatā "aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran"ti. Kiṁ nu kho bho Moggallāna hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Abyākataṁ kho etaṁ Vaccha Bhagavatā "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ pana bho Moggallāna na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho Vaccha abyākataṁ Bhagavatā "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ nu kho bho Moggallāna hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Abyākataṁ kho etaṁ Vaccha Bhagavatā "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ pana bho Moggallāna neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho Vaccha abyākataṁ Bhagavatā "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti.

Ko nu kho bho Moggallāna hetu ko paccayo, yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ puṭṭhānaṁ evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"ti vā, "asassato loko"ti vā, "antavā loko"ti vā, "anantavā loko"ti vā, "taṁ jīvaṁ taṁ sarīran"ti vā, "aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran"ti vā, "hoti tathāgato

paraṁ maraṇā”ti vā, “na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vā, “hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vā, neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vā. Ko pana bho Moggallāna hetu ko paccayo, yena samaṇassa Gotamassa evaṁ puṭṭhassa na evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti “sassato loko”tipi, “asassato loko”tipi, “antavā loko”tipi, “anantavā loko”tipi, “taṁ jīvaṁ taṁ sarīran”tipi, “aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran”tipi, “hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi, “na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi, “hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipi, “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipīti.

Aññatitthiyā kho Vaccha paribbājakā cakkhuṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti samanupassanti -pa- jivhaṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti samanupassanti -pa- manaṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti samanupassanti. Tasmā aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ puṭṭhānaṁ evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti “sassato loko”ti vā -pa- “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti vā. Tathāgato ca kho Vaccha Arahaṁ Sammāsambuddho cakkhuṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti samanupassati -pa- jivhaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti samanupassati -pa- manaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti samanupassati. Tasmā Tathāgatassa evaṁ puṭṭhassa na evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti “sassato loko”tipi -pa- “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”tipīti.

Atha kho Vacchagotto paribbājako uṭṭhāyāsanā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca “kiṁ nu kho bho Gotama sassato loko”ti. Abyākataṁ kho etaṁ Vaccha mayā “sassato loko”ti -pa-. Kiṁ pana bho Gotama neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho Vaccha abyākataṁ mayā “neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā”ti.

Ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo, yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ puṭṭhānaṁ evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā. Ko pana bho Gotama hetu ko paccayo, yena bhoto Gotamassa evaṁ puṭṭhassa na evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"tipi -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipīti.

Aññatitthiyā kho Vaccha paribbājakā cakkhuṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassanti -pa- jivhaṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanussanti -pa- manaṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti samanupassanti. Tasmā aññatthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ puṭṭhānaṁ evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā. Tathāgato ca kho Vaccha Arahaṁ Sammāsambuddho cakkhuṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassati -pa- jivhaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassati -pa- manaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti samanupassati. Tasmā tathāgatassa evaṁ puṭṭhassa na evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"tipi, "asassato loko"tipi, "antavāloko"tipi, "anantavā loko"tipi, "taṁ jīvaṁ taṁ sarīran"tipi, "aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran"tipi, "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi, "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi, "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi, "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipīti.

Acchariyaṁ bho Gotama, abbhutaṁ bho Gotama, yatra hi nāma Satthu ca[1] sāvakassa ca atthena attho byañjanena byañjanaṁ saṁsandissati samessati na virodhayissati, yadidaṁ aggapadasmiṁ. Idānāhaṁ bho Gotama samaṇaṁ Mahāmoggallānaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ apucchiṁ, samaṇopi me Moggallāno etehi padehi etehi byañjanehi tamatthaṁ byākāsi, seyyathāpi bhavaṁ Gotamo. Acchariyaṁ bho Gotama, abbhutaṁ bho

1. Satthussa ca (Sī, I), Satthu ceva (Khemāsutte)

Gotama, yatra hi nāma Satthu ca sāvakassa ca atthena attho byañjanena byañjanaṁ saṁsandissati samessati na virodhayissati, yadidaṁ aggapadasmiṁti. . Sattamaṁ.

8. Vacchagottasutta

417. Atha kho Vacchagotto paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca "kiṁ nu kho bho Gotama sassato loko"ti. Abyākataṁ kho etaṁ Vaccha mayā "sassato loko"ti -pa-. Kiṁ pana bho Gotama neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho Vaccha abyākataṁ mayā "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti.

Ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo, yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ puṭṭhānaṁ evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā. Ko pana bho Gotama hetu ko paccayo, yena bhoto Gotamassa evaṁ puṭṭhassa na evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"tipi -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipīti.

Aññatitthiyā kho Vaccha paribbājakā rūpaṁ attato samanupassanti, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ. Vedanaṁ attato samanupassanti -pa-. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ attato samanupassanti, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Tasmā aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ puṭṭhānaṁ evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā. Tathāgato ca kho Vaccha Arahaṁ Sammāsambuddho na rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā rūpaṁ, na rūpasmiṁ vā attānaṁ. Na vedanaṁ attato samanupassati -pa-. Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ attato samanupassati,

na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā viññāṇaṁ, na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Tasmā Tathāgatassa evaṁ puṭṭhassa na evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"tipi -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipīti.

Atha kho Vacchagotto paribbājako uṭṭhāyāsanā yenayasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Mahāmoggallānena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ etadavoca "kiṁ nu kho bho Moggallāna sassato loko"ti. Abyākataṁ kho etaṁ Vaccha Bhagavatā "sassato loko"ti -pa-. Kiṁ pana bho Moggallāna neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho Vaccha abyākataṁ Bhagavatā "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti.

Ko nu kho bho Moggallāna hetu ko paccayo, yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ puṭṭhānaṁ evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā. Ko pana bho Moggallāna hetu ko paccayo, yena samaṇassa Gotamassa evaṁ puṭṭhassa na evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"tipi -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipīti.

Aññatitthiyā kho Vaccha paribbājakā rūpaṁ attato samanupassanti, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ. Vedanaṁ attato samanupassanti -pa-. Saññaṁ. Saṅkhāre. Viññāṇaṁ attato samanupassanti, viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, attani vā viññāṇaṁ, viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Tasmā aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ evaṁ puṭṭhānaṁ evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"ti vā -pa- "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti vā. Tathāgato ca kho Vaccha Arahaṁ Sammāsambuddho na rūpaṁ attato samanupassati, na rūpavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā rūpaṁ, na rūpasmiṁ vā attānaṁ. Na vedanaṁ attato samanupassati -pa-.

Na saññaṁ. Na saṅkhāre. Na viññāṇaṁ attato samanupassati, na viññāṇavantaṁ vā attānaṁ, na attani vā viññāṇaṁ, na viññāṇasmiṁ vā attānaṁ. Tasmā Tathāgatassa evaṁ puṭṭhassa na evaṁ veyyākaraṇaṁ hoti "sassato loko"tipi, "asassato loko"tipi, "antavā loko"tipi, "anantavā loko"tipi, "taṁ jīvaṁ taṁ sarīran"tipi, aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran"tipi, "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi, "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi, "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipi, "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"tipīti.

Acchariyaṁ bho Moggallāna, abbhutaṁ bho Moggallāna, yatra hi nāma Satthu ca sāvakassa ca atthena attho byañjanena byañjanaṁ saṁsandissati samessati na virodhayissati, yadidaṁ aggapadasmiṁ. Idānāhaṁ bho Moggallāna samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ apucchiṁ, samaṇopi me Gotamo etehi padehi etehi byañjanehi etamatthaṁ byākāsi, seyyathāpi bhavaṁ Moggallāno. Acchariyaṁ bho Moggallāna, abbhutaṁ bho Moggallāna, yatra hi nāma Satthu ca sāvakassa ca atthena attho byañjanena byañjanaṁ saṁsandissati samessati na virodhayissati, yadidaṁ aggapadasmiṁti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Kutūhalasālāsutta

418. Atha kho Vacchagotto paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca—

"Purimāni bho Gotama divasāni purimatarāni sambahulānaṁ nānātitthiyānaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ paribbājakānaṁ kutūhalasālāyaṁ sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayamantarākathā udapādi 'ayaṁ kho Pūraṇo Kassapo saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, sopi sāvakaṁ abbhatītaṁ kālaṅkataṁ upapattīsu byākaroti 'asu amutra upapanno, asu amutra upapanno'ti.

Yopissa sāvako uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto, tampi sāvakaṁ abbhatītaṁ kālaṅkataṁ upapattīsu byākaroti 'asu amutra upapanno, asu amutra upapanno'ti.

Ayampi kho Makkhali Gosālo -pa-. Ayampi kho Nigaṇṭho Nāṭaputto. Ayampi kho Sañcayo[1] Belaṭṭhaputto. Ayampi kho Pakudho[2] Kaccāno. Ayampi kho Ajito Kesakambalo saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, sopi sāvakaṁ abbhatītaṁ kālaṅkataṁ upapattīsu byākaroti 'asu amutra upapanno, asu amutra upapanno'ti. Yopissa sāvako uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto, tampi sāvakaṁ abbhatītaṁ kālaṅkataṁ upapattīsu byākaroti 'asu amutra upapanno, asu amutra upapanno'ti.

Ayampi kho samaṇo Gotamo saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, sopi sāvakaṁ abbhatītaṁ kālaṅkataṁ upapattīsu byākaroti 'asu amutra upapanno, asu amutra upapanno'ti. Yopissa[3] sāvako uttamapuriso paramapuriso paramapattipatto, tañca sāvakaṁ abbhatītaṁ kālaṅkataṁ upapattīsu na byākaroti 'asu amutra upapanno, asu amutra upapanno'ti, api ca kho naṁ evaṁ byākaroti 'acchecchi taṇhaṁ, vivattayi saṁyojanaṁ, sammā mānābhisamayā antamakāsi dukkhassā'ti. Tassa mayhaṁ bho Gotama ahu deva kaṅkhā ahu vicikicchā 'kathaṁ nāma[4] samaṇassa Gotamassa dhammo abhiññeyyo'ti"[5].

Alaṁ hi te Vaccha kaṅkhituṁ, alaṁ vicikicchituṁ. Kaṅkhanīye ca pana te ṭhāne vicikicchā uppannā. Sa-upādānassa khvāhaṁ Vaccha upapattiṁ paññāpemi, no anupādānassa. Seyyathāpi Vaccha aggi sa-upādāno jalati, no anupādāno. Evameva khvāhaṁ Vaccha sa-upādānassa upapattiṁ paññāpemi, no anupādānassāti.

---

1. Sañjayo (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Pakuddho (I) 3. Yo ca khvassa (I)
4. Kathañhi nāma (Syā, Kaṁ, I, Ka) kathaṁ kathaṁ nāma (Chakkaṅguttare pañcamavagge dutiyasutte)
5. Dhammābhiññeyyāti (I, Ka) dhammo ... aññeyyo (Chakkaṅguttare)

Yasmiṁ bho Gotama samaye acci vātena khittā dūrampi gacchati, imassa pana bhavaṁ Gotamo kiṁ upādānasmiṁ paññāpetīti. Yasmiṁ kho Vaccha samaye acci vātena khittā dūrampi gacchati, tamahaṁ vātūpādānaṁ paññāpemi. Vāto hissa Vaccha tasmiṁ samaye upādānaṁ hotīti. Yasmiṁ ca pana bho Gotama samaye imañca kāyaṁ nikkhipati, satto ca aññataraṁ kāyaṁ anupapanno hoti, imassa pana bhavaṁ Gotamo kiṁ upādānasmiṁ paññāpetīti. Yasmiṁ kho Vaccha samaye imañca kāyaṁ nikkhipati, satto ca aññataraṁ kāyaṁ anupapanno hoti, tamahaṁ taṇhūpādānaṁ vadāmi. Taṇhā hissa Vaccha tasmiṁ samaye upādānaṁ hotīti[1]. . Navamaṁ.

10. Ānandasutta

419. Atha kho Vacchagotto paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca "kiṁ nu kho bho Gotama atthattā"ti. Evaṁ vutte Bhagavā tuṇhī ahosi. Kiṁ pana bho Gotama natthattāti. Dutiyampi kho Bhagavā tuṇhī ahosi. Atha kho Vacchagotto paribbājako uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

Atha kho āyasmā Ānando acirapakkante Vacchagotte paribbājake Bhagavantaṁ etadavoca "kiṁ nu kho bhante Bhagavā Vacchagottassa paribbājakassa pañhaṁ puṭṭho na byākāsī"ti. Ahañcānanda Vacchagottassa paribbājakassa "atthattā"ti puṭṭho samāno "atthattā"ti byākareyyaṁ, ye te Ānanda samaṇabrāhmaṇā sassatavādā, tesametaṁ saddhiṁ[2] abhavissa. Ahañcānanda Vacchagottassa paribbājakassa "natthattā"ti puṭṭho samāno "natthattā"ti byākareyyaṁ, ye te Ānanda samaṇabrāhmaṇā ucchedavādā, tesametaṁ saddhiṁ abhavissa. Ahañcānanda Vacchagottassa paribbājakassa "atthattā"ti puṭṭho samāno "atthattā"ti byākareyyaṁ, api nu me taṁ Ānanda anulomaṁ abhavissa ñāṇassa uppādāya "sabbe dhammā anattā"ti. No hetaṁ bhante. Ahañcānanda Vacchagottassa

---

1. Hotīti -pa- (Ka)
2. Tesametaṁ laddhi (Sī)

paribbājakassa "natthattā"ti puṭṭho samāno "natthattā"ti byākareyyaṁ, sammūḷhassa Ānanda Vacchagottassa paribbājakassa bhiyyo sammohāya abhavissa "ahuvā me nūna pubbe attā, so etarahi natthī"ti. . Dasamaṁ.

11. Sabhiyakaccānasutta

420. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Sabhiyo Kaccāno ñātike viharati Giñjakāvasathe. Atha kho Vacchagotto paribbājako yenāyasmā Sabhiyo Kaccāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Sabhiyena Kaccānena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Vacchagotto paribbājako āyasmantaṁ Sabhiyaṁ Kaccānaṁ etadavoca "kiṁ nu kho bho Kaccāna hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Abyākataṁ kho etaṁ Vaccha Bhagavatā "hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ pana bho Kaccāna na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho Vaccha abyākataṁ Bhagavatā "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ nu kho bho Kaccāna hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Abyākataṁ kho etaṁ Vaccha bhavagatā "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ pana bho Kaccāna neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho Vaccha abyākataṁ Bhagavatā "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti.

"Kiṁ nu kho bho kacchāna hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti iti puṭṭho samāno "abyākataṁ kho etaṁ Vaccha Bhagavatā 'hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti" vadesi. "Kiṁ pana bho Kaccāna na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti iti puṭṭho samāno "abyākataṁ kho etaṁ Vaccha Bhagavatā 'na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti" vadesi. "Kiṁ nu kho bho Kaccāna hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti iti puṭṭho samāno "abyākataṁ kho etaṁ Vaccha Bhagavatā 'hoti ca na ca hoti t0athāgato paraṁ maraṇā'ti" vadesi. "Kiṁ pana bho Kaccāna neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā"ti iti puṭṭho samāno "etampi kho Vaccha abyākataṁ Bhagavatā 'neva hoti

na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā'ti" vadesi. Ko nu kho bho Kaccāna hetu ko paccayo, yenetaṁ abyākataṁ samaṇena Gotamenāti. Yo ca Vaccha hetu yo ca paccayo paññāpanāya "rūpīti vā arūpīti vā saññīti vā asaññīti vā nevasaññīnāsaññīti vā", so ca hetu so ca paccayo sabbena sabbaṁ sabbathā sabbaṁ aparisesaṁ nirujjheyya, kena naṁ paññāpayamāno paññāpeyya "rūpīti vā arūpīti vā saññīti vā asaññīti vā nevasaññīnāsaññīti vā"ti. Kīvaciraṁ pabbajitosi bho Kaccānāti. Naciraṁ āvuso tīṇi vassānīti. Yassapa'ssa āvuso etamettakena ettakameva, taṁpa'ssa bahu. Ko pana vādo evaṁ[1] abhikkanteti. . Ekādasamaṁ.

Abyākatasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Tassuddānaṁ

Khemātherī Anurādho, Sāriputtoti Koṭṭhiko.
Moggallāno ca Vaccho ca, Kutūhalasālānando.
Sabhiyo ekādasamanti.

Saḷāyatanavaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Saḷāyatanavedanā, Mātugāmo Jambukhādako.
Sāmaṇḍako Moggallāno, Citto Gāmaṇi'saṅkhataṁ.
Abyākatanti dasadhāti.

Saḷāyatanavaggasaṁyuttapāḷi niṭṭhitā.

1. Ko pana vādo eva (Sī, I)

Khandhavaggasaṁyuttapāḷiyā

Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā

Saḷāyatanavaggasaṁyuttapāḷiyā

Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā

Khandhavaggasaṁyuttapāḷiyā

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho, Ṭṭha = Aṭṭhakathā.

Khandhavaggasaṁyuttapāḷiyā

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā

[A]

Akukkukajātaṁ = Akukkajātaṁ (Ka-Sī, I) Akusajātaṁ (Ka-Sī) Akukkujakajātaṁ (Ka) 115

Akuppā me vimutti = Akuppā me cetovimutti (Sī, I, Ka) 24-25

Akubbaṁ = Akrubbaṁ (Ka) 8

Accayāsi = Accasarā (Sī, Syā, Kaṁ) Assa (I) Accayā (Ka) 154

Attamanā api nāma taṁ = Attamanā abhiraddhā, taṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 110

Adhippayāso (Adhi + pa + yasu + ṇa) = Adhippāyo (Sī) Adhippāyaso (Syā, Kaṁ, I, Ka) 54

Anabhāvaṁkatā = Anabhāvakatā (Sī, I) Anabhāvaṁgatā (Syā, Kaṁ) 9

Anupalabbhiyamāne = Anupalabbhamāne (?) 91

Apaviddho = Apaviṭṭho (Syā, Kaṁ) 117

Apurakkharāno = Apurekkharāno (Sī) Suttanipātepi. 8

Abhisaṅkhāsi = Abhisaṅkhāresi (Syā, Kaṁ) Abhisaṅkhāyi (I) Abhisaṅkharoti (Ka) 76

Abhisambuddho”ti = Abhisambuddho (Sī) 24

Ayujjhāyaṁ = Ayojjhāyaṁ (Sī, I) 114

Avāpuraṇaṁ = Apāpuraṇaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 108

Avigataṁ = Adhigataṁ (bahūsu) 38

Avigatarāgassa = Avītarāgassa (Syā, Kaṁ) 7

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Tha]	
Thāmase = Thāmasā (Sī, Syā, Kaṁ) Thāmaso (Ka)	38
Thāmaso = Thāmasā (Sī, Syā, Kaṁ)	38
Thinamiddhañca = Thīnamiddhañca (Sī, Syā, Kaṁ, I)	87
Thetato = Tathato (Syā, Kaṁ)	91
[Dha]	
Dhanāyanti = Manāyanti (Sī, I, Ka)	155
[Na]	
Na cevuttāsavā = Na ceva uttāsavā (I, Ka)	15
Nandī = Nandi (Sī, Syā, Kaṁ, I)	9
Nandīrāgasahagatā = Nandirāgasahagatā (sabbattha)	22, 27
Na vipariṇamanti = Na vipariṇāmenti (I, Ka)	173
Na sopi kañci = Na koci kañci (Sī, Syā, Kaṁ) Na koci taṁ (I, Ka)	173
Na heso = Na hesā (Ka)	47
Nābbhaññaṁsu = Nābbhaññiṁsu (Sī)	26
Nindāghaṭṭanabyārosa-upārambhabhayāti = Nindābyārosa-uparambha-bhayāti (Sī, Syā, Kaṁ, I) Ma 3. 122 piṭṭhepi.	60
Nibbidābahulo = Nibbidābahulaṁ (I, Ka)	33
[Pa]	
Pathavī = Paṭhavī (Sī, Syā, Kaṁ, I)	44
Pabbajā = Babbajā (Sī, I)	112
Pavuṭā = Sapuṭā (Ka) Pavudhā (I)	173
Pālileyyakaṁ = Pārileyyakaṁ (Sī, I)	78
Pubbuḷūpamā = Bubbulūpamā (Sī) Pubbuḷopamā (Ka)	116
Ponobhavikā = Ponobbhavikā (Syā, Kaṁ, Ka)	22

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mañjiṭṭhāya = Mañjeṭṭhāya (Sī, Syā, Kaṁ) Mañjeṭṭhiyā (I)	124
Mantāṇiputto = Mantāniputto (Ka-Sī, Syā, Kaṁ, I)	86
Mahākappino = Mahākappuno (Sī, I)	173
Mahākoṭṭhiko = Mahākoṭṭhito (Sī, Syā, Kaṁ, I)	136
Mahābyūhakūṭāgārappamukhāni = Mahāviyūhakūṭāgārappamukhāni (Dī 2. 153 piṭṭhe)	118
[Ya]	
Yānimāni = Yena (Sī) Yenimāni (?)	218
Yāvatāhaṁ = Yāhaṁ (Sī) Yāyāhaṁ (I) pacchimo yuttataro.	98
Yaṁ vedanā aniccā = Yā vedanā aniccā (Ka)	24
[Ra]	
Rūpupayaṁ = Rūpūpāyaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) Rūpupāyaṁ (I, Ka)	43
[Va]	
Vaṇṇassa = Vaṇṭassa (katthaci)	106
Vatvāna = Vatvā (Sī) evamīdisesu ṭhānesu.	22
Vaseyyāmā”ti = Rameyyāmāti (Sī, Syā, Kaṁ, I) evamuparipi.	215
Vādānuvādo = Vādānupāto (Aṭṭhakathāyaṁ pāṭhantaraṁ)	6
Vikīḷaniyaṁ = Vikīḷanikaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	155
Vinibandhañca = Vinibaddhañca (I, Sī-Ṭṭha)	9
Vinibandhājjhosānāti = Vinibandhā ajjhosānāti (Sī, Ka)	152
Vipariṇāmī aññathābhāvī = Vipariṇāminī aññathābhāvinī (?)	186
Vipariṇāmaṁ virāgaṁ nirodhaṁ = Vipariṇāmavirāganirodhaṁ (Sī)	35
Vivaramanupavisati = Vivaramanupatati (katthaci) Dīghamajjhimesupi.	173
Vissaṭṭhi = Vissatthi (?)	109
Vedayati = Vediyati (Si, I)	102
[Sa]	
Sañjanetā = Sañjānetā (Syā, Kaṁ)	54
Santusitaṁ = Santussitaṁ (Ka-Sī, I, Ka)	37

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Santhavajāto = Sandhavajāto (Ka)	10
Santhavāni = Sandhavāni (Ka)	8
Saddaheyya = Daheyya (Syā, Kaṁ, I, Ka)	92
Samanvesati = Samannesati (Ka-Sī, I)	101
Samadhosi = Samañcosi (Sī) Samañcopi (Syā, Kaṁ) (Saṁ + dhū + ī = Samadhosi)	98
Sammaggatā = Samaggatā (Ka)	170
Samiñjitaṁ = Sammiñjitaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	75
Sārādāni = Sārādāyīni (katthaci)	44
Sarīsapasamphassenapi = Siriṁsapasamphassenapi (Sī, I)	71
Sāraṇīyaṁ = Sārāṇīyaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	5
Sukatadukkaṭānaṁ = Sukkaṭadukkaṭānaṁ (Sī, I)	169
Susumāragire = Suṁsumāragire (Sī, Syā, Kaṁ, I)	1
Sūpeyyaṁ = Sūpabyañjanaṁ (Syā, Kaṁ)	119
[Ha]	
Hāliddikāni = Hāliddakāni (Sī) Haliddikāni (Syā)	8
Heso = Hesā (Ka)	47

Saḷāyatanavaggasaṁyuttapāḷiyā

Nānāpāṭhā

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[A]

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Amaññamānena = Amaññitamānena (I, Ka)	405
Ayyo = Ayyā (Sī, I)	509
Ayañca so = Ayañca kho (I, Ka) Ayaṁ so (?)	401
Ayaṁ cettha = Ayaṁ ce vettha (Sī)	382
Asammuṭṭhā = Apammuṭṭhā (Sī) Appamuṭṭhā (Syā, Kaṁ)	340
Ahañce = Ahañca (Syā, Kaṁ, Ka)	510-511
Ahañceva = Ahañce (?)	505
Ahampi kho bho = Ahampi bho (Sī, I)	330
[Ā]	
Ābādhayitthāti = Ābādhayethāti (Syā, Kaṁ, I, Ka)	512
Ābhindeyya = Bhindeyya (Syā, Kaṁ, Sī-Ṭṭha) Abhindeyya (Ka)	370
Āyantaṁ = Appattaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)	482
Āvasathe = Āvesane (?)	512
Āviñcheyyuṁ = Āviñjeyyuṁ (Sī)	412
Āhiṇḍanto = Anvāhiṇḍanto (Sī)	543
[I]	
Idāneva kho te = Idāneva ca pana (Syā, Kaṁ, Ka)	488
Iminā tvaṁ = Iminā ca tvaṁ (Ma 3. 312 piṭṭhe)	285
[U]	
Uttari manussadhammā = Uttarimanussadhammo (Syā, Kaṁ)	489
Uttaraṁ nāma = Uttarakaṁ nāma (Sī)	520
Udako = Uddako (Sī, I)	304
Upakkosatīti = Upakkosati upavadatīti (Dī 1. 153 piṭṭhe)	513
Uppajji = Uppajjati (sabbattha)	511
Upassuti = Upassutiṁ (Sī, Ka)	311
Ubhayamettha = Ubhayattha me (?) Ma 2. 65 piṭṭhe Pāḷiyā saṁsandetabbaṁ.	528
Ulloketvā = Sakaṁ parisaṁ apaloketvā (Sī, Syā, Kaṁ) Oloketvā (Sī-Ṭṭha, Syā-Ṭṭha)	487

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ū]

Ūhananti = Upahananti (Sī, Syā, Kaṁ, I, Ka) Uhananti (Ka) 281

[E]

Ekanavutikappe = Ekanavuto kappo (Syā, Kaṁ)
Ekanavutikappo (I) 508

Ekodiṁ karoti = Ekodikaroti (I) 457

Ettakā = Ettikā (Sī) 545

Ettha ca panāyaṁ jano = Ettha panāyaṁ jano (Syā, Kaṁ)
Ettha ca mahājano (I, Ka) 403

Eva mettha = Evammettha (?) 286

Evaṁdiṭṭhi = Evaṁdiṭṭhī (Ka) 504

Evaṁ asamanupassanto = Evaṁ samanupassanto (Syā, Kaṁ, Ka) 377

Ehi bho purisa = Evaṁ bho purisa (Sī) 395

[O]

Ocīrakajāto = Ojīrakajāto (Sī) Odīrakajāto (I) 398

Ophuneyya = Opuneyya (Sī, I) Ophuṇeyya (?) 401

Odhastapatodo = Odhatapatodo (Syā, Kaṁ)
Odhasata patodo (I) 384

[Ka]

Kaṇhā = Kiṇhā (Sī, I) 334

Katamasmiṁ = Katarasmiṁ (Ma 3. 312 piṭṭhe) 285

Kathaṁnāma = Kathañhi nāma (Syā, Kaṁ, I, Ka) Kathaṁ kathaṁ
nāma (Chakkaṅguttare Pañcamavagge Dutiyasutte) 564

Kāmabhū = Kāmabhu (Sī) 375

Kiñci = Kañci (?) 528

Kiṭṭhārakkho = Kiṭṭhārakkhako (Sī) 399

Kimilāyaṁ = Kimbilāyaṁ (Sī, I) Kimmilāyaṁ (Syā, Kaṁ) 388

Kuthitaṁ = Kuṭṭhitaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) 480

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kulagaṇṭhikajātā = Guḷāguṇṭhikajātā (Sī) Kulaguṇḍikajātā (Syā, Kaṁ) Guṇaguṇikajātā (I) Kulāguṇḍikajātā (Ka)	367
Kuraraghare = Kulaghare (Ka)	332
Kule vā kulaṅgāroti = Kulānaṁ vā kulaṅgāro (Sī)	509
Kañcideva = Kiñcideva (Syā, Kaṁ, I, Ka)	283
Kaṇṭakoti. Iti viditvā = Kaṇṭako. Taṁ kaṇṭakoti iti viditvā (Sī)	394
[Ga]	
Gadhito = Gathito (Sī)	514
Gahitaṁ = Hīnaṁ (Sī, I)	496
Gihīhi saṁsaṭṭho = Gihisaṁsaṭṭho (Ka)	387
Gehasitāni = Gehassitāni (Ṭṭha)	429
[Ca]	
Cakkhu = Cakkhuṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	251
Catutthaṁ = Catutthiṁ (?)	485
Candano = Nandano (Sī)	473
Ciravāsimātā = Ciravāsissa mātā (Sī, I)	512
[Cha]	
Chindatīti = Chijjatīti (katthaci)	523
Chasu = Chassu (Sī)	341
[Ta]	
Tathāgate anupalabbhiyamāne = Tathāgato anupalabbhiya-māno (Syā, Ka) Tathāgate anupalabbhamāne (?)	552
Tāni ca vahātuṁ = Tāni ca pahātuṁ (Syā, Kaṁ) Tāni ca yātuṁ (katthaci) Tāni cāvahātuṁ (?)	521
Tālapuṭo = Tālaputto (Sī, Syā, Kaṁ)	494
Tesametaṁ saddhiṁ = Tesametaṁ laddhi (Sī)	565

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pakkami = Pakkāmi (Syā, Kaṁ, I)	338
Pakudho = Pakuddho (I)	564
Paccapādi = Saccavādī (Syā, Kaṁ, Ka)	287
Pañhaveyyākaraṇena = Pañhāveyyākaraṇena (Syā, Kaṁ, Ka)	396
Paṭighaṁ vā pi cetaso = Paṭighaṁ vā cetaso (Sī)	399
Paṭivedesi = Paṭipādesi (Sī, I) Paṭidesesi (Syā, Kaṁ)	287
Paṭisallāne = Paṭisallānaṁ (Sī, I, Ka) Paṭisallīnā (Syā, Kaṁ)	302
Parāyanañca = Parāyaṇañca (I, Sī-Ṭṭha)	542
Pariyādinnaṁ = Sabbatthapi evameva dissati dantajanakāreneva.	262
Pāpaṁ kammaṁ = Pāpakammaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka)	505
Pāraṅgato = Pāragato (Sī, Syā, Kaṁ)	382
Pubbavijjanaṁ = Pubbaviciraṁ (Sī) Pubbavijjhanaṁ (I) Pubbajiraṁ (Ma 3. 310 piṭṭhe)	284
[Pha]	
Phāsu = Phāsuṁ (Sī, I) etadeva yuttaṁ.	349
[Ba]	
Baddho = Bandho (Sī, Syā, Kaṁ, Ka)	404
Balībaddho = Balivaddho (Sī, I) Balibaddo (Syā, Kaṁ, Ka)	372
Buddhasaraṇagamanaṁ = Buddhaṁ saraṇagamanaṁ (Sī) yuttataraṁ.	463
Buddhasaraṇagamanahetu = Buddhaṁ saraṇagamanahetu (Sī) yuttataraṁ.	463
Byantīkaroti = Byantikaroti (I) Byantiṁ karoti (Ka)	299
Byāsiñcati = Byāsiccati (Sī, Syā, Kaṁ)	300
[Bha]	
Bhagavato paṭhamataraṁ = Bhagavatā paṭhamataraṁ (Syā, Kaṁ)	490
[Ma]	
Makkarakate = Makkarakaṭe (Sī, Syā, Kaṁ, I)	334
Majje = Majjhe (Syā, Kaṁ, I)	294
Maññatha = Maññetha (I, Ka)	315

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Manussarāhasseyyakāni = Manussarāhaseyyakāni (Sī, Syā, Kaṁ, I) 264
Mā ayyo = Mā ayyā (Sī, I) 509
Mālukyaputto = Māluṅkyaputto (Sī) 294
Muddhani = Muddhānaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) 281

[Ya]

Yathevaṁ yaṁ = Yathevāyaṁ (Sī) Yathevayaṁ (I) 401
Yadā aññathāpi = Yadā aññadāpi (Sī, I) Aññadāpi (?) 477
Yahiṁ yahiṁ = Yaṁhi yaṁhi sukhaṁ (Sī, I) Yahiṁ yahiṁ
sukhaṁ (Syā, Kaṁ, Ka) Ma 2. 62 piṭṭhepi. 427
Yāva subhāsitaṁ cidaṁ = Yāva subhāsitamidaṁ (Sī) 330

[Ra]

Rathiyāya rathiyaṁ = Rāthikāya rathikaṁ (Sī) 523
Rohanatthāya = Ropanatthāya (Sī, I) Sevanatthāya (Syā, Kaṁ)
Gopanatthāya (Ka) 385

[La]

Labhateva = Labhetha (Ka) 390
Labhati = Labhetha (Ka) 391
Lolaṁ = Loḷaṁ (Syā, Kaṁ) 329

[Va]

Vaṭṭaṁ = Vattaṁ (Syā, Kaṁ, Ka) Vaddhaṁ (I) 557
Vadhāya = Byābādhāya (Sī, I) 368
Vasaṁgato = Vasagato (Sī-Ṭṭha, Syā-Ṭṭha) 311
Vācāvatthukamevassa = Vācāvatthurevassa (Sī, I)
Vācāvatthudevassa (Syā, Kaṁ) 248
Vālukaṁ = Vālikaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 545
Vinibbhujeyya = Vinibbhujjeyya (I) Vinibbhajjeyya (Syā, Kaṁ) 377

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sītībhavissantīti = Sītibhavissantīti (Sī, I, Ka)	414
Sīvathikaṁ = Sivathikaṁ (Ka)	412
Sunhāto = Sunahāto (Sī, Syā, Kaṁ, I)	523
Subhatova = Subhato vā (Sī) Subhato ca (Syā, Kaṁ)	330
Subhāsitaṁ cidaṁ = Subhāsita midaṁ (Sī, I)	512
Susumāraṁ = Suṁsumāraṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	402
Susū = Susu (Sī, Ka)	329
Saṅghaṭṭanasamodhānā = Saṅkhattā tassa samodhānā (Syā, Kaṁ) Saṅghattā tassa samodhānā (Ka) Saṁ 1. 322 piṭṭhepi passitabbaṁ.	417
Sañcayo = Sañjayo (Sī, Syā, Kaṁ, I)	564
Santhāgāraṁ = Sandhāgāraṁ (Ka)	389
Sandacchāyo = Saṇḍacchāyo (Syā, Kaṁ)	389
Sallena vijjheyya = Sallena anuvijjheyyuṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	410
Sallena anuvedhaṁ vijjheyya = Sallena anuvijjheyyuṁ (Sī) Sallena anuvedhaṁ vijjheyyuṁ (Syā, Kaṁ) Sallena vijjheyyuṁ (I)	410
Siṅgālopi = Sigālopi (Sī, Syā, Kaṁ, I)	385
Sekkhā = Sekhā (Sī, Syā, Kaṁ, I, Ka)	340
Seleyyakāni karonti = Selissakāni karonti (Sī)	334
Saṁvesetabbā = Pavesetabbā (Syā, Kaṁ, I, Ka)	381
Saṁsādo = Saṁsīdo (Ka) Saṁsīdito (Syā, Kaṁ)	387
[Ha]	
Hāliddikāni = Hāliddakāni (Sī, Syā, Kaṁ)	332

Saṁyuttanikāye dutiyabhāgapotthake

Gāthāsūci